

परोपकाराय सताम् विभूतयः

अंथांक—३३

श्री पंच प्रतिक्रमण सूत्रार्थ

१९१३-

श्री जैन श्रवणकर मं. ए. ए.

—ले. ए. ए.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કેપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક. ૬૬૯-૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ પંચ પ્રલિપ્તમણ સૂત્રાણી

વિષય ૨૭૨૪:૪૩૬૪

॥ परोपकाराय सताम् विभूतयः ॥

पंचप्रतिष्ठमण्डि सूत्राणि.

शब्दार्थ, भावार्थ, पुटनोट, विधि, हेतु अने
उपयोगी विषयो सहित.

स्वधर्मी भाष्यो षडेनाने लघुवा निमित्ते
श्री सुरतनिवासी शा. अलेख्यं मुण्यं हनी
द्रव्य सहायवडे.

तैयार करी छपावी प्रसिद्धकर्ता
श्री जैन श्रेयस्कर मंडण तरुथी
वेणीयं सुरयं शाह-भेसाणा.

आवृत्ति १ वी. प्रत २०००.

अमदावाद-रीयरीश पुल नीचे मकान नं. १०० वी
१०२ मां आवेला

श्री जैनविद्याविजय प्रेसमां शा. युनीवार्ड अमथाशाहे छाप्युं.

वीर संवत् २४४२. सने १९१६. विक्रम संवत् १९७२.

मद्रंग.

અવિહિકયા વરમકયં, ઉરમુઅવયણું વયંતિ સબ્વણ્ણુ;
પાયશ્ચિત્તં જમ્હા, અકચ્ચે ગુરુઅં કચ્ચે લહુઅં ॥ ૧ ॥
જહાવિસં કુઠ્ઠગયં, મંતમૂલવિસારયા;
વિબ્બા હણ્ણંતિ મંતેહિં, તો તં હવધ નિવ્વિસં ॥ ૨ ॥
એવં અહ્કુવિહું કમ્મં, રાગદોસસમબ્બિજ્જઅમ્;
આલોઅંતો અ નિંદંતો, ખિચ્ચં હણ્ણુધ સુસાવચ્ચો ॥ ૩ ॥

અર્થ—“ અવિધિએ કરવા કરતાં નહિ કરવું એ શ્રેષ્ઠ, ”
એ વચનને સર્વજ્ઞો ઉત્સૂત્ર વચન કહે છે, કારણકે નહિ કરના
રને ગુરુ પ્રાયશ્ચિત્ત અને અવિધિએ કરનારને લઘુ પ્રાયશ્ચિત્ત છે. ૧

મંત્ર મૂળના વિશારદ વૈદ્ય શરીરવ્યાપ્ત વિષને મંત્રોએ કન-
શીને હણે છે; ત્યારે તે શરીર નિર્વિષ થાય છે. ૨

એજ પ્રમાણે ગુરુની સમીપે પોતાના પાપ પ્રકાશતો વળી
આત્મસાખે નિંદતો એવો ભલો શ્રાવક, રાગદ્વેષથી ખાંધેલાં એવાં
આઠે પ્રકારનાં કર્મને શીઘ્ર હણે છે. ૩

યદપિ વિષાર્ત્તં પુરુષ મણ્ણિ મંત્રાક્ષર ઐષધિના પ્રભાવ બા-
ણ્ણુતો નથી તોપણ તેનો પ્રભાવ અચિંત્ય છે તેથી તેનું વિષ ઉતરે
છે, તેજ પ્રમાણે પ્રતિકમણ્ણુ સૂત્રોના શબ્દોનો પણ અચિંત્ય મ-
હિમા છે તેથી તેના અક્ષરના શ્રવણમાત્રથી પણ લાભ થાય છે.

પરોપકારાય સતાં વિભૂતયઃ

પ્રસ્તાવના.

જ્ઞાનની વૃદ્ધિ થવાનું મુખ્ય સાધન ઉપયોગી પુસ્તકો છપાવી તેનો બહોળો ફેલાવો કરી જનસમૂહમાં વાંચનનો શોખ વધારવો તે પણ એક છે. સર્વ મનુષ્યોની સ્થિતિ પુસ્તકો ખરીદીને વાંચવા જેવી હોતી નથી, તેથી આવાં પુસ્તકો ઉદાર જૃહસ્થોની મદદથી છપાવી યોગ્ય જીવોને વિના મૂલ્યે કે અદ્વપ મૂલ્યે આપવામાં આવે તો તેથી ઘણો સારો લાભ હાંસલ કરી શકાય છે. આ હેતુને ખાસ લક્ષમાં રાખીને અમારો આ પ્રયાસ વર્ષો થયાં ચાલુ છે.

હાલમાં સ્થળે સ્થળે જૈન પાઠશાળાઓ અને કન્યાશાળાઓ સ્થાપવામાં આવે છે, તે ભવિષ્યને માટે આપણા ઉદ્યત્નું મુચિન્દુ છે. તે શાળાઓની અંદર ઘણું ભાગે મૂળ પ્રતિક્રમણ મુખપાઠ શીખવવામાં આવે છે. એ તો ખરૂં છે કે દરેક ક્રિયા સમજીને તથા તેના મૂળ હેતુ લક્ષ્યમાં રાખીને સાધ્યદૃષ્ટિપૂર્વક કરવામાં આવે તો તે અપૂર્વ ફળદાઇ થાય છે, અન્યથા ધ્યાન રાખ્યા વિના ફેંકેલું તીર જેમ યોગ્ય વસ્તુને વિંધ્યા વિના જ્યાં ત્યાં પડે છે, તેમ ભાવે કરીને શૂન્ય ક્રિયાઓ અદ્વપ ફળની આપવાવાળી થાય છે. તેથી પ્રતિક્રમણનાં સૂત્રોનો યથાર્થ અર્થ સમજવામાં આવે અને તે પ્રમાણે ક્રિયા કરતી વખતે ઉપયોગ રાખવામાં આવે તો

ઉત્તમ ભાવ ઉત્પન્ન થયાથી તે તદ્દલેતુ અથવા અમૃત ક્રિયા સાધ્યને પ્રાપ્ત કરી આપે એ નિઃસંશય છે.

ધણેખરે ઠેકાણે પ્રાયઃ આ અમૂલ્ય ક્રિયાઓ માત્ર ગતાનુગ-તિકપણે, શુષ્કભાવે અને માત્ર શુદ્ધઃશુદ્ધ ઉચ્ચારમાં અમુક ટાઈમે ગમડાવી જઈ તે ક્રિયાની સાર્થકતા માનવામાં આવે છે અને તેના અતિ દુર્ય ઉદ્દેશની સફળતા એટલામાંજ પૂર્ણ થયેલી મનાયછે. એ ખામીને અટકાવવા ખાતર અને વિજ્ઞાતિય ધર્મભાવનાથી સે-ળસેળ થઈ ગયેલા જનસમાજના ઉંડા હૃદયોમાં વધતી જતી ના-સ્તિકતા અટકાવી તેને સ્થાને નિત્ય ક્રિયાનાં સૂત્રો અને તેનું તાત્ત્વિક હાર્દ સમજાવી, તેનું વાસ્તવિક મૂલ્ય અને જરૂરીયાત/દ્રઢાવવા માટે આ માર્ગે અમારા પ્રયત્નને જૂદા જૂદા રૂપમાં આ-ગળ વધારવાને અમે યત્નવાન થયા છીએ.

આ વિષયને લગતા અનેક આકારવાળા અને જમાનાને અનુકૂળ થઈ પડે તેવા અનેક ગ્રન્થો અમારા તરફથી ખુદાર પા-ડવામાં આવ્યા છે. તે સઘળાનો વધુ ને વધુ આદર થતો જાણી અમારા પ્રયત્નની સફળતામાં અમને સંતોષ થયો છે. પણ બિ-ચારા માત્ર પાશ્ચિમાત્ય વાસના અને સંસ્કારમાંજ પોષાઈ વૃદ્ધિ પામેલા લેખવાળા જૈનાભાસો આવા ક્રિયાકાંડનાં પુસ્તકો લખી અને તેના પ્રસિદ્ધ કરનારાઓ લખી અનેક પ્રકારના અભિપ્રાયો આંધી તેમને 'જુના વિચારના અને સુધારાથી વેગળા રહેલા' મા-નવા જેવી ભૂલ કરે છે, અમને તેમની દયા ઉપજે છે. જેઓ માત્ર પરભાષા કે જૂદા જૂદા ધર્મના ખંડ ખંડ લાગને જેમ તેમ જાણીને પોતાને સુધારક પંક્તિમાં હોવાનો દાવો કરે છે તેવા

અધુરાઓજ ખરી રીતે ખરી ધર્મભાવનાથી ઊનસીખ રહે છે. જેના પ્રણેતા શ્રીમાન્ મહાવીરદેવ મહાન્ સમર્થ અને સંપૂર્ણ જ્ઞાની નર હતા, તેમનાં કથેલાં આચાર અને ક્રિયા વગેરેનાં ફરમાનો ભલે સાધારણ બુદ્ધિના મગબને ઓછી કિમ્મતનાં લાગે, પણ વાસ્તવિક રીતે તેઓશ્રીના પ્રત્યેક શબ્દ, ઉપદેશ અને આદેશ પ્રાણીમાત્રના હિતને સાધવા માટે સર્વાંશે અમોઘ છે. એ અમને તો નિર્વિવાહ સિદ્ધ થયું છે અને તેથીજ અમો આ બાબતની જરૂરીયાતને યથાશક્તિ પૂર્ણ કરવા અમારી ધારણામાં આગળ વધીએ છીએ. જેના પરિણામે આ પંચ પ્રતિક્રમણુનું પુસ્તક અર્થ સાથે અમારી ગ્રંથમાળાના ૩૩ મા મણકા તરિકે અમોએ પ્રસિદ્ધ કર્યું છે.

યદપિ ભીમસિંહ માણેક તરફથી અર્થવાળું પ્રતિક્રમણુ છપાયેલું છે પણ તેની ભાષા શાસ્ત્રીય અને કઠણ તથા લીપી શાસ્ત્રી હોવાને લીધે, થોડા બોધવાળા તેમાંથી સરળતાથી અર્થ ગ્રહણ કરી શકતા નથી. બીજાઓએ પણ ગુજરાતી ઝીણા અક્ષરમાં અર્થવાળાં પુસ્તકો છપાવ્યાં છે પણ તે બધાં એક બીજાનું અનુકરણ કરનારાં તેમજ તેમનાં ઉપર શુદ્ધ કરવા સંબંધી તેઓના પ્રસિદ્ધ કર્તાએ ઓછું ધ્યાન આપેલું હોય એવાં છે. અમોએ સં. ૧૯૭૧ ની સાલમાં જે બે પ્રતિક્રમણુની અર્થ વાળી બુક ગુજરાતી ટાઇપમાં છપાવી છે તેમાં દરેક સૂત્રમાં પ્રથમ શબ્દાર્થ પછી મૂળ સૂત્ર પછી ગ્રાથાર્થ અને વિશેષ સમજને માટે પુટનોટ આપવા ઉપરાંત સૂત્રો શુદ્ધતાથી બોલવા બાબતનાં દૃષ્ટાંતો, હેતુઓ અને ઉપયોગી વિષયો વગેરે આપેલું છે.

જે શૈલીએ એ પુસ્તક લખાયું છે તેજ શૈલીએ આ પ્રસિદ્ધ થતું પંચપ્રતિકમણુનું પુસ્તક છપાયેલું છે. આમાં જે જે વિષયો છે તે અનુક્રમણિકા બેવાથી બાણી શકાશે અને આ પ્રસ્તાવનામાં પણ એનું યથોચિત દિગ્દર્શન કરાવવામાં આવ્યું છે.

અમોએ શાસ્ત્રી ટાઇપમાં પંચ પ્રતિકમણુની સંસ્કૃત અવ્યૂરી-વાળી બુક લગભગ આ પુસ્તકની પદ્ધતિએજ છપાવી છે. છતાં આમાં કેટલીક શબ્દાર્થ વગેરેમાં વિશેષતા કરી છે અને પાછળના સ્તવનાદિ વિભાગમાં કેટલોએક ફેરફાર કર્યો છે.

પ્રથમ પુસ્તક સંસ્કૃત અભ્યાસીઓને વિશેષ ઉપયોગી થાય તેવું છે, બ્યારે આનો લાભ સર્વ સાધારણ જનસમૂહ લઇ શકે તેવું છે.

ક્રિયામાર્ગ હેતુઓના જ્ઞાન સાથે સાધવાથી તે યથાર્થ ફળ પ્રાપ્ત કરાવી શકે છે—તેનો લાભ અપૂર્વ મળી શકે છે. આ સત્ય વિવાદ વગરનું હોવાથી અમે દરેક પ્રતિકમણુ સંબંધી ક્રિયાઓના દરેક હેતુઓ આરંભમાંજ ખારીકીધી આપ્યા છે. ભાગ્યશાળી ભવ્ય સત્વોએ એનો આદર કરવો એ અતિ આવશ્યક છે. વાચનનું એજ ફળ છે.

આ પ્રંથમાં બાળકોના મગજમાં ઉતરી શકે તેવી સરળ અને જમાનાને અનુસરતી ભાષામાં સમજીને મુખપાઠ કરી શકાય એટલાજ સંક્ષિપ્ત અર્થ લખવામાં આવ્યા છે. અને વિશેષ સમજને માટે નીચે કુટનોટ આપી છે.

આ પ્રંથમાં શરૂઆતમાં બેપ્રતિકમણુનાં સૂત્રો સાર્થ આપેલ

છે. પછી સામાયિક લેવા પારવાની વિધિ અને પ્રતિક્રમણ વિધિ આપેલ છે; તે પછી પાશ્વિકાદિ પ્રતિક્રમણ સૂત્રો અને નવ સ્મરણ સાર્થ આપેલ છે. તે પછી પચ્ચખાણુ, પખખી ખામણા, પૂર્વાચાર્ય કૃત ચૈત્યવંદન, સ્તવન, સ્તુતિ, સજ્જાય અને પોસહવિધિ વગેરે અનુક્રમે આપેલ છે. અને ત્યારબાદ પ્રતિક્રમણને વિશેષ ઉપયોગી ખાખતો જેવી કે, ૧ મુદ્રા, ૨ સ્થાપના, ૩ મુહુપત્તિ-પ્રતિલેખના, ૪ સત્તર પ્રમાર્જના, ૫ વાંદણાનાં ૨૫ આવશ્યક, ૬ વંદનથી ઉપજતા છ શુભ, ૭ ધરિયાવહિના મિચ્છામિદુક્કંડના ભાંગા, ૮ પ્રતિક્રમણનો કાળ, ૯ પ્રતિક્રમણના આઠ પર્યાય નામ, ૧૦ આવશ્યક વડે આચાર વિશુદ્ધિ, ૧૧ પ્રતિક્રમણને વિષે ક્રિયા, કર્મ અને કર્તા, ૧૨ રાઇ પ્રતિક્રમણ મંદ સ્વરે કરવું, ૧૩ પ્રતિક્રમણનાં સૂત્રોનું દરેક જણે મનન કરવું, ૧૪ કાયોત્સર્ગની દૃષ્ટિ, ૧૫ પ્રતિક્રમણમાં દષ્ટિ કેમ રાખવી, ૧૬ પ્રતિક્રમણની ક્રિયા કેવા આસને કરવી, ૧૭ ચાર પ્રકારના અવગ્રહ, ૧૮ મુહુપત્તિ અને ચરવળાનું પ્રમાણ, ૧૯ પ્રતિક્રમણ કેવા અધ્યવસાયે કરવું ?, ૨૦ તમસ્કાયની વૃષ્ટિ, ૨૧ છ નિમિત્ત, ૨૨ “ચત્તારિ અહુ દસ દોય” એ ગાથાના ભિન્ન ભિન્ન અર્થો, ૨૩ ચાર પ્રકારનાં પાપ કર્મો, ૨૪ છોક સંબંધી વિચાર, ૨૫ ચરણસિત્તરિ, ૨૬ કરણસિત્તરિ, ૨૭ અઢાર હજાર શીલાંખરથના લેહ અને તેનું કોષ્ઠક એમ સત્તાવીશ ખાખતોનું સ્કુટપણે સમજ સાથે વર્ણન આપેલ છે.

તે પછી આવશ્યક સૂત્રો ન્યૂનાધિક બોલવાથી કેવા અનર્થ થાય છે તેનાં પ્રસિદ્ધ દષ્ટાંતો મુનિ મહારાજ શ્રી કુર્પૂરવિજયજીએ આવશ્યક સૂત્રમાંથી ઉદ્ધરીને લખેલાં આપ્યાં છે. તે પછી

ભાવઆવશ્યક અને પ્રભુભક્તિમાં રાખવે જોઈતો આદર એ બંને ભાગતના ઉલ્લેખો પણ ઉક્ત મુનિશ્રીના લખેલા દાખલ કર્યા છે તે ઉપર ખાસ ધ્યાન દેવા જરૂર છે.

આશા છે કે ભવ્ય સત્વો આ પ્રંથનો યથાવિધિ લાભ લઈ ચોજકના પ્રયાસને સફળ કરશે !

આ પ્રંથમાં મતિમંદતાના દોષથી અગર પ્રમાદવશાત્ શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ લખાણ થયું હોય તે ત્રિવિધ ત્રિવિધ મિચ્છામિ દુક્કંડં.

જે કોઈ વિદ્વાન મુનિમહારાજ અગર શ્રાવકભાઈઓને આ પ્રંથમાં ભૂલચૂક માલૂમ પડે તેઓ સાહેબે અમારા ઉપર કૃપા કરીને સત્વર લખી જણાવવું, જેથી અમારી ભૂલ સુધરે અને નવી આવૃત્તિમાં સુધારો કરી શકાય. “માણસ ભૂલને પાત્ર છે” પરંતુ ભૂલ સુધારવી તે સબજનનું અવશ્ય કર્તવ્ય છે.

આ પુસ્તકને પ્રસિદ્ધ કરવામાં પાંચશેઠ નકલનો ખર્ચ શ્રી સુરત નિવાસી શા. અલેચંદ મુળચંદ તરફથી અને પાંચશેઠ નકલનો ખર્ચ શ્રી કાલિયાવાડ નિવાસી શેઠ રાચચંદ દુલ્લભદાસ તરફથી અમને મળેલ છે તે ખાતે તેઓ સાહેબનો અંતઃકરણથી આભારમાની વિરમીએ છીએ. વીર સંવત્ ૨૪૩૨ ધનતેરથ.

દી૦ પ્રસિદ્ધ કર્તા.

પ્રતિક્રમણના સામાન્ય હેતુઓ.

(દેવસિ પ્રતિક્રમણ હેતુ.)

પ્રથમ સામાયિક હેતુ જોઈએ. “ સમ ” એટલે સમતા તેનો “ આય ” એટલે લાભ છે જેને વિષે તે “ સામાયિક ” કહેવાય. ધર્મનું મૂળ આજ્ઞા છે તેથી દરેક ક્રિયા ગુરૂ મહારાજની આજ્ઞાપૂર્વક તેમની સમીપે કરીએ, જેમ જિનને વિરહે જિનપ્રતિમાનું પૂજન વંદન ક્ષણદાયી થાય છે તેમ તેમને (ગુરૂ મહારાજને) વિરહે ^૧સ્થાપનાચાર્યની સમક્ષ આજ્ઞાપૂર્વક ક્રિયાઓ કરવી સક્ષણ થાય છે. ^૨ગુરૂસ્થાપના ન હોય તો (થોડા કાળ માટે) પુસ્તક અથવા નવકારવાળીની સ્થાપના સ્થાપીએ, તે સ્થાપવા માટે જમણો હાથ અવળો સ્થાપના સન્મુખ રાખીએ. આમ કરવાનું કારણ સ્થાપનામાં આચાર્યના ગુણોનું આ-
ર્ષ્વાન કરવું તે છે. કારણકે આર્ષ્વાન મુદ્રાની આકૃતિ તેવી છે. પછી “ નવકાર તથા પંચિંદિઅ ” કહેવા. “ નવકાર ” મહા મંગળ રૂપ છે અને “ પંચિંદિઅ ” માં આચાર્યના છત્રીશ ગુણનું વર્ણન છે. તેનું આરોપણ સ્થાપનામાં કરવાનું છે એ હેતુ છે. પછી “ ખમાસમણ ” દેવું તે ગુરૂના વિનય અર્થે છે. પછી “ ઇરિયાવહિય ” પ્રતિક્રમવા સંબંધી આદેશ માગવો, કેમકે આજ્ઞા એ ધર્મનું આરાધન છે. એમ આદેશ સંબંધી સર્વત્ર સમજવું. પછી “ ઇરિયાવહિય ” પડિક્રમવા. તેનું કારણ એ કે તેની અંદર

૧ નવકારથી પંચપરમેષ્ઠિની અને પંચિંદિયથી ગુરૂની એમ બંને સ્થા-
પના એકી સાથે સ્થપાય છે. કેમકે દેવવંદન, સ્તવનાદિ વખતે પહેલી અને
અન્ય સ્થાને બીજી ઉપયોગી છે. ૨ અક્ષાદિરૂપ યાવતકથિક સ્થાપના.

પાપનું આલોચનું થાય છે. પછી “ તસ્મ ઉત્તરી ” કહેવી તે ધરિયાવહિ પાંડક્રમતાં અશુદ્ધ રહેલાં એવાં પાપ (અશુદ્ધ આત્મા)ની વિશુદ્ધિને અર્થે છે. પાપની વિશુદ્ધિ થવાથી સંવરક્રિયાઓ વિશેષ કૃળીભૂત થાય છે. પછી શેષ પાપને ટાળવા અર્થે કાયોત્સર્ગ કરવો, તેના રક્ષણાર્થે ક્ષેત્રને વાડ તેની પેઠે આગાર (છૂટ) રાખવાની જરૂર છે તે માટે “ અન્નત્યં ” કહેવું. પછી એક “ લોગસ્સ ” નો કાઉસ્સગ્ગ કરવો, તેનો હેતુ એ છે કે તેથી પ્રભુના નામોનું સ્મરણ-ધ્યાન થાય છે. તે કાઉસ્સગ્ગનું માન પચ્ચીશ શ્વાસોશ્વાસનું કહ્યું છે તેથી “ ચદેમ્મ નિમ્મલયરા ” સૂધી પચ્ચીશ પદ થાય છે, તે એકેક પદે એકેક શ્વાસોશ્વાસ ગણતાં ત્યાં સુધી કાઉસ્સગ્ગ કરવો જોઈએ. “ લોગસ્સ ” ન આવડે તો ચાર “ નવકાર ” ગણવા; જે કે તેથી તો બત્રીશ શ્વાસોશ્વાસ થાય છે; પણ “ લોગસ્સ ” નથી આવડતો તેથી “ નવકાર ” થી ન છૂટકે-અપવાદરૂપે કામ ચલાવવું પડે છે. પછી પ્રકટ “ લોગસ્સ ” કહેવો, તેનું કારણ એ કે સામાયિક લેવા પૂર્વે દેવવંદન કરવું જોઈએ, તે સામાન્યતઃ “ લોગસ્સ ” ના પાઠથી થઈ જાય છે. પછી “ ખમાસમણ ” દઈ મુહુપત્તિ પડિલેહવાનો આદેશ માગી મુહુપત્તિ પડિલેહવી, તેનું કારણ એ છે કે આગળ ખમાસમણ પૂર્વક આદેશો માગવાના છે, તે ખમાસમણ દેતાં પાંચે અંગ (જે હાથ, જે ડીંગણ, મસ્તક) લેળાં થાય ત્યાં જીવ-હિંસાનો સંભવ છે; તેથી તેમાં કાંઈ જીવ રહેલ હોય તે પડિ-લેહણથી દૂર થાય. પછી જે “ ખમાસમણ ” પૂર્વક “ સામાયિક સંદિસાવું ” અને “ સામાયિક ઠાઉ ” એવા જે આદેશો માગવાના છે. પહેલાથી સામાયિક લેવા સંબંધી આદેશ (આજ્ઞા) મંગાય છે,

ને ધીબથી સામાયિકમાં સ્થિર થવા સંબંધી આદેશ મંગાય છે. પછી એક “ નવકાર ” ગણી ગુરૂ પાસે સામાયિક દંડક ઉચ્ચરવા સંબંધી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે, અત્ર ગુરૂ ન હોય તો સામાયિક લીધેલા કે લેતા જ્ઞાનવૃદ્ધ શ્રાવક પાસે તે પ્રમાણે પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે, અને તે “ કરમિભંતે ” ઉચ્ચરાવે છે. આ પ્રાર્થના ગુરૂના વિનયાર્થે છે. ગુરૂને અભાવે જે વડીલ શ્રાવક હોય તેની પાસે સૂત્રે ઘોલવા સંબંધી આદેશો માગવા, તેના પાર્યા પછી કાઉસ્સગ્ગ પારવો, સર્વ આદેશો તેમનેજ માગવા દેવા, અને ધીબઓએ તેમની નિશ્રાએ વર્તવું, ઇત્યાદિ વિનયકરણી કરવી જરૂરની છે. જિનાજ્ઞા એવીજ છે, માટે તેનો ઉપયોગ પૂર્વક ખપ કરવો. પછી ચાર ખમાસમણ દેવાપૂર્વક ચાર આદેશો માગવામાં આવે છે. તેમાં “ બેસણે સંદિસાવું ” એ બેસવાની રાજા માગવા સંબંધી છે, અત્ર ઉભો હોય તેજ બેસવાની આજ્ઞા માગે તેથી સામાયિક ઉભા ઉભા લેવું એમ સૂચવાય છે; બેઠેલા બેસવાની આજ્ઞા માગે તે જેમ હાસ્યપાત્ર થાય છે તેમ અત્ર પણ સમજવું. પછી “ બેસણે કાઉ ” એટલે બેસું છું. એજ પ્રકારે “ સજ્જાય સંદિસાવું ” એટલે સ્વાધ્યાય કરવાની આજ્ઞા આપો અને “ સજ્જાય કરું ” એટલે સ્વાધ્યાય (પઠન પાઠન) માં પ્રવર્તું છું. પછી મંગલિક અર્થે ત્રણ નવકાર ગણવા. અહીંથી દેવસિ પ્રતિક્રમણનો આરંભ થાય છે. પ્રથમ પચ્ચખખાણુ લેવા માટે ગુરૂના વિનયાર્થે વાંદણા દેવામાં આવે છે, તેની પહેલાં ખમાસમણ દેવાપૂર્વક મુહુપત્તિ પડિલેહવી. આ ખમાસમણ દેવાનો અધિકાર શ્રી સેનપ્રશ્નમાં છે. મુહુપત્તિ પડિલેહી, વાંદણા દહ, પચ્ચખખાણુ લહ, ખમાસમણ દહ “ ચૈત્યવંદન ” કરવું, તે કરતી વખતે બન્ને ઠી-

અણી ભૂમિપર સ્થાપીને યોગમુદ્રાએ બેસવું. પછી જંકિંચિ ક-
હેવું. ચૈત્યવંદન અને જંકિંચિથી જિનનું સ્મરણ તથા વંદન થાય
છે. હરકોઈ શુભકાર્યના આરંભમાં દેવવંદન કરવું જોઈએ; એ
હેતુથી અત્ર પશુ ચાર સ્તુતિએ દેવવંદન કરવામાં આવે છે. પ-
હેલી સ્તુતિથી અમુક અરિહંતનું આરાધન, બીજીથી સર્વ અરિ-
હંતનું આરાધન, ત્રીજીથી શ્રુતજ્ઞાનનું આરાધન અને ચોથીથી
ધર્મકાર્યોમાં નડતાં વિક્ષોને દૂર કરનારા શાસનદેવતાનું સ્મરણ
થાય છે. આ દેવવંદનમાં બાર અધિકાર આવે છે, તે લખીએ
છીએ.—“નમુત્યુષ્ટી ભુવલયાણુ” સુધી પહેલો અધિકાર ગણાય
છે; તેથી સમવસરણમાં વિરાજીત ભાવઅરિહંત ભગવાનની વં-
દના થાય છે. નમુત્યુષ્ટીની છેલ્લી ગાથાથી દ્રવ્યજિનને વંદના
થાય છે, અનાગતકાળે થનારા તીર્થકરો જેમના શ્રવે અત્યારે
દેવલોક વિગેરેમાં છે તે, તેમજ સિદ્ધ સ્થાનમાં ગયેલા તીર્થકરો
પશુ દ્રવ્યજિન કહેવાય છે. એ બીજો અધિકાર. “અરિહંત ચેઇ-
આણુ” થી ત્રીજો અધિકાર ગણાય છે, અને તેથી એક ચૈત્યના
સ્થાપનાજિન (પ્રતિમા) ને વંદના થાય છે. “લોગસ્સ” એ ચોથો
અધિકાર છે, તેથી નામજિનને (જિનેશ્વરના નામોત્કીર્તનરૂપ)
વંદના થાય છે. “સુવલોએ અરિહંત ચેઇઆણુ” થી ત્રણ ભુવ-
નના સ્થાપનાજિનને વંદન થાય છે. એ પાંચમો અધિકાર. “પુ-
ખ્ખરવરદીથી” વિહરમાન જિન (વિચરતા જિન શ્રી સીમંધરાદિ)
ને વંદન થાય છે; એ છઠ્ઠો અધિકાર. “તમતિમિરપડલ” ઇત્યાદિ
ત્રણ ગાથાથી શ્રુતજ્ઞાનને વંદન થાય છે, એ સાતમો અધિકાર.

૧ ડાબો ઠીચણ ઉભો રાખી ચૈત્યવંદન કરવામાં નમ્રતા અને જમણે
ઠીચણ ઉભો રાખી વંદિતુ બોલવામાં વીરાસન બતાવવામાં આવે છે.

“સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું” થી સર્વ સિદ્ધને વંદન થાય છે, એ આઠમે અધિકાર. નવમા અધિકારમાં “ભો દેવાણુવિ દેવો” ઇત્યાદિ એ ગાથાથી તીર્થાધિપ શ્રીવીરસ્વામિની સ્તુતિ થાય છે. દશમે અધિકારે “ઉન્નિજંતસેલસિહુરે” એ ગાથાથી રૈવતાચલમંડન શ્રી નેમિનાથને વંદન થાય છે. “ચત્તારિઅકુદસદોય” એ ગાથાથી અષ્ટાપદ પર્વતને વિષે સ્થાપેલા ચોવીશ જિનને તથા બીજી અનેક રીતે જિનેશ્વરોને વંદન થાય છે, એ અગ્યારમે અધિકાર. અને છેલ્લે એટલે બારમા અધિકારે “વેઆવચ્ચગરાણું” ઇત્યાદિ પાઠથી સમ્યગ્દૃષ્ટિ દેવનું સ્મરણ થાય છે. એ પ્રકારે બાર અધિકારના સ્થાનકો બાણી તે તે સ્થાનકે ચૈત્યવંદન કરનારાઓએ ઉપયોગ-પૂર્વક વંદન કરવાનું લક્ષ્યમાં રાખવું જરૂરનું છે. વળી ચાર ખમાસણુપૂર્વક ચારને થોભવંદન કરવાનું છે. પહેલા ખમાસમણુથી “ભગવાનંહં” એ પદવડે અરિહંત ભગવાન અથવા ધર્માચાર્ય પણુ લેવા, એટલે જેનાથી ધર્મ પામ્યા હોય એ તેને વંદન કરવું. બાકીના ત્રણ પાઠથી અનુક્રમે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુને વંદન થાય છે. અત્ર વળી “ઇચ્છકારી સમસ્ત શ્રાવક વંદુ” એ પાઠથી સર્વ શ્રાવકોને વંદન કરાય છે. (આ વિધિનો પ્રચાર થોડો હોવાથી તે પ્રમાણે વર્તવા અને અન્યને વર્તાવવા ઉપયોગ રાખવો.) પછી દેવસિપ્રતિકમણુ ઠાવાનો આદેશ માગી જમણો હાથ તથા મસ્તક ચરવળાપર સ્થાપી “સંવસ્સવિ દેવસિચ” નો પાઠ કહેવો. અહીં ચરવળા ઉપર હાથ તથા મસ્તક સ્થાપવા તે ગુરૂનું ચરણસ્પર્શવારૂપ સમજવું, તથા સાથે પાપ ભારથી નમવાનું થયું એમ પણ સમજવાનું છે. “સંવસ્સવિ દેવસિચ” થી દિવસના પાપનું સામાન્યપણે આલોચન થાય છે, તે પ્રતિકમણુનું

બીજા સમજવું. પછી હતા થઇ “કરેમિલતે” નો પાઠ કહેવો. અહિંથી પહેલું આવશ્યક શરૂ થાય છે, તે સમતાની વૃદ્ધિ અર્થે બાલુવું. આવશ્યક એટલે અવશ્ય કરવા યોગ્ય કરણી. પછી કાંઈક સ્ફુટ રીતે પાપની આલોચનારૂપ ‘ઇચ્છામિ કામિ’ કહેવું. પછી “તસ્મ ઉત્તરી” આદિ કહી અતિચારની આઠ માથાનો કાયોત્સર્ગ કરવો. તે કાયોત્સર્ગની અંદર પંચાચાર સંબંધી જે હપણો લાગ્યાં હોય, તે સમકિતની શુદ્ધિ માટે સંભારી કાઢવાં; જેથી આગળ પાપને વિશેષ આલોચતી વખત સુગમ પડે. પછી “લો-અસ્સ” કહેવો એ બીજું આવશ્યક. પછી ત્રીજા આવશ્યકની મુહુ-પત્તિ પડિલેહીને વાંદણાં બે દેવાં (અહીં મુહુપત્તિના ૫૦ બોલ, વાંદણાના પચીસ આવશ્યક. તથા સત્તર પ્રમાર્જન વિગેરે બાબતો ઉપર ધ્યાન રાખવાનું છે. આ સર્વ આજ પુસ્તકના છેવટના ભાગમાં આપેલ છે ત્યાંથી જોઈ લેવું), એ ત્રીજું આવશ્યક. અહિંથી આગળ ચાલતાં છેક અબ્બુક્રિયો” સુધી પ્રતિક્રમણ નામક ચોથું આવશ્યક બાલુવું. અહીં ગુરૂની સમક્ષ પાપ આલોચવું છે તેથી તેમના વિશેષ વિનયાર્થે દ્વાદશાવર્ત્ત વંદન કરવું, પછી “જે મે દેવસિયો અઇઆરો કચો” તથા “સાત લાખ અને અઠાર પાપ-સ્થાનક” ને આલોચવા, તે પાપની સામાન્ય આલોચના બાલુવી. પછી “સવ્વસ્સવિ” કહેવું, તે ગુરૂ આગળ પ્રાયશ્ચિત્ત માગવારૂપ છે. અત્ર ગુરૂ “પડિક્કમ્હુ” એટલે ‘પ્રતિક્રમણ કરો’ એમ કહે. એ પ્રકારના દશ માંહેલાં બીજા પ્રાયશ્ચિત્તને પ્રહુણ કરી, બેત્રીને મંગળિક અર્થે એક ‘નવકાર’ મણે, સમતાની વૃદ્ધિને અર્થે “કરે મિલતે” કહે. વારંવાર કરેમિલતે કહેવાથી સમતાની વિશેષ વૃદ્ધિ થાય છે, જે અતિ આવશ્યક છે. પછી સામાન્ય પાપ આલોચવા-

રૂપ “ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં જો મે દેવસિઓ” કહે, પછી “વંદિતુ” કહે તે વિશેષ સ્કુટપણે પાપની આલોચનારૂપ છે. જે જે દોષ લાગ્યા હોય તે તે દોષોનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા મહા પશ્ચાત્તાપ પૂર્વક મહા વૈરાગ્યભાવથી ચિંતન કરવાનું છે, જેવા સંકલ્પ અધ્યવસાય પાપ બાંધતી વખતે આવ્યા હોય તેવાજ અગર તેથી વધારે વિશુદ્ધ અધ્યવસાય પાપને આલોચતી વખતે આવે તે તથાપ્રકારે યથાર્થ રીતે તે પાપનો ક્ષય થઈ શકે છે, અન્યથા પ્રતિક્રમણ કર્યા છતાં પણ પાપનો ક્ષય થતો નથી. ઉપયોગ વગરની ક્રિયા નિષ્ફળપ્રાયઃ થાય છે, માટે સાવધાનપણે આલોચના કરવા ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું. વંદિતુ કહેતી વખતે ડાબો ઠીંચણુ વાળીને જમીન ઉપર સ્થાપવો અને તે (ડાબા ઠીંચણુ) ના તળીયા ઉપર જમણા પગની બાજુના પાછળના અધોભાગનો સર્વ ભાગ આવે તેમ જમણો પગ ઉભો રાખી બેસવું, ખરી રીતે તો આ બે ઠીંચણુ જેવી રીતે સ્થાપવાના કહ્યા છે તેવીજ રીતે જમણીપર ફક્ત બંને પગની અંગુલીજ સ્થાપીને ઉભડક બેસવાનું છે, તેમ ન બંને તો ઉપર મુજબ બેસવું. આવા ઉત્કટ આસનથી ઉપયોગ એકાગ્ર થાય છે, અને તેથી અતિચારની ચિંતના બરાબર થાય છે. “તસ્મ ધમ્મસ્સં” ગાથાથી ઉભો થઈને શેષ “વંદિતુ” બોલે, આ વિધિ ભારને ઉતારીને હુળવો થનાર મનુરની પેઠે શ્રાવક પણ પાપરૂપી ભારથી હુળવો થયો એમ સૂચવવા અર્થે છે. પછી ગુરૂનો અપરાધ ખમાવવા અર્થે બે વાંદણા પૂર્વક “અબ્બુક્રિયો અબ્બાંતર” સૂત્રથી અપરાધ ખમાવે. પ્રતિક્રમણ કરવાથી પણ જે અશુદ્ધ રહ્યા હોય તેવા ચારિત્રાચારના અતિચારની શુદ્ધિને માટે કાઉત્સગ્ગ કરવાનો છે તેથી પ્રથમ બે વાંદણા દે.

અહિંથી પાંચમું આવશ્યક શરૂ થાય છે. ચારિત્રાચારની વિશુદ્ધિ કષાયની ઉપશાંતિએજ થાય, તેથી આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સ્થવિ-રાદિ પ્રત્યે તથા સર્વ જીવ પ્રત્યે કરેલા અપરાધ ખમાવવા માટે “ આચરિય ઉવજ્જાએ ” સૂત્ર બોલે. તે પહેલાં વંદન કરે (બે વાંદણા દે) તેનું કારણ, જેમ હુરેક ક્રિયા પંચપરમેષ્ઠિને નમસ્કાર ફેરીને કરવામાં આવે છે તેમ ગુરૂ સમીપની સર્વ ક્રિયા ગુરૂના બહુમાનાથે વંદન કરવા પૂર્વક કરવી તે છે. તેમજ આઠ કારણે વાંદણા દેવામાં આવે છે તેમાંનું કાર્યોત્સર્ગ પણ એક કારણ છે. અવપ્રહુમાંથી પાછો ઓસરતો ઓસરતો “ આચરિય ઉવજ્જાએ ” બોલે, તે જાણે પોતે કષાય ચતુષ્ઠયથી પાછો નિવર્તીતો હોય એમ ખતાવે છે. પછી સમતાની વૃદ્ધિ અર્થે “ કરેમિભંતે ” કહી પ્રથમ લખેલા હેતુ પ્રમાણે “ ઇચ્છામિદામિ, તસ્સ ઉત્તરી ” ઇત્યાદિ કહી બે લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. તેનું કારણ ચારિત્ર વિનાનું એકલું જ્ઞાન પાંગળું છે, ચારિત્ર સહિત જ્ઞાન સફળ થાય છે. બીજા આચારો કરતાં ચારિત્રાચારમાં વિશેષ દ્રષણ લાગે છે, તેથી તેની વિશુદ્ધિ માટે પ્રથમ કાર્યોત્સર્ગ કરવો. પછી સમ્યગ્-જ્ઞાનનું મૂળ દર્શન (શ્રદ્ધા-સમ્યક્ત્વ) છે, તેથી દર્શનાચારની વિશુદ્ધિ માટે એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ જ્ઞાનાચારથી પ્રથમ કરવો. તેને માટે ચતુર્વિંશતિ જિનના ગુણોત્કીર્તનરૂપ “ લોગસ્સં સંવલોએ ” ઇત્યાદિ કહીને કાઉસ્સગ્ગ કરે. પછી જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિને અર્થે “ પુખ્ખરવરદીં સુઅસ્સ ભગવઓ ” ઇત્યાદિ કહેતો એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરે. પછી એ સર્વ આચારના નિરતિ-ચારપણે સમ્યક્ આચરણથી ઉત્કૃષ્ટ ફળ પ્રાપ્ત કરનાર સર્વ સિદ્ધો-ને વંદન કરવારૂપ “ સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું ” કહે. પછી શ્રુતજ્ઞાનથીજ

સર્વ ધર્મનું સ્વરૂપ સમજાય છે, તે શ્રુતધર્મની વૃદ્ધિ શ્રુતદેવતા-
 થી થતી હોવાથી તેના સ્મરણ અર્થે એક નવકારનો કાયોત્સર્ગ
 કરી, પારીને “મુખદેવયાની” સ્તુતિ કહે. સ્વલ્પ પ્રયાસે દેવતા
 સાધ્ય હોવાથી આઠ શ્વાસોત્ઘ્વાસ (એક નવકારના આઠ શ્વાસોત્ઘ્વા-
 સ થાય છે) નો કાયોત્સર્ગ કરવો. તેજ પ્રમાણે જે ક્ષેત્રમાં આ-
 પણું રહીએ છીએ તે દેવતા અનુકૂળ હોય તો આપણું ધર્મકાર્ય
 નિર્વિઘ્નપણે પરિપૂર્ણ થાય તેથી તેના સ્મરણાર્થે પણ એક નવ-
 કારનો કાઉત્સર્ગ કરી, પારીને “જસે ખિત્તે સાણું” ની થાય કહે-
 વી. પછી મંગલાર્થે એક નવકાર ગણી, જેસીને મુહુપત્તિ પડિલે-
 હવી, તે હવે પછી ગુરૂને દ્વાદશાવત્ત વંદન કરવું છે તેને અર્થ
 છે. લોકિકમાં પણ રાજા અમુક કાર્ય બતાવે તે કયા બાદ પ્રણા-
 મ કરીને નિવેદન કરવાનું પ્રવર્તન છે, તેમ આ છેલ્લું વંદન સ-
 મજવું. પરચખખાણરૂપી છટું આવશ્યક તો પહેલાંજ થઈ ગયું છે
 તેથી હવે તે કરવાનું નથી. પછી છ આવશ્યક સંભારવા પછી
 “ ઇન્દ્રામો અણુસઠ્ઠિ ” કહી જેસી ઉચ્ચ સ્વરે “ નમો ખમાસમ-
 ણાણું નમોડર્હત ” ઇત્યાદિ પૂર્વક “ નમોડસ્તુ વર્દમાનાય ” ની
 ત્રણ સ્તુતિ અને “ નમુત્યુણું તથા સ્તવન ” કહેવા. “ ઇન્દ્રામો
 અણુસઠ્ઠિ ” એટલે અમે અનુશાસ્તિ-ગુરૂની આજ્ઞા-હિતશિક્ષાને
 ઇન્દ્રીએ છીએ, ૧ તે આજ્ઞા પ્રમાણુ કરવા રૂપ “ નમો ખમાસમ-
 ણાણું ” ઇત્યાદિ પદ્ધતી ગુરૂને તથા પંચપરમેષ્ઠિને નમસ્કાર થાય
 છે. અને ઉચ્ચ સ્વરે ત્રણ સ્તુતિ તથા નમુત્યુણું અને સ્તવન ક-
 હેવાય છે, તે “ વડાવશ્યક નિર્બિઘ્ને પૂર્ણ થયા ” તેનો ૧૪ ઉ-
 ત્પન્ન થયેલો છે એ સૂચવવા અર્થે છે. “ નમોડસ્તુ ” તથા રાઇ

૧ અહીં ગુરૂ મહારાજની આજ્ઞાપૂર્વક મેં પ્રતિક્રમણુ કર્યું છે એમ
 સંભાવના કરવાની મતલબ એ છે કે પ્રતિક્રમણુ સંબંધી હવે બીજા આ-
 દેશ મુરૂમહારાજ પાસે માગવાના નથી.

પ્રતિક્રમણમાં “ વિશાલલોચન ” ને બદલે સ્ત્રી “ સંસાર દાવાની ” ત્રણ ગાથા કહે; કારણ કે “ નમોઽસ્તુ, વિશાલ લોચન, નમોઽર્હત ” એ પૂર્વાતર્હત છે, તેથી સ્ત્રી ન કહે, એમ કહેલું છે. પછી ઉત્કૃષ્ટ કાળે વર્તતા ૧૭૦ જ્ઞાન વાંદવાઅર્થે ‘ વરકનક ’ કહે. તથા ચાર ખમાસમણ પૂર્વક ગુર્વાદિકને વંદન કરે, પછી અઢી-ઢીપમાં રહેલા મુનિઓના વંદન અર્થે “ અઢાઈબજેસુ ” કહે. હરેક ક્રિયા દેવગુરના વંદનપૂર્વક શરૂ થાય અને દેવગુરના વંદનપૂર્વક પૂરી થાય, એ અર્થે અત્ર છેલ્લે પણ દેવગુરનું વંદન કરવામાં આવે છે. આ દેવગુરવંદન મુનિને નમોઽર્હતથી ચાર ખમાસમણ દેવા સુધી બાણવું અને શ્રાવકને અઢાઈબજેસુ કહેવા પર્યંત બાણવું. પછી પ્રથમના “ કાઉસ્સગ્ગ ” કરતાં રહેલ અતિ-ચારને ટાળવા અર્થે દૈવસિક પ્રાયશ્ચિત્ત વિશેષનાર્થે ચાર લોગ-સ્સનેા કાઉસ્સગ્ગ કરે, પછી મંગળાર્થે પ્રકટ લોગસ્સ કહી, બે ખમાસમણ દેવાપૂર્વક સબ્બાયના બે આદેશ માગી, બેસી, એક નવકાર ગણી સબ્બાય કહે. ત્રણ આચારની વિશુદ્ધિઅર્થે કાઉ-સ્સગ્ગો કરવામાં આવ્યા છે અને તપઆચારની વિશુદ્ધિ માટે પચ્ચખખાણુ કર્યું છે, તેથી વિશુદ્ધિ થઈ ગઈ છે, તથા પ્રતિક્રમણ કરતાં જે વીર્ય ફેરવવું પડે તેથી વીર્યાચારની શુદ્ધિ થાય છે. સબ્બાય કહ્યા બાદ દુઃખક્ષય કર્મક્ષય નિમિત્તે ચાર લોગસ્સનેા કાઉસ્સગ્ગ કરવો. આ લોગસ્સ પૂરા કહેવા, બાકી સર્વ કાઉસ્સ-ગ્ગો “ અદેસુ નિમ્મલયરા ” સુધી કહેવા. કાઉસ્સગ્ગ કર્યા પછી પારીને મંગળાર્થે એક બજ “ લધુચાંતિ ” કહે, બીજા કાયોત્સ-ર્મમાંજ સાંભળે. કાઉસ્સગ્ગ પારી પ્રકટ “ લોગસ્સ ” કહે. તે પછી ઇરિયાવહિ પ્રતિક્રમે તથા અઉક્કસાયથી જ્યવીયરાય સુધી ચૈત્યવંદન કરી સામાયિક પાસવા પર્યંત જે વિધિ છે તે સર્વ કરે.

સજ્જાય પછીની વિધિની હકીકત મૂળ પ્રથમ. નથી. તે વર્તમાન પ્રવૃત્તિને અનુસારે લખી છે. ઇતિ.

રાઇપ્રતિક્રમણના સામાન્ય હેતુઓ.

પ્રથમ સામાયિક લઘ “ કુસુમિણુ’ દુસુમિણુ ઉહ્કાવણી રાઇ પાયચ્છિત્ત વિસોહણુત્યં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં ” ઇત્યાદિ કહી ચાર લોગસ્સનો ૧૦૮ શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણુ એટલે “સાગરવરગંભીરા” પદ સુધી ગણુતાં એક લોગસ્સના ૨૭ પદ થાય તેને ચાર ગુણુ કરતાં ૧૦૮ પદ થાય છે તેટલો કાયોત્સર્ગ કરવો. અત્ર એ વિ-શેષ છે કે કુસ્વપ્ન આંબ્યું હોય અગર ન આંબ્યું હોય તો ૧૦૦ શ્વાસોશ્વાસ (ચદેસુ નિમ્મલયરા સુધી ચાર લોગસ્સ) નો કાયો-ત્સર્ગ કરે અને સ્વપ્નમાં સ્ત્રીસેવન થયું હોય તો ૧૦૮ શ્વાસો-શ્વાસનો કાયોત્સર્ગ કરે પણ પ્રમાદવશાત કેવું સ્વપ્ન આંબ્યું હતું તેની સ્મૃતિ ન રહે, તેથી ૧૦૮ શ્વાસોશ્વાસ પ્રમાણુનો કાયોત્સર્ગ કરવાનું પ્રવર્તન છે. એ કાયોત્સર્ગથી રાત્રિ સંબંધી ઘણાં પાપ દૂર થાય છે. પછી સર્વ ધર્માનુષ્ઠાન દેવગુરૂવંદન પૂર્વક કરવું, માટે પ્રથમ “ જગચિંતામણિ ” નું ચૈત્યવંદન “ જ્યવીયરાય ” પર્યંત કરવું. પછી “ભરહેસર”ની સજ્જાય ઉત્તમ પુરૂષો તથા સ્ત્રીઓનાં નામ સ્મરણુથે કહેવામાં આવે છે. પછી ગુરૂમહારાજને સુખ-સાતા પૂછી રાઇ પડિક્કમણુ કાઇને “ ચકસ્તવ ” કહેવાય છે, તે પ્રતિક્રમણુનો આરંભ થયો તેની પહેલાં દેવવંદન કરવા અર્થે છે. પ્રથમ ચૈત્યવંદન કર્યું પણ તે આવશ્યક બહારની ક્રિયા છે. પછી “ કરેમિલંતે ” કહે તે પહેલું આવશ્યક. પછી ચારિત્રાચાર, દર્શનાચાર તથા જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિ અર્થે અનુક્રમે એક લોગસ્સ,

એક લોગસ્સ^૧ તથા આઠ ગાથાનો કાયોત્સર્ગ કરવામાં આવે છે. અત્ર ચારિત્રાચારનો એક લોગસ્સનો કાયોત્સર્ગ કરવામાં આવ્યો અને દૈવસિકમાં બે લોગસ્સનો કરવામાં આવે છે તેનું કારણ દિવસ કરતાં રાત્રીને વિષે પ્રવૃત્તિ ઓછી હોવાને દીધે પ્રાયઃ અદ્ય દોષ લાગે છે તે છે. દોષનું ચિંતવન ત્રીજા કાયોત્સર્ગમાં કરાય છે, અને પહેલા કાયોત્સર્ગમાં નહિ તેનું કારણ એ છે કે પહેલા કાયોત્સર્ગમાં નિદ્રાનો ઉદય હોય, તેથી દોષનું સંભારવું ધરાધર ન થાય માટે ત્રીજામાં સંભારવામાં આવે છે. પહેલા કાઉસ્સગ પછી “ લોગસ્સ ” કહેવાય છે, તે ણીણું આવશ્યક. ત્રીજા આવશ્યકની મુહપત્તિ પડિલેહીને વાંદણા દેવાય છે, તે ત્રીણું આવશ્યક. વાંદણા દીધા પછી ઇચ્છાં રાષ્ટ્રિયં આલોઉં, સાત લાખ, જ્ઞાન ઢાર પાપસ્થાનક, વંદિતુ, અબુક્રીઓ વગેરે કહેવામાં આવે છે તે સર્વ ચોથા આવશ્યકની ક્રિયા છે, તેના હેતુ દૈવસિક પ્રતિક્રમણ પેઠે બાણવા. પછી પ્રથમ ત્રણ આચારોના કાયોત્સર્ગથી પણ અશુદ્ધ રહેલા અતિચારોની એકત્ર શુદ્ધચર્ચે તપ ચિંતવનનો કાયોત્સર્ગ કરવાનો છે, તે ન આવડે તો સોળ નવકારોનો કરે એમ પ્રવર્તન છે. પણ ખરી રીતે તો તપનું ચિંતવન કરવું જોઈએ, તેની વિધિ આ પ્રમાણે—“ શ્રી વીર ભગવંતે છ માસી તપ કર્યો, હે ચેતન ! તે તું કરી શકીશ ? (અત્ર ઉત્તર મનમાં ચિંતવવો કે) શક્તિ નથી, પ્રણામ નથી તો એક ઉપવાસ ઓછા કર ! શક્તિ નથી, પ્રણામ નથી, તો બે ઉપવાસ ઓછા કર, એમ યાવત-૨૯ ઉપવાસ ઓછા કરવા પર્યંત ચિંતવવું અને

૧ રાષ્ટ્રપ્રતિક્રમણના કાઉસ્સગ પ૦ આસોત્સર્ગ પ્રમાણ કહેલો છે તેથી ચારિત્રાચાર અને દર્શનાચારના મળી બે લોગસ્સના કાઉસ્સગને પાંચમા આવશ્યક તરીકે ગણવું ઠીક લાગે છે.

દરેક વખતે શક્તિ નથી, પ્રણામ નથી; એમ મનમાં ધોલવું.
 પછી પંચ માસી કર; ચઉ માસી કર, ત્રીમાસી કર, દ્વિમાસી
 કર, માસ ક્ષપણુ કર, અહીં પણ દરેક વખતે ઉત્તર મનમાં
 ચિંતવતા જવું. પછી એક દિવસ ન્યૂન, બેદિવસ ન્યૂન, એમ તેર
 દિવસ ન્યૂન (૧૭ ઉપવાસ) સુધી વિચારવું. પછી ૩૪ ભક્ત
 (૧૬ ઉપવાસ) કરી શકીશ ? ૩૨ ભક્ત કર, ૩૦ ભક્ત કર,
 એમ બધે ભક્ત ઓછા કરતાં યાવત્ થોથ ભક્ત સુધી કહેવું.
 પછી એક ઉપવાસ કર, આયંબિલ કર, નિવિ કર, એકાસણું
 કર, અવઠ કર, પુરિમઠ કર, સાઠ્ઠુપોરિસિ કર, પોરિસિ કર,
 નમુકારસી મુઠ્ઠિસહિઅં કર, અહીં સર્વ સ્થાનકે શક્તિ નથી,
 પ્રણામ નથી; એમ ચિંતવવું પણ જે તપ કર્યો હોય પણ
 અત્યારે કરવો ન હોય ત્યાં કહેવું કે શક્તિ છે પણ પ્રણામ
 નથી, અને છેલ્લે જે તપ કરવો હોય ત્યાં શક્તિ પણ છે અને
 પ્રણામ પણ છે. એમ કહી કાયોત્સર્ગ પારીને લોગસ્સ કહેવો.
 પછી છઠ્ઠા આવશ્યકની મુહુપત્તિ પડિત્રેહીને વાંદણા દેવા. પછી
 તીર્થવંદનાદિક કરી કાયોત્સર્ગમાં જે પચ્ચખખાણુ કરવા ધાર્યું
 હોય તે અત્ર પ્રકટપણુ લેવું, એ છઠ્ઠું આવશ્યક. પછી પડાવશ્યક
 પૂરા થયા તેનો હર્ષ થયો તેથી વીરસ્તુતિરૂપ “ વિશાલલોચન ”
 કહે, પણ મંદસ્વરે કહે. કારણકે ઉચ્ચ સ્વરે ધોલવાથી હિંસક જીવો
 બગી હિંસામાં પ્રવર્તે તો, તેનો કારણિક પોતે થાય. આખું સંઘપ્રતિ-
 ક્રમણુ મંદ સ્વરેજ કરવું જોઈએ. પછી ચાર થોઈએ દેવવંદન કરે,
 પછી ચાર ખમાસમણુપૂર્વક ગુર્વાદિકને વાંદી, “અઠ્ઠાઈબનેસુ” કહે.
 પછી ક્ષીમંધરસ્વામીનું તથા સિદ્ધાચળજીનું ચૈત્યવંદન કરે. તે
 સમાચારી પ્રમાણે તથા સામાયકનો બે ઘડી કાળ પૂર્ણ કરવા માટે
 બાણવું. એથી બે ઘડીથી ઓછા કાળમાં ઉડી શકાય નહીં એમ

સૂચન થાય છે. આ પ્રતિક્રમણમાં “જગચિંતામણિ” તથા વિશા-
લલોચન એમ બે ચૈત્યવંદનો આવે છે, છતાં સીમંધરસ્વામી આ-
દિના ચૈત્યવંદન કરીએ છીએ તે વિશેષ મંગલિકને અર્થે સમ-
જવાં. તેજ પ્રમાણે સાંજના પ્રતિક્રમણમાં “નમોઽસ્તુ વર્ધમાનાય”
તથા “ચઉક્તસાય” ચૈત્યવંદનો આવે છે, છતાં આરંભમાં દેવવંદન
કરીએ છીએ, તે પણ વિશેષ મંગલિકના અર્થે સમજવું. ભગવા-
નાદિને વાંધા પહેલા શ્રાવક પૌષધમાં હોય તો તે “બહુવેલ
સંદિસાવું” તથા “બહુવેલ કરશું” એવા આદેશો માગે, છુટા શ્રાવ-
કને તેમ કરવાનું નથી. કયા આવશ્યકથી કયા આચારની શુદ્ધિ
થાય છે તે આ પુસ્તકમાં પાછળ લખ્યું છે, ત્યાંથી જોઈ લેવું.

પખખી, ચોમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણના સામાન્ય હેતુઓ.

સૂક્ષ્મ અને બાહર અતિચારની વિશુદ્ધિ માટે દિવસ અને
રાત્રીને છેડે દેવસી અને રાઇ પ્રતિક્રમણ કરવા છતાં, પણ ચતુ-
ર્માસ અને સંવત્સરને અંતે પખખી, ચોમાસી અને સંવચ્છરી
પ્રતિક્રમણ વિશેષ પ્રકારે કરાય છે તે ઉત્તરીકરણ કરવાને અર્થે
એટલે દેવસીરાઇ પ્રતિક્રમણ દરરોજ કરતાં છતાં પણ રહી ગયેલ
દોષોનું નિવારણ કરવાને અર્થે સમજવું. જેમ શરીરને તૈલાદિ
વડે સંસ્કાર કર્યા છતાં પણ ધૂપ, વિલેપન અને આભૂષણાદિકે
કરીને વિશેષે શોભિત કરે છે તેમ અહીં પણ વિશેષ શુદ્ધિ કરે
છે. તેને માટે શાસ્ત્રકાર દ્રષ્ટાંત આપે છે કે જેમ ઘરને હુમૈયા
સાફ કરવામાં આવે છે તોપણ પર્વાદિકને વિષે વિશેષ પ્રકારે એ-
ટલે ચારે બાજુથી ખુણેખોચરેથી સાફ કરવામાં આવે છે, તેમ
અહીં પણ હુમૈયા પ્રતિક્રમણ કરતાં છતાં પખખી આદિ પ્રતિ-
ક્રમણ વિશેષ શુદ્ધિને માટે કરવાનાં છે. વળી નિત્ય પ્રતિક્રમણ

કરતાં કાંઈક અતિચાર વિસ્મૃત થઈ ગયેલ હોય, સાંભર્યા છતાં ભયાદિકથી શુરૂ સમક્ષ પ્રતિક્રમ્યો ન હોય અથવા તેા પરિણામની મંદતાથી સમ્યક્ પ્રકારે પ્રતિક્રમણ ન હોય, તેવા અતિચારને પ્રતિક્રમવા માટે પાપી આદિ પ્રતિક્રમણ કરવાનાં છે.

પાશ્ચિક (પાપી) પ્રતિક્રમણમાં વંદિત્તા સુધી દેવસી પ્રતિક્રમણ પ્રમાણે વિધિ કરવાની છે તેથી તેના હેતુ દેવસી પ્રતિક્રમણ પ્રમાણે સમજી લેવા. ક્ષમા છે પ્રધાન જેમાં એવા સર્વ અનુષ્ઠાનો સક્રમ છે એમ જણાવવાને માટે અબ્હુદ્ધિઓઈં સં દ્વાસ્વામણેઈં ઇત્યાદિ પાઠવડે સંબુદ્ધ જે શુર્વાદિક તેમને ખમાવવામાં આવે છે. અને શુર્વાદિકને ખમાવવા છે તે માટે તે અગાઉ દ્વાદશાવર્ત્ત વંદન (વાંદણાં) દેવામાં આવે છે અને વાંદણાં દેતાં વિરાધનાનો સંભવ છે તેથી વાંદણાં અગાઉ શરૂઆતમાં પાપી મુહુપત્તિ પડિલેહવાની છે. તે પછી સંક્ષેપ અને વિસ્તારથી પાપ આણોવવા માટે આલોચનસૂત્ર અને અતિચાર કહે અને પછી સન્વસ્સવિ પરિસ્વય ઇત્યાદિ સૂત્ર કહીને ઉપવાસાદિરૂપ પ્રાયશ્ચિત્ત અંગીકાર કરે. પછી પ્રત્યેક ખામણાવડે સર્વને ખમાવે તેની પહેલાં ને પછી વિનયાર્થે શુરૂમહારાજને દ્વાદશાવર્ત્ત વંદન કરે. પછી પાપીસૂત્ર ને વંદિત્તા સૂત્ર કહ્યા પછી ખાર લોગસ્સનેા કાઉસ્સગ્ગ કરવામાં આવે છે તે પ્રતિક્રમણ કર્યા છતાં અશુદ્ધ રહેલા અતિચારોની શુદ્ધિને અર્થે જણવેા. પછી સમ્મત્તસ્વામણેઈં ઇત્યાદિ વડે છેવટે ખમાવવામાં આવે છે, તે છેવટે કરેલા કાયોત્સર્ગમાં સ્થિત રહ્યા છતાં શુભ એકાગ્ર ભાવવડે કાંઈક અપરાધાદિ સાંભર્યા હોય તેને ખમાવવા માટે જણવું. અથવા અહીં સર્વથા પાપી પ્રતિક્રમણની સમાપ્તિ થાય છે તેથી પ્રથમના ક્ષમણક પછી કાંઈ અપ્રીતિકારી થયું

હોય અથવા વિતથ (ખોટી) ક્રિયા થઇ હોય તો તે અહીં ખમા-
વવા માટે જાણવું. આ વિધિને લગવંતે ત્રીજા વૈદના આપધ
સમાન કહી છે. પછી પખ્ખિખામણાં ખામવાનાં છે તેનો હેતુ
ખામણાંના અર્થના પ્રસ્તાવે જણાવેલ છે ત્યાંથી જોઇ લેવો.
ત્યાર પછી વંદિત્તાસૂત્ર પછીની વિધિ દેવસિ પ્રતિક્રમણ પ્રમાણે
કરવાની છે. માટે તેના હેતુ દેવસિપ્રતિક્રમણ પેઠે જાણી લેવા.
એમાં એટલું વિશેષ છે જે શ્રુતદેવતાને પખ્ખીસૂત્રને પ્રાંતે
સંભારેલ હોવાથી તેના કાઉસ્સગ્ગને સ્થાને ભુવન દેવતાનો કા-
ઉસ્સગ્ગ કરે. ક્ષેત્ર દેવતાની નિરંતર સ્મૃતિમાં ભુવનનું ક્ષેત્રાંત-
ર્ગતપણું હોવાથી તત્ત્વથી તો ભુવનદેવતાની સ્મૃતિ પશુ દરરોજ
થઇ જાય છે, તોપણ પર્વ દિવસે તેનું વિશેષ બહુમાન કરવા માટે
સાક્ષાત્ તેનો કાઉસ્સગ્ગ કરાય છે. આમાં પંચવિધ આચારની
વિશુદ્ધિ આ પ્રમાણે જાણવી-જ્ઞાનાદિ ગુણવાનની પ્રતિપત્તિરૂપ
હોવાથી વાંદણાં અને સંખુદ્ધ ક્ષામણુકથી જ્ઞાનાચારની, ખાર લો-
ગસ્સના કાઉસ્સગ્ગ પછી પ્રકટ લોગસ્સ (ચઉવિસત્થો) કહેવાવડે
દર્શનાચારની; અતિચારની આલોચના, પ્રત્યેક ક્ષામણુક, પખ્ખી-
સૂત્ર અને સમાપ્તક્ષામણુક વગેરેથી ચારિત્રાચારની, તપની પ્રતિ-
પત્તિ અને ખાર લોગસ્સના કાઉસ્સગ્ગ વગેરે વડે ખાદ્ય અભ્યંતર
તપઆચારની અને એ સર્વ પ્રકાર વડે સમ્યગ્ આરાધન કરવાથી
વીર્યાચારની વિશુદ્ધિ જાણવી. આ પ્રમાણે ચાતુર્માસિક અને સાં-
વત્સરિક પ્રતિક્રમણમાં પણ સમજવું. સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણમાં ૪૦
લોગસ્સ ઉપર એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરાય છે તે નવકાર મં-
ગલિક અર્થે સમજવો. આ “હેતુઓ” “પ્રતિક્રમણ ગર્ભ હેતુ” તથા
“પ્રશ્નોત્તર રત્નચિંતામણિ” પ્રાંથને આધારે લખવામાં આવ્યા છે.

महोपाध्याय-श्रीयशोविजयगणि-तुल्यष्टकम् ।

(वसन्ततिलकावृतम्)

श्री-जैनशासननयामृतपूरसिन्धौ,

य-श्वारु चन्द्रककला कलयाञ्चकार ।

शो-भामनन्यसदृशं सुदृशां विधाता,

वि-द्यानिधिर्वरयज्ञोविजयः स बन्धुः ॥ १ ॥

ज-न्तूपकारकरणं करणाग्निवारि,

य-न्नाममन्त्रमनुसृत्य जनावलीयम् ।

जै-नोदयाय यतते सततं प्रवीणा,

न-म्रा न के भुवि यशोविजयं नमेषुः ? ॥ २ ॥

सं-बोधबन्धुरधुरीणहृदा मुदा सं-

स्कृ-त्याभियुक्तिततिमागममार्गवृत्त्या ।

त-त्कालमद्भुतमतीन्विबुधान्विजेता,

पा-ण्योऽन्यना किमु यशोविजयेन तुल्यः ? ॥ ३ ॥

ठ-प्रौढिमानमखिलं परिस्फुटयन्तं,

शा-स्त्रौघमुत्तममतीनमनोहरन्तम् ।

छा-भप्रदं कृतवते यतमानसाय,

म-न्ये नतिं ननु यशोऽन्येभ्यः कुर्याम् ॥ ४ ॥

हे-यमकाशमपटिष्ठ वरिष्ठधुङ्गेः,

शा-स्तुः प्रपञ्चपदुवादिबरेण्यधुङ्गेः ।

न-आक्षयैर्बुधमणैर्नतपादपद्मात्,

पु-ष्टप्रभः किमु यस्मोविजयतां ह्यदोऽन्यः ॥ ५ ॥

री-ज्यानियुक्तमनसो मतिशोधनस्य,

या-प्यप्रवृत्तिपवनस्य यशोधनस्य ।

चि-त्रप्रपूतचरितोचितधर्मवृत्ते-

रं-हो विनश्यति यशोविजयस्य नाम्ना ॥ ६ ॥

स-त्काव्यशक्तिवशसाधित्वापि मन्त्रे,

मे-धाप्रकर्षपरिभावितसर्वतन्त्रे ।

ध-र्माध्ववीरवरतानृपपूज्यताद्यां,

तां-तां निबोधत यशोविजये गुणालीम् ॥

शु-भूषण ! प्रतनुकर्मकृतोपकार !

व-र्य ! प्रपन्नतपसां यतमानमुख्य !

ल-ब्धोदय ! प्रवरपण्डितमण्डितांहे !

ये-यं तवावतु यशोविजय ! प्रशस्तिः ॥ ८ ॥

इत्थं लेशविवर्णितोर्जितगुणग्रामो गुणिग्रामणी-

रुद्रीताद्भुतभूरिभाग्यविभवो वैदुष्यविद्याश्रयैः ।

कल्याणाङ्कुरवर्धने जलधरः प्रोद्यत्प्रभावाकरः,

शोभात्प्राप्त्याप्यविजयतां ह्यदो विजयते स्वर्नाथमान्योऽधुना ॥ ९ ॥

इति मुनिप्रवरमुनेश्रीकेसरदेवप्रवरणसरोजसेविना

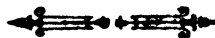
मुनिकल्याणविजयेन विनिर्मितं महोपाध्याय-

श्रीयशोविजयगणेशस्तुत्यष्टकः ॥

शुद्धि पत्रक.

पृष्ठ.	दीर्घी.	अशुद्ध.	शुद्ध.
७	२४	सभ्यकत्व	सभ्यकत्वथी
२५	१८	याणीरा पूर्व'तु'	याणीरा लाभ पूर्व'तु'
६३	५	काष्ठस्सग्गां	काष्ठस्सग्गां
६८	१५	सकुलं	संकुलं
६९	१८	दहभ	दहभ
७०	२	जलनिध	जलनिधं
७०	१६	आरावसारे	आरावसार
७१	२	दह्धिं	दह्धि
७९	११	सिद्धि	सिद्धिं
८७	४	नाणुंमि	नाणुंमि
१२७	२१	वाधयस्स	वाधयस्स
१३०	१४	पं'यावहो।	पं'यविहो।
१३७	१४	संवेस	संवेसिं
१४२	५	ज'कियि	ज'कियि
१४३	२०	सासे	सीसे
१४५	१९	भमासल्ला	भमासमल्ला
१५०	१७	ेवि	द्वि
१६५	२२	प्रस्सज्जता	प्रसज्जतां
१७०	१०	जसभद्दा	जसभद्दो।
२०४	१०	अंगरंग	अंतरंग
२०५	९	प्रभोई'ह	प्रभोई'ह
२०८	४	ज'तू'न	ज'तू'ना

२०८	५	श्रीमणुः	श्रीरमणुः
२०८	८	श्रयांसनाथ	श्रयांसनाथ
२०८	११	नरः	नरैः
२०८	१७	विमलस्वामीना	विमलस्वामीना
२०८	१३	वाग्ज्योत्सना	वाग्ज्योत्सना
२१०	६	स्वभूरमणुः	स्वयभूरमणु
२११	८	यक्त	युक्त
२१४	१८	कवलय	कैवलय
२१८	६	जिनेधरना	जिनेधरनां
२२४	१६	तर्हि	तीर्हि
२७६	१४	भुडपिंग	भडुपिंग
२८१	१३	नाभक्तिलेषु	नाभसक्तिलेषु
२८७	१	सुदर	सुंदर
३११	२	साम्य गुणुः	सोम्य गुणु
३८२	८	धमकेतो	धूमकेतो
३८२	१३	धुष्टा	धृष्टा
४३१	१	पादपङ्क	पादपङ्क
४३२	२२	भा	भां
४३४	१	समाहिताधयो	समाहितधयो
४५६	८	वत्र	सर्वत्र
४७८	२१	विलासं	विलासः
५०४	१२	०म्पाहारं	०म्पाहारं, अमणुं,
५१४	४	पर	पुर

अनुक्रमणिका.

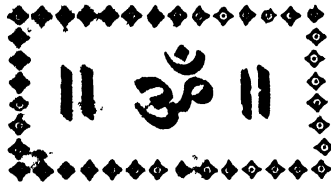
विषय.	पृष्ठ.	विषय.	पृष्ठ.
प्रस्तावना ...	3	जयवीरराय सूत्र ...	५८
प्रतिक्रमणना सामान्य छेदु	२७	अरिहंत चैद्य्याणुं वा चै-	
शुद्धिपत्रक ...	६	त्यस्तव सूत्र ...	६२
नवकार पंचमंगणत्रय ...	१	कक्षाणुकंइनी स्तुति ...	६४
पंचिंहिय सूत्र ...	१०	संसार दावानी स्तुति ...	६७
अभासभणु वा प्रणिपातसूत्र	१२	पुष्परवरदी वा श्रुतस्तव सूत्र	७२
सुगुइने साता सुभ पृच्छा	१२	सिद्धाणुंयुद्धाणुं वा सिद्ध-	
धरियावडियं सूत्र ...	१३	स्तव सूत्र ...	७६
तस्स उत्तरी सूत्र ...	१७	वेआवच्यगराणुं ...	८०
अन्नत्थ डिससिअेणुं सूत्र	१८	लगवानादि वंदन ...	८०
लोगस्स वा नामस्तव सूत्र	२१	दवसिअपडिक्कभणु ढाठि सूत्र	८१
करेभिसते सूत्र वा सामा-		धच्छामि ढामि सूत्र ...	८१
यिकनु पच्चय्येणुं ...	३३	अतिवारनी आठ गाथा	८४
सामायिक पारवानुं सूत्र	६	सुगुइ वांइणुं	८१
जगच्चिंताभणु चैत्यवंदन	३८	दवसिअं आलोठि सूत्र	१००
जंकिचि सूत्र ...	४४	सात लाभ ...	१००
नमुत्थुणुं वा शकस्तव ...	४५	अहार पाप स्थानक ...	१०२
जवति चैद्य्याणुं ...	५२	वंदिता सूत्र ...	१०४
जवत डेविसाडु ...	५३	अणुडिआ (गुइणामणु)	
परमेष्ठि नमस्कार ...	५४	सूत्र ..	१४०
उवसग्गहुरं स्तवन ...	५५	आयरिय उवण्णाय्णे सूत्र	१४२

विषय.	पृष्ठ.	विषय.	पृष्ठ.
नमोऽस्तु वद्धिमानाय ...	१४४	क्षेत्र देव स्तुति ...	२००
विशाल लोचन ...	१४७	अकलाहृत ...	२००
श्रुत देवतानी स्तुति ...	१४९	पाक्षिकादि अतिथार ...	२२१
क्षेत्र देवतानी स्तुति ...	१५०	नवस्मरणी.	
कमलदल स्तुति ...	१५१	नवकार पंचमंगलरूप ...	२४२
अक्षयवृक्षेसु (मुनिवन्दन)		उपसंग्रहणं स्तवनम् ...	२४३
सूत्र ...	१५२	सतिकर स्तवनम् ...	२४३
परकनक-अकसोसितेर विन		तिजय पद्युत ...	२५९
स्तुति ...	१५३	नमिडीय (अयहरस्तोत्र)	२६९
क्षुशान्ति स्तव ...	१५४	अजित शान्तिस्तवनम् ...	२८६
अतिशय ...	१६७	लकतामर स्तोत्र ...	३३१
अरुहेसरनी सञ्जाय	१६९	कल्याण मन्दिर स्तोत्र ...	३८८
तीर्थ वन्दना ...	१७४	भोटी शान्ति ...	४३५
मन्हुजिष्णुं सञ्जाय	१७७	सथारा पारिसि ...	४५८
पोसहुनुं पञ्चभ्रातृ	१८१	रत्नाकर पंचविशिका ...	४६९
पोसहु पारवानुं सूत्र	१८३	नमुकारसहितनुं पञ्चभ्रातृ	४९१
सामायिक लेवानो विधि	१८४	पारिसि साङ्गपारिसिनुं प-	
सामायिक पारवानो विधि	१८५	ञ्चभ्रातृ... ..	४९४
चैत्यवन्दन करवानो विधि	१८६	पुरिमङ्गलवर्णुं पञ्चभ्रातृ	४९६
गुडवन्दन करवानो विधि	१८६	अकासणा भिथासणानुं प-	
देवसि प्रतिक्रमण विधि	१८७	ञ्चभ्रातृ	४९७
राधप्रतिक्रमण विधि ...	१९१	आयभिलनुं पञ्चभ्रातृ	५०२
पञ्चभ्रातृपारवानो विधि	१९३	तिविहार उपवासनुं ...	५०३
स्नातस्थानी स्तुति ...	१९४	अतिविहार उपवासनुं ...	५०४
शुवनदेव स्तुति ...	१९६	पाण्डुरनुं पञ्चभ्रातृ	५०५

વિષય.	પૃષ્ઠ.	વિષય.	પૃષ્ઠ.
ચૈવિહારનું પચ્ચખખાણુ	૫૦૫	શ્રી આદિગિન સ્તવન ...	૫૩૧
તિવિહારનું પચ્ચખખાણુ	૫૦૬	શ્રી સુમતિગિન સ્તવન...	૫૩૨
દુવિહારનું પચ્ચખખાણુ	૫૦૬	શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીનું	
દેશાવગાસિકનું પચ્ચખખાણુ	૫૦૭	સ્તવન	૫૩૨
પાક્ષિક ખામણાં ...	૫૦૭	શ્રી શાંતિગિન સ્તવન ...	૫૩૩
અષ્ટપ્રકારી પૂજના ફૂહા	૫૧૩	શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્તવન ...	૫૩૪
ગૌતમાષ્ટક છંદ ...	૫૧૪	શ્રી વીરગિન સ્તવનો ...	૫૩૫
એકસોસિત્તેરગિનચૈત્યવંદન	૫૧૫	શ્રી વીરપ્રભુનું દીવાળીનું	
સિદ્ધચક્ર નમસ્કાર ચૈત્યવંદન	૫૧૬	સ્તવન	૫૩૬
વીરાસ્થાનકનું ચૈત્યવંદન	૫૧૬	શ્રીપર્યુસણ પર્વનું સ્તવન	૫૩૭
પચુષણુ ચૈત્યવંદન	૫૧૬	પાંચ કારણનું સ્તવન	
ચૌવીરાગિનલંછન ચૈત્યવંદન	૫૧૭	વિનયવિજયજી કૃત ...	૫૩૮
સામાન્યગિન ચૈત્યવંદન ...	૫૧૮	સમ્યક્ત્વરત્નવિના સર્વ	
પાર્શ્વગિન ચૈત્યવંદન ...	૫૧૮	ક્રિયા નકામી ...	૫૪૪
સિદ્ધાચલનાં ચૈત્યવંદનો ...	૫૧૯	સમકિતનું સ્તવન (ગિન	
શ્રી સીમંધરસ્વામીનાં ચૈ-		હર્ષ કૃત) ...	૫૪૫
ત્યવંદનો	૫૧૯	આપમતિ ત્યાગપૂર્વક સદ્ગુરુ	
બીજનું ચૈત્યવંદન ...	૫૨૦	ઉપાસના પદ ...	૫૫૧
જ્ઞાન પચ્ચમીનું ચૈત્યવંદન	૫૨૧	શ્રીપાર્શ્વગિન સ્તવન...	૫૫૧
અષ્ટમીનું ચૈત્યવંદન ...	૫૨૧	ભાવમંદિર	૫૫૨
એકાદશીનું ચૈત્યવંદન ...	૫૨૨	બ્રોધિ બીજ વિના બધી	
નવપદજીનું સ્તવન ...	૫૨૩	ક્રિયા ગદ્ગામણુરી છે...	૫૫૩
વીરા સ્થાનકનું સ્તવન ...	૫૨૭	શ્રી સીમંધર સ્વામીની	
શ્રીસીમંધરગિનસ્તવનો ૫૨૬-૨૭		સ્તુતિઓ	૫૫૩
શ્રી યુગમંધરગિન સ્તવન ૫૨૮		શ્રીરાત્રંજય તીર્થની ઘોષો	૫૫૪
શ્રી સિદ્ધાચલ સ્તવન ૫૨૮-૩૦			

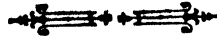
વિષય.	પૃષ્ઠ.	વિષય	પૃષ્ઠ.
શ્રી સિદ્ધચક્રની થાયો	૫૫૪	પરદેશી રાજાની સજ્જાય	૫૭૦
શ્રી વીરા સ્થાનકની થાયો	૫૫૬	સ્થાપના કુલક સજ્જાય	૫૭૩
શ્રી શાંતિજિન થાય ...	૫૫૭	ગહુ'લી ...	૫૭૪
શંખેશ્વર પાર્શ્વજિન સ્તુતિ	૫૫૮	પરિષ્પ્રતિક્રમણ વિધિ ...	૫૭૬
બીજની થાય ...	૫૫૮	ચક્રમાસી પ્રતિક્રમણવિધિ	૫૭૮
પંચશીની થાય ...	૫૫૯	સંવત્સરી પ્રતિક્રમણવિધિ	૫૭૮
અષ્ટમીની થાય ...	૫૬૦	પોસહ લેવાની વિધિ ...	૫૭૯
એકાદશીની થાય ...	૫૬૦	પડિલેહણની વિધિ ...	૫૮૨
શ્રી પર્યુષણની થાયો ત્રણ	૫૬૧	દેવ વાંદવાનો વિધિ ...	૫૮૨
ોધની સજ્જાય	૫૬૪	સાંગના પડિલેહણની વિધિ	૫૮૫
માનની સજ્જાય	૫૬૫	પ્રતિક્રમણ સંબંધી ઉપયો-	
માયાની સજ્જાય	૫૬૫	ગી વિષયો	૫૮૬
લોભની સજ્જાય	૫૬૬	દ્રવ્ય આવશ્યક	૬૦૧
અરણ્યક મુનિની સજ્જાય	૫૬૬	ભાવ આવશ્યક	૬૦૬
આઠ મઠની સજ્જાય .	૫૬૭	પરમાત્માની ભક્તિનો કરવો	
શિખામણની સજ્જાય ...	૫૬૮	જોઈતો આદર ...	૬૦૮
આપસ્વભાવની સજ્જાય	૫૬૯	પાર્શ્વજિન ચૈત્યવાંદન ...	૧૬૨

श्री. पार्वनाथाय नमः

प्रातिक्रमणानां सूत्रो.

अर्थ सहित.

प्रथम. नवकार सूत्र. पंचमंगलरूप

शब्दार्थ.

नमो-नमस्कार हो.

सिद्धाणुं-सिद्ध भगवानोने.

उपजायाणुं-उपाध्याय
महाराजोने.

असो-अ.

संवपाव-अर्धा पापने.

मंगलाणुं-मंगलोमां.

य-अने

ह्रवहं-उ.

अरिहंताणुं-अरिहंत भगवानोने.

आचारियाणुं-आचार्य महाराजोने
लोअ-लोकमां

संवसाणुं-सर्व साधुओने.

पंचनभुकारे-पांचेने करेल नमस्कार.

रपलासंज्ञे-नाथ करनार.

सर्वेसिं-सर्वने विषे.

पदमं-प्रथम.

मंगलं-मंगलरूप.

* નમો અરિહંતાણું ॥ ૧ ॥

શ્રી અરિહંત (પરમાત્મા) ને નમસ્કાર થાઓ. ૧

* કૃષ્ણજ્ઞાન પામીને લવ્ય જીવેને બોધ દેતા અગર બોધ દેવાને વિચરતા તીર્થંકર મહારાજ તે શ્રી અરિહંત તેમના આરગુણ આ પ્રમાણે.

૧ અશોક વૃક્ષ—જ્યાં ભગવંતનું સમવસરણુ રચાય ત્યાં ભગવંતના દેહથી આરગુણ આસોપાલવનું વૃક્ષ દેવતા રચે છે. જેના નીચે બેસી ભગવંત ધર્મોપદેશ આપે છે તે.

૨ સુરપુષ્પવૃષ્ટિ—એક યોજન પ્રમાણુ સમવસરણુ ભૂમિમાં જળ સ્થળમાં ઉત્પન્ન થયેલા સુગંધી પંચવર્ણાં સચિત કુલોની વૃષ્ટિ ઠીંચણુ પ્રમાણુ દેવતા કરે છે તે.

૩ દ્વિવ્ય ધ્વની—ભગવંતની વાણીને માલવકાશ રાગ, વીણા, વાંસળી, આદિકના સ્વર વડે દેવતા પૂરે તે.

૪ ચામર—રત્નજડિત સુવર્ણની ડાંડીવાળા ચાર જોડી શ્વેત ચામરો સમવસરણુમાં દેવતાઓ ભગવંતને વીંઝે છે તે.

૫ આસન—ભગવંતને બેસવાને રત્નજડિત સુવર્ણમય સિંહાસન દેવતાઓ સમવસરણુમાં રચે છે તે.

૬ ભામંડળ—ભગવંતના મસ્તકની પાછળ શરદ્શતુના સૂર્યના કિરણુ-જેવું ઉગ્ર તેજવાળું ભામંડળ (તેજનું માંડણું) દેવતા રચે છે તે. ભગવંતના તેજને પોતાના તેજમાં મંદરી લે છે તે ન હોય તો ભગવંતના મુખ સામું જોઈ શકાય નહિ.

૭ દુંદુભિ—ભગવંતના સમવસરણુ વખતે દેવતાઓ દેવદુંદુભિ વગેરે વાજંત્રો વગાડે છે તે. ઐ એમ મૂચવે છે કે હે ભગ્નો ! તમે શીવપુરના સથવારા તુલ્ય આ ભગવંતને સેવો ?

૮ છત્ર—સમવસરણુમાં ભગવંતના મસ્તકઉપર ઉપરા ઉપર શરદ્-શતુના ચંદ્રતુલ્ય ઉન્વલ અને મોતિની દારોએ સુશોભિત ત્રણ ત્રણ છત્રો દેવતાઓ રચે છે તે. ભગવંત સમવસરણુમાં પૂર્વાભિમુખે બેસે છે અને

નમો સિદ્ધાણું ॥ ૨ ॥

શ્રી સિદ્ધ (પરમાત્મા) ને નમસ્કાર થાઓ. ૨

બીજી ત્રણ દિશાઓમાં ભગવંતના જેવા પ્રતિબંબો દેવતાઓ સ્થાપે છે, તેથી બાર છત્ર સમવસરણુમાં હોય. ઐ એમ સૂચવે છે કે ત્રણુ ભુવનના સ્વામિ એવા આ ભગવંતને તમે ભવ્યો સેવો ! સમવસરણુ ન હોય ત્યારે પણ આઠ પ્રાતિકર્ય તો હોયજ છે.

અતિશય એટલે ઉત્કૃષ્ટતા. વિશિષ્ટ ચમત્કારવાળો ગુણ. આ મૂળ ચાર છે.

૧ અપાયાપગમાતિશય—(અપાય—ઉપદ્રવ તેનો અપગમ—નાશ)

આ બે પ્રકારનાં છે.—

અ—સ્વાશ્રયી—એટલે પોતાના સંબંધમાં અપાય એટલે ઉપદ્રવનો દ્રવ્યથી અને ભાવથી નાશ કર્યો છે તે.

દ્રવ્ય ઉપદ્રવ—સર્વ રોગો. આ પોતાને ક્ષય થઈ ગયા હોય છે.

ભાવ ઉપદ્રવ—અંતરંગ એવાં અદાર દૂષણુ. આ અદાર નીચે પ્રમાણે.

(૧) દાનાંતરાય. (૨) લાભાંતરાય. (૩) વીર્યાંતરાય. (૪) ભોગાંતરાય. (૫) ઉપભોગાંતરાય. (૬) કાસ્ય. (૭) રતિ. (૮) અરતિ. (૯) ભય. (૧૦) શોક. (૧૧) ભુગુપ્સા—નિદા (૧૨) કામ. (૧૩) મિથ્યાત્વ. (૧૪) અજ્ઞાન. (૧૫) નિદ્રા. (૧૬) અવિરતિ. (૧૭) રાગ—(૧૮) દ્વેષ.

આ રીતે સ્વાશ્રયી અપાયાપગમાતિશય.

બ પરાશ્રયી અપાયાપગમ અતિશય—કે જેનાથી પારકાના ઉપદ્રવ નાશ પામે. એટલે ન્યાં ભગવાન વિચરે, ત્યાં દરેક દિશામાં મળીને સવાસો જેજન સુધીમાં પ્રાયઃ રામ, મરુટી, વૈર, અતિવૃષ્ટિ, દુકાળ આદિ થાય નહિ.

૨—જ્ઞાનાતિશય—જેનાથી ભગવાન લોકાલોકનું સ્વરૂપ સર્વ પ્રકારે જાણે છે તે, કારણ કે તેમને કેવળજ્ઞાન છે તેથી કાંઈ પણ તેમને અજ્ઞાત રહી શકતું નથી.

નમો આચરિયાણું ॥ ૩ ॥

શ્રી આચાર્ય (મહારાજ) ને નમસ્કાર થાઓ. ૩

૩—પૂજાતિશય—જેનાથી શ્રીતીર્થંકર સર્વ પૂજ્ય છે એટલે ભગ-
વંતની પૂજા રાગ, બલદેવાદિ, દેવતા-ઈદ્ર આદિ કરે છે અગર કરવાની અ-
ભિલાષા કરે છે તે.

૪—વચનાતિશય—જેનાથી શ્રીતીર્થંકરની વાણી દેવ, મનુષ્ય
અને તિર્યચને પોત પોતાની ભાષામાં સમગ્ય છે. કારણ કે તેમની વાણી
સંસ્કારાદિક ગુણવાળી છે. આ વાણી ૩૫ ગુણે સહિત છે તે ગુણો નીચે
પ્રમાણે:—

૧ સર્વ ઠેકાણે સમગ્ય તેવી. ૨ યોગ્ય પ્રમાણ સંભળાય તેવી. ૩
પ્રૌઢ. ૪ મેઘ જેવી ગંભીર. ૫ શબ્દવડે સ્પષ્ટ. ૬ સંતોષકારક. ૭ દરેક
મનુષ્ય એમ જાણે જે મનેજ કહે છે એવી. ૮ પુષ્ટ અર્થવાળી. ૯ પૂર્વાપર
વિરોધરહિત. ૧૦ મહા પુરૂષને જાણે એવી. ૧૧. સંદેહ વગરની. ૧૨ દુષ્-
ણરહિત અર્થવાળી. ૧૩ કઠણ વિષયને સહેલો કરે એવી. ૧૪ જ્યાં જેવું
શીભે તેવું બોલાય એવી. ૧૫ યદ્ય દ્રવ્ય અને નવ તત્ત્વને પુષ્ટ કરે એવી.
૧૬ પ્રયોગ્ય સહિત. ૧૭ યદ્ય રચના સહિત. ૧૮ જ દ્રવ્ય નવતત્ત્વે પદુતા
સહિત. ૧૯ મધુર. ૨૦ પારકા મર્મ જણાઈ ન આવે એવી ચતુરાઈવાળી.
૨૧ ધર્મ-અર્થ પ્રતિબદ્ધ. ૨૨ દીપ સમાન પ્રકાશ-અર્થ સહિત. ૨૩ પર-
નિંદા અને પોતાનાં વખાણ વગરની. ૨૪ કર્તા, કર્મ, ક્રિયા, કાળ, વિભ-
ક્તિસહિત. ૨૫ આશ્ચર્યકારી. ૨૬ વક્તા સર્વગુણસંપન્ન છે એવું જેમાં લાગે
તેવી. ૨૭ ધૈર્યવાળી. ૨૮ વિશ્વંચ રહિત ૨૯ બ્રાંતિ રહિત. ૩૦ સર્વ પોતાની
ભાષામાં સમજે એવી. ૩૧ શિષ્ટ બુદ્ધિ ઉપજાવે એવી. ૩૨ પદના અર્થને
અનેકપણે વિશેષ આરોપણ કરી બોલે તેવી. ૩૩ સાદસિકપણે બોલે એવી.
૩૪ પુનરુક્તિદોષ વગરની. ૩૫ સાંભળનારને ખેદ ન ઉપજે એવી.

નમો ઉવજ્ઞાયાણું ॥ ૪ ॥

શ્રી ઉપાધ્યાય (મહારાજ) ને નમસ્કાર થાઓ. ૪

આઠ પ્રાતિહાર્યના આઠ અને ચાર મૂળ અતિશયના ચાર મળી કુલ ૧૨ ગુણ અરિહંત ભગવાનના જાણવા.

આઠ કર્મનો ક્ષય કરીને સાધ્યું છે મોક્ષપદ જોણે તે સિદ્ધ ભગવાનના આઠ ગુણ છે તે આ પ્રમાણે—

૧ અનંત જ્ઞાન—જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે. આથી લોકાલોકના સ્વરૂપને સમસ્ત પ્રકારે જાણે છે.

૨ અનંત દર્શન—દર્શનાવરણીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે. આથી લોકાલોકના સ્વરૂપને સમસ્ત પ્રકારે દેખે છે.

૩ અચ્ચાઆધ સુખ—વેદનીય કર્મનો ક્ષય થવાથી સર્વ પ્રકારની પીડા રહિત—નિરૂપાધિકપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

૪ અનંત ચારિત્ર—મોહનીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે. આમાં ક્ષાયક સમ્યક્ત્વ અને યથાખ્યાત ચારિત્રનો સમાવેશ થાય છે. આથી સિદ્ધ ભગવાન સ્વસ્વભાવમાં સદા અવસ્થિત રહે છે; તેજ ત્યાં ચારિત્ર છે.

૫ અક્ષયસ્થિતિ—આયુ કર્મનો ક્ષય થવાથી નાશ નહિ થાય એવી અનંત સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે. સિદ્ધની સ્થિતિની આદિ છે પણ અંત નથી તેથી સાદિ અનંત કહેવાય છે.

૬ અરૂપીપણું—નામ કર્મનો ક્ષય થવાથી વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શરહિત થાય છે ક્રમકે શરીર હેાય તો એ ગુણો રહે છે; પણ સિદ્ધને શરીર નથી. તેથી અરૂપીપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

૭ અગુરૂલધુ—ગોત્ર કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે. તેથી ભારે દળનો અથવા ઉંચ નીચપણાનો વ્યવહાર રહેતો નથી.

૮ અનંત વીર્ય—અંતરાયકર્મનો ક્ષય થવાથી અનંત દાન, અનંત દાહ, અનંત ભોગ, અનંત ઉપભોગ અને અનંત વીર્ય—શક્તિ પ્રાપ્ત

નમો લોએ સંવસાહુણું ॥ ૫ ॥

(અઠીઢ્રીપ પ્રમાણ) લોકક્ષેત્રમધ્યેના સર્વ સાધુઓને નમસ્કાર થાઓ. ૫

થાય છે—સમસ્ત લોકને અલોક અને અલોકને લોક કરી શકે તેવી શક્તિ સ્વાભાવિક સિદ્ધમાં રહેલ છે; છતાં તેવું વીર્ય કદી ફેરવતા નથી અને ફેરવશે નહિ કેમકે પુદ્ગલ સાથેની પ્રવૃત્તિ એ તેમનો ધર્મ નથી. એ ગુણથી—પોતાના આત્મિક ગુણોને છે તેવાને તેવા રૂપે ધારી રાખે, ફેરફાર થવા દે નહિ.

પાંચ આચારને પાળે અને ખીજાને પળાવે એવા અને વળી ધર્મના નાયક છે તે આચાર્ય મહારાજના છત્રીશ્ચ ગુણો છે તે નીચે પ્રમાણે.—

૧ સ્પર્શનેન્દ્રિય (ત્વચા—શરીર), ૨ રસનેન્દ્રિય (જીભ), ૩ ઘ્રાણેન્દ્રિય (નાક), ૪ નેત્રેન્દ્રિય (આંખ) અને ૫ શ્રોતેન્દ્રિય (કાન) એ પાંચ ઇન્દ્રિયનાં ત્રેવીશ વિષયોમાં મનગમતા ઉપર રાગ અને અણુગમતા ઉપર દ્વેષ આચાર્ય મહારાજ કરે નહિ.

બ્રહ્મચર્યની નવ પ્રકારની ગુપ્તિ એટલે શીયલની નવ વાડોને જાળવી રાખે. ક્ષેત્રનું જેમ વાડથી રક્ષણ થાય છે તેમ આ નવ વાડોથી શીયળનું રક્ષણ થાય છે.

૧ સ્ત્રી પશુ નપુંસક જ્યાં ન હોય ત્યાં વસે.

૨ સ્ત્રીની સાથે રાગથી વાતો કરે નહિ.

૩ સ્ત્રી બેઠી હોય તે આસને પુરૂષ બે ધડી સુધી બેસે નહિ અને પુરૂષ બેઠો હોય તે આસને સ્ત્રી ત્રણ પહોર સુધી બેસે નહિ.

૪ રાગ વડે સ્ત્રીના અંગોપાંગ જૂએ નહિ.

૫ સ્ત્રી પુરૂષ સુતા હોય અગર કામબોગની વાત કરતા હોય ત્યાં બીંતના આંતરે રહે નહિ.

૬ અગાઉ બોગવેલા વિષયાદિને સંભારે નહિ.

૭ સ્નિગ્ધ આહાર કરે નહિ.

એસો પંચનમુક્કારો ॥ ૬ ॥

એ પાંચેને કરેલ નમસ્કાર (નવકાર સૂત્ર). ૬

૮ નીરસ એવો પણ અધિક આહાર કરે નહિ.

૯ શરીરની શોભા ટાપટીપ કરે નહિ.

સંસારની પરંપરા જેનાથી વધે તે કષાય તેના ચાર પ્રકાર છે ૧ ક્રોધ, ૨ માન, ૩ માયા અને ૪ લોભ એ ચાર કષાય આચાર્ય મહારાજ કરે નહિ.

મહાવ્રત એટલે મોટા વ્રત-પાળવામાં આકરાં હોય તે મહાવ્રત પાંચ છે.

૧ પ્રાજ્ઞાતિપાત વિરમણુ—ક્રોધ જીવનો વધ કરવો નહિ.

૨ મૃષાવાદ વિરમણુ—ગમે તેવું કષ્ટ આવી પડે તેમ હોય તો પણ અસત્ય વચન બોલવું નહિ.

૩ અદત્તાદાન વિરમણુ—ક્રોધની અણુ આપેલી નજીવી ચીજ પણ લેવી નહિ.

૪ મૈથુનવિરમણુ—મન વચન કાયાએ કરીને બ્રહ્મચર્ય પાળવું-વિષય સુખ ભોગવવા નહિ.

પરિગ્રહ વિરમણુ—ક્રોધપણુ વસ્તુનો સંગ્રહ કરવો નહિ તેમજ ધર્મોપકરણુ પુસ્તક આદિ વસ્તુ પોતાની પાસે હોય તેના ઉપર મૂર્છા રાખવી નહિ. એ પાંચ મહાવ્રત સાધુ મુનિરાજ પાળે છે.

આચાર્ય મહારાજ જે પાંચ આચારને પાળે છે તે આ પ્રમાણે—

૧ જ્ઞાનાચાર—જ્ઞાન બણે બણાવે, લખે લખાવે, જ્ઞાન ભંડાર કરે કરાવે, બણનારને સહાય આપે.

૨ દર્શનાચાર—શુદ્ધ સચ્ચકત્વને પોતે પાળે, ખીજને પળાવે અને સમ્યક્ત્વ પડતાને સમજાવી સ્થીર કરે.

૩ ચારિત્રાચાર—પોતે શુદ્ધ ચારિત્ર પાળે, ખીજને પળાવે અને પાળનારને અનુમોદે.

સવ્વપાવપ્પણાસણી ॥ ૭ ॥

સર્વ પાપનો નાશ કરનાર છે. ૭

૪ તપ આચાર—જ બાહ્ય અને જ અભ્યંતર એમ બાર પ્રકારનો તપ પોતે કરે, કરાવે અને કરતાને અનુમોદન આપે.

૫ વીર્યાચાર—ધર્માતુષ્ટાન (ધર્મક્રિયા) કરવામાં છતી શક્તિ ગોપવે નહિ તથા તમામ આચાર પાળવામાં વીર્યશક્તિ સંપૂર્ણ રીતે ફેરવે તે. ચારિત્ર ધર્મની રક્ષાને અર્થે મુનિને પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ મળી આઠ પ્રવચનની માતાને પાળવાની જરૂર છે. તે આ પ્રમાણે—

૧ ઇર્થાસમિતિ—સાડાત્રણ હાથ મેં આગળ દષ્ટિ નીચી રાખીને ચાલવું.

૨ ભાષાસમિતિ—સાવધ વચન બોલવું નહિ.

૩ એપણાસમિતિ—અપ્રાસુક આહાર પાણી આદિ વહોરવાં નહિ.

૪ આદાન નિક્ષેપણાસમિતિ—વસ્ત્ર પાત્ર અણપુંજ ભૂમિ ઉપર લેવું મૂકવું નહિ.

૫ પારિષ્ઠાપનિકા સમિતિ—મલ મૂત્ર અણપુંજ છવાકુલ ભૂમિએ પરઠવવું નહિ.

૧ મનગુપ્તિ—મનમાં આર્ત રોદ્ર ધ્યાન ધ્યાવાં નહિ.

૨ વચનગુપ્તિ—નિરવધ વચન પણ કારણ વિના બોલવાં નહિ.

૩ કાયગુપ્તિ—શરીર અણપડિલેલું દલાવવું નહિ.

પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષયને સંવરનાર તેથી ૫ ગુણ, નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિને ધારણ કરનાર તેથી નવ, ચાર પ્રકારના કષાય રહિત તેથી ચાર, પાંચ મહાવ્રતના પાંચ, આચારના ૫, પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ મળી અષ્ટ પ્રવચન માતાના આઠ, એમ સર્વ મળીને છત્રીસ ગુણ આચાર્ય મહારાજના થયા.

મંગલાણું ચ સંવેસં

વળી સર્વ મંગલોમાં.

પઠમં હવર્ષ મંગલં ॥ ૮ ॥

પ્રથમ મંગલ (કલ્યાણરૂપ) છે. ૮

પઠ (૯) સંપદા (૮) ગુરૂ (૭) લઘુ (૬૧) સર્વવર્ણ (૬૮).

ઇતિ નવકાર મૂત્ર ૧.

સિદ્ધાંત ભણે તથા બાળકોને ભણાવે તે ઉપાધ્યાય-પાઠક-વાચક તેના ગુણ રૂપ:—

૧ આચારાંગ, ૨ સુચગડાંગ, ૩ ઠાણાંગ, ૪ સમવાયાંગ, ૫ ભગવતી, ૬ જ્ઞાતા-ધર્મકથા, ૭ ઉપાશક દર્શાંગ, ૮ અંતગડ, ૯ અનુતરોવવાઇ, ૧૦ પ્રશ્ન વ્યાકરણ અને ૧૧ વિપાક એ અચાર અંગ અને ૧ ઉવવાઇ, ૨ રાયપસેણી, ૩ શ્રવાભિગમ, ૪ પત્રવણા, ૫ જાંબુદ્વીપ પન્નતિ, ૬ અંદપત્તિ ૭ સૂરિપન્નતિ, ૮ કપિપયા, ૯ કપ્પવડંસિયા. ૧૦ પુષ્કિયા, ૧૧ પુષ્કિચૂલિયા અને ૧૨ વર્ત્તિ-દર્શાંગ એ બાર ઉપાંગને ભણે ભણાવે તેથી ૨૩ ગુણ થયા. ૨૪ ચરણસિત્તરિ અને ૨૫ કરણસિત્તરિને પાળે એમ ૨૫ ગુણો થયા.

મોક્ષ માર્ગ સાધવા માટે યત્ન કરે તે સાધુ તેના ગુણ ૨૭ તે આ પ્રમાણે જાણવા.—

૧ પ્રાણાતિપાત વિરમણ, ૨ મૃષાવાદ વિરમણ, ૩ અદત્તાદાન વિરમણ, ૪ મૈથુન વિરમણ અને ૫ પરિગ્રહ વિરમણ. એ પાંચ મહાવ્રત અને ૬ રાત્રિભોજન વિરમણ એ છ વ્રતને પાળે તેથી છ ગુણ. ૭થી ૧૨ પૃથ્વીકાય અપકાય, તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિકાય અને ત્રસકાય એ છકાયની રક્ષા કરે તેથી છ ગુણ. ૧૩ થી ૧૭ પાંચ ઇન્દ્રિયનો નિગ્રહ કરે એટલે તેના વિષયવિકારોને રોકે તેથી પાંચ ગુણ. ૧૮ લોભનો નિગ્રહ. ૧૯ ક્ષમાનું ધા-

૨ ॥ પંચિદિગ્ધ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

પંચિદિગ્ધ-પાંચ ઇદ્રિયોના વિષયોને.	સંવરણો-રોકનાર.
તહ-તથા.	નવવિહ-નવ પ્રકારના.
અભયેર-અહ્મચર્ચની.	ગુત્તિધરો-વાડને ધારણ કરનારા.
ચઉવિહ-ચાર પ્રકારના.	કસાય-કષાયથી.
મુક્કો-મુકાએલા.	ઈય-એ.
અઠ્ઠારસગુણેહિં-અઠ્ઠાર ગુણોવડે	સંગુતો-યુક્ત.
પંચમહુવચ-પાંચ મહાવતોએ.	ગુતો-યુક્ત.
પંચવિહાયાર-પાંચ પ્રકારના આચારને	પાલણુસમધ્યો-પાળવામાં સમય.
પંચસમિઓ-પાંચ પ્રકારની સમિ-	તિગુતો-ત્રણ ગુપ્તિએ સહિત.
તિએ યુક્ત.	છત્તીસગુણો:-છત્તીશ ગુણોએ યુક્ત.
ગુર-ગુર.	મજ્જ-મારા.

રણુ કરવું. ૨૦ ચિત્તની નિર્મળતા રાખવી. ૨૧ વિશુદ્ધ રીતે વસ્ત્રની પડિલે-
હણા કરવી. ૨૨ મંચમ યોગમાં પ્રવૃત્ત રહેવું (૫ સમિતિ ઓ ગુપ્તિ આદરવા;
નિદ્રા, વિકથા અને અવિવેક ત્યજવા). ૨૩ અકુશળ મનનો સંરોધ. એટલે
માઠા માર્ગે જતા મનને રોકવું. ૨૪ અકુશળ વચન સંરોધ. ૨૫ અકુશળ
કાયાનો સંરોધ. ૨૬ શીતાદિ પરીસહ સહન કરવા અને ૨૭ મરણાદિ ઉપ-
સર્ગ સહેવા એમ ૨૭ થયા.

એ પ્રકારે અરિહંતના ૧૨, સિદ્ધતા ૮, આચાર્યના ૩૬, ઉપાધ્યાયના
૨૫, અને સાધુના ૨૭ મળી કુલે ૧૦૮ ગુણ પંચપરમેષ્ટિના બળવા.

पंचिंद्रिय-संवरणो,

पांच इंद्रियो (ना विषयो) ने रोकनार,

तह नवविह-अंभयेर-गुप्तिधरो ॥

तथा नवप्रकारनी अह्नयर्थनी गुप्तिना धरनार,

यउविह-कसाय-मुक्ते ॥

चार प्रकारना कषायथी मुक्त,

ईअ अठारस-गुणुडिं संजुतो १ ॥

अे अठार गुणुअे सहित. १

पंच-महोवयजुतो,

पांच महाप्रते युक्त,

पंच-विहायारपालणु-समथो ॥

पांच प्रकारना आचार पाणवाने समर्थ,

पंच-समित्ते तिगुतो,

पांच समित्तिअे समिता (अने) त्रणु गुप्तिअे गुप्त,

छत्तीसगुणो गुडु मज्ज ॥ २ ॥

(अे) १ छत्रीश गुणुअे सहित (ते) भारा गुडु (छे). २

पह (८) आथा (२) गुडु (१०) लघु (७०) सर्ववर्णु (८०).

धति पंचिंद्रिय सूत्र-२.

૩ ખમાસમણ વા પ્રણિપાત સત્રુ ॥

શબ્દાર્થ.

ઈચ્છામિ-હું ઇચ્છું છું.

વાંદિઉં-વાંદવાને.

નિસીહિઆએ-પાપ વ્યાપાર ત્યાગ કર્યો છે એવા શરીરવડે.

ખમાસમણા-હે ક્ષમાશ્રમણ, સાધુજી

જાવણિજાએ-શક્તિ સહિત એવા.

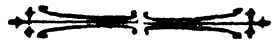
મત્થએણુ-મસ્તકથી

વંદામિ-હું વંદના કરું છું.

ઈચ્છામિ ખમાસમણા ! વંદિઉં જાવણિજાએ
નિસીહિઆએ મત્થએણુ વંદામિ. ઈત ॥૩॥

અર્થ:—હે 'ક્ષમાશ્રમણ ! મારા શરીરની શક્તિ સહિત તથા પાપવ્યાપાર તજીને (આપના ચરણકમલને) વાંદવાને ઇચ્છું છું (અને) મસ્તકે કરી વાંદું છું. ૩

ગુરુ (૩) લઘુ (૨૫) સર્વવર્ણ (૨૮).

૪ ॥ અથ સુગુરુને શાતા સુખપૃચ્છા

શબ્દાર્થ.

ઇચ્છકાર-ઇચ્છા કરું છું.

સુહુશાઇ-સુખે રાત્રી

સુખતપ-સુખે તપશ્રયામાં.

સુખસંજમજાત્રા સુખે સંયમયાત્રામાં.

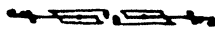
સુહુ દેવસિ-સુખે દિવસ.

શરીર નિરાબાધ-રોગ રહિત શરીર.

નિર્વહાછાજી-પ્રવર્તો છાજી.

ઈચ્છકાર, સુહરાઈ, સુહદેવસિ, સુખ-
તપ, શરાર નિરાખાધ, સુખસંજમજાત્રા નિ-
ર્વહો છોજી, સ્વામી શાતા છેજી? ભાત પા-
ણીનો લાભ દેજોજી ॥ ઇતિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—(હે ગુરુજી !) આપ સુખે રાત્રિ, સુખે દિવસ,
સુખે તપશ્ચર્યામાં, શરીર સંબંધી રોગરહિતપણામાં, સુખે સંયમ
યાત્રામાં પ્રવર્તો છો જી, એમ ઇચ્છું છું. સ્વામી શાતા છે જી ?
ભાત પાણીનો લાભ દેજો જી. ઇતિ. ૪

૫ ॥ અથ. ઇરિયાવહિયં સૂત્ર. ॥

શબ્દાર્થ.

ઈચ્છાકારેણ-ઈચ્છાપૂર્વક.

ભગવન્-હે ભગવન્ !

પાડકમામિ-હું પડિકમું (પાછો
હું) છું.

ઈચ્છં-પ્રમાણ છે.

ઈરિયાવહિયાએ-માર્ગમાં ચાલતાં.

ગમણાગમણે-જતાં આવતાં.

બીચકમણે-બીજ ચાંપ્યાં હોય.

સંદિસહુ-આરા આપો.

ઈરિયાવહિયં-ઈરિયાવહિ-ગમન કરતા

થયેલ જીવ બાધાદિ પાપક્રિયા.

પડિકમહુ-પડિકમ. (નિવર્તી.

ઈચ્છામિ પરિકમિઉં-હું પડિકમવા
(પાછો લઠવા) ઇચ્છું છું.

વિરાહુણાએ-જીવની વિરાધના થઈ હોય.

પાણકમણે-પ્રાણી ચાંપ્યાં હોય.

હરિચકમણે-લીલી વનસ્પતિ ચાંપી હોય.

૧ બપોર પહેલાના વખતે કહેવું. ૨ બપોર પછીના વખતે કહેવું.

ઓસા-ઝાકળ.

પણુગ દગ-સેવાળ તથા કાચું પાણી.

મક્કડા સંતાણા-કરોળીયાની જાળ.

બે-બે.

જીવા-જીવો.

એગિંદ્રિયા-એકંદ્રિય જીવો.

તેઈંદ્રિયા-ત્રણ ઈંદ્રિયવાળા.

પાંચિંદ્રિયા-પાંચ ઈંદ્રિયવાળા.

વત્તિયા-ધુળવડે ઢાંક્યા.

સંઘાઇયા-બેગા કર્યા.

પરિઆવયા-પરિતાપ ઉપજાવ્યા.

ઉદ્વિયા-ખીવરાવ્યા(ત્રાસ પમાડ્યા).

સંકામિયા-મૂક્યા.

તરસ-તે.

મિચ્છા-મિથ્યા થાઓ.

દુક્કડં-પાપ.

ઉત્તિંગ-કીડિયાઈ. ઉત્તિંગા.

મટ્ટી-માટી.

સંકમણુ-ચાંપી હોય.

મે-મેં.

વિરાહિયા-વિરાધ્યા હોય.

એઈંદ્રિયા-એઈંદ્રિય જીવો.

ચત્તિરિંદ્રિયા-ચાર ઈંદ્રિયવાળા.

અભિહયા-ભાતે માર્યા.

લેસિયા-ભોંય સાથે ધસ્યા.

સંઘટ્ટિયા-સ્પર્શ કર્યા હોય.

કિલામિયા-ખેદ પમાડ્યા.

ઠાણાઓઠાણું-એકઠેકાણેથી ખીજેઠેકાણે

જીવિઆઓ વવરોવિયા-જીવિતથી

ચૂકાવ્યા.

મિ-માઈં.

ઈચ્છાકારેણુ સંહિસહ ભગવન્ ! ઈરિ-

યાવહિયં પડિક્કમામિ, ^૧ ઈચ્છં^૨ ॥

અર્થ—આપની ઈચ્છાપૂર્વક હે જ્ઞાનવંત ! (પૂજ્ય !)

આદેશ આપો તો આલવાના માર્ગમાં જે પાપ લાગ્યું તે પાપથી

૧ ગુરૂ પડિક્કમહુ કહે. ૨ ગુરૂમહારાજનો આદેશ સ્વીકારવાને આ વચન છે.

નિવર્તુ,—પ્રતિક્રમું ! ત્યારે ગુરૂ આદેશ આપે કે પ્રતિક્રમો, પછી શિષ્ય કહે કે આજ્ઞા પ્રમાણુ છે.

ઈચ્છામિ પડિક્રમિઉં ॥ ૧ ॥ ઈરિયા-
વહિયાએ વિરાહણુએ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હું પાપ થકી નવર્તવાને ઈચ્છું છું, ૧. જવા આવવાના માર્ગમાં તથા સાધુ શ્રાવકના માર્ગમાં જે વિરાધના (પાપ યુક્ત ક્રિયા) થઈ હોય. ૨ જેમકે—

ગમણુગમણુ ॥૩॥ પાણુક્રમણુ, ખીચ-
ક્રમણુ, હરિચક્રમણુ, ઓસાઉત્તિંગ-પણુગ-દ-
ગ-મટ્ટી-મકડાસંતાણુ-સંક્રમણુ ॥ ૪ ॥

અર્થ—એક સ્થાનકથી ખીજે સ્થાનકે જતાં આવતાં, ૩ (જે ત્રણ અને ચાર ઈન્દ્રિયવાળા) જીવોને પગે કરી ચાંપવાથી, ધાન્યના ખીજને ચાંપવાથી, લીલી વનસ્પતિને ચાંપવાથી, આકાશમાંથી પડતા ઠારને, ક્રીડીયોનાં નાગરાંને, પાંચવણી નીલ કુલને સચિત્ત માટી યુક્ત સચિત્ત પાણીને, કરોળીઆની જળને પગે કરી ચાંપવાથી વા મસળવાથી, ૪

જે મે જીવા વિરાહિયા ॥૫॥

અર્થ—જે જીવોની મેં વિરાધના કરી હોય અર્થાત્ જે જીવોને દુઃખી કર્યા હોય, ૫

તે કયા જીવો ?

એગિંદ્રિયા, એઈંદ્રિયા, તેઈંદ્રિયા, ચઉરિં-
દ્રિયા, પંચિંદ્રિયા ॥ ૬ ॥

અર્થ—એક ઇંદ્રિયાવાળા, એ ઇંદ્રિયાવાળા, ત્રણ ઇંદ્રિયાવાળા,
ચાર ઇંદ્રિયાવાળા, પાંચ ઇંદ્રિયાવાળા, ૬
તેઓને કેવી રીતે વિરાધ્યા ?

અભિહયા, વત્તિયા, લેસિયા, સંઘાઈયા
સંઘદ્રિયા, પરિયાવિયા, કિલામિયા, ઉદ્દમિયા
ઠાણાઓ ઠાણું સંકામિયા, જીવિયાઓ વવ-
રોવિયા, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં ॥૭॥*

અર્થ—સામા આવતાને હુણ્યાં (લાતે માર્યા) હોય, ધૂળે
કરી ઢાંક્યા હોય, ભૂમિ સાથે મસજ્યા હોય, માંહોમાંહે શરીર
શરીર એકઠાં કર્યા હોય, થોડા સ્પર્શથી દુહવ્યા હોય, પરિતાપ
ઉપજાવ્યો હોય, મૃતપ્રાય કીધા હોય, ત્રાસ પમાડ્યા હોય, એક
સ્થાનકથી બીજે સ્થાનકે મૂક્યા હોય, જીવિતવ્યથી જીવતા કર્યા
હોય. તે સંબંધી જે પાપ લાગ્યું હોય, તે પાપ મારું નિષ્ફળ
થાઓ ! (તે પાપનો મિચ્છામિ દુક્કડ દઉં છું.)

પદ (૨૬) સંપદા (૭) ગુરૂ (૪) લઘુ (૧૩૬) સર્વવર્ણ (૧૫૦).

ઇતિ ઇરિયાવહિયં મૂત્ર. ૫

*જે મૂત્રમાં ગાથા નથી છતાં અંક આપ્યા છે તે સંપદાના સમજવા.

૬ ॥ અથ તસ્મ ઉત્તરી સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

તસ્મ-તેની.

ઉત્તરીકરણેણું-ફરીને શુદ્ધિને અર્થે.

પાયચ્છિત્તકરણેણું-પ્રાયશ્ચિત્ત

વિસોહીકરણેણું-વિશેષ શુદ્ધિએ કરી.

કરવા વડે.

વિસદ્ધીકરણેણું-શક્ય રહિતપણે.

પાવાણું કમ્માણું-પાપ કર્મોને.

નિગ્ધાયણુક્રામ્યે-નાશ કરવાને અર્થે.

કામિ-કરું છું.

કાઉસ્મગ્ગ-કાઉસગ્ગ.

તસ્મ ઉત્તરીકરણેણું, પાયચ્છિત્તકર-
ણેણું, વિસોહીકરણેણું, વિસદ્ધીકરણેણું,
પાવાણું કમ્માણું નિગ્ધાયણુક્રામ્યે, કામિ કા-
ઉસ્મગ્ગં ॥ ૮ ॥

અર્થ—તેને^૧ વિશેષ શુદ્ધ કરવાને, તેની ગુરૂ પાસે આલો-
ચણા કરવાએ કરી, આત્માના અંતરમેલને ટાળવાએ કરી, આત્માને
શક્યથી રહિત કરવાને અને તેથી સર્વ પાપકર્મોનું ઉચ્છેદન કરવાને
માટે હું કાયવ્યાપારના ત્યાગ કરવારૂપ કાઉસગ્ગ કરું છું. ઇતિ. ૬
પદ (૬) સંપદા (૧) ગુરૂ (૧૦) લઘુ (૩૯) સર્વવર્ણ (૪૯)

૧ પાપથી લેપાયેલ આત્મા ધરિયાવરિથી શુદ્ધ થાય છે, છતાં જ્યેષ્ઠો
અશુદ્ધિવાળો રહ્યો હોય તેને વિશેષ શુદ્ધ કરવાને.

૭ ॥ અથ અન્નથ્ય ઊસસિએણું સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

અન્નથ્ય-ખીજે (નીચેની ખાર
ખાખતો શિવાય.)

ખાસિએણું-ઉધરસ ખાવાથી.

જલાઃએણું-ખગાસું આવવાથી.

વાયનિસગ્ગેણું-ચાછટ થવાથી.

પિત્તમુચ્છાએ-પિત્તવડે મૂર્છા
આવવાથી.

ખેલસંચાલેહિં-ખળખો આવવાથી.

એવમાધએહિં-એ વગેરે,

અભગ્ગો-અખંડિત,

હુજમ-હો.

કાઉસ્સગ્ગો-કાઉસ્સગ્ગ.

અરિહુંતાણું-અરિહંત.

નમુક્કારેણું-નમસ્કાર કરીને.

તાવ-ત્યાં સુધી.

કાણેણું-એક સ્થાનકે.

ઝાણેણું-ધ્યાનને વિષે.

વોસિરામિ-વોસરાવું છું.

ઊસસિએણું-ઉંચો શ્વાસ લેવાથી.

નીસસિએણું-નીચો શ્વાસ લેવાથી.

છીએણું-છીંક આવવાથી.

ઉઠ્ઠએણું-ઓડકાર આવવાથી.

લમ્મદીએ-ચકરી આવવાથી.

સુહુમેહિં-સૂક્ષ્મ.

અંગસંચાલેહિં-અંગ ચાલવાથી.

દ્વિઠ્ઠિસંચાલેહિં-દ્રષ્ટિ ચાલવાથી.

આગારેહિં-આગારો ટાળીને.

અવિરાહિઓ-અવિરાધિત.

મે-મારો.

જાવ-જ્યાં સુધી.

ભગવંતાણું-ભગવંતોને.

ન પારેમિ-ન પારં.

કાયં-કાયાને.

મોણેણું-મૌનપણે.

અપ્પાણું-પોતાની.

*અન્નત્ય ઊસસિએણું, નીસસિએણું, ખાસએણું, છીએણું, જંભાઈએણું, ઉડુંએણું,

* આ સૂત્રવડે કરવાનો કાઉસ્સગ્ગ ૧૯ દોષ વર્જને કરવાનો છે, તે દોષ આ પ્રમાણે—

૧. ધોડાની પેઠે એક પગ ઉચો રાખે, વાંકા પગ રાખે તે ઘોટકદોષ.
૨. જેમ વાયરાથી વેલડી હાલે તેમ શરીરને ધુણાવે તે લતાદોષ.
૩. ચાંબલા પ્રમુખને ઝોઠીંગણુ દષ્ટ રહે તે સ્તંભાદિ દોષ.
૪. ઉપર મેડી અથવા મ્મળ હોય તેને મસ્તક ટેકાવી રહે તે માલદોષ.
૫. ગાડાની હાથની પેઠે અંગુઠા તથા પાની મેળવીને પગ રાખે તે ઉધિદોષ.
૬. નિગડ (ખેડી)માં પગ નાખ્યાંની પેઠે પગ પહોળા રાખે તે નિગડદોષ.
૭. નમ્મ લિલડીની પેરે ગુલ્લ સ્થાને દાચ રાખે તે શાખરિદોષ.
૮. ધોડાના ચોકડાની પેરે દાચ રંગેદરણુ યુક્ત આગળ રાખે તે ખલિણુદોષ.
૯. નવ પરણીત વધૂની પેરે માથું નીચું રાખે તે વધૂદોષ.
૧૦. નાલિની ઉપર અને ઠીંચણુથી નીચે લાંબું વસ્ત્ર રાખે તે લંબોત્તરદોષ.
૧૧. ડાંસ મસાના ભયથી, અજ્ઞાનથી અથવા લજ્જાથી હૃદયને આચ્છાદન કરી સ્ત્રીની પેરે ઢાંકી રાખે તે સ્તનદોષ.
૧૨. શીતાદિકના ભયથી સાખીની જેમ બંને સ્કંધ ઢાંકી રાખે એટલે સમગ્ર શરીર આચ્છાદિત રાખે તે સંચતિદોષ.
૧૩. આલાવો ગણુવાને અર્થે અથવા કાયોત્સર્ગની સંખ્યા ગણુવાને અંગુલી તથા પાંપણુના ચાળા કરે તે ભમુહુગુલિદોષ.
૧૪. કાગડાની પેરે ડોળા ફેરવે તે વાચસદોષ.
૧૫. પહેરેલાં વસ્ત્ર યૂકા અથવા પ્રસ્વેદે કરી મલીન થવાના ભયથી ઢાઠની પેરે ગોપવી રાખે તે કપિત્થ દોષ.
૧૬. યક્ષાવેશિતની પેરે માથું ધૂણાવે તે શિરઃકપ દોષ.

વાયનિસર્ગેણું, સમલીએ પિત્તમુચ્છાએ ॥૧૧॥

અર્થ—જે આગારોનું વર્ણન કરું છું તે શિવામ્ના બીજે સ્થાનકે (કાયવ્યાપારનો ત્યાગ કરું છું.) તે બાર આગારોનાં નામ,—

ઉચ્ચે શ્વાસ લેવાવડે, નીચે શ્વાસ મૂકવાવડે, ઉધરસ આવવાથી, છીંક આવવાથી, બગાસું આવવાથી, ઓડકાર આવવાથી, વા સંચરવાથી, ચકરી આવવાથી, પિત્તના પ્રકોપથી. ૧

સુહુમેહિં અંગસંચાલેહિં, સુહુમેહિં ખે- લસંચાલેહિં, સુહુમેહિં દિઠ્ઠિસંચાલેહિં ॥૨૧॥

અર્થ—સૂક્ષ્મ શરીરનો સંચાર થવાથી, સૂક્ષ્મ શુક્ર અથવા કફ ગળવાથી, સૂક્ષ્મ દષ્ટિના સંચારથી. ૨

એવમાઈએહિં આગારોહ અભગ્ગો અવિરાહિઓ હુજ્જ મે કાઉસ્સગ્ગો ॥૩૧॥

અર્થ—પૂર્વોક્ત આગારો વિગેરે બીજાં (પણ ચ્યાર) આ-

૧૭. મુંગાની પેરે હું હું કરે તે મૂકદોષ.

૧૮. આલાવો ગણુતાં મદિરાનીપરે બડબડ કરે તે મદિરાદોષ.

૧૯. વાનરની પેરે આસપાસ બેંચા કરે, ઓષ્ટ પુટ ચલાવે તે પ્રેક્ષ્યદોષ.

*૧. અમિના ઉપદ્રવથી બીજે સ્થાનકે જવું પડે, તથા વીજળીના પ્રકાશથી વઆદિ ઓઢવા પડે. ૨. પિલાડી, ઉદર વિગેરે આડા ઉતરતા હોય, તથા પંચેન્દ્રિય જીવનું હેદન બેદન થતું હોય તો બીજે સ્થાનકે જવું

आरोधी भाशे कायोत्सर्ग अभङ्गित, अविराधित, होणे! ३
(कथां सुधी ?)

भव अरिहंताणुं, भगवंताणुं, नमुक्का-

रेणुं, न पारेमि ॥ ४ ॥

अर्थ—ज्यां सुधी अरिहंत भगवानने नमस्कार करवा
वडे न पाईं, ४

ताव कायं ठाणुणुं भोणुणुं, आणुणुं अ-
प्याणुं वेसिरामि ॥ ५ ॥

अर्थ—त्यां सुधी पोतानी कायाने, स्थानकवडे, मौन र-
ह्वावडे (अने) ध्यानवडे (पापक्रियाथी) वेसिरावुं धुं.
५ धति. सूत्र. ७.

पढ (१८), संपदा (५) गुड (१३) लघु (१२७) सर्ववर्णु (१४०)

८॥ अथ. लोगरस वा नामस्तव सूत्र ॥

शब्दार्थ.

लोगरस—लोकने.

उज्ज्वेअगरे—उद्योत करनारा.

पडे. ३. अकस्मात् योरनी धाड आनी पडे तेथी अथवा रागद्विना ल-
यथी पीजे स्थानके जवुं पडे. ४. सिंह विगेरे उपद्रव करता होय, अथवा
तो सर्पादिक उंश करता होय, अथवा लीत पडे तेवी होय तो पीजे स्था-
नके जवुं पडे.

ધમ્મતિત્થચરે-ધર્મરૂપ તીર્થના
કરનારા.

કિત્તઈરસં-હું સ્તવીશ.

કેવલી-કેવળી ભગવાનોને.

ચ-અને

સંભવમલ્લિણુંદણું ચ-સંભવનાથ
તથા અભિનંદનસ્વામીને.

સુપાસં-સુપાર્શ્વનાથને.

સુવિહિં-સુવિધિનાથને.

સીયલ સિજ્જંસ-શીતળનાથ તથા
શ્રેયાંસનાથને.

જિણું-જિનને.

ધમ્મ-ધર્મનાથને.

કુંથુ-કુંથુનાથને.

મલ્લિં-મલ્લિનાથને.

નમિજિણું-નમિજિનને.

રિકુનેમિં-અરિકુનેમિને.

વદ્ધનાણું-વદ્ધમાનસ્વામીને.

મએ-મેં.

વિહુય-ટાળ્યા છે.

પહીણ-વિશેષે ક્ષય કર્યા છે.

જિણુવરા-સામાન્ય કેવળીઓમાં શ્રેષ્ઠ.

મે-મને.

કિત્તિય-સ્તવ્યા.

મહિયા-પૂજ્યા

લોગરસ-લોકર્મા.

સિદ્ધા-સિદ્ધ થયા છે.

જિણું-જિનોને.

અરિહંતે-અરિહંત ભગવાનોને.

ચઠ્ઠીસપિ-ચોવીશે. [જિતનાથને.

ઉસલમજિયં-શ્રી ઋષભદેવને, અ-
વંદે-હું વંદના કરું છું.

સુમઈ-સુમતિનાથને.

પઉમરપહું-પદ્મપ્રભુને.

ચંદરપહું-ચંદ્રપ્રભુને.

પુફ્ફદંતં-(ખીજું નામ) પુષ્પદંતને.

વાસુપુજ્જં-વાસુપૂજ્યસ્વામીને.

વિમલમણુંતં-વિમળનાથ તથા અ-
નંતનાથને.

સંતિં-શાંતિનાથને.

અરં-અરનાથને.

મુણિસુવચં-મુણિસુવ્રતસ્વામીને.

વંદામિ-હું વંદના કરું છું.

પાસ-પાર્શ્વનાથને.

એવં-એવો રીતે.

અભિથુઆ-સ્તવ્યા.

રંચમલા-કર્મરૂપ રજ અને મેલને જેમણે.

જરમરણા-જરા અને મરણ જેમણે.

તિત્થચરા-તીર્થકરો.

પસીયંતુ-પ્રસન્ન થાઓ.

વંદિય-વાંઘા.

જેએ-જે.

ઉત્તમા-ઉત્તમ.

આરૂઝા-આરોઝ.

બોહિલાભ—સમ્યક્દર્શનનો લાભ.
 ઉત્તમ—ઉત્તમ.
 ચંદ્રેસુ—ચંદ્રના સમૂહથી.
 આધ્યૈસુ—સૂર્યના સમૂહથી.
 પચાસચરા—પ્રદાશ કરનારા.
 સિદ્ધા—સિદ્ધ લગવાનો.
 સિદ્ધિં—સિદ્ધિને.
 દ્વિસંતુ—આપો.

સમાહિવરં—પ્રધાન સમાધિ.
 દ્વિંતુ—આપો.
 નિમ્મલચરા—અતિ નિર્મળ.
 અહિચં—અધિક.
 સાગરવરગંભીરા—સયંભૂરમણ
 સમુદ્રની પેઠે ગંભીર એવા.
 મમ—મને.

લોગસ્સ ઉજ્જેઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે
 જિણે ॥ અરિહંતે કિત્તઈસ્સં, ચઉવીસાંપ કે-
 વલી ॥ ૧ ॥

અર્થ—લોકને (કેવળજ્ઞાન વડે) ઉદ્ધોતના કરનારા,
 ધર્મતીર્થના કરનારા, (રાગદ્વેષના) જિતનારા, ઈર્મ શત્રુનો
 નાશ કરનારા (અને) કેવળજ્ઞાની એવા ચોવીસેઃ તીર્થકરો અને
 બીજાઓનું પણ કીર્તન કરીશ. ૧

§૧. શ્રીઋષભદેવનો જન્મ । વાનતાનગરીમાં થયો, તેમના નાલિરાજા । પતા
 અને મહદેવા માતા હતાં । અધા તીર્થકરોની માતાઓ પહેલા સ્વપ્ને સિંહ દેખે
 પણ મહદેવા માતાએ પ્રથમ વૃષભ દીઠો; એવો ગર્ભનો મદિમા જાણી તેમનું
 શ્રી ઋષભદેવ નામ રાખ્યું, તથા ધર્મની આદિના પ્રવર્તાવનાર તેથી બીજું
 આદિનાથ નામ પણ કહીએ. તેમનું પાંચશે ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને ચો-
 રાશી લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. તેઓ સુવર્ણ વર્ણવાળા અને વૃષભ લાંછનવાળા
 હતા. તેમને સો પુત્ર હતા. મોટાનું નામ ભરત હતું. જેમને આનિસાભુવનમાં
 કેવળજ્ઞાન થયું હતું અને ૯૯ પુત્રો દીક્ષા લઈ કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષે ગયા હતા.

ઉસલ-મજિઅં ચ વંદે, સંભવમભિ-
 ભુંદભું ચ સુમર્ષં ચ ॥ પઉમપ્પહં સુપાસં,
 જિભું ચ ચંદ્રપ્પહં વંદે ॥ ૨ ॥

શ્રી અજિતનાથ અયોધ્યાનગરીમાં જન્મ્યા, તેમના પિતા જ્વલશત્રુ રાજા અને તેમની માતાનું નામ વિજયારાણી હતું. તે રાજા રાણી પ્રથમ પાસાપાજી રમતાં ત્યારે રાણી હારીજતી અને રાજાની જીત થતી હતી અને ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાણી જીતે અને રાજા હારે, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણીને અજિતનાથ નામ દીધું. તેમનું સાડાચારશેં ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, અઠાતેર લાખ પૂર્વનું આયુ, સુવર્ણવર્ણ અને લાંછન હાથીનું હતું.

શ્રી સંભવનાથનો શ્રાવસ્તિ નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા જ્વલારી રાજા અને સેના રાણી માતા હતાં. દેશમાં દુકાળ હતો, છતાં ભગવંત ગર્ભે આવ્યાથી અજિતવંચો પૃથ્વીમાં ધાન્યનો સંભવ થયો; તેથી સંભવનાથ નામ દીધું. તેમનું ચારશેં ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને સાઠ લાખ પૂર્વનું આયુ હતું. તેઓ સુવર્ણ વર્ણવાળા તથા લાંછન ધોડાનું હતું.

શ્રી અભિનંદન સ્વામીનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો અને તેમના પિતા સંવર રાજા અને સિદ્ધાર્થી રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી ઇંદ્રમહારાજ આવીને ભગવંતની માતાને ધણીવાર સ્તવી જતા હતા. તે વારે રાજાપ્રમુખે જાણ્યું જે એ ગર્ભનોજ મહિમા છે; માટે અભિનંદન નામ દીધું. સાડા ત્રણશેં ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર તથા પચાસ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. લાંછન વાનરનું અને સુવર્ણ વર્ણવાળા હતા.

શ્રી સુમતિનાથનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા મેઘરથ રાજા અને સુમંગલા માતા હતાં. પ્રભુ ગર્ભમાં રહ્યા પછી—તે ગામમાં એક વણિકની બે સ્ત્રીઓ હતી, તેમાં ન્હાનીને પુત્ર હતો અને મ્હોટી વંધ્ય હતી, પણ તે છોકરાનું પ્રતિપાલન બંને માતાઓ કરતી હતી. એમ કરતાં

અર્થ—(શ્રી) ઋષભદેવ તથા અજિતનાથને વાંદું છું, સાંભવનાથ, અલિનંદનસ્વામી તથા સુમતિનાથને, પદ્મપ્રભુ, રાગ-દેષના જિતનારા સુપાર્શ્વનાથ તથા ચંદ્રપ્રભુને વાંદું છું. ૨.

તે વાણીયો જ્યારે મરણ પામ્યો ત્યારે મ્હોટી સ્ત્રી ધનની લાલચે કહેવા લાગી જે “ પુત્ર મારો છે, માટે જેનો પુત્ર હોય, તેનું ધન થાય.” તેમજ ન્હાનીનો તો દીકરો હતો તેથી તેણે કહ્યું કે “ એ પુત્ર મહારો છે અને ધન પણ મહારું છે.” એમ બંને શોક્યોનો ટંટો થયો. તે વઢતી વઢતી દરબારમાં આવી, તે વારે ગર્ભના મહિમાથી રાણને ચુકાદો કરવાની લક્ષી બુદ્ધિ ઉત્પન્ન થઇ, તેથી એ બંનેને રાણીએ કહ્યું કે “બંને મળીને ધન અદ્દો અદ્દ વહેંચી લો અને છોકરાના પણ બે ભાગ કરી અદ્દો અદ્દ વહેંચી લો !” તે સાંભળી નાની સ્ત્રી બોલી કે “ મારે દ્રવ્ય જોઇતું નથી, છોકરાના કાંઇ બે વિભાગ થાય નહિ, એ છોકરો એનો છે તે મહારોજ છે.” તે સાંભળી રાણી બોલી કે “ એ છોકરો ન્હાની સ્ત્રીનો છે. કેમકે પુત્રનું મૃત્યુ થાય ત્યાંસુધી પંજ મ્હોટી સ્ત્રીથી ના કહેવાણી નહી અને ન્હાની સ્ત્રીએ માંવાની મનાઇ કરી, માટે પુત્ર અને ધન એને હવાલે કરો અને મ્હોટી સ્ત્રીને ઘરથી બહાર કાઢો.” ગર્ભના મહિમાથી ભગવંતની માતાને એવી બુદ્ધિ ઉપતી તે માટે સુમતિ નામ દીધું. તેમનું ત્રણેય ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, ચાળીશ પૂર્વનું આયુષ્ય, સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન કૈંચ પક્ષીનું હતું.

શ્રી પદ્મપ્રભુ સ્વામીનો કૌશાંબીનગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા શ્રીધરરાજ અને સુસીમારાણી માતા હતાં. ભગવત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને કમલની સજ્જએ સુવાનો ડોહલો ઉપન્યો (જે દેવતાએ પૂર્ણ કર્યો) તેથી અને ભગવંતનું શરીર પદ્મ (કમલ) સરખું રક્ત વર્ણ હતું તેથી પદ્મ-પ્રભુ નામ દીધું. તેમનું અઠીશ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, અને ત્રીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. લાંછન પદ્મનું હતું તથા રક્ત વર્ણે હતા.

શ્રી સુપાર્શ્વનાથનો વણારસી નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સુમતિષ રાજ અને પૃથ્વીરાણી માતા હતાં. માતાનાં બંને પાસાં રાગે કરી

સુવિહિં ચ પુષ્કદંતં, સીઅલ-સિજ્જંસ
 વાસુપુજ્જં ચ ॥ વિમલમણુંતં ચ જિણું,
 ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ ॥ ૩ ॥

વ્યાસ હતાં, તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી યન્ને પાસાં સુવર્ણવર્ણી અને ઘણાં સુકામળ થયાં, માટે સુપાર્શ્વ નામ દીધું. (એક પ્રતમાં ભગવંતના પિતાનાં બે પાસાં કાઠ રોગવાળાં હતાં તેને ભગવંતની માતાએ હાથ ફેરવ્યાથી સુકુમાળ નિરોગી થયાં એવો પાઠ લખ્યો છે.) તેમનું બેશં ધનુષ્યપ્રમાણ શરીર અને વીશ લાખ પૂર્વ આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ અને લાંછન સાથીયાનું હતું.

શ્રી ચંદ્રપ્રલસ્વામી ચંદ્રપુરી નગરીમાં જન્મ્યા હતા, તેમના પિતા મહાસેન રાજા અને લક્ષ્મણા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને ચંદ્રમાને પાન કરવાનો ડોહોલો ઉપન્યો (જે પ્રધાને બુદ્ધિએ કરી પુર્ણ કરાવ્યો); એ ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી ચંદ્રપ્રલ નામ દીધું. તેમનું એકસો પચાસ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને દશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. શ્વેત વર્ણ અને લાંછન ચંદ્રનું હતું.

શ્રી સુવિધિનાથ (એનું ખીજું નામ પુષ્પદંત છે) તેમનો કાકાંદી નગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા સુગ્રીવરાજા અને શામા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતા તથા પિતા ભલી વિધિએ કરી ધર્મ કરવા લાગ્યા, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી સુવિધિનાથ નામ દીધું; અને મચકુંદનાં પુલની કલ્પી સરખા પ્રભુતા ઉજ્જવળ દાંત હતા માટે ખીજું પુષ્પદંત નામ દીધું. તેમનું એકસો ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, બે લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય, શ્વેત વર્ણ અને મગરમચ્છનું લાંછન હતું.

શ્રી શીતળનાથનો ભદ્રલપુર નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા દહરથ રાજા અને નંદા રાણી માતા હતાં. પિતાના શરીરે દાહજ્વર થયો

અર્થ—(શ્રી) સુવિધિનાથ (બીજું નામ) પુષ્પ-
દાંતને, શીતલનાથને, શ્રેયાંસનાથને અને વાસુપૂજ્યસ્વામીને,
વિમલનાથને, અનંતનાથને અને રાગદ્વેષના જિતનારા ધર્મના-
થને તથા શાંતિનાથને હું વંદના કરું છું. ૩

હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાજના શરીરની ઉપર રાણીએ હાથ ફેરવ્યાથી શીતલતા થઇ, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી શીતળનાથ નામ દીધું. તેમનું નેવું ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને એક લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ અને શ્રીવચ્છનું લાંછન હતું.

શ્રી શ્રેયાંસજિનનો સિંહપુરનગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા વિષ્ણુરાજ અને વિષ્ણુરાણી માતા હતાં. કાંઈ દેરાસરમાં પરંપરાગત દેવતા અધિષ્ઠિત સજ્જની પૂજા થતી હતી તે સજ્જને જે એસે અથવા સુવે તેને ઉપદ્રવ ઉપજે. તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાના મનમાં આવ્યું જે દેવ ગુરૂની પ્રતિમાની પૂજા થાય તે તો ખરૂં છે, પણ સજ્જની પૂજા તો ક્યાંયે સંભળી નથી; એમ ચિંતવી સજ્જના રક્ષા કરનાર પુરૂષે મનાઇ ક્યાં છતાં પણ પ્રભુની માતા તે સજ્જ ઉપર એઠાં તથા સૂતાં; તે છતાં ગર્ભના પ્રભાવથી અધિષ્ઠિત દેવતા ઉપદ્રવ ન કરી શક્યો અને સજ્જ મૂડી જતો રહ્યો. ત્યાર પછી રાજ પ્રભુએ તે સજ્જ વપરાશમાં લીધી. એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી શ્રેયાંસ નામ દીધું. તેમનું એંશી ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને ચોરાશી લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ હતો અને લાંછન ગેંડીનું હતું.

શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામીને ચંપાનગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા વસુપૂજ્યરાજ અને જ્યારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી ઈંદ્ર-મહારાજ વારંવાર આવી વસુ એટલે રત્નની વૃષ્ટિ કરીને માતા પિતાની પૂજા કરતા તેથી વાસુપૂજ્ય નામ દીધું. તેમનું સિત્તેર ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, અને બહોંતેર લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું. રક્ત વર્ણ અને લાંછન પાડાનું હતું.

શ્રી વિમળનાથનો કંપિલપુર નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા કૃતવર્મરાજ અને શ્યામારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી તેમના

કુચું અરં ચ મલ્લિં, વંદે મુણિસુવ્યયં
 નમિન્નિણું ચ ॥ વંદામિ રિક્કનેમિં, પાસં તહ
 વદ્ધમાણું ચ ॥ ૪ ॥

નગરમાં કાઠ સ્ત્રીભતાર દેહરે આવી ઉતર્યા, ત્યાં કાઠ વ્યંતરી દેવી રહેતી હતી. તેણે તે પુરુષનું રૂપ દીધું, તેથી તેને કામક્રીડા કરવાની અભિલાષા થઈ. પછી તેની સ્ત્રીના જેવું પોતાનું રૂપ વિકૃત્તિ વ્યંતરી તેની પાસે સુતી. પ્રભાતે બન્ને સ્ત્રી સમાન દેખી પુરુષે કહ્યું જે ‘આમાં મહારી સ્ત્રી કાણ છે?’ ત્યારે પહેલી ખોલી કે એ મહારો ભતાર છે અને બીજી ખોલી કે એ મહારો ભતાર છે. એમ વઢતાં વઢતાં સર્વ રાજ્ય પાસે આવ્યાં. રાજ્ય તથા પ્રધાન ખેલુ સ્ત્રીને સમાન દેખી કાઠ રીતે નિવેડો કરી શક્યા નહિ, પણ રાણીએ પુરુષને દૂર ઉભો રાખ્યો અને બન્ને સ્ત્રીઓને પણ દૂર ઉભી રાખીને કહ્યું કે “જે પોતાના સત્યના પ્રભાવથી ભતારને સ્પર્શ કરે, તેનો એ ભતાર બળુવો.” તે સાંભળી વ્યંતરીએ દેવશક્તિના પ્રભાવે પોતાનો હાથ લાંબો કરી ભતારને સ્પર્શ કર્યો. તેવોજ રાણીએ તેનો હાથ પકડી લઈને કહ્યું કે “તું તો વ્યંતરી છે, માટે તારે સ્થાનકે જતી રહે.” એવી રીતે ચુકાદો થવાથી વિમળમતિવાળી રાણી કહેવાણી. તે ગર્ભનેજ પ્રભાવ બળી વિમળનાથ નામ દીધું. તેમનું સાઠ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને સાઠ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય બળુવું. સુવર્ણ વર્ણ અને શકર (ભુંડ) નું લાંછન બળુવું.

શ્રી અનંતનાથનો અયોધ્યાનગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સિંહસેન રાજ્ય અને સુયશા રાણી માતા હતાં. વળી સ્વપ્નમાં જેનો અંત ન આવે એવું એક મહોટું ચક્ર ભમતું રાણીએ આકાશને વિષે દીધું અને અનંત રત્નની માલા દીડી તથા અનંત ગાંઠના દોરા કરી બાંધ્યા, તેથી લોકોના તાવ ગયા; એવો ગર્ભનો પ્રભાવ બળી અનંતનાથ નામ દીધું. તે-

અર્થ--(શ્રી) કુંથુનાથને તથા અરનાથને, મહિનાથને, મુનિસુવ્રતસ્વામિને તથા રાગદ્વેષને જિતનારા નમિનાથને વાંદું છું. (શ્રી) અરિષ્ટનેમીને તથા પાશ્વનાથને અને વદ્ધમાનસ્વામિને હું વંદના કરું છું. ૫

મનું પચાસ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને ત્રીશલાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન સિંચાણાનું જાણવું.

શ્રી ધર્મનાથસ્વામી રતનપુર નગરમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા ભાનુરાજ અને સુવ્રતા રાણી માતા હતાં. રાજા રાણીને પૂર્વે ધર્મ ઉપર અલ્પ રાગ હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી બન્નેને ધર્મ ઉપર અત્યંત રાગ થયો. એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી ધર્મનાથ નામ દીધું. તેમનું ૪૫ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને દશ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન વજનું જાણવું.

શ્રી શાંતિનાથનો ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા વિશ્વસેન રાજા અને અચિરા રાણી માતા હતાં. વળી તે દેશમાં મરકીનો ઉપદ્રવ ઘણો હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ અમૃત છાંટ્યું તેથી મરકીની શાંતિ થઈ. એવા પ્રભાવથી શાંતિનાથ નામ દીધું. તેમનું ચાલીશ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને એક લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન મૃગનું જાણવું.

શ્રી કુંથુનાથનો હરિતનાગપુર નગરમાં જન્મ હતો અને તેમના પિતા સૂર રાજા અને શ્રી રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ સ્વપ્નમાં રત્નનો થુલ પૃથ્વને વિષે દીઠો તથા શત્રુ હતા તે કુંથુઆની જેવા ન્હાના થયા અથવા કુંથુઆ પ્રમુખ ન્હાના મહોટા જીવોની જ્યણા દેશમાં પ્રવર્તી, તેથી કુંથુનાથ નામ દીધું. તેમનું પાંત્રીશ ધનુષ્યનું શરીર અને પંચાણું હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન ઊગ (ખોકડા) નું જાણવું.

એવં મએ અભિથુઆ, વિહુયરયમલા
 પહીણુજરમરણા ॥ ચઉવીસંપિ જિણુવરા,
 તિથયરા મે પસીયંતુ ॥ ૫ ॥

શ્રી અરનાથનો ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા સુદર્શન રાજા અને દેવી રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાણીએ સ્વપ્નમાં રત્નમય આરો તથા યુલ દીઠાં, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી અરનાથ નામ દીધું. તેમનું ત્રીશ ધનુષ્ય શરીરનું માન અને ચોરાશી હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન નંદાવર્તનું જાણવું.

શ્રી મહલીનાથ મિથિલાનગરીમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા કુંભરાજા અને પ્રભાવતી રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને એક રાત્રીએ, છએ ઋતુનાં કુલની શય્યાએ સુવાનો દોહલો ઉપન્યો, તે દેવતાએ પૂર્યો. એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી શ્રી મહલીનાથ નામ દીધું. તેમનું પચીશ ધનુષ્ય શરીરનું માન અને પંચાવન હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. નીલ વર્ણ તથા લાંછન કુંભનું જાણવું.

શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામીનો રાજગૃહ નગરમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા સુમિત્ર રાજા અને પદ્મા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાપિતા મુનિરાજની પેરે શ્રાવકનાં લલાં પાર વ્રત સાચવવા લાગ્યાં; એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી મુનિસુવ્રત નામ દીધું. તેમનું વીશ ધનુષ્ય શરીરમાન અને ત્રીશહજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. કૃષ્ણ વર્ણ તથા લાંછન કાચાનાં જાણવું.

શ્રી નમિજિન મિથિલા નગરીમાં જન્મ્યા હતા, તેમના પિતા વિજય રાજા અને વપ્રા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી સીમાડિયા રાજા ભગવંતના પિતાના શત્રુ હતા તે ચઢી આવ્યા. ગામના કિલ્લાને ચારે બાજુ લશ્કરનો પડાવ નાખી વિંટી લીધું. રાજાને ધણી ખીક લાગી પણ

અર્થ—એ પ્રકારે મેં (નામપૂર્વક) સ્તવ્યા, તે ચોવીશે તીર્થકરો તથા ખીબ પશુ તીર્થકરો, જેઓએ (કર્મરૂપ) રજ તથા મલને ટાળ્યા છે (તથા જેમણે) જરા અને મરણ અતિ-શયે કરીને ક્ષય કર્યા છે (તથા જે) સામાન્ય કેવળીઓથી શ્રેષ્ઠ છે, એવા તે તીર્થકરો મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ ! ૫

રાણીએ કિલ્લા ઉપર ચઢીને શત્રુઓને વાંકી નજરે ગયા. રાણીનું તેજ વૈરી રાજાઓથી ખમાયું નહિ, તેથી સર્વ આવીને ભગવંતની માતાને નમસ્કાર કરી કહેવા લાગ્યા કે અમારા ઉપર સૌમ્યદષ્ટીએ જુઓ. રાણીએ તેમના ઉપર સૌમ્ય નજરે જોઈ માથે હાથ મુક્યો. સર્વ રાજાઓ રાણીને પગે લાગી આજ્ઞા માગી પોતપોતાને નગરે ગયા. એવો પ્રભાવ જાણી નમિનાથ નામ દીધું. તેમનું પત્તર ધનુષ્ય શરીરનું માન અને દશ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણ્યું. અને સુવર્ણ વર્ણ લાંબન નીલા કમળનું જાણ્યું.

શ્રી અરિષ્ટનેમિ પ્રભુનો સૌરીપુરનગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સમુદ્રવિજય રાજા અને શિવાદેવી રાણી માતા હતાં. પ્રભુ ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ સ્વપ્નમાં અરિષ્ટ એટલે કાળા રત્નની રેલ દીઠી તથા આકાશમાં ચક્ર ઉછળતું દીધું, એવો પ્રભાવ જાણી અરિષ્ટનેમિ નામ દીધું. ખીજું નામ શ્રી નેમિનાથ. તેમનું દશ ધનુષ્ય શરીરમાન અને એક હજાર વર્ષનું આયુષ્ય, શ્યામ વર્ણ અને લાંબન શંખનું હતું.

શ્રી પાર્શ્વનાથસ્વામીનો વણારસીનગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા અશ્વસેન રાજા અને વામા રાણી માતા હતાં. વળી ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ અંધારી રાત્રે પોતાની પાસે સર્પ જતો દીઠો. તે સર્પના જવાના માર્ગની વચમાં રાજાનો હાથ દેખી રાણીએ ઊંચો કાઢ્યો, તેથી રાજા જાગી ઉઠ્યો ને બોલ્યો કે શા માટે હાથ ઊંચો કાઢ્યો ? રાણીએ સર્પ દીઠાનું કહ્યું, રાજા કહે તમે જુહું બોલો છો. પછી દીપક મંગાવી જેયું તે સર્પ દીઠો તે વારે વિસ્મય પામી રાજાએ વિચાર્યું જે મેં ન દીઠો ને રાણીએ દીઠો એ ગર્ભનો પ્રભાવ છે, એમ જાણી શ્રી પાર્શ્વનાથ નામ દીધું.

કિત્તિય—વંદિય—મહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા ॥ આરુગ્ગ-બોહિલાભં, સમા- હિવરમુત્તમં દિંતુ ॥ ૬ ॥

અર્થ—(જેમને ઇંદ્રાદિકે) સ્તવ્યા છે, વાંધા છે, પૂજ્યા છે અને જેઓ લોકને વિષે ઉત્તમ સિદ્ધ (ભગવાન) થયા છે, તેઓ (મને) આરોગ્યતા, સમ્યગ્ દર્શનનો લાભ અને પ્રધાન ઉત્તમ સમાધિ આપો ! ૬

તેમનું નવ હસ્ત પ્રમાણ શરીર અને એકસો વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. નીલવર્ણ તથા લાંછન સર્પનું જાણવું.

શ્રી વર્ધ્ધમાનસ્વામીનો ક્ષત્રિયકુંડનગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સિદ્ધાર્થ રાજા અને ત્રિશલારાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાપિતા સમસ્ત ઋદ્ધિએ વૃદ્ધિ પામ્યા, ધન ધાન્યાદિકના ભંડાર તથા દેશ નગરાદિકની વૃદ્ધિ થઇ. સર્વ રાજા આજ્ઞામાં વર્તવા લાગ્યા. એવો પ્રભાવ જાણી વર્ધ્ધમાન નામ દીધું. વળી બાલ્યાવસ્થામાં મેઝપર્વત અંગુઠે ચાંપ્યો તથા આમલકી કીડા કરતાં દેવતા લાગ્યો, માટે ઇંદ્ર મહારાજે શ્રી મહાવીર એવું ખીજું નામ દીધું. તેમનું સાત લાકૃતું શરીર અને બહોંતેર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ અને લાંછન સિંહનું જાણવું. મહાવીરસ્વામી ૨૪ માં તીર્થંકર થયા, ત્યાર પછી કોઇપણ તીર્થંકર ભગવાન થયા નથી, તેમજ આ અવસર્પિણી કાળમાં થવાના પણ નથી. હાલમાં જે જૈનધર્મ પ્રવર્તે છે તે શ્રીવીર પ્રભુનુંજ શાસન સમજવું. તેમની પાટે સુધર્માસ્વામિ જાણધર થયા, હાલમાં જે સાધુઓ જૈનધર્મને માનનારાં છે તે સધળા તેઓની ઓલાદના સમજવા.

यद्देशु निम्नलयरा, आर्धरेषु अष्टियं
 पयासयरा ॥ सागरवरगंभीरा, सिद्धा सिद्धिं
 भम द्विसंतु ॥ ७ ॥

अर्थ—यद्देशसमुदायधी विशेष निर्माण, सूर्यसमुदायधी वि-
 शेष प्रकाश करनारा (अने) स्वयंभूरभणु समुद्र जेवा गंभीर
 जेवा सिद्ध (परमात्मा) भने मोक्ष आपो ! ७

पद (२८) संपदा (२८) शुभ (२७) लघु (२२६) सर्ववर्ण (२५६)

धृति नामरतव' सूत्र ८.

८॥ अथ करेमि संते सत्र वा सामार्थिकनुं
 पञ्चभोगु ॥

शब्दार्थ.

करेमि—करं छुं.

सामार्थिक—सामयिक.

भोगं—योगने

नियमं—नियमने.

दुविहं—मे प्रकारे.

भणुं—भने करी.

कायेणुं—कायाये करी.

न कारयेमि—न करावुं.

संते—हे लगवन् !

सावज्जं—पापकारी.

पञ्चभोगु—पञ्चभोगु करं छुं.

पञ्चुवासाभि—पर्युपासुं—सेवुं. छुं.

तिविहणुं—त्रय प्रकारे.

वायाये—वयने करी.

न करेमि—न करं.

तस्स—ते (पूर्वे करेस. अथराव.) थकी.

પડિક્કમામિ-પાછા હકું છું.
ગરિહામિ-ગુરુશાખે વિશેષે કરી
નિંદુ છું.

નિંદામિ-આત્મશાખે નિંદુ છું.
અરપાણું-મારા આત્મને.
વોસિરામિ-હું પાપ થકી વોસરાવું છું.

કરેમિ ભંતે ! સામાઈયં, સાવજજં જોગં
પર્યખખામિ, જવનિઅમં પજજીવાસામિ,
દુવિહં, તિવિહેણું,

અર્થ—હે ભગવંત ! હું (રાગદ્વેષના અભાવરૂપ) (જ્ઞા-
નાદિ ગુણના લાભરૂપ) સામાયિક^૧ કરું છું (અર્થાત્) પાપચુક્ત

૧. સમ એટલે સરખું છે મોક્ષ સાધન પ્રત્યે સામર્થ્ય જેનું એવા
જ્ઞાન દર્શન તેનો આથ એટલે લાભ છે જેમાં તે, અથવા સમ એટલે મધ્ય-
સ્થ ભાવ તેનો લાભ જેમાં થાય છે તે, અથવા સમ એટલે સમાનભાવ-સર્વ
જીવને મિત્ર તરિકે લેખવારૂપ લાભ જેમાં થાય છે તે સામાયક. તેના ભાંગ
૪૯ તે આ પ્રમાણે:—

- ૧ મને કરવું.
- ૨ મને કરાવવું.
- ૩ મને અનુમોદવું.
- ૪ વચને કરવું.
- ૫ વચને કરાવવું.
- ૬ વચને અનુમોદવું.
- ૭ કાયાએ કરવું.
- ૮ કાયાએ કરાવવું.
- ૯ કાયાએ અનુમોદવું.

- ૧૦ મન વચને કરવું.
- ૧૧ મન વચને કરાવવું.
- ૧૨ મન વચને અનુમોદવું.
- ૧૩ મન કાયાએ કરવું.
- ૧૪ મન કાયાએ કરાવવું.
- ૧૫ મન કાયાએ અનુમોદવું.
- ૧૬ વચન કાયાએ કરવું.
- ૧૭ વચન કાયાએ કરાવવું.
- ૧૮ વચન કાયાએ અનુમોદવું.

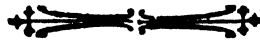
વ્યાપારનું પચ્ચખખાણ કરૂંછું. (નિષેધ કરૂંછું) જ્યાં સુધી તે નિયમનું સેવન કરૂં ત્યાં સુધી, જે કરણ અને ત્રણ ભેગથી—

મણેણું, વાયાએ, કાએણું, ન કરેમિ,
ન કારવેમિ, તરસ ભંતે! પડિઠ્ઠમામિ, નિંદા-
મિ, ગરિહામિ, અખ્યાણું વેસિરામિ.

૧૯ મન વચન કાયાએ કરવું.
૨૦ મન વચન કાયાએ કરાવવું.
૨૧ મન વચન કાયાએ અનુમોદવું.
૨૨ મને કરવું, કરાવવું.
૨૩ વચને કરવું, કરાવવું.
૨૪ કાયાએ કરવું, કરાવવું.
૨૫ મને કરવું, અનુમોદવું.
૨૬ વચને કરવું, અનુમોદવું.
૨૭ કાયાએ કરવું, અનુમોદવું.
૨૮ મને કરાવવું, અનુમોદવું.
૨૯ વચને કરાવવું, અનુમોદવું.
૩૦ કાયાએ કરાવવું, અનુમોદવું.
૩૧ મને કરવું કરાવવું, અનુમોદવું.
૩૨ વચને કરવું કરાવવું, અનુમોદવું.
૩૩ કાયાએ કરવું કરાવવું, અનુમોદવું.
૩૪ મન વચને કરવું, કરાવવું.
૩૫ મન કાયાએ કરવું, કરાવવું.
૩૬ વચન કાયાએ કરવું, કરાવવું.

૩૭ મન વચને કરવું, અનુમોદવું.
૩૮ મન કાયાએ કરવું, અનુમોદવું.
૩૯ વચન કાયાએ કરવું, અનુમોદવું.
૪૦ મન વચને કરાવવું, અનુમોદવું.
૪૧ મન કાયાએ કરાવવું, અનુમોદવું.
૪૨ વચન કાયાએ કરાવવું, અનુમોદવું.
૪૩ મન વચને, કરવું, કરાવવું, અનુમોદવું.
૪૪ મન કાયાએ, કરવું, કરાવવું, અનુમોદવું.
૪૫ વચન કાયાએ કરવું, કરાવવું, અનુમોદવું.
૪૬ મન વચન કાયાએ કરવું, કરાવવું.
૪૭ મન વચન કાયાએ કરવું, અનુમોદવું.
૪૮ મન વચન કાયાએ કરાવવું, અનુમોદવું.
૪૯ મન વચન કાયાએ કરવું, કરાવવું, અનુમોદવું.

અર્થ—મન, વચન અને કાયા (એ ત્રણ જ્ઞેમ) વડે ન. કરું (તથા) ન કરાવું, હે ભગવંત ! તે સંબંધી (પૂર્વે કરેલા) અપરાધને હું પ્રતિક્રમું છું, (આત્મસાક્ષીએ) નિંદું છું, (ગુરુસાક્ષીએ) વિશેષ નિંદું છું (અને) આત્માને (પાપથી) વેાસરાવું છું ૧ ઇતિ. ૯
ગુરુ (૭) લઘુ (૬૯) સર્વવર્ણ (૭૬)

૧૦ ॥ અથ. સામાયિક પારવાનું સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

સામાધયવચ-સામાયિકના પ્રતથી.	જ્ઞુતો-સહિત.
જાવ-જ્યાં સુધી.	મણે-મનમાં.
હોઈ-હોય.	નિયમસંજ્ઞુતો-નિયમથી યુક્ત.
છિન્નઈ-છેદાય છે.	અસુહ-અશુભ
કર્મ-કર્મ.	સામાધઅ-સામાયિક.
જતિઆ વારા-જેટલી વાર.	સામાધ અભિ-સામાયિક.
ઉ-વળી.	કચ્ચે-કચ્ચે છે.
સમણો ઇવ-સાધુની પેઠે.	સાવઓ-શ્રાવક.
હવઇ-હોય છે.	જન્હા-જે માટે.
એએણુ-એ.	કારણેણુ-કારણથી.
અહુસો-અહુ વાર.	કુજ્જા-કરવું.

સામાધઅ-વચજ્ઞુતો, જાવ મણે હોઈ
નિયમસંજ્ઞુતો ॥ છિન્નઈ અસુહં કર્મં, સા-
માધઅ જતિઆવારા ॥ ૧ ॥

અર્થ—સામાયિકવ્રતથી મુક્ત, જ્યાં સુધી મન તે નિયમથી સંયુક્ત હોય ત્યાં સુધી, જેટલીવાર સામાયિક કરે તેટલીવાર અશુભ કર્મનો નાશ કરે છે.

**સામાઈઅંમિ ઉ કચ્ચે, સમણો ઈવ સા-
વચ્ચો હવઈ જમહા ॥ એએણુ કારણેણું, બહુ-
સો સામાઈઅં કુજમ ॥ ૨ ॥**

અર્થ:—જે માટે, સામાયિક કરતી વખત શ્રાવક, સાધુ સમાન હોય, તે કારણથી (તત્ત્વના જાણનાર) બહુવાર સામાયિક કરે! ૨

૧ સામાયિક-ખત્રીશ દોષ વર્જને કરવાનું છે, તે દોષ આ પ્રમાણે:—
મનના દશ—૧ વૈરી દેખી દ્રેષ કરે. ૨ અવિવેક ચિંતવે. ૩ અર્થ ન ચિંતવે. ૪ મનમાં ઉદ્વેગ ધરે. ૫ યશની વાંછા કરે. ૬ વિનય ન કરે. ૭ ભય ચિંતવે. ૮ વ્યાપાર ચિંતવે. ૯ ક્ષણનો સંદેહ રાખે. ૧૦ નિયાણું કરે.

વચનના દશ—૧ કુવચન બોલે. ૨ હુંકારા કરે. ૩ પાપ આદેશ આપે. ૪ લવારો કરે. ૫ ક્ષલ કરે. ૬ આવો જાઓ કહે. ૭ ગાળ બોલે. ૮ ખાસક રમાડે. ૯ વિકથા કરે. ૧૦ હાંસી કરે.

કાયાના ખાર—૧ આસન ચપળ. ૨ ચારે દિશાએ જુએ. ૩ સાવઘ કામ કરે. ૪ આળસ મરડે. ૫ અવિનયે બોલે. ૬ ઓહું ભષ્ટ બેસે. ૭ મેલ ઉતારે. ૮ ખરજ ખણે. ૯ પગ ઉપર પગ ચઢાવે. ૧૦ અંગ ઉધાડું મુકે. ૧૧ અંગ ઢાંકે. ૧૨ ઉધે.

એ સર્વ મળી ખત્રીશ દોષ સામાયિકમાં અપતનાથી ભાગે છે તે તજવા.

સામાયિક વિધે લીધું, વિધે પાર્યું, વિધિ
કરતાં જે કોઈ અવિધિ હુઓ હોય, તે સવિ
હું મન વચન કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુઃકડં ॥

દશ મનના, દશ વચનના, બાર કાયાના, એ બત્રીશ દેહ-
શમાં જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય; તે સર્વ હું મન વચન કાયાએ
કરી મિચ્છામિ દુઃકડં.

ગાથા (૧) ગુરૂ (૭) લઘુ (૬૭) સર્વવર્ણ (૭૪)

ઇતિ સામાયિક પારવાનું સૂત્ર. ૧૦

૧૧॥ અથ. જગચિંતામણિ ચૈત્યવંદન ॥

શબ્દાર્થ.

જગચિંતામણિ-અગ્ય જીવોને ચિં- જગનાહુ-ભગ્ય જીવોના નાથ.
તામણિ રત્ન સમાન. જગગુરૂ-સર્વ લોકના હિતનો ઉપ-
જગરખણુ-છ જીવ નિકાયના રક્ષક. દેશ કરનાર.
જગબંધન-સમાન બોધવાળાના જગસત્યવાહુ-મેક્ષાલિત્તાપીના.
તથા સકળ જંતુના બંધુ. સાર્થવાહ.
જગસાવ-પદ્મગ્ય તથા નવ તત્વના વિચખખણુ-વિચક્ષણુ.
સ્વરૂપને કહેવામાં. અઠ્ઠાવચ-અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર.
સંઠવિચરવ-જેમના મિંબ સ્થાપન કરમકુ-આઠ કર્મને.
કરેલાં છે. વિણ્ણાસણુ-નાશ કરનારા

जिह्ववर-नीर्थकरो.

अप्यडिलुय-काष्ठी हृष्टायुं नथी.

कम्भभूमिह्रिं-त्यां कर्म वर्तते ज्येवा.

पद्म संत्रयणि-पडेत्रा संत्रयणुवाणा

सत्तरिसय-ज्येकसो सीत्तर.

विहुरंत-वियरता.

नवकोडिलिं-एव कोड.

कोडिसहुरस-कोड हग्नर.

साहु-साधुओ.

संपध-वर्तमान काणे.

मुणि-मुनियो.

वरनाणु-उत्तम (केवण) ज्ञानवाणा.

सहसदुअ-मे हग्नर.

निव्य विहाणि-निल्य प्रलाते.

रिसह-ऋपलदेव लगवान्.

उजिजति-श्री गिरनार पर्वत उपर.

नेमिजिह्व-नेमिनाथ लगवान्.

सत्र्यउरि-सत्यपुरी (सायोर)

नगरना.

मुणिसुत्रय-मुनिसुत्रत स्वामी.

पास-श्री पार्श्वनाथ लगवान्.

दुरिय-पापना.

अवर-भीम.

तितथयरा-नीर्थकरो.

दिसि-दशाओमां.

जिडेवि-जे काष्ठपणु.

जयंतु-जय पाभो ।

सासणु-शासन जेमनुं.

कम्भभूमिह्रिं कर्म भूमिना क्षेत्रानेविणे.

उक्कोसय-उत्कृष्टपणु.

जिह्ववराणु-नीर्थकरो.

लण्णध-पाभीओ.

डेवजिह्व-केवणी.

नव-नव.

गम्भध-जण्णीओ.

वीस-वीश

जिहुं-जे.

समणुह-साधुओ.

थुणिज्जध-स्तवना करीओ.

जयए साभिय-स्वामी जय पाभो.

सत्तुंजि-शत्रुंजयने विषे.

पहु-प्रणु.

वीर-श्री वीर लगवान्

भंडणु-आभूपणुप

लड्अच्छह्रिं-अत्र्यने विषे.

मुहुरि-मुहरि गाममां.

दुहु-दुःख

अंडणु-अंडन करनार.

विदेह्रिं-पात्र महाविदेह क्षेत्रने विषे.

जिहुं-यार.

विदिसि-विदिशाओमां (पूषामां,

तीअ-अतीत (भूत) काण संयंधी.

અણગમ-અનામત-ભવિષ્ય કાળ
સંબંધી.

જિજ્ઞુ-જિનેશ્વરોને.
સત્તાણુવર્ધ-સપાણું.
સખખા-સાખ.
અહુ-આઠ.

અતિસય-અત્રીશ સો.
તિઅલોએ-ત્રણ લોકને વિષે.
વંદે-હું વંદના કરું છું.
કોડિસયાઈ-સો કોડ.
સખખ-સાખ.
છત્રીસ-છત્રીશ.
અસિઈ-એંશી.
ખિંમાઈ-ખિંખોને.

સંપર્કઅ-વર્તમાનકાળ સંબંધી.
વંદુ-હું વંદના કરું છું.
સવ્વેવિ-સર્વ પણ.
સહુરસા-હજાર.
છરપત્ર-છરપત.
કોડિઓ-કોડ.
ખાસિઆઈ-ખાશી.
ચૈત્રએ-ચૈત્યોને.
પનરસ-પંદર.
ખાચાલ-ખેંતાળીશ.
અડવત્રા-અઠાવત.
સહુસ-હજાર.
સાસય-શાશ્વતા.
પણમામિ-હું પ્રણામ કરું છું.

ઈચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ! ચૈત્ય-
વંદન કરું ? ઈચ્છં.

અર્થ—સુગમ છે.

જગચિંતામણિ જગનાહ, જગગુરુ
જગરખખણુ ॥ જગબંધવ જગસચ્ચવાહ,

૧ ગૌતમસ્વામિ અષ્ટાપદજી યાત્રા માટે ગયા ત્યારે ત્યાં તેમણે આ
ચૈત્યવંદન બનાવ્યું છે.

જળભાવ-વિઅખખણુ ॥ અઠ્ઠાવચ-સંડાવચ-
રૂવ, કમ્મઠ-વિણુસણુ ॥ ચઉવીસંપિ નિ-
ણુવર, જયંતુ અપ્પડિહયસાસણુ ॥ ૧ ॥

અર્થ—લવ્ય જીવોને ચિંતામણીરત્ન સમાન, નિકટ લવ્ય જીવોના નાથ, સમસ્ત લોકના હિતોપદેશક, છ જીવનીકાયના રક્ષક, સમાન યોધવંતના ભાઈ, મોક્ષાભિલાષીના સાર્થવાહુ, પદ-દ્રવ્ય તથા નવતત્વનું સ્વરૂપ કહેવામાં વિચક્ષણુ, અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર સ્થાપન કર્યું છે ણિંચ જેનાં, અષ્ટકર્મના નાશ કરનારા એવા ચોવીશે તીર્થકરો જથવંતા વર્તો ! જેનું શાસન કોઈથી હુણાય નહીં તેવું છે. ૧

કમ્મભૂમિહિ કમ્મભૂમિહિ પઠમ-સં-
ઘયણિ, ઉક્કેસય સત્તરિસય, નિણુવરાણુ-

૧ અષ્ટાપદ ઉપર શ્રી ઋષભદેવના પુત્ર ભરત ચક્રીએ ચોવીશે તીર્થ-કરની પ્રતિમા મણિમય સ્થાપન કરેલ છે. તે દરેક તીર્થકરોની પોતપોતાની કાયના માપે પ્રતિમા છે; સૌની નાસીકા સરખી લાઇનમાં છે, ખેઠકની પાટલી નીચા ઉંચી છે.

* ૫ ભરત, ૫ એરવત અને ૫ મહાવિદેહની પૂર્વે પશ્ચિમની મળી ૧૬૦ વિજય એમ ૧૭૦ ઠેકાણે અકેક તીર્થકર ઉત્કૃષ્ટ કાળે હોય. શ્રી અ-જીતનાથ સ્વામીના વારે તે પ્રમાણે હતા.

વિહરંત લભ્મર્થ ॥ નવકોડિહિ કેવલિણુ,
 કોડિસહસ્સ નવ સાહુ ગમ્મર્થ ॥ સંપર્થ જિ-
 ણુવર વીસ મુણિ, ખિહું કોડિહિં વરનાણુ ॥
 સમણુહ કોડિ સહસદુઅ, યુણિજજર્થ નિચ્ય
 વિહાણિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—અસિ, મપી અને કૃષિકર્મ જ્યાં વર્તે છે એવા
 કર્મભૂમિના ક્ષેત્રોને વિષે; પ્રથમ સંવયણવાળા ઉત્કૃષ્ટપણે એકસો-
 સિત્તેર તીર્થંકરો, વિચરતા પામીએ; કેવલજ્ઞાની નવ કોડ (અને)
 નવ હબ્બર કોડ સાધુઓ (હોય એમ સિદ્ધાંતથી) બાણીએ;
 વર્તમાનમાં (શ્રી સીમંધરસ્વામિ પ્રમુખ) વીશ તીર્થંકર (અને)
 પ્રધાન કેવળજ્ઞાનના ધરનારા બે કોડ મુનિ (તથા) બે હબ્બર
 કોડ સાધુઓ (હોય) તેઓની નિરંતર પ્રભાતે સ્તવના કરીએ.

જયઉ સામિય જયઉ સામિય, રિસહ
 સત્તુંજિ ॥ ઉજિંજતિ-પહુ નેમિજિણુ, જયઉ
 વીર સચ્યઉરિમંડણુ ॥ ભરૂઅરઘહિં મુણિ-

૧ જય-યકાળે વીશ તીર્થંકરો હોય તે દરેક મહાવિદેહની ૮-૯-૨૪
 -૨૫ મી વિજયમાં એકેક હોય એટલે જંબુદ્વીપમાં ચાર, ધાતકી ખંડમાં
 (બે મહાવિદેહ માટે) ૮ અને પુષ્કરવરાહમાં ૮ મળી ૨૦ હોય. હાલ તે
 પ્રમાણે છે. વિજયના આંક દરેક વખતે આ પ્રમાણેજ હોય એ નક્કી નથી.

સુવય, મુહરિપાસ દુહુ-દુરિઅ-ખંડણુ ॥
 અવરાવદેહિં ।તથયરા, ચિહું દિસિ વિદિસિ
 જિંકેવિ ॥ તીઆણુગય-સંપર્ષઅ, વંદૂં જિજ્ઞુ
 સવ્યેવિ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જયવંતા વત્તો ! શ્રી શત્રુંજય ઉપર શ્રી ઋષભદેવ.
 જયવંતા વત્તો ! શ્રી ગિરનારજી ઉપર પ્રભુ નેમનાથ તીર્થંકર
 (અને) સાચોર (સત્યપુરી) નગરના આભૂષણરૂપ શ્રી વીર-
 સ્વામી જયવંતા વત્તો ! ભરત્યમાં શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી (અને)
 મુહુરિ ગામમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ (એ પાંચે જિનવરો) દુઃખ અને
 પાપના નાશ કરનારા છે. ખીજા (પાંચ) મહાવિદેહને વિષે જે
 તીર્થંકરો, (છે તથા) ચાર દિશાઓ અને ચાર વિદિશાઓમાં
 જે કોઈ પણ, અતીતકાળ, અનાગતકાળ અને વર્તમાનકાળ સંબંધી
 તીર્થંકરો છે, તે સર્વને પણ હું વંદના કરું છું. ૩

સત્તાણુવર્ધ—સહસ્સા, લખખા છપ્પન
 અઠ્ઠ કોડીઓ ॥ ખત્તિસય ખાસિઆઈ, તિઅ-
 લોએ ચેઈએ વંદે ॥ ૪ ॥

અર્થ—આઠ કોડ, છપ્પન લાખ, સત્તાણું હજાર, ખત્રીય સો
 અને (૮૫૭૦૦૨૮૨) ખાસી, ત્રણકોડને વિષે જિનપ્રાસાદ છે તેને
 હું વાંદું છું. ૪

૨ ઠીંટોઇ નામના ગામમાં મુહુરી પાર્શ્વનાથ ખીરાજે છે તે સંભવે છે.

પનરસ કોડિસયાઈ, કોડિ બાયાલ લખખ
અડવન્ના ॥ છત્રીસસહસ અસિઈ, સાસય
બિંબાઈ પણુમામિ ॥ ૫ ॥

અર્થ—પંદરશેં કોડ (પંદરઅખખ) બેંતાલીશ કોડ, અ-
ક્રાવન લાખ, છત્રીશ હજાર, એંસી (પૂર્વોક્ત જિનપ્રાસાદને વિષે)
શાશ્વતા જિનબિંબો છે તેઓને હું વંદના કરુંછું. ૫ ઇતિ. ૧૧

—❧—

૧૨ ॥ અથ નંકિંચિ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

નંકિંચિ—જે કાંઈ.

નામતિથ્યં—નામરૂપ તીર્થો છે.

સગ્ગે—સ્વર્ગમાં.

પાયાલિ—પાતાળમાં.

માણુસે લોએ—મનુષ્ય લોકમાં.

જાઇ—જેટલા.

જિણુબિંબાઇ—જિનબિંબોને.

તાઇ—તેટલા.

સવ્વાઇ—સર્વને.

વંદામિ—વાંકુ છું.

નંકિંચિ નામ તિથ્યં, સગ્ગે પાયાલિ

૧. વર્તમાન તીર્થોના નામ—શ્રી શત્રુંજય, ગિરનાર, અર્જુદાયળ
(દેલવાડા અચળગઢ), સમ્મેત શિખર, શંખેશ્વરજી, કુંભારીયાજી, અંતરિક્ષ
પાર્શ્વનાથ, મ્હક્ષીજી, તારંગતીર્થ, અન્નરવા પાર્શ્વનાથ, વરકાણા, રાણકપુર,
આમબવાડા, જરાહલા પાર્શ્વનાથ, પાવાપુરી, ચંપાપુરી, રાજગૃહી, માંડરગઢ,
કાકંદી, ક્ષત્રીકુંડ, બનારસ, અયોધ્યા, અલ્હાબાદ, હસ્તિનાગપુર, ધુલેવા
(કેશરીયાજી), બોયણી, પાનસર, વગેરે.

માણુસે લોએ ॥ જઈં જિણુખિંખાઈં, તાઈં
સંવાઈં, વંદામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—સ્વર્ગનેવિષે, પાતાળનેવિષે, (અને) મનુષ્યલોકનેવિષે
જે તીર્થ કરના ખિંખો છે તે સર્વને (તેમજ) જે કાંઈ નામ રૂપ
તીર્થો છે (તેને) હું વંદના કરું છું. ૧
ગાથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) ગુરૂ (૩) લઘુ (૨૬) સર્વ વર્ણ (૩૨)

॥ અથ. નમુત્થુણું વા શકસ્તવ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

નમુત્થુણું—નમસ્કાર હો.

ભગવંતાણું—ભગવાનોને.

તિથથયરાણું—ધર્મતીર્થના

પ્રવર્તાવનારાને.

પુરિસુત્તમાણું—પુરૂષોમાં ઉત્તમને.

વર—પ્રધાન.

પુરિસ—પુરૂષોને વિષે.

લોગુત્તમાણું—લોકમાં ઉત્તમને.

લોગહિઆણું—લોકના હિતકારીને.

લોગપલ્લેઅગરાણું—લોકને વિષે

ઉદ્યોત કરનારાને.

અબુદયાણું—અંતર ચક્ષુના ઉષા-

ડનારાને.

અરિહંતાણું—અરિહંતને.

આઈગરાણું—દાદશાંગીની આદિ

કરનારાને. [જણનારાને.

સથંસંબુદ્ધાણું—પોતાની મેજે તત્વના.

પુરિસસીહાણું—પુરૂષોમાં સિંહસમાનને-

પુંડરીઆણું—કમળસમાનને.

ગંધહુથીણું—ગંધહસ્તી સમાનને.

લોગનાહાણું—લોકના નાયને.

લોગપઈવાણું—લોકને વિષે દીપક-

સમાનને

અભયદયાણું—અભયદાન આપનારાને.

મગ્ગદયાણું—મોક્ષ માર્ગને આપનારાને.

સરણુદયાણું—શરણુ આપનારાને.

ઓહિદયાણું-ઓધિ ખીજને
આપનારને.

ધમ્મનાયગાણું-ધર્મના નાયકને.

ધમ્મ-ધર્મરૂપી.

ચક્કવટ્ટીણું-ચક્રને ધારણ કરનારને.

વરનાણું-કેવળજ્ઞાન.

ધરાણું-ધારણ કરનારને.

છઉમાણું-છન્નસ્થાવસ્થામાંથી તેને.

જાવચાણું-જિતાડનારને.

તારયાણું-તારનારને.

ઓહયાણું-ઓધ આપનારને.

ઓચ્ચગાણું-ખીજને કર્મથી
મુકાવનારને.

સિવં-ઉપદ્રવ રહિતને.

અરૂઅં-રોગ રહિતને.

અખખયં-અક્ષયને.

અપુણુરાવિત્તિ-ન્યાયી ફરી અવતાર
લેવો નથી એવું.

સંપન્નાણું-પામેલાને.

જિણાણું-જિનેશ્વરોને,

જેઅ-જેઓ

અધઆ-અતીતકાળે.

સવિરસંતિ-સિદ્ધ થશે.

સંપઈઅ-જે વર્તમાન કાળે.

સવ્વે-ને સર્વ (દ્રવ્યજિન) ને.

વંદામિ-હું વંદના કરું છું.

ધમ્મદયાણું-ધર્મના આપનારને.

ધમ્મદેસયાણું-ધર્મનો ઉપદેશકરનારને

ધમ્મસારહીણું-ધર્મના સારથીને.

આઉરંત-ચાર ગતિનો અંત કરનાર.

અપ્પહિલચ-ક્રોધથી હણાય નહોં તેવા.

દંસણું-કેવળ દર્શનને.

વિઅટ્ટ-જે નિવર્ત્યા છે.

જિણાણું-જીતનારને.

તિન્નાણું-તરનારને.

ભુદ્ધાણું-તત્ત્વ જાણનારને.

મુત્તાણું-પોતે કર્મથી મુકાયેલાને.

સવ્વન્નણું-સર્વજ્ઞને.

સવ્વદરિસિણું-સર્વદર્શીને.

અચલં-અચળને.

અણુંતં-અનંતને.

અવ્વાખાહું-આધા રહિતને.

સિદ્ધિગઈનામધેયં-સિદ્ધગતિ નામનું

કાણું-સ્થાનને.

નમો-નમસ્કાર હો.

જિઅભયાણું-જિત્યા છે ઈદ્લોકાદિ

સાત ભય જોણું એવાને.

સિદ્ધા-સિદ્ધ થયા.

અણાગએ કાતે-અનાગતકાળનેવિષે.

વટ્ટમાણા-વિષ્ણુમાન છે.

તિવિહેણું-મન, વચન, કાયાએ કરી.

* નમુશ્ચુગું 'અરિહંતાણું ભગવંતાણું ૧

અર્થ—નમસ્કાર હો, (શ્રી) અરિહંતને, ભગવંતને, ૧

* શક એટલે ઇંદ્ર તેની કરેલ સ્તુતિ તે શકસ્તવ.

૧ અરિહંત ભગવાનને ચોત્રીશ અતિશય હોય છે તે આ પ્રમાણે—

૧. શરીર અનંતરૂપમય, સુગંધમય, રોગરહિત, પરસેવા રહિત અને મધરહિત હોય

૨. રૂધિર તથા માંસ, ગાયના દૂધસમાન ધોળાં અને દુર્ગંધ વગરનાં હોય.

૩. આંહાર તથા નિહાર, ચર્મચક્ષુથી અદૃશ્ય હોય.

૪. શ્વાસોચ્છવાસમાં કમળ જેવી સુગંધ હોય.

આ (૧-૪) ચાર અતિશય જન્મથીજ હોય માટે સ્વાભાવિક-સહુજાતિશય અથવા મૂલાતિશય કહેવાય છે.

૫. યોજન પ્રમાણુ સમવસરણુમાં મનુષ્ય, દેવ, અને તિર્યંચની ક્રોડા-ક્રોડ સમાય અને તેમને આધા થાય નહિ.

૬. પચીથ યોજન એટલે બશેં માઉ સુધી પુર્વોત્પન્ન રોગ ઉપસ્રમે અને નવા રોગ થાય નહિ.

૭. વૈરભાવ જાય.

૮. મરકી થાય નહિ.

૯. અતિવૃષ્ટિ એટલે હૃદ ઉપરાંત વરસાદ થાય નહિ.

૧૦. અનાવૃષ્ટિ એટલે વરસાદનો અભાવ થાય નહિ.

૧૧. દુર્બિક્ષ એટલે દુકાળ ન પડે.

૧૨. સ્વચક્ર અને પરચક્રનો ભય ન હોય.

૧૩. ભગવંતની ભાષા મનુષ્ય, તિર્યંચ અને દેવતા પોતપોતાની ભાષામાં સમજે. (વાણી પાંત્રીશ ગુણુવાણી હોય છે તે ગુણુ નવકારની મોટાથી જોવા.)

આઈગરાણું, તિથ્યચરાણું, સયંસંબુ-

દ્વાણું ॥ ૨ ॥

અર્થ—(ધર્મની) આદિના કરનારને, તીર્થના સ્થાપના-રને, પોતાની મેળે ઝોધ પામનારને. ૨

૧૪. એક યોજન સુધી સરખી રીતે ભગવંતની વાણી સંભળાય.

૧૫. સૂર્યથી આરંગણું તેજવાણું ભામંડળ હોય.

આ અગીયાર (૫-૧૫) અતિશયો કેવળજ્ઞાન થાય ત્યારે થાય તેથી તે ઈર્મક્ષયજાતિશય કહેવાય છે. ૬-૧૨ માં જણાવેલા રોગાદિક સાત ઉપદ્રવો તે ભગવંત વિહાર કરે ત્યારે પણ ચારે દિશાએ ફરતા પચીસ યોજન સુધી ન હોય.

૧૬. આકાશમાં ધર્મચક્ર હોય.

૧૭. આરંભેડી (ચોવીશ) ચામર અણ્વીભ્યાં વીંગાય.

૧૮. પાદપીઠ સહિત રક્ષટિક રતનું ઉત્ત્વલ મિંહાસન હોય.

૧૯. ત્રણ છત્ર દરેક દિશાએ હોય.

૨૦. રતનમય ધર્મધ્વજ હોય (તેને ઇદ્રધ્વજ પણ કહે છે).

૨૧. નવ સુવર્ણ કમળ ઉપર ચાલે (એ ઉપર પગ મુકે અને સાત આછળ રહે. તેમાંથી વારાફરતી એ એ આગળ આવે).

૨૨. મણિ, સુવર્ણ અને રૂપાના એ રીતે ત્રણ ગઢ હોય.

૨૩. ચાર મુખે કરી ધર્મદેશના દે, (બાકીના ત્રણ પ્રતિબિંબ દેવ કરે).

૨૪. સ્વશરીરથી આરંગણું ઉચું અશોકવૃક્ષ છત્ર, ઘંટ, પતાકા આદિથી યુક્ત હોય.

૨૫. કાંટા અધોમુખ એટલે અવળા થઇ જાય.

૨૬. ચાલતી વખતે સર્વ વૃક્ષ નમી પ્રણામ કરે.

૨૭. આકાશમાં દુંદુભિ ચાલતી વખતે વાગે.

પુરિસુત્તમાણું, પુરિસસીહાણું, પુરિસ-
વરપુંડરીઆણું, પુરિસવરગંધહૃથીણું ॥ ૩ ॥

અર્થ—પુરુષને વિષે ઉત્તમને, પુરુષને વિષે સિંહુ સમાનને,
પુરુષને વિષે ઉત્તમ પુંડરીક કમળ સમાનને, પુરુષને વિષે પ્રધાન
ગંધહૃસ્તિ સમાનને. ૩

લોગુત્તમાણું, લોગનાહાણું, લોગહિ-
આણું, લોગપર્ષવાણું, લોગપજ્જ્ઞેઅગરાણું ૪

૨૮. યોજન પ્રમાણ અનુકૂળ વાયુ હોય.

૨૯. મોર વગેરે શુભ પક્ષીઓ પ્રદક્ષિણા કરતાં ફરે.

૩૦. સુગંધ જળની વૃષ્ટિ થાય.

૩૧. જળ સ્થળમાં ઉપજેલાં પાંચ વર્ણવાળા કુદની દીવણ સુધી
વૃષ્ટિ થાય.

૩૨. કેશ, દાઢી, નખ, વધે નહિ (સંયમ લીધા પછી).

૩૩. જઘન્યપદ્મે ચાર નિશાયના કોડ દેવતા પાસે રહે.

૩૪. સર્વ ઋતુઓ અનુકૂલ રહે.

આ હેલા ૧૬-૩૧ એટલે એગણીશ અતિશયો દેવતા કરે તેથી તે
દેવકૃતાતિશય કહેવાય છે. આ ચોત્રીશ અતિશયનો જે ચાર અતિશયમાં
સમાવેશ થાય છે તે અરહંતના ગુણનું વર્ણન કરતાં અગાઉ જણાવી ગયા
છીએ તે સમજાતા.

અર્થ—લોકને વિષે ઉત્તમને, લોકના નાથને, લોકના હિત કરનારને, લોકને વિષે દીવા સમાનને, લોકમાં પ્રકાશ કરનારને, ૪

અભયદયાણું, ચખ્ખુદયાણું, મગ્ગદયા-
ણું, સરણુદયાણું, ઓહદયાણું ॥ ૫ ॥

અર્થ—અભયદાનના આપનારને, (શ્રુત જ્ઞાનરૂપ) ચક્ષુના આપનારને, (મોક્ષ) માર્ગના આપનારને, શરણુ આપનારને, સમકિત આપનારને, ૫

ધમ્મદયાણું, ધમ્મદેસયાણું, ધમ્મનાય-
ગાણું, ધમ્મસારહીણું, ધમ્મવરયાઉરંતય-
ક્કવટ્ટીણું ॥ ૬ ॥

અર્થ—ધર્મના દાતાને, ધર્મના ઉપદેશ કરનારને, ધર્મના નાયકને, ધર્મના સારથીને, ચાર ગતિના અંત કરનાર ઉત્તમ ધર્મ ચક્રવર્તીને; ૬

અપ્પહિહયવરનાણુદંસણુધરાણું, વિઅ-
દ્દહઉમાણું ॥ ૭ ॥

અર્થ—કોઈથી હુણાય નહીં એવા ઉત્તમ જ્ઞાન (કેવળ-જ્ઞાન) અને દર્શન (કેવળદર્શન) ના ધારણુ કરનારને, નિવર્તયું છે હદ્મસ્થપણું તેમને, ૭

जिष्णाणुं जवयाणुं, तिन्नाणुं तारयाणुं,
 युद्धाणुं षोडयाणुं, मुक्ताणुं मोअगाणुं. ८

अर्थ—राग द्वेषना जितनारने (तथा) जिताडनारने,
 (संसारथी) तरनारने (तथा) तारनारने, तत्त्वना जलुनारने
 (तथा) जलुवनारने, (कर्मथी) मुक्तने (तथा) मुकावनारने.

संवन्नूणुं, संवहरिसीणुं, सिव-भयस-
 मरुअ-माणुं त-मअअर-मवाआड-मपुणुरा-
 वित्ति-सिद्धिगर्ध-नामधेयं, ठाणुं संपत्ताणुं,
 नमो जिष्णाणुं जिअलयाणुं ॥ ९ ॥

अर्थ—सर्वज्ञने; सर्वदशीने; कल्याणुरूप, अयण, राग र-
 हितं, अनंत, अक्षय, अव्याघाध, अपुनरागमन अेवी सिद्धि
 गति छे नाम जेनुं, अेवा स्थानने पामेज्ञाने; राग द्वेषना क्षय
 करनार तथा सर्व लयना जितनारने नमस्कार छे. ९

जेअ अर्धआ सिद्धा, जेअ लविस्सं-
 तिणुागये काले ॥ संपर्ध अ वट्टमाणुा, संवे
 तविडेणु वंदाभि ॥ १० ॥

अर्थ—जेअ अतीतकाले सिद्ध थया, जेअ अनागतकाले

સિદ્ધ થશે (અને) વર્તમાનકાળે વિદ્યમાન એવા સર્વ (દ્રવ્ય જિનો) ને હું ત્રિવિધે વંદના કરું છું. ૧૦

પદ (૩૩) સંપદા (૯) આથા (૧) યુરૂ (૩૩)
લઘુ (૨૬૪) સર્વ વર્ણ (૨૬૭)

ઘટિ નમુદ્યથુણું સૂત્ર. ૧૩

૧૪ ॥ અથ. જાવંતિ ચેઈઆઈં સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

જાવંતિ-જેટલા.

ઉડ્ડે-ઉર્ધ્વલોકને વિષે.

તિરિઅ લોઅે-તિર્છાલોકને વિષે

તાઈં-તેને.

ઈહુ-અહીં.

તત્થ-ત્યાં.

ચેઈઆઈં-ચૈત્યો છે.

અહે-અધોલોકને વિષે.

સંવાઈં-સર્વને

વંદે હું વંદના કરું છું.

સંતો-જતો.

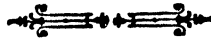
સંતાઈં-રહેલાને.

જાવંતિ ચેઈઆઈં, ઉડ્ડે ય અહે અ,
તિરિઅલોઅે અ, સંવાઈં તાઈં વંદે ઈહુ
સંતો તત્થ સંતાઈં ॥ ૧ ॥

અર્થ—ઉર્ધ્વ લોકને વિષે તથા અધોલોકને વિષે અને તિર્ચ્યા લોકને વિષે જેટલી જિનપ્રતિમાઓ છે, તે સર્વને, હું અહીં છતો; ત્યાં છે તેને વંદના કરું છું. ૧ ઇતિ. ૧૪

ગાથા (૧) સંપદા (૪) પદ (૪) ગુરુ (૩)

લઘુ (૩૨) સર્વ વર્ણ (૩૫).

૧૫ ॥ અથ જાવંત કેવિ સાહુ સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

જાવંત-જેટલા.

સાહુ-સાધુઓ.

એરવય-એરવત ક્ષેત્રને વિષે.

સંવેસિં-સર્વને.

પણુઓ-નમ્યો.

તિહંડ-ત્રણ દંડથી.

કેવિ-કોઈ પણ.

ભરહુ-ભરતક્ષત્રને વિષે.

મહાવિદેહે-મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે.

તેસિં-તેને.

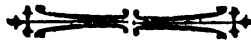
તિવિહેણુ-મન, વચન, કાયાએ કરીને.

વિરયાણું-નિવર્તેલાને.

જાવંત કેવિ સાહુ, ભરહે-રવય-મહા-
વિદેહે અ ॥ સંવેસિં તેસિં પણુઓ, તિવિ-
હેણુ* તિહંડવિરયાણું ॥ ૧ ॥

અર્થ—(પાંચ) ભરત, (પાંચ) ઐરાવત, અને (પાંચ) મહાવિદ્યેહુ ક્ષેત્રને વિષે જોટલા કોઈ સાધુઓ, મન વચન કાયાએ કરીને ત્રણ દંડથી નિવર્તેલા છે, તેઓ સર્વેને હું નમ્યો. ૧ ઇતિ.

૫૬ (૪) સંપદા (૪) ગાથા (૧) દ્વય (૩૭)
ગુરુ (૧) સર્વ વર્ણ (૩૮).

૧૬ ॥ અથ. પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર ॥

શબ્દાર્થ.

નમો—નમસ્કાર હો.

અહિંત—અરિહંત.

સિદ્ધ—સિદ્ધ.

આચાર્ય—આચાર્ય.

ઉપાધ્યાય—ઉપાધ્યાય.

સર્વ સાધુલય—સર્વ સાધુઓને.

નમોઽહિંતિસદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુ-

લયઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય (અને) સર્વ સાધુઓને (મારો) નમસ્કાર હો. ૧.

૧૭ ॥ અથ. ઉવસગ્ગાહરં સ્તવન ॥

શબ્દાર્થ.

ઉવસગ્ગ-ઉપસર્ગ (વિદ્ય) ને.

હરં-હરનાર.

પાસં-પાર્શ્વ નામનો યક્ષ જને છે એવા પાસં-પાર્શ્વનાથને.

૧ વરાહમિહરનો જીવ મરીને વ્યંતર થવાથી તેણે સંધમાં મરકીને ઉપદ્રવ કર્યો. તેની શાંતિને અર્થે સંધની વિનતિથી શ્રી ભદ્રાહુરવામિએ સાત ગાથાનું આ સ્તોત્ર રચ્યું. તે ભણવા, ગણવા તથા સાંભળવાથી મરકી શાંત થઈ. આથી લોકો નિરંતર આ સ્તોત્ર ગણવા લાગ્યા, તેથી ધરણેંદ્રને પ્રત્યક્ષ આવવું પરંતુ; માટે ધરણેંદ્રની વિનતિથી ગુરુમહારાજે છેલ્લી બે ગાથા ભંડારી મૂકી અને હાલ છે તે પાંચ ગાથા કાયમ રાખી. આ સ્તોત્રમાં શ્રી પાર્શ્વનાથજી તથા તેમના યક્ષ પાર્શ્વ અને પદ્માવતી, ધરણેંદ્રની દ્વી અર્થો સ્તુતિ છે. તે જાણવાની ઇચ્છાવાળાએ ટીકા જોવી. દરેક ગાથાના પહેલા પદનો અર્થ એકત્ર કરતાં પંચ પરમેષ્ટીને નમસ્કાર થાય છે. તે આ પ્રમાણે-
 ૧ ઉવ-ઉપાધ્યાય. ૨ વિસ-એ બે અક્ષરવડે સાધુઓ લેવા, સર્વ રસમય વિષને દેખાડનાર તે સાધુઓ ૩ ચિત્તુ પદવડે આચાર્ય લેવા. તીર્થંકર મોક્ષ ગયે છતાં જ્યાં સુધી શાસન રહે ત્યાં સુધી રહે તે અથવા તત્ત્વથી એકત્ર કરેલ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયના સ્વરૂપમાં રહેવાવાળા. ૪ તુહ પદવડે અનિહંત લેવા, તોહંતિ-અર્દ્યંતિ અર્થાત્ ધાતી કર્મને અને સકળ મંશયને નાશ કરે તે અનિહંત. ૫ ઈંચ પદવડે સિદ્ધ-ભગવંત લેવા. ઈંચૂ ગત્તા અર્થાત્ અપુનરાવૃત્તિમાં-મોક્ષમાં ગયા તે સિદ્ધો. અહીં પરમેષ્ટીને ક્રમ આ પ્રમાણે કર્યો તેનો હેતુ આ પ્રમાણે જાણવો. સત્ર ઉપાધ્યાયની પાસે ભણાય તેથી પ્રથમ ઉપાધ્યાયને નમસ્કાર કર્યો ઉપાધ્યાય સમીપે અભ્યાસ કરતા સાધુઓને સાધુ સહાય કરે, માટે જીજ્ઞે સાધુને નમસ્કાર કર્યો. ભણેલ સૂત્રનો અર્થ આચાર્યો કહે તેથી ત્રીજે આચાર્યને નમસ્કાર કર્યો, આચાર્યના ઉપદેશથી અનિહંતપણાનું જ્ઞાન થાય માટે ચોથો અનિહંતને નમસ્કાર કર્યો.

વંદામિ-હું વાંદું છું.
 મુક્કં-મુકાયેલા.
 વિસ-વિપતે.
 મંગલ-મગળ
 આવાસં-ધરણ્ય છે.
 કંઠે-કંઠમાં.
 ધારેઈ-ધારણ કરે.
 સયા-હમેશાં.
 તસ્સ-તેના.
 રોગ-રોગ.
 દુઠ્ઠ-નહારો.
 જંતિ-પામે છે.
 ચિકુઉ-રહો.
 મંતો-મંત્ર
 પણામેવિ-તમસ્કાર પણ.
 હોઈ-થાય છે.
 તિરિએમુવિ-તિર્યંચને વિં પણ.
 પાવાંત-પામે.
 દુખખ-દુઃખ.
 તુહ-તમારું.
 લદ્દે-પામે છે.
 કર્પપાયવખલિએ-કલ્પવૃક્ષથી.
 અધિક.
 જવા-જવો.
 ઠાણું-સ્થાનને.
 સંધુઓ-સ્તવેલા.
 ભક્તિખલર-મક્તિના સમૂહ કરી.

કમ્બઘણુ-કર્મના સમૂહથી.
 વિસહુર-વિપધર-સર્પના.
 નિત્રાસં-નાશ કરનારા છે.
 કલ્પાણુ-કલ્યાણના.
 વિસહુર કુલિંગમંતં-વિપધર સ્તુ-
 લિંગ નામના મંત્રને.
 જો-જો.
 મણુઓ-મનુષ્ય.
 ગહુ-ગ્રહ.
 મારી-મરકી.
 જરા-તાવ.
 ઉવસામં-શાંતિને.
 દૂરે-દૂર.
 તુજઝ-તમારો.
 ખહુકુલો-ધણાં ધ્વજવાળો.
 નર-મનુષ્ય.
 જવા-જવો.
 ન-નહો
 દોગચ્ચં-દુર્ભાગ્ય.
 સમ્મતે-સન્નિ-દર્શન.
 ચિંતામણિ-ચિંતામણિ રત્ન.
 પાવાંત-પામે છે.
 આંવગ્વણું-નિર્વિદ્વપણું.
 અચરામરં-અજરામર.
 ઇઅ-એ પ્રકારે.
 મહાચસ-હે મોટા યશવાળા !
 નિખલરેણુ-પરિપૂર્ણ એવા.

હિઅએણુ-હૃદયે કરી.

તા-ને કારણુ માટે

દેવ-હે દેવ !

દિગ્ગજ-આપો.

એહિ-એધિષ્ઠીજ.

ભવે ભવે-ભવ ભવને વિષે.

પાસ જિણુચંદ-હે શ્રીપાર્શ્વ જિનચંદ્ર !

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ ક-
મ્મઘણુમુક્કં ॥ 'વિસહર-વિસનિ-નાસં, મં-
ગલ-કલ્લાણુ-આવાસં' ॥ ૧ ॥

અર્થ—ઉપસર્ગનેા હુરનાર પાર્શ્વ નામનેા યજ્ઞ સેવક છે જેનેા એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ લગવાન, જે કર્મના સમુહથી મુક્ત છે, (તથા) જે સર્પના ઝેરને અતિશયે કરીને નાશ કરનાર છે (વળી) જે મંગળ અને કલ્યાણના ઘર છે, તેમને હું નમસ્કાર કરું છું. ૧

વિસહરપુલ્લિંગમંતં, કંઠેધારેઠ્ઠં જો સયા
માણુઓ' ॥ તસ્સ ગહ-રોગમારી, -દુઠ્ઠ-જરા
જંતિ ઉવસામં' ॥ ૨ ॥

૧ વિષ એટલે મિથ્યાત્વ કપાયાદિ તેને ધારણુ કરનાર જીવેના વિષ એટલે મિથ્યાલાવને નાશ કરનાર, અથવા વિષગૃહુ-વિષ એટલે પાણી ઉપસક્ષથી મણિકર્ણિકા નદીનું પાણી ત્યાં ગૃહ એટલે નિવાસ છે જેનેા એવો કમટમુતિ તેના વિષ એટલે પંચાગ્નિ પ્રમુખ ધર્મને નાશ કરનારા.

૨ મનુગો-મંત્રને જાણનાર-માંત્રિક.

અર્થ—જે મનુષ્ય નિરંતર (શ્રી પાર્શ્વનાથના નામગણિત)
 [વષધરસ્કુલિંગ નામના મંત્રને કંઠને વિષે ધારણુ કરે છે, તેના
 (દુષ્ટ) ગ્રહ, રોગ, મરકી (અને) દુષ્ટ જ્વર-તાવ શાંત
 પામે છે. ૨

ચિકૃંતિ દૂરે મંતો, તુજઝ પણામોવિ બ-
 હુકલો હોઈ ॥ નરતિરિએસુવિ જીવા, પાવંતિ
 ન દુખખ-દોગચ્યં ॥ ૩ ॥

અર્થ—(એ) મંત્ર દૂર રહો, તમને નમસ્કાર કરવો તે પણ
 ઘણું કૃળ આપનાર થાય છે. (તે) જીવો મનુષ્ય અને તિર્યચને
 વિષે પણ દુઃખ અને દારિદ્ર પામતા નથી. ૩.

તુહ સમ્મત્તે લદ્ધે, ચિંતામણિ-કખ્પ-
 પાયવખભહિએ ॥ પાવંતિ અવિગ્ધેણું, જીવા
 અચરામરં ઠાણું ॥ ૪ ॥

અર્થ—ચિંતામણિરત્ન (અને) કલ્પવૃક્ષથી અધિક મહિમા
 વાળું એવું તમારું સમ્યગ્દર્શન (સમકિત) પામે છતે, (ભવ્ય)
 જીવો અજર અમર (મોક્ષ) સ્થાનને નિર્વિધ્નપણે પામે છે. ૪

ઈઅ સંચુઓ મહાયસ ! ભત્તિખમર-નિ-

બરેણુ હિયએણુ ॥ તા દેવ ! દિજજ ઓહિં,
ભવે ભવે પાસ જિણુચંદ ! ॥ ૫ ॥

અર્થ—હે મહાયશ ! ભક્તિના સમુહથી પૂર્ણ ભરેલા અં-
તઃકરણથી આ સ્તવના ઠરી, તે કારણથી હે દેવ ! શ્રી પાર્શ્વ-
જિનચંદ્ર ! (મને) જન્મોજન્મને વિષે ઓધિબીજ (સમ્યગ્-
દર્શન) આપો. ૫ ઇતિ. ૧૭

ગુરૂ (૨૧) લઘુ (૧૬૪) સર્વ વર્ણ (૧૮૫) ગાથા (૫)

૧૮ ॥ અથ. નયવીયરાય સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

જય-જય પામો.	વીયરાય-હે વીતરાગ.
જગગુરૂ-હે જગત્તા ગુરૂ.	હોઉ-આઓ.
મમ-મને.	તુહ-તમારા.
પલાવઓ-પ્રભાવથી.	ભયવં-હે ભગવન્.
ભવનિવ્વેઓ-ભવનું ઉદ્દાસપણું.	મગ્ગાણુસારિઆ-માર્ગાનુસારીપણું.
ઈહુ ક્કેસ-ઈષ્ટ દ્ષણી.	સિદ્ધિ-સિદ્ધિ.
લોગવિરૂદ્ધઆઓ-લોક વિરૂદ્ધનો.	ગુરૂજણુપૂઆ-વડિલ જનની પુખ્ત.
ત્યાગ.	પરત્થકરણું-પરોપકાર કરવાપણું.
તવ્વચણુ-તેમનાં વચનનો.	સુહુગુરૂજોગો-શુદ્ધ ગુરૂનો યોગ.
આભવ-જ્યાં સુધી ભવ કરવા	સવણુ-અંગીકાર.
પડે ત્યાં સુધી.	અખંડા-અખંડ.
	વારિજજઈ-નિષેધ્યું છે.

જઘવિ-જે ઠ.
 તુહ-તમારા.
 તહુવિ-તોપણ.
 હુજજ-હોજે.
 ભવેભવે-ભવોભવને વિષે.
 ચલણાણુ-ચરણની.
 કરમખચો-કર્મનો ક્ષય.
 યોહિલભો-યોધિખીજનો લાલ.
 મહ એચ-મને, એ.
 નાહ-હે નાથ !
 સર્વ મંગલ-સર્વ મંગલિકમાં.
 સર્વ કદ્યાણુ-સર્વ કદ્યાણુનું.
 પ્રધાન-પ્રધાન એવું.
 જૈન-જૈન.
 શાસન-શાસન.

નિચાણુ બધણુ-નિચાણુનું બધવું.
 સમચે-સિદ્ધાંતમાં.
 મમ-મારે.
 સેવા-સેવા.
 તુમહ-તમારા.
 હુખખચો-હુખનો ક્ષય.
 સમાહુમરણુ-સમાધિ મરણુ.
 સંપજજઉ-પ્રાપ્ત થાચો.
 તુહ-તમને.
 પણામકરણુણુ-પ્રણામ કરતથી.
 માંગદય-મંગળરૂપ.
 કારણુ-કારણરૂપ.
 સર્વ ધર્માણુ-સર્વ ધર્મોમાં.
 જયતિ-જય પામે છે.

જય વીયરાય જગગુરૂ, હોઉ મમં તુહ
 પભાવચો ભયવં ॥ ભવનિવ્વેચો મગ્ગા,-
 ણુસારિચા ઈકૂકલસિદ્ધિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હે વીતરાગ ! હે જગતના ગુરૂ ! (તમે) જયવંતા
 વર્તો. હે ભગવંત ! મને તમારા પ્રભાવથી ભવનું ઉદાસપાણું,
 માર્ગાનુસારીપાણું (અને) ઈષ્ટકૃણ (શુદ્ધ આત્મધર્મ) ની સિદ્ધિ
 હોજો. ૧

લોગવિરૂદ્ધચાઓ, ગુરુજાણુપૂઆ પર-
ત્યકરણું ચ ॥ સુહગુરુનેગો તવચ, -ણુસેવણા
આભવમખંડા' ॥ ૨ ॥

અર્થ—લોગ વિરૂદ્ધનો ત્યાગ, (માતપિતાદિ) ગુરુજનની
પૂજા તથા પરોપકાર કરવાપણું, શુદ્ધ ગુરુનો મેલાપ, તેમના
વચનતું અંગીકરણ (તે સર્વ) જ્યાં સુધી મારે ભવ કરવા પડે
ત્યાં સુધી (મોક્ષ પ્રાપ્તિ સુધી) અખંડ હોજો. ૨.

વારિજજઈ જઈવિ નિઆ, -ણુખંધણું
વીયરાય ! તુહ સમચે ॥ તહવિ મમ હુજજ
સેવા, ભવે ભવે તુમહ ચલણાણું ॥ ૩ ॥

અર્થ—હે વીતરાગ ! તમારા સિદ્ધાંતમાં જો કે નિયાણાનું
ખાંધવું નિષેધ્યું છે, તો પણ મને ભવોભવને વિષે તમારા ચર-
ણુની સેવા હોજો. ૩

દુખખખઓ કમખખઓ, સમાહિમરણું
ચ ઓહિલાભો અ ॥ સંપજજઉ મહ એઅં
તુહ નાહ ! પણામકરણેણું ॥ ૪ ॥

અર્થ—હે નાથ ! તમને પ્રણામ કરવાથી, મને, દુઃખનો ક્ષય, કર્મનો ક્ષય, સમાધિ મરણ તથા ઐધિનો દાલ, એ (ચાર) સંપ્રાપ્ત થાયો.

સર્વ-મંગલ-માંગલ્યં, સર્વ-કલ્યાણકાર-
ણુમ્ ॥ પ્રધાનં સર્વ-ધર્માણાં, જૈનં જયતિ
શાસનમ્ ॥ ૫ ॥

અર્થ—સર્વ મંગળીકમાં મંગળીક, સર્વ કલ્યાણુક/કારણુ (અને) સર્વ ધર્મોમાં પ્રધાન (એવું) જૈન શાસન જયવંતુ વર્તે છે. ૫ ધતિ. ૧૮

સંપદા (૨૦) ગાથા (૫) પદ (૨૦) ગુરૂ (૧૯)
લઘુ (૧૭૨) સર્વવર્ણુ (૧૯૧).

- ❀ ❀ ❀ -

૧૯ ॥ અરિહંત એઘઆણું વા ચૈત્યસ્તવ ॥

શબ્દાર્થ.

એઘઆણું—પ્રતિમાને (વાંદવા માટે)	વંદણુવત્તિઆએ—વાંદવાને નિમિત્તે.
પૂજાણુવત્તિઆએ—પુજા કરવાને નિમિત્તે.	સકારવત્તિઆએ—સત્કાર કરવાને નિમિત્તે.
સમ્માણુવત્તિઆએ—સન્માનને નિમિત્તે.	બોહિસાલવત્તિઆએ—બોધ લાલને નિમિત્તે.

निवृत्तसगवत्तिआये—उपसर्गरहित सद्भाये—श्रद्धाधी.

स्थानक (भोक्ष) पामवा निमित्ते. मेढ्राये—निर्भण लुद्धिधी.

धिर्धये—अरुनी स्थिरताधी.

धारणाये—धारणापूर्वक.

अणुपेडाये—वारंवार विचारीने.

वट्टमाणीये—वधता परिष्णामे.

अरिहंतयेर्धआणुं, करेमि काँससगं १

अर्थ—अरिहंतनी प्रतिमाने (वंदनादि अर्थे) हुं काये-
सगं कं हुं. १ धति.

वंदणुवत्तिआये, पूआणुवत्तिआये,
सकारवत्तिआये, सभमाणुवत्तिआये, षो-
डिलाभवत्तिआये, निवृत्तसगवत्तिआये २

अर्थ—वांदवाने निमित्ते, पूज करवाने निमित्ते, सत्कारने नि-
मित्ते, सन्मानने निमित्ते, षोड (सग्यग् दर्शन अथवा रत्नत्रयी)
लाभने निमित्ते (अने) उपसर्गरहित (भोक्ष) स्थान पामवा निमित्ते. २

सद्भाये, मेढ्राये, धिर्धये, धारणाये,
अणुपेडाये, वट्टमाणीये, कामि काँसस-
गं ॥ ३ ॥

अर्थ—वृद्धि पामती श्रद्धाधी, निर्भण लुद्धिपूर्वक, चित्तनी

સ્થિરતાએ, ધારણા પૂર્વક, (અને) વારંવાર વિચારણા પૂર્વક,
હું કાયોત્સર્ગ કરું છું ૩ (વૃદ્ધિ પામતી એ પદ શ્રદ્ધાદિ પાંચે
સાથે જોડવું.) ઇતિ ૬૯

સંપદા (૨) પદ (૬૫) ગુરૂ (૬૬) લઘુ (૭૩) સર્વવર્ણ (૮૬).

૨૦ ॥ અથ કલ્યાણકંદં^૧ સ્તુતિ ॥

શબ્દાર્થ.

કલ્યાણકંદં—કલ્યાણના મૂળ.	પદમં—પહેલા.
જિણુંદં—શ્રી જિનેંદ્રને.	સંતિં—શ્રી શાંતિનાથને.
તઓ—તે પછી.	નેમિજિણું—શ્રી નેમિજિનને.
મુણિંદં—મુનિઓના ઇંદ્રને.	પાસં—શ્રી પાર્શ્વનાથને.
પયાસં—ત્રણ ભુવનને પ્રકાશ કરનારા.	સુગુણિક્કાણું—સારા ગુણોના એક સ્થાનરૂપ.
ભત્તીઇ—લક્ષ્મી.	વંદે—હું વંદના કરું છું.
સિરિવદ્ધમાણું—શ્રી વર્દમાન સ્વામીને.	અપારં—જેનો પાર નથી એવા.
પારં—પારને.	સંસાર સમુદ્ધ—સંસારરૂપ સમુદ્રના.
સિવં—મોક્ષને.	પતા—પામેશા.
સુર્ધક્કસારં—સર્વ પવિત્ર વસ્તુઓને વિષે સારરૂપ.	દિંતુ—આપો.
	સંવે—અથા.
	જિણુંદા—જિનેંદ્રો.

૧ દરેક ઘોષ બંધામાં પહેલી સ્તુતિ અમુક તીર્થકર અગર તીર્થકરોની
હોય, બીજી સર્વ જિનેોની ત્રીજી જ્ઞાન અગર સિદ્ધાંતની અને ચોથી શા-
સનના અધિષ્ઠાયક યજ્ઞ યજ્ઞાણીની હોય છે.

सुरविंद-देवताना समूहथी.	व'दा-व'दाञ्जेशा.
कक्षाणुवक्षीणु-कल्याणरूप वेदना.	विसालिक'दा-विशाण मृणीयांरूप.
नव्याणुमग्गे-मोक्ष मार्गने विषे.	जालुकरूप-रथ समान.
पणुसिथ-नाश कर्त्री छे.	असेस-अधा.
कुवाध-कुवादिञ्जोना.	दरुप-गर्वने.
मथ-मतने.	जिणुणु-जिनेश्वराना.
सरणु-आधाररूप.	जुहुणु-तत्त्ववेत्ताञ्जोने.
नमामि-हुं नमुं छुं.	निच्य-हमेशां.
तिजग'पहुणु-त्रणु जगतने	कु'द-रोक्षरनां कुल.
विषे प्रधान.	धंहु-यंद्र.
जो'जपीर-गायतुं दुध.	तुसार-दिमना जेवा.
वत्रा-वर्णवाणी.	सरंज-कमण.
हुत्था-जेना हाथमां छे.	कमले-कमणने विषे.
निसत्रा-भेडेली.	वाञ्जिसिरी-श्रुतदेवी.
पुत्थय-पुस्तकनो.	वग्ग-समूह. व्यग्र.
हुत्था-जेना हाथमां छे.	सुहाय-सुभने अर्थे.
सा-ने.	अगु-अमने.
सथा-हमेशां.	पस'था-उत्तम.

कक्षाणु-क'दं पढमं जिणुं'दं, स'तिं तञ्जो
नेमिजिणुं मुणुं'दं, पासं पयासं सुगुणिकक-
ठाणुं, लत्ती'धं व'दे सिरिवद्धमाणुं ॥ १ ॥

अर्थ-कल्याणना मुणु श्री प्रथम जिनेंद्रने, श्री शान्तिनाथने
तथा मुनिञ्जोना धंद्र श्री नेमिजिनने, (त्रणु जवने) प्रकाश

કરનારા (અને) સારા ગુણોના એક સ્થાનકે શ્રી પાર્શ્વનાથને,
(તથા) શ્રી વર્ધ્ધમાનસ્વામિને હું લક્ષિતપૂર્વકે વાંદું છું. ૧

અપાર-સંસાર-સમુદ્ર પારં, પતા સિવં
દિંતુ સુદૃઢકસારં ॥ સવ્યે જિણુંદા સુરવિંદ-
વંદા, કલ્યાણ-વલ્લીણુ વિસાલ-કંદા ॥ ૨ ॥

અર્થ—નથી છેડો જેનો એવા સંસારરૂપ સમુદ્રના પારને
પામેલા (તથા) દેવતાઓના સમૂહથી વંદાએલા (અને) ક-
લ્યાણ રૂપ વેલના વિશાળ મૂળ એવા સર્વ જિનેદ્રો, સર્વ ધર્મવિત્ર
વસ્તુઓને વિષે સારરૂપ એવું મોક્ષ (અને) આપો. ૨

નિન્વાણુમગ્ગે વરજાણુકપ્પં, પણાસિયા-
સેસ કુવાઈદપ્પં ॥ મયં જિણુાણું સરણું ધુ-
હાણું, નમામિ નિરચ્યં તિજગપ્પહાણું ॥૩॥

અર્થ—મોક્ષમાર્ગને વિષે પ્રધાન રથ સમાન (અને) સ-
મસ્ત કુવાદિઓના અહંકારને નાશ કરનાર, તત્ત્વવેત્તાઓને આ-
ધારભૂત (અને) ત્રણ જગતને વિષે પ્રધાન, એવા જિનેશ્વરોના
મતને હું નિરંતર નમસ્કાર કરું છું. ૩

કુદિંદુગોખખીરતુસારવન્ના, સરોજહત્થા
કમલે નિસન્ના ॥ વાએસિરી પુત્થય-વગ્ગ-

હત્યા, સુહાયસા અમહ સયા પસત્યા ॥૪૧॥

અર્થ—મયકુંદના કુલ, ચંદ્રમા, ગાયત્રી દુધ (અને) હિમ
એ (ચાર) ના વર્ણ જેવો રંગ છે જેનો, હાથમાં કમલવાળી,
કમલને વિષે ખેટલી, પુસ્તકનો સમૂહ જેના હાથમાં છે એવી,
અથવા પુસ્તકવડે ભરેલ છે હાથ જેનો એવી તથા ઉત્તમ, એવી
તે શ્રુતદેવી, નિરંતર અમને સુખને અર્થ થાઓ. ૪ ઇતિસ્તુતિ.

૨૧ ॥ અથ. સંસારદાવાની સ્તુતિ ॥

શબ્દાર્થ.

દાવાનલ-દાવાનળના.

નીર-પાણી સમાનને.

ધૂલી-ધુળને.

સમીર-પવન સમાનને.

રસા-પૃથ્વીને.

સાર-તીક્ષ્ણ.

નમ્ભિ-હું નમું છું.

ગિરિસાર-મેરૂપર્વત જેવા.

ભાવ-ભાવપૂર્વક.

સુર-દેવ.

માનવ-મનુષ્યના.

ચૂલા-મુગટને વિષે રહેલા.

દાહ-તાપને (ઓલવવામાં)

સમોહ-મોહરૂપી.

હરણ-હર કરવામાં.

માયા-માયા-કપટરૂપી.

દારણ-ખોદવામાં.

સીરમ-દળ સમાનને.

વીર-શ્રી વીર ભગવાનને.

ધીરમ-ધીરને.

અવનામ-નમસ્કાર કરનારા.

દાનવ-દાનવ.

ઈન-સ્વામીઓના.

વિલોલ-ચપળ એવા.

૧ આ સ્તુતિ શ્રી હરિભદ્રસૂરિએ રચી છે. તે સમ સંસ્કૃત ભાષામાં છે.

कमल-कमलोत्ती.
 मालितानि-पूज्यश्री.
 अलिनात-भक्त.
 समीहितानि-वाञ्छितो ज्ञे.
 नमामि-हुं नमस्कार कर्त्तुं धुं.
 पद्मानि-यरञ्जोने.
 षोधागाधं-ज्ञानथी गंलीर.
 पद्मवी-रयनाऽप.
 अलिरामं-मनोहर.
 अविरल-आंतरा रहित.
 संगम-मणवाथी.
 देहम्-स्वर्पवाणा.
 वेलं-वेसवाणा.
 गम-पाठऽप.
 सकुलं-लरपूर.
 सारं-प्रधान.
 जलनिधिं-समुद्रने.
 साधु-सारी रीते.

आवलि-श्रेणीथी.
 संपूरित-सारी रीते पूरेला छे.
 लोक-वेडोडाना.
 कामं-असंत.
 जिनराज-जिनेश्वर लगवतना.
 तानि-ते.
 सुपद-सारां पदोनी.
 नीरपूर-जणना पूरवडे,
 श्रवाङ्गिसा-श्रवोनी अदिंसाऽप.
 लहरी-तरंगोना.
 अगालु-अगाध.
 अला-सिद्धांतोनी अलिदाऽप.
 गुड-मोटा.
 मणी-रत्नोथी.
 दूर पारं-दूर छे कडो जेते.
 वीरागम-वीर लगवान्ता आगमऽप.
 सादरं-आदर सहित.
 सेवे-हुं सेवुं धुं.

द्विवज्र छंद.

संसारदावानल-दाहनीरं, संमोहधूली-
 हरणे समीरं ॥ माया-रसा-द्वारणु-सार-सीरं,
 नमामि वीरं गिरिसार-धीरम् ॥ १ ॥

અર્થ—સંસાર રૂપી દાવાનળના તાપને ઓલવવાને પાણી-સમાન, અજ્ઞાનરૂપ ધૂળને હરણુ કરવાને પવન સમાન, કપટ રૂપી પૃથ્વીને ઝોદવાને તીક્ષ્ણ હુળ સમાન અને મેરૂપર્વતની જેવા ધૈર્યતાવાળા એવા વીરપ્રભુને હું નમસ્કાર કરું છું. ૧

વસંતતિલકા વૃત્તમ્.

ભાવાવનામ-સુરદાનવમાનવેન,-

ચૂલાવિદોલકમલાવલિમાલિતાનિ ॥

સંપૂરિતાભિનતલોકસમીહિતાનિ,

કામં નમામિ જિનરાજપદાનિ તાનિ ॥૨॥

અર્થ—ભાવપૂર્વક નમસ્કાર કર્યો છે જેણે એવા દેવ, દાનવ અને મનુષ્યના સ્વામી તેના મસ્તકને વિષે રહેલા મુગટ ઉપરના દેદીપ્યમાન (ચપળ) કમળોની શ્રેણીઓવડે જે પૂજાયેલા છે. તથા સમ્યક્રીતે પૂર્ણ કર્યાછે નમસ્કાર કરનારા લોકોના મનોવાંછિત જેણે, એવા જિનેશ્વર લગવાનના તે ચરણો પ્રત્યે હું સ્વેચ્છાએ નમસ્કાર કરું છું. ૨

મંદાકાંતા વૃત્તમ્.

ઔધાગાધં સુપદપદવી-નીરપૂરાભિરામં,

જ્વાહિંસાવિરલલહરીસંગમાગાહદેહમ ॥

ચૂલાવેલું ગુરુગમમણીસંકુલં દૂરપારં,
સારં વીરાગમજ્વલનિધિ સાદરં સાધુ સેવે. ૩

અર્થ—ગંભીર છે જ્ઞાન જેને વિષે તથા સુંદર પદોની રચના રૂપ પાણીના સમૂહો કરી મનોહર, તથા જીવોની રક્ષા રૂપ, આંતરારહિત તરંગોના પરસ્પર મલવા થકી અગાધ છે દેહસ્વરૂપ જેનું, વળી સિદ્ધાંતોની ચૂલિકારૂપી વેલો છે જેને વિષે તથા મોટા એવા સરખા પાઠરૂપ રત્નોથી ભરેલો અને અત્યંત દુર છે કાંઠો તે જેનો તથા પ્રધાન, એવા શ્રી વીર પરમાત્માના આગમ રૂપ સમુદ્રને આદરસહિત સમ્યક્ પ્રકારે હું સેવું છું. ૩

શબ્દાર્થ.

આમૂલ-મૂળ સુધી.	આલોલ-ડોલવું.
ધૂલી-પરાગના રજના.	ખલુલ-ધણાં.
પેરિમલ-સુગંધને વિષે.	આલીલ-આસક્ત.
લોલ-ચપળ.	અલિ-લમરાઓની.
માલા-પંક્તિઓના.	ઝંકાર-ઝંકારના.
આરાવસારે-શબ્દોથી શ્રેષ્ઠ.	અમલ-નિર્મળ.
દલ-પત્રપાળાં.	કમલ-કમળરૂપ.
અગાર-ધરતી.	ભૂમિ-ભૂમિમાં.
નિવાસે-જેનો નિવાસ છે એવી.	છાયા-તાંતિના.
સંભાર-સમૂહથી.	સારે-સુશોભિત.
વર-પ્રધાન.	કમલકરે-કમળ જેના હાથમાં છે.
તાર-દેદી'યમાન.	હાર-હારવડે.
અલિરામે-મનોહર.	વાણી-દ્વાદશાંગીરૂપ વાણીનો.

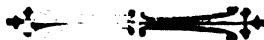
સંજાલુદેહે-સમૂહ જેનો દેહ સ્વરૂપ છે. ભવવિરહ વરં-મોક્ષરૂપ વરદાન.
 દેહિ-આપો. મે-મને.
 દેવિ-હે દેવિ. સારં-પ્રધાન.

સ્રગ્ધરાવૃત્તમ્.

આમૂલાલોલ-ધૂલીખલુલપરિમલાલીઠ-
 લોલાલિમાલા,--ઝંકારારાવસારામલલકમ-
 લાગારભૂમિ-નિવાસે ! ॥ ઇયાસંભારસારે !
 વરકમલકરે ! તારહારાભિરામે ! વાણીસંદો-
 હદેહે ! ભવવિરહવરં દેહિ મે દોવસારમ્ ॥૪॥

અર્થ—મૂળસુધી ડોલતું તથા મકરંદના સુગંધી કણ્ઠીઆની અત્યંત સુગંધને વિષે આસક્ત એવા ચપલ ભમરાઓની ઋષિ-ના ગુંબરના શબ્દોએ કરીને શોભતું એવું, વળી નિર્મળ પાંદડા વાળું એવું કમલ તેની ઉપર ભુવનના મધ્યભાગની ભૂમિને વિષે નિવાસ છે જેનો એવી; તથા કાંતિના સમૂહવડે સુશોભિત એવી; તથા સુંદર કમળ છે જેના હાથને વિષે એવી; તથા દેહીપ્રમાણ હારે કરી મનોહર એવી; દ્વાદશાંગીરૂપ વાણીના સમૂહ રૂપી શરીર છે જેનું એવી; હે શ્રુતદેવિ ! મને પ્રધાન મોક્ષરૂપી વર-દાન આપો ! ૪ ઇતિ ॥ ૨૧ ॥

આથા (૪) પદ (૧૬) સંપદા (૧૬) સર્વ (લઘુ) વર્ણ (૨૫૨)

૨૨ ॥ અથ. પુખ્ખરવરદી વા શ્રુતસ્તવ ૧

સૂત્ર ॥

શીખદાર્થ.

પુખ્ખરવર-પુખ્ખરવર નામના.	દીવડે-અર્ધ દ્વીપમાં.
ધાયકસર-ધાતકી ખંડને વિષે.	જંબુદીવે-જંબુદ્વીપની અંદર.
એરવથ-એરવતક્ષેત્રને વિષે.	વિદેહ-મહા વિદેહક્ષેત્રને વિષે.
ધર્માઈગરે-ધર્મની આદિ કર્તાને.	નમંસામિ-હું નમસ્કાર કરું છું.
તમ-અજ્ઞાનરૂપી.	તિમિર-અંધકારના.
પડલ-સમૂહનો.	વિદ્ધંસણસ્સ-નાશ કરનારને.
સુરગણ-દેવતાના ગણના.	નર-મનુષ્યોના.
ઈંદ-ઈંદ્રોએ.	મહિઅસ્સ-પૂજેલાને.
સીમાધરસ-મર્યાદામાં રાખનારને.	વંદે-હું વંદના કરું છું.
પરોઝિય-તોડી નાંખ્યું છે.	મોહુજાલસ્સ-મોહ જાળ જેણે
જઈ-જન્મ.	જરા-વૃદ્ધાવસ્થા.
મરણુ-મૃત્યુ.	સોગ-શોકને.
પણુસણુસ્સ-નાશ કરનારને.	કદ્યાણુ-કડ્યાણુ.
પુખ્ખલ-અંબુણુ.	વિસાલ-વિશાળ.
સુહાવસ્સ-મોક્ષ સુખના આપનારા.	કો-કોણુ.
દેવ-દેવતા.	દાણુવ-દાનવ.
નર-મનુષ્યો.	ઈંદ-ઈંદ્રોના.

૧ આ સૂત્રવડે સિદ્ધાંતની સ્તુતિ કરી છે તેથી શ્રુતસ્તવ, પહેલી ગાથાવડે ભાવ અરિહંતની સ્તુતિ કરી છે અને પાછળની ત્રણ ગાથાવડે શ્રુતની સ્તુતિ કરી છે.

ગણ-સમુદ્ધે.	અચ્ચિઅરસ-પૂજેલા.
ધરમરસ-શ્રુત ધર્મનો.	ઉવલગ્ન-પ્રાપ્ત કરીને.
પમાયં-પ્રમાદ.	કરે-કરે.
સિદ્ધે-સિદ્ધ એવા.	ભો-હે જ્ઞાનવંત લોકો.
પથએ-આદર સહિત.	ણુમો-હું નમસ્કાર કરું છું.
જિણુમએ-શ્રીજિનમત (સિદ્ધાંત)ને.	નંદી-વૃદ્ધિ થાઓ.
સયા-દર્શનાં.	સંજમે-ચારિત્ર ધર્મને વિષે.
દેવં-વૈમાનિક દેવ.	નાગ-ભવનપતિ દેવ.
સુવત્ર-જ્યોતિષી દેવ.	કિન્નર-વ્યંતર દેવતાના.
ગણ-સમુદ્ધથી.	સગ્નૂઅભાય-સત્ય ભાવે કરીને.
અચ્ચિએ-પૂજાએલા.	લોગો-સર્વ લોકનું જ્ઞાન.
જત્ય-જેમાં.	પરકિંમો-રહેણ છે.
જગમિણું-આ જગત.	તેણુક-ત્રણુ લોક.
મચ્ચ-મનુષ્ય.	અસુરં-ભવનપતિ.
ધરમો-શ્રુત ધર્મ.	વહ્હઉ-વૃદ્ધિ પામે.
સાસએ-શાશ્વતો.	વિજયએ-વિશેષ જયવંત છે.
ઉત્તરં-પ્રધાનપણું જેમ હોય તેમ.	વહ્હઉ-વૃદ્ધિ પામે.
સુઅરસ-સિદ્ધાંતને આરાધવાનિમિત્તે	ભગવએ-પવિત્ર.

આર્યા ગીતિ.

પુષ્પરવરદીવદ્દે, ધાયઈસંડે અ જંબુ-
દીવે અ ॥ ભરહેરવયવિદ્દે, ધરમાઈગરે ન-
મંસામિ ॥૧૧॥

અર્થ—પુષ્કરવર નામના દ્વિપના અર્ધ ભાગમાં, ધાતકી-ખંડમાં તથા જંબુદ્વીપમાં પાંચ ભસ્ત, પાંચ ઐરવત અને પાંચ મહાવિદેહ મધ્યેના ધર્મની આદિના કરનારને હું નમસ્કાર કરું છું.

તમતિમિરપડલવિદ્ધં, -સણુસ્સ સુરગ-
ણુનરિંદમહિઅસ્સ, સીમાધરસ્સ વંદે, પપ્ફે-
ડિઅ-મોહજલસ્સ ॥૨૧॥

અર્થ—અજ્ઞાનરૂપી અંધકારના સમૂહનો નાશ કરનાર તથા દેવતાના સમૂહ અને મનુષ્યના ઇંદ્રોથી પૂજીત વળી (આત્માને) મર્યાદામાં રાખનાર અને મોહરૂપી જાળને ત્રોડી નાંખનાર એવા (સિદ્ધાંતને) હું વાંદું છું. ૨

વસંતતિલકા.

જાઈજરામરણુસોગપણુસણુસ્સ,
કલ્લાણુપુખ્ખલવિસાલસુહાવહસ્સ ॥

કો દેવદાણુવનરિંદગણુચિઅસ્સ,
ધમ્મસ્સ સાર—મુવલખ્ખ કરે પમાયં ॥૩૧॥

અર્થ—જન્મ, જરા, મૃત્યુ અને શોકનો અતિશયે કરીને નાશ કરનાર, કલ્યાણ અને સંપૂર્ણ વિશાળ એવા મોક્ષના મુખને

આપનાર, દેવ દાનવ અને મનુષ્યના દંદ્રોના સમુદ્ધતી પૂજત,
એવા શુભધર્મનો સાર પામીને દોષ પ્રમાદ કરે! ૩.

શાર્દૂલવિક્રિતિ વૃત્તમ્.

સિદ્ધે ભો પયઓ ણુમે જિણુમએ, નંદી સયા
સંજમે, દેવંનાગસુવન્નકિન્નરગણુ,-રસબ્ભૂ-
અભાવચિયએ ॥ લોગો જતથ પદકિઓ જગ-
મિણું, તેલુક-મર્યાસુરં, ધમ્મો વદ્ધઉ સા-
સઓ વિજયઓ ધમ્મુત્તરં વદ્ધઉ ॥૪॥

સુઅરસ ભગવઓ કરેમિ કાઉરસગ્ગં ॥

વંદણુવત્તિઆએ ॥

અર્થ— હે જ્ઞાનવંત દોષો! (સર્વન્ય પ્રમાણથી) સિદ્ધ
એવા જિનમત (સિદ્ધાંત) ને હું આદરસહિત નમસ્કાર કરું છું.
તે જિનમતના પ્રસાદથી મને ચારિત્ર ધર્મને વિષે નિરંતર વૃદ્ધિ
થાઓ. તે ચારિત્રધર્મ વૈમાનિક દેવો, ભવનપતિ દેવો, જ્યોતિષી
દેવો અને વ્યંતર દેવોના સમુદ્ધતી સત્ય ભાવે કરીને પૂજાએલો છે.
વળી જે જિનમતને વિષે ત્રણાણનું જ્ઞાન તથા ત્રણ લોક સંખંધી
અર્થાત્ મનુષ્ય, ભવનપતિ પ્રમુખ સર્વ દેવતા અને ઉપલક્ષણથી
તિર્યંચ અને નારકી એ સર્વ લોકનું જ્ઞાન જેમાં પ્રતિષ્ઠ્યું છે,

એવો સિદ્ધાંતરૂપ શ્રુતધર્મ વૃદ્ધિ પામો! તે શ્રુતધર્મ શાસ્વતો
તથા વિન્યવંત છે. તે શ્રુતધર્મ ચારિત્રધર્મનું પ્રધાનપાણું થાય
તેમ વૃદ્ધિ પામો! ૪ હે લગવંત! તે પવિત્ર શ્રુતધર્મને આરાધવા
હું કાઉસગ્મ કરું છું.

પદ (૧૬) સંપદા (૧૬) ગાથા (૪) ગુરૂ (૩૪) લઘુ (૧૮૨)

સર્વાવર્ણ (૨૧૬).

ધૃતિ શ્રુતસ્તવ સૂત્ર. ૨૨

૨૩ ॥ સિદ્ધાણુંબુદ્ધાણું વા. સિદ્ધસ્તવ^૧
સૂત્ર. ॥

શબ્દાર્થ.

સિદ્ધાણું-સિદ્ધોને.

બુદ્ધાણું-બુદ્ધોને.

પારંગચાણું-સંસાર સમુદ્રના પારને
પામેલાને.

પરંપરગચાણું-ગુણસ્થાનકના ક્રમે
ચડી મોક્ષે પહોંચેલાને.

લોઅગ્ગાં-લોકના અંત્ર ભાગને.

ઉવગચાણું-પામેલાને.

૧ આ સૂત્રવડે સિદ્ધ લગવંતોની સ્તુતિ કરેલ છે તેથી સિદ્ધસ્તવ. પહેલી
ગાથાવડે સકળ સિદ્ધોને, બીજી અને ત્રીજી ગાથાવડે તીર્થાધિપ શાસનનાયક
વીરજિનને, ચોથી ગાથાવડે ગિરિનાર પર્વત ઉપર રહેલા નેમિનાથને અને
પાંચમી ગાથાવડે અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર રહેલા ચોવિશ તીર્થકરોને સ્તવ્યા છે.
તથા એ ગાથાવડે જુદી જુદી રીતે વંદના કરેલ છે, તે જાણવાની ઇચ્છા-
વાળાએ ચૈત્યવંદન ભાષ્યનો અર્થ જોવો.

નમો-નમસ્કાર કરું છું.
 સંવસિદ્ધાણું-સર્વ સિદ્ધોને.
 દેવાણુવિ-દેવોના પણ.
 જન્-જેને.
 પંજલી-એ હાથ જોડીને.
 તન્-તે.
 મહિઅન્-પૂજેલા.
 વન્દે-હું વંદના કરું છું.
 ઇક્કોવિ-એક પણ.
 જિણુવર-જિનવરમાં.
 વદ્ધમાણુરસ-વદ્ધમાન સ્વામીને
 સાગરાઓ-સમુદ્રથી.
 નરન્-પુરુષને.
 ઉનિજન્તસેલ-ગિરિનાર પર્વતના.
 દિખ્ખા-દીક્ષાકલ્યાણુક.
 નિસીહિઆ-મોક્ષ કલ્યાણુક.
 ધમ્મચક્કવટ્ટિન્-ધર્મના ચક્રવર્તી એવા.
 નમન્સામિ-હું નમસ્કાર કરું છું.
 અહુ-આઠ.
 દો-એ.
 જિણુવરા-જિનવરો.
 પરમહુ-પરમાર્થથી.
 સિદ્ધા-સિદ્ધ થયા છે.
 મમ-મને.

સયા-હમૈશાં.
 જો-જો.
 દેવો-દેવ છે.
 દેવા-દેવતાઓ.
 નમન્સન્તિ-નમસ્કાર કરે છે.
 દેવદેવ-દેવના દેવ-શુદ્રોએ.
 સિરસા-મસ્તકવડે.
 મહાવીરન્-મહાવીર સ્વામીને.
 નમુક્કારો-નમસ્કાર.
 વસહુરસ-શ્રેષ્ઠ એવા.
 સન્સાર-સન્સારરૂપ.
 તારેઈ-તારે છે.
 નારિ વા-અથવા સ્ત્રીને.
 સિહુરે-શિખર ઉપર.
 નાણુન્-કેવળજ્ઞાન કલ્યાણુક.
 જરસ-જેના થયા છે.
 અરિહુનેમિન્-અરિષ્ટ નેમિને.
 ચત્તારિન્-ચાર.
 દસ-દશ.
 વન્દિઆ-વંદાએલા છે.
 ચઉન્વીસન્-ચોવીસ.
 નિહુઅહુ-કૃતાર્થ થયા છે.
 સિદ્ધિન્-સિદ્ધિને.
 દિસન્તુ-શાપો.

‘સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું, પારગયાણું પરંપર-
ગયાણું ॥ લોઅગ્ગ-બુવગયાણું, નમો સયા
સન્વસિદ્ધાણું ॥ ૧ ॥

અર્થ—સિદ્ધને, બુદ્ધને, સંસાર સમુદ્રના પાર પામેલાને,
ગુણસ્થાનકના ક્રમે ચડી મોણે પહોંચેલાને, લોકના અગ્રભાગને
પામેલાને એવા સર્વ સિદ્ધોને હું નિરંતર નમસ્કાર કરું છું. ૧

જો દેવાણુવિદેવો, જં દેવા પંજલીન-
મંસંતિ ॥ તં દેવદેવમહિઅં, સિરસા વંદે
મહાવીરં ॥ ૨ ॥

અર્થ—જે દેવોના પણ દેવ છે, જેને દેવતાઓ હાથ જોડીને
નમસ્કાર કરે છે, વળી દેવોના દેવ (ઈંદ્ર) થી જે પૂજાયેલા છે
તે મહાવીર સ્વામીને મસ્તકે કરીને હું વાંદું છું ૨.

ઈક્ષેવિ નમ્કારો, જિણુવરવસહસ્સ
વદ્ધમાણુસ્સ ॥ સંસારસાગરાઓ, તારેઈ
નરં વ નારિં વા ॥ ૩ ॥

અર્થ—એક પણ નમસ્કાર, જિનવરમાં વૃષભ સમાન (શ્રેષ્ઠ)

(૯)

એવા વર્ધમાન સ્વામીને (કર્વામાં આવ્યો હોય તે) સંસાર સમુદ્રથી પુરૂષ, વળી સ્ત્રી વા કૃત્રમ નપુંસકને પણ તારે છે. ૩

ઉર્જિજતસેલસિહરે, દિગ્ખાનાણું નિ-
સીહિઆ જસસ ॥ તં ધમ્મચક્રવટ્ટિં, અરિ-
કુનેમિં નમંસામિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—ગિરિનાર પર્વતના શિખર ઉપર જેનાં દીક્ષા, જ્ઞાન અને મોક્ષ કલ્યાણક થયા છે, તે ધર્મ ચક્રવર્તી શ્રી અરિષ્ટનેમિને હું નમસ્કાર કરું છું. ૪

ચત્તારિ અકુ દસ દો ચ, વંદિયા જ્ઞાનુ-
વરા ચઉંવીસં ॥ પરમકુનિક્કિઅકુ, સિદ્ધા
સિદ્ધિ મમ દિસંતુ ॥૫॥

અર્થ—ચાર, આઠ, દસ અને બે એવા ચોવીસ જિનવરો જે (ઇંદ્રાદિથી) વંદાયેલા છે, વળી પરમાર્થથી જેઓ કૃતકૃત્ય થયા છે, જેઓ સિદ્ધ થયા છે, તે મને મોક્ષ આપો ! ૫ પદ (૨૮) સંપદા (૨૦) ગાથા (૫) ગુરૂ (૨૫) લઘુ (૧૫૧) સર્વાવર્ણ (૧૭૬).

ધૃતિ સિદ્ધસ્તવ સૂત્ર. ૨૩

૨૪ ॥ અથ વૈયાવચ્ચગરાણું સૂત્ર ॥

વૈયાવચ્ચ-વૈયાવચ્ચના.

ગરાણું-કરનાર.

સંતિગરાણું-શાંતિના કરનાર.

સમ્મદ્દિષ્ટિ-સમ્યગ્દષ્ટિ જીવોને

સમાહિગરાણું-સમાધિના કરનાર (દેવોને આશ્રીને)

વૈયાવચ્ચગરાણું, સંતિગરાણું, સમ્મદ્દિષ્ટિ,
સમાહિગરાણું ॥ (ઈતિ) કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં
અન્નત્થં ॥

અર્થ-શ્રી ત્રિનિશાસનની વૈયાવચ્ચના કરનાર, શાંતિના કરનાર અને સમ્યગ્દષ્ટિ જીવોને સમાધિના કરનાર દેવોને આશ્રીને; હું કાઉસ્સગ્ગ કરું છું. ઇતિ.

૨૫ ॥ ભગવાનાદિ વંદન. ॥

‘ભગવાન્હં, આચાર્યહં, ઉપાધ્યાયહં,

સર્વસાધુહં.

અર્થ-ધર્માચાર્યને, આચાર્યને, ઉપાધ્યાયને, સર્વ સાધુને નમું છું.

૧ અહીં સર્વત્ર હં મુદેલ છે તે ૧૫ઠી વિભક્તિનો નિપાત છે.

२६ ॥ देवसिन्धु पठिक्कमण्णे ठाउं सूत्रा ॥

शब्दार्थ.

संवत्सवि-सर्वं पणु.

देवसिन्धु-दिवस संभंधी.

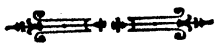
दुत्थित्थि-दुष्ट चिंतवन करवाथी. दुष्सासिथ-दुष्ट लापणु करवाथी.

दुत्थिठ्ठि-दुष्ट चेष्टारूप प्रवृत्ति करवाथी.

संवत्सवि, देवसिन्धु, दुत्थित्थि,

दुष्सासिन्धु, दुत्थिठ्ठि, मिच्छामि दुक्कं ॥

अर्थ—सर्वे पणु दिवस संभंधी अतिचार, दुष्ट चिंतवन करवा थकी, दुष्ट लापणु करवा थकी, दुष्ट चेष्टारूप प्रवृत्ति करवा थकी, लाग्या होय, ते भाई पाप मिथ्या थाओ !

२७ ॥ अथ उच्छामि ठामि सूत्र. ॥

शब्दार्थ.

उच्छामि-उच्छं छुं.

ठामि-उच्छं छुं.

णे-णे.

देवसिन्धो-दिवस संभंधी.

अप्रआरो-अतिचार.

उओ-उच्छं होय.

उओ-उच्छं होय.

वाप्रओ-वचन संभंधी.

भासुसिन्धो-मन संभंधी.

उत्सुतो-जिनागम विरुद्ध ओसवाथी.

उत्सुतो-उत्सुतो सेववाथी.

अत्सुतो-अत्सुतोपणुथी उत्पन्न थयेस.

અકરણિજ્ઞો-નહિ કરવા યોગ્ય
કરવાથી.

અણાચારો-અનાચારથી.

અસાવગપાઉગ્ગો-શ્રાવકને જે ઉ-
ચિત નથી તે કરવાથી.

દ્વંસણુ-દર્શનને વિષે.

સુઅે-શ્રુત-સિદ્ધાંતને વિષે.

સામાધઅે-સામાયિકને વિષે.

ગુર્ત્તાણુ-ગુપ્તિને વિષે.

કસાચાણુ-કષાયે કરી.

અણુવચાણુ-અણુવ્રત મધ્યેથી.

ગુણુવચાણુ-ગુણુવ્રત મધ્યેથી.

સિખખાવચાણુ-શિક્ષાવ્રત મધ્યેથી.

સાવગધમ્મરસ-શ્રાવકધર્મ માહેથી.

જ-જે.

જ-જે.

દુબ્બાઓ-દુધ્યાન ધ્યાવાથી.

દુવિચિંતિઓ-દુષ્ટ ચિંતન કરવાથી.

અણિચ્છિઅવો-જે ઈચ્છવા યોગ્ય
નથી તેથી.

નાણુ-જ્ઞાનને વિષે.

ચરિતાચરિત્તે-દેશવિરતીરૂપ શ્રાવક
ધર્મને વિષે.

તિણુ-તણુ.

ચઉણુ-ચાર.

પંચણુ-પાંચ.

તિણુ-તણુ.

ચઉણુ-ચાર.

ખારસવિહુરસ-ખાર પ્રકારનાં વ્રત-
રૂપ.

ખંડિઅ-દેશયત્રી ભાંગ્યું હોય.

વિરાહિઅ-સર્વથત્રી વિરાધ્યું હોય.

ઈચ્છામિ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં.

અર્થ—હું ઈચ્છું છું; કાઉસ્સગ્ગ કહું છું.

જે મે દેવસિઓ, અઈઆરો કઓ કા-
ઈઓ વાઈઓ માણુસિઓ,

અર્થ—જે મેં દિવસ સંબંધી અતિચાર કર્યા હોય, જેમ-
કે-કાયાસંબંધી, વચન સંબંધી, મન સંબંધી,

ઉસ્સુતો ઉમ્મગ્ગો અકપ્પો અકરણિ-
જ્જો, દુજ્જાઓ દુવ્વિચિત્તિઓ અણ્યાયારો
અણિચ્છિઅવ્વો અસાવગપાઉગ્ગો.

અર્થ—જિનાગમથી વિરૂદ્ધ યોલવાથી ઉન્માર્ગને સેવાથી
ઉત્પન્ન થયો જે અકલ્પ્ય અર્થાત્ ચરણ વ્યાપારથી રહિત તે
અકલ્પ્યપણાથી ઉત્પન્ન થયો જે અકરણિય-નહિ કરવા યોગ્ય તે
કરવે કરીને.

(ઉપરના અતિચાર કાયા અને વચન સંબંધીના કહ્યા.

હવે મન સંબંધી અતિચારનું સ્વરૂપ કહે છે.)

દુર્ધ્યાન ધ્યાવવાથી (અને તેથીજ) દુષ્ટચિંતવન કરવાવડે
કરીને અનાચાર (જેથી વ્રતાદિકનો સર્વથાસંગ થાય,) તેથી
જે કે ઇચ્છવા યોગ્ય નથી અને શ્રાવકને ઉચિત નથી; તેવું અ-
નુચિત કરવાથી થયેલા અતિચાર—

શાને વિષે લગાડ્યા હોય તે કહે છે.

નાણે દંસણે ચરિતાચરિત્તે સુએ સા-
માઈએ તિણ્હં ગુત્તીણં

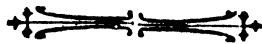
અર્થ—જ્ઞાનનેવિષે, દર્શનને વિષે, દેશવિરતિરૂપ શ્રાવક ધ-
ર્મને વિષે, શ્રુત-સિદ્ધાંતને વિષે, સામાયિકને વિષે, ત્રણ ગુપ્તિને વિષે;

ચઉણ્ઠં કસાયાણું પંચણ્ઠ-મણ્ઠવયાણું
 તિણ્ઠં ગુણ્ઠવયાણું ચઉણ્ઠં સિખખાવયાણું
 ખારસવિહસ્સ સાવગધમ્મસ્સ જં અંડિઅં
 જં વિરાહિઅં તસ્સ મિચ્છામિ દુકકંડં ॥

અર્થ—ચાર કષાયે કરી, પાંચ આણ્ઠવત મધ્યેથી, ત્રણ ગુણ્ઠ-
 વત મધ્યેથી અને ચાર શિક્ષાવતમધ્યેથી (અર્થાત્) ખાર પ્રકારના
 વત રૂપ જે શ્રાવક ધર્મ તે માહિથી જે દેશ થકી અંડયું હોય
 તથા જે સર્વ થકી વિરાધ્યું હોય, તે માટે પાપ નિષ્કલ થાઓ.

ગુરૂ (૨૯) લઘુ (૧૩૮) સર્વવર્ણુ (૧૬૭)

ઇતિ ઇચ્છામિહામિ મૂત્ર, ૨૭

૨૮ ॥ અથ અતિચારની આઠ ગાથા ॥

શબ્દાર્થ.

નાણ્ઠમિ—જ્ઞાનને વિષે.

દંસણ્ઠમિ—દર્શનને વિષે.

ચરણ્ઠમિ—ચારિત્રને વિષે.

તવમિ—તપને વિષે.

૧ આ સૂત્રવડે દિવસ સંબંધી મન વચન કાયાવડે શ્રાવક ધર્મને વિષે
 કહેલા પાપની આલોચના થાય છે, માટે ખોલતી વખત ઉપયોગ રાખીને
 પોતે આખા દિવસમાં જે જે પાપાચરણુ સેવ્યાં હોય તે તે યાદ લાગીને
 શુદ્ધ અંતઃકરણથી પશ્ચાત્તાપ કરવે

તહ ય-તેમજ.

આચરણ-જે આચરણ.

ઈચ્છ-એવી રીતે.

પ'ચહા-પાંચ પ્રકારનો.

કાલે-જે કાળે ભણવાની આજ્ઞા હોય તે કાળે ભણવું, તે કાળ આચાર.

ઉવહાણે-સૂત્રો ભણવાને તપ વિશેષ કરવો તે ઉપધાન આચાર.

અનિહ્વવણે-ભણાવનાર ગુરૂને ન ઓળવવા તે અનિહ્વવણ આચાર.

તદુભયે-મૂત્ર અર્થે અને શુદ્ધ ભણવા તે તદુભય આચાર.

નાણુમાચારો-જ્ઞાનાચાર કહેલો છે.

નિક્ક'ખિચ્છ-જિનમત વિના અન્ય મતની ઈચ્છા ન કરવી.

અમૂઢદ્વિટ્વીય-મિથ્યાત્વીના ચમત્કાર દેખી તેનાથી વ્યામોહિત ન થવું.

થિરીકરણે-જિન ધર્મ પામેલાને તેમાં સ્થિર કરવા.

અકૂ-આ આઠ લક્ષણો દર્શનાચારનાં છે

પણિહાણુજેગ-સાવધાનપણે મન, વચન, કાયાના યોગથી.

સમિર્ઠહિં-સમિતિવડે.

ગુત્તીહિં-ગુપ્તિવડે.

વિરિચ'મિ-વીર્યને વિષે.

આચારો-તે આચાર કહેવાય છે.

એસો-એ આચાર.

ભણિએ-કહેલો છે.

વિણુએ-જ્ઞાતીનો વિનય કરવો, તે વિનય આચાર.

બહુમાણે-જ્ઞાતી ઉપર અંતરંગ પ્રેમ કરવો તે બહુમાન આચાર.

તહ-તથા.

વંજણુ-સૂત્રના અક્ષરનો શુદ્ધ ઉચ્ચાર કરવો તે વ્યંજનાચાર.

અત્થ-સૂત્રનો અર્થ બરાબર કરવો તે અર્થ આચાર.

અકૂવિહો-આઠ પ્રકારનો.

નિરસ'કિચ્છ-તીતરાગના વચનમાં શંકા ન કરવી.

નિવિવિતિગિચ્છા-દુર્ગંજા ન કરવી.

ઉવચૂહુ-સમકિતધારીના અદ્ય ગુણની પણ પ્રશંસા કરવી.

વચ્છલ્લ-સાધર્મિ વાત્સલ્ય કરવું.

પભાવણે-જ્ઞેન શાસનની પ્રભાવના કરવી.

બુત્તો-યુક્ત એવો.

પ'ચહિં-પાંચ

તીહિં-ત્રણ.

એસ-એ.

ચરિતાચારો—ચારિત્રાચાર.

હોધ-છે.

આરસવિહુમ્ભિ—આર પ્રકારના.

સખિભંતર—છ પ્રકારે અભ્યંતર.

કુસલદિક્ષુ—કુશળ પુરૂષ—તીર્થકરોએ ઉપદેશેલા.

નાયવ્યો—જાણવો.

તવાચારો—તપ આચાર.

ઉણોઅરિયા—પાંચ સાત કાળીયા

ઓછા ખાવા અથવા ઓછાં વસ્ત્ર પાત્ર રાખવાં તે ઉણોદરી.

રસચ્ચાઓ—વિગય પ્રમુખ રસનો થોડો વા અધિક ત્યાગ તે રસત્યાગ

સંક્ષીણ્યા—વિપયાદિકની ઉદીરણ કરવી નહિ, તેમજ અંગોપાંગ સંક્રાચી રાખવાં તે સંક્ષીનતા.

વિણુઓ—જ્ઞાન તથા જ્ઞાતીનો વિનય કરવો તે વિનય તપ.

વેચાવચ્ચં—ગુરૂ પ્રમુખની આહાર વગેરેથી ભક્તિ કરવી તે વેચાવચ્ચ તપ.

સજ્જાઓ—વાંચના, પૃચ્છના પ્રમુખ પાંચ પ્રકારથી અભ્યાસ કરવો તે સ્વાધ્યાય તપ.

ઉરસગો—કર્મ ક્ષય અર્થે કાયાને વોસરાવવી તે કાયોત્સર્ગ તપ.

તવો—તપ.

બલવિરિઓ—બળવીર્ય જેનું.

અકૃવિહો—આઠ પ્રકારનો.

નાયવ્યો—જાણવા યોગ્ય.

તવે—તપને વિષે.

આહિરે—છ પ્રકારે ખાણ.

અગિલાઈ—દુર્ગંજા ભાવે રહિત.

અણાણવી—આણવિકા દોષ રહિત.

સો—તે.

અણુસણું—ચાર પ્રકારના આહારનો ત્યાગ તે અણુસણુ.

વિત્તીસખેવણું—દ્રવ્ય વિગેરેનો સંક્ષેપ કરવો તે વૃત્તિસંક્ષેપ.

કાયકલેસો—કાયાને કષ્ટ આપવા લોચ કરાવવો તે કાયકલેશ.

બજ્જો—ખાણ.

તવો—તપ.

પાયચ્ચિત્તં—લાગેલા દોષનો ગુરૂ પાસે પ્રકાશ કરી તેના નિવારણને અર્થે ગુરૂ જે આલોચણુ આપે તે કરવું તે પ્રાયચ્ચિત્ત તપ.

તહેવ—તેમજ.

જાણું—આર્ત તથા દૈાદ્ર ધ્યાન નિવારી ધર્મ તથા શુક્લ ધ્યાનમાં પ્રવર્તવું તે ધ્યાન.

વિચ્ચ—નિષ્ચે.

અખિભંતરઓ—અભ્યંતર.

અણિગૂહિઅ—પ્રગટ છે.

પરકમઈ—પરાક્રમ કરે છે.

જો-જો.

જહુત્તમ-તીર્થકર દેવે જેમ કહ્યું છે તેમ.

આઉતો-સાવધાન થઈને.

જુ'જઈ-પ્રવર્તે.

જહુથામ'-પોતાની શક્તિને અનુસારે વીરિઆચારો-વીર્યાચાર.

નાણુંમ દંસણુંમિ અ, ચરણુંમિ તવંમિ
તહ ય વિરિયંમિ ॥ આચરણું આચારો, ઈઅ
એસો પંચહા ભણિઓ ॥૧॥

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે, દર્શનને વિષે, ચારિત્રને વિષે, તપને
વિષે તેમજ વીર્યને વિષે જે આચરણુ તે આચાર કહેવાય. એ
પાંચ પ્રકારે આચાર આ પ્રમાણે કહ્યો છે. ૧

કાલે વિણુએ બહુમાણુ, ઉવહાણુ તહ
અનિહુવણુ ॥ વંજણુ-અત્ય-તદ્દુભએ, અ-
કૃવિહો ૧નાણુમાચારો ॥ ૨ ॥

અર્થ—જે કાળે જે લણવાની આજ્ઞા હોય તે કાળે તે
લણવું તે કાળ આચાર; જ્ઞાનીના વિનય, વંદન પ્રમુખ સાચવવાં
તે વિનય આચાર; જ્ઞાની ઉપર અંતરંગ પ્રેમ તે બહુમાન; સૂત્રો
લણવા તપ વિશેષ કરવો તે ઉપધાન; તેમજ લણાવનાર શુરૂને ન
ઓળવવો તે અનિહુવણુ; સૂત્ર અક્ષરનો શુદ્ધ ઉચ્ચાર કરવો તે

વ્યજ્ઞન; સાચો અર્થ કરવો તે અર્થ; તથા બંને શુદ્ધ ભણવા તે તદ્દભય; એ આઠ પ્રકારે જ્ઞાનાચાર કહ્યો છે. ૨

નિરસંકિચ નિક્ષંખિચ, નિવ્વિતિગિ-
ચ્છા અમૂઢદ્વિઠ્ઠી અ ॥ ઉવવૂહ ધિરીકરણે,
વચ્છલ્લ પભાવણે અઠ્ઠ ॥ ૩ ॥

અર્થ—વીતરાગના વચનમાં શંકા ન કરવી તે નિઃશંકિત; જ્ઞાનમતવિના અન્યમતની ઇચ્છા ન કરવી તે નિઃકાંક્ષિત; સાધુ સાધ્વીના મલિન વસ્ત્ર, ગાત્ર દેખી દુગંધા ન કરવી તે નિર્વિતિ-ગિચ્છા અથવા ધર્મના ક્ષલમાં સંદેહ ન આણવો તે નિર્વિતિ-ગિચ્છા; મિથ્યાત્વીના કષ્ટ, મંત્ર, ચમત્કારદેખી તેનાથી વ્યામોહિત ન થવું તે અમૂઢદ્વિષ્ટિ; સમકિતધારીના અલ્પ ગુણની પણ શુદ્ધ મનથી પ્રશંસા કરવી તે ઉપબૃંહુક; જ્ઞાન ધર્મમાં જોડવા તથા તે પામેલાને સ્થિર કરવા તે સ્થિરીકરણ; સાધર્મી બંધુનું અનેક પ્રકારે હિતચિંતવન તે વાત્સલ્ય; અને અન્યદર્શની પણ જૈન-શાસનની અનુમોદના કરે તેવા કાર્ય કરવાં તે પ્રભાવના; આ આઠ લક્ષણો દર્શનાચારના ભણવા. ૩

પણિહાણુજ્ઞેગજ્ઞુત્તો, પંચહિં સમિઈહિં
તીહિં ગુત્તીહિં ॥ એસ ચરિતાચારો, અઠ્ઠવિહો
હોઈ નાયવો ॥૪॥

અર્થ—પ્રણિધાન યોગ અર્થાત્ એકાગ્ર સાવધાનપણે કરી મન, વચન, કાયાના સર્વ યોગ, ચારિત્ર પાળવાને વિષે યુક્ત, એવો ચારિત્રાચાર તે પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિએ કરી આઠ પ્રકારનો છે એમ જ્ઞાણવો. ૪

બારસવિહમિવિ તવે, સઘિંભતરબાહિરે
કુસલદિક્કે ॥ અગિલાઈ અણાજીવી, નાંચવ્યો
સો તવાયારો ॥૫॥

અર્થ—બાર પ્રકારના તપને વિષે પણ તે તપ આચાર (નિ-શ્ચયથી) જ્ઞાણવો. તે તપઆચાર દુર્ગંજા ભાવ રહિતપણે તથા હુ તપ કરૂં તો મારી આજીવિકા ચાત્રે એવા દોષ રહિત (તે બાર પ્રકારનો તપ), છ અભ્યંતર અને છ બાહ્ય એમ બાર પ્રકારથી, તીર્થકરોએ ઉપદેશ્યો છે. ૫

અણુસણુમૂણુઅરિઆ, વિત્તીસંખેવણું
રસચ્યાઓ ॥ કાયકિલેસો સંલી, -ણુયા ય
બજઝો તવો હોઈ ॥ ૫ ॥

અર્થ—ચારે પ્રકારના આહારનો અહ્ય વા બહુ કાળ સુધી ત્યાગ તે અનશન; વસ્ત્ર પાત્ર એછા રાખવા વા પાંચ સાત કોળીઆ એછા જમવા તે ઉણોદરિ; દ્રવ્યાદિનેા સંક્ષેપ તે વૃત્તિ સંક્ષેપ; વિગય પ્રમુખ રસનેા (રસ લોહુપતાનેા) થોડો વા અધિક ત્યાગ તે રસત્યાગ; કાયાને કષ્ટ પ્રમુખ આપવા-લોચ કરા-

વવા ઇત્યાદિ તે કાયકલેશ; વિષયાદિ ઉદ્દીરવા નહીં તેમજ અંગોપાંગ સંકોચી રાખવાં તે સંલીનતા; એ છ પ્રકારે બાહ્ય તપ છે. ૬

પાયચ્છિત્તં વિણુઓ, વેયાવચ્ચં તહેવ
સજ્જાઓ ॥ ઝાણું ઉસ્સગ્ગોવિ અ, અ-
ચ્છિલંતરઓ તવો હોઈ ॥ ૭ ॥

અર્થ—લાગેલાં દોષનો ગુરૂ પાસે પ્રકાશ કરી તેના નિવારણાર્થે ગુરૂ જે આલોચણુ આપે તે કરવું તે પ્રાયાશ્ચિત્ત; જ્ઞાન તથા જ્ઞાનીનો વિનય કરવો તે વિનય તપ; ગુરૂ પ્રમુખની આહારાદિકથી ભક્તિ કરવી તે વૈયાવચ્ચ; તેમજ વાંચના, પૃચ્છના પ્રમુખ પાંચ પ્રકારથી અભ્યાસ કરવો તે સ્વાધ્યાય; આર્ત્ત તથા રોદ્ર ધ્યાન નિવારી, ધર્મ અને શુક્લધ્યાનમાં પ્રવર્તવું તે ધ્યાન; કર્મ ક્ષય અર્થે કાયાને વોસરાવવી તે કાયોત્સર્ગ; નિશ્ચયથી એ છ પ્રકારે અભ્યંતર તપ છે. ૭

અણિગૂહિઅખલવિરિઓ, પરકમઈ જો
જહુત્તમાઉત્તો ॥ જુંજઈ અ જહાયામં, ના-
યવો વીરિઆયારો ॥ ૮ ॥

અર્થ—પ્રકટ છે બળ વીર્ય જેનું, વળી જે જેમ શ્રી તીર્થ-કર દેવે કહ્યું છે તેમજ પરાક્રમ કરે છે અર્થાત્ સર્વ પ્રકારથી

ધર્મને વિષે ઉદમ કરે છે, વળી સાવધાનપણે પોતાની શક્તિને અનુસારે ધર્મકાર્યને વિષે પ્રવર્તે, તે વીર્યાચાર જાણવો.

૧૪૧ સૂત્ર ૨૮.

૨૮ ॥ અથ સુગુરુવાંદણા. * ॥

શબ્દાર્થ.

અણુજાણુહુ—મને આજ્ઞા આપો. મિઉગ્ગહુ*—મિત અવગ્રહ (સાડા ત્રણ નિસીહિ—ગુરુવંદન શિવાય ખીજે હાથ પ્રમાણવાળા ક્ષેત્ર)માં પ્રવેશ વ્યાપાર જણે નિષેધ્યો— કરવાને.

૧ આ સૂત્રમાં જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપઆચાર અને વીર્યાચાર એ પાંચ આચારની આચરણના ભેદ જણાવ્યા છે તે આચરણમાં જે સખલના—પ્રમાદ તે અતિચાર જાણવો. જેટલી આચરણ તેટલાજ તેના અતિચાર હોય તેથી, આચારની ગાથાને અતિચાર ગાથા કહી છે.

* આ સૂત્રવડે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, સ્થવીર અને રત્નાધિક એ પાંચપદસ્થ ગુરુમહારાજને વંદન કરાય છે તેથી સૂત્રનું નામ સુગુરુવાંદણા. ત્યારે ગુરુમહારાજ શાંત ચિત્તે, સન્મુખ આસને બેઠા હોય અને વંદન દેવરાવવામાં ઉજમાળ હોય ત્યારે તેઓની આજ્ઞા માગીને વંદન કરવું. પણ વ્યાક્ષિત ચિત્ત હોય, અવળા મુખે બેઠા હોય, આહાર નીહાર કરતા હોય અગર કરવાને ઇચ્છતા હોય, ત્યારે વંદન કરવું નહિ. કમકે તેથી તેમનો અનાદર અને આશાતના થાય છે. એ વાત લક્ષ્યમાં રાખવી. પ્રતિક્રમણ કરતાં, વાચના લેતાં, કાઉસ્સગ્ગ કરતાં, અપરાધ ખમાવતાં, પ્રાહુણા સાધુજી આવે ત્યારે, આલોચના લેતાં, પચ્ચખ્ખાણુ કરતાં, અને અંતસમય અનશન આદરતાં વંદન અવશ્ય કરવું જોઈએ.

છે, એવો શીખ્ય.
કાયસંક્રાસ-શરીરે કરીને સ્પર્શ
કરવાને આજ્ઞા આપો.

અહોકાય-અધઃકાયરૂપ આપના પગોને
ખમણિજ્જને-ખમળે.
ભે-હે લગવંત ! (તમેને)

મસ્તક નમાવવાવડે વંદન થાય તે ક્ષીટ્ટાવંદન, બે ખમાસમણુ દેવા-
વડે વંદન થાય તે થૌભવવંદન અને બે વાંદણાં દેવાવડે દ્વાદશાવર્તવંદન
થાય છે. એ ત્રણ વંદનના અનુક્રમે જ્ઞાન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ એમ ત્રણ
ત્રણ ભેદ થાય છે.

આ વાંદણાં દેતાં પચ્ચીશ આવશ્યક સાચવવાં જોઈએ તે ન સાચવે
તો વંદન કરનાર પણ નિર્જરા રૂળ પામે નહિ તે આવશ્યક આ પ્રમાણે-
‘ ઇન્દ્રામિ ખમાસમણુ ’ પ્રમુખ ‘ અણુજ્જણુહ ’ પર્યંત ખોલતાં પો-
તાનું અર્ધું શરીર નમાડી દેવામાં આવે તે પ્રથમ અવનત અને ફરી ખીજ-
વાર પણ તેમજ કરતાં ખીજું અવનત જાણવું. જન્મ થતી વખતે અથવા
દીક્ષા યોગ આદરતી વખતે જેવી મુદ્રા હોય તેવી નત્ર મુદ્રા (બે હાથ જોડી
લલાટે લગાડવા રૂપ) વંદન કરતી વખતે ધારણુ કરતી તે ચથાજાત જા-
ણવું. ‘ અહો કાય’, કાય ’ રૂપ ત્રણ અને ‘ જગા ભે, જવણિ જ્જં ચ ભે’
રૂપ ખીજા ત્રણ એમ છ, એક વખતના વંદનમાં અને તે છ ખીજા વખતના
વંદનમાં મળી ૧૨ આવર્ત (ગુરૂ ચરણે હાથનાં તળાં લગાડી પછી તે
પોતાના લલાટે લગાડવા રૂપ) થાય છે. ‘ કાય સંક્રાસં ’ કહેતાં સ્વમસ્તક
ગુરૂચરણે નમાડવું તથા ‘ ખામેમિ ખમાસમણુ ’ કહેતાં ફરી સ્વમસ્તક ન-
માડવું. એવી રીતે ખીજવાર વંદન કરતાં બે વખત મસ્તક નમાડવું એમ
સર્વ મળી ચાર વખત શિરનમન થાય છે, મન વચન અને કાયાને અન્ય
વ્યાપારથી નિવર્તાવી વંદન કરતી વખતે સારી રીતે ગોપવી રાખવા રૂપ ત્રણ
ગુપ્તિ જાણવી. ‘ અણુજ્જણુહ મે મિહિજ્જહ ’ કહી બંને વખત વંદન કરતાં
ગુરૂ આજ્ઞા પામીને અવગ્રહમાં પ્રવેશ કરવો તે બે પ્રવેશ જાણવા. અને
પ્રથમ વંદન કરતી વખતે ‘ આવસ્સિઆએ ’ કહીને અવગ્રહમાંથી બાહર
નીકળવું તે એક નિષ્ક્રમણુ સમજવું. એવી રીતે દ્વાદશાવર્ત વંદન કરતી
વખતે પચ્ચીશ આવશ્યક સાચવવાં જોઈએ.

કિલામો-કાંઈ ખેદ ઉપજવ્યો હોય અપ્પકિલંતાણુ-અલ્પ ગ્લાનિવાળા.

બહુસુભેણુ-ધણા સમાધ ભાવે કરી દિવસો-દિવસ.

વઈક્કંતો-વીત્યો છે ?

જતા-તપ, નિયમ, સંયમ, સ્વાધ્યાય-

જવણિજજનં ચ-દુદ્રિય અને નોઈ-

રૂપ યાત્રા.

દ્રિયથી પીડા નહિ પામતું શરીરછે? ખામેમિ-હું ખામું છું.

દેવસિઆએ-દિવસ સંબંધી.

વઈક્કમ્મં-અપરાધને.

આવરિસઆએ-આવશ્યક ક્રિયા

પડિક્કમામિ-હું નિવર્તું છું.

સેવતાં લાગેલા અતિચારથી.

ખમાસમણાણુ-ક્ષમાશ્રમણ સંબંધી.

તિત્તીસન્નચરાએ-તેત્રીશ આશા-

દેવસિઆએ આસાચણાએ-દિવસે

તના માહેલી.

થયેલી આશાતનાએ કરી,

જંકિલ્લિ-જે કાંઈ

મિચ્છાએ-મિથ્યાભાવરૂપ આશાતના-

સણુદુક્કડાએ-મન સંબંધી પાપ તે

એ કરીને

રૂપ આશાતનાએ કરીને

વચદુક્કડાએ-વચન સંબંધી પાપ તે રૂપ

કાચદુક્કડાએ-શરીર સંબંધી પાપ તે

આશાતનાએ કરીને.

રૂપ આશાતનાએ કરીને

કોહુઆએ-કોવરૂપ આશાતનાએ કરીને

માણાએ-માનરૂપ આશાતનાએ કરીને

માયાએ-માયારૂપ આશાતનાએ કરીને

લોહુઆએ-લોભરૂપ આશાતનાએ કરીને

સવ્વકાલિઆએ-સર્વકાળ સંબંધી.

સવ્વમિચ્છાવચારાએ-સર્વ મિથ્યા.

સવ્વધમ્માઠકકમણાએ-સર્વધર્મ કર-

ઉપચાર (કુડ કપટ) રૂપ

ણીને અતિક્રમવારૂપ આશાતનાએ કરીને.

આશાતનાએ કરીને

જો-જો

આસાચણાએ-આશાતનાએ કરીને

અઈઆરો-અતિચાર.

કચ્ચો-કચ્ચો હોય.

ઈચ્છામિ ખમાસમણો ! વંદિઉં જવણિ-

જનએ નિસીહિઆએ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! શક્તિએ સહિત (જીવ હિંસાદિક નિવૃત્તિરૂપ પ્રયોજનવાળા) મારા શરીર વડે (આપને) વાંદવાને ઇચ્છું છું. (ગુરૂ વંદાવવાને સાવધાન હોય તો છંદેણુ કહે.)

આણુજાણુહ, મે મિઉગ્ગહં ॥ ૨ ॥

અર્થ—મિતઅવગ્રહ (સાડાત્રણ હાથ પ્રમાણુ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ કરવા) ની મને રજા આપો, (ગુરૂ કહે આણુજાણુમિ) હું આજ્ઞા આપું છું.

**નિસીહિ, અ-હો કા-યં, કા-યસંક્રાસં,
અમણિજ્જો, મે, કિલામો, અપ્પકિલંતાણું
બહુસુમેણુ, મે, દિવસો વર્ષકંતો ॥ ૩ ॥**

અર્થ—પછી શિષ્ય, માત્ર ગુરૂ વંદન શિવાય અન્ય ક્રિયા-રૂપ વ્યાપાર નિષેધો છે જેણુ એવો છતો (અવગ્રહમાં પેસીને, વિધિ પુર્વક ળેસી, સાધુ ડાળા ઠીંચણુ ઉપર અને શ્રાવક ચરવળા ઉપર મુહુપત્તિ મુકી ળે હાથ લલાટે લગાડી, ગુરૂના ચરણોને સ્પર્શવાને) આ પ્રમાણુ કહે,—

“ અહોકાયં, કાયસંક્રાસં. ”

અર્થ—અધઃકાયં અર્થાત્ આપના પગોને મારા હાથ અને લલાટે કરી રૂડી રીતે સ્પર્શ કરવાને મને આજ્ઞા આપો ! (ગુરૂની આજ્ઞા પામીને, ગુરૂના ચરણુ પ્રત્યે પોતાના હાથ તથા મસ્તકે કરી સ્પર્શ. પછી લલો થઇ મસ્તકે ળે હાથ લગાડી, ગુરૂની સન્મુખ દ્રષ્ટિ રાખી,)

“ ખમણિજ્ઞે ભે ” ઇત્યાદિ પદો કહે.

અર્થ—હે લગવંત ! કાંઈ ખેદ ઉપજાવ્યો હોય તે ખમજો. અદ્ય ગ્દાનિવાળા એવા આપને ઘણાં સમાધિલાવે કરીને (આપનો) દિવસ વીત્યો ?

ગુરુ કહે તહત્તિ તેમજ વ્યતીત થયો છે.

પછી શિષ્ય કહે.

જ-તા ભે ॥ ૪ ॥

અર્થ—હે કર્ણાસમુદ્ર ! આપને તપ, નિયમ, સંયમ, સ્વાધ્યાય રૂપ યાત્રા અવ્યાખાધપણે વર્તે છે ?

ગુરુ કહે તુખ્લાંપિવદૃષ્ટ્યે તમને પણ વર્તે છે ?

પછી શિષ્ય કહે.

જ-વ-ણિજ્ઞં ચ ભે ॥ ૫ ॥

અર્થ—ઇન્દ્રિય અને નો ઇન્દ્રિયથી પીડા નહીં પામતું એવું આપનું શરીર છે ?

ગુરુ કહે એવં એમજ છે.

ખામેભિ, ખમાસમણો ! દેવસિચં વ-

ઈક્કમ્મં ॥ ૬ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! દિવસ સંગંધી મારા અપરાધ પ્રત્યે હું ખામું છું. ગુરુ કહે (અહમવિ ખામેભિ તુમં) હું પણ તને ખામું છું,

આવરિસઆએ, પડિક્કમામિ, ખમા- સમણાણું દેવસિઆએ આસાયણાએ,

અર્થ--અવશ્ય કર્તવ્ય જે ચરણ સિત્તરી અને કરણ સિત્તરી આદિ સેવતાં-પાળતાં જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે થકી હું નિવર્તુ હું (વળી) ક્ષમાશ્રમણુ સંબંધી દિવસને વિષે થઇએવી આશાતનાએ કરીને,

કેવી આશાતનાએ કરીને ?

*તિત્તીસન્નરારાએ, જં કિંચિ મિરછાએ, મણુદુક્કડાએ વયદુક્કડાએ કાયદુક્કડાએ;

૧ ગુરુ મહારાજ સંબંધી તેત્રીશ આશાતના અવશ્ય વર્જીવી નેંદ્રએ. તે આ પ્રમાણે—

૧-૯ ગુરુ મહારાજની ૧ અગાડી, ૨ પડખે (બંને પાસે) તેમજ અ-
લંત ૩ નજદીક અડકીને ૧ ચાલતાં, હીંડતાં ૨ ઉભા રહેતાં અને ૩ ખેસતાં
આશાતના લાગે છે. પરંતુ જે ખાસ અગત્યના કારણસર તેમ કરવું પડે,
તો આશપશુદ્ધિથી અને અધિક લાભના કારણથી આશાતના દોષ ગણાતો
નથી. એમ દરેકના ત્રણ ત્રણ ભેદ કરતાં તેના ૯ ભેદ થઇ શકે છે. ૧૦ ગુરુ
મહારાજ પહેલાં ભોજન વખતે ચલુ કરી લેવાથી કે આચમન લેવાથી દોષ
લાગે. ૧૧ આદરથી ગુરુ સાથે આવ્યા છતાં ને ગુરુમહારાજ થકી પહેલાં
ગમણાગમણે આલોવે એટલે ' ઇરિયાવહી ' પડિક્કમે તો ગુરુનો અનાદર-
ચિનયલંગ કરવાથી દોષ લાગે. ૧૨ રાત્રીસંધારો કર્યા પાદ ગુરુ મહારાજ
કંઈ પુછે કે ખોલાવે ત્યારે સાંભળ્યું, નહિ સાંભળ્યું કરી કરી ઉતર નહિ
આપતાં કેવળ મૌનજ ધારી રહે તો આશાતના લાગે. ૧૩ ગુરુ પાસે આ-

અર્થ--તેત્રીશ આશાતના મધ્યેથી જે કાંઈ મિથ્યા ભાવ રૂપ આશાતના થઈ હોય તેણે કરીને, મન સંબંધી પાપ તે રૂપ આશાતનાએ કરીને, વચન સંબંધી પાપ તે રૂપ આશાતનાએ કરીને, શરીર સંબંધી પાપ તે રૂપ આશાતનાએ કરીને,

વેલા કાંઈ ગૃહસ્થાદિકને વશ કરી લેવા ગુરૂ મહારાજ તેમને બોલાવે તે પહેલાં પોતે બોલાવી લે, તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૧૪ લિલાવૃત્તિથી આ-ણેલાં આહાર પાણી પ્રમુખ ગુરૂમહારાજ પાસેજ પ્રથમ હાજર કરી દેવાં વ્રોધએ અને ગોચરી પણ લાંજ આલોવરી વ્રોધએ, તેને બદલે તેમ નહિ કરતાં તે સંબંધી ઈચ્છા મુજબ વર્તતાં એટલે ગુરૂ પહેલાં ઉતાવળ કરી આવેલી ગોચરી કાંઈ સાધુ વ્રોધ લે તેમજ તે ખીખ સાધુ પાસે આગોવી લે, તો ગુરૂ આશાતના લાગે. ૧૫ આવેલી ગોચરી ગુરૂ પહેલાં ખીખને બતાવી દે તો દોષ લાગે. ૧૬ આવેલાં આહાર પાણી વાપરવા ખીખને નિ-મંત્રણ કરીને પછી ગુરૂ મહારાજને નિમંત્રણ કરે તો તેથી અનાદઃદોષ લાગે. ૧૭ ખાદ્ય મધુર પદાર્થ નિહામાં આવેલો જાણી આપઈએ ગુરૂને પૂછ્યા વગર પોતાને ગમે તેને આપી દેવાથી આશાતના લાગે ૧૮ સરસ રિન્ગધ પદાર્થ આવેલો હોય તો તે ગુરૂદિકને નહિ આપતાં પોતેજ આ-રોગી જાય, તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૧૯ ગુરૂ મહારાજ સાદ કરી બોલાવે ત્યારે બહેરાની પેર કરી પણ ઉત્તર પાછો ન આપે, શુભવત્ બેસી રહે; તો દોષ લાગે. ૨૦ બ્યારે કાંઈ વડીલ સાધુ સાદ કરે ત્યારે સામા થઈ જેમ આવે તેમ બોલે--આ મારી કહે લાગ્યા છે, મનેજ દેખ્યો છે, આમની સાથે ક્યાંથી પાનાં પડ્યાં, ઇત્યાદિક કટુ ભાષણ કરતાં દોષ લાગે. ૨૧ ગુરૂ પાસે જઈ પ્રપણે જવાળ દેવાને બદલે પોતાના આસને બેઠા બેઠા ઉત્તર આપવાથી ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૨ શું કહો છો ? શું છે ? કહોને ! ઇત્યા-દિક વિનયરહિત ભાષણ ગુરૂ સાથે કરતાં આશાતના લાગે. ૨૩ કાંઈ કામ કરવા ગુરૂમહારાજ શિષ્યને બોલાવે ત્યારે તોછડાઈ ભરેલી રીતે બોલે કે

કોહાએ, માણાએ, માયાએ, લોભાએ,

અર્થ—કોઘરૂપ, માનરૂપ, માયારૂપ, અને લોભરૂપ આ-
શાતનાએ કરીને;

તમેજ કરોને, મને શા માટે કહો છો ? અથવા તુંકારાદિ દેતા ગુરૂઆશા-
તના લાગે. ૨૪ વાહ ! અમનેજ દીઠા છે ને ! તમે જાતે કેમ કરતા નથી
અથવા ખીજ શિષ્યને કરવા કેમ કહેતા નથી ? એમ ગુરૂમહારાજની તર્જના
કરતાં ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૫ ગુર્વાદિક વડીલ સાધુએને વ્યાખ્યાન પ્રમુખ
કરતાં દેખા શિષ્ય દુમણો થાય પણ પ્રમુદિત ન થાય, તો ગુરૂઆશાતના
લાગે અથવા ગુર્વાદિક વડીલનો કોઘ રાગી હોય તેને દેખી દુમણો થાય તો
તેથી પણ ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૬ ગુરૂમહારાજ વ્યાખ્યાનાદિક કરતા હોય
ત્યારે 'એ તમે ભુલી ગયા છો, આ વાત તમને યાદ નથી, એનો અર્થ એ
ન હોય' ઇત્યાદિક અનુચિત વચન બોલતાં ગુરૂઆશાતના લાગે ૨૭ અથવા
એ બાબત હું તમને પછી સારી રીતે સમજાવીશ એવ આપ ડહાપણ
ખતાવવા સલા સમક્ષ બોલી, ચાલતી કથાનો ભંગ કરે, તો તેથી ગુરૂઆ-
શાતના લાગે. ૨૮ અથવા એવે અવસરે આવીને શિષ્ય કહે કે મહારાજ!
પોરસી વેળા કે આહાર વેળા થઈ ગઈ છે એમ કહીને પર્યાદાનો ભંગ કરે
તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૨૯ અથવા પર્યાદા ઉઠી ગઈ ન હોય એટલામાં
આપ ડહાપણ ખતાવવા માટે ગુરૂમહારાજ વ્યાખ્યાનમાં કહેલીજ વાત વધારે
વિસ્તારી ખતાવે તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૩૦ ગુરૂ સંબંધી શય્યા-સંચારા
પ્રમુખને પોતાના પગ વિગેરેથી સંબદ્ધ કરી પાછું ખમાવે નહિ તો આશાતના
લાગે. ૩૧ ગુરૂની શય્યા કે સંચારાદિક ઉપર પોતે બેસે કે આબોટે કે અ-
સભ્ય રીતે તેનો સ્પર્શ કરે તો ગુરૂઆશાતના લાગે. ૩૨ ગુરૂ થકી ઉંચા
આસને બેસે, અથવા ગાદી કરી બેસે અથવા ગુરૂ જેવા કે તેથી અધિક
મુદ્યવાળાં વસ્ત્ર વાપરે તો દોષ લાગે. ૩૩ ગુરૂ જેવા સમાન આસન ઉપર
બેસે અથવા ગુરૂ જેવાં સમાન વસ્ત્ર લઈ વાપરે તો ગુરૂઆશાતના લાગે.

સંવકાલિઆએ, સંવમિચ્છોવયારાએ,
સંવધમ્માઈકમણાએ આસાયણાએ,

અર્થ—સર્વ કાળ સંબંધી, સર્વ મિથ્યા ઉપચાર અર્થાત્
કુડ કપટરૂપ આશાતનાએ કરીને તેમજ અષ્ટ પ્રવચન માતારૂપ
સર્વ ધર્મકરણીને અતિક્રમવા રૂપ આશાતનાએ કરીને,

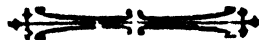
જો મે અઈઆરો, કચો, તસ્સ ખમા-
સમણો ! પડિક્કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ
અપ્પાણું વોસિરામિ ॥

અર્થ—જો મારા જીવે અતિચાર કર્યો હોય તે સંબંધી
હું ક્ષમાશ્રમણ ! આપની સમીપે હું પડિક્કમું છું, આત્મસાક્ષી-
એ નિંદું છું, ગુરૂની સાક્ષીએ વિશેષ નિંદું છું અને । ।
આત્માને વોસરાવું છું અર્થાત્ છોડાવું છું.

ખીજી વારના વાંદણાએ “આવસ્સિઆએ” પદ ન કહેવું.
રાઈપડિક્કમણામાં રાઈ વઘકકંતા પખખીએ પખખો વઘકકંતો
ચોમાસીએ ચઉમાસી વઘકકંતા અને સંવચ્છરીએ સંવચ્છરો
વઘકકંતો એવી રીતે પાઠ કહેવો.

પદ (૫૮) ગુરૂ (૨૫) લઘુ (૨૦૧) સર્વ વર્ણ (૨૨૬)

ઇતિ સુગુરૂવાંદણા સૂત્ર. ૨૯

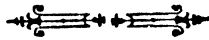
૩૦ ॥ અથ. દેવસિચ્ચં આલોઉં સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

દેવસિચ્ચં—દિવસ સંબંધી અતિચાર. આલોઉં—પ્રકાશું
 ઇચ્છં આલોએમિ આપનું વચન. જો-જો.
 અંગીકાર કરું છું અને પ્રકાશું છું. મે-મેં.

ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્! દેવસિચ્ચં
 આલોઉં? ઇચ્છં, આલોએમિ. જો મેં ઇતિ.

અર્થ—હું ભગવાન્! આપની ઇચ્છા પૂર્વક આજ્ઞા આપો
 (તો) દિવસ સંબંધી (જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે) પ્રકાશું.
 ગુરૂ કહે “ આલોહ ” પ્રકાશો. શિષ્ય કહે, આપનું વચન અંગી-
 કાર કરું છું અને પ્રકાશું છું. જે મેં ઇત્યાદિ બાકીનો પાઠ ઇચ્છા-
 મિ ઠામિ પેઠે સમજવો.

૩૧ ॥ અથ. સાત લાખ સૂત્ર ॥

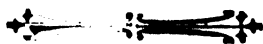
સાત લાખ પૃથિવીકાય, સાત લાખ
 અપ્કાય, સાત લાખ તેઉકાય, સાત લાખ

૧ થોની એટલે જીવને ઉપજવાનાં સ્થાનક તે બધા જીવોનાં મળીને
 ૮૪ લાખ ઉત્પત્તિ સ્થાન છે સ્થાનક તો તે કરતાં પણ વધારે છે પણ
 વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શવડે કરી જેટલાં સ્થાનક સરખાં હોય તે એક

વાઉકાય, દશ લાખ પ્રત્યેકવનસ્પતિકાય, ચૌદ લાખ સાધારણ વનસ્પતિકાય, બે લાખ બેઈંદ્રિય, બે લાખ તેઈંદ્રિય, બે લાખ ચૌરિંદ્રિય, ચાર લાખ દેવતા, ચાર લાખ નારકી, ચાર લાખ તિર્યંચ પંચેંદ્રિય, ચૌદ લાખ મનુષ્ય. એવંકારે ચૌરાશી લાખ જીવયોનિમાંહે, મહારે જીવે જે કોઈ જીવ હણ્યો હોય, હણ્યાવ્યો હોય, હણ્યતાં પ્રત્યે અનુભોઘો હોય, તે સર્વે મને, વચને, કાયાયે કરી, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં ॥ ઈતિ. ॥

અર્થ—સુગમ છે.

સ્થાનક ગણાય, તેની ગણતરી આ પ્રમાણે છે—પૃથ્વીકાયના મૂળભેદ ૩૫૦ તેને પાંચ વર્ણે ગુણ્યતાં ૧૭૫૦) થયા, તેને બે ગંધે ગુણ્યતાં ૩૫૦૦) થયા, તેને પાંચ રસે ગુણ્યતાં ૧૭૫૦૦) થયા, તેને આઠ સ્પર્શે ગુણ્યતાં ૧૪૦૦૦૦) થયા, તેને પાંચ મંસ્થાને ગુણ્યતાં સાત લાખ ભેદ પૃથ્વીકાયના થાય; એમ બધાની ગણતરી કરવી. ઉપરોક્ત ૮૪ લાખ જીવયોની માંહે ઉત્પન્ન થયેલ હરકોઈ જીવને દણ્યો હોય, હણ્યાવ્યો હોય, અગર હણ્યતાંને અનુમતિ આપી હોય તે સંબંધી મિથ્યાદુષ્કૃત આ સૂત્રવડે દેવાનું છે.

૩૨॥ અથ અઠાર પાપસ્થાનક સૂત્ર. ॥

શબ્દાર્થ.

પ્રાણાતિપાત-ખીજના પ્રાણનો નાશ ચિંતવવો.	મૃષાવાદ-અસત્ય ખોલવાનાં પરિણામ.
મૈથુન-વિષયભોગની વાંછારૂપ પરિણામ.	અદત્તાદાન-પાસકી વસ્તુ ધણીની સંમતિ વિના લઇ લેવાની વૃત્તિ.
ક્રોધ-ખીજની ઉપર તીવ્ર પરિણામે સુખ વગેરે અવયવો તપાવવાં.	પરિગ્રહ-નવ પ્રકારે બાહ્ય અને ચૌદ પ્રકારે અખંતર વસ્તુ વગેરેની વાંછા.
માયા-ગુપ્તપણે સ્વાર્થવૃત્તિ સિદ્ધ કરવાની ઇચ્છા.	માન-પ્રાપ્ત અથવા અપ્રાપ્ત વસ્તુનો અહંકાર.
રાગ-પૌદ્ગલિક વસ્તુ ઉપર પ્રીતિ.	લોભ-ધનાદિ સંપત્તિને એકઠાં કરી સંગ્રહ કરી રાખવાની મનોવૃત્તિ.
દ્વેષ-અણુગમતા જીવાદિ પદાર્થો ઉપર અરૂચિ.	કલહ-ખીજની સાથે વિખવાદ કરવાની વૃત્તિ.
અભ્યાખ્યાન-નહીં દીઠેલું અને નહીં સાંભળેલું પરજીવને આળ દેવું.	પૈશુન્ય-પરજીવના દોષની ચાડી ખાવી.
પરપરિવાદ-ગુણી વા નિર્ગુણી જીવની નિંદા કરવી.	રતિઅરતિ-સુખ દુઃખ આવે હર્ષ શોક કરવો.
માયામૃષાવાદ-કપટવૃત્તિથી અસત્ય બોલી જીન કરીને લોકાને ઠગવાનાં પરિણામ.	મિથ્યાત્વશબ્દ-અવહારથી કુદેવ, કુગુરૂ અને કુધર્મ સેવવાની અભિગ્રાહા અને નિશ્ચયથી આત્મસ્વરૂપના અનુભવને વિવેકતોરૂપ આત્માના પરિણામ.

પહેલે પ્રાણાતિપાત, બીજે મૃષાવાદ, ત્રીજે અદત્તાદાન, ચોથે મૈથુન, પાંચમે

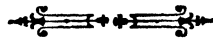

પરિગ્રહ, છઠ્ઠે ક્રોધ, સાતમે માન, આઠમે
 માયા, નવમે લોભ, દશમે રાગ, અગિયા-
 રમે દ્વેષ, બારમે કલહ, તેરમે અભ્યાખ્યાન,
 ચૌદમે પૈશુન્ય, પંદરમે રતિ અરતિ, સોલસમે
 પરપરિવાદ, સત્તરમે માયામૃષાવાદ, અઠ્ઠારમે
 મિથ્યાત્વશલ્ય; એ અઠ્ઠાર પાપસ્થાનકમાંહે
 મહારે જીવે, જે કોઈ પાપ સેવ્યું હોય, સે-
 વરાવ્યું હોય, સેવતાં પ્રત્યે અનુમોઘું હોય,
 તે સર્વે મને, વચને, કાયાએ કરી, મિચ્છામિ
 દુઃકં ॥ ઈતિ ॥

અર્થ—પરજીવના પ્રાણનો નાશ ચિંતવવો તે પ્રાણાતપાત;
 અસત્ય બોલવાના પરિણામ તે મૃષાવાદ; પારકી વસ્તુ ધણીની
 સંમતિ વિના લઈ લેવાની વૃત્તિ તે અદત્તાદાન; વિષયલોભની
 વાંચ્છા રૂપ પરિણામ તે મૈથુન; નવ પ્રકારે બાહ્ય અને *ચૌદ પ્ર-
 કારે અભ્યંતર વસ્તુ આદિની વાંચ્છા અથવા મૂચ્છા તે પરિગ્રહ;
 પરની ઉપર તીવ્ર પરિણામે મુખાદિ અવયવને તપાવવા તે ક્રોધ;
 પ્રાપ્ત વા અપ્રાપ્ત વસ્તુનો અહંકાર તે માન; ગુપ્તપણે સ્વાર્થવૃત્તિ

સિદ્ધ કરવાની વાંચ્છા તે માયા; ધનાદિ સંપત્તિને એકઠાં કરી સંગ્રહ રાખવાની મનોવૃત્તિ તે લોભ; પૈદ્દગલિક વસ્તુ ઉપર પ્રીતિ તે શગ; અણુગમતા જીવાદિ પદાર્થો ઉપર અરૂચિ તે દ્રેષ; પરની સાથે વિષવાદ કરવાની વૃત્તિ તે કલહ; પરજીવને નહોં દીઠેલું, નહી સાંભળેલું આળ દેવું તે અભ્યાજ્યાન; પર જીવના દોષની ચાડી ખાવી તે પૈશુન્ય; સુખ દુઃખ આવે હર્ષ, શોક કરવો તે રતિઅરતિ; શુભી વા નિર્ગુણી જીવની નિંદા કરવી તે પરપરિવાદ; કપટવૃત્તિથી અસત્ય ખોલી ઇળ કરીને લોકોને ઠગવાના પરિણામ તે માયામૃષાવાદ; વ્યવહારથી કુદેવ કુગુરૂ અને કુધર્મ સેવવાની અભિલાષા અને નિશ્ચયથી આત્મસ્વરૂપના અનુભવને વિદ્વર્ત્તારૂપ આત્માના પરિણામ તે મિથ્યાત્વ શલ્ય એ અઠાર પ્રકારે જીવને ચિત્તમાં જે પાપરૂપ ભાવ ઉત્પન્ન થાય તે ભાવ પાપ અને તે ભાવની ચિકાશથી જીવને સત્તાયે કર્મના દળીયાં લાગે તે દ્રવ્ય પાપ કહેવાય છે.

ઈતિ અઠાર પાપસ્થાનક સૂત્ર. ૩૨

૩૩ ॥ અથ વંદિતા સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

વંદિતુ-વાંદીને.

સંવસિદ્ધે-સર્વજ્ઞ એવા તીર્થંકર તથા

ધર્મચરિત્તે-ધર્માચાર્યને.

સિદ્ધ ભગવંતને.

સંવસાદુઃ અ-આચાર્ય ઉપાધ્યાય ઈચ્છામિ-હું ઈચ્છું છું.

વગેરે સર્વ સાધુઓને.

પડિક્કમિઉ-પ્રતિક્રમવાને.

*શ્રાવકને દિવસ સંબંધી લાગેલા અતિચારને આલોચવાને અર્થે

સાવગધમ્માઈઆઃસ્સ-શ્રાવક ધ- વયાઈઆરો-ત્રનોતે વિષે અતિચાર
 ઋતે વિષે લાગેલા અતિચારથી. લાગ્યા હોય.

નાણુ-જ્ઞાનને વિષે,	તહુ-તથા
દંસણુ-દર્શનને વિષે.	ચરિત્તે-ચારિત્રને વિષે.
સુહમો-સૂક્ષ્મ	ખાચરો વા-અથવા આદર.
દુવિહુ-એ પ્રકારનો.	પચ્ચિગહુમિ-પરિગ્રહ
સાવજ્જે-સાવધ-પાપવાળો.	ખહુવિહુ-ખહુ પ્રકારનો.
આરંભે-આરંભ.	કારાવણુ-ખીજની પાસે કરાવવાથી.
અ-અનુમોદવાથી.	કરણુ-પોતાની જાતે કરવાથી,
પડિક્કમે-હું પડિક્કમું છું.	દેસિઅ-દિવસ સંબંધી.
સવ્વ-સર્વ અતિચાર પ્રત્યે.	ઇંદિએહિ-ઈંદ્રિયોવડે કરી.
ખદ્ધ-ખાંધ્યું હોય.	કસાએહિ-કપાયે કરી.
ચઉહિ-ચાર.	અપ્પસથેહિ-અપ્રશસ્ત ભાવે કરી.
રાગેણુ-રાગે કરી,	વ-અથવા.
દાસેણુ-દોષે કરી.	નિગ્ગમણુ-આવતાં.
આગમણુ-જતાં.	ચંકમણુ-આમતેમ કરતાં.
ઠાણુ-મિથ્યાત્વીના સ્થાને ઉભા રહેતાં.	અભિઆગે-રાજા અથવા ધણા લો-
અણાભોગે-ઉપયોગ વિના.	દોના આગ્રહથી.
નિઆગે-પરાધીનતાના કારણથી.	સંકા-જિન વચનમાં શંકા.
કંખ-અન્ય મતની ઇચ્છા	વિગિચ્છા-સાધુ સાધ્વીની મલિનતા
પસંસ-મિથ્યાત્વીની પ્રશંસા.	દેખી દુગંછા કરવી અથવા
તહુ-તેમજ.	ધર્મતા ફળનો મંદેહ.
સંથવો-પરિચય.	કુલિંગીસુ-મિથ્યાત્વીનો.

આ સૂત્ર સાંજરે સૂર્ય અર્ધ અસ્ત પામેલો હોય તે વખતે કહેવાનું છે. આઃ
 વકના ખ.૨ વ્રત વગેરેમાં લાગેલા ૧૨૪ અતિચાર આ સૂત્રવડે આલોવવામાં
 આવે છે.

सम्भत्तस्स-समकितना.

छक्काथ-छकायना.

पयल्ले-पोते रंधतां.

जे-जे.

अत्तट्टा-पोताने अर्थे.

उल्लयट्टा-पोताने तथा परने अनेने
अर्थे.

अल्लुवयाल्लुं-अल्लुप्रतने विषे.

तिण्हुं-त्रणु.

अउण्हुं-यार.

पडमे-पडेका.

थुसग-स्थूण.

विरध्मो-विरतितुं उक्खंधन करीने.

अप्पसत्थे-अप्रशस्तभावे वर्त्तां.

पमायप्पसंगेणुं-प्रमादना प्रसंगथी.

अध-द्वारडांउडे आंधवो.

अधलारे-तेना उपर धरो लार भरवो.

वुच्छेअ-अंतराय करवो.

धआरे-अतियार मध्ये.

अधआरे-अतियारमां.

समारंले-समारंलने विषे अर्त्तवाथी.

पयावले-प्रीणनी पासे रंधावतां.

दोसा-दोष लाग्या होय.

परट्टा-परने अर्थे.

थेव-तिश्चे.

पंयण्हुं-पांय.

गुणुवयाल्लुं-गुणुप्रतने विषे.

सिण्णाल्लुं-शिक्षाप्रतने विषे.

पडिक्कमे-हुं पडिक्कमुं छुं.

अल्लुवयंमि-अल्लुप्रतने विषे.

पाल्हाधवाय-प्राणुतिपातनी.

आयरिअं-जे आयरणु सेव्यां होय.

धत्थ-अहीआं.

वल्लु-अवने मारवो.

छविअच्छे-तेना अवयवने छेदवा.

लत्तपाल्लु-ते लातपाल्लु-यारानो.

पडमवयस्स-आ पडेका प्रतना.

वांइत्तु सव्वसिद्धे, धम्मआयरिअे अ स-
व्वसाहू अ ॥ धंअमि पडिक्कमिउं, साव-

१ स्वस्थानात् यत्परस्थानं, प्रमादस्य वशाद् गतः ।

तत्रैव क्रमणुं भूयः, प्रतिक्रमणमुच्यते ॥

ગધર્માર્થઆરસ' ॥ ૧ ॥

અર્થ—સર્વજ્ઞ એવા તીર્થંકર તથા સિદ્ધ ભગવંતને વળી ધર્માચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુને વાંદીને, શ્રાવક ધર્મને વિષે લાગેલા અતિચાર થકી પ્રતિક્રમવાને હું ઇચ્છું છું. ૧

સામાન્યથી સર્વ વ્રતના અતિચાર.

જે મે વચાર્થઆરો, નાણે તહ દંસણે
ચરિત્તે અ ॥ સુહુમો અ ખાયરો વા, તં નિદે
તં ચ ગરિહામ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જ્ઞાનને વિષે તથા દર્શનને વિષે તથા ચારિત્રને વિષે અને ચ શબ્દથકી તપને વિષે તથા વીર્યને વિષે અને સંલેખનાને વિષે (વળી) જે અતિચાર મને વ્રતોને વિષે સૂક્ષ્મ વા ખાદર લાગ્યો હોય, તેને નિંદું છું અને ગુરૂની સમક્ષ મહું છું. ૨
પરિગ્રહના અતિચાર.

દુવિહે પરિગ્ગહંમી, સાવજ્જે બહુવિ-
હે અ આરંભે, કારાવણે અ કરણે, પડિક્કમે
દ્દેસિઅં સવ્વં ॥ ૩ ॥

૧ પંચમીસ્થાને પછી યદ્વા કર્મણિ પછી.

૨ રાધયં, પખિખમ્, ચોમાસિઅં, સંવચ્છરિઅં, વા યથાયોઅં.
આર્ષત્વાહ વકાર લોપ:

અર્થ—જે પ્રકારનો પરિગ્રહ છે—સાચત અને અચિત્ત તેમજ સાવધ-પાપવાળો અને બહુ પ્રકારનો આરંભ તે બંનેને કરાવવાથી, પોતે કરવા થકી અને બીજા કરનારાઓને અનુભો-દવા થકી; જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચાર પ્રત્યે પ્રતિક્રમું છું. ૩

જ્ઞાનના અતિચાર.

જં બદ્ધમિંદિએહિં, ચઉહિં કસાએહિં
અપ્પસથેહિં ॥ રાગેણુ વ દોસેણુ વ, તં નંદે
તં ચ ગરિહામિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—ઇંદ્રિયોવડે કરી તથા ચાર કષાયે કરી, અપ્રશસ્ત ભાવે કરી, રાગે કરી વા દ્વેષ વડે કરી જે અતિચારરૂપ અશુભ-કર્મ બાંધ્યું હોય તેને આત્માની સાથે નિંદું છું અને ગુરૂની સાથે ગર્હું છું. ૪

સમ્યગ્દર્શન અને ચક્ષુદર્શનના અતિચાર.

આગમણે નિગમણે, ઠાણે ચંકમણે
અણાભોગે ॥ અભિઓગે અ નિઓગે, પડિ-
ક્કમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૫ ॥

અર્થ—ઉપયોગરહિતપણે રાજના વા ઘણા લોકના આગ્રહ થકી તથા પરાધીનતાના કારણથી (મિથ્યાત્વીના મંદિરાદિકને

વિષે) જતાં, આવતાં, તેમના સ્થાનકે ઉભા રહેતાં, ત્યાંજ આમ તેમ ફરતાં જે અતિચારરૂપ પાપકર્મ ણાંધ્યું હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વને પ્રતિક્રમું છું. ૫

સમ્યક્ત્વના અતિચાર.

સંકા કંખ વિગિચ્છા, પસંસ તહ સં-
થવો કુલિંગીસુ ॥ સમ્મત્તસ્સઈઆરે, પડિ-
ક્કમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૬ ॥

અર્થ—જિન વચનમાં સંકા, અન્યમતની વાંચ્યા, ધર્મના ફળનો સંદેહ વા સાધુ સાધ્વીના મલિન ગાત્ર તથા વસ્ત્ર દેખી દુગંચ્છા કરવી; મિથ્યાત્વીની પ્રશંસા તથા તેમનો પરિચય, એ સમ્યક્ત્વના અતિચાર મધ્યે દિવસસંબંધી જે પાપ ણાંધ્યું હોય તે સર્વને પડિક્રમું છું ૬

છકાયસમારંભે, પયણે અ પયાવણે
અ જે દોસા ॥ અત્ઠા ય પરઠા, ઉભયઠા
થેવ તં નિદે ॥ ૭ ॥

અર્થ—પોતાને અર્થે તથા પરને અર્થે વળી પોતાને તથા પરને એ બંનેને અર્થે (અશનાદિ આહારને) પોતે રાંધતાં, બીજા પાસે રાંધાવતાં અને બીજા રાંધતા હોય તેને અનુમોદન દેતાં, છકાયના સમારંભને વિષે પ્રવર્તવા થકી જે (કર્મબંધરૂપ) દોષ લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૭

સામાન્યથી ખાર વ્રતના અતિચાર.

પાંચગુણ-મણુવ્યાણું^૧, ગુણુવ્યાણું^૨ ચ
તિણુમઈચારે ॥ સિખખાણું^૩ ચ ચઉણુહં,
પડિક્કમે દેસિઅં સંવં ॥ ૮ ॥

અર્થ—પાંચ અણુવ્રતને વિષે, ત્રણ ગુણુવ્રતને વિષે, ચાર શિક્ષાવ્રતને વિષે અને તપ સંલેષણાદિને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસસંબંધી સર્વ અતિચારને ઠીક પડિક્કમું છું. ૮

પઠમે આણુવ્યામિ, શૂલગ-પાણુઈવાય-
વિરઈઓ ॥ આચરિય-મપ્પસત્થે, ઈત્થ
પમાયપ્પસંગેણું ॥ ૯ ॥

અર્થ—અહીંયા પહેલા અણુવ્રતને વિષે, પ્રમાદના પ્રસંગ થકી અપ્રશસ્ત ભાવે વર્તતાં થકાં સ્થૂલ પ્રાણુતિપાતની નિવૃત્તિનું ઉદ્ધંધન કરીને જે આચરણુ સેવ્યાં હોય તે જેમ કે-૯

વહુ બંધ છવિચ્છેએ, અઈભારે ભત્તપાણુ-

૧ સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થયા પછી પ્રાપ્ત થાય માટે અનુવ્રત અને મહાવ્રતની અપેક્ષાએ નહાના માટે અણુવ્રત તે પાચ છે. તે પાંચ મૂળ ગુણુ છે.

૨ મૂળ ગુણુને વિશેષ ગુણુ કરવાવાળા તેથી ગુણુવ્રત તે ત્રણ છે.

૩ શિષ્યને વિદ્યા ગ્રહણની પેઠે વારંવાર સેવન કરવા યોગ્ય હોવાથી શિક્ષાવ્રત, તે ચાર છે. ખારવ્રત માહેલા પહેલા આઠ વ્રતો યાવતકથિત (દાયમના) અને આ ચાર વ્રત ઈત્વરકાલિક (થોડાકાળ માટેના) સમજવા.

વુરુછેએ ॥ પઠમવચસ્સ-ઈઆરે, પાડકમે
દેસિઅં સંવં ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—(દ્વિપદાદિ જીવને) મારવો; ૧ દોરડાવડે બાંધવો; તેના
અવયવને છેદવા; તેના ઉપર ઘણો ભાર ભરવો; તેને ભાત-
પાણી-ચારાનો અંતરાય કરવો; આ પહેલા વ્રતના અતિચાર
મધ્યે જે અતિચાર દિવસસંબંધી લાગ્યા હોય તે સર્વને હું
પડિક્કમું છું. ૧૦

શબ્દાર્થ.

બીએ-બીજા.

અણવચમ્મી-અણવ્રતને વિષે.

પરિથૂલગ-અતિ મોટા.

અભિઅવચણુ-જુઠા વચનની.

વિરુદ્ધિએ-વિરતિનું ઉદ્ધંવન કરીને. સહસા-અણવિચારે.

રહસ્સ-એકાંતિ (જાની વાત કરનાર દ્વારે-સ્ત્રીએ કહેલી વાત પ્રગટ કરતાં.

ઉપર રાજ્ય વિરુદ્ધ ગુન્હો મુકતાં.) મોસુવએસે-ખોટો ઉપદેશ આપતાં.

કૂડલેહે-જુઠા દસ્તાવેજ કરતાં.

બીઅ-બીજા.

વચસ્સઈઆરે-વ્રતના અતિચારને.

તમએ-ત્રીજા.

અણવચમ્મિ-અણવ્રતને વિષે.

થૂલગ-મોટા (ખાદરપણે).

પરહંવ-પારકા દ્રવ્યના.

હરણુ-હરણની.

૧ અહિં કાઈ શંકા કરે કે પ્રાણાતિપાત વિરમણુ વ્રતવાળાને વધાદિ
અતિચાર લાગે નહિ કારણુ કે પ્રાણાતિપાત શબ્દે વધઃદિનું અહણુ થઇ શકે
નહિ તેથી અતિચાર ન લાગે ! તેને માટે ઉત્તર આપે છે કે-મુખ્યતાએ પ્રા-
ણાતિપાતનુંજ પરચખ્ખાણુ થાય છે તો પણ વધાદિક પ્રાણાતિપાતના હેતુ
હોવાથી તેનું પણ પરચખ્ખાણુ આવી ગયું, માટે વધાદિક કરવાથી અતિ-
ચાર લાગે.

તેનાહુડપઓગે-ચોરીનો માલ લેવો. તરપડિરૂવે-ખોટી વસ્તુને ખરી જેવી
ચોરને સહાય આપવી. કરી વેચવી.

વિરૂદ્ધગમણુ-દાણચોરી વગેરે રાજ્ય કૂડતુલ-ખોટા તોલ રાખવા.
વિરૂદ્ધ આચરવું. કૂડમાણુ-ખોટાં માપ રાખવાં.

ચઉત્થે-ચોથા નિચ્ચ-નિત્યે.

અણુવ્યંચમિ-પણપ્રતને વિષે. અપરિગ્ગહિઆ-કુંવારી કન્યા અ-
પરદારગમણુ-પરસ્ત્રી સાથે ગમન થવા વિધવાની સાથે વિષય સેવવો.

કરવાની. અણુગ-લિત્ત અંગોથી ઠકડા કરવી.
ઈતર-ખીજનએ થોડા વખત માટે રાખે. વિવાહ-પોતાના પુત્ર પુત્રી શિવાય
હી વેશ્યાની સાથે વિષય સેવવો. ખીજનના વિવાહ કરવા.

તિવ્વઅણુરુગે-કામભોગને વિષે તીવ્ર. ચઉત્થ-ચોથા.
અનુરાગ કરવો. અણુવ્યએ-અણુપ્રતને વિષે.

ધતો-એ પછી. પરિમાણુપરિચ્છએ-પરિચ્છના પ-
પંચમમિ-પાંચમા. રિમાણુનું ઉક્ષંધન કરવાથી.

ધણુ-ધન. ધન્ન ધાન્ય. ખિત-ક્ષેત્ર.

વત્થુ-ધર-હાટ. રૂપ-રૂપું.
સુવન્ને-સોનું. કુવિચ્ચ-સોના રૂપા શિવાય ખીજ

પરિમાણુ-પરિમાણુ ઉપરાંત રાખવાથી ધાતુઓની વસ્તુઓને.
દુપએ-દાસદાસી વગેરે એ પગવાળાં. અઉરપયમિ-ધોરા વગેરે ચાર પ-

ગમણુસ-જવાના. ગવાળાં પ્રાણીઓને.
પરિમાણુ-પરિમાણુથી આધક જતાં. દિસાસુ-દિશિમાં.

ઉઠ્ઠું-ઉર્ધ્વદિશિ. અહુ-અધોદિશિ
તિરિચ્ચ-તિચ્છી દિશિ. પુઠ્ઠિ-પરિમાણુ વધારતાં.

સઈચ્ચંતરદ્ધા-માર્ગમાં અમુક દહની પદમમિ-પહેલા.
સ્મૃતિનો ભ્રંશ થવાથી વધારે જતાં. ગુણુવ્યએ-ગુણુપ્રતને વિષે.

મજમમિ-મદિરા. મંસમિ-માંસ.

પુષ્પે-પુષ્પ.

કૃત્તે-કૃત્ત.

ગંધ-અરાશ પ્રમુખ ગંધ.

મદસે-પુષ્પની માળા.

ઉવભોગ-પરીભોગે-ઉપભોગ પરિ-
ભોગ નામના.બીઆંમિ-બીમ.
ગુણુવએ-ગુણુવતને વિષે.

બીજા વ્રતના અતિચાર.

બીએ આણુવયંમિ, પારથૂલ્લગ-અલ્લિ-
અવયણુવિર્ષઓ ॥ આચરિઅમખ્પસત્થે,
ઈત્થ પમાયખ્પસંગેણું ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—અહીંયા, બીજા આણુવતને વિષે, પ્રમાદના પ્રસંગ થકી અપ્રશસ્ત ભાવ વર્તતાં થકાં અતિશયે કરીને મોટાં જૂઠાંની વિરતિનું ઉદ્ધંધન કરીને જે આચરણ કરેલું હોય તે જેમકે—૧૧

સહસા રહસ્સ દારે, મોસુવએસે અ
કૂડલેહે અ ॥ બીઅવયસ્સ-ઈઆરે, પડિક્કમે
દેસિઅં સવં ॥ ૧૨ ॥

૧ મોટાં જૂઠાણાં પાંચ છે તે આ પ્રમાણે—૧ દ્વેપાદિવડે અવિષ કન્યાને વિષકન્યા કહેવી વગેરે કન્યા સંબંધી ફેરફાર બોલવું તે કન્યાલીક. ૨ થોડા દુધવાળી ગાય (ઉપલક્ષણથી દુગ્ધા જનાવર) ને ધણા દુધવાળી અને ધણા દુધવાળીને થોડા દુધવાળી કહેવી ઈત્યાદિ કહેવું તે ગવાલીક. ૩ પારકી ભૂમિને પોતાની ભૂમિ કહેવી વિગેરે ભૂમ્યાલીક. ૪ ધન ધાન્યાદિ પારકી

અર્થ—અણુવિચારે કોઈના ઉપર આળ મુકતાં, એકાંતે છાની વાત કરનાર ઉપર રાજ્ય વિરૂદ્ધ ગુન્હો મુકતાં, સ્ત્રીએ કહેલી વાત પ્રગટ કરતાં, ખોટો ઉપદેશ આપતાં અને જુઠાં દસ્તાવેજ કરતાં, ખીજા વ્રતને વિષે જે કોઈ અતિચાર લાગ્યો હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૧૨

ત્રીજા વ્રતના અતિચાર.

તઈએ આણુવચમિ, થૂલગપરદવહ-
રણુવિરઈએ ॥ આચરિઅ-મપ્પસતથે ઈત્થ
પમાયપ્પસંગેણું ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—અહીંયા ત્રીજા અણુવ્રતને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગ થકી અપ્રશસ્ત ભાવ વર્તતાં થકાં, બાદરપણે પરદ્રવ્યના હુરણની વિરતિનું ઉદ્દિગ્ધન કરીને જે આચરણ સેવ્યું હોય તે જેમકે-૧૩

તેનાહડપ્પએગે, તપ્પડિરૂવે વિરૂદ્ધગ-
મણે અ ॥ કૂડતુલકૂડમાણે, પડિક્કમે દેસિ-
અં સવં ॥ ૧૪ ॥

યાપણુ રાખી હોય છતાં નથી રાખી એમ જૂઠું ખોલી એળવવી તે ન્યા-
સાપહાર (અદત્ત વસ્તુને રાખવાથી અદત્તાદાન લાગે છે છતાં વચનની મુખ્યતા હોવાથી અહીં મૃપાવાદપણું પણ ગણ્યું છે) અને ૫ લાંચ લદને અગર મત્સરવડે ખોટી સાક્ષી પૂરવી તે કૂડસાક્ષિત્વં. આ પાંચ પૈકી પહેલામાં દ્વિપદ સર્વ સંબંધી અને ખીજામાં ત્રિપદ સર્વ સંબંધી બલીદને

અર્થ—ચોરની આણેલી વસ્તુ અર્થાત્ ચોરીનો માલ લેવો, ચોરને સહાય આપવી, ખોટી વસ્તુ ખરી જેવી કરી વેચવી, દા-
ણુચોરી પ્રમુખ રાજ્યવિરુદ્ધ આચરવા અગર શત્રુ રાજના દે-
શમાં રાજ્ય તરફથી જ્વાનો નિષેધ કર્યો હોય છતાં વ્યાપારાદિ
પ્રસંગે જતાં, ખોટા તોલ રાખવા ખોટા માપ રાખવા; તેથી જે
પાપ લાગ્યું હોય તે દીવસ સંબંધી સર્વને હું પડિક્કમું છું. ૧૪
ચોથા વ્રતના અતિચાર.

ચુતિથે આણુવયમિ, નિચ્યં પરદારગ-
મણુ-વિરઈઓ ॥ આચરિઅમપ્પસત્થે, ઈત્થ
પમાયપ્પસંગેણું ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—અહીંયા ચોથા આણુવ્રતને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગ
થકી, અપ્રશસ્ત ભાવ વર્તતાં થકાં, નિરંતર પરદારા સાથે જ-
પન કરવાની વિરતિનું ઉદ્ધંધન કરીને જે આચરણુ સેવ્યું હોય તે
જેમકે—૧૫

અપરિગ્ગહિઆ ઈત્તર, આણુંગ વિવાહ
તિવ્વ-આણુરાગે ॥ 'ચુતિથવયસ્સ-ઈઆરે,
પડિક્કમે દેસિઅં સવં ॥ ૧૬ ॥

સમાવેશ છે. ન્યાસાપહાર તથા દૃટસાક્ષિત્વ એ બે દ્વિપદાદિના જૂઠાણામાં
અંતર્ભાવ થાય છે છતાં પણુ લોકમાં અત્યંત નિંદિત હોવાથી જુદાં ગણ્યાં છે
૧ આ ચોથું વ્રત બે પ્રકારે ગ્રહણ થઈ શકે છે, તેથી સ્વદારા સં-

અર્થ—અપરિગ્રહીત અર્થાત્ કુંવારી કન્યા અથવા વિધવાની સાથે મૈથુન કરવું, બીજાએ થોડા વખત માટે રાખેલી વેફ્યાની સાથે મૈથુન કરવું, અનગ કીડા કરવી (સૃષ્ટિ નિયમવિરુદ્ધ અંગથી વિષય ક્રિડા કરવી), પોતાના પુત્ર પુત્રી શિવાય બીજાના વિવાહ કરવા, કામલોગને વિષે તીવ્ર અનુરાગ કરવો, (આ પાંચ) ચોથા વ્રતના અતિચાર મધ્યેથી જે કોઈ અતિચાર દિવસ સંબંધી મને લાગ્યો હોય તે સર્વને હું પડિક્કમું છું. ૧૬

પાંચમા વ્રતના અતિચાર.

ઈતો આણુવ્યએ પંચમંમિ, આચરિ-
અમપ્પસત્થમિ ॥ પરિમાણુપરિચ્છેએ, ઈત્થ
પમાયપ્પસંગેણું ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—એ પછી, અહીંયા પાંચમા આણુવ્રતને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગ થકી, અપ્રશસ્ત લાવ વર્તતાં થકાં પરિગ્રહના પ્રમાણુનો પરિચ્છેદ કરવા થકી જે આચરણુ સેવ્યુ હોય તે જેમકે- ૧૭

ધણુધન્ન પિત્તવત્થુ, રૂપ્પસુવન્ને અ

તોપીને છેલ્લા ત્રણ અતિચાર અને પહેલા બે સેવાય તો વ્રત લંગળ થાય અને પરસ્ત્રીગમનવિરમણવાળાને પાંચ અતિચાર સમજવા. અહીં પુરૂષને સ્ત્રી આશ્રયી કહ્યું છે તે પ્રમાણે સ્ત્રીને પુરૂષ આશ્રયી અતિચાર અનાચાર વગેરે સમજ લેવું

૧ ધન ચાર પ્રકારનું છે તે આ પ્રમાણે—ગણી શકાય તે ગણિમ

કુવિચ્છ-પરિમાણુ ॥ દુપચ્છે ચઉપ્પચંમિ ચ,
પડિક્કમે દેસિચ્છં સંવં ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—ધન-ધાન્ય, ખેતર-ઘરહાટ, રૂપુ-સોનું અને રૂપા
સોના શિવાય બીજી ધાતુની વસ્તુઓને પરિમાણુ ઉપરાંત રાખ-
વાથી તથા દાસ, દાસી વિગેરે જે પગવાળાં અને ઘોડા વિગેરે
ચાર પગવાળાં પ્રાણીઓને પરિમાણુ ઉપરાંત રાખવાથી લાગેલા,
દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૧૮

છઠ્ઠી વ્રતના અતિચાર.

ગમણુસ્સ ચ પરિમાણુ, દિસાસુ ઉટ્ટું
અહેચ્છ તિરિચ્છં ચ ॥ વુટ્ટું સર્વચ્છંતરદ્ધા,
પઠમંમિ ગુણુવચ્છે નિંદે ॥ ૧૯ ॥

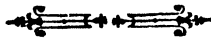
અર્થ—ઉર્ધ્વદિશિ, અધોદિશિ અને તિચ્છીંદિશિમાં જવાના
પરિમાણુથી અધિક જતાં, એક દિશિમાં જવાનું ઘટાડી બીજી દિ-
શિમાં તે પરિમાણુ વધારતાં અને કરેલા પ્રમાણુની વિસ્મૃતિ ધ-
વાથી વધારે જતાં, પહેલાં ગુણુવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા
હોય તેને આત્માની સાથે નિંદું છું. ૧૯

સોપારી નાળીએર વગેરે. ૨ તોળી શકાય તે ધરિમ ગોળ, ઘી વગેરે. ૩
માપી શકાય તે મેચ' કાપડ જમીન તેજ દુધ વગેરે અને ૪ પરીક્ષા કરવા
ચોગ્ય તે પારિણેય માણુક મોતી રૂપા નાણું વગેરે.

સાતમા વ્રતના અતિચાર.

મજ્જામિ અ મંસમિ અ, પુષ્કે અ
ફલે અ ગંધમલ્લે અ ॥ ઉવભોગપરીભોગે,
બીયામિ ગુણુવએ નિદે ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—મદિરા તથા માંસ અને બીજા પણ નહીં ખાવા
યોગ્ય પદાર્થ તથા પુષ્પ, ફળ, ધરાસપ્રમુખ ગંધ અને પુષ્પની
માળાને ભોગવવાથી, ઉપભોગ પરિભોગ નામના બીજા ગુણુવ્રતને
વિષે લાગેલા અતિચારને હું નિહું છું. ૨૦

શબ્દાર્થ.

- સચ્ચિત્તે-સચિત વસ્તુ વાપરવી. પડિમદ્દે-સચિત સાથે ઝંડાએલી વ-
- અપોલ-નદિ પકાવેલા પદાર્થ વાપરવા. સ્તુ વાપરવી.
- દુષ્પેલિઅમ્-અરધા કાચા પદાર્થ. આહારે-ખાવાથી.
- તુચ્છોસહિ-તુચ્છ પદાર્થ. ભખખણ્યા-ભક્ષણ કરવાથી.
- ઇંગાદી-અંગારકર્મ-એટલે કુંભાર વણુ-વનકર્મ-એટલે ફળ, ફુલ, વન-
- અને ભાડબુજા વિગેરેનાં અગ્નિ સ્પતિ, અનાજ વિગેરે, ઉગા-
- મંબંધી કર્મ. ડવાં, તથા હેઠવાનું કર્મ.
- ચાડી-શકટકર્મ-એટલે ગાડાં, ખેલ, ભાડી-ભાટિકકર્મ-એટલે ધોડા, ઉંટ.
- વિગેરે વેચવા, વેચાવવાનું કર્મ. અળદ વિગેરે ભાડે આપવા અ-
- પ્રાડી-સ્ત્રોટિકકર્મ-કુવા, વાવ્ય. પાવવાનું કર્મ.
- વિગેરે ખોદવા-ખોદાવવાનું કર્મ. સુવજ્જએ-અન્યંતપણે વળંવાં.
- કુમ્મ-કર્મ. વાણુજ્જ-વેપાર.
- ચેવ-વળા નિશ્ચ. ઠંત-હાથીદાંત, મુક્તાફળ, વિગેરેનો વેપાર.

लज्ज-दाभनो वेपार.

डेस-केशनो व्यापार-भोर, पोपट,

भनुष्य अने पशुनो व्यापार.

अेव-अे प्रभाणे.

भु-निश्चयथी

जंतपिष्टु-धंटी यरभा प्रभुष्य,

यंत्रमां शेरडी, तत्र विगेरे

पीलाववाना कामनुं.

द्वद्वालु-अग्निद्वद्वेवो,

द्वद्व-द्वद्व.

सास-सूकापी नाभवां.

वज्रिज्ज-वज्रवां.

सत्थ-सत्थ.

मुसल-सांभेसुं.

ताणु-तणु.

भंत-सर्प वगेरेने उतारवाना भंत्र. मूल-नागदमण्णी प्रभुष्य जडी-सुट्टी.

भेसज्जे-गोणी, यूरणु वगेरे वरतुओ. द्विने-आपवाथी.

द्वद्वविअे-भ्रीमनी पासे अपाववाथी. वा-अथवा.

द्वद्वालु-अणुगण पाणीथी न्हावुं.

वज्रग-असतो, गुलात्र वगेरेथी

रंग करवो.

सद्व-शब्द.

रुव-रुप.

गंधे-गंध.

आसणु-आसन.

पडिक्कमे-हुं पडिक्कमुं हुं.

रस-रसनो व्यापार-धी, तेल गोण
विगेरेनो व्यापार.

विसविसय-अेरनो व्यापार-अशीणु
सोमल विगेरेनो तथा शस्त्रादिना
व्यापार.

कम्भ-कर्म.

निष्टि-छलुं-नाक, कान वीधवा, वीधववा.
अ-अने.

सर-सरोवर.

तलाय-तणावने.

असर्ध पास-दिंसक ज्वो तथा नहारी
अी विगेरेनुं पोपणु करवुं.

अग्नि-अग्नि.

जंतग-यंत्र.

कट्टे-काष्ट.

मूल-नागदमण्णी प्रभुष्य जडी-सुट्टी.

भेसज्जे-गोणी, यूरणु वगेरे वरतुओ. द्विने-आपवाथी.

द्वद्वविअे-भ्रीमनी पासे अपाववाथी. वा-अथवा.

द्वद्वालु-अणुगण पाणीथी न्हावुं. उव्यद्वालु-पीडी वगेरे योणी शरीरनो

भेस उतारवो.

विसेवणु-केशर अंहन वगेरेनुं विसे-
पन करवुं.

रस-रस.

वत्थ-वत्थ.

आलरणु-आलूपणु.

द्विसिअ-द्विसि अंभंधी.

कंदर्पे-कामभोगनी कथा करवी.
मोहुरि-वायाणपणे अधटित वयन
मोलवां.

लोगअधरिने-उपभोग-परिभोगनी
वस्तु भप करतां विशेष राखवी.

तर्धअभि-त्रीज.

तिविडे-त्रण प्रकारना.

अणुवहणुणे-अविनयपणे, जे धडी.
करतां ओछा वपते सामायिक
पाःवुं.

वितहकअ-वितयपणे अर्थात्
जोटी रीते करतां.

आणुवणे-नियमित लभिमां यहा-
रथी कांछ श्रीज भंगावरी.

सहे-परिमाणु उपरांत भूमिअे रहे.
साने जोआरादिकथी जणुववुं.

पुजालज्जये-पदार्थ नांभी पोता-
पयुं जणुववुं.

भीअे-भीज.

संथार-संथार संबंधी.

पमाय-प्रमाद.

तह येव-नेम वणी.

पोसहविहि-पोसहने विधि.

विवरीअे-विपरीत करवाथी.

सिज्ज्यावअे-शिक्षावतने विषे.

निज्जिवणे-नांभवी.

कुक्कुअे-तोडाने हांसी आवे अेवी
काय येष्टा करवी.

अह्निगरणु-शत्रु वगेरे सज्जकरवां.

हंउंभि अणुह्नाअे-अनर्थहंउं विर-
मणु नामना.

गुणुवअे-गुणवतने विषे.

दुरपणुहणुणे-दुःप्रणुधान-दुष्ट योग
व्यापारमां.

सध्विहणुणे-प्रमादथी सामायिक लीधुं
छे के नदि ते याद न रहेवुं.

पढअे-प्रथम.

सिज्ज्यावअे-शिक्षावतने विषे.

पेसवणे-परिमाणु उपरांत भूमिने
विषे पोताना कार्य माटे भीजने
मोकववा.

इये-इप देभाडीने पोतानी जणु करवी.

दशावगासिअभि-दशावकाशिक
नामना.

सिज्ज्यावअे-शिक्षावतने विषे.

उच्च्यारविही-सधुनीति तथा वडी.
नीति संबंधी.

मोअणुलोअे-मोजन संबंधी
चिन्ता करवी.

तर्धअे-त्रीज.

सचिअे-सचिअ वस्तु.

पिहणुणे-देवा योग्य वस्तुने सचिअ

વવચ્ચેસ-નહિ દેવાની બુદ્ધિએ

પદાર્થવડે ઠાંકવી.

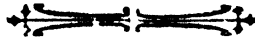
પોતાની વસ્તુને પારકી કહેવી, અને સ્વચ્છે-દોષ, અભિમાન, ઈર્ષ્યા કરતાં
પરની વસ્તુને પોતાની કહેવી. દાન દેવું.

ચેવ-નિચ્છે.

કાલાઈકમદાણુ-ગોચરીનો કાળ વીતી

અઉત્થે-ચોથા.

જતાં મુનિને આમંત્રણ કરવું.

સચિત્તે પડિખદ્ધે, અપોલ દુપ્પોલિ-
અં^૧ ચ આહારે ॥ તુચ્છેસહિ-ભખખણુયા,
પડિક્કમે દેસિઅં સવં ॥ ૨૧ ॥

અર્થ--સચિત્તનો ત્યાગ વા પરિમાણુ છતાં પ્રમાદના વ-
શથી અધિક સચિત્ત વાપરવા, સચિત્ત સાથે જોડાયેલી વસ્તુ
વાપરવી, નહીં પકાવેલા પદાર્થ વાપરવા, અર્ધપકવ તથા અર્ધ-
કાચા પદાર્થ વાપરવા અને તુચ્છ પદાર્થ ભક્ષણુ કરવા, એ સ-
ચિત્તના ત્યાગના પાંચ અતિચાર મધ્યેથી જે અતિચાર લાગ્યા
હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વને હું પરિક્કમું છું. ૨૧

ઈંગાલી-વણુ-સાડી, -ભાડી-ફેાડી સુવ-
જજએ કમ્મં ॥ વાણુજજં ચેવ દંત, લખખ-
રસ-કેસ-વિસવિસયં ॥ ૨૨ ॥

અર્થ--કુંભાર અને ભાડભુંજ વિગેરેના અગ્નિ સંબંધી
કર્મ તે અંગારકર્મ; પુષ્પ, ક્ષણ, વનસ્પતિ, અનાજ વિગેરે ઉગા-

ડવા તથા છેદવા તે વનકર્મ; ગાડા ખેલ વિગેરે વેચવા, વેચાવવા તે શકટકર્મ; ઘોડા, ઉંટ, ખળદ વિગેરે ભાડે આપવા તે ભાટિક કર્મ; કુવા વાવ વિગેરે ખોદવા ખોદાવવા તે સ્કેટિક કર્મ; આ પાંચ કર્મ શ્રાવકે અત્યંતપણે વર્જવાં. વળી નિશ્ચયે પાંચ કુવા-શિબ્ય તેમાં હાથીદાંત, મુક્તાકૃળ વિગેરે જ્યાં નિપજતાં હોય તે સ્થાનકે જઈ ખરીદ કરવાં તે દંતકુવાશિબ્ય; લાખ, કસુંબો, હુરતાલ વિગેરેનો વ્યાપાર તે લાખકુવાશિબ્ય; ઘી, તેલ, ગોળ, વિગેરેનો વ્યાપાર તે રસકુવાશિબ્ય; મોર, પોપટ અને મનુષ્ય તથા પશુનો વ્યાપાર તે કેશકુવાશિબ્ય; અપ્રીણ, સોમલ વિગેરે તથા શસ્ત્રાદિનો વ્યાપાર તે વિષવિષયકુવાશિબ્ય; એ પાંચ કુવાશિબ્યને શ્રાવકે વર્જવાં. ૨૨

**એવં ખુ જંતપિલ્લણુ, - કમ્મં નિલ્લંછણું
ચ દવદાણું ॥ સર-દહ-તલાય-સોસં, અસઈ-
પોસં ચ વજિજજ્જ ॥ ૨૩ ॥**

અર્થ—એ પ્રમાણે નિશ્ચયથી ઘંટી ચરખા પ્રમુખ યંત્રમાં શેરડી, તલ વિગેરે પીલાવવા; નાક ઠાન વીંધત્રા વીંચાવવા; અગ્નિદાહ દેવો; સરોવર, દ્રહ અને તળાવ વિગેરેને સુકાવી નાંખવા; હિંસક જીવો તથા વ્યભિચારી સ્ત્રી વિગેરેનું પોષણ કરવું; આ પાંચ સામાન્ય કર્મને શ્રાવકે વર્જવા. ૨૩

આહમા વ્રતના અતિચાર.

સત્યગિગ-મુસલ-જંતગ, - તણુ-કઠ્ઠે-મંત-

મૂલ-ભેસજળે ॥ દિન્ને દવાવિએ વા, પડિ-
ક્રમે દેસિઅં સંવં ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—શસ્ત્ર, અગ્નિ, મુશલ, યંત્ર, તણ, કાષ્ટ, સર્પ વિ-
ગેરેને ખીલવવાના મંત્ર, નાગદમણી પ્રમુખ જડીબુટ્ટી અને ગો-
ળી ચુરણ વિગેરે ઉપદ્રવકારી વસ્તુઓ ખીજને આપવાથકી, ખી-
જની પાસે અપાવવાથકી અને આપનારને અનુમોદવાથકી જે અ-
તિચાર લાગ્યા હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું
પડિક્કમું છું. ૨૪

ન્હાણુ-વટ્ટણુ-વન્નગ, વિલેવણુ સદ્-રૂવ-
રસ-ગંધે ॥ વત્થાસણુ-આભરણુ, પડિક્કમે
દેસિઅં સંવં ॥ ૨૫ ॥

અર્થ —અણુગળ પાણી વિગેરેથી ન્હાવું, પીઠી વિગેરે ચોળી
શરીરનો મેલ ઉતારવો, અખીર ગુલાલ અલતાદિક તથા કેશર ચં-
દનાદિનું વિલેપન કરવું; શબ્દ રૂપ, રસ, ગંધ, વસ્ત્ર, આસન,
આભરણુ ઇત્યાદિ અનેક ઉપલોગ સંબંધી જે અતિચાર લાગ્યા
હોય તે દિવસ સંબંધી સર્વ અતિચારને હું પડિક્કમું છું. ૨૫

કંઠપ્પે કુક્કુઈએ, મોહરિ અહિગરણુ

ભોગઅર્થરિત્તે ॥ દંડંમિ અંશુકૃાએ, તર્થઅંમિ
ગુણુવએ નિંદે ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—કામભોગની કથા કરવી, લોકોને હાંસી આવે
એવી કાચચેષ્ટા કરવી, વાચાળપણે અઘટિત વચન બોલવાં, શસ્ત્ર
વિગેરે સંભળ કરવાં, ઉપભોગ પરિભોગની વસ્તુ ખપ કરતાં
વિશેષ રાખવી. અનર્થદંડવિરમણુ નામના ત્રીજા ગુણુવ્રતને વિષે
જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હુ નિહુ છું. ૨૬

નવમા વ્રતના અતિચાર.

તિવિહે દુપ્પણિહાણુ, આણુવકૃાણુ તહા
સર્થવિહૂણુ ॥ સામાર્થઅ વિતહકએ, પઠમે
સિખખાવએ નિંદે ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—મન, વચન, કાયા એમ ત્રણ પ્રકારના દુઃપ્રણિ-
ધાન અર્થાત્ દુષ્ટ યોગ વ્યાપારના ત્રણ અતિચાર, અવિનયપણે
જે ઘડી કરતાં એછા વખતે સામાયિક પારવું, પ્રમાદથી સા-
માયિક લીધું છે કે નહીં તે યાદ ન રહેવું, એવી રીતે સામાયિક
વિતથપણે અર્થાત્ ખોટી રીતે કરતાં, પ્રથમ શિક્ષાવ્રતને વિષે
જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિહું છું. ૨૭

૧ જેથી આત્મા નિરર્થક દંડાય તે અનર્થદંડ તેના પાંચ અતિચાર
આ ગાથામાં જણાવ્યા છે અને કેવા કેવા કારણે અનર્થદંડ થાય છે તે
૨૪, ૨૫ ગાથામાં વર્ણવેલ છે.

દશમા વ્રતના અતિચાર.

આણુવણુ પેસવણુ, સદ્દે રૂવે અ પુગ્ગ-
લખ્ખેવે ॥ દેસાવગાસિઅંમિ, ખીએ સિ-
ખખાવએ નિંદે ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—નિયમિત ભૂમિમાં બહારથી કાંઈ ચીજ મંગા-
વવી, પરિમાણ ઉપરાંત ભૂમિને વિષે પોતાના કાર્ક માટે ખીજને
મોકલવા, પરિમાણ ઉપરાંત ભૂમિએ રહેવાને ખોખારાદિથી
જણાવવું, તેને રૂપ દેખાડવું, તેવે સ્થળે કાંઈક પદાર્થ નાંખી
પોતાપણું જણાવવું; આ પાંચ અતિચાર માંહેથી દેશાવગામિક
નામના ખીજ શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હેય તેને
હું નિંદું છું. ૨૮

અચારમા વ્રતના અતિચાર.

સંથારૂચારવિહી, -પમાય તહ ચેવ ભો
યણાભોએ ॥ પોસહવિહિ-વિવરીએ, તઈએ
સિખખાવએ નિંદે ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—સંથારા સંબંધી જે પ્રકારના અર્થાત્ સંથારાને
ન પડિત્રેહે, ન પ્રમાર્જે તથા પડિત્રેહે, પ્રમાર્જે તો કાંઈક કરે અને
કાંઈક ન કરે અને લઘુનીતિ તથા વડીનીતિ સંબંધી જે પ્રકારના
અર્થાત્ લઘુનીતિ અને વડીનીતિને પરઠવવાની ભમિને ન પ-
ડિત્રેહુવી, ન પ્રમાર્જવી અને પડિત્રેહે, પ્રમાર્જે તો કાંઈક કરે અને

કાંઈક ન કરે, એમ ચાર તથા લોજન સંબંધી ચિંતા કરવી; અથવા પોસહ લીધો છે કે નહિ તે યાદ ન રહેવું એ રીતે *પોસહનો વિધિ વિપરીત કરવાથી ત્રીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું. ૨૯

આરમા વ્રતના અતિચાર.

સચિત્તે નિષ્ક્રમણે, પિહિણે વવએસ
મરછરે ચેવ ॥ કાલાઈકમદાણે, ચંઉત્થે
સિષ્ખાવએ નિંદે ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—સાધુને દેવાયોગ્ય લોજન ઉપર સચિત્તવસ્તુ મૂકવી; દેવાયોગ્ય વસ્તુને સચિત્ત પદાર્થ વડે ઢાંકવી; નહીં દેવાની બુદ્ધિએ પોતાની વસ્તુને પારકી કહેવી, અને દેવાની બુદ્ધિએ પરની વસ્તુને પોતાની કહેવી; ક્રોધ, અભિમાન, ઈર્ષ્યા કરતાં દાન દેવું; ગોચરીનો કાળ વીતી જતાં મુનિને આમંત્રણ કરવું; ચોથા શિક્ષા વ્રતને વિષે પૂર્વોક્ત અતિચાર મધ્યેથી જે અતિચાર લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું ૩૧

* ધર્મની પુષ્ટિ કરે તે પૌષધ.

૧ ત્રિધિ પર્વાદિ ત્રૌકિક વ્યવહારનો ત્યાગ કરે તે અતિધિ, તેા આત્મથે નિર્દોષ અન્નાદિનું દાન કરવું તેને અતિધિ સંવિભાગ નામે ચોથું શિક્ષાવ્રત કહે છે.

शब्दार्थ.

सुहृत्सु-मानादिकने विषे जेनुं हित दुहृत्सु-व्याधिथी पीडायेवा तपे
छे अयेवा सुविहितने विषे. करी दुःखंण अयेवा दुःखीने
अथवा सुखीने विषे. विषे.

ज-जे.

जे-मने.

अस्संग्गसु-अ-नी, स्व' कतां
स्वच्छं, यत्त यत्त अटले-
पोतानी स्वच्छाये वियर-
वावाणा नही, पणु शुद्धी
आज्ञाये वियरवावाणा अयेवा
सुसाधुने विषे. अथवा पास-
थाने विषे.

अलुक्'पा-अनुक्'पा-या.

साहसु-स धुने विषे.

संविभागे-संविभाग.

यरणु-यरणुसितरी.

करणु-करणुसितरीये.

जुतेसु-सहित अयेवा.

संते-हावा छतां.

क्षुभयदणु-निर्दोष अशनादिक.

परलोअ-परलोकने विषे.

भरणु-भरवानी.

प'यविहो-पांय प्रकारना.

भा-न.

हुण्ण-डोण्णे.

काअणु-कायोत्सर्गं विगेरे कायाना
व्यापारथी.

वाधस्स-वयनना अतियारने.

भणुसा-मनवडे.

भाणुसिअस्स-मनना अतियारने.

वय-आर प्रकारना प्रत.

गारवेषु-त्रणु गारवने विषे.

कसाय-यार कषाय.

धल्लोअ-आलोकने विषे.

अविअ-अववानी.

आसंसपअगे-वांछानो-मनने

व्यापार.

भण्णं-मने.

भरणुते-भरणुत सुधी.

डाधअस्स-कायाथी वष विगेरे क-
राअएवा अतियारने.

वायाअ-जिन स्तवन विगेरे वय-
नना व्यापारथी.

व'दणु-अे प्रकारना व'दन.

सिअणु-अे प्रकारनी शिक्षा.

सन्ना-यार संज्ञा.

दंडेसु-त्रणु दंडने विषे.

गुतीसु-त्रयु गुप्तिते विषे.
सम्भक्तिं-सम्भग् दष्टि
जघवि दु-ले के. निश्चये.
समायरे-करे.
अरपो-अरप.
अंधो-अंध.

निद्धधसं-निर्दयपणे-द्विसानो व्या-
पार.

सपडिक्कमणुं-प्रतिकमणु करवाथी
युक्त.

सउत्तरगणुं-गुग्गे आपेक्षा प्राय-
श्चित्त करवाथी युक्त.

सुसिञ्जिभयो-सारी रीते शीषेले.
जहा-जेम.

कुतुगथं-शरीरमा आपेक्षा.
विसारथ-मणुनारा.

हणुंति-एणे छे.
तो-नेथी.

अकुविहुं-आठ प्रकारना.
रागदोस-राग द्वेषथी.

आलोअतो-गुग्गी समीपे पोतानां
पाप प्रकाशतो.

हणुं-एणे छे.

कथपावो-कं छे पाप जेणे अतो.

मखुरसो-मनुष्य.

निंदिअ-आत्मान्नी साणे निंदा

समिहुंसु-पांय समितिते विषे.
अयो-अव.

पापं-पाप.

किंथी-थोहुं.

सि-तेनो (श्रावकनो)

जेणु-कारण के.

कुणुं-करे.

तांपि दु-तेने पणु, निश्चये.

सपरिआवं-पश्चात्ताप करवाथी
युक्त.

अिपं-शीघ्रपणे.

उवसामेधं-शमाये छे.

वाहिव्व-व्याधिनी जेम.

विज्जे-वैध.

विसं-अरेने.

मंतमूल-मंत्र मूणा.

विज्जे-वैद्यो.

मंतहिं-मंत्रोपदे.

निव्विसं-विष रहित.

कर्म-कर्मने.

समजिअ-आधिज्ञा.

निंदातो-आत्मान्नी साणे निंदातो.

अिपं-शीघ्र.

सुसावयो-अज्ञो श्रावक.

अवि-पणु.

आलोअथ-पापने प्रकाश करतो.

गुग्गोसो-गुग्गी समीपे.

કરતો.

અર્થરેગ-અતિશય.

હાહુઓ-હકકો.

ઓહુરિઅલરૂવ-જેમ ભારને ઉ-

ભારવહો-ભારને વહન કરનાર.

ત.રીને.

સુહિએસુ અ દુહિએસુ અ, જામે અ-
સંજએસુ ૧આયુકંપા ॥ રાગેણ વ દોસેણ
વ, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—જ્ઞાનાદિને વિષે હિત છે જેનું એવા સુંહિતને વિષે તથા વ્યાધિથી પીડાયેલા, તપે કરીને દુર્ગલ અને તુચ્છ ઉપધી-વાળા એવા દુઃખીને*વિષે, તથા ગુરૂ નિશ્રાએ વિચરનારા સુસાધુને વિષે, રાગથી (આ મારો પુત્ર છે, આ મારો સગો છે ઇત્યાદિ બુદ્ધિએ) વા દ્વેષથી (આ સાધુઓને કોઈ દેતું નથી, મલિન શરીર-વાળા છે, આશ્રય વિનાના છે ઇત્યાદિ બુદ્ધિએ) મને જે અ-ન્નાદિ દેવરૂપ અનુકંપા થઈ હોય તેને, હું નિંદું છું અને ગુ-રૂની સામે ગહુ છું. અથવા વસ્ત્રાદિકે સુખી, રોગ વડે દુઃખી એવા અસંયતી પાસત્યાદિકને રાગથી (આશીર્ભાવથી અથવા પ-રિચયાદિ કારણે) અથવા દ્વેષથી જે મને દયા થઈ હોય તેને

૧ અહીં અનુકંપાને નિંદી નથી પણ રાગ દ્વેષની નિંદા કરવાની છે.

*આથી લાંબું અશુભ આયુષ્ય બંધાય છે. જે માટે આગમમાં કહ્યું છે કે—તેવા રૂપના સાધુ, બ્રાહ્મણ, સંયત, પાપકર્મને હણનાર અને તેનું પ્રત્યાખ્યાન કરનાર એ બંધાની હિલના, નિંદા, ખિંસા, ગદા અગર અન્ય કાઈ અપ્રોતિના પ્રકાર પૂર્વક અશનાદિકે કરી જાન આપે તે પ્રાણી અ-શુભ લાંબું આયુષ્ય બંધે છે.

નિંદું છું અને ગુરૂની સામે ગર્હુ છું. અથવા અસંયત એટલે
છકાયનો વધ કરનારા બ્રાહ્મણુ ભીખારી આદિ સુખી અગર દુઃખીને
રાગ દ્વેષ કરીને દાન આપતાં જે અતિચાર લાગ્યો હોય તેને
નિંદું છું અને ગુરૂની સામે ગર્હુ છું. ૩૧

સાધુસુ સંવિભાગો, ન કચ્ચો તવ-ચરણુ-
કરણુ-જીત્તેસુ ॥ સંતે ક્ષાસુઅદાણુ, તં નિંદે
તં ચ ગ્રરિહામિ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—તપ તથા ચરણુસિત્તરી અને કરણુસિત્તરીએ સહિત
એવા સાધુઓને વિષે, નિર્દોષ અશનાદિક હોવા છતાં મારે જીવે
સંવિભાગ (આતિથ્ય) ન કીધો હોય, તેથી જે અતિચાર લાગ્યા
હોય તેને હું નિંદું છું અને ગુરૂની સામે ગર્હુ છું. ૩૨

સંલેષણાના અતિચાર.

ઈહલોએ પરલોએ, જીવિઅ-મરણુ અ
આસંસપઓગે ॥ પંચાવહો અઈઆરો, મા
મજ્જં જુજ્જ મરણુંતે ૩૩

અર્થ—ધર્મના પ્રભાવથી આ લોકને વિષે સુખની વાંચ્છા;
તથા પરલોકમાં દેવેંદ્રાદિના સુખની વાંચ્છા; અનશનને લીધે સ-
ન્માન દેખી જીવવાની વાંચ્છા, તથા દુઃખ આવે મરવાની વાંચ્છા;
અને ચ શબ્દ થકી, કામલોગને વિષે તીવ્ર વાંચ્છા; સંલેષણા

સંબંધી આ પાંચ પ્રકારના અતિચાર મને મરણાંત સુધી ન
હોળે. ૩૩

ત્રણ યોગ વડે સર્વ વ્રતના અતિચાર.

કાએણુ કાઈઅસ્સ, પડિક્કમે વાઈઅસ્સ
વાયાએ ॥ મણુસા માણુસિઅસ્સ, સંવસ્સ
વયાઈઆરસ્સ. ॥ ૩૪ ॥

અર્થ—કાયાથી વધાદિકે કરાએલા અતિચારને કાયોત્સર્ગાદિ
ને કાયાના શુભવ્યાપાર તેણે કરી; આળ પ્રમુખ દેવાના વચનના
અતિચારને જિન સ્તવનાદિ શુભવચનના વ્યાપારે કરીને અને દે-
વતત્ત્વાદિને વિષે શંકા પ્રમુખ મનના અતિચારને અનિત્યાદિ ભાવ-
નાના શુભ ચિંતવને કરીને; એમ સર્વ વ્રતના અતિચારને હું
પાડકું છું. ૩૪

વંદણુવંચસિખંખાગા,-રંવેસુ સન્નાંક-

૧ ચૈત્યવંદન અને ગુરૂવંદન. ૨ સ્તૂલપ્રાણાતિપાતવિરમણુ આદિ
શ્રાવકનાં ચાર વ્રત. ૩ ગ્રહણુ અને આસેવનરૂપ બે પ્રકારની શિક્ષા—તેમાં
શ્રાવક સામાયિક આદિ સૂત્રાર્થે શીખે તે ૧ ગ્રહણુશિક્ષા અર્થાત્ જન્મ-
ન્યથી અષ્ટ પ્રવચન માતા અને ઉત્કૃષ્ટી દશ વૈકાલિકના છન્નવણીજા
અધ્યયન સુધી અર્થ સાથે શીખે. ૨ આસેવન શિક્ષા તે નવકારથી
માંડી શ્રાવકના દિવસ સંબંધી સર્વ ધર્માનુષ્ઠાન સેવે—પાળે તે. અર્થાત્
ઉઠતી વખત નવકાર ગણીને જાગે, પછી પોતાનું સ્વરૂપ વિચારે ઇત્યાદિ
શ્રાદ્ધદિનકૃત્ય આદિ અંગેમાં કહેલાં શ્રાવકના અનુષ્ઠાનો પાળે. ૪ રસગારવ,
ઋદ્ધિ ગારવ અને શાતા ગારવ. ૫ ચાર, દશ, અથવા પંદર સંસાર.

સાયંદંડેસું^૨ ॥ ગુત્તીસુ અ સમિઈસુ અ, જે
અઈઆરો અં તં નિંદે ॥ ૩૫ ॥

અર્થ—જે પ્રકારના વંદન, ખાર પ્રકારના વ્રત, જે પ્ર-
કારની શિક્ષા (શ્રદ્ધા અને આસેવનરૂપ), ત્રણ ગારવ, ચાર સંજ્ઞા,
ચાર કષાય, ત્રણ દંડ, ત્રણ ગુપ્તિ, પાંચ સમિતિ અને ચ શ-
બ્દથી શ્રાવકની અગિયાર પડિમા તેને વિષે જે અતિચાર લાગ્યો
હોય તેને હું નિંદું છું. ૩૫

સમ્મદિઠ્ઠી જીવો, જઈવિ હુ પાવં સં-
માયરે કિંચી ॥ અપ્પો સિ હોઈ બંધો, જેણુ
ન નિદ્ધંધસં કુણ્ણઈ ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—સમ્યગ્દૃષ્ટિ જીવ જે કે થોડું પણ પાપ કરે,
તો પણ તેને અલ્પ બંધ હોય, કારણ કે તે નિર્દયપણે,
હિંસાદિ વ્યાપાર કરતો નથી. ૩૬

તાંપિ હુ સપડિક્કમાણું, સપ્પરિઆવં

૧ કપ એટલે સંસાર તેનો આય એટલે લાલ જેનાથી થાય તે
કષાય ચાર છે, ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ. ૨ જેનાવડે ધર્મ ધનથી
આત્મા દંડાય તે દંડ ત્રણ છે. મન, વચન અને કાયા અથવા મિથ્યાત્વ
શલ્ય, માયાશલ્ય અને નિયાણુશલ્યરૂપ છે.

૩ તથા ઇતિ પાઠાન્તરે. ૪ સમાયરઈ ઇતિ પાઠાન્તરમ્.

સહિત્તરગુણું ચ ॥ ખિપ્પં ઉવસામેઈ, વાહિંવ
સુસિખિખઓ વિજ્ઞને ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—પ્રતિક્રમણ કરવે કરી, વળી પશ્ચાતાપ કરવે કરી, તેમજ ગુરૂએ દીધેલા પ્રાયશ્ચિત્તને કરવે કરી યુક્ત, શ્રાવક જેમ રૂઠી રીતે શિખેલો વૈદ્ય વ્યાધિને ઉપશમાવે છે તેમ, નિશ્ચયથી તે અલ્પ કર્મના બાંધને પણ શિઘ્રપણે ઉપશમાવે છે. ૩૭

જહાવિસં કુઠૂગયં, મંતમૂલવિસારયા ॥
વિજ્ઞ હણુંતિ મંતેહિં, તો તં હવઈ નિ-
વિસં ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—જેમ શરીરમાં વ્યાપેલા સર્પાદિકના વિષને, મંત્ર મૂળનાં જાણનારા વૈદ્યો, મંત્રોએ કરીને નાશ કરે છે, તે વારે તે શરીર વિષરહિત થાય છે. ૩૮

એવં અઠૂવિહં કમ્મં, રાગદોસ-સમ-
જિજ્ઞઅં ॥ આલોઅંતો અ નિંદંતો, ખિપ્પ
હણું સુસાવઓ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—એજ પ્રમાણે ગુરૂની સમીપે પોતાના પાપ પ્ર-
કાશતો વળી આત્મસાખે નિંદંતો એવો ભલો શ્રાવક, રાગ દ્રેષથી
બાંધેલાં એવાં આઠે પ્રકારના કર્મને શિઘ્ર હણે છે. ૩૯

કચપાવોવિ 'મણુસ્સો, આલોઈય નિંદિઅ
ગુરુસગાસે ॥ હોઈ અઈરેગ લહુઓ, ઓહ-
રિઅભરૂવ ભારવહો ॥ ૪૦ ॥

અર્થ—જેમ ભારને વહન કરનાર ભારને ઉતારીને હુળવો
થાય છે તેમ કરેલાં પાપ છે જેણે એવો મનુષ્ય, ગુરૂની સમીપ-
માંજ પાપને પ્રકાશ કરતો થકો તથા આત્મ સાખે નિંદા કરતો
થકો પાપથી અત્યંત હુળવો થાય છે. ૪૦

શબ્દાર્થ.

આવસ્સએણુ—આવસ્થક કરવાથી.	બહુરૂઓ—આરંભ તથા પરિઅહ-
દુખખાણું—પાપરૂપ દુઃખનો.	થી ધણાં પાપવાળો.
અંતકિરિઅ—નાશ.	કાહી—કરશે.
અચિરેણુ—થોડા.	કાલેણુ—કાળમાં.
આલોચણુ—આલોવવાની રીતિ.	બહુવિહા—બહુ પ્રકારની છે.
સંભરિઆ—સાંભરી હોય.	પડિક્કમણુકાલે—પ્રતિક્રમણુ કરવાને
મૂલગુણુ—મૂળગુણુને વિષે.	અવસરે.
ઉત્તરગુણુ—ઉત્તરગુણુને વિષે.	નિંદે—હું નિંદું છું.
ગરિહામિ—ગુરૂની સાખે ગહુ ^૧ છું.	ધમ્મસ્સ—શ્રાવક ધર્મને.
કેવલિપત્તત્સ—કેવળી ભાષિત.	અબ્ભુટ્ટિઓમિ—હું ઉઠ્યો છું.
આરાહણુએ—આરાધનાને માટે.	વિરઓમિ—હું નિવત્યો છું.
વિરાહણુએ—ધર્મની વિરાધનાથી.	પડિક્કતો—પાપથી નિવત્યો થકો.
ચિર સંચિઅ—લાંબા કાળથી એકઠા	પણાસણીધ—નાશ કરનારી.
કરેલા.	ભવ—ભવને.

સચસહસ-શત સહસ-સાખ.

વિશિગ્ગય-મુખથી નીકળેલી.

વેલંતુ-વ્યતીત થાઓ.

મમ-મારે.

અરિહંતા-અરિહંત ભગવાન.

સાહુ-સાધુ મહારાજ.

ધર્મો-ચારિત્ર ધર્મ.

દેવા-દેવતાઓ.

સમાહિં-ચિત્તની સ્થિરતા.

પડિસિદ્ધાણું-નિષેધના યોગ્ય અ-
શુભ કાર્ય.

અકરણે-ન કરવાથી.

અસદ્ગુણે-સૂક્ષ્મ વિચાર ઉપર શ્રદ્ધા
ન કરવાથી.

ખામેમિ-ખમાવું છું.

સવે-સર્વ.

ખમંતુ-ખમ્ને.

મે-મારે.

વેર-વૈરભાવ.

કેશુક-કોષ જીવની સાથે.

આલોધઅ-પાપ આલોચ્યું (પ્રકાશ્યું).

ગરહિઅ-ગુરૂ સામે ગર્હણા કરી.

સમ્મ-સમ્યક્ પ્રકારે.

પડિક્કંતો-પડિક્કમતો થકો.

(પાછો હઠતો થકો).

જિણે-જિનને.

મહણીએ-હણનારી.

કહાઈ-કથાઓ કરવે કરીને.

દિઅહા-દિવસો.

મંગલ-મંગળરૂપ હો.

સિદ્ધા-સિદ્ધ ભગવાન.

સુઅ-સુતધર્મ.

સમ્મદ્દિક્કી-સમ્મગ્ દષ્ટિ.

દિંતુ-આપો.

ખેહિં-સમ્યક્તવ.

કરણે-કરવાથી.

કિર્યાણું-કરવા યોગ્ય શુભ કાર્ય.

પડિક્કમણું-પ્રતિક્રમણ છે.

વિવરીય-વિપરીત.

પરવણાએ-પરવણા કરવાથી.

સવ્વજીવે-સર્વ જીવોને.

જીવા-જીવો.

મિત્તી-મૈત્રી છે.

સવ્વભૂએસુ-સર્વ જીવોની સાથે.

મજ્ઞ-મારે.

અહુ-મેં.

નિંદિઅ-આત્માની સામે નિંદાકરી.

દુગંછિઅ-દુગંછા કરી.

તિવિહેણુ-ત્રિવિધે-મન, વચન,
કાયાએ કરી.

વંદામિ-હું વંદના કરું છું.

ચઉંવીસ-ચોવીસ.

આવસ્સએણુ એએણુ, સાવઓ જઈવિ
બહુરઓ હોઈ ॥ દુખખાણુમંતકિરિઅં, કાહી
અચિરેણુ કાલેણુ ॥ ૪૧ ॥

અર્થ—જે કે આરંભ તથા પરિગ્રહે કરી ઘણાં પાપવાળો
શ્રાવક હોય તોપણુ આ પડિક્કમણાદિ આવશ્યક કરવાથી થોડા
કાળમાંજ તે પાપરૂપ દુઃખોનો વિનાશ કરશે. ૪૧

વિસ્મૃત થયેલ અતિચાર.

આલોઅણુ બહુવિહા, નય સાંભરિઆ
પડિક્કમણુકાલે ॥ મૂલગુણુ-ઉત્તરગુણુ, તં નિંદે
તં ચ ગરિહામિ ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—ગુરૂ પાસે પાપ આલોવવાની રીતિ ઘણા પ્રકારની
છે, તે પ્રતિક્રમણુ કરવાના અવસરે જે ન સાંભરી હોય; તે ન
સાંભરવા થકી મૂળગુણુને વિષે તથા ઉત્તરગુણુને વિષે જે અતિ-
ચાર લાગ્યો હોય; તેને આત્મ સામે નિંદું છું અને ગુરૂની
સામે ગર્હુ છું. ૪૨

તસ્સ ધમ્મસ્સ કેવલિપન્નત્તસ્સ ॥ અ-
બ્ભુદ્ધિઓમિ આરાહણુએ વિરઓમિ વિરા-

હણાએ ॥ તિવિહણુ પાડકુંતો, વંદામિ જિણુ
ચઉંવીસં ॥ ૪૩ ॥

અર્થ—તે કેવળી ભાષિત શ્રાવક ધર્મની આરાધનાને
માટે હું ઉઠ્યો છું, વળી તે ધર્મની વિરાધના થકી હું નિવર્ત્યો
છું; ત્રિવિધે કરી પાપ થકી નિવર્ત્યો થકો ચોવીશ જિનને હું
વાંદું છું. ૪૩

સર્વ ચૈત્ય વંદન.

જાવંતિ ચેઈઆઈ, ઉડેઅ અહે અ
તિરિઅલોએ અ ॥ સંવાઈ તાઈ વંદે, ઈહ
સંતો તત્થ સંતાઈ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ—પૂર્વે લખેલ છે. ૪૪

સર્વ સાધુ વંદન.

જાવંત કેવિ સાહુ, ભરહેરવયમહાવિદેહે
અ ॥ સંવોસ તેસિં પાણુઓ, તિવિહણુ તિ-
હંડવિરયાણું ॥ ૪૫ ॥

અર્થ—પૂર્વે લખેલ છે. ૪૫

શુભ ભાવની પ્રાર્થના.

ચિરસંચિયપાવપણાસણીઈ, ભવસય-
સહસસમહણીએ ॥ ચત્વીસ-જિણુ-વિણિ-
ગગય-કહાઈ, વોલંતુ મે દિવસહા ॥ ૪૬ ॥

અર્થ—ચિરકાળથી એકઠાં કરેલાં પાપને નાશ કરનારી, શતસહસ્ર અર્થાત્ લક્ષ ભવને હુણુનારી એવી ચોવીસ તીર્થ-કરોના મુખથી નકળેલી કથા કરવે કરીને મારા દિવસો વ્યતીત થાઓ. ૪૬

મમ મંગલમરિહંતા, સિદ્ધા સાહૂ સુઅં
ચ ધમ્મો અ ॥ 'સમ્મદિટ્ઠી દેવા, દિંતુ સ-
માહિં ચ બોહિં ચ ॥ ૪૭ ॥

૧ અહિં કોઈ શંકા કરે કે દેવો સમાધિ, બોધિ આપવાને સમર્થ છે કે નહિ ? સમર્થ હોય તો સર્વને શા માટે નથી આપતા ? અને અસમર્થ હોય તો પ્રાર્થના કરવી ફેગટ છે. કદાચ યોગ્યતાવાળાને જ આપે એમ કહેશે તો પછી બકરીના ગળાનાં આંચળ માફક તેમની પ્રાર્થના કરવે કરીને શું ? તેનું શાસ્ત્રકાર સમાધાન કરેછે કે— સર્વત્ર યોગ્યતા એજ પ્રમાણુ છે પરંતુ જેમ ઘડો બનાવવાને માટીની યોગ્યતા છે ખરી તોપણ કુંભાર, ચક્ર, ચીવર, દંડાદિક સર્વ તેનાં સહકારી કારણુ છે, તેમ અહીં પણ ભવ્ય જીવની યોગ્યતા છતાં કુંભાર ચક્રાદિ કારણુની પેઠે ખીબની સહાયની જરૂર પડે છે. એટલે નડતાં વિધેનોનું નિવારણુ કરી દેવાઓ સમાધિ, બોધિ આપી શકે છે માટે પ્રાર્થના કરવી યોગ્ય છે.

અર્થ—શ્રી અરિહંત, સિદ્ધ ભગવાન વળી સાધુ મહારાજ, શ્રુત ધર્મ તથા ચારિત્ર ધર્મ એ મારે મંગલ રૂપ છે. વળી સમ્યક્ દૃષ્ટિ દેવતાઓ મને ધર્મને વિષે ચિત્તની સ્થિરતા તથા પરભવે સમ્યક્ત્વ (જિનધર્મની પ્રાપ્તિ) આપો ! ૪૭

કયા કારણે પ્રતિક્રમણ કરવું.

પડિસિદ્ધાણું કરણે, કિરચાણુમકરણે
પડિકકમણું ॥ અસદ્દહણે અ તહા, વિવરી-
યપરૂવણુએ અ ॥ ૪૮ ॥

અર્થ—નિષેધવા યોગ્ય (શંકા વધાદિ અશુભ કાર્યને) કરવે કરી તથા કરવા યોગ્ય (દેવ પૂજા સામાયિકાદિ શુભ કાર્યને) ન કરવે કરી વળી (નિગોદાદિ સૂક્ષ્મ વિચારને) અણુસર્દહુવે કરી અને જિનાગમથી વિરૂદ્ધ પ્રરૂપણા કરવે કરી જે પાપ લાગ્યું હોય તે દૂર કરવાને પ્રતિક્રમણ (કરવાનું) છે. ૪૮

સર્વ જીવ પ્રત્યે દામણા.

ખામેમિ સંવજીવે, સંવે જીવા ખમંતુ
મે ॥ મિત્તી મે સંવભૂએસુ, વેરં મજ્જા ન
કેણુઈ ॥ ૪૯ ॥

૧ આ ગાથાથી વ્રતધારી અને અવ્રતી સર્વને અવશ્ય પ્રતિક્રમણ કરવું જોઈએ એમ સિદ્ધ થાય છે.

અર્થ—સર્વ જીવોને હું ખમાવું છું. સર્વે જીવો મારા અપરાધને ખમજો—માફ કરજો. મારે સર્વ જીવોની સાથે મૈત્રીલાવ છે. કોઈ જીવની સાથે મારે વેરલાવ નથી. ૪૬

એવ-મહં આલોઈઅ, નિંદિઅ ગરહિઅ
દુગંધિઅં સમ્મં ॥ તિવિહેણુ પડિક્કંતો, વં-
દામિ જિણે ચઉંવીસં ॥ ૫૦ ॥

અર્થ—આ પ્રમાણે સમ્યક્ પ્રકારે પાપ આલોચ્યું, આત્મા સાથે નિંદા કરી, ગુરૂ સાથે ગર્હણા કરી અને દુગંધા કરી અને ત્રિવિધે પડિક્કમતો થકો ચોવીસ જિનને હું વાંદું છું. ૫૦

ઇતિ વંદિતા સૂત્ર. ૩૩

૩૪ ॥ અજ્જુલુકિંઓ (ગુરૂખામાણુ) સૂત્ર. ॥

શબ્દાર્થ.

અજ્જિલંતર-અંદર.

ખામેઉં-ખમાવવાને.

જં કિંચિ-જે કાંઈ.

પરપત્તિઅ-વિશેષ અપ્રીતિ લાવ.

પાણુ-પાણીને વિષે.

વેઆવચ્ચે-વૈયાવચ્ચને વિષે.

સંલાવે-વારંવાર ખોલવાને વિષે.

સમાસણુ-ગુરૂની યરાઅર આસને

ખેસવાને વિષે.

દેવસિઅ-દિવસના અપરાધને.

ખામેમિ-ખામું છું.

અપત્તિઅ-અપ્રીતિ લાવ.

ભત્તે-ભોજનને વિષે.

વિણુએ-વિનયને વિષે.

અલાવે-એકવાર ખોલવાને વિષે.

ઉચ્ચાસણુ-ગુરૂથી ઉચ્ચે આસને ખે-

સવાને વિષે.

અંતરભાસાએ-ગુરૂ ખોલતા હોય,

ઉવરિભાસાએ-ગુરુએ કહેલી વાત

તેની વચ્ચે બ્રોહવામાં.

તેને વધારીને વિશેષપણે કહેવામાં.

જ' કિંચિ-જે કાંઈ.

મજા-મેં.

વિણય પરિહીણું-વિનય રહિત.

સુહુમં-સૂક્ષ્મ.

પણું કર્યું હોય.

ખાચરં-ખાદર-ચૂળ.

તુખ્લે-તમે.

જાણુહ-જાણો છો.

ન જાણામિ-જાણતો નથી.

ઈચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! અપ્પુ-
કિંચોમિ અપિભંતર દેવસિચ્ચં ખામેઉં ?
ઈચ્છં, ખામેમિ દેવસિચ્ચં,

અર્થ—હું ભગવાન્ ! ઈચ્છાપૂર્વક આપ મને આદેશ આપો,
હું દિવસમાં કરેલા અપરાધને ખમાવવાને ઉક્યો છું. ગુરુ કહે
(ખામેહ) ખમાવો, શિષ્ય કહે (ઈચ્છં) હું એજ ઈચ્છું છું.
(અને) દિવસ સંબંધી અપરાધ પ્રત્યે ખામું છું.

જ' કિંચિ અપત્તિચ્ચં પરપત્તિચ્ચં ભત્તે
પાણે, વિણુએ વેઆવચ્ચે, આલાવે સંલાવે,
ઉચ્ચાસણે સમાસણે, અંતરભાસાએ ઉવરિ-
ભાસાએ,

અર્થ—જે કાંઈ અપ્રીતિભાવ કે વિશેષ અપ્રીતિભાવ ઉપ-
જાળ્યો હોય-(શેને વિષે ?) ભોજનને વિષે, પાણીને વિષે વિનયને

(વધે, વૈયાવચ્ચને વિષે, એક વાર ઝોલવાને વિષે, વારંવાર ઝો-
લવાને વિષે, ગુરૂથી ઉંચા આસને ઘેસવાને વિષે, ગુરૂની ખરા-
બર આસને ઘેસવાને વિષે, ગુરૂ ઝોલતા હોય તેની વચ્ચે ઝોલવા-
માં, ગુરૂએ કહેલી વાત વિશેષપણે કહેવામાં,

જાંકચિ મજ્જ વિણ્ય-પરિહીણું સુ-
હુમં વા ખાયરં વા, તુખ્મે જાણુહ, અહં ન
જાણુમિ, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કં ॥

અર્થ—જે કાંઈ મારે (જીવે) સૂક્ષ્મ વા સ્થૂળ વિન્ય
રહિતપણું કર્યું હોય તે તમે જાણો છો, હું જાણતો નથી, તે
પાપ મારૂ મિથ્યા થાયો ॥ ૧ ॥ ઇતિ ॥

ગુરૂ (૧૫) લઘુ (૧૧૧) સર્વ વર્ણ (૧૨૬)

૩૫ ॥ અથ. આચરિય ઉવજ્જાએ સૂત્ર* ॥

શબ્દાર્થ.

આચરિય—આચાર્ય.

સીસે—શિષ્ય.

કુલ—એક આચાર્યનો પરિવાર.

કેઠ—કેઠ પણ પ્રકારનો.

ઉવજ્જાએ—ઉપાધ્યાય.

સાહુમ્મિએ—સાધર્મી.

ગણે—એક વાચના વાળો ધણા

આચાર્યનો પરિવાર.

* આ સૂત્રવડે આચાર્ય ઉપાધ્યાય શિષ્ય, સાધુસમુદાય, મંથ અને
સર્વ જીવોની સાથે ક્ષામણા થાય છે. મટે સૂત્ર ઝોલતી વખત ખરાબર
ઉપયોગ રાખવામાં આવે તો કર્મ નિર્જન થાય.

કસાયા-કષાય કર્યો હોય.

તિત્રિહેણુ-ત્રિવિધે કરી.

સંવસ્સ-સર્વ.

ભગવત્યો-ભગવંતના સંબંધમાં કરેલા

અપરાધ પ્રત્યે.

સીસે-મસ્તક ઉપર.

ખમામિ-ખમું છું.

અહુયપિ-હું પણ.

ભાવત્યો-ભાવથી.

ધમ્મ-ધમ્મને વિષે.

નિચચિત્તો-પોતાનું ચિત્ત જોણે.

સંવે-તે સર્વને.

ખામેમિ-હું ખામું છું.

સમણસંઘસ્સ-શ્રમણ સંઘસ્પ.

અંગલિં-મે હાથ.

કરિય-જોડીને.

ખમાવહતા-ખમાવીને.

સંવસ્સ-સર્વના કરેલા અપરાધને.

એવ રાસિસ્સ-એવેના સમૂહના સ-

બંધમાં કરેલા અપરાધ પ્રત્યે.

નિહિય-સ્થાપ્યું છે.

ખમાવહતા-ખમાવીને.

આચરિય ઉવજ્જાએ, સીસે સાહમ્મિએ

કુલ ગણે અ ॥ જે મે કેઈ કસાયા, સંવે

તિત્રિહેણુ ખામેમિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, તેમના શિષ્ય, સાધર્મી, એક આચાર્યના પરિવાર તથા ઘણા આચાર્યના પરિવાર, તે સર્વેના ઉપર જે કોઈ પણ પ્રકારનો કષાય મારે એવે કર્યો હોય, તે સર્વેને ત્રિવિધે કરી ખામું છું. ॥ ૧ ॥

સંવસ્સ સમણુ-સંઘસ્સ, ભગવત્યો

અંગલિં કરિય સાસે ॥ સંવં ખમાવહતા,

ખમામિ સંવસ્સ અહુયપિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—સર્વ શ્રમણ સંઘરૂપ ભગવંતના સંબંધમાં કરેલ જે અપરાધ તે સર્વ અપરાધને, મસ્તકની ઉપર જે હાથ જોડીને ખમાવીને તે સર્વના કરેલા અપરાધને હું પણ ખમું છું. ૨

સંવસ્સ જીવરાસિસ્સ, ભાવઓ ધમ્મ-
નિહિય-નિયચિત્તો ॥ સંવં ખમાવઈત્તા,
ખમામિ સંવસ્સ અહયંપિ ॥ ૩ ॥

અર્થ—ભાવથી ધર્મને વિષે સ્થાયી છે પોતાનું ચિત્ત જેણે એવો હું સર્વ જીવોના સમૂહના સંબંધમાં કરેલા અપરાધ પ્રત્યે, સર્વને ખમાવીને, હું પણ સર્વ પ્રત્યે ખમું છું ॥ ૩ ॥

ગાથા (૩) પદ (૧૨) ગુરૂ (૧૯) લઘુ (૯૧) સર્વવર્ણ (૧૧૦)
ધૃતિ ખામણા સૂત્ર. ૩૫

૩૬ ॥ અથ નમોસ્તુ વર્ધમાનાય* ॥

શબ્દાર્થ.

ધૃતિજામો—અમે ધૃતિ કરીએ છીએ.	આણુસહિં—ગુરૂ આજ્ઞાને.
ખમાસમજ્ઞાણું—ક્ષમાશ્રમણને.	અસ્તુ—યાઓ.
વર્ધમાનાય—વર્ધમાન સ્વામીને.	સ્પર્ધમાનાય—સ્પર્ધા કરનાર.
કર્મણા—કર્મની સાથે.	તજ્જય—તે કર્મના જયથી.
અવાપ્તમેક્ષાય—મેક્ષાને પ્રાપ્ત કરનાર.	પરોક્ષાય—આંખથી પર.
કુતીર્થિનામ—મિથ્યાત્વીઓને.	યેષાં—જેમની.

* સંખ્યા યતિક્રમણ કરતી વખત જ આવશ્યક પુરા થયા પછી તેના હર્ષ નિમિત્તે આ શ્રી વીરપરમાત્માની સ્તુતિ બોધાય છે.

વિકચ-ખીલેલા.

રાજયા-પંકિત વડે.

ક્રમ-ચરણરૂપ.

દધત્યા-પોતાની ઉપર મારણુ કરતી.

ધતિ-એ પ્રકારે.

પ્રશસ્ત્યં-પ્રશંસનીય.

સંતુ-યાઓ.

તે-તે.

કષાયતાપ-કષાયરૂપ તાપથી.

જંતુ-પ્રાણીઓને.

કરાતિ-કરે છે.

જ્ઞેન-ગણધરના.

અંધ્યુદ-મેધથી.

સ-તે.

ઉદ્ભવ-ઉત્પન્ન થયેલા.

સંનિભઃ-જેવો.

તુષ્ટિં-સંતોષ.

વિસ્તરઃ-વિસ્તાર.

અરવિંદ-કમળોની.

જયાયઃ-પ્રશંસા કરવા યોગ્ય.

કમલાવલિં-કમળોની શ્રેણીને.

સદૃશૈ-સરખાની સાથે.

સંગતં-મળવું.

કથિતં-કહેલું છે.

શિવાય-મોક્ષને અર્થે.

જિનેંદ્રાઃ-જિનેંદ્રો.

અર્હિત-પીડિત એવા.

નિર્વૃતિં-શાંતિ.

યો-જે.

મુખ-મુખરૂપી.

ઉદ્ગતઃ-નીકળેલો.

શુક્રમાસ-જેઠ માસમાં.

વૃષ્ટિ-રસાંદના.

દધાતુ-કરો.

મયિ-મારે વિષે.

ગિરાં-વાણીનો.

ઈચ્છામો અણુસર્કિં નમો ખમાસણુ-
ણું ॥ નમોઽહત્ ॥

અર્થ—અમે ગુરૂઆજ્ઞાને ઈચ્છીએ છીએ; ક્ષમાશ્રમણને ન-
મસ્કાર થાઓ.

નમોઽસ્તુ વર્દ્ધમાનાય, સ્પર્દ્ધમાનાય ક-

મર્ણુ ॥ તજજ્યાવાપ્તમોક્ષાય, પરોક્ષાય
કુતીર્થિનામ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—કર્મની સાથે સ્પર્દાના કરનાર, તે કર્મનો જ્ય કરીને મોક્ષ પ્રાપ્ત કરનાર અને કુતીર્થિઓથી પરોક્ષ એવા વર્દ્ધ-
માન સ્વામીને નમસ્કાર થાઓ. ॥ ૧ ॥

યેષાં વિકચારવિન્દરાજ્યા, જ્યાયઃ કમ-
કમલાવલિં દધત્યા ॥ સદશૈરિતિ સંગતં પ્ર-
શસ્યં, કથિતં સન્તુશિવાય તે જિનેન્દ્રાઃ ॥૨૧॥

અર્થ—જે જિનેન્દ્રોની પ્રશંસનીય ચરણ કમળની શ્રેણીને
(પોતાની ઉપર) ધારણ કરતી એવી વિકસ્વર કમળોની શ્રેણી,
(તેનું) સરખાની સાથે મળવું તે અતિ પ્રશંસનીય છે એમ કહેલું
છે, તે જિનેન્દ્રો મોક્ષને અર્થે થાઓ.

કષાયતાપાર્દિત-જન્તુ નિર્વૃત્તિ, કરોતિ
યો જૈનમુખામ્બુદોહગતઃ ॥ સ શુક્રમાસોદ્ભ-
વવૃષ્ટિસન્નિભો, દધાતુ તુષ્ટિ મયિ વિસ્તરો
ગિરામ્ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જે ગણધરમહારાજના મુખ રૂપી મેઘચક્રી નિકળેલો
વાણીનો વિસ્તાર, કષાય રૂપ તાપથી પીડિત એવા પ્રાણીઓને

શાંતિ કરે છે; વળી જે જ્યેષ્ઠ માસમાં ઉત્પન્ન થયેલા વર્ષાદ સરખો છે, તે (સિદ્ધાંત રૂપ વાણીનો વિસ્તાર) મારે વિષે સંતોષ કરો. ૩ ઇતિ.

૩૭ ॥ અથ. વિશાલ.લોચન. ૧ ॥

શબ્દાર્થ.

વિશાલ-વિશાળ છે.

મોઘત્-મ્રકાશમાન.

કેસરં-કેસરવાળું.

વીરજિનેંદ્રસ્થ-શ્રી વીર ભગવાનનું.

પુનાતુ-પવિત્ર કરો.

યેષાં-જે જિનેંદ્રોનું.

કૃત્વા-કરીને.

હૃષભરાત્-હૃષના સમૂહથી.

સુરેંદ્રાઃ-દેવતાના ઇન્દ્રો.

ગણ્યથંતિ-ગણ્યતા.

નાકમ્-સ્વર્ગને.

સંતુ-યાઓ.

તે-તે.

કલંક-કલંકથી.

અમુક્તા-નથી મુકાણી.

કુતર્ક-કુતર્ક કરનારા અન્ય મતિરૂપ.

લોચનદ્વલં-નેત્રરૂપી પત્ર જેમાં.

દંતાંશુ-નાંતનાં કિરણરૂપ.

પ્રાતઃ-પ્રાતઃકાળે.

મુખપદ્મં-મુખરૂપી કમળ.

વઃ-તમને.

અભિષેકકર્મ-સ્નાન કર્મ.

મતા-ઉન્મત્ત થયેલા.

મુખં-મુખરૂપ.

તૃણમપિ-તૃણ તુલ્ય પણ.

નૈવ-નથીજ.

પ્રાતઃ-પ્રાતઃકાળે.

શિવાય-મોક્ષને અર્થે.

જિનેંદ્રાઃ-જિનેંદ્રો.

નિર્મુક્તાં-રહિત.

પૂર્ણતાં-પૂર્ણતા જેની.

રાહુ-રાહુને.

૧ પ્રભાત સમયે રાષ્ટ્ર પ્રતિક્રમણના છ આવશ્યક પદ્ધતિ આ સ્તુતિ બોલાવ છે માટે પ્રાભાતિક વીર સ્તુતિઃ. એ નામ પણ આપવામાં આવેલ છે.

असनं-लक्षण्य करनार.
 अपूर्वयद्रं-अपूर्व यंद्रूप.
 लाषितं-आगमने.
 नौमि-हं नमस्कार करं छुं.
 नमस्कृतं-नमस्कार करेला,

सहोदयं-हमेशां उदय पाभेला.
 जिनयद्रं-जिनयंद्रता.
 द्विनागमे-प्रभात समये.
 भुधैः-पंडितोअ.

विशाल-लोचन-दलं, प्रोद्यद्-तांशुकैस-
 रं ॥ प्रातर्वीरजिनेन्द्रस्य, मुष्पपद्मं पुनातु
 वः ॥ १ ॥

अर्थ—जे मुष्पकमणने विषे विशाल नेत्रोइय पत्र छे तथा
 अत्यंत अण्डणता अेवा हांतना किरणुइय केशर (सुगंधना कणीया)
 छे, ते वीरजिनेंद्रनुं मुष्पकमण प्रभात समये तमने पवित्र करो. १

येषामभिषेककर्म कृत्वा, भक्ता दुर्षभरात्
 सुष्पं सुरेन्द्राः ॥ तृणुमपि गणुयन्ति नैव
 नाकं, प्रातः सन्तु शिवाय ते जिनेन्द्राः ॥२॥

अर्थ—जे जिनेंद्राना अभिषेककार्यने करीने, दुर्षना
 समूह थकी मग्न थयेला अेवा देवेद्रो, देवदोक संबंधी सुष्पने
 तृणु तुइय पणु अणुता नथीज, ते जिनेंद्रो प्रभात समये भो-
 क्षने अर्थे थाओ. २

કલંકનિર્મુક્તમમુક્તપૂર્ણતં, કુતર્કરાહુત્ર-
સનં સદોદયમ્ ॥ અપૂર્વચન્દ્રં જિનચન્દ્રભા-
ષિતં, દિનાગમે નૌમિ બુધૈર્નમસ્કૃતમ્ ॥૩૥

અર્થ—જે જિનચન્દ્રનું આગમ કલંક રહિત છે, નથી
મુકાણી પૂર્ણતા જેની એવું છે, કુતર્ક કરનારા પરદર્શની રૂપ
રાહુને ભક્ષણ કરનાર છે, નિરંતર ઉદય પામેલા અપૂર્વ ચન્દ્ર
સમાન છે અને જેને પંડિતોએ નમસ્કાર કરેલા છે, તે જિનચન્દ્રના
આગમને હું પ્રભાત સમયે નમસ્કાર કરું છું. ૩ ધતિ.

૩૮ ॥ અથ. શ્રુતદેવતાની સ્તુતિ* ॥

શબ્દાર્થ.

સુઅદેવયાએ—શ્રુત દેવતાને અર્થ.	સુઅદેવયા—શ્રુત દેવતા.
ભગવદ્—ભગવતી.	નાણાવરણીય—જ્ઞાનાવરણીય.
કર્મસંઘાય—કર્મના સમૂહને.	તેસિં—તેઓના.
ખવેઉ—ક્ષય કરો.	સચય—નિરંતર.
જેસિં—જેઓની.	સુઅસાયરે—શ્રુતરૂપ સાગરને વિષે.
ભત્તી—ભક્તિ છે.	

સુઅદેવયાએ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં' ॥ સુ-

૧ અહીં વંદણવત્તિયાએ ન કહેતાં અત્તથ ઊસસિએણુ' કહેવું
તેનું કારણ એ છે કે દેવતાઓ અવિરતિ હોવાથી તેમને વંદન પૂજન થાય
નહિ, સ્મરણ પ્રાર્થના તો થાય, તે વાત વંદિતાની કુટનોટમાં જણાવેલ છે.

અહેવયા ભગવઈ,નાણાવરણીયકર્મસંઘાયં॥
તેસિં ખવેઉ સયયં, જેસિં સુઅસાયરે
ભત્તી ॥ ૧ ॥

અર્થ—શ્રુત દેવતાને (સ્મરણ કરવા) અર્થે કાઉસસગ્ગ
કરુંછું. ભગવતી શ્રુત દેવતા (સરસ્વતી) જેઓની શ્રુતસાગરને
વિષે નિરંતર ભક્તિ છે તેઓના જ્ઞાનાવરણીય કર્મના સમૂહને
ક્ષય કરો ! ૧ ઇતિ.

માથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) ગુરૂ (૨) લઘુ (૩૫)
સર્વ વર્ણુ (૩૭)

૩૯ ॥ અથ. ક્ષેત્રદેવતાની સ્તુતિ ॥

શબ્દાર્થ.

અસે-જેના.
સાહુ-સાધુઓ.
નાણેહિ-જ્ઞાનવડે.
સહિએહિ-સહિત.
મુખખમગ્ગ-મોક્ષ માર્ગને.
વી-દેવી.
દુરિયાઈ-પાપોને.

ખિત્તે-ક્ષેત્રને વિષે.
દંસણુ-દર્શન.
ચરણુ-ચારિત્ર.
સાહુતિ-સાધે છે
સા-તે.
હરૂઉ-હરણ કરો.

અસે ખિત્તે સાહુ, દંસણુ-નાણેહિ ચરણુ-

સહિએહિં ॥ સાહંતિ મુખ્ખમગ્ગં, સા દેવી
હરઉ દુરિયાઈં ॥ ૧ ॥

અર્થ—જેના ક્ષેત્રને વિષે સાધુ-મુનિરાજ ચારિત્ર સહિત
દર્શન, જ્ઞાનવડે મોક્ષ માર્ગને સાધે છે, તે દેવી દુરિતો (પાપો)
ને હરણુ કરે. ૨

ગાથા (૧) પદ (૪) સંપદા (૪) લઘુ (૩૩) ગુરૂ (૩) સર્વ વર્ણુ (૩૬)

૪૦ ॥ અથ. કમલદલ. સ્તુતિ. ૧ ॥

શબ્દાર્થ.

કમલદલ—કમળનાં પત્ર જેવાં.
નયના—નેત્રવાળી.

કમલગર્ભ—કમળના ગર્ભની.
ગૌરી—ગૌર વર્ણુવાળી.

સ્થિતા—રહેલી.

દદાતુ—આપો.

સિદ્ધિ—સિદ્ધિને.

વિપુલ—વિશાળ.

કમલમુખી—કમળના જેવા મુખવાળી.

સમ—સમાન.

કમલે—કમળમાં.

ભગવતી—ભગવતી.

શ્રુતદેવતા—શ્રુત દેવતા—સરસ્વતી.

કમલ-દલ-વિપુલ-નયના, કમલમુખી
કમલગર્ભ-સમગૌરી ॥ કમલે સ્થિતા ભગવ-

૧ આ થોય સ્ત્રીઓએ સુઅદેવયાની સ્તુતિના અદલે કહેવાની છે.
અને પ્રાકૃતસમ સંસ્કૃત ભાષામાં છે.

તી, દદાતુ શ્રુત-દેવતા સિદ્ધિમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—કમળના પત્ર સરખા વિસ્તીર્ણ નેત્રોવાળી, કમળના જેવા મુખવાળી, કમળના ગર્ભની જેવા ગૌરવર્ણવાળી અને કમળને વિષે રહેલી એવી ભગવતી શ્રુતદેવતા સિદ્ધિ આપે. ॥૧॥
ગાથા (i) પદ (૪) સંપદા (૪) લઘુ (૪૦) ગુરુ (૪) સર્વવર્ણ (૪૪)

૪૧ ॥ અદ્વાઈજ્ઞેસુ (મુનિવંદન) સૂત્ર ॥

શબ્દાર્થ.

અદ્વાઈજ્ઞેસુ—અદી.

પનરસસુ—પંદર.

કર્મભૂમીસુ—કર્મભૂમિને વિષે.

ગુચ્છ-ગુચ્છક.

ધારા-ધરનારા.

મહુવચ-મહાવ્રતને.

અદ્વારસ-અદાર.

સીલગધારા-શીલના અંગને ધરનારા.

આચાર-આચારરૂપ.

સિરસા-મરતકે.

મત્યએણ વંદામિ-હું વંદના કરું છું.

દીવસમુદેસુ-દીપ અને જે સમુદ્ર અંબંધી.

રચહુરણુ-રજ્જેહરણુ-એધા.

પડિગ્ગહુ-પાત્રાને.

પંચ-પાંચ.

ધારા-ધારણુ કરનારા.

સહુરસ-હળર.

અખુચ-અંપૂર્ણ.

ચરિતા-ચારિત્રના પાળનારા.

મણુસા-મને કરી.

અદ્વાઈજ્ઞેસુ દીવસમુદેસુ, પનરસસુ

* આ સૂત્રવડે અદી દીપ અને જે સમુદ્રમાં રહેલા સર્વ પ્રકારના મુનિ મહારાજને વંદન થાય છે. માટે મુનિવંદન સૂત્ર.

કમ્મભૂમીસુ ॥ જાવંત કેવિ સાહુ, રચહરણુ-
ગુરુ-પડિગ્ગહધારા ॥

અર્થ—અઠી દ્વીપ તથા બે સમુદ્ર સંગંધી પંદર કર્મ
ભૂમિને વિષે જેટલા કોઇ સાધુ, રજોહરણુ (ઓઘો) પાત્રાની
ઝોળી અને પાત્રા વિગેરે ધર્મોપકરણના ધારણુ કરનારા, વળી,

પાંચમહાવ્યધારા, અઠારસસહસ્સ-સી-
લંગધારા ॥ *અખખુયાચારચરિતા, તે સંવે
સિરસા મણુસા મત્થએણુ વંદામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—પાંચ મહાવ્રતને ધારણુ કરનારા, અઠાર હજાર
શીલ-ચારિત્રના અંગના ધરનારા, સંપૂર્ણ આચારરૂપ ચારિત્રના
પાળનારા, તે સર્વને મસ્તકે કરીને, મને કરીને હું વાંદુછું ॥રાાધતિ.

લઘુ (૭૨) ગુરુ (૧૩) સર્વ વર્ણ (૮૫)

—(*)—

૪૨૧ અથ. વરકનક (એકસો સિત્તેર બિન
સ્તુતિ) સૂત્રં ॥

શબ્દાર્થ.

વર-ઉત્તમ.

કનક-સુવર્ણ.

*અખખયાચાર ઇતિ પાઠાન્તરે.

૧ આ સૂત્રવડે જગચિંતામણીની પ્રટનોટમાં વર્ણવ્યા મૂળ્ય ઉત્કૃષ્ટ
કાળે વિચરતા ૧૭૦ બિનોને તેમના વર્ણવડે સ્તવેલા છે.

शंभु-शंभ.

भरकत-लीलम.

सन्निभं-जेवा वर्णुवाणा.

सप्ततिशतं-એકસો સિત્તેર.

सर्वामर-सर्व देवताओं.

विद्रुम-परवाणां.

धन-मेधना.

विगतमोहम्-मोह रहित.

जिनानां-तीर्थकराने.

पूजितं-पूजेधाने.

वरकनक-शंभु-विद्रुम, -भरकतधन-स-
 न्निभं विगतमोहम् ॥ सप्ततिशतं जि-
 नानां, सर्वामर-पूजितं वन्दे ॥ १ ॥

अर्थ—उत्तम सुवर्ण, शंभु, परवाणा, लीलम अने स-
 ञ्ण मेधना जेवा वर्णुवाणा अने मोह विनाना, तेमज सर्व
 देवताओंथी पूजित जेवा एकसो सित्तेर तीर्थकराने हुं वंदना
 करूं छुं. १ धति.

४३ ॥ अथ^१ लघुशांतिस्तव सूत्र. ॥

शब्दार्थ.

शांति-शांतिनाथ लगवान्ते.

शांतिनिशांत-शांतिना स्थानरूप.

१ वृहद् गच्छीय प्रसिद्ध प्रभाषी श्री मानदेवसूरि श्री नाडुस नगर
 मध्ये येमासु हता ते वषते श्री शाकंभरी नगर मध्ये श्री संघ, शाकि-
 नींजे करेल भरणीना उपद्रवथी पीडावाथी, ते श्री संघे माजुसे मोडली श्री
 मानदेवसूरिने हकीकत जलहेर करीने उपद्रव निवारवा माटे विनंति करी. तेथी
 पद्मा, ज्या, विजया अने अपराजिता जे चार देवींओनुं सान्निध्य जे

શાંતં-રાગ દ્વેષ રહિત.

અશિવં-ઉપદ્રવ જેનાથી

સ્તોત્રુઃ-સ્તુતિ કરનારની.

મંત્રપદૈઃ-મંત્રોના પદવડે.

સ્તૌભિ-હું સ્તુતિ કરું છું.

નિશ્ચિતવચસે-નિશ્ચયવાચક પદ

છે જેમનું.

અર્હુતે-યોગ્ય.

શાંતિજિનાય-શાંતિનાથ લગવાનને.

યશસ્વિને-યશવાળાને.

દમિનામ્-દંદ્રિયોને દમન કરનારા

મુનિઓના.

શાંત-શાંત થયા છે.

નમસ્કૃતય-નમસ્કાર કરીને.

શાંતિર્નમિત્ત-શાંતિના કારણરૂપ.

શાંતયે-શાંતિને અર્થે.

ઓમ્ ઇતિ-ઐં એવું.

નમો નમો-વારંવાર નમસ્કાર થાઓ

લગવતે-સમગ્ર ઐશ્વર્યવાળા.

પૂજાં-પૂજને.

જયયતે-રાગાદિકને જિતનારાને.

સ્વામિને-સ્વામીને

સકલ-સર્વ.

અતિશેષક-ચોત્રીશ અતિશય રૂપ.

જેમને એવા અને અલંકૃત કર્ણાભાવે કરીને સહિત એવા તે સૂરિએ ઉપદ્રવ નિવારવા અર્થે આ લઘુશાંતિસ્તવની રચના કરીને શાકંભરીના સંધને મોકલ્યું. તેથી આ સ્તવને પોતે લખુરાથી અમર અન્ય પાસે સાંભળવા થકી અને સ્તવવડે મંત્રિત જળના છાંટવાથી ઉપદ્રવ નાશ પામ્યો અને શાંતિ થઈ. આ પ્રમાણે આ સ્તોત્રની રચના શ્રી નાડુલ મધ્યે શ્રી માનદેવસૂરિએ કરી. શાકંભરીના સંધને ઉપદ્રવ શાંતિ દ્વયે તેથી સર્વત્ર શાંતિને અર્થે આ સ્તોત્ર ગણાય છે. હાલમાં દૈવસિક પ્રતિક્રમણના અંતે પણ ખોલાય છે. આ શાંતિ પ્રતિક્રમણમાં ક્યારે દાખલ થયું તે વિષે વૃદ્ધવાદ એવો છે કે શ્રી માનદેવસૂરિએ બનાવ્યા પછી મંગલિક અર્થે સર્વત્ર ગણાતી. પાછળથી એટલે આજથી લગભગ ૫૦૦) વર્ષ અગાઉ એક યતિજી શ્રી ઉદેપુરમાં હતા તેમની પાસે શ્રાવકો હરવખત મંગલિક અર્થે શાંતિ સાંભળવા આવતા. લોકો વારંવાર કંટાળો દેવા લાગ્યા, તેથી તેમણે ' પ્રતિક્રમણમાં દુષ્પ્રખય કમ્પ્રખયના કાઉસ્કમને અંતે શાંતિ કહેવી, જેથી સૌના સાંભળવામાં આવે ' એવો ઠરાવ કર્યો. ત્યારથી તે રીવાજ પ્રચલિત થયો.

મહાસંપત્તિ-મોટી સંપત્તિએ.
 શસ્ત્રાય-પ્રશંસા કરવા યોગ્યને.
 પૂજિતાય-પૂજેલાને.
 શાંતિદેવાય-શ્રી શાંતિનાથને.
 સુસમૂહ-સુંદર સમૂહ.
 સંપૂજિતાય-પૂજાએલાને.
 ભુવન-ત્રણ ભુવનના.
 જન-લોકોનું.
 ઉચ્ચતતમાય-અતિશય સાવધાન
 એવાને.
 દુરિતોઘ-પાપના સમૂહના.
 સર્વાશિવ-સર્વ ઉપદ્રવોને.
 દુષ્ટમૂહ-દુષ્ટ ગ્રહ.
 પિશાચ-પિશાચ.
 પ્રથમનાય-નાથ કરનારને.

સમન્વિતાય-સહિતને.
 ત્રૈલોક્ય-ત્રણ લોકના જીવોએ.
 નમોનમઃ-વારંવાર નમસ્કાર થાઓ.
 સર્વામર-સર્વ દેવતાઓના.
 સ્વામિક-તેમના સ્વામી એસઠ ઇંદ્રોથી.
 ન જિતાય-દેવતાઓથી પણ નહિ
 જીતાએલાને.
 પાલન-પાલન કરવામાં.
 સતત-હમેશાં.
 તસ્મૈ-તેને.
 નાશનકરાય-નાશ કરનારને.
 પ્રશમનાય-શાંત કરનારને.
 ભૂત-ભૂત.
 શાકિનીનાં-શાકિનીઓને.

શાંતિં શાંતિનિશાંતં, શાંતં શાંતાડશિવં
 નમસ્કૃત્ય ॥ સ્તોતુઃ શાંતિનિમિત્તં, મંત્રપદ્મૈઃ
 શાંતયે સ્તૌમિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—શાંતિના સ્થાનરૂપ; શાંત દ્વેષ વિનાના અને શાંત
 થયા છે અકટ્યાણુકારી ઉપદ્રવો જેનાથી એવા શ્રી શાંતિનાથને

નમસ્કાર કરીને, સ્તુતિ કરનારની શાંતિના હેતુરૂપ છે તેથી-
શાંતિને અર્થે, મંત્રોના પદવડે હું સ્તુતિ કરું છું. ૧

ઓમિતિનિશ્ચિતવચસે, નમો નમો*
ભગવતેઽર્હુતે પૂજાં ॥ શાંતિજિનાય જયવતે,
યશસ્વિને સ્વામિને દમિનામ્ ॥ ૨ ॥

અર્થ--ઑં એતું નિશ્ચયાત્મક વાચક પદ છે જેમનું એવા,
સમગ્ર ઐશ્વર્યવાળા, પૂજાને યોગ્ય, રાગાદિને છૂતનારા, યશવાળા
અને ઇંદ્રિયોને દમન કરનારા (મુનિરાજ) ના સ્વામી એવા
શાંતિનાથને વારંવાર નમસ્કાર થાઓ. ૨

સકલાતિશેષકમહા,-સંપત્તિસમન્વિતાય
શસ્ત્રાય ॥ ત્રૈલોક્યપૂજિતાય ચ, નમો નમઃ
શાંતિદેવાય ॥ ૩ ॥

અર્થ—સમસ્ત ચોત્રીશ અતિશયરૂપ મહાન્ સંપત્તિવાળા,
પ્રથંસા કરવા યોગ્ય અને ત્રણ લોકના હોવોથી પૂજીત એવા શ્રી
શાંતિનાથને વારંવાર નમસ્કાર થાઓ. ૩

સર્વામરસુસમૂહ--સ્વામિકસંપૂજિતાય

*અહીં નમો પદ બે વખત મૂક્યું છે તે અર્ત આદરસૂચવવાને માટે છે.

૧ન જિતાય ॥ ભુવનજનપાલનોઘત,-તમાય
સતતં નમસ્તસ્મૈ ॥ ૪ ॥

અર્થ—સમસ્ત દેવતાઓના સુંદર સમૂહ તેમના સ્વામિ જે
ચોસઠ ઇંદ્રો તેમનાથી પૂજાયેલા, દેવતાઓથી પણ નહીં જીતાએલા,
ત્રણ ભુવનના લોકોનું પાલન કરવામાં સાવધાન એવા તે
શાંતિનાથ) ને નિરંતર નમસ્કાર થાઓ. ૪

સર્વદુરિતોઘનાશન,-કરાય સર્વાશિવપ્ર-
શમનાય ॥ દુષ્ટગ્રહભૂતપિશાય,-શાકિનીનાં
પ્રમથનાય ॥ ૫ ॥

અર્થ—સર્વ પાપના સમૂહનો નાશ કરનારા, સર્વ ઉપ-
દ્રવને પ્રકર્ષે કરી શાંત કરનારા, દુષ્ટ ગ્રહ, ભૂત, પિશાય અને
શાકિનીનાં ઉપદ્રવોને નાશ કરનારા એવા શાંતિનાથને નમ-
સ્કાર થાઓ. ૫

શબ્દાર્થ.

ચરચ-જે શાંતિનાથનો.

નામમંત્ર-નામ રૂપ મંત્ર.

વાક્ય-જે વચન.

કૃતતોષા-જેણે સંતોષ કર્યો છે એવી.

કેરુતે-કરે છે.

ઇતિ-એ પ્રમાણે પૂર્વે કહેલ.

પ્રધાન-તે વડે સર્વોત્તમ એવું.

ઉપયોગ-તેના ઉપયોગથી.

વિજ્યા-વિજ્યાદેવી.

જનહિત-લોકોનું હિત.

ક્રતિ ચ-અને એ પ્રમાણે.

નમત-નમસ્કાર કરો.

તે-તમોને.

વિજયે-વિજયાદેવી.

પરાપરૈઃ-બીજા દેવોથી.

અપરાજિતે-કોઈ ઠેકાણે પરાભવ
નહિ પામેલી.

ક્રતિ-એમ સ્તુતિ કરવાથી.

ભવતિ-તમે.

અપિ-પણ.

ભદ્ર-સુખ.

મંગલ-મંગળને.

સાધૂનાં-સાધુઓને.

શિવ-નિરૂપદ્રવપણું.

પુષ્ટિ-ધર્મની વૃદ્ધિને.

શ્યાઃ-જ્ય પામે.

કૃતસિદ્ધે-સિદ્ધિ કરનારા.

નિર્વાણુ-મોક્ષ.

સત્વાનાં-ભવ્ય જીવોને.

નિરતે-તત્પર.

સ્વસ્તિપ્રદે-કલ્યાણને આપનારી.

ભક્તાનાં-ભક્ત.

શુભાવહે-કલ્યાણ કરનારી.

ઉદ્યતે-તત્પર.

સમ્યગ્દૃષ્ટિનાં-સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જીવોને.

ચતિ-પ્રીતિ.

બુદ્ધિ-બુદ્ધિ (ચાલુ વિષયને જાણનારી.) પ્રદાનાથ-આપવાને.

નુતા-સ્તવેલી છે.

ભવતુ-ચાઓ.

ભગવતિ-હે ભગવતિ.

સુજયે-સારા જયવાળી.

અજિતે-નહિ જીતાએલી.

જગત્યાં-પૃથ્વીને વિષે.

જયતિ-જય પામે છે.

જયાવહે-સ્તુતિ કરનારને જય આપનારી.

સર્વસ્થ-પદા.

સંઘસ્થ-સંઘને.

કલ્યાણુ-ઉપદ્રવ રહિતપણું.

પ્રદે-પ્રકર્ષે કરી આપનારી.

સદા-નિરંતર.

સુતુષ્ટિ-ચિત્તની શાંતિ.

પ્રદે-આપનારી.

ભવ્યાનાં-ભવ્ય પ્રાણીઓને.

નિર્વૃત્તિ-ચિત્તની સમાધિ.

જનનિ-ઉત્પન્ન કરનારી.

અભયપ્રદાન-અભય આપવામાં.

અસ્તુ-હો.

તુલ્યમ્-તને.

જંતૂનાં-જીવોને.

નિત્યં-નિરંતર.

દેવિ-હે દેવી.

ધૃતિ-ધીરજ.

મતિ-મતિ, દીર્ઘદૃષ્ટિ

यस्येति नाममंत्र,-प्रधानवाक्योपयो-
गकृततोषा ॥ विजया कुर्वते जनहित,-मिति
य नुता नमत तं शांतिम् ॥ ६ ॥

अर्थ—जे शांति जिनने। पूर्वोक्त नाम रूप मंत्र तेणे
करी सर्वोत्तम पवित्र ऐवुं जे वचन तेना उपयोगे करी कर्तो छे
चित्तने विषे संतोष जेणे ऐवी जे विजया देवी, जे मनुष्यनुं
हित करेछे तथा आगण कडुशे ऐ प्रकारे स्तुति करायेवी छे ते
शांतिनाथने हे लव्य जनो ! तमे नमस्कार करो.

भवतु नमस्ते भगवति !, विजये सुजये
परापरैरजिते ! ॥ अपराजिते ! जगत्यां,
जयतीति जयावहे भवति ! ॥ ७ ॥

अर्थ—हे भगवति विजया, सुजया, जीज देवोथी नथी
जिताऐवी ऐवी हे अजिता, कोष ठेकाणे पराभव न पायेवी
ऐवी हे अपराजिता, तमे पृथ्वीने विषे जयवंता वर्तो; ऐम
स्तुति करते छते स्तुति-करनार लकतजनने जयनी आपनारी
थायछे; ऐवी हे हरेक देविओ ! तमेने नमस्कार थाओ. ७

सर्वस्यापि य संघस्य, लद्रकल्याणुमं-
गलप्रदहे ॥ साधूनां य सदा शिव,-सुतुष्टिपु-

ષ્ટિપ્રદે જીયા: ॥ ૮ ॥

અર્થ—ચતુર્વિધ સર્વ સંધને સૌખ્ય, નિરૂપદ્રવપણું અને મંગલને પ્રકર્ષે કરી આપનારી હે દેવી, વળી મોક્ષને સાધનાર સુનિઓને નિરંતર નિરૂપદ્રવપણું, ચિત્તની શાંતિ અને ધર્મની વૃદ્ધિ આપનારી હે દેવિ ! તમે જયવંતી હો. ૮

ભવ્યાનાં કૃતસિદ્ધે ! નિર્વૃત્તિનિર્વાણુજનનિ !
સર્વાનામ્ ॥ અભયપ્રદાનનિરતે !, નમોઽસ્તુ
સ્વસ્તિપ્રદે ! તુલ્યમ્ ॥ ૯ ॥

અર્થ—ભવ્ય જીવોને કરી છે સિદ્ધિ જેણે એવી તથા પ્રાણીઓને ચિત્તની સમાધિ તથા મોક્ષ ઉત્પન્ન કરનારી એવી તથા ઉત્કૃષ્ટ રીતે નિર્ભયપણું દેવાને તત્પર એવી તથા પ્રકર્ષે કરી કલ્યાણને આપનારી એવી હે દેવિ ! તને નમસ્કાર હો. ૯

ભક્તાનાં જંતૂનાં, શુભાવહે ! નિત્યમુદયતે !
દેવિ ! ॥ સમ્યગ્દષ્ટીનાં 'ધૃતિ,-રતિમતિયુ-
દ્ધિપ્રદાનાય ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—ભક્તજીવોને કલ્યાણ પમાડનારી તથા સમ્યગ્દ્રષ્ટિ જીવોને ધૈર્યતા, પ્રીતિ, મતિ તથા બુદ્ધિ પ્રકર્ષે કરી આપવાને માટે નિરંતર સાવધાન હે દેવિ તમે છો. ૧૦

૧ ધૃતિ એટલે સંતોષ, મતિ એટલે દીર્ઘ દ્રષ્ટિ.

शब्दार्थ.

जिन शासन-जिन शासनमां.	निरतानां-तत्पस्ने.
नतानां-नमस्कार करनारा.	जगति-जगत्मां.
जनतानां-जन समुदायने.	श्री-सद्ग्री.
संपत्-संपत्ति.	कीर्ति-कीर्ति-अेक दिव्यापी यस.
यशः-यशनें, सर्व दिव्यापी यस.	वर्द्धनि-वधारनारी.
ज्यदेवि-हे ज्यदेवी.	विजयस्व-तमे विजय पाभे.
सलिल-जग.	अनल-अग्नि.
विष-अेर.	विषधर-सर्प.
राजराग-लोली राज, राग.	रघु-लडाधना.
लयतः-लयथी.	राक्षस-राक्षस.
त्रिपुण्ड्र-शत्रुओनो समूह.	भारी-भरती.
यौर-योर.	धृति-सात धृति.
धापदाहृद्यः-हाडी आनारां प्राणी	अथ-हवे.
विगेरेथी.	रक्ष रक्ष-रक्षण करो रक्षण करो.
मुशिवं-अतिशय निरपद्रवपणुं.	कुं कुं-करो करो.
स्वस्ति-कल्याणुने.	त्वं-तमे.
लगवति-डे भगवति.	गुणवति-हे गुणवाणी.
शिवशांति-कल्याणु, शांति.	धृ-आलोकां.
अेवं-अेवी रीते.	यज्ञाभाक्षर-जेना नामना अक्षराना.
पुरस्सरं-भंत्रपूर्वक.	संस्तुता-स्तुति करेकी.

जिनशासन-निरतानां, शांतिनतानां च

જગતિ જનતાનામ્ ॥ શ્રી-સંપત્કીર્તિયશો'-
વર્દ્ધનિ ! જયદેવિ ! વિજયસ્વ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—જિનશાસનને વિષે રક્ત અને શ્રીશાંતિનાથને નમસ્કાર કરનારા જગત મध्येના જનસમુદાયને લક્ષ્મી, સંપત્તિ, કીર્તિ અને યશને વધારનારી એવી હે જયા દેવિ ! તમે જય યામો ! ૧૧

સલિલાનલવિષવિષધર,-દુષ્ટગ્રહરાજરોગ-
રણુભયતઃ ॥ રાક્ષસરિપુગણુમારી,-ચૌરેતિ-
શ્વાપદાદિભ્યઃ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—પાણી, અગ્નિ, ઝેર, સર્પ, માઠાગ્રહ, રાજ, રોગ, લડાઈના ભયથી (અને) રાક્ષસ, શત્રુઓના સમુહ, મરકી, ચોર, સાત ઘટિ અને મદોન્મત્ત ક્ષાડી ખાનારા પ્રાણીઓ વગેરેના ભયથી. ૧૨

અથ રક્ષ રક્ષ સુશિવં, કુરુ કુરુ શાંતિં ચ

૧ એક દેશ વ્યાપી ખ્યાતી તે કીર્તિ અને સર્વ દિગ્વ્યાપી ખ્યાતી તે યશ. અથવા દાન પુણ્ય કરવાથી પ્રાપ્ત થાય તે કીર્તિ અને પરાક્રમ વડે પ્રાપ્ત થાય તે યશ.

૨ આદિ શબ્દથી ડાકિની, શાકિની, ભૂત વગેરે લેવા.

૩ અતિવૃષ્ટિ (ધણો વરસાદ), અનાવૃષ્ટિ (વરસાદ ન થાય તે), ઉંદર, તીર, પોપટ, સ્વયંક (પોતાના રાજના સૈન્યનો) ભય તથા પરચક ભય એ સાત પ્રકારે ઘટિ જાણવી.

કુર કુર સહેતિ ॥ તુષ્ટિં કુર કુર પુષ્ટિં, કુર કુર
સ્વસ્તિં ચ કુર કુર ત્વં ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—હવે રક્ષણ કર, રક્ષણ કર; અતિશય નિરૂપદ્રવપણું
કર કર, વળી શાંતિ કર કર; અને નિરંતર એજ પ્રમાણે કર કર; તુષ્ટિ,
પુષ્ટિ અને કલ્યાણ કર કર; એટલા વાનાં તું કર કર. ૧૩

ભગવતિ ! ગુણવતિ ! શિવશાંતિ-તુષ્ટિ-
પુષ્ટિસ્વસ્તીહ કુર કુર જનાનાં ॥ ઓમિતિ
નમો નમો હ્રીં હ્રીં હ્રૂં હ્રઃ, યઃ ક્ષઃ હ્રીં કુટ્*
કુટ્ સ્વાહા ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—હે ભગવતિ ! હે ગુણવતિ ! પૃથ્વીનેવેષે તું મનુ-
ષ્યોને કલ્યાણ, શાંતિ, તુષ્ટિ, પુષ્ટિ અને ક્ષેમ (કલ્યાણ) કર કર. જ્યો-
તિસ્વરૂપિણી એવી હે દેવી ! તને નમસ્કાર થાઓ, નમસ્કાર થાઓ.
હ્રીં-હ્રીં-હ્રૂં-હ્રઃ-યઃ-ક્ષઃ-હ્રીં-કુટ્-કુટ્-સ્વાહા આ સર્વે મંત્રાક્ષર
છે તેમાં પ્રથમના સાત શાંતિ મંત્રના બીજ છે, અને બાકીના
ત્રણ વિધના વિનાશ કરનારા મંત્ર બીજ છે. ૧૪

એવં યન્નામાક્ષર,-પુરસ્સરં સંસ્તુતા
ઠયાદેવી ॥ કુરંતે શાંતિં નમતાં (પાઠાંતરે

કુરુતે શાંતિનિમિત્તં) નમો નમઃ શાંતયે
તસ્મૈ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—એ પ્રમાણે જે (શાંતિનાથ)ના નામાક્ષર મંત્ર પૂર્વક
સ્તુતિ કરેલી એવી જ્યાનામની દેવી શ્રીશાંતિનાથ પ્રભુને નમસ્કાર
કરનારાઓને શાંતિ કરે છે (પાદાંતરે શાંતિના હેતુને કરે છે)
તે શાંતિનાથને વારંવાર નમસ્કાર થાઓ. ૧૫

શબ્દાર્થ.

ધૃતિ—એ પ્રમાણે.	પૂર્વસૂરિ—પૂર્વાચાર્યોએ.
દર્શિત—ખતાવેલા.	મંત્રપદ—મંત્રના પદથી.
વિદર્ભિત—ગર્ભિત એવું.	સ્તવઃ—સ્તવન.
શાંતેઃ—શાંતિનાથનું.	સલિલાદિ—જળ વિગેરેના.
ભયવિનાશી—ભયને નાશ કરનાર.	શાંત્યાદિકરઃ—શાંતિ વિગેરેને કરનાર.
ભક્તિભતામ્—ભક્તિ કરનારાં મનુષ્યોને.	થઃ—જે.
એનં—આ સ્તવનને.	પઠતિ—ભણે છે.
સદા—દમેશા.	શૃણોતિ—સાંભળે છે.
ભાવયતિ—મનમાં સ્મરે છે.	યથાયોગં—સાવધાન યોગ રાખીને.
હિ—અવશ્ય.	શાંતિપદં—શાંતિના સ્થાનને.
યાયાત્—પામે.	સૂરિઃ શ્રીમાનદેવઃ—શ્રી માનદેવસુરિ.
ઉપસર્ગાઃ—ઉપસર્ગો.	ક્ષયં—ક્ષયને.
ચાંતિ—પામે છે.	છિદ્યન્તે—હેદાય છે.
વિદ્મ—વિદ્મરૂપ.	વલ્લયઃ—વેલાઓ.
મનઃ—મન.	પ્રસન્નતા—પ્રસન્નપણાને.
એતિ—પામે છે.	પૂજ્યમાને—પૂજન કરતાં.
જિનેશ્વરે—જિનેશ્વરનું.	ભાંગદયં—મંગળરૂપ.

ઈતિ પૂર્વસૂરિદર્શિત,-મંત્રપદવિદ્યિર્ભૂતઃ
સ્તવઃ શાંતેઃ ॥ સલિલાદિ-ભયવિનાશી, શાં-
ત્યાદિકરશ્ચ ભક્તિમતામ્ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—એ પ્રમાણે પૂર્વાચાર્યે બતાવેલા એવા મંત્રના પદથી
અર્જિત એવું શાંતિનાથનું સ્તવ તે બલ પ્રમુખના ભયનું નાશ
કરનાર છે અને ભક્તિ કરનારા મનુષ્યોને શાંતિ આદિ સુખનું
કરનાર છે. ૧૬

યશ્ચૈનં પઠતિ સદા, શૃણોતિ ભાવયતિ
વા યથાયોગં ॥ સ હિ શાંતિપદં યાયાત્,
(પાઠાંતરે શિવશાંતિપદં યાયાત્) સૂરિઃ શ્રી-
માનદેવશ્ચ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—જે માણસ આ સ્તવને નિરંતર ભણે છે, સાવધાન
યોગી રાખી જે સાંભળે છે, વા મનમાં સ્મરણ કરે છે, તે માણસ
અવશ્ય શાંતિપદ પામે (પાઠાંતરે કલ્યાણ અને શાંતિનું સ્થાન
પામે) શ્રી માનદેવસૂરિ પણ તે પદ પામે. ૧૭

ઉપસર્ગાઃ ક્ષયં યાંતિ, છિદન્તે વિશ્વવ-
હ્વયઃ ॥ મનઃ પ્રસન્નતામેતિ, પૂજ્યમાને જિ-
નેશ્વરે ॥ ૧૮ ॥

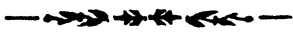

અર્થ—શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનને પૂજતાં થકાં, ભીપ-
સર્ગો નાશ પામે છે, વિદ્યરૂપી વેલો છેદાય છે, મન પ્રસન્નતા
પામે છે. ૧૮

સર્વ-મંગલ-માંગલ્યં, સર્વ-કલ્યાણુકાર-
ણુમ્ ॥ પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જયતિ
શાસનમ્ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—સર્વ મંગલોમાં મંગલિક, સર્વ કલ્યાણુનું કારણુ,
સર્વ ધર્મમાં મુખ્ય એવું જૈનશાસન જયવંતુ વર્તે છે. ૧૯

ઇતિ શ્રી લઘુશાંતિ સ્તવ. ૪૩

૪૪ ॥ અથ ચ ઉક્કસાય ॥
શબ્દાર્થ.

ચ ઉક્કસાય—ચાર કપાયરૂપ.
ઉદ્દતૂરણુ—ઉછેદનાર.
મથણુ—કામદેવના
મુસુમૂરણુ—ભાગનાર.
પિચ્ચમંગુ—રાયણુ જેવા.

પડિમણુ—વેરીને.
દુબજય—દુર્જય.
ખાણુ—ખાણુને.
સરસ—રસવાળી—નીલી.
વન્તુ—વર્ણુ વાળા.

૧ રાત્રીએ સંધારાપોરિસીમાં આ સૂત્ર ચૈત્યવંદન સરિકે બોલવામાં
આવે છે. દરેક શ્રાવક સંધારાપોરિસી લખાવી શકતા નથી તેથી દેવસિ
પ્રતિક્રમણુના અંતે સામાયક પારતી વખત લોગરસ કહ્યા પછી કહેવાનો
વિધિ શ્રાવકને માટે છે.

ગય-હાથી જેવી.
 જયઉ-જયવંત વર્તો.
 ભુવણુતય-ત્રણ ભુવનના.
 જસુ-જેના.
 કંતિ-કાંતિ
 સિણ્ણિદ્ધઉ-સ્નિગ્ધ.
 ક્ષિણ્ણ-ક્ષણનું
 આલિદ્ધઉ-આમ.
 નવ-નવો.
 તડિત-વિજીવી.
 લઘિઉ-લઘિત.
 જિણ્ણ-જિન.
 પચમ્મઉ-આપો.

ગામિઉ-ગતિવાળા.
 પાસુ-પાર્શ્વનાથ.
 સામિઉ-સ્વામિ.
 તણુ-શરીર.
 કડપ્પ-સમૂહ.
 સોહઠ-શામે છે.
 મણિ-મણિ (રત્ન)
 નં-નિશ્ચે.
 જલહર-મેઘ.
 લય-મતા.
 સો-તે.
 પાસુ-પાર્શ્વનાથ.
 વંછિઉ-વાંછિત.

ચઉક્કસાયપડિમલ્લુલ્લૂરણુ, દુજજય-મં-
 યણુબાણુમુસુમૂરણૂ ॥ સરસપિઅંગુવન્નુ ગય-
 ગામિઉ, જયઉ પાસુ ભુવણુતયસામિઉ ॥૧૧॥

અર્થ—આર કષાયરૂપ વૈરીના ઉચ્છેદનાર; દ્વઃખે ભજતાય
 એવા કામદેવના બાણુને ત્રોડનાર; સ્નિગ્ધ, નીલી એવી રાયણુના
 (જેવા શરીરના) વર્ણવાળા; અને હસ્તિની જેવી ગતિવાળા ત્રણ
 ભુવનના સ્વામી શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુ જયવંતા વર્તો. ૧

જસુ તણુકંતિકડપ્પસિણ્ણિદ્ધઉ, સોહઠ

કૃષ્ણિમણિકિરણાલિદ્ધૃતિ^૧ ॥ નં નવ-જલહર-
તડિલય-લંછિતિ, સો જિણુ પાસુ પચચ્છતિ
વંછિતિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જેના શરીરની કાન્તિનો સમૂહ સ્નિગ્ધ છે, વળી
જે નાગેન્દ્રની કૃષ્ણના ઉપર રહેલી મણિના કિરણોથી વ્યાપ્ત
છે વળી જે વિજળીની લતાએ કરી સહિત એવા નવા મેઘની
જેમ શોભે છે; તે શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુ મારા વાંછિત પૂર્ણ કરો.
૨ ઇતિ. ॥

૪૫ ॥ અથ ભરહેસરની સજ્જાય ॥

ભરહેસર બાહુબલી, અભયકુમારો અ-
ઢંઢણુકુમારો ॥ સિરિઓ અણિયાઉત્તો, અ-
ઈમુત્તો નાગદત્તો અ ॥ ૧ ॥

અર્થ—શ્રી ભરતેશ્વર, બાહુબલજી, અભયકુમાર તથા ઢંઢ-
ણુકુમાર, શ્રી સ્થૂલિલદ્રજીના નાનાભાઈ શ્રીયક, અન્નિકા પુત્ર
આચાર્ય, અતિમુક્તકુમાર તથા નાગદત્ત. ૧

૧ લુદ્ધ ઊ ઇતિ પાઠાન્તરં.

૨ આ સજ્જાયમાં શીયલ વ્રતને દ્રઢતાથી પાળનાર ઉત્તમ સત્ત્વશાલી
પુરુષો અને સતીઓનું નામોન્ચાર પૂર્વક સ્મરણ થાય છે.

મેઝાજી યૂલિભદ્રો, વચરરિસી નંદિસેણુ
સીહગિરી ॥ કચવન્નો ઝ સુકોસલ, પુંડરિ-
ઓ કેસિ કરકંડુ ॥ ૨ ॥

અર્થ—મેતાર્થમુનિ, સ્થૂલિભદ્રજી, વજ્રઋષિ, નંદિષે-
ણુજી, સિંહગિરી મહારાજ (શ્રી વજ્રસ્વામીના ગુરુ), કૃતવર્ણ
કુમાર, સુકોશલમુનિ, પુંડરિક સ્વામી, કેશીકુમાર, કરકંડુ પ્રત્યે-
કબુદ્ધ. ૨

હલ્લ વિહલ્લ સુદંસણુ, સાલ મહાસાલ
સાલિભદ્રો ઝ ॥ ભદ્રો દસન્ન ભદ્રો, પસન્ન-
ચદ્રો ઝ જસભદ્રા ॥ ૩ ॥

અર્થ—હલ્લ અને વિહલ્લ બંને શ્રેણિકના પુત્ર, સુદર્શન
શેઠ, સાલમુનિ, મહાસાલમુનિ, ચાલિભદ્ર (પ્રસિદ્ધ લોગી),
ભદ્રબાહુ સ્વામિ, દશાર્ણભદ્ર, પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિ તથા શ્રી યશો-
ભદ્રસૂરિ. ૩

જંબુપહુ વંકચૂલો, ગચસુકુમાલો અવં-
તિસુકુમાલો ॥ ધન્નો ઈલાઈપુતો, ચિલાઈપુતો
ઝ બાહુમુણી ॥ ૪ ॥

અર્થ—જંબુસ્વામિ, વંકચૂલ રાજકુમાર, ગજસુકુમાલ, અ-
વન્તિ સુકુમાલ, ધનાશેઠ, ઐલાચીપુત્ર, ચિંતાતિ પુત્ર અને યુગ-
બાહુ મુનિ. ૪

અજ્જગિરિ અજ્જરજિખઅ, અજ્જ-
સુહત્થી ઉદાયગો મણુગો ॥ કાલયસૂરિ સંખો,
પજ્જુન્નો મૂલદેવો અ ॥ ૫ ॥

અર્થ—આર્યમહાગિરિજી, આર્યરક્ષિતસૂરિ, આર્યસુહસ્તિ-
સૂરિ, ઉદાયી રાજા, મનક પુત્ર, કાલિકાચાર્ય, શાંબકુમાર, પ્રધુ-
મ્નકુમાર અને મુલદેવ રાજા. ૫

પલવો વિન્હુકુમારો, અહકુમારો દ્ઢપ્પ-
હારી અ ॥ સિજ્જંસ કૂરગડૂ અ, સિજ્જં-
લવ મેહકુમારો અ ॥ ૬ ॥

અર્થ—પ્રલવસ્વામિ, વિન્હુકુમાર, આર્દ્રકુમાર તથા દ્ઢપ્પ-
હારી ચોર, શ્રેયાંસ કુમાર, કૂરગડુ સાધુ, સિજ્જંલવ સ્વામિ અને
મેઘ કુમાર. ૬

એમાઈ મહાસત્તા, દિંતુ સુહં ગુણુગણુહિં
સંજુત્તા ॥ જેસિં નામગ્ગહણુ, પાવપખંધા
વિલ્લય જંતિ ॥ ૭ ॥

અર્થ—ઇત્યાદિ બીજા પણ મહા પરાક્રમી પુરુષો, જ્ઞાનાદિ શુભોના સમૂહે કરી સહિત એવા, અમને સુખ આપો; જેમના નામસ્મરણથી પાપના બંધ વિનાશ પામે છે. ૭

સુલસા ચંદનબાલા, મણોરમા મયણુ-
રેહા દમચંતી ॥ નમયાસુંદરી સીયા, નંદા
ભદા સુભદા ય ॥ ૮ ॥

અર્થ—સુલસા, ચંદનબાલા, મનોરમા મદનરેખા, દમચંતી, નર્મદાસુંદરી, સીતા, નંદા, ભદ્રાશેઠાણી, અને સુભદ્રા. ૮

રાયમઈ રિસિદત્તા, પઉમાવઈ અંજણા
સિરીદેવી ॥ જિઠ્ઠુ સુજિઠ્ઠુ મિગાવઈ, પ્રભાવઈ
ચિલ્લાણાદેવી ॥ ૯ ॥

અર્થ—રાજમતી, ઋષિદત્તા, પદ્માવતી, અંજનાસુંદરી, શ્રીદેવી, જ્યેષ્ઠા, સુજ્યેષ્ઠા, મૃગાવતી, પ્રભાવતી, ચેલણા રાણી. ૯

બંભી સુંદરી રુપિણિ, રેવઈ કુંતી સિવા
જયંતી ય ॥ દેવઈ દેવઈ ધારણી, કલાવઈ
પુપ્ફચૂલા ય ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—બ્રાહ્મી, સુંદરી, રૂક્મણી, રેવતી, કુંતી, શિવા અને જયંતી, દેવકી, દ્રૌપદી, ધારણી, કલાવતી તથા પુષ્પચૂલા. ૧૦

પઉમાવઈ ય ગોરી, ગંધારી લખખમણા
સુસીમા ય ॥ જખૂવઈ સત્યભામા, રૂપિણિ
કન્હકૂ મહિસીઓ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—પદ્માવતી, તથા ગોરી, ગાંધારી, લક્ષ્મણા તથા સુ-
સીમા, જાંબુવતી, સત્યભામા, રૂક્મણી, આ આઠ શ્રી કૃષ્ણની
પટરાણીઓ છે. ૧૧

જખખા ય જખખદિન્ના, ભૂઆ તહ
ચેવ ભૂઅદિન્ના ય ॥ સેણા વેણા રેણા, ભ-
યણીઓ થૂલિભદ્રસ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—યજ્ઞા, યજ્ઞદત્તા, ભૂતા, તથા વળી નિશ્ચયથી ભૂત-
દત્તા, સેણા, વેણા, રેણા, આ સાત સ્થૂલિભદ્રની બેહેનો છે. ૧૨

ઈચ્યાઈ મહાસઈઓ, જયંતિ અકલક-
સીલકલિઆઓ ॥ અજજવિ વજજઈ જાસિ,
જસ-પડહો તિહુઅણુ સયલે ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—ઈત્યાદિ મોટી સતીઓ નિર્મલ શિયળગુણે કરી
સહિત જયવંતી વર્તે છે. વળી જેઓનો આજ પણ સકલ ત્રિ-
ભુવનને વિષે યજ્ઞનો ડકો વાગે છે.

ઇતિ ભરહેસર સજ્જાય. ૪૫

૪૬॥ અથ તીર્થ વંદના* ॥

સકલ તીર્થ વંદું કરજ્ઞેડ, જિનવર નામે
 મંગલ ક્રોડ ॥ પહેલે સ્વર્ગે લાખ બત્રીશ, જિ-
 નવર ચૈત્ય નમું નિશ્ચદિશ ॥૧૫૫ બીજે લાખ
 અઠ્ઠાવીશ કહ્યાં, ત્રીજે બાર લાખ સદહ્યાં ॥
 ચોથે સ્વર્ગે અડ લખ ધાર, પાંચમે વંદું લા-
 ખજ ચાર ॥ ૨ ॥ છઠ્ઠે સ્વર્ગે સહસ્ર પચાસ,
 સાતમે ચાલીશ સહસ્ર પ્રાસાદ ॥ આઠમે
 સ્વર્ગે છ હજાર, નવ દશમે વંદું શત ચાર ॥
 ૩ ॥ અગ્યાર બારમેં ત્રણુશેં સાર, નવ ત્રૈવે-
 ચકે ત્રણુશેં અઠાર ॥ પાંચ અનુત્તર સર્વે મળી,
 લાખ ચોરાશી અધિકાં વળી ॥ ૪ ॥ સહસ્ર

* આ તીર્થવંદના ગુજરાતી ભાષામાં હોવાથી સુગમ છે માટે અર્થ
 લખ્યો નથી. આ સૂત્રવડે ત્રણુ લોકમાં રહેલા શાશ્વના અને અશાશ્વના જિ-
 નચૈત્ય તથા જિનમિંબોને વંદના કરાય છે.

સત્તાણું ત્રેવીશ સાર, જિનવર ભુવન તણું
 અધિકાર ॥ લાંબાં સો જોજન વિસ્તાર, પ-
 ચાસ ઉંચાં બહોંતેર ધાર ॥૫॥ એકસો એંશી
 બિંબ પરિમાણ, 'સભાસહિત એક ચૈત્યે
 જાણુ ॥ સો કોડ બાવન કોડ સંભાલ, લાખ
 ચોરાણું સહસ ચૈંઆલ ॥૬॥ સાતશેં ઉપર
 સાઠ વિશાલ, સવિ બિંબ પ્રણુમું તણુ કાલ ॥
 સાત કોડને બહોંતેર લાખ, ભુવનપતિમાં દે-

૧ બાર દેવલોક સુધીના ઇંદ્રોને દરેક વિમાને ૧ મજ્જન સભા, ૨
 અલંકાર સભા, ૩ જ્ઞાન સભા, ૪ સિદ્ધાયતન સભા અને ૫ વ્યવસાય
 સભા એમ પાંચ પાંચ સભા હોય છે. દરેક સભા ત્રણ ત્રણ દ્વારવાળી
 હોય છે અને દરેક દ્વારે અઢેક ચોમુખજી એટલે ચાર ચાર પ્રતિમાજી
 હોય એટલે એક સભાના ૧૨ અને ૫ સભાના ૬૦ પ્રતિમાજી મહારાજ
 ચયા, મૂલ ચૈત્ય ત્રણ દ્વારવાળાં હોય છે તેના ગજારામાં ૧૦૮ પ્રતિમાજી
 અને ત્રણ દ્વારના ત્રણ ચોમુખજીના ૧૨ મળી ૧૨૦) પ્રતિમાજી તેમાં હોય.
 તેમાં પાંચ સભાના ૬૦ મેળવતાં ૧૮૦) પ્રતિમાજી સભા સહિત એક ચૈ-
 ત્યમાં સમજવા. નવ ઐવેયક અને પાંચ અનુત્તરમાં ઇંદ્રો નથી તેથી સભાઓ
 નથી માટે ત્યાંના ૩૨૩ ચૈત્યોમાં ૧૨૦) પ્રતિમાજી દરેકના ગણવા અને
 ૮૪૬૬૭૦૦ ચૈત્યમાં ૧૮૦ પ્રતિમાજી દરેકમાં ગણવા. જોથી અહીં બતા-
 વેલ સંખ્યા મળી રહેશે.

વલ્લ ભાખ ॥૭॥ એકસો એંશી ખિંખ પ્ર-
 માણુ, એક એક ચૈત્યે સંખ્યા જાણુ ॥ તેરશેં
 કોડ નેવ્યાસી કોડ, સાઠ લાખ વંદું કરજોડ ॥
 ૮॥ ખત્રીશેં ને ઓગણુસાઠ, તીર્છી લોકમાં
 ચૈત્યનો પાઠ ॥ ત્રણુલાખ એકાણુ હજાર, ત્ર-
 ણુશેં વીશ તે ખિંખ જુહાર ॥ ૯ ॥ વ્યંતર
 જ્યોતિષીમાં વળી જોહ, શાશ્વતા જિન વંદું
 તેહ ॥ ઋષભ ચંદ્રાનન વારિષેણુ, વર્દ્ધમાન
 નામે ગુણુસેણુ ॥ ૧૦ ॥ સમેતશિખર વંદું
 જિન વીશ, અષ્ટાપદ વંદું ચોવીશ ॥ વિમલા-
 ચલને ગઠ ગિરનાર, આખુ ઉપર જિનવર
 જુહાર ॥૧૧॥ શંખેશ્વર કેસરિયો સાર, તા-

૧ તીર્છી લોકમાં નંદીશ્વર દ્વીપના પર) ચૈત્ય, કચક દ્વીપના ૪ ચૈત્ય
 અને કુંડલ દ્વીપના ૪ ચૈત્ય મળી ૬૦ ચૈત્ય ચાર દ્વારવાળાં છે અને બા-
 કીનાં ૩૧૯૯ ચૈત્ય ત્રણ દ્વારવાળાં છે તેથી ચાર દ્વારવાળાંમાં ૧૨૪) અને
 ત્રણ દ્વારવાળાંમાં ૧૨૦ પ્રતિમાજી છે.

રંગે શ્રીઅજિત જુહાર ॥ અંતરિક વરકાણુ
 પાસ, છરાવલોને થંભણુપાસ ॥૧૨॥ ગામ
 નગર પુર પાટણુ જોહ, જિનવર ચૈત્ય નમુ
 ગુણુ ગોહ ॥ વિહરમાન વંદું જિન વીશ, સિદ્ધ
 અનંત નમુ નિશદ્દિશ ॥ ૧૩ ॥ અઢી દ્વી-
 પમાં જે અણુગાર, અઢાર સહસ સીલાંગના
 ધાર ॥ પંચ મહાવ્રત સમિતિ સાર, પાલે
 પલાવે પંચાચાર ॥ ૧૪ ॥ બાહ્ય અભ્યંતર
 તપ ઉજમાહ, તે મુનિ વંદું ગુણુમણિમાહ ॥
 નિત નિત ઉઠી કીર્તિ કંઈ, જીવ કહે ભવ-
 સાચર તરૂં ॥ ૧૫ ॥

૪૭ ॥ અથ *મન્હ નિણુણું સજઆય ॥

મન્હ-માનવી.

નિણુણું-જિનેશ્વરની.

આણું-આસા.

મિચ્છું-મિથ્યાત્વનો.

*આ સંજ્ઞાઓમાં શ્રાવકને યોગ્ય સદાચારના છત્રીય પ્રકારના કૃત્યોનું વર્ણન છે. દરેક શ્રાવકે તે કરવામાં યથાશક્તિ ઉદ્ધમવંત થવા જરૂર છે.

परिहृरहृ-त्याग करवो.
 सम्भत्त-सम्भक्तवने.
 आवस्सथंभि-आवस्थकने विषे.
 होर्ध-डोय.
 पंवेसु-पर्व दीवसे.
 दाशुं-सुपात्रे दान करवुं.
 तयो-तप करवो.
 सञ्जाथ-स्वाध्याय.
 परोवथारो-परोपकार.
 जयश्या-यतना, रक्षा.
 जिष्णुथुष्णुं-जिनेश्वरनी स्तुति.
 साहृभिम्भाशु-साधर्मिकनी.
 वत्रहृरस्स-यत्रहारती.
 रहृजता-रथयात्रा.
 उवसभ-उपशम.
 संवर-संवर.
 छलव-छकाय लवनी.
 धर्मियज्जु-धर्मिकजनतो.
 करुण-उद्दिष्टोनुं.
 यरुण-यारित्रतो.
 संधोवरि-संधनी उपर.
 पुत्थय-पुस्तक.
 पलावशु-प्रलावना.
 सङ्गुलु-भ्रावकना.
 अथ-अ.
 सुगुर-सद्गुरना.

धरहृ-धातु करवुं.
 छिवहृ-छविष, छ प्रकारना.
 उज्जुतो-उद्यमवत.
 पधद्विवसं-प्रति द्विवस, हमेक्षां.
 पोसहृवथं-पोषधवत.
 सीलं-शीयण पाणवुं.
 लावो-भावना.
 नमुकारो-नमस्कार.
 अ-वणी.
 जिष्णुपूष्मा-जिनपूष्म.
 गुर्धुम्-गुर्धुस्तुति.
 वन्धुध्वं-वत्सलता.
 सुद्धी-शुद्धि.
 तित्थजता-तीर्थयात्रा.
 विवेग-विवेक.
 लासासमिध-भाषा सामेति.
 करुणा-दया.
 संसज्जो-संसर्ग, सहवास.
 हमे-हमन.
 परिशुभो-परिशुभ.
 अहुभाशु-अहुमान.
 लिहृलुं-लभाववुं.
 तित्थे-तीर्थमां.
 द्विच्यं-कृत्य.
 निच्यं-नित्य.
 उवमेसेषुं-उपदेशवडे.

‘મન્હ જિણાણું આણું, મિચ્છં પરિહ-
રહ ધરહ સમ્મત્તં ॥ છન્વિહ-આવસ્સયંમિ,
ઉજ્જુતો હોઈ પઈદિવસં ॥ ૧ ॥

અર્થ—જિનેશ્વર ભગવાનની આજ્ઞા માનવી, મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરવો, સમ્યક્ત્વ ધારણ કરવું, છ પ્રકારના આવશ્યકમાં પ્રતિ દિવસ ઉદ્ધમવંત થવું. ૧

પન્વેસુ પોસહવયં, દાણું સીલ્લં તવો અ
ભાવો અ ॥ સજ્જાય નમુક્કારો, પરોવયારો
અ જયણા અ ॥ ૨ ॥

અર્થ—પર્વ દિવસને વિષે પોસહ વ્રત કરવું, દાન, શિ-
યણ, તપ અને ભાષના, સ્વાધ્યાય, નમસ્કાર અને પરોપકાર
તથા જયણા રાખવી. ૨

જિણુપૂઆ જિણુથુણુણું, ગુરુથુઅ સા-
હમ્મિઆણુ વચ્છલ્લં ॥ વવહારસ્સ ય સુદ્ધી,
રહજ્જતા તિત્થજ્જતા ય ॥ ૩ ॥

અર્થ—જિનેશ્વર ભગવાનની પૂજા, જિનેશ્વર ભગવાનની

સ્તુતિ, ગુરૂની સ્તુતિ, અને સાધર્મીને વિષે વાત્સલ્ય, વ્યવહારની શુદ્ધિ, રથયાત્રા અને તીર્થયાત્રા. ૩

ઉવસમ વિવેગ સંવર, ભાસાસમિર્થ

છલ્લવ કરણા ય ॥ ધર્મિમઅજ્ઞણુસંસગ્ગો,

કરણુદમો ચરણુપરિણામો ॥ ૪ ॥

અર્થ—ઉપશમ, વિવેક, સંવર, ભાષાસમિતિ અને છકાય જીવની દયા, ધાર્મિક માણસનો સત્સંગ, ઇન્દ્રિયોતું દમન અને ચારિત્રનાં પરિણામ ૪

સંઘોવરિ બહુમાણો, પુત્યયલ્લિહણું પ-

ભાવણા તિત્યે ॥ સદ્ગુણ કિરચ-મેઅં નિરચં

સુગુરવએસેણું ॥ ૫ ॥

અર્થ—શ્રી સંઘ ઉપર બહુમાન રાખવું, પુસ્તક લખાવવાં અને તીર્થની પ્રભાવના કરવી; શ્રાવકના આ કૃત્ય છે, તે નિરંતર સદ્ગુરૂના ઉપદેશથી જાણવાં. ૫ ઇતિ.

ઇતિ શ્રાવક દિનકૃત્ય સંજ્ઞાય*.

૧ વિવેક. ૨ ય જીવ. *આ સંજ્ઞાયમાં શ્રાવકને યોગ્ય હમેશની તથા પર્વદિવસની ૩૬ પ્રકારની કરણીનું વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે. વિ-
સેષાર્થીએ આની મોટી ટીકા જોવી.

૪૮ ॥ અથ પોસહનું પચ્ચખખાણુ' ॥

* કરેમિ ભંતે ! પોસહં, આહારપોસહં
દેસઓ સવઓ, સરીરસકાર-પોસહં સવ-

૧આ સૂત્રવડે પોસહનું પચ્ચખખાણુ લેવાય છે. પ્રત્યાખ્યાન શબ્દનો અર્થ ત્યાગ કરવું અને પાલવું-સેવન કરવું, એમ બંને પ્રકારે થાય છે તેથી આહારપોસહં એટલે આહારનો ત્યાગ કરવારૂપ પોસહ કહે છે એમ અર્થ થાય છે તેવીજ રીતે સરીરસકારપોસહં એટલે શરીરની શોભા ન કરવારૂપ પોસહ કહે છે, એ બંને બાબત ત્યાગ કરવાની છે. બ'ભચેર પોસહં અને અવવારપોસહં એટલે બ્રહ્મચર્યને પાળવારૂપ અને અવ્યાપાર (મન વચન અને કાયાના સાવધ યોગ્ય ત્યાગકરણરૂપ)ને પાળવારૂપ પોસહ કહે છે. એમ બંને પદનો અર્થ પાલન કરવાનો થાય છે. સામાયિક અને પોસહમાં ત્રણ કાળ સંબંધી પચ્ચખખાણુ થાય છે તે આ પ્રમાણે— કરેમિ પદવડે વર્તમાન કાળે સાવધ યોગનો ત્યાગ કરવા રૂપ પચ્ચખખાણુ થાય છે. તસ્સ પદ વડે અતીત કાળે (ભૂતકાળે) કરેલાં સાવધ યોગનું પ્રતિક્રમણુ થાય છે અને સામાયિકમાં પચ્ચખખામિ પદ વડે અનાગત કાળે (નિયમ પર્યંતના ભવિષ્ય કાળે) સાવધ યોગ નહિ કરીશ, એમ પચ્ચખખાણુ થાય છે અને પોસહમાં ઠામિ પદ વડે અનાગત કાળે બે બાબતનો ત્યાગ અને બે બાબતનું પાલન કરીશ એ પ્રકારનો (ધર્મની પુણી આપે તે) પોસહ કરીશ, એમ પચ્ચખખાણુ કરાય છે.

* ભંતે એ પદના ભદંત (કલ્યાણકારી), ભયાન્ત (ભયનો અંત કરનાર) અને ભવાન્ત (ભવનો અંત કરનાર) એવા ત્રણ અર્થ થાય છે. ભંતે એ પ્રકારે ભગવંતને આમન્ત્રણ કરવા વડે કરીને ગુરૂકુલવાસનું સૂચન થાય છે અર્થાત્ સાધુઓએ ગુરૂનિશ્રાએ રહેવું અને ગૃહસ્થે ગુરૂ મહારાજ પાસે સામાયિક ઉચ્ચરવું.

ઓ, બંભચેર-પોસહં સંવઓ, અન્વાવાર-
 પોસહં સંવઓ, ચઉન્વિહે પોસહે ઠામિ,
 જવ દિવસં અહોરત્તં પજ્જુવાસામિ ॥

અર્થ—હે ભગવંત ! હું પોસહ કહું છું; આહારત્યાગ કરવાનો પોસહ દેશથી વા સર્વથી, શરીરસત્કાર ન કરવાનો પોસહ સર્વથી, ધ્રુવચર્યનો પોસહ સર્વથી, અન્યાપારનો પોસહ સર્વથી, આ ચાર પ્રકારના પોસહને હું કહું છું, તે આખો દિવસ વા રાત અને દિવસ પાણું ત્યાં સુધી,

દુવિહં તિવિહેણું, મણેણું વાયાએ કા-
 એણું ન કરેમિ, ન કારવેમિ, તસ્સ ભતે !
 પડિક્કમામિ, નિંદામિ ગરિહામિ, અપ્પાણું
 વોસિરામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે અને ત્રણ પ્રકારે; મન, વચન અને કાયા વડે એમ ત્રણ પ્રકારે, ન કહું તથા ન કરાવું એમ એ પ્રકારે; હે ભગવંત ! તે (અતીતકાળના પાપ) ને હું પ્રતિક્ષમું છું, આત્માની સામે નિંદુ છું, ગુરૂની સામે ગર્હુ છું અને આત્માને વોસરાવું છું. ૧ ઇતિ.

પ૦ ॥ અથ સામાયિક લેવાનો વિધિ.

પ્રથમ સ્થાપનાચાર્યજી ન હોય તો ઉંચે આસને પુસ્તક આદિ જ્ઞાનાદિનું ઉપકરણ મુકીને શ્રાવક તથા શ્રાવિકાએ કઠાસણું મુહુપત્તિ અને ચરવળો લઇ, શુદ્ધ વસ્ત્ર સહિત થઇ, જગ્યા પુંજ કઠાસણું પાથરી, તે ઉપર બેસી, મુહુપત્તિ ડાબા હાથમાં મુખ પાસે રાખી, તે વડે મુખ ઠાંકી, જમણા હાથ ઉંચે સ્થાપનાજી સન્મુખ રાખીને એક નવકાર તથા પાંચિંદ્રિય કહેવા^૧. પછી ખમાસમણ દઇ ધરિયાવહિ, તસ્સ ઉત્તરી, અન્નતથ ઊસસિએણું કહી એક લોગસ્સનો ચંદ્રસુનિમ્મલયરા સુધી (લોગસ્સ ન આવડે તો ચાર નવકારનો) કાઉસ્સગ્ગ કરવો. નમો અરિહંતાણું પદ, બોલી કાઉસ્સગ્ગ પારી લોગસ્સ કહેવો. પછી ખમાસમણ દઇ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક મુહુપત્તિ પડિલેહુ ? ” કહી કાંઇક વિરામ લઇ ‘ ઇચ્છ’ કહી પચાસ બોલ ચિંતવવા સાથે મુહુપત્તિ પડિલેહવી. પછી ખમાસમણ દઇ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક સંદિસાવું ? ” ‘ ઇચ્છ’ કહી ખમાસમણ દઇ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક ઠાઉ ? ” “ ઇચ્છ ” કહી બે હાથ જોડી એક નવકાર ગણી “ ઇચ્છકારિ ભગવન્ પસાય કરી સામાયિક દંડક ઉચ્ચરાવેજી ” કહી ગુરૂ અથવા વડિલ હોય તો તેઓની પાસે કરેમિભંતે ઉચરવું; નહિ-તર પોતાની મેળે કરેમિભંતેનો પાઠ બોલવો. પછી ખમાસમણ દઇ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ બેસણે સંદિસાવું ? ” “ ઇચ્છ ” કહી. પછી ખમાસમણ દઇ; “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ બેસણે ઠાઉ ? ઇચ્છ ” કહેવું. પછી ખમાસમણ દઇ “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સજ્ઞાય સંદિસાવું ? ” ઇચ્છ ॥ કહી ખમાસમણ દઇ ‘ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સજ્ઞાય કરું ? ’

૧ સેનપ્રશ્નના પાઠ પ્રમાણે સ્થાપના ત્રણ નવકારે અને ઉત્થાપના એક નવકારે.

“દુઃસ્થ” કહી ત્રણ નવકાર ગણવા. પછી એ ઘડી વાંચવા આદિએ કરી ધર્મધ્યાન કરવું અથવા નવકારવાળી ગણવી. વિક્ષાદિ પ્રમાદમાં પડવું નહિ.

૫૧ ॥ અથ સામાયિક પારવાનો વિધિ ॥

પ્રથમ ચરવળો લઈ ઉભા થઈ ખમાસમણ દઈ ધરિયાવહિ પડિફમી યાવત કાઉસ્સગ કરી, લોગસ્સ કહી, ખમાસમણ દઈ ‘દુઃસ્થાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ મુહપત્તિ પડિલેહું ? દુઃસ્થ’ કહી મુહપત્તિ પડિલેહી ખમાસમણ દઈ, દુઃસ્થાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક પાઠ્ ? યથાશક્તિ કહી, ખમાસમણ દઈ, ‘દુઃસ્થાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાયિક પાર્થુ’ કંઈક વિસામા પછી ‘તહત્તિ’ કહી પછી જમણે હાથ ચરવળા ઉપર અથવા કટાસણા ઉપર થાપી એક નવકાર ગણી ‘સામાયવયજ્જુતો’ કહેવો. પછી જમણે હાથ સ્થાપના સાથે સવળો રાખીને એક નવકાર ગણવો. અહીં ઉપરા ઉપર ત્રણ સામાયિક કે એ સામાયિક કરવાં હોય તો દરેક સામાયિક લેતાં લેવાની વિધિ કરવી પણ વખતો વખત પારવું નહી. એ સામાયિક કરવા હોય તો એ પૂરા થયે અને ત્રણ સામાયિક કરવા હોય તો ત્રણ પૂરા થયે એક વાર પારવું. એવી પ્રવૃત્તિ છે. એક સામટા આઠ દશ સામાયિક કરવાં હોય તો ત્રણ ત્રણ સામાયિક સુધી આ વિધિ જાણવો.^૩

૧ અહીં ગુરૂ ‘પુણ્યાવિ કાચવ્યો’ કહે. ૨ અહીં ગુરૂ ‘આચારો ન મોક્તવ્યો’ કહે.

૩ લગ્નોદ્દગ સામાયિક લેવું હોય ત્યારે ખીજું ત્રીજું સામાયિક લેતાં ‘સન્ન્યાય કર્’ ના બદલે ‘સન્ન્યાયમા ધું’ એમ કહી ત્રણ નવકારને બદલે એક નવકાર ગણવો.

પૃ૨ ॥ અથ ચૈત્યવંદન કરવાનો વિધિ ॥

પ્રથમ ત્રણ ખમાસમણ દંધને પછી “ ઇચ્છાકારેણ સંદ્ધિસહ ભગવત ચૈત્યવંદન કરે ? ” કહી, ‘ ઇચ્છ ’ કહી, ચૈત્યવંદન, જંકિંચિ કહી, પછી બે કુણ્ણિ પેટ ઉપર રાખી, બે હાથ જોડી અંજલી કરી ‘ નમુત્યુણ ’ કહેવું. પછી મુક્તાશુક્તિ મુદ્રાએ (બે હાથ પોલા જોડી, માથા સુધી ઉંચા રાખી) ‘ જવંતિ ચેઇઆઇ ’ કહી, ખમાસમણ દંધ તેજ મુદ્રાએ ‘ જવંત કેવિ સાહુ ’ કહી, પછી અંજલી કરી ‘ નમોહર્હત સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ.’ તેમજ ‘ ઉવસગ્ગહરં ’ અથવા ગમે તે મુવિહિતવું કરેલું સ્તવન કહેવું. પછી મુક્તાશુક્તિ મુદ્રાએ જય વીયરાય આલવમખંડા સુધી કહી હાથ જરા નીચા ઉતારી જય વીયરાય પૂરા કહેવા; પછી ઉભા થઇ બે પગ વચ્ચે ચાર આંગળ અંતર રાખી, બે હાથે અંજલી કરી “ અરિહંત ચેઇઆણું કરેમિ કાઉસ્સગ્ગાં, અત્તથ ઊસસિ-એણું ” કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી નમો અરિ-હંતાણું કહી, ‘ નમોહર્હત સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાય સર્વસાધુભ્યઃ.’ કહી, થાય જોડા માંહેની પહેલી થાય કહેવી.

પૃ૩ ॥ અથ ગુરુવંદન કરવાનો વિધિ ॥

પ્રથમ બે ખમાસમણ દંધ નીચે મુજબ મુખસાતા પૂછવી. “ ઇચ્છકાર મુહુરાઇ,^૧ મુહુદેવસિ,^૨ મુખ તપ, શરીર નિરાખાધ, મુખ સંજમ જત્રા નિર્વહો છોજ ? સ્વામિ સાતા છેજ ? ભાત પાણીનો લાલ દેજોજ. ”

પછી ખમાસમણ દંધ ઇચ્છાકારેણ સંદ્ધિસહ ભગવત અખ્ખુદ્ધિ-આમિ અખ્ખિલંતર રામ્મય^૩ ખામેઉ ? કહી, અખ્ખુદ્ધિઆ કહેવો.

૧ અપોર પહેલાના વખતમાં કહેવું. ૨ અપોર પછીના વખતમાં કહેવું. ૩ અપોર પછીના વખતમાં દેવસિયં કહેવું.

૫૪ ॥ અથ. દેવસિ પ્રતિક્રમણુ વિધિ ॥

પ્રથમ પૂર્વની રીતિએ સામાયિક લેવું. પછી પાણી વાપર્યું હોય તો ખમાસમણુ દમ “ઇચ્છાં સંદિં ભગં મુહુપતિ પરિલેહુ? ઇચ્છ” એમ કહી બેસીને ફક્ત મુહુપતિ પરિલેહવી અને જો આહાર વાપર્યો હોય તો બે વાંદણાં દેવાં; ત્યાં બીજા વાંદણામાં “આવસ્તિઆએ” એ પદ ન કહેતાં અવગ્રહમાં જ ઉભા રહીને “ઇચ્છકારી ભગં પસાય કરી પચ્યખખાણુનો આદેશ દેશોજી” એમ કહેવું. પછી વડીલ પચ્યખખાણુ કરાવે યા પોતે યથાશક્તિ પચ્યખખાણુ કરે. પછી ખમાસમણુ દમ ઉભા થઇ “ઇચ્છાં સંદિં ભગં ચૈત્યવંદન કરું?” એમ કહેવું; પછી બેસીને વડીલ ચૈત્યવંદન કરે. વડીલ ન હોય તો પંચાંગ પ્રણિપાતથી (ખંને ઢીચણુ જમીન ઉપર સ્થાપી) પોતે કરે. પછી “જંકિંચિ” કહેવું. પછી નમુત્યુણું કહી, ઉભા થઇ, અરિહંત ચેઇઆણું કહી, અન્નત્યં કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી પારી નમોઽહંતં કહી પહેલી થાય કહેવી. પછી લોગસ્સ, સંવલોએ અરિહંત ચેઇઆણું, અન્નત્યં કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, બીજી થાય કહેવી. પુખ્ખરવરદી, સુઅસ્સ ભગવઓ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં વંદણુવત્તિઆએં કહી, અન્નત્યં કહી, એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, ત્રીજી થાય કહેવી. પછી સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું કહી, વેયાવચ્ચગરાણું, અન્નત્યં કહી, એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, નમોઽહંતં કહી, ચોથી થાય કહેવી. પછી બેસીને નમુત્યુણું કહેવું. પછી ઉભા થઇ ચાર ખમાસણુ દેવાં પૂર્વક “ભગવાનહં, આચાર્યહં, ઉપાધ્યાયહં, સર્વ સાધુહં” એમ કહેવું. પછી ‘ઇચ્છકારિ સમસ્ત શ્રાવકને વાંદું’ એમ કહેવું. પછી “ઇચ્છાં સંદિં ભગં દેવસિઅ પરિક્રમણુ ઠાઉં? ઇચ્છ” એ આદેશ માગીને બેસી

જમણે હાથ ચરવળા ઉપર યા ભુમિ ઉપર સ્થાપી “ સવ્વસ્સવિ દેવસિચ્ચ દુચ્ચિત્તિચ્ચ, દુખ્ખાસિચ્ચ, દુચ્ચિદ્ધિચ્ચ મિચ્છામિ દુક્કડં ” એ પાઠ કહેવો. (પ્રતિક્રમણમાં દરેક આદેશ વડીલજી માગે તે ન હોય તો શ્રાવક પોતે માગે. આ વાત પિઠીકાડપે સર્વત્ર યોજવી.) પછી ઉભા થઈ કરેમિભંતેઠ ઇચ્છામિઠામિ કાઉસ્સગ્ગં જે મે દેવસિચ્ચો અઈચ્ચારોઠ કહી, તસ્સઉત્તરી અત્તત્થં કહી, અતિચારની આઠ ગાથાનો, અને તે ન આવડે તો આઠ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. પછી યેસીને ત્રીજા આવશ્યકની મુહુપત્તિ પરિલેહવી. પછી ઉભા થઈને યે વાંદણાં દેવાં, તેમાં ધીજા વાંદણા વખતે અવગ્રહ બહાર નીકળવું નહિ. ધીજા વાંદણું પૂરું થયે “ ઇચ્છાઠ સંઠ ભઠ દેવસિચ્ચં આલોઉં ? ઇચ્છં ” કહી જે મે દેવસિચ્ચો અઈચ્ચારોનો પાઠ કહેવો. પછી ‘ સાત લાખ ’ અને ‘ અઠાર પાપસ્થાનક ’ કહેવા. પછી ‘ સવ્વસ્સવિ દેવસિચ્ચ દુચ્ચિત્તિચ્ચ દુખ્ખાસિચ્ચ દુચ્ચિદ્ધિચ્ચ ઇચ્છાઠ સંદિઠ ભગઠ ઇચ્છં તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં ’ એમ કહી વીરાસને અથવા ન આવડે તો જમણે ઠીંચણ ઉંચો રાખી એક નવકાર કરેમિઠ કહી, ઇચ્છામિ પરિક્કમિઉં, જે મે દેવસિચ્ચો અઈચ્ચારો કહી, સંપૂર્ણ વંદિતુ કહેવું; પણ તેમાં “ તસ્સ ધમ્મસ્સ કેવલીપત્તતસ્સ અબ્ભુદ્ધિચ્ચામિ ” એ પદ યોલતાં ઉભા થવું અને અવગ્રહની બહાર જઈને વંદિતુ પૂરું કરવું. પછી યે વાંદણાં દેવાં. ધીજા વાંદણામાં અવગ્રહમાં ઉભા હોઈએ ત્યાં “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ અબ્ભુદ્ધિચ્ચામિ અબ્ભિતર દેવસિચ્ચં ખામેઉં ? ઇચ્છં ખામેમિ દેવસિચ્ચં ” કહીને જમણે હાથ ચરવળા ઉપર સ્થાપી, જંકિંચિ અપત્તિચ્ચં ઇત્યાદિ પાઠ યોલતાં અબ્ભુદ્ધિચ્ચો ખામવો. પછી અવગ્રહ બહાર નીકળીને યે વાંદણાં દેવાં. ધીજા વાંદણું પૂરું થાય ત્યારે અવગ્રહની બહાર નીકળી ‘ આયરિય ઉવજ્જાએ ’ કહેવું. પછી કરેમિભંતે, ઇચ્છામિઠામિ, તસ્સ ઉત્તરી,

અનન્નતથાં કહી, એ લોગસ્સ અથવા ન આવડે તો આઠ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. (શાંતિ કે ખરાબ સ્વપ્નના કાઉસ્સગ્ગ શિવાય ખીજી ખંધી જગોએ લોગસ્સનાં જ્યાં જ્યાં કાઉસ્સગ્ગ આવે ત્યાં ત્યાં ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા સુધીજ ગણવાનું ધ્યાનમાં રાખવું.) પછી પારીને લોગસ્સ, સવ્વલોએ અરિહંત ચેઇં અનન્નતથાં કહી, એક લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, પુખ્ખરવ-રદીં સુઅસ્સ ભગવએ કરેમિ કાઉં વંદણું કહી, અનન્નતથાં કહી એક લોગસ્સનો યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી સિ-દ્ધાણું યુદ્ધાણું કહેવું. પછી “ સુઅદેવયાએ કરેમ કાઉસ્સગ્ગ અનન્નતથાં ” કહી એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, નમોડહીંતં કહી પુરૂષે સુઅદેવયાની થાય (અહીં સ્ત્રી હોય તો તે કમલદ-લની સ્તુતિ કહે) કહેવી, પછી “ અખતદેવયાએ કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ અનન્નતથાં ” કહી, એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, નમોડહીંતં કહી, જસે ખિત્તે સાહૂં ની થાય કહેવી. (અહીં પણ સ્ત્રી હોય તો તે યસ્યાઃ ક્ષેત્રંની થાય કહે.) પછી એક નવકાર ગણી બે-સીને મુહપત્તિ પરિલેહવી. પછી બે વાંદણાં દેવાં. પછી અવગ્ગહમાં જ ઉભા ઉભા “ સામાયિક, ચઉવ્વિસથે, વાંદણાં, પરિક્કમહુ, કાઉસ્સગ્ગ, પચ્ચખ્ખાણુ કર્યું છેજ. ઇચ્છામે અણુસહિ ” એમ કહી બેસીને “ નમો ખમાસમણાણું, નમોડહીંતં ઇત્યાદિ ” પાઠ કહી, નમોસ્તુ વર્ધમાનાયં કહેવું. (અહીં સ્ત્રી હોય તો તે સંસારદાવાંની ત્રણ થાય કહે.) પછી નમુત્થુણું કહી “ ઇચ્છા-કારેણુ સંદિં ભગં સ્તવન ભણુ ? ઇચ્છં ” એમ કહી સ્તવન કહેવું (સ્તવન પૂર્વાચાર્યનું બનાવેલું આઠામાં આણું પાંચ ગાથાનું હોવું જોઈએ). પછી ‘વરકનક’ કહી પૂર્વની ઘેઠે ભગવા-નાદિ ચારને ભગવાનહં વિગેરે કહી, ચાર ખમાસમણુ વડે થાભ વંદન કરવું. પછી જમણે હાથ ચરવલા યા ભૂમિપર સ્થાપી અ-કાઈબ્બેસુ કહેવું. પછી ઉભા થઈ “ ઇચ્છાં સંદિં ભગં દેવ-

સિદ્ધિપાયચિત્તવિસોહુલુત્થં કાઉસ્સગ્ગ કરૂં ? ઇચ્છં દેવસિદ્ધિ
 પાયચિત્તવિસોહુલુત્થં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં અત્તથ” કહી, ચાર
 લોગસ્સ યા સોળ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, પ્રગટ લોગ-
 સ્સ કહેવો. પછી એ ખમાસમણુ દેવાં પૂર્વક “સજ્ઞાય સંદિસાવુ”
 ઇચ્છં” તથા “ સજ્ઞાય કરૂં ? ઇચ્છં ” એવી રીતે એ આદેશ
 માગી એસી એક નવકાર ગણીને વડિલ અગર તેનો આદેશ
 માગી પોતે સજ્ઞાય કહે. પછી એક નવકાર ગણી ઉભા થઈ
 ખમાસમણુ દઈ “ ઇચ્છાં સંદિં ભગં દુખખખખય કમ્મખખય
 નિમિત્તં કાઉસ્સગ્ગ કરૂં ? ઇચ્છં, દુખખખખય કમ્મખખય નિમિત્તં
 કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં ” એમ કહી અત્તથં કહી, સંપૂર્ણ ચાર લો-
 ગસ્સ યા સોળ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, નમોડર્હત કહી,
 એક જણુ ‘ લઘુશાંતિ ’ કહે; અને ણીજ કાઉસ્સગ્ગમાં સાંભળે.
 પછી કાઉસ્સગ્ગ પારી, લોગસ્સ કહી ખમાસમણુ દઈ ધરિયાવહી
 તસ્સઉતરી, અત્તથં કહી, એક લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો
 કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, લોગસ્સ કહેવો. પછી એસી ચઉક્કસાય,
 નમુત્થુણુ, જવંતિ ચેઈયાઈ કહી, ખમાસમણુ દઈ જવંત કેવિ સાહુ
 નમોડર્હત, ઉવસગ્ગહરં, કહી એ હાથ લલાટે લગાડી જયવીય-
 રાય કહી ખમાસમણુ દઈ “ ઇચ્છાં સંદિં ભગં મુહુપત્તિ પડિ-
 લેહુ ? ઇચ્છં” કહી મુહુપત્તિ પડિલેહવી. પછી ઉભા થઈ એ ખ-
 માસમણુ દેવા પૂર્વક “ ઇચ્છાં સંદિં ભગં સામાયિક પારૂં?”
 “યથાશક્તિ” તથા ઇચ્છાં સંદિં ભગં સામાયિક પારૂં “તહ-
 ત્તિ” કહી, સામાયિક પારવાની વિધિ પ્રમાણે સામાયિક વચણુતો
 કહેવા પર્યંત સર્વ કહેવું. પછી સ્થાપના સ્થાપી હોય તો જમણે
 હાથ સવળો સ્થાપનાજી સન્મુખ રાખી એક નવકાર ગણવો. ઇતિ.

૫૫ ॥ અથ. રાઘ પ્રતિક્રમણુ વિધિ ॥

પ્રથમ પૂર્વ રીતિએ સામાયિક લેવું, પછી ખમાસમણુ દઈ
 “ ઇચ્છાકારેણ સદિસહ ભગવન કુસુમિણુ દુસુમિણુ ઉડાવણી^૧ રાઘ-
 પાયચ્છિત્તવિસોહણુત્થં કાઉસ્સગ્ગ કરે ? ઇચ્છં, કુસુમિણુદુસુ-
 મિણુ ઉડાવણી રાઘપાયચ્છિત્ત વિસોહણુત્થં કરેમિ કાઉસ્સગ્ગ ”
 એમ કહી, અત્તથં કહી, કામભોગાદિના તે રાત્રીએ દુઃસ્વપ્ન
 આવ્યાં હોય તો સાગરવરગંભીરા^૨ સુધી અને ધીજાં દુઃસ્વપ્ન
 આવ્યાં હોય તો ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા સુધી ચાર લોગસ્સ યા
 સોળ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો.
 પછી ખમાસમણુ દઈ “ ઇચ્છાકારેણ સદિં ભગં ચૈત્યવંદન કરે ?
 ઇચ્છં ” એમ કહી ઝેસીને પંચાંગપ્રણિપાતે જગચિંતામણિનું
 ચૈત્યવંદન જય વીયરાય પર્યંત કરવું. પછી ભગવાનાદિ ચારને
 થોભવંદન કરવું. પછી ઉભા થઈ ઝે ખમાસમણુ દેવા પૂર્વક
 સજ્જાયનો આદેશ માગી ઝેસીને એક નવકાર ગણી, ભરહેસરની
 સજ્જાય કહેવી. પછી ઇચ્છકાર મુહુરાઈ સુખ તપનો પાઠ કહેવો.
 પછી “ ઇચ્છાકારેણ સદિં ભગં રાઘપટિક્રમણુ ઠાઉ ? ઇચ્છં ”
 એમ કહી, જમણે હાથ ઉપધિ ઉપર સ્થાપી, સંવસ્સવિ રાઘય
 દુચ્ચિત્તિઅં નો પાઠ કહેવો. પછી નમુત્થુણું કહી ઉભા થઈ
 કરેમિ ભંતે, ઇચ્છામિઠામિ, તસ્સ ઉત્તરી, અત્તથં કહી એક લોગસ્સ
 યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી લોગસ્સ, સંવલોએ
 અરિં અત્તથં કહી, એક લોગસ્સ યા ચાર નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ
 કરવો. પછી પુખ્ખરવરદીં મુઅસ્સ ભગવએાં વંદણું અત્તથં

૧ ઝોહડાવણી અગર ઉડાવણી. ૨ કામભોગાદિ કુસ્વપ્ન આવ્યાં
 હોય તો ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા સુધી ચાર લોગસ્સ અને એક નવકારનો કાઉ-
 સ્સગ્ગ કરવાનો પણ વિધિ છે. ૩ નવઆવ્યાં હોય તો પણ.

કહી આઠ ગાથાનો યા આઠ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. પછી સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું કહી બેસીને ત્રીજા આવશ્યકની મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી ઉભા થઈ વાંદણાં બે દેવાં. પછી “ધન્ધાકારેણ સંદિભગ્ગો રાધયં આલોઉ ? ધન્ધં, આલોએમિ જે મે રાધયો” ના પાઠ કહેવો; પછી “સાતલાખ, અઠાર પાપસ્થાનક, સંવસ્સવિ રાધયં ” દેવસિ પ્રતિક્રમણની પેઠે કહેવું. પછી બેસીને વિરાસન ન આવડે તો જમણેા ઠીંચણુ ઉભેા રાખી નવકાર, કરેમિલંતે, ધન્ધામિ પડિક્રમિઉં જે મે રાધ્યોઁ કહી વંદિતુ કહેવું. ૪૩ મી ગાથામાં “ અબ્બુદ્ધિએમિ ” પદ કહેતાં ઉભા થઈ વંદિતુ પુરું કહી વાંદણાં બે દેવાં. પછી અવગ્રહમાંજ રહી આદેશ માગી, અબ્બુદ્ધિએમિં ખામીને અવગ્રહ બહાર નીકળી, વાંદણાં બે દેવાં; પછી આચરિય ઉવજ્જાયેં કહેવું. પછી કરેમિલંતે ધન્ધામિ ઠામં તસ્સં અત્તથં કહી, સોળ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી (અત્ત તપચિંતવણીનેા કાઉસ્સગ્ગ કરવાનો છે) પારી, પ્રગટ લોગસ્સ કહી બેસીને છઠ્ઠા આવશ્યકની મુહપત્તિ પડિલેહીને ઉભા થઈને વાંદણાં બે દેવાં. પછી અવગ્રહની અંદર રહીને ‘સકલ તીર્થ’ કહેવું. પછી આદેશ માગી યથાશક્તિ પચ્ચખખાણુ કરવું. પછી છ આવશ્યક દેવસિઅની પેઠે સંભારવાં, પછી “ધન્ધામે અણુસદ્ધિ” કહી બેસીને નમેા ખમાસમણાણું નમેાડહંત કહી વિશાલ લોચનદલં કહેવું. (અહીં સ્ત્રીએ સંસારદાવાની ત્રણ થોય કહેવી.) પછી નમુત્થણું કહી ઉભા થઈ અરિં અત્તથં કહી, એક નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પારી, નમેાડહંતં કહી કક્ષાણુકંદંની પ્રથમ થોય કહેવી. પછી લોગસ્સ, પુખ્ખરવરદીં સિદ્ધાણું બુદ્ધાણું કહેવા પૂર્વક દેવવંદન કરીએ છીએ તે વિધિએ દેવસિ પ્રતિક્રમણની પેરે કક્ષાણુકંદંની ચોથી થોય કહેવા પર્યંત સર્વ વિધિ કરવી. પછી બેસીને નમુત્થણું કહી ભગવાનાદિ ચારને થોભવંદન કરવું. પછી જમણેા હાથ ઉપર ઉપર સ્થાપી, અઢ્ઠાઇજ્જેસુ કહેવું. પછી

અને ઠીચણ ભૂમિ પર સ્થાપી ઇશાનકોણ સનમુખ બેસી યા તે દિશા મનમાં ચિંતવી ખમાસમણ હઈ શ્રીસીમંધર સ્વામિનું ચૈત્યવંદન, સ્તવન, જયવીયરાય, થાય પર્યંત વિાધ પૂર્વક કરવું; તેમાં અરિહંત ચેઈચાણથી ઉભા થઈને વિધિ કરવી. તેજ પ્રમાણે ખમાસમણ હઈ શ્રી સિદ્ધાચળનું ચૈત્યવંદન, સ્તવન, જયવીયરાય, થાય પર્યંત વિધિપૂર્વક કરવું. પછી સામાયિક પારવાના વિધિની રીતિએ સામાયિક પારવું. ઇતિ

તા. ક. ગુરૂ મહારાજ હોય ત્યારે તેઓ જેમ આદેશ માગે છે, તેઓ કાઉસચ પારે ત્યારે આપણે પારીએ ઠીએ, કંઈ સૂત્ર કહેવું હોય ત્યારે તેઓની પાસે કહેવાનો આદેશ માગીએ ઠીરો; તેજ પ્રકારે તેમને વિરહે કરેમિભંતે ઉચ્ચરાવનાર જ્ઞાનવૃદ્ધ પ્રત્યે પણ પ્રતિક્રમણ કરતી વખતે વિનયથી વર્તવું યોગ્ય છે.

પદ્મામથ પચ્ચખખાણ પારવાનો વિધી

૧ પ્રથમ “ઈરિયાવહિ” પરિક્રમી યાવત “જગાયંતામણિ” નું ચૈત્યવંદન “જયવીયરાય” સુધી કરવું. પછી “મન્હજિણાણ” ની સજ્ઞાય કહી મુહપત્તી પડિલેલવી. પછી ખમાસમણ હઈ “ઈન્હાકારેણ સંદિસહ ભગવન! પચ્ચખખાણ પાર્? યથાશક્તિ. “ઈન્હામિન્હાન્હાન્હા સંદિસહ ભગવન! પચ્ચખખાણ પાર્થું. તહત્તિ” એમ કહી, જમણે હાથ કટાસણા અથવા ચરવલા ઉપર થાપી એક “નવકાર” ગણી પચ્ચખખાણ કર્યું હોય, તેનું નામ કહીને પારવું. તે આ પ્રમાણે—“ઉગ્ગએ સૂરે નમુકારસહિઅં, પૌરિસિં, સાઠપૌરિસિં, ગંદિસહિઅં મુદ્દિસહિઅં, પચ્ચખખાણ કર્યું, ચઉવિહાર; આયંખિલ, નિવિ, એકાસણં, બેઆસણં કર્યું, તિવિહાર; પચ્ચખખાણ ફાસિઅં, પાલિઅં, સોહિઅં, તીરિઅં, કિટ્ઠિઅં, આરાહિઅં, જં ચ ન આરાહિઅં, તસ્સ મિન્હામિ દુક્કડં.” એમ કહી એક નવકાર ગણવો. ॥ ઇતિ ॥

પૃ૭ ॥ અથ સ્નાતસ્થાની સ્તુતિ ॥

શબ્દાર્થ.

સ્નાતસ્થ-નહરાવેલા.	અપ્રતિમસ્થ-નિરૂપમ-ઉપમા આ-
મેરૂશિખરે-મેરૂપર્વતની ટોચે.	પી શકાય નહિ એવા.
શચ્યા-ઉદ્રાણીએ.	વિભો:-પ્રભુના.
શૈશવે-બાળપણમાં.	રૂપાલોકન-રૂપ જેવાથી થયેલ
વિસ્મય-આશ્ચર્યવડે.	આહૂતરસ-ભોગવેલ રસની.
બ્રાંત્યા-બ્રાંતિવડે.	ભ્રમચ્યક્ષુષા-ભમતી છે ચક્ષુ જેની
ઉન્મૃષ્ટં-વૂંછેલું.	નયનપ્રભા-નેત્રની કાંતિવડે.
ધવલિતં-ઉજ્જ્વલ થયેલું.	ક્ષીરોદક-ક્ષીરસમુદ્રના પાણીની
આશંક્યા-આશંકાવડે.	વક્રત્રં-મુખ.
યસ્થ-જેતું.	પુનઃપુનઃ-વારંવાર.
સ જ્યતિ-તે, જ્યવંત વર્તે છે.	શ્રીવર્ધમાનઃ-શ્રીમહાવીર.
જિનઃ-તીર્થંકર.	હુંસ-હુંસપક્ષીની.
અંસ-પાંખવડે.	આહુત-ઉડાડેલી
પદ્મરેણુ-કમળની રજવડે.	કપીશ-ખીળું થયેલ.
ક્ષીરાણ્ડીવ-ક્ષીરસમુદ્રના.	અંભોભૃતૈઃ-પાણીથી ભરેલા.
કુલૈઃ-કળશોવડે.	અપ્સરસાં-અપ્સરાના.
પયોધરભર-સ્તનના સમૃદ્ધી.	પ્રસ્પર્દિલિઃ-અતિ સ્પર્ધા કરનારા.
કાંચનૈઃ-સોનાના.	યેષાં-જેઓનો.
મંદરરવશૈલ-મેરૂપર્વતના.	જન્માલિષેકઃ-જન્મ અલિષેક.
કૃતઃ-કરેલો છે.	સર્વૈઃ-સર્વપ્રકારના.
સવ સુરાસુર-સમગ્ર સુર (વૈમાનિક	ઈંધરગણૈઃ-ઈંદ્રના સમુદાયે.
દેવ) અને અસુર (બુવનવાસી	તેષાં-તેઓના.
દેવ) ના.	નતો-નમ્યો.

અહં-હં.

અહંદ્વકત્ર-અહંતના મુખ્યક્રી.

ગણુધરચિત્-ગણુધરોએ રચેલા.

વિશાસ-વિશાળ.

અર્થયુક્ત-અર્થા અર્થયુક્ત.

વૃષભૈઃ-નાયકોએ-આચાર્યોએ.

બુદ્ધિમદ્ભિઃ-બુદ્ધિવાન.

અગ્રદ્વારભૂત-અગ્ર દ્વાર સમાન.

જ્ઞેયભાવપ્રદીપ-જ્ઞાણવા યોગ્ય ભા-
વોને દીપક સમાન.

નિત્ય-નિરંતર.

શ્રુત-સિદ્ધાંતને.

લોકૈકસાર-લોકને વિષે અદ્વિતીય
સારભૂત.

નીલઘૃતિ-નીલવર્ણવાળા.

બાલચંદ્ર-બીજના ચંદ્રની.

મત્-મદો-મત.

પ્રસૂત-પ્રસરતા

પૂર્યત-પૂરાવતા.

આરૂઢ-એકેલ.

વિચરતિ-વિચરે છે.

કામદઃ-મનોવાંછિત આપનાર.

યક્ષઃ-યક્ષ.

દિશતુ-આપો.

સદા-હંમેશ.

સિદ્ધિ-સિદ્ધિ.

કુમાન્-ચરણોને.

પ્રસૂત-પ્રગટ થયેલ.

દ્વાદશાંગ-આર અંગરૂપ.

ચિત્ર-આશ્ચર્યકારી.

મુનિગણુ-સાધુ સમુદાયના.

ધારિત-ધારણ કરેલું.

મોક્ષ-મોક્ષના.

વ્રતચરણકલ-વ્રત અને ચારિત્રનું
રૂળ છે જેમાં એવું.

ભક્તયા-ભક્તિવડે.

પ્રપદ્યે-અંગીકારમકરું છું.

અખિલ-સમસ્ત.

નિષ્પંકવ્યોમ-વાદળ રહિત આકાશ
જેવા.

અલસ દૃશ-મદ્બૂર્ણિત નેત્રવાળા.

આભદંટૂ-કાંતિ જેવી દાઢાવાળા.

ઘંટારવેણુ-ઘંટાના શબ્દે.

મદજલ-મદરૂપ પાણીને.

સમંતાત-સર્વ બાબુએ.

દિવ્યનાગ-દિવ્ય હસ્તિ ઉપર.

ગગને-આકાશમાં.

કામરૂપી-સ્વેચ્છાચારી.

સર્વાનુભૂતિઃ-સર્વાનુભૂતિ

મમ-મને.

સર્વકાર્યેષુ-સર્વકાર્યમાં.

(૧૯૬)

શ્રી વીરજિન સ્તુતિ.

શાહૂલવિકીડિતવૃત્તં.

સ્નાતસ્યાપ્રતિમસ્ય મેરૂશિખરે, શર્યા
વિભોઃ શૈશવે । રુપાલોકનવિસ્મયાહૃતરસ-
બ્રાંત્યા ભ્રમર્યક્ષુષા ॥ ઉન્મૂષ્ટં નયનપ્રભાધ-
વલ્લિતં, ક્ષીરોદકાશંકયા । વક્ત્રં યસ્ય પુનઃ
પુનઃ સ જયતિ, શ્રીવર્દ્ધમાનો જિનઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—બાળપણમાં મેરૂપર્વતના શિખર ઉપર ન્હુવરાવેલા
અને નિરૂપમ પ્રભુના રૂપને જોવાથી થયેલા વિસ્મયવડે લોગ-
વેલ રસની બ્રાંતિવડે ભમતી (અરહી પરહી થાતી) છે ચક્ષુ જેની
એવી ઇંદ્રાણીએ, નેત્રની કાંતિવડે ઉજ્જવલ કરેલું, તેને ક્ષીરસમુદ્ર-
ના જળની આશંકાવડે લૂંછેલું જે લગવંતનું મુખ છે, તે શ્રી
વર્દ્ધમાનજિન વારંવાર જયવંત વર્તે છે. ૧

સર્વ જિન સ્તુતિ.

હંસાસાહતપદ્મરેણુકપિશક્ષીરાણ્ણવાંભો-
ભૃતૈઃ । કુંભૈરપ્સરસાં પયોધરભરપ્રસ્પર્દ્ધિ-
ભિઃ કાંચનૈઃ ॥ યેષાં મંદરરત્નશૈલશિખરે,

જન્માભિષેકઃ કૃતઃ । સર્વૈઃ સર્વસુરાસુરેશ્વર-
ગણૈસ્તેષાં નતોઽહં ક્રમાન્ ॥ ૨ ॥

અર્થ—સર્વ પ્રકારના સમગ્ર સુર અને અસુરના ઇંદ્ર સમુ-
દાયે મેરૂપર્વતના શિખર ઉપર રાજહંસોની પાંખોવડે ઉડેલી ક-
મળની રજવડે પીળું થયેલ જે ક્ષીરસમુદ્રનું પાણી તેનાવડે ભરે-
લા, અપ્સરાના સ્નાનના સમૂહની સાથે અતિ સ્પર્દા કરનારા
અને સુવર્ણના કળશોવડે જે તીર્થકરોનો જન્માભિષેક કરેલ છે
તેઓના ચરણ કમળોને હું નમ્યો છું. ૨

શ્રુત-સિદ્ધાંત સ્તુતિ.

સગંધરાવૃત્તં.

અહૃદ્વક્ત્રપ્રસૂતં ગણુધરરચિતં દ્વાદશાં-
ગં વિશાલં । ચિત્રં ખર્ષ્વર્થયુક્તં મુનિગણુ-
વૃષભૈર્ધારિતં બુદ્ધિમર્હિઃ ॥ મોક્ષાગ્રદ્વારભૂતં
વ્રતચરણુક્લં જ્ઞેયભાવપ્રદીપં । ભક્ત્યા નિત્યં
પ્રપદ્યે શ્રુતમહમપિલં સર્વલોકૈકસારમ્ ॥૩॥

અર્થ—અહૃંતના મુખથી પ્રગટ થયેલ, ગણુધરોએ રચેલ,
દ્વાદશ અંગરૂપ, વિશાળ, આશ્ચર્યકારી, ઘણા અર્થ યુક્ત, બુદ્ધિ-
મંત સાધુ સમુદાયના નાયકો (આચાર્યો) એ ધારણુ કરેલ,

મોક્ષના અગ્રદ્વાર તુલ્ય, વ્રત અને ચારિત્રનું ક્ષણ છે જેમાં એવા, જાણવા યોગ્ય ભાવોને દીપક સમાન અને સર્વ લોકને વિષે અદ્વિતીય સારભૂત સમસ્ત સિદ્ધાંતને હું નિરંતર ભક્તિવડે અંગીકાર કરું છું. ૩

સર્વાનુભૂતિયક્ષ સ્તુતિ.

નિષ્પંકંચોમનીલધુતિમલસદૃશં ળાલ-
ચંદ્રાભદંષ્ટ્રં । મત્તં ઘંટારવેણુ પ્રસૂતમદ્બલં
પૂરયંતં સમંતાત્ ॥ આરુઢો દિવ્યનાગં
વિચરતિ ગગને કામદઃ કામરૂપી । યક્ષઃ
સર્વાનુભૂતિર્દિશતુ મમ સદા સર્વકાર્યેષુ સિ-
દ્ધિમ્ ॥ ૪ ॥

અર્થ—વાદળ રહિત આકાશ જેવા નીલવર્ણવાળા, મદ-
ધૂર્ણિત નેત્રવાળા, ખીજના ચંદ્રની કાંતિ જેવી ઉજ્જ્વલ દાઢા
(દંતુશળ) વાળા, ઘંટના શબ્દવડે મદોન્મત્ત, પ્રસરતા મદરૂપ પા-
ણીને સર્વ ળાણુએ પૂરાવતા એવા દિવ્ય હુસ્તિ ઉપર બેઠેલ; મનો-

૧ આ સ્તુતિ શ્રીમદ્ હેમચંદ્રાચાર્યના કૃત્ત્વેન શિષ્ય ળાલચંદ્રાચાર્યે
બનાવી છે. પ્રથમ સંઘે માન્ય કરી નહોતી પણ ળાલચંદ્ર કાળ કરીને વ્યં-
તર થવાથી તેણે સંઘને ઉપદ્રવ કર્યો તેથી તથા અવિરૂદ્ધ વચન હોવાથી
સંઘે માન્ય કરીને ચતુર્દશીના પ્રતિક્રમણમાં દાખલ કરી એવો વૃદ્ધવાદ છે.
ળાલચંદ્ર શબ્દે કર્તાનું નામ પણ સૂચવ્યું છે.

वांछित आपनार, स्वेच्छाचारी सर्वानुभूति नामनो यक्ष आकाशमां
विचरे छे; ते मुञ्जने हुमेश सर्व कार्यमां सिद्धि आपो. ४ ,

धृति श्री महावीर जिन यतुर्हशी स्तुतिः ५७

५८ ॥ अथ सुवर्णदेवस्तुतिः ॥

शब्दार्थ,

ज्ञानादि-ज्ञानादिक

स्वाध्याय-स्वाध्याय (अने)

विदधातु-करे।

शिवं-कल्याण.

गुणयुतानां-गुणयुक्तानुं.

संयमरतानां-यस्त्रिमां रक्तनुं

सुवनदेवी-सुवनदेवी.

सर्व साधूनां-सर्व साधुओंनुं.

सुवर्णदेवयाञ्च करेभि काउस्सगगं

ज्ञानादिगुणयुतानां, नित्यं स्वाध्यायसं

यमरतानाम् ॥ विदधातु सुवनदेवी, शिवं

सदा सर्वसाधूनाम् ॥ १ ॥

अर्थ—सुवन देवताने आश्रयीने काउस्सगग करे छुं. ज्ञानादि गुणयुक्त, हुमेशा स्वाध्याय अने संयममां रक्त सर्व साधुओंनुं कल्याण सुवनदेवी निरंतर करे ! १

૫૯ ॥ અથ, ક્ષેત્રદેવસ્તુતિઃ ॥

શબ્દાર્થ.

યસ્યાઃ—જે દેવીના.

સમાશ્રિત્ય—આશ્રય કરીને.

સાધ્યતે—સધાય છે.

સા—તે.

ભૂયાત—થાઓ.

સુખદાયિની—સુખઆપનારી.'

ક્ષેત્ર—ક્ષેત્રને.

સાધુભિઃ—સાધુઓવડે.

ક્રિયા—ધર્મક્રિયા.

ક્ષેત્રદેવતા—ક્ષેત્રદેવી.

નઃ—અમને.

યસ્યાઃ ક્ષેત્રં સમાશ્રિત્ય, સાધુભિઃ સા-
ધ્યતે ક્રિયા ॥ સા ક્ષેત્રદેવતા નિત્યં, ભૂયા-
ન્નઃ સુખદાયિની ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે દેવીના ક્ષેત્રને આશ્રય કરીને સાધુઓવડે ધર્મ
ક્રિયા સધાય છે તે ક્ષેત્રદેવી અમોને નિરંતર સુખ આપનારી
થાઓ ! ૧

૬૦ ॥ અથ, સર્કલાર્હત્* ॥

શબ્દાર્થ.

સર્કલ—સર્વને.

અર્હત્—પૂજવાને યોગ્યના.

* આ ચૈત્યવંદન પાળી, ચોમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણના
આરંભમાં કરવામાં આવે છે. કલિકાળ સર્વજ્ઞ શ્રીમદ્ ભુવનચંદ્રાચાર્ય

प्रतिष्ठानं—स्थानरूप.
 शिवश्रियः—भोक्षलक्ष्मीनुं.
 ध्यानं—ध्यायित्वा स्वामी.
 आर्द्धन्त्यं—अर्द्धतना समूहने.
 नाम—नामनिक्षेप.
 द्रव्य—द्रव्य निक्षेप (अने)
 पुनतः—पवित्र करनार.
 क्षेत्रे—क्षेत्रमां.
 सर्वास्मन्—सर्वने विषे.
 समुपास्महे—इडा प्रकारे सेवीअधीअ.
 पृथिवीनाथं—पृथ्वीना पति—राज.
 तीर्थनाथं—तीर्थपति—तीर्थकर.
 स्तुमः—अमे स्तवीअे धीअे.
 अश्रितं—अश्रतनाथने.
 उमसाकर—उमणवाणा सरावरने.
 अमलान—निर्मण.
 संकांत जगतं—प्रतिगिंयित क्युं
 छे त्रणु जगत न्नेणे अेवा.
 अव्यजन—अव्यजनोइपी.
 कुड्यातुड्या—पाणीनी नीक तुल्य.
 ताः—ते.
 वायः—वाणीअे.
 जगतपतेः—जगततापति—प्रभुनी.

अधिष्ठानं—स्थानक.
 लूलुवःस्वस्त्रयी—पाताण, मृत्यु अने
 स्वर्गइप त्रणु लोकना.
 प्रणिद्धमहे—ध्यान करीअे धीअे.
 आकृति—स्थापना निक्षेप.
 भावैः—भावनिक्षेपवडे.
 त्रिजगज्जनं—त्रणु जगतता लोकाने
 कादे—काणमां.
 अर्द्धतः—अर्द्धतोने
 आदिमं—पहेला.
 निष्परिग्रहं—निष्परिग्रही—साधु.
 ऋषलस्वामिनं—ऋषलदेवने.
 अर्द्धन्तं—पुण्य.
 विद्यं—जगतइपी.
 भास्करं—सूर्यसमान.
 देवलादशं—देवणज्ञानरूप दर्पणुमां.
 स्तुये—स्तवुं छुं.
 विद्यं—समस्त.
 आराम—अगीचाने.
 ज्यति—ज्यवती वतें छे.
 देशनासमये—धर्मेपदेश वपते.
 श्रीसंभव—श्री संभवनाथ.

पोते करेला त्रिपष्टि शलाका पुरइय चरित्र नामना ग्रंथमां २६ मा श्लोक
 शिवाय कृतापराधे० पर्यंत २६ श्लोक मंगलाचरण तरिके रयेला छे, तथी
 आ चैत्यवंदनना कर्ता उक्त आचार्यछ छे अेम निर्णय थाय छे.

સકલાર્હત્પ્રતિષ્ઠાન—મધિષ્ઠાનં શિવશ્રિ-

યઃ ॥ ભૂર્ભુવઃસ્વસ્ત્રયીશાન—માહુન્ત્યં પ્રણિ-
દ્દમહે ॥ ૧ ॥

અર્થ—સર્વને પુજાના સ્થાનરૂપ, મોક્ષલક્ષ્મીના નિવાસ
રૂપ અને પાતાળ, ભૂમિ (મર્ત્ય) અને સ્વર્ગરૂપ ત્રણ લોકના
ઇશ્વર એવા અર્હતના સમૂહનું અમે ધ્યાન કરીએ છીએ. ૧

નામાકૃતિદ્રવ્યભાવૈઃ, પુનતસ્ત્રિજગત્જ-
નં ॥ ક્ષેત્રે કાલે ચ સર્વસ્મિ—ન્નર્હતઃ સમુ-
પાસ્મહે ॥ ૨ ॥

અર્થ—સર્વ ક્ષેત્રને વિષે અને સર્વ (ભૂત, ભવિષ્ય તથા
વર્તમાન) કાળને વિષે નામ નિશ્લેષ, સ્થાપના નિશ્લેષ, દ્રવ્ય
નિશ્લેષ અને ભાવ નિશ્લેષવડે કરીને ત્રણ જગત્ના લોકોને પવિત્ર
કરનારા અર્હત પ્રભુઓને રૂઠે પ્રકારે (વંદન, સત્કાર અને સ-
ન્માનાદિકથી) સેવીએ છીએ. ૨

આદિમં પૃથિવીનાથ—માદિમં નિષ્પ-
રિત્રહં ॥ આદિમં તીથનાથં ચ, ઋષભસ્વા-
મિનં સ્તુમઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ—પ્રથમ પૃથ્વીના પતિ (રામ), પ્રથમ પરિગ્રહ
લાગી (સાધુ) અને પહેલા તીર્થકર ઋષભસ્વામિની અમે સ્તુતિ
કરીએ છીએ. ૩

અહંતમજિતં વિશ્વ-કમલાકરભાસ્કરં ॥
અમ્ભાનકેવલાદર્શ-સંકાંતજગતં સ્તુયે ॥૪॥

અર્થ—આ વિશ્વરૂપી કમળવાળા સરોવરમાં સૂર્યના જેવા
અને જેણે પોતાના નિર્મળ કેવળજ્ઞાનરૂપી દર્પણમાં ત્રણ જગત્
પ્રતિબિંબિત કરેલું છે એવા પૂજન કરવા યોગ્ય અજિતનાથ
ભગવાનની હું સ્તુતિ કરું છું. ૪

વિશ્વભંચજનારામ-કુલ્યાતુલ્યા જયંતિ
તાઃ ॥ દેશનાસમયે વાયઃ, શ્રીસંભવજગ-
ત્પતેઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ—સર્વ જગત્ના પતિ એવા શ્રી સંભવનાથ પ્રભુની
ધર્મોપદેશ વખતે, સર્વ જગત્ના ભવ્યજનોરૂપી ઉદ્યાનને સિંચન
કરવામાં પાણીની નીક જેવી તે વાણીઓ જયવંતી વર્તે છે. ૫

શબ્દાર્થ.

અનેકાંતમત-સ્વાદ્વાદ મતરૂપ.
સમુદ્ધાસન-ઉદ્ધાસ કરવામાં.
દધાત્-આપો.

અંભોધિ-મહાસાગરને.
ચંદ્રમાઃ-ચંદ્રતુલ્ય.
અમંદં-ધણો.

आनंदं-सुखं.

अभिनंदनः-अभिनंदनस्वामी.

किरीटशाशात्र-मुकुटश्च शशाङ्गना
अत्र भागवते.

आवलिः-श्रेणि-पङ्क्ति (ज्वेली अर्थात्)

तनोतु-विस्तारो.

वः-तमारा.

दृढलासः-दृढनी कान्तिर्वा.

वः-तमोने-तमारी.

अंगरंग-अभ्यन्तर.

कोप-क्रोधना.

धव-पेदे.

श्रीसुपार्थजिनेन्द्राय-श्री सुपार्थ-
जिनेन्द्रे.

नमः-नमस्कारो हो.

यतुर्वर्णसंध-यतुर्विध संघश्च.

सास्वते-सुखं समान.

यंद्र-यंद्रमाना.

उज्ज्वला-श्वेत-धोणी.

भूर्त्सितध्यान-साक्षात् शुक्लध्यानवदे.

श्रिये-ज्ञानवस्त्रिणे माटे.

अस्तु-हो.

लगवान्-अैश्वर्यवाणा.

धुसत्-हेवताओना.

उत्तेजित-अत्यंत तेजवतं थर्षं छं.

अधिनभ-यरणुना नभनी.

सुभतिस्वामी-सुभतिनाथ.

अलिभतानि-वांछितोने.

पद्मप्रलप्रभोः-पद्मप्रलप्रभुनी.

पुष्पतु-पोपणु करे.

त्रियं-भोक्षवक्ष्मीने.

अरिभयने-शत्रुने नाश करवासां.

आटोपात्-प्रथणपणुथकी.

अङ्गुः-ज्ञान.

महेंद्र-हृद्रीं.

महितांधये-पुण्या छे यरणु जेमना
अर्थात्.

गगनाभोग-आकाश मंडलमां.

यंद्रप्रलप्रभोः-यंद्रप्रलप्रभुनी.

भरीचिनियय-किरणुना समूह ज्वेली.

भूर्त्तिः-प्रतिमा.

निर्मिता धव-निर्माणु करायेंत होय
तेवी.

वः-तमोने.

अनेकान्तमतांभोधि-समुद्धासनयंद्रमाः ॥

दृढादभंदमानंदं, लगवानभिनंदनः ॥ ६ ॥

अर्थ—स्याद्दःह मतइपी समुद्रने उद्वास करवामां यंद्रतुल्य
श्री अस्मिन्दंन लगवान् धणु। आनंद आपो. ६

धुसत्किरीटशाणुत्रै—तेजितांघिनभा-
वलिः ॥ लगवान् सुमतिस्वामी, तनोत्व-
भिमतानि वः ॥ ७ ॥

अर्थ—देवताओना मुगटइपी शराणुना अग्रभागवडे जे-
मना अरणुनी नभपंक्ति तेजवंत थयेदी छे. ओवा सुमतिस्वामी
लगवान् तमारा वांछितोनेो विस्तार करे. ७

पद्मप्रलप्रभोर्दंड—भासः पुण्यंतु वः
श्रियं ॥ अंतरंगारिमथने, कोपाटोपाहिवा-
इणुः ॥ ८ ॥

अर्थ—अंतरंग शत्रुओ (काम कोधादि) ने मथन (हर)
करवाने करेता कोपना प्रगणपणुथी जणु लाल थछ होय ! तेवी
पद्मप्रल प्रभुना देहनी (अइणु) कंतिओ, तमारी (तमोने)
भोक्ष लक्ष्मीने पोषणु करे. ८

श्रीसुपार्श्वजिनेंद्राय भठेंद्रमहितां-
घये ॥ नमश्चतुर्वर्णुसंध—गगनाभोगभास्व-
ते ॥ ९ ॥

અર્થ—સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા એ ચતુર્વિંધ સંઘરૂપી આકાશના વિસ્તારમાં સૂર્ય જેવા અને જેના ચરણોને મોટા ઈંદ્રે પૂજ્યા છે એવા શ્રી સુપાર્શ્વનાથ જિનેન્દ્રને નમસ્કાર હો.

ચંદ્રપ્રભપ્રભોશ્ચંદ્ર—મરીચિનિચયોજ્જવ-
લા ॥ મૂર્તિર્મૂર્તસિતધ્યાન-નિર્મિતેવ શ્રિયે-
સ્તુ વઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—ચંદ્રના કિરણોના સમૂહથી ઉજ્જવળ, જાણે મુર્તિ-મંત (સાક્ષાત્) શુકલ ધ્યાનવડે કરીને બનાવી હોય તેવી ચંદ્રપ્રભ પ્રભુની મુર્તિ, તમને જ્ઞાન લક્ષ્મીને માટે થાઓ. ૧૦

શબ્દાર્થ.

કર—હાથમાં રહેલ.	અમલકવદ્—નિર્મળ જળની માફક.
કલયન્—ગ્નણુનારા.	કેવલશ્રિયા—કેવળજ્ઞાનરૂપ લક્ષ્મીવડે.
અચિંત્ય—અચિંત્ય—વિચારી શકાય નહિ તેવો.	માહાત્મ્યનિધિઃ—માહાત્મ્યના ભંડાર.
બોધયે—સમકિતને માટે.	સુવિધિઃ—સુવિધિનાથ.
પરમાનંદકંદ—ઉત્કૃષ્ટ આનંદના અંકુરને,	સત્વાનાં—પ્રાણીઓના.
સ્યાદ્ગાદામૃત—અનેકાંત મતરૂપ અમૃતને	ઉદ્ભેદ—પ્રગટ કરવામાં,
પાતુ—રક્ષણ કરે.	નવાંબુદઃ—નવીન મેઘતુલ્ય.
જંતૂનાં—પ્રાણીઓને.	નિસ્ચંદિ—જરનારા.
અગદંકાર—વૈષ સમાન.	શીતલઃ—શીતળનાથ.
	ભવરોગાર્ત્—સંસારરૂપ રોગથી પી- ડાયેલા
	દર્શનઃ—દર્શન છે જેનું એવા.

निःश्रेयस-मोक्षलक्ष्मीना.

श्रेयांसः-श्रेयांसनाथ.

उपकारकीलुत्-उपकार करनारा

निर्मितिः-उत्पत्ति करी छे ज्येणु
अवा.

नरैः-मनुष्योपदे

वासुपूज्यः-वासुपूज्यस्वामी.

विमलस्वामिनः-विमलनाथनी.

सोदराः-सहोदरी.

च्येतोजल-चित्तइपी पालीने.

श्रीरमणुः-धरणी

श्रेयसे-कल्याणुने अर्थ.

तीर्थकृत्कर्म-तीर्थकर नामकर्मनी

सुर-वैमानिक देव,

असुर-लवनवासी देव (अने)

पूज्यः-पूजवाःलायक.

पुनातु-पवित्र करे.

कतक द्वोद-कतकङ्गना यूर्ण

त्रिजगत्-त्रणु जगतना

नैर्मह्यहेतवः-निर्मणपणुना कारणुभूत

करामलकवद्विभवं, उलयन् केवलश्रिया ॥
अयित्यमाहात्म्यनिधिः, सुविधिर्भाधयेऽस्तु
वः ॥ ११ ॥

अर्थ—पोतानी केवणज्ञानइपी लक्ष्मीवडे सर्व विश्वने हा-
थमां रहेला निर्मण जणनी माङ्क ळणुनार अने अयित्य मा-
हात्म्यना निधानइप सुविधिनाथ लगवान् तमारा ओधि (स-
भ्यकत्व) ने माटे थाओ. ११

सत्त्वानां परमानंद-कहोद्भेदनवांयुदः
॥ स्याद्वाहाभृतनिस्थंदि, शीतलः पातु वो
जिनः ॥ १२ ॥

અર્થ—પ્રાણીઓના ઉત્કૃષ્ટ આનંદના અંકુરને પ્રગટ થવામાં નરીન મેઘ જેવા અને સ્યાદ્રાદ મતરૂપી અમૃતને ઝરનારા શ્રી શીતળ તીર્થકર તમારી રક્ષા કરો. ૧૨

ભવરોગાર્તજંતૂનાં—મગદંકારદર્શિનઃ ॥
નિઃશ્રેયસશ્રીમણુઃ, શ્રેયાંસઃ શ્રેયસેઽસ્તુ વઃ ॥

અર્થ—જેમનું દર્શન (સમ્યક્ત્વ) સંસારરૂપી રોગથી પીડાએલા જીવોને વૈધ સમાન છે અને જે મોક્ષરૂપી લક્ષ્મીના સ્વામી છે એવા શ્રી શ્રયાંસનાથ ભગવાન તમારા કલ્યાણને અર્થે થાઓ. ૧૩

વિશ્વોપકારકીભૂત—તીર્થકૃત્કર્મનિર્મિતિઃ
॥ સુરાસુરનરઃ પૂજ્યો, વાસુપૂજ્યઃ પુનાતુ
વઃ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—જેણે સર્વ વિશ્વને ઉપકાર કરનાર એવા તીર્થકર નામકર્મને નિષ્પન્ન કરેલું છે અને જે દેવ, અસુર અને મનુષ્યો-વડે પૂજ્યા લાયક છે, એવા શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામી તમોને પવિત્ર કરો. ૧૪.

વિમલસ્વામાનો વાયઃ, કતકક્ષોદરોદરાઃ ॥
જયંતિ ત્રિજગચ્ચેતો—જલનૈર્મલ્યહેતવઃ ॥

અર્થ—કતક કૃષ્ણના ચૂર્ણ જેવી, ત્રણ જગતના ચિત્તરૂપી જળને નિર્મળ કરવામાં કારણરૂપ શ્રી વિમલસ્વામીની વાણીએ જયવંતી વર્તે છે. ૧૫

શબ્દાર્થ.

સ્વયંભૂરમણુ—સ્વયંભૂરમણુ સમુદ્રની.

કરુણારસ—કરુણારસરૂપ.

અનંતજિત—અનંતનાથજિન.

પ્રયચ્છતુ—આપો.

કલ્પદ્રુમ—કલ્પવૃક્ષની જેવા.

દષ્ટપ્રાપ્તૌ—વાંચિત કૃષ્ણની પ્રાપ્તિમાં.

ચતુર્દ્વા—ચાર પ્રકારના.

ધર્મનાથ—ધર્મનાથને.

સુધાસોદર—અમૃત સરખી.

વાગ્દેહસના—વાણીરૂપ ચાંદની

(ચંદ્રનું અજવાળું) વડે.

મૃગલક્ષ્મી—હરણના ચિન્હવાળા.

તમઃ શાંત્યૈ—અજ્ઞાનની શાંતિને માટે.

શ્રી કુંથુનાથ—શ્રી કુંથુનાથ

અતિશય ઋદ્ધિભિઃ—અતિશયોરૂપ

લક્ષ્મીવડે.

એકનાથ—અદ્વિતીયસ્વામી.

તુ—વળી.

નભોરવિઃ—આકાશમાં સૂર્ય સમાન.

સ્પર્દિ—સ્પર્ધા કરે એવા.

વારિણા—વાણીવડે.

અનંતાં—જેના અંત નથી એવી.

સુખશ્રિયં—મોક્ષના સુખરૂપ લક્ષ્મીને.

સર્વમાણુ—ધર્મવાળા.

શરીરિણાં—શરીરધારીઓ-પ્રાણીઓના.

ધર્મદેષ્ટારં—ધર્મને બતાવનારાને.

ઉપારમણે—અમે ઉપારના કરીએ છીએ.

નિર્મલોકૃત—નિર્મળ કર્યા છે.

દિગ્મુખઃ—દિશાઓના મુખભાગ જોણે એવા.

શાંતિનાથઃ—શાંતિનાથ.

સનાથઃ—સહિત.

સુરાસુરવૃનાથાનાં—સુર, અસુર અને

મનુષ્યના સ્વામીઓના.

અરનાથઃ—અરનાથ પ્રભુ.

ચતુર્ધાર—ચોથા આરારૂપ.

ચતુર્થપુરૂપાર્થશ્રી—ચોથા પુરૂપાર્થરૂપ

૧ ગમે તેવા મલિન જળમાં કતક ચૂર્ણ નાખ્યું હોય તો જળને સ્વચ્છ કરે છે તેમ પ્રભુની વાણી જગતના ચિત્તને નિર્મળ કરે છે.

વિલાસ—વિલાસને.

લક્ષ્મી (મોક્ષ) ના.

વિતનોતુ—વિસ્તારો.

સ્વયંભૂરમણુસ્પર્ધિ—કરુણારસવારિણા ।

અનંતજિહ્વનંતાં વઃ, પ્રયચ્છતુ સુખશ્રિયં

॥ ૧૬ ॥

અર્થ—સ્વંભૂરમણુ (છેલ્લા) સમુદ્રની હરીફાઈ કરનાર ક-
રુણારસરૂપી જળવડે શ્રી અનંતનાથ લગવાન્ તમને અનંત (જે-
નેા અંત નથી એવી) મોક્ષનાં સુખરૂપ લક્ષ્મીને આપો. ૧૬

કલ્પદ્રુમસધર્માણુ—મિષ્ટપ્રાપ્તૌ શરીરિ-

ણાં । ચતુર્ધ્વાધર્મદેષ્ટારં, ધર્મનાથમુપાસ્મ-

હે ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—પ્રાણીઓને વાંછિત કૃણની પ્રાપ્તિમાં કલ્પવૃક્ષની જેવા
ધર્મવાળા અને દાન શીલ તપ તથા ભાવરૂપ ચાર પ્રકારના ધર્મને
મતાવનારા શ્રી ધર્મનાથની અમે ઉપાસના કરીએ છીએ. ૧૭

સુધાસોદરવાગ્જયોત્સ્ના—નિર્મમ્લીકૃત-

દ્વિઃપુખઃ । મૃગલક્ષ્મા તમઃશાન્ત્યૈ, શાંતિ-

નાથજિનોઽસ્તુ વઃ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—પોતાની અમૃતના જેવી વાણીરૂપી અંદ્રિકાવડે જેણે દિશાઓના મુખભાગોને નિર્મલ કર્યા છે અને જેને મૃગનું ચિન્હ છે એવા શ્રી શાંતિનાથ જિન તમારા અજ્ઞાનની શાંતિને માટે થાઓ. ૧૮

શ્રીકુંથુનાથો ભગવાન્, સનાથોઽતિ-
શયદ્વિભિઃ । સુરાસુરનૃનાથાના—મેકનાથો
ઽસ્તુ વઃ શ્રિયે ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—અતિશયોની સમૃદ્ધિઓવડે કરી યુક્ત અને દેવ, અસુર તથા મનુષ્યોના સ્વામીઓ (ઇન્દ્ર, ચક્રવર્તી વિગેરે) ના અદ્વિતીય પતિ શ્રી કુંથુનાથ ભગવાન્ તમારી કલ્યાણરૂપી લક્ષ્મીને અર્થે હો. ૧૯

અરનાથસ્તુ ભગવાં—શ્ચતુર્થારનભોરવિઃ
। ચતુર્થપુરૂષાર્થશ્રી—વિલાસં વિતનોતુ વઃ
॥ ૨૦ ॥

અર્થ—ચોથા આરારૂપી આકાશમાં સૂર્ય સમાન શ્રી અરનાથ ભગવાન્ વળી તમોને ચોથા પુરૂષાર્થ (ભોક્ષ) ના લક્ષ્મીના વિલાસને વિસ્તારો. ૨૦

શબ્દાર્થ.

અધીશમયૂર—સ્વામીરૂપ ભોરને.

નવવારિદં—નવીન મેઘ તુલ્ય.

કર્મહુ—કર્મરૂપી વૃક્ષને.

ઉન્મૂલને—ઉપેડી નાંખવામાં.

हस्तिमध्वं—अैरावत् हाथी तुल्य.

अभिष्टुभः—स्तुति करीअे छीअे.

महाभोहनिद्रा—गाढ भोह (भोहनी-
यकर्म) इप निद्राने.

मुनिसुव्रतनाथस्य—मुनिसुव्रतस्वामीनी

स्तुभः—अमे स्तवीअे छीअे.

नभतां—नभस्कार करनाराअेना.

निर्मलीकारकारणुं—निर्मल करवाना
कारणभूत.

नभेः—नभिनाथना.

पादनभांशवः—यरणुना नभना
किरणे.

कर्म कक्ष—कर्मइप वनभंडने.

अरिष्टनेभिः—अरिष्ट नेभिनाथ.

अरिष्टनाशनः—उपद्रवने नाशकरनारा.

धरणुंद्रे—धरणुंद्रे उपर.

कर्म कुर्वति—कर्मने करनारा.

पार्श्वनाथः—पार्श्वनाथ स्वामी.

मध्वीं—मधीनाथने.

जगत—जगतनी.

प्रत्युषसभय—प्रलातकाणनी.

उपभं—उपभा छे जेने अेवीने.

देशनावयनं—उपदेशनी वाणीने.

लुहंतो—लोहतां—पडतां.

भूधिनं—भस्तक उपर.

वारिश्चवा—पाणीना प्रवाह.

ध्रुव—पेट.

पांतु—रक्षणु करे.

यदुवंश—यादवकुणइप.

समुद्रेन्दुः—समुद्रने यंद्र तुल्य.

हुताशनः—अग्निसमान.

भूयात्—थाअे.

कभठे—कभः उपर.

स्वोयितं—पोताने योग्य.

तुल्यभनोवृत्तिः—सरणीभनोवृत्तिवाणा.

सुरासुरनराधीश—मयूरनववारिहं । क-

र्मद्रूमूलने हस्ति—मध्वं मध्वीमभिष्टुभः

॥ २१ ॥

अर्थ—सुर, असुर अने मनुष्योना पति (छन्द, यकव-
र्त्यादिक) इपी मयूराने (ह्वास करवाने) नवीन भेध समान

અને કર્મરૂપી વૃક્ષને ઉખેડી નાંખવામાં એ આવત. હુસ્તિરૂપ શ્રી
મહિનાથની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ. ૨૧

જગન્મહામોહનિદ્રા—પ્રત્યૂષસમયોપમં ।

મુનિસુપ્રતનાથસ્ય, દેશનાવચનં સ્તુમઃ ॥૨૨॥

અર્થ—સર્વ જગત્ના લોકોની મોહનીય કર્મરૂપી નિદ્રાને
દૂર કરવાને પ્રભાત કાળની ઉપમાવાળા શ્રી મુનિસુપ્રતનાથના
દેશના વચનની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ. ૨૨

**લુઠંતો નમતાં મૂર્ધ્નિ, નિર્મલીકારકા-
રણું । વારિપ્લવા ઈવ નમેઃ, પાંતુ પાદન-
ખાંશવઃ ॥ ૨૩ ॥**

અર્થ—નમસ્કાર કરતા એવા પ્રાણીઓના મસ્તક ઉપર
પડતાં અને જળના પ્રવાહની માફક નિર્મળ કરવાના કારણરૂપ
શ્રી નમિ ભગવાનના ચરણના નખના કિરણો તમારી રક્ષા કરે.

**યદુવંશસમુદ્રેદુઃ, કમ્મકક્ષહુતાશનઃ ।
અરિષ્ટનેમિભગવાન્, ભૂયાદ્દો ડરિષ્ટનાશનઃ**

॥ ૨૪ ॥

અર્થ—યદુવંશરૂપી સમુદ્રમાં ચંદ્ર સમાન અને કર્મરૂપી
(શુષ્ક) વનમાં અગ્નિ સમાન શ્રી અરિષ્ટનેમિ ભગવાન્ તમારા
ઉપદ્રવને નાશ કરનારા થાઓ. ૨૪

કમઠે ધરણુન્દ્રે ચ, સ્વોચિતં કર્મકુર્વા-
તિ । પ્રભુસ્તુલ્યમનોવૃત્તિઃ, પૌર્ણનાથઃ શ્રિ-
યેસ્તુ વઃ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—પોતપોતાને યોગ્ય કર્મ કરતા કમઠ અને ધરણુન્દ્ર ઉપર જેમની મનોવૃત્તિ સરખી છે એવા શ્રીપૌર્ણનાથ પ્રભુ તમારી જ્ઞાન લક્ષ્મીને માટે થાઓ. ૨૫

શબ્દાર્થ.

શ્રીમતે—શ્રીમાન.	વીરનાથાય—મહાવીરસ્વામીને.
સનાથાય—સહિત.	અદ્ભુતશ્રિયા—આશ્ચર્યકારી લક્ષ્મી
મહાનંદસરઃ—મહા આનંદરૂપ સ- રોવરને.	(ચોત્રીશ અતિશયરૂપ) વડે.
અહીંતે—પૂજ્યને.	રાજમરાલાય—રાજહંસ સમાન.
અપિ—પણ.	કૃતાપરાધે—અપરાધી.
કૃપામથર—દયાવડે નમેલી છે.	જને—મનુષ્ય ઉપર.
દષ્ટિ—જરા.	તારયોઃ—કાપીઓ જેની એવાં.
ભદ્રં—કલ્યાણ હો.	આષ્પાદ્રીયોઃ—અશ્રુથી ભીંજાયેલાં.
નેત્રયોઃ—એ નેત્રોનું.	શ્રી વીરજિન—શ્રી મહાવીરપ્રભુના.
સેવિતઃ—સેવાયેલા.	વિજિતઅન્યતેજઃ—વિશેષ પ્રકારે અન્યના તેજને જીતનારા.
શ્રીમાન્—કેવલ્ય લક્ષ્મીવાળા.	વિમલઃ—નિર્મળ.
ત્રાસવિરહિતઃ—ત્રાસ—ભયથી રહિત.	ત્રિભુવન—ત્રણભુવનમાં.

૧ કમઠાસુરે જળ વગેરેનો ઉપદ્રવ કર્યો અને ધરણુન્દ્રે તે ઉપસર્ગ નિવારી પ્રભુની સેવા કરી, છતાં પ્રભુનો અન્ને ઉપર સમાન ભાવ હતો.

ચૂડામણિ:—મુકુટ સમાન.

વીરં—મહાવીર પરમાત્માને.

સંશ્રિતા:—આશ્રય કરીને રહેલા છે.

અભિહુત:—હણાયો છે.

વીરાય—વીરપ્રભુને.

તીર્થ—તીર્થ.

પ્રવૃત્તં—પ્રવર્ત્યું છે.

વીરસ્ય—વીરનું.

તપો—તપ.

શ્રીધૃતિકીર્તિ—લક્ષ્મી, ધૈર્ય, કીર્તિ,

શ્રીવીર—હે મહાવીરદેવ !

દિશ—આપો.

મહિત:—પૂજિત.

બુધા:—પંડિતો.

વીરેણુ—વીરસ્વામીવડે.

સ્વકર્મનિચય:—પોતાનો કર્મસમૂહ.

વીરાત્—મહાવીર દેવથકી.

ઈદં—આ—વર્તમાન.

અતુલં—તુલના ન થઈ શકે એવું.

ઘોરં—આકરં—કકણ.

વીરે—મહાવીરમાં.

કાંતિનિચય:—કાંતિનો સમૂહ.

ભદ્રં—કલ્યાણને.

શ્રીમતે વીરનાથાય, સનાથાયાહ્લુતશ્રિ-
યા । મહાનંદસરોરાજ—મરાઠાયાહર્તે ન-
મ: ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—(ચોત્રીશ અતિશયરૂપ) અહ્લુત લક્ષ્મીએ કરી સ-
હિત, મહા આનંદરૂપ સરોવરને વિષે રાજહંસ સમાન અને પૂજ્ય
(અરિહંત) એવા શ્રીમાન્ વીરસ્વામીને નમસ્કાર થાઓ ૨૬

કૃતાપરાધેઽપિ જને, કૃપામંથરતાર-
યા: । ઈષદ્બાળપાર્દ્યોર્ભદ્રં, શ્રીવીરજિનને-

ત્રયોઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—અપરાધ કરનારા માણસ ઉપર પણ દયાવડે નમેલી કીકીઓવાળાં અને (તેવી દયાવડેજ) જરા અશ્રુથી ભીંજાયેલાં શ્રી વીરજિનનાં જે નેત્રોનું કદયાણુ થાયો. ૨૭

જયતિ વિજિતાન્યતેજઃ, સુરાસુરાધી-
શસેવિતઃ શ્રીમાન્ । વિમલસ્રાસવિરહિત-
સ્ત્રિભુંવનચૂડામણિભગવાન્ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—વિશેષ પ્રકારે અન્યના તેજને જીતનારા, દેવ દાનવના સ્વામીવડે સેવાયેલા, કેવળજ્ઞાનરૂપ લક્ષ્મીવાળા, નિર્મળ, વિશેષ પ્રકારે ભયથી રહિત અને ત્રણ ભુવનમાં મુકુટ સમાન ભગવંત (વીરસ્ત્રામી) જયવંત વર્તે છે. ૨૮

વીરઃ સર્વસુરાસુરેંદ્રમહિતો વીરં યુ-

ચક્રાયમાન થયા નહિ ત્યારે થાકીને તે સ્વસ્થાનકે જતો હતો તે વખતે પ્રભુ અત્યંત કંઠણાવાળા હાવાથી નેત્રમાં સહેજ અશ્રુ આવ્યા. તે એટલા માટે કે મારાથી આ જીવને કાંઈ પણ ઉપગાર થયો નહિ. પ્રભુને વાંદનાર અને ઉપસર્ગ કરનાર દરેકને પ્રભુના દર્શનથી સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થતું હતું પણ સંગમ અભવ્ય હતો તેથી તેને પ્રાપ્ત થયું નહિ. એવા અપરાધિ ઉપર પણ કંઠણા ભાવ દર્શાવ્યો તે પ્રભુની અત્યંત કંઠણા સમજવી.

૧ સ્ત્રિલોકચૂડામણિ.

૨ આ શ્લોકમાં વીર શબ્દને બુદ્ધી બુદ્ધી આઠ વિલક્ષિતઓ લગાડીને શ્રી મહાવીર દેવની સ્તુતિ કરેલ છે.

ધા: સંશ્રિતાઃ, વીરેણુભિહતઃ સ્વકર્મનિય-
 યો વીરાય નિત્યં નમઃ । વીરાતીર્થમિદં પ્ર-
 વૃત્તમતુલ્લં વીરસ્ય ઘોરં તપો, વીરે શ્રીધૃતિ-
 કીર્તિકાંતિનિયયઃ શ્રીવીર ! ભદ્રં દિશ ॥૨૯॥

અર્થ—વીરભગવંત સર્વ દેવ દાનવના ઈંદ્રોવડે પૂજયેલ છે, વીરસ્વામીને પંડિતો આશ્રય કરી રહેલા છે, વીરપ્રભુવડે પોતાનો કર્મ સમૂહ હણાયો છે, વીરસ્વામીને હુમેશ નમસ્કાર થાઓ; વીરસ્વામી થકી આ (વર્તમાન) તીર્થ પ્રવર્ત્યું છે, વીરસ્વામીનું તુલના ન થઈ શકે તેવું આકરું તપ છે, વીરસ્વામીને વિષે લક્ષ્મી, ધૈર્ય, કીર્તિ અને કાંતિનો સમૂહ છે. હે શ્રી વીર ! અમને કલ્યાણ આપો.

શબ્દાર્થ.

અવનિતલગતાનાં—પૃથ્વીતળને.
 વિષે રહેલાં.

વરભવનગતાનાં—શ્રેષ્ઠ (ભવનપત્યા-
 દિ દેવતા) ભવનને વિષે રહેલાં.

મનુજકુતાનાં—મનુષ્યોએ કરેલાં.

જિનવરભવનાનાં—જિનેશ્વરના ચૈ-
 ત્યો (પ્રતિમાઓ) ને.

નમામિ—હું નમું છું.

વેદસાં—જ્ઞાતાઓમાં.

કૃત્રિમાકૃત્રિમાનાં—અશાશ્વતાં અને
 શાશ્વતાં.

દિવ્યવૈમાનિકાનાં—દિવ્ય વૈમાનિકાનાં
 ઈહુ—આલોકમાં.

દેવરાજચિંતાનાં—દેવતા રાજ્યો
 (ઈંદ્રો) એ પૂજેલાં,

ભાવતઃ—ભાવથકી.

સર્વેષાં—સર્વ.

આદ્યં—પહેલા.

પરમેષ્ઠિનાં-પરમેષ્ઠીઓમાં.
 સર્વજ્ઞ-સર્વને જાણનારાને.
 પ્રણિદ્ધમહે-અમે ધ્યાનકરીએ છીએ.
 ઉર્જિતમહાપાપ-ધણામોટા પાપને.
 પ્રદીપાનલો-પ્રકર્ષે આળવાને અ-
 મિસમાન.
 અલંકારહારોપમઃ-અલંકાર હારતી
 ઉપમાવાળા.
 નિર્લેદ-મેદવાને-નાશ કરવાને.
 ભવ્યાનાં-ભવ્યજનોને.
 વાંછિતફલં-ઈચ્છિત ફળને.
 ખ્યાતઃ-પ્રસિદ્ધ.
 ગજપદઃ-ગજપદ પર્વત.
 રૈવતકઃ-ગિરિનાર.
 પ્રસિદ્ધમહિમા-પ્રગટ મહિમાવાળા.
 મંડપઃ-માંડવગઢ.
 કનકાચલ-કનકાચલ પર્વત.
 ચિત્રકૂટાદ્યઃ-ચિત્રકૂટ-ચિત્રોડ વિગેરે.
 ઋષભાદ્યઃ-ઋષભદેવ વગેરે,
 વઃ-તંમાને.

દેવાધિદેવ-દેવના દેવ.
 શ્રીવીર-મહાવીરસ્વામીને.
 અનેકલવાર્જિત-અનેક ભવેમાં ઉ-
 પાર્જન કરેલાં.
 સિદ્ધિવધુ-મોક્ષલક્ષ્મીના.
 વિશાલદૃદ્ય-વિશાળ અંતઃકરણમાં.
 અષ્ટાદશદોષ-અઠાર દોષરૂપ.
 સિંધુરઘટા-હાથીના સમુદાયને.
 પંચાનનઃ-કેસરીસિંહ.
 વિદ્ધાતુ-આપો.
 વીતરાગઃ-રાગ દ્વેષરહિત.
 અષ્ટાપદપર્વતઃ-અષ્ટાપદપર્વત.
 સંમેતશૈલાભિધઃ-સંમેતશિખર નામ-
 નો પર્વત.
 શત્રુજયઃ-શત્રુજય પર્વત.
 વૈભારઃ-વૈભારગિરિ.
 અભ્યુદ્ધિગિરિઃ-આભુપર્વત.
 તત્ર-ત્યાં.
 કુર્વન્તુ-કરો.
 મંગલં-કલ્યાણને.

એવનિતલગતાનાં, કૃત્રિમાકૃત્રિમાનાં;
 વરભવનગતાનાં, દિવ્યવૈમાનિકાનાં । ઈહ

૧ આ શ્લોકમાં શાશ્વતી અને અશાશ્વતી પ્રતિમાઓને નમસ્કાર કર-
 વાવડે સ્થાપનાર્જિનને નમસ્કાર કરેલ છે.

મનુજકૃતાનાં, દેવરાજચિંતાનાં; જિનવરભ-
વનાનાં ભાવતોડહં નમામિ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—પૃથ્વીતલને વિષે રહેલાં, અશાશ્વતાં અને શાશ્વતાં,
શ્રેષ્ઠ (ભવનપત્યાદિના) ભવનને વિષે રહેલાં, દિવ્ય વૈમાનિકોનાં,
આ લોકમાં મનુષ્યોએ કરેલાં અને ઇંદ્રોએ પૂજિત એવાં જિને-
શ્વરના ચૈત્યો (પ્રતિમાઓ) ને ભાવથી હું નમું છું. ૩૦

સર્વેષાં વેધસામાઘ—માદિમં પરમેષ્ટિ-
નામ્ । દેવાધિદેવં સર્વજ્ઞં, શ્રીવીરં પ્રણિહ-
દમહે ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—સર્વ જ્ઞાતાઓમાં પ્રથમ, (પંચ) પરમેષ્ટિઓમાં
પ્રથમ, દેવોના દેવ અને સર્વજ્ઞ એવા શ્રી મહાવીરવામીનું અમે
ધ્યાન કરીએ છીએ. ૩૧

‘દેવોઽનેકભવાર્જિતોર્જિતમહાપાપપ્ર-
દીપાનલો, દેવઃ સિદ્ધિવધૂવિશાલહૃદયાઽલંકા-
રહારોપમઃ । દેવોઽષ્ટાદશદોષસિધુરઘટાનિ-

૧ આ શ્લોકવડે ભાવજિનની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે, અને ૩
થી ૨૯ શ્લોકવડે નામજિનની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે.

ભેદપંચાનનો, ભવ્યાનાં વિદ્ધાતુ વાંછિતક-
લં શ્રીવીતરાગો જિનઃ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—(જ) દેવ અનેક ભવમાં ઉપાર્જન કરેલાં ઘણા
મોટા પાપને પ્રકર્ષે બાળવાને અગ્નિ સમાન છે, (જ) દેવ મોક્ષ
લક્ષ્મીના વિશાળ હૃદયમાં અલંકાર હાર (સદૃશ) ની ઉપમા-
વાળા છે, (જ) દેવ અઢાર દોષરૂપ હાથીના સમુદાયને ભેદવાને
કેસરિસિંહ તુલ્ય છે, એવા શ્રી વીતરાગજિન ભવ્યજનોને ઇચ્છિત
કૃણ આપો ! ૩૨

ખ્યાતોઽષ્ટાપદપર્વતો ગજપદઃ સંમેત-
શૈલાભિધઃ, શ્રીમાન્ રૈવતકઃ પ્રસિદ્ધમહિમા-
શત્રુંજયો મંડપઃ । વૈભારઃ કનકાયલોઽર્ધુદ-
ગિરિઃ શ્રીચિત્રકૂટાદયસ્તત્ર શ્રીઋષભાદયો
જિનવરાઃ કુર્વંતુ વો મંગલં ॥ ૩૩ ॥

અર્થ—પ્રસિદ્ધ અષ્ટાપદ પર્વત, ગજપદ પર્વત, સંમેતશિ-

૧ આ શ્લોકવડે ભરતક્ષેત્રમાં આવેલા અશાશ્વતા તીર્થ ઉપર વિરા-
જમાન જિનપ્રતિમાઓની સ્તુતિ થાય છે. એમાં કનકાયળ કહેલ છે તે
કાંઈ અશાશ્વત તીર્થ હોવું બેઠાએ, મેરૂ પર્વત હોવા સંભવ નથી.

અર નામે પર્વત, શ્રીમાન્ ગિરિનાર પર્વત, પ્રસિદ્ધ માહાત્મ્યવાળો.
શત્રુન્જયગિરિ, વૈભારગિરિ, મેરૂ પર્વત, અર્બુદાચળ અને શ્રી
ચિત્રકૂટ (ચિતોડ) વગેરે, ત્યાં (ખિરાજમાન) ઋષભાદિક જિ-
નેશ્વરો તમોને કઠ્યાણ કરેા. ૩૩

॥ ઇતિ સકલાહત્ ॥ ૬૦ ॥

૬૧ ॥ અથ શ્રી પાક્ષિકાદિ અતિચાર* ॥

નાણુંમિ દંસણુંમિ અ, ચરણુંમિ તવંમિ તહ ય
વિરિયંમિ । આચરણું આચારો, ઇય એસો પંચહા ભણિયો
॥ ૧ ॥ જ્ઞાનાચાર, દશનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર, વી-
ર્યાચાર; એ પંચવિધ આચારમાંહિ અનેરો જે કોઈ અતિ-
ચાર પક્ષ દિવસમાંહિ સૂક્ષ્મ બાદર બાણુતાં અબાણુતાં હુઓ
હોય, તે સવિ હું મને, વચને, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુ-
ઃકૃં ॥ ૧ ॥

* શ્રાવકના સમ્યક્ત્વ સહિત આર વ્રતના ૧૨૪ અતિચારો વંદિતા
મુત્રમાં જે સામાન્યથી વર્ણુવા છે તેજ અતિચારોનું વિશેષ સ્વરૂપ અહીં
આપવામાં આવેલ છે. પખ્ખી, ચોમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણમાં આ
અતિચારો ખેલવાનો વિધિ છે માટે તેનું નામ પાક્ષિકાદિ અતિચાર રાખેલું
છે. અતિચાર ગુજરાતી ભાષામાં હોવાથી તેનો અક્ષરશઃ અર્થ લખેલ નથી
પણ કંઠણુ શબ્દોનો અર્થ ધ્રુટનોટમાં લખેલ છે.

તત્ર ' જ્ઞાનાચાર ' આઠ અતિચાર ॥* કાલે વિણુએ બહુભાણે, ઉવહાણે તહ ય નિણહવણે । વંજણુ અત્થ તદુભએ, અદ્ધવિહો નાણુમાયારો ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન કાળ વેળાએ ભણ્યો ગુણ્યો નહીં, અકાળે ભણ્યો. વિનયહીન, બહુમાનહીન, યોગ ઉપધાનહીન, અનેરા કન્હે ભણી અનેરો ગુરૂ કહ્યો. દેવ ગુરૂ વાંદણે, પડિક્કમણે, સજ્જાય કરતાં, ભણતાં, ગુણતાં, કૂટો અક્ષર કાને માત્રાએ અધિકો ઓછો ભણ્યો, સૂત્ર કૂડું કહ્યું. અર્થ કૂટો કહ્યો. ૧ તદુભય કૂડાં કહ્યાં. ભણીને વિસાર્યાં. સાધુતણે ધર્મે કાન્હે અણુઉદ્ધર્યે, ડાંડો અણુપડિલેહે, રવસતિ અણુશોધે, અણુપવેસે, અસજ્જાય, અણોજ્જાયમાંહે શ્રી દશવૈકાલિક પ્રમુખ સિદ્ધાંત ભણ્યો ગુણ્યો. શ્રાવકતણે ધર્મે થવિરાવલિ, પડિક્કમણાં, ઉપદેશમાલા પ્રમુખ સિદ્ધાંત ભણ્યો ગુણ્યો. કાળવેળા કાન્હે અણુઉદ્ધર્યે પઢ્યો. જ્ઞાનોપગરણુ, પાટી, પોથી, ઠવણી, કવલી, નોકારવાળી, સાપડા, સાપડી, પદસ્તરી, ફવહી, ૭ ઓણિયા પ્રમુખ પ્રત્યે પગ લાગ્યો, થૂંક

* આ ગાથાવડે જ્ઞાનાચારના આઠ આચારોના નામ કહેલા છે તેમાં જે પ્રમાદ તે અતિચાર. એ પ્રમાણે દર્શનાચાર અને ચારિત્રાચારની ગાથાઓ માટે પણ સમજવું. તેવીજ રીતે બીજા અતિચારોનું વર્ણન જે જે ગાથાઓમાં આવેલું છે તે ગાથાનું પ્રથમ પદ માત્ર મૂકીને તે પછી તેનું વિશેષ વર્ણન સૂત્રકારે આપ્યું છે.

૧ સૂત્ર અને અર્થ. ૨ ઉપાશ્રય. ૩ યોગોદ્વહનાદિ ક્રિયાવડે સિદ્ધાંત ભણવામાં પ્રવેશ કર્યાવિના. ૪ કાઢ્યાવિના. ૫ દક્ષતર. ૬ ચોપડો. ૭ એલા કાગળના વીંટા.

लाग्युं, थुडे करी अक्षर मांज्यो, १ओशीसे धर्यो. कने छतां
 आहार रनिहार क्रीधी. ज्ञानद्रव्य लक्षतां उपेक्षा क्रीधी. उप्र-
 ज्ञापराधे ४विष्णुश्यो, विष्णुसतो पडिवेज्यो. छती शक्तिअये
 सार संभाण न क्रीधी. ज्ञानवंतप्रत्ये द्वेष, भत्सर चिंतव्यो.
 अवज्ञा आशातना क्रीधी; कोछ प्रत्ये लणुतां, गणुतां अंत-
 राय क्रीधी. आपणा लणुपणांतणो गर्व चिंतव्यो. भति-
 ज्ञान, श्रुतज्ञान, अवधिज्ञान, मनःपर्यवज्ञान, केवणज्ञान, अये
 पंचविध ज्ञानतण्णी असद्वहणु क्रीधी. कोछ तोतडो ओअडो
 हस्यो, वितर्क्यो, ७अन्यथा प्रज्ञपणा क्रीधी ॥ ज्ञानाचार वि-
 षधयो अनेरो जे कोछ अतियार पक्ष द्विवस० ॥ १ ॥

दर्शनाचार्ये आठ अतियार ॥ निरसंकिय निष्कंपिय,
 निर्वितगिच्छा अमृदद्विष्टी अ । उववूह थिरीकरणे, वच्छ-
 क्ष पभावणे अह ॥ १ ॥ देव गुड धर्मतणे विषे निःशंकपणुं
 न क्रीधुं तथा अेकांत निश्चय न क्रीधो. धर्म संबधीया इल-
 तणे विषे निःसंदेह पुद्धि धरी नहीं. साधुसाध्वीनां भल भ-
 लिन गात्र देणी दुगंछा निपलवी. कुयारित्रीया देणी या-
 रित्रीया उपर अभाव ह्यो. मिथ्यात्वीतण्णी पूज प्रभाव-
 ना देणी मृदद्विष्टपणुं क्रीधुं. तथा संघमांड गुणुवंततण्णी

१ ओशिके. २ आडो. ३ ओशी समजने लीधे. ४ नाश कर्यो. ५
 उपेक्षा करी. ६ मश्करीमां हस्या. ७ सत्र विरुद्ध.

१ अनुपमृंहणुा क्रीधो रअस्थिरीकरण, अवात्सल्य, अमी-
 ति, अलक्षित निपणवी. अमहुमान क्रीधुं. तथा देवद्रव्य,
 गुडद्रव्य, ज्ञानद्रव्य, साधारणद्रव्य, लक्षित उपेक्षित प्रज्ञाप-
 राधे विष्णुाश्या, विष्णुसता उवेण्या, छती शक्तिअे सार सं-
 लाण न क्रीधी. तथा साधर्मिक साथे कलह कर्मअंध क्रीधो.
 अधोती, अष्टपड मुभकोश पाणे देवपूज क्रीधी. ३ अिअप्रत्ये
 वासकूपी, धूपधालुं, कणशतणो हभको लाज्यो. अिअ हाथ-
 थक्री पाडयुं. उसासनिःसास लाज्यो. देहरे, उपाश्रये, मल-
 *लेभादिक लोखुं. देहरामांहे हारय, जेल, डोल, कुतूहल,
 आहार निहार क्रीधां. पान, सोपारी, पनिवेदीआं पाधां.
 ६ वणुायरिय हाथथक्री पाज्या. परिदेहवा विसार्या. जिनलव-
 ने योराशी आशातना, गुड गुडणी प्रत्ये तेत्रीश आशातना
 क्रीधी होय. गुडवयन तहत्ति करी अणिवज्युं नही ॥ दर्श-
 नायार विषधयो अनेरो जे कोध अतियार पक्ष द्विवसणारा ॥
 यारित्रायारे आठ अतियार ॥ पणुिहाणुजेगणुतो, पं-
 यि हँ समध [हँ त डिं गुत्तीडिं । अेस यरित्तायारो, अहु-
 विहो होध नायवो ॥ १ ॥ *धर्यासभिति ते अणुजेअे डिं-
 ज्या. लापासभिति ते सावध वयन जोड्या. अेषणुा सभिति

१ गुणुती प्रशंसा न करवी ते. २ सग्यकृवथी परताने स्थिर नहि
 करवा ते. ३ जिन प्रतिमाने. ४ रमत. ५ नैवण. ६ स्थापनाचार्य. ७
 अंगीकार कर्तुं. * अही धरियासभिति अेटले धरियासभिति संबंधी
 अतियार अेम समज्वानुं छे डेभके गाथांमां आचारना नाम आप्या छे

તે તૃણ, રડગલ, અન્ન પાણી અસૂઝતું લીધું. આદાનભંડ-
 મત્તનિષ્ણેવણા સમિતિ તે આસન, શયન, ઉપકરણ, મા-
 તરૂં પ્રમુખ અણપુંજી જીવાકુલ ભૂમિકાએ મૂક્યું લીધું. પા-
 રિષ્ટાપનિકા સમિતિ તે મલ મૂત્ર ૩^૨લેખાદિક અણપુંજી જી-
 વાકુલ^૪ ભૂમિકાએ પરઠવ્યું. મનોગુપ્તિ-મનમાં આર્ત રૌદ્ર-
 ધ્યાન ધ્યાયાં. વચનગુપ્તિ-પસાવઘ વચન યોદ્યાં. કાયગુપ્તિ-
 શરીર અણપડિલેહું હલાવ્યું; અણપુંજે યેદા. એ અષ્ટપ્રવ-
 ચન માતા સાધુતણે ધર્મે સદૈવ અને શ્રાવકતણે ધર્મે સામા-
 યિક પોમહ લીધે, રૂડીપેરે પાઠ્યાં નહીં, ખંડણા વિરાધના
 હુઈ ॥ ચારિત્રાચાર વિષયો અનેરો જે કાઈ અતિચાર પક્ષ
 દિવસમાંહી સૂક્ષ્મ બાદર જાણતાં અજાણતાં હુઓ હોય, તે
 સવિ હું મને વચને કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં ॥ ૩ ॥

*વિશેષતઃ શ્રાવકતણે ધર્મે શ્રી ૧સમ્યક્ત્વમૂલ બાર વ્રત,

તે પ્રમાણે અહીં પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિનાં નામ અનુક્રમે આપીને
 તેના અતિચારની સમજ આપી છે. અહિં અતિચારનો વિષય ચાલે છે
 માટે ભાષાસમિતિ આદિ દરેક ઠેકાણે એ મતલબ સમજવી. ૧ ધાસ.
 ૨ અચિત્ત માટીનાં ઢેકાં. ૩ ખડખા, લીટ. ૪ ઘણા જીવ જંતુવાળાં. ૫
 પાપવાળાં. * પાંચ આચારો પૈકી જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર અને ચારિ-
 ત્રાચાર એ ત્રણ અતિચારની વાત સાધુ અને શ્રાવક બન્નેને એક સરખી
 રીતે સામાન્યે લાગુ પડતી હોવાથી ઉક્ત ત્રણ આચારના અનિચારાનું વ-
 ર્ણન પ્રથમ સામાન્ય આપ્યું, હવે અહીંથી શ્રાવક યોગ્ય અતિચારનું
 કરે છે તેથી વિશેષતઃ કહ્યું.

૧ જીવાદિ નવ તત્ત્વના યથાર્થ રહસ્યનું શ્રદ્ધાન-પ્રતીતિ.

सम्यक्त्वतया पाय अतिस्वर ॥ संकाकं भविमिच्छा० ॥ शं-
 का-श्री अरिहंततया भण, अतिशय, ज्ञानलक्ष्मी, मांवीर्या-
 दिक गुण, शाश्वती प्रतिमा; यारित्रीयानां यारित्र, श्री जिन
 वचनतया संदेह क्रीधा ॥ आकांक्षा-प्रह्ला, विष्णु, महेश्वर,
 क्षेत्रपाल, रोगो, आसपाल, उपाहरदेवता, गोत्रदेवता, प्रह-
 पूज, र्विनायक, हनुमंत, सुग्रीव, वाली, नाह, धत्येवमादिक
 देश, नगर, गाम, गोत्र, नगरी, नूनूनूया^५ देव, देहेरांना भ-
 लात्र देभी रोम आतंक कष्ट आव्ये धहलोक परलोकार्थे पृण्य
 मान्या. सिद्ध विनायक श्वराजिलानेः मान्युं, धधयुं. औद्ध
 सांभ्यादिक संन्यासी, ७भरडा, भगत, लिंगिया, जेगीया,
 जेगी, व्हरवेश, अनेरा हर्षनीयातयो कष्ट, भंत्र, अमत्कार
 देभी परमार्थ ज्ञया विना लूलाव्या,^{१०} मोक्षा. कुश्रास शी-
 ष्यां, सांभल्यां. श्राद्ध, ११संवच्छरी, होलि, अक्षेव, माहिपू-
 नम, अन्नपडवो, प्रेतभीज, गौरीत्रीज, विनायक योथ, ना-
 गपांयभी, जिलयाछ्ठी, शीलसातभी, ध्रुवयाठभी, नौली
 नौभी, अहवा हशभी, व्रतअग्यारशी, वच्छभारशी, धनते-
 रशी, अनंतयडिहशी, अभावास्या, आदित्यवार, उत्तरायण,
 नैवेध क्रीधां. नवोदक, याग, भोग, उतारणां क्रीधां, कराव्यां,

२ नागदेव-सर्प. ३ गामती देवी. ४ गणेश, ५ नूदां नूदां. ६ अ-
 न्यमति देव विशेष. ७ आक्षय. ८ वेषधारी. ९ इकीर. १० भोगवाया.
 ११ मरी भयेला पाळण तेनी भरथु तिथि संभंधी भोजन अवर शक्तिभो-
 जन करावे छे ते.

अनुभेदां. पिपले पाष्ठी धास्यां, धलाव्यां. वर आहिर क्षेत्र,
 भले, कूवे, तलावे, नदीये, द्रहे, वाविये, समुद्रे, कुडे, पुण्य-
 हेतु स्नान क्रीडां, कराव्यां, अनुभेदां. दान दीधां. ग्रहण,
 शनिश्चर, माहभासे, नवरात्री, न्हायां. अन्नणुना थाप्यां^१
 अनेराष्ट व्रत व्रतोत्सां क्रीडां, कराव्यां ॥ वित्तगिच्छा-धर्म
 संभंधीया इक्षतले विषे सदेह क्रीधो. जिन अरिहंत धर्मना
 आभर, वि^२वोपकर सागर, मोक्षमार्गना हातार, धस्या गुणु
 लष्ठी न मान्या, न पूज्या. महासती,^२ महात्मानी^३ छि-
 लोक परलोक संभंधीया भोग वांछित^४पूज क्रीधी. रोग,
 आतंक, कष्ट आव्ये भीष्ण^५ वचन भोग मान्या. महात्माना
 लात, पाष्ठी, भल शोभा तष्ठी निंदा क्रीधी. दुयारित्रिया
 देष्ठी यारित्रिया उपर कुलाव हुयो. मिथ्यात्वी तष्ठी पूज
 प्रलावना देष्ठी प्रशंसा क्रीधी, प्रीति भांडी, हाक्षिण्य लगे
 तेहनो धर्म मान्यो, क्रीधो ॥ श्री सम्यक्त्व विषयिण्यो अनेरा
 ने कोष्ठ अतिथार पक्ष द्विवसमांछि०

पहेले स्थूल प्राणातिपातविरमणु व्रते पांय अतिथार ॥
 बहुअंधछविच्छेये० द्विपह व्युत्पह प्रत्ये रीसवशे गाढो धाव
 धास्यो, ६ गाढे अंधने आंध्यो. अधिक लार धास्यो. निर्ला-

१ अन्नणु माणुसोअे स्थापेला अेवा. २ साष्ठी. ३ साधु भुनिराण.
 ४ भोगप्राप्त्यर्थे. ५ हीन. ६ गाढो-आकरो, धाव-प्रहार, धास्यो-कुर्यो,
 सप्त भार भार्यो.

છન^૧ કર્મ ક્રીધાં. ચારાપાણીતણી વેલાએ સારસંભાલ ન
 કીધી. લેહેણે દેહેણે કિણહિ પ્રત્યે લંધાવ્યો, તેણે ભૂખે આપણે
 જમ્યા. કન્હે રહી મરાવ્યો. અંધીખાને ઘલાવ્યો. સહ્યાં ધા-
 ન્ય તાવડેર નાંખ્યાં, દલાવ્યાં, ભરડાવ્યાં, શોધી ન વાવર્યાં.
 ઈંધણ, ઘાણાં અણુશોધ્યાં ખાલ્યાં. તેમાંહિ સાપ, વિંછી, ખ-
 બૂરા, સરવલા, માંકડ, બૂઆ, ગિંગોડા, સાહતાં મુઆ,
 દુહવ્યા, રૂડે સ્થાનકે ન મૂકયા. કીડિ મકોડિનાં ઈંડાં વિછોહ્યાં.
 લીખ ફેડિ^૪. ઉદેહી, કાડી, મકોડિ, ધીમેલ, કાતરા, ચૂડેલ,
 પતાંગિયા, દેડકાં, અલસીયાં, ઈઅલ, કુતાં, ડાંસ, મસા, ખ-
 ગતરા, માખી, તીડ પ્રમુખ જીવ વિણુહા. માલા હલાવતાં
 હલાવતાં પંખી, ચડકલાં, કાગતણાં ઈંડાં ફેડયાં. અનેરા
 એકેંદ્રિયાદિક જીવ વિણાસ્યા, ચાંપ્યા, દુહવ્યા. કાંઈ હલા-
 વતાં, ચલાવતાં, પાણી છાંટતાં અનેરા કાંઈ કામકાજ કરતાં
 પનર્ધ્વસપણું ક્રીધું, જીવરક્ષા રૂડી ન ક્રીધી, સંખારો સૂકવ્યો.
 રૂડું ગલણું ન ક્રીધું. અણુગલપાણી વાવર્યું રૂડી જયણા ન
 ક્રીધી. અણુગલ પાણીએ ઝીલ્યા, ^૬ લુગડાં ધોયાં. ખાટલા
 તાવડે^૭ નાખ્યા, ઝાટકયા. જીવાકુલ મૂમિ લાંપ્યા. વાશી ગાર
 રાખી. દલાણે, ખાંડણે, લીંપણે, રૂડી જયણા ન ક્રીધી. આઠમ
 અઉદ્દશના નિયમ ભાંજ્યાં. ધૂણી કરાવી ॥ પહેલે સ્થૂલપ્રાણા-

૧ નાક, કાન વિંધવા, ઘોડા બળદ ખાશી કરવા. ૨ તડકે. ૩ ઝા-
 લતાં-પકડતાં ૪ લીખના ખે ટુકડા કર્યાં. ૫ નિર્દયતા. ૬ નહાયા. ૭ તડકે.

જીવાતાવરમણુવ્રત વિષધઓ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ
દિવસમાંહિં ॥ ૧ ॥

બીજે સ્થૂલમૃષાવાદવિરમણુવ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ સહ-
સારહસ્સદારેં ॥ સહસાત્કારે કુણુહ પ્રત્યે અન્નુગતું આલ
અભ્યાખ્યાન દીધું. સ્વદારા મંત્ર ભેદ કીધો. અનેરો કુણુહનો
મંત્ર, આલોચ મર્મ પ્રકાશ્યો. કુણુહને અનર્થ^૧ પાડવા કૂડી
બુદ્ધિ દીધી. કૂડો લેખ લખ્યો. કૂડી સાખ ભરી. થાપણુ-
મોસોર કીધો. કન્યા, ગૌ, ઠોર, ભૂમિસંખંધિ લેહણે દેણે વ્ય-
વસાયે વાદ વઢવાડ કરતાં મોટકું નૂહું ળોડ્યા. હાથ પગ
તણી ગાલી દીધી. કડકડા મોડ્યા. મર્મ વચન ળોડ્યા ॥
બીજે સ્થૂલમૃષાવાદવિરમણુવ્રત વિષધઓ અનેરો જે કોઈ
અતિચાર પક્ષ ॥ ૨ ॥

ત્રીજે સ્થૂલઅહતાદાનવિરમણુવ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ તે-
નાહડપ્પઓગેં ॥ ઘર બાહિર ખેત્ર, ખલે પરાઈ વસ્તુ અણુ-
મોકલી લીધી, વાવરી, ચોરાઈ વસ્તુ ડોહોરી. ચોર ધાડ
પ્રત્યે સંકેત કીધો. તેહને ળસંખલ દીધું. તેહની વસ્તુ લીધી.
વિરૂદ્ધ રાજ્યાતિકમ કીધો. નવા, પુરાણા, સરસ, વિરસ,
સજીવ, નિર્જીવ વસ્તુના ભેલ સંભેલ કીધા. કૂડે કાટલે,
તોલે, માને, માપે વહોર્યાં. દાણુચોરી કીધી. કુણુહને લેખે પવ-

૧ કષ્ટમાં—નુકશાનીમાં. ૨ પોતાને ત્યાં મૂકેલ થાપણુનો ધનકાર કરવો.
૩ ખરીદ કરી. ૪ ભાતું. ૫ છેતર્યો.

રાંસ્યો. માટે સાંચ લીધી. કૂડા કરહો કાહ્યો. વિધાસધાત
કીધો, પરવંચના કીધી. પાશંગ કૂડાં કીધાં. ડાંડી ચહાવી.
લહકે ત્રહકે કૂડાં કાટલાં, માન માપાં કીધાં. માતા, મિતા, પુત્ર,
મિત્ર, પકલત્ર, સ્વંચી કુણહિને દીધું. જૂદી ગાંઠ કીધી. થા-
પણુ ઓલવી. કુણહિને લેખે પલેખે ભૂલવ્યું. પડી વસ્તુ ઓ-
લવી લીધી ॥ ત્રીજે સ્થૂલઅદતાદાનવિરમણુવત વિષયિઓ
અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસ૦ ॥ ૩ ॥

ચોથે સ્વદારાસંતોષ, પરસ્ત્રીગમનવિરમણુવતે પાંચ અ-
તિચાર ॥ અપરિગ્રહિયાઈત્તર૦ ॥ ૩ અપરિગૃહીતાગમન,
૪ ઇત્વરપરિગૃહીતાગમન કીધું. વિધવા, વેશ્યા, પરસ્ત્રી, કુ-
લાંગના, સ્વદારાશોકતણે વિષે દષ્ટિ વિપર્યાસ કીધો. સરાગ
વચન બોલ્યાં. આઠમ, ચઉદશ, અનેરી પર્વતધિના નિયમ
લઈ ભાંગ્યા. ધરધરણાપ કીધાં, કરાવ્યાં. વરવહુ વખાણ્યાં.
કુવિકલ્પ ચિંતબ્યો. ૬ અનંગકીડા કીધી. સ્ત્રીનાં અંગોપાંગ
નિરખ્યાં. પરાયા વિવાહ જોડ્યા. ઢિંગલા ઢિંગલી પરણાવ્યાં.
કામભોગતણે વિષે તીવ્ર અભિલાષ કીધો. ૭ અતિક્રમ, વ્ય-

૧ સ્ત્રી. ૨ ઠગી. ૩ વેશ્યાગમન. ૪ થોડા કાળ માટે રાખેલી સ્ત્રી
સાથે ગમન. ૫ નાતર-પુનર્લગ્ન. ૬ વ્યવહાર વિરૂદ્ધ અંગોવડે કામક્રિડા ક-
રવી. ૭ અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર અને અનાચાર; આ ચારે દોષ એક
એકથી ચઢીયાતા છે, તેનું દ્રષ્ટાંત આ પ્રમાણે-જેમ ઠાકને રાત્રી ભોજનનું
પચ્ચખાણુ છે, તે માણુસને રાત્રીએ ખાવાની ઇચ્છા થાય તે અતિક્રમ, ખા-
વાનું લેવા જવાનો પ્રયત્ન તે વ્યતિક્રમ, ખાવાનું હાથમાં લીધું ત્યાં અતિચાર
અને ખાધું એટલે અનાચાર.

विह्वल, अतियार, अनाचार सुहृत् स्वमांतरे दुःखा. कुस्वम
 साध्यां, नट, विट, स्त्रीशुं हांसुं कीधुं ॥ योथे स्वहारा सं-
 तोष प्रत विषयिष्यो अनेरो ने कोध अतियार पक्ष० ॥ ४ ॥

पांयमे परिग्रहपरिभाष्यते पांय अतियार ॥ धनुषधन
 पित्तवत्सू० ॥ धन, धान्य, क्षेत्र, वास्तु, इष्य, सुवर्ण, रक्तुष्य
 अदिपद, अत्युष्पद, ये नवविध परिग्रह तेषा नियम उपरांत
 वृद्धि देणी मूर्छा लगे संक्षेप न क्रीधो. माता, पिता, पुत्र, स्त्री-
 तले लेणे क्रीधो. परिग्रह प्रभाष्य कीधुं नही. लेधने पढिडिप
 नही. पढवुं विसार्युं. अकीधुं भेल्युं. नियम विसार्या ॥ पां-
 यमे परिग्रह परिभाष्यते विषयिष्यो अनेरो ने कोध अति-
 यार पक्ष द्विवसमांहि० ॥ ५ ॥

छठे द्विगुपरिभाष्यते पांय अतियार ॥ गमण्यस्स उ प-
 रिभाष्ये० ॥ उर्ध्वद्विशि, अधोद्विशि, तिर्यग्द्विशिष्ये नवा
 आववातणा नियम लघु भांग्यां. अनाभोगे विस्मृत लगे
 अधिक भूमि गया. उपाठवष्ठी आधीपाछी मोडली. वहायु
 व्यवसाय कीधो. वर्षाकाले (गामतर्जं कीधुं. भूमिका अकगमा
 संक्षेपी, भीष्मभा वधारी ॥ छठे द्विगुपरिभाष्य प्रत विष-
 यिष्यो अनेरो ने कोध अतियार पक्ष द्विवसमांहि० ॥ ६ ॥

१ धर वगेरे धमारत, धरवकरी. २ त्रांशु पितण वगेरे धातु.

३ दास, दासी वगेरे भे पगवाणा. ४ यार पगवाणा पशु. ५ संभार्युं.

६ अन्नशुतां. ७ मोडवानी मीन. ८ भीन्ने गाम नवुं ते.

સાતમે ભોગોપભોગવિરમણવ્રતે ભોજન આશ્રી પાંચ અતિચાર અને કર્મ હુંતી પંદર અતિચાર, એવં વીશ અતિચાર ॥ સચિત્તે પડિબદ્ધે ॥ સચિત્ત નિયમ લીધે અધિક સચિત્ત લીધું ॥ અપકવાહાર, દુપકવાહાર, તુચ્છૌષધિ તણું ભક્ષણ કીધું. ઓલા, ઉંખી, પોંક, પાપડી ખાધાં ॥ ૧સચિત્ત-દ્રવ્યવિગર્ધ-વાણીહતંબોલવત્કુસુમેસુ ॥ વાહણસયણવિલેવણ-બંભદિસિન્હાણભત્તેસુ ॥ ૧ ॥ એ ચઉદ નિયમ દિનગત, રાત્રિગત લીધાં નહીં. લઈને ભાંગ્યાં. ખાવીશ અલક્ષ્ય, ખત્રીશ અનંતકાયમાંહિ આદુ, મૂલા, ગાજર, પિંડ, પિંડાલૂ,

૧ આ ગાથાવડે ચૌદ નિયમો વર્ણવ્યા છે તે આ પ્રમાણે-૧ સચિત્ત, ૨ દ્રવ્ય (ખાવાના પદાર્થ), ૩ વિગર્ધ (ઘીઈ, તેલ, ગોળ, દહીં, દૂધ અને કડા વિગર્ધ), ૪ વાણી (બેડા), ૫ તંબોલ (મુખવાસ તરિકે વપરાતા પદાર્થ), ૬ વસ્ત્ર, ૭ કુસુમ (સુંઘવાના પદાર્થ), ૮ વાહન (ઘોડા, ગાડી, રેલ્વે, વહાણ, ઉંટ વગેરે), ૯ શયન (પાટ, પાટલા, પથારી વગેરે), ૧૦ વિલેપન (શરીરે ચોપડવાના સુગંધિ પદાર્થ), ૧૧ બ્રહ્મચર્ય, ૧૨ દિશા (ચાર દિશા, ચાર વિદિશા, ઉર્ધ્વ અને અધો દિશા મળી ૧૦), ૧૩ સ્નાન (ન્હાવું) અને ૧૪ ભાત પાણી (ખાવા પીવાની વસ્તુ) એ ચૌદ પ્રકારે ભોગોપભોગ યોગ્ય વસ્તુની મર્યાદા રાખવી. આ પ્રમાણે મર્યાદા રાખવાથી તે ઉપરાંતની જે આશ્રવની શ્રેણી અપ્રત્યાખ્યાનીકી ક્રિયાને યોગે આવે છે તે બંધ થાય છે. જે વસ્તુનો કદિ ઉપભોગ કર્યો નથી અને કરવામાં આવતો નથી તેમ પાવાની ઈચ્છા પણ નથી તેની પણ ન્યાં સુધી પ્રત્યાખ્યાન લેવામાં ન આવે ત્યાં સુધી આશ્રવની રાવી આવ્યે જાય છે. માટે દરેક ભવ્યોએ આ ચૌદ નિયમની હકીકત ગુરુગમથી સમજીને હરહમેશા ધારવાની ટેવ પાડવી જેથી પરિણામે બહુ હિતકર્તા થશે.

क्यूरो, सूरण, कुलि आंजली, गले, वाधरडां भाधां. वाशी
 कठोल, पोली, रोटली, त्रण हिवसनुं रथोहन लीधुं. मधु,
 महुडा, भाणण, भाटी, वंगण, पीलुं, पीयु, पंपोटा, विष,
 हिम, करहा, घोलवडां, अन्नण्यां इल, टिंअइं, गुंदा, महोर,
 अथाणुं, उआम्भलणोर, कायुं भीडुं, तिल, असणस, कोडिं-
 अडां भाधां. रात्रि भोजन क्रीधां. लगलग वेणाय्ने वाणु
 कीधुं, हिवस विणुडिगे शीराव्या. तथा कर्मतः पन्नर कर्मा-
 दान-धं गालकम्भे, वणुकम्भे, साडिकम्भे, लाडिकम्भे, शेडि-
 कम्भे, अे पांय कर्म ॥ हंतवाण्णिण्णे, लणवाण्णिण्णे, रसवा-
 ण्णिण्णे, केसवाण्णिण्णे, विसवाण्णिण्णे, अे पांय वाण्णिण्य ॥
 नंतपिण्णुकम्भे, निण्णुणुकम्भे, हवण्णिण्णवण्णया, सरहहत-
 लायसोसण्णया, असध पोसण्णया, अे पांय सामान्य ॥ अे
 पांय कर्म, पांयवाण्णिण्य, पांय सामान्य अेवं पन्नर कर्मा-
 दान अहुसावध महारंल, रांगणुप लीहाला करव्या. धं
 निलाडा पयाव्या. धाणी, यण्णा, पकवान करी वेय्या. वाशी
 भाणण तवाव्यां. तिल वोहार्या, इगणुभास उपरांत राण्णया.
 हलीदो कीधो. अंगीडा करव्या. श्वान, णिलाडा, सूडा, सा-
 लहि पोण्णया. अनेरा ने कांठ अहु सावध अरकर्माहिक समा-

१ कुली-कुमणी-कायी. २ हरीं नाभेल लात. ३ आटां. ४ आ पं-
 दर कर्मादानेनो अर्थ वंदिता माहेनी धं गालिवणुं धत्यादि अे गाथाना
 अर्थथी समणु लेवो. ५ रंगाववानुं काम. ६ कायला.

अर्था. बभ्रवी गार राणी. लींपसे, मूपसे, महारंल कीधि.
 अथुरोर्ध्या मूला *संभुक्त्या. घी, तेल, जेल, छाशतण्डां ला-
 जन उधाडां मूक्यां. तेमांहि भाणी, कुंति, उंहर, गीरोली,
 पडी. कीडी यडी, तेनी न्यथ्या न कीधी ॥ सातमे लोत्रोप-
 लोत्र विरभलुवतविषयियो अनेरो ने कोर अतियार पक्ष
 द्विसमांहि० ॥ ७ ॥

आठमे अनर्थदंडविरभलुवते पांय अतियार ॥ कंहप्ये
 कुकुंधये० ॥ कंहर्षलगे विटयेष्टा, हास्य, जेल, कुतूल, कीधा.
 पुष्प स्त्रीना हाव लाव, इप, शंजार, विषयरस वणाण्या.
 राजकथा, लक्षकथा, देशकथा, स्त्रीकथा कीधी. पराध तांतर
 कीधी, तथा पैशुन्यपलुं कीधुं. आर्त रौद्रध्यान ध्यायां. भांडा,
 कटार, कोरी, दुहाडा, रथ, उभल^३, मुशाल^४, अग्नि, धरंटी,
 निसाहेप, हातरडां प्रमुप अधिकरलु मेली^६ हाक्षिण्य लगे
 भाज्या आष्यां. षपोपदेश दीधो, अष्टमी यतुर्हसीये भांडवा
 हणवातण्य नियम लांज्या. मूपरपल्या^७ लगे असंभंध वाक्य
 षोड्या. प्रमाहायरलु सेव्यां. अंधोत्रे, नाहसे, हातसे, पग
 धोअसे, जेल^८ पाणि तेल छांस्यां. जीलसे जील्या, जुवटे
 रभ्या, हिंयोले हिंन्या, नाटक प्रेक्षाकु^९ न्येयां. कण, १० कु-
 वस्तु, ठोर लेवराव्यां. कर्कश^{११} वयन षोड्या. आटोरी कीधा.

* सज्जगव्या. १ भोजन आशी कथा. २ वात. ३ आणीयो.

४ सांभुं. ५ हाण वाटवानी छीपर. ६ अेकडा करी. ७ वायात्रपलाने कीधे.

८ श्लेष्म. ९ गन्धत. १० हत्रकी वस्तु. ११ आकरां.

અખોલા લીધા. કરકડા મોડયા. મચ્છર ધર્યો. સંભેડા^૧ લ-
ગાડયા. શ્રાપ દીધા. ભેંસા, સાંઠ, હુડુર, કૂકડા, શ્વાનાદિક
જૂઝાર્યા, જૂઝતાં જ્ઞેયાં. ખાદિલગે અદેખાઈ ચિંતવી. માટી,
મીઠું, કણુ, કપાશીયા, કાળવિણુ ચાંપ્યા, તે ઉપર ખેઠા.
આલી^૩ વનસ્પતિ ખુંદિ. સૂઈ, શસ્ત્રાદિક નિપજાવ્યાં. ઘણી
નિદ્રા કીધી. રાગ દ્વેષ લગે એકને ઋદ્ધિ પરિવાર વાંછી, એ-
કને મૃત્યુ હાની વાંછી ॥ આઠમે અનર્થદંડવિરમણુવત વિષ-
દ્યો અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષદિવસમાંહિં ॥ ૮ ॥

નવમે સામાયિકવ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ તિવિહે દુષ્પણિ-
હાણે ॥ સામાયિક લીધે મને આહટ્ટ, દોહટ્ટ ધચિંતવ્યું. સા-
વધ વચન ખોલ્યાં. શરીર અણુપડિલેણું હલાવ્યું. છતી વે-
લાએ સામાયિક ન લીધું. સામાયિક લઈ ઉઘાડે મુખે ખોલ્યા.
ઉંધ આવી. વાત વિકથા ધરતણી ચિંતા કીધી. વીજ, દીવા
તણી ઉજ્જેહિપ હુઈ. કણુ, કપાશીયા, માટી, મીઠું, ખડી,
ધાવડી, અરણેટો પાપાણુ પ્રમુખ ચાંપ્યા. પાણી, નીલ, પુલ,
સેવાલ, હરીયકાય, ખીયકાય ઈત્યાદિક આલજ્યાં. સ્નાતિ-
ર્યેય તણા નિરંતર^૭ પરંપર સંઘટ્ટ હુઆ. મુહપત્તિઓ^૮ સં-
ઘટ્ટી. સામાયિક અણુપૂજ્યું પાર્યું, પારવું વિસાર્યું ॥ નવમે

૧ એક ખીજને સાચા જૂઠું સમજવીને વહવાડ કરાવી. ૨ ખોકડા.
૩ લીલી. ૪ આર્ત, રૌદ્રધ્યાનમાં પ્રવર્ત્યાં. ૫ અજવાણું શરીર ઉપર પડ્યું.
૬ સ્પર્શ્યાં. ૭ અનંતર. ૮ સ્ત્રી પુરૂષનો મુહપત્તિવડે સંઘટ્ટ થયો.

સામાયિક વ્રત વિષયિઓ અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસ૦ ॥ ૯ ॥

દશમે દેશાવગાશિક વ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ આણુવણે પેસવણે ॥ આણુવણુપ્પઓગે, પેસવણુપ્પઓગે, સદાણુવાઘ, રૂવાણુવાઘ, અહિયાપુગ્ગલપખખેવે ॥ નિયમિત ભૂમિકામાંહિ આહેરથી કાંઈ અણાવ્યું, આપણુ કન્હે થકી આહેર કાંઈ મોકલ્યું, અથવા રૂપ દેખાડી, કાંકરો નાખી, સાદ કરી આપણુપણું છતું જણાવ્યું ॥ દશમે દેશાવગાશિક વ્રત વિષયો અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાંહિ ॥ ૧૦ ॥

અગ્યારમે પૌષઘોપવાસ વ્રતે પાંચ અતિચાર ॥ સંથા-રૂચ્યારવિહિ ॥ અપ્પડિલેહિય દુપ્પડિલેહિય સજ્ઞાસંથારએ અપ્પડિલેહિય દુપ્પડિલેહિય ઉચ્યાર પાસવણુ ભૂમિ ॥ પોસહ લીધે સંથારા તણી ભૂમિ ન પુંજી. આહિરલા ૧લહુડાં વડાં સ્થાંડિલ દિવસે શોધ્યાં નહીં, પડીલેહ્યાં નહીં. માતરૂં અણુપુંજ્યું હલાવ્યું, અણુપુંજી ભૂમિકાએ પરઠવ્યું. પરઠવતાં “રઅણુજાણુહ, જસ્સગ્ગો” ન કહ્યો, પરઠવ્યા પુઠે વાર તણુ “રવોસિરે વોસિરે” ન કહ્યો. પોસહશાલામાંહિ પેસતાં

૧ લઘુનીતિ-પેશાખ અને વડી નીતિ-ઝાડો તે ખંનેની જગ્યા દિવસે શોધી રાખી નહિ. ૨ જે આધષ્ટાયક દેવની આ જગ્યા હોય તે દેવ અને આ જગ્યા વાપરવાની આજ્ઞા આપો. ૩ પરઠવવા યોગ્ય પદાર્થનો ત્યાગ કરે છે.

“ निसिद्धी १ ” निसरतां “ आवरसहिर ” वार त्रय लक्ष्मि
 नहीं. पुढची, अप्, तेडि, वाडि, वनस्पति, त्रसकाय तथा सं-
 धद, परिताप, उपद्रव हुआ. संधारापोरिसीतलो विधि ल-
 लुवो विचार्यो. पोरिसीभांडे^३ उंध्या, अविधे संधारो पाथर्यो.
 पारणादिकतणी चिंता क्रीधी कालवेलाये देव न वांधा. प-
 डिकमलुं न क्रीधुं. पोसह असुरो लीधो, सवेरो पार्यो. प-
 र्वतिथे पोसह लीधो नहीं ॥ अग्यारमे पौषधोपवासव्रत वि-
 षधयो अनेरो जे कोध अतियार पक्ष० ॥ ११ ॥

भारमे अतिथि संवलाग व्रते पांच अतियार ॥ स-
 न्यित्ते निष्पिवले० ॥ सन्यित्त वस्तु छेड उपर छतां महात्मा
 महासती प्रत्ये असूऊतुं^४ दान दीधुं. देवानी पुढे असूऊतुं
 ईडी सऊतुं क्रीधुं, परायुं ईडी आपलुं क्रीधुं. अणुदेवानी
 पुढे सऊतुं ईडी असूऊतुं क्रीधुं, आपलुं ईडी पराय क्रीधुं.
 वोडोरवा वेला टलीप रद्या, असुरः करी महात्मा तेज्या. म-
 च्छर धरी दान दीधुं गुणुवंत आव्ये लक्षित न सायवी.
 छती शक्ते स्वाभीवात्सल्य न क्रीधुं. अनेरो धर्मक्षेत्र णसी-
 दाता छती शक्तिये उद्धर्यो नहीं. दीनः क्षीणुह प्रत्ये अनु-

१ अन्यव्यापारनो त्यागं करे छुं. २ भीष्म अवश्य करवानी क्रियायो
 आडी छे माटे बहार निकणुं छुं. ३ रात्रिने पहंसे पडोरे.

४ अनेषणीय-साधुने लर्ष न शकाय तेवुं-अशुद्ध. ५ भीष्मे कामे
 गया. ६ गोअरी काण वित्या पछी. ७ दुःष्पी थता. ८ निर्धन. ९ दुःष्पी-

कंपादन न दीधुं ॥ भारमे अतिधिसंविभाभवत विषधयो
अनेरो ने कोध अतियार पक्ष हिवसभांदि ॥ १२ ॥

संलेषणातणा पांय अतियार ॥ छहलोख्ये परलोख्येणा
छहलोगासंसप्ययोगे, परलोगासंसप्ययोगे, लुवियासंस-
प्ययोगे, भरणासंसप्ययोगे, कामलोगासंसप्ययोगे ॥ छह-
लोके धर्मना प्रभावलगे राजकृद्धि, सुभ, सौभाग्य, परिवार
वांछया. परलोके देव, देवेंद्र, विधाधर, यकवर्ती तणी पदवी
वांछी. सुभ आव्ये लुवितव्य वांछयुं. दुःख आव्ये भरण
वांछयुं. कामलोगतणी वांछा क्रीधी ॥ संलेषणा व्रत विष-
धयो अनेरो ने कोध अतियार पक्ष हिवसभांदि ॥ १३ ॥

तपायार भार भेद छ भाह, छ अत्यंतर ॥ अणुसणु-
भूणोयरिया ॥ अणुसणु लणी उपवास विशेष पर्वतिथे
छती शक्तिथे क्रीधी नहीं. उणोहरीवत ते कोलिया पांय
सात उणा रह्या नहीं. वृत्तिसंक्षेप ते द्रव्य लणी सर्व व-
स्तुनो संक्षेप क्रीधी नहीं. रसत्यागर ते विगयत्याग न क्री-
धी. कायक्लेश लोत्याहिक कष्ट कर्या नहीं. संलीनता अंगो-
पांग सकेथी राज्यां नहीं. पच्यज्ज्याणु भांग्यां. पाटलो ड-
गडगतो देडयो नहीं. गंडसी, पोरिसी, साढपोरिसी, पुरि-
भट्ट, अेकासणुं, जेसणुं नीवि, आंभिल प्रमुज पच्यज्ज्याणु

पारवृष्टं विसार्युं. ज्ञेसतां नवकार न लभ्यते. उक्तं च न्य-
 म्भाषु करवुं विसार्युं. मंस्तीर्षिं लांग्युं. नीवि, आंगिल,
 उपवासादिक तप करी कायुं पाणी पीधुं. वमन दुःखो.
 आद्यतप विषय्यो अनेरो जे कोष्ठ अतियार पक्ष० ॥१४॥

अल्पतरतप ॥ प्रायश्चित्तं विषय्यो० ॥ मनशुद्धे गुरु
 कन्दे आलोच्य लीधी नहीं, गुरुहत्त प्रायश्चित्त तप लेणा
 शुद्धे पदुंयाडयो नहीं. देव, गुरु, संध, साहाभी प्रत्ये विनय
 सायव्यो नहीं. भाल, वृद्ध, ज्ञान, तपस्वी प्रमुभनुं वैया-
 वन्य न प्रीधुं. वांयना, पृच्छना, परावर्तना, अनुप्रेक्षा, ध-
 र्मकथा लक्षण पंचविध स्वाध्याय न प्रीधो. धर्मध्यान शु-
 क्लध्यान न ध्यायां. आर्त्तध्यान रौद्रध्यान ध्यायां. कर्मक्षय
 निमित्ते लोण्णस्स दश वीशिनो काउस्सण्ण न प्रीधो ॥ अल्प-
 तर तप विषय्यो अनेरो जे कोष्ठ अतियार पक्षद्विस-
 मांदि० ॥ १५ ॥

वीर्याचारना त्रय अतियार ॥ अष्टिगूह्यअभलविरि-
 यो० ॥ पठवे, गुणवे, विनय, वैयावन्य, देवपूज, सामा-
 यिक, पोसठ, दान, शील, तप, लावनादिक धर्मकृत्यने विषे
 मन वचन कायातसुं छतुं १भल, छतुं २वीर्य गोपव्युं. ३डा
 पंचांग भमासणु न दीधां. वांहणुातणु आवत्तविधि साय-

વ્યા નહીં. ૧અન્યચિત્ત નિરાહરપણે ખેડા. ઉતાવળું દેવવં-
દન, પડિક્કમણું કીધું ॥ વીર્યાચાર વિષયિઓ અનેરો જે
કોઈ અતિચાર પક્ષ ॥ ૧૬ ॥

રનાણાઈઅઠ્ઠ પછવય, સમસંલેહણુ પણ પત્તર કમ્મેસુ ॥
આરસતપ વિરિઅતિગં, ચઉંવીસંસય અઈચારા ॥ પડિ-
સિદ્ધાણું કરણે ॥ પ્રતિષેધ અભક્ષ્ય, અનંતકાય, બહુબી-
જભક્ષણુ, મહારંભપરિગ્રહાદિક કીધા. જીવાજીવાદિક સૂક્ષ્મ
વિચાર સર્હદ્યા નહીં. આપણી કુમતિ લગે ઉત્સૂત્ર પડપણા
કીધી. તથા પ્રાણાતિપાત, મૃષાવાદ, અદત્તાદાન, મૈથુન, પરિ-
ગ્રહ, કોંધ, માન, માયા, લોભ, રાગ, ક્ષેપ, કલહ, અભ્યાખ્યાન,
પૈશુન્ય, રતિઅરતિ, પરપરિવાદ, માયામૃષાવાદ, મિથ્યાત્વ-
શલ્ય એ અઠાર પાપરથાન કાંધાં, કરાવ્યાં, અનુભોધાં હોય;
દિનકૃત્ય, પ્રતિક્રમણુ, વિનય, વૈયાવચ્ચ ન કીધાં. અનેરું જે
કાંઈ વીતરાગની આજ્ઞા વિરૂદ્ધ કીધું, કરાવ્યું, અનુભોધું
હોયા ॥ એ *ચિહું પ્રકાર માહે અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ

૧ શુન્ય ચિત્તે. ૨ જ્ઞાનાદિ આચાર (જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર અને
ચારિત્રાચાર) ના આઠ આઠ, (એટલે ૨૪) પ્રત્યેક વ્રત (શ્રાવકના બાર
વ્રત) સમ્યક્ત્વ અને સંલેષણાના પાંચ પાંચ (એટલે ૭૦) કર્માદાનના
પંદર, તપના બાર અને વીર્યના ત્રણ એમ સર્વ મળી એકસો ચોવીસ અ-
તિચાર શ્રાવક ધર્મના સમજવા.

* પ્રતિષેધ વસ્તુનું કરવું ૧, કરવા યોગ્ય અનુદાનનું નહિ કરવું ૨,
વીતરાગના વચનની અશ્રદ્ધા કરવી ૩ અને વિપરીતપ્રરૂપણા કરવી ૪ એ ચાર.

દિવસમાંહિ સૂક્ષ્મ, ખાદર જાણુતાં અજાણુતાં હુઓ હોય તે સવિ હું મને વચને કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં ॥ ૧૭ા

૧એવંકારે શ્રાવકતાણે ધર્મે શ્રી સમકિત મૂલ ખાર વત, એકસો ચોવીશ અતિચારમાંહિ અનેરો જે કોઇ અતિચાર રૂપક્ષ દિવસમાંહિ સૂક્ષ્મ, ખાદર જાણુતાં અજાણુતાં હુઓ હોય તે સવિ હું મને વચને કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

ઇતિ શ્રી શ્રાવક પખખી, ચોમાસી, સંવચ્છરી
અતિચાર સમાપ્ત.

---

૧ એ પૂર્વોક્ત પ્રકારે. ૨ આ અતિચાર ચોમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણમાં પણ કહેવાય છે તેથી ન્યાં ન્યાં પક્ષ દિવસ છે ત્યાં ત્યાં ચોમાસીમાં ચોમાસી દિવસ અને સંવચ્છરીમાં સંવચ્છરી દિવસ એમ કહેવું.

॥ અથ નવસ્મરણાનિ* પ્રારભ્યન્તે ॥

॥ પ્રથમ નવકાર પંચમંગલરૂપમ્ ॥

નમો ૧અરિહંતાણું ॥ ૧ ॥ નમોસિદ્ધાણું ॥ ૨ ॥ નમો
આયરિયાણું ॥ ૩ ॥ નમો ઉવજ્જાયાણું ॥ ૪ ॥ નમો લો-
એ સંવસાહુણું ॥ ૫ ॥ એસો પંચનમુક્કારો ॥ ૬ ॥ સંવ-
પાવપ્પણાસણો ॥ ૭ ॥ મંગલાણું ચ સંવેસિં ॥ ૮ ॥ પઠ-
મં હવર્ધ મંગલં ॥ ૯ ॥ ધતિ ॥ ૧ ॥

॥ ધતિ નમસ્કારસૂત્રમ્ ॥

* પર્વ દિવસે સકલ શ્રેયને માટે અને ક્ષુદ્રોપદ્રવાદિ દોષ નિવારવામાં અને સુખશાંતિને માટે ગુણાય છે—સ્મરણ કરાય છે માટે સ્મરણ કહેવાય છે. પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવાદિ ક્રિયાવિધાનમાં નમિડીણ અને કુલ્યાણમદિર વિના સાત સ્મરણ ગુણવામાં આવે છે. સપ્ત સ્મરણ ટીકાની લખેલ પ્રતો-માં લઘુશાંતિનો પણ સમાવેશ કર્યો છે તેથી લઘુશાંતિને સ્મરણ તરીકે ગણીએ ત્યારે નવકારને માંગલિક તરીકે ગણવા.

૧ અહીં અરિહંતાણું (રાગ, દ્રેષ વગેરે શત્રુને હણનારા), અરહં-તાણું (ઈંદ્રાદિવડે પૂજાને યોગ્ય) અને અરહંતાણું (ફરી સંસાર મધ્યે જીને ઉત્પન્ન થવું નથી એવા) એમ ત્રણ પાઠ છે.

૨ આ પહેલું તથા ખીજું સ્મરણ અગાઉ અર્થ સાથે આવી ગયેલ દોષાથી અહીં અર્થ લખ્યો નથી માટે ત્યાંથી જોઈ લેવો.

२ ॥ अथ उवसग्गहरं स्तवनम् ॥

उवसग्गहरं पासं, पासं वंदामि कम्भधणुमुक्कं ॥
 विसहरविसनिनासं, भंगलकक्षाणुआवासं ॥ १ ॥ विसहर-
 पुलिंगमंतं, कंठे धारेद्य ज्ञे सया मणुओ ॥ तस्स गहरोग-
 मारी-दुक्कणरा जति उवसामं ॥ २ ॥ यिहुउ हूरे भंतो,
 तुण्ण पणामोवि अहुक्खो होध ॥ नरतिरिओसुवि एवा,
 पावति न दुप्पदोगच्चं ॥ ३ ॥ तुह सम्भत्ते लद्धे, यिंता-
 मणिकप्पपायवप्पलहिये ॥ पावति अविज्जेणुं, एवा अ-
 यराभरं णाणुं ॥ ४ ॥ धय्य संथुओ महायस, लत्तिप्पर-
 निप्परणु हिय्येणु ॥ ता देव ! दिण्ण ओहिं, लवे लवे
 पासण्णिय्यंढ ! ॥ ५ ॥ धति ॥ २ ॥

॥ धति उवसग्गहरं* स्तवनम् ॥

३ ॥ अथ सतिकरं स्तवनम् ॥*

शब्दार्थ.

सतिकरं—शांतिना करनारणे.
 जगसरणुं—जगतने शरणुलूत.

सतिण्णिय्यं—शांतिनाथ जितने.
 जयसिरीध—जयलक्ष्मीना अथवा जय

* श्री तपगच्छनायक श्री सोमसुंदर सूरिना पद प्रभावक सह-
 सावधानी श्री मुनिसुंदर सूरिये श्री मेदपाट (मेवाड) देश मध्ये आ-

દાચાર-દાતાર-આપનારને.

સમરામિ-સ્મરણ કરું છું.

નિવ્યાણી ગરૂડ-નિર્વાણીદેવી અને
ગરૂડયક્ષે.

વિખ્યાસહિ-વિપ્રુડૌષધી લખ્ધિને,
સંતિસામિપાયાણું-શાંતિસ્વામીપૂ-
ન્યને.

અસિવદુરિઅહુરણાણું-ઉપદ્રવ અને
પાપને હરનારાને.

ખેલોસહિમાઈ-શ્લેષ્મૌષધિ આદિ.

અને લક્ષ્મીના.

ભતપાલગ-ભક્તનું પાલન કરનાર.

ક્યસેવ-કરીછે સેવા જેની એવાને.

ઝાંસનમો-ઝાંકારસહિતનમસ્કારહો.

પતાણું-પામેલાને.

ઝાંસ્વાહામતેણું-ઝાંસ્વાહા મંત્રવડે.

સંવ-સર્વ-અધા.

ઝાં-શોભાયમાન. [નમસ્કાર.

સંતિ નમુકારો-શાંતિનાથને કરેલ

લલ્હિપતાણું-લખ્ધિ પામેલાને.

વેલા દેવકુલપાટક નગરને વિષે સંઘમાં અકસ્માત્ મરકીના ઉપદ્રવથી પી-
ડિત લોકાને જોઈને અત્યન્ત કંરુણાવાળા અને ગુરૂના પ્રસાદથી પ્રાપ્ત કરી
છે સદ્વિદ્યા જેણે એવા તે મહાત્માએ મરકીની ઉપશાંતિને માટે સૂરિમંત્રના
આમ્નાયવાળું આ શ્રી શાંતિનાથ જિનનું સ્તોત્ર રચ્યું છે: એ સ્તોત્રના
પઠન પાઠનથી અને સ્તોત્રમંત્રિત જળ છાંટવાથી ઉપદ્રવ શાંત થયો, ત્યા-
રથી આ સ્તોત્ર શાંતિ નિમિત્તે ગણાય છે. આ સ્તોત્રની ૧૩ ગાથા ત્રણ-
કાળ અગર ઉભયકાળ સ્મરણ કરવાથી દુષ્ટ ભૂત, પ્રેત, શાકિની વગેરેના
ઉપદ્રવ અને રોગાદિ ભય ન થાય, મોટું પુન્ય થાય અને સુલભઓધિપણું
થાય. વિશેષ મરકી અગર માંદગી વગેરે પ્રસંગે આ સ્તોત્રની ૧૩ ગાથા
નવકાર અને ઉવસઙ્ગહરંતી પેઠે રૂંડે પ્રકારે, સુવર્ણ જળવડે પવિત્ર થઈને
દરેક ઘરે સાત વાર અથવા ત્રણ વાર ગણવી અને ન આવડે તો સાંભળવી,
તેથી મરકી પ્રમુખ શાંત થાય. નિરંતર ઉભયકાળ પ્રતિક્રમણ પછી, પા-
ક્ષિક, ઝોમાસી અને સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ પછી કેટલાક સાત વાર અગર
ત્રણ વાર ગણે છે, ખીજા સાવધાનપણે સાંભળે છે તે સર્વને તે દિવસ, તે
રાત્રી, તે પક્ષ, તે ચાતુર્માસ અને તે વર્ષને વિષે ઉપદ્રવ થાય નહિ. આ
સંબંધી વિશેષ હકીકત જાણવાની ઇચ્છાવાળાએ ટીકા જેવી.

સૌં હીં-ઓં હીં સહિત.
 દૃઢ-આપે છે.
 સિરિં-દ્રવ્ય અને ભાવલક્ષ્મી.
 તિહુઅણુસામિણિ-ત્રણુ ભુવનની
 સ્વામિની.
 ગહ-ગ્રહ. (નવ)
 દિસિપાલ-દિક્ષાળ (દશ.)
 સુરિંદા-દેવેન્દ્રો.
 રખખંતુ-રક્ષણ કરો.
 મમ-મુજને.
 પત્રત્તી-પ્રત્યક્ષિ દેવી.
 વજજંકુસિ-વજ્રાંકુશી.
 નરદત્તા-નરદત્તા-પુરૂપદત્તા.
 મહકાલી-મહાકાળી.
 તહ-તેમજ.
 મહુજલા-મહાજલાલા.
 વઘરૂટ્ટા-વૈરોહ્યા.
 માણસિયા-માનસિકા.
 દેવીઓ-દેવીઓ.
 ગોમુહ-ગોમુખ.
 તિમુહ-ત્રિમુખ.
 તુંખરૂ-તુંખરૂ.
 માયંગવિજયઅજિયા-માતંગ,
 વિજય અને અજિત,
 સુરકુમારો-સુરકુમાર.

સન્વોસહિપતાણુ-સર્વોષધિ લખ્ધિ
 પામેલાને.
 વાણી-શ્રુત દેવી.
 સિરિદેવી-લક્ષ્મીદેવી.
 જખખરાયગણિપિડગા-ચક્ષરાજ મ-
 શિપિટક-દ્વાદશાંગીનો અધિષ્ઠા-
 ચક દેવ.
 સયાવિ-સદાય.
 જિણુભત્તે-જિનેશ્વરના ભક્તોને.
 રોહિણી-રોહિણીદેવી.
 વજજસિખલા-વજ્રશૂખલા.
 ચક્કેસરિ-ચક્કેશ્વરી.
 કાલિ-કાળી.
 ગારી-ગૌરી.
 ગંધારી-ગાંધારી.
 માણવી-માનવી.
 અચ્ચુતા-અષ્ટમા.
 મહામાણસિયાઉ-મહામાનસિકા.
 જખખા-ચક્ષો.
 મહુજખખ-મહાયક્ષ.
 જખખેસ-ચક્ષેશ.
 કુસુમો-કુસુમ.
 ખલો-બ્રહ્મ.
 મહુઓ-મનુજ.

સંતિકરં સંતિજિણું, જગસરણું જ-
યસિરીઈ દાયારં ॥ સમરામિ ભત્તપાલગ-
નિન્વાણીગરૂકયસેવં ॥ ૧ ॥

અર્થ—શાંતિના કરનાર, જગતને શરણભૂત, જ્યલક્ષ્મી
(જય અને લક્ષ્મી) ના આપનાર અને ભક્તજનોનું પાલન
કરનાર નિર્વાણી દેવી અને ગરૂક યજ્ઞ કરી છે સેવા જેની એવા
શ્રી શાંતિનાથ જિનનું હું સ્મરણ કરું છું. ૧

ૐ સનમો વિષ્ણોસહિ—પત્તાણું સં-
તિસામિપાયાણું ॥ ૐસ્વાહામંતેણું, સન્વા-
સિવદુરિઅહરણાણું ॥ ૨ ॥

અર્થ—વિષ્ણુઔષધિ લખિધને પામેલા, ‘ ૐ સ્વાહા ’ મંત્ર-
વડે સર્વ ઉપદ્રવ અને પાપને હરનારા (અથવા ૐ સ્વાહા મં-
ત્રવડે યુક્ત અને સર્વ ઉપદ્રવ અને પાપને હરનારા) પૂજ્ય
શાંતિનાથને ઐકાર પૂર્વક નમસ્કાર હો ! ૨

૧ જેના વિષ્ટા અને મૂત્ર ઔષધી રૂપ છે અર્થાત્ જેના વિષ્ટા અને
મૂત્ર સર્વ રોગને હરણુ કરે છે એવી લખિધવાળા.

૨ સુરિમંત્રમાં કહેલ મંત્ર ખીજ.

૩ “ ૐ નમો વિષ્ણોસહિપત્તાણું ૐ સ્વાહા ” એ પદ્યવડે જાપ
કરવો.

ૐ સંતિનમુક્ષારો, ^૧ખેલોસહિમાઈ-
લદ્ધિપતાણું ॥ સૌં હ્રીં નમો સંવો-સહિ-
પતાણું ચ દેઈ સિરિં ॥ ૩ ॥

અર્થ—^૨શ્લેષ્મૌષધિ આદિ લઙ્ગિને પામેલા શોભાયમાન શ્રી શાંતિનાથને નમસ્કાર હો, વળી સર્વૌષધિ^૩ લઙ્ગિને પામેલા શાંતિનાથને ॐ હ્રીં સહિત નમસ્કાર હો, જે નમસ્કાર(ભવ્યોને) લક્ષ્મી આપે છે. અથવા ૐકંઃ૨ સહિત શાંતિજિનને કરેલ નમસ્કાર શ્લેષ્મૌષધિ આદિ લાઙ્ગ અને સર્વૌષધિ લઙ્ગિ પામેલા સાધુઓને જ્ઞાન દર્શનાદિ (દ્રવ્ય અને ભાવ) લક્ષ્મી આપે છે. ૩

વાણીતિહુઅણુસામિણિ-સિરિદેવીજ-
ખખરાયગણિપિડગા ॥ ગહદિસિપાલસુરિંદા,
સયાવિ રખખંતુ જિણુભત્તે ॥ ૪ ॥

૧ જેનાં શ્લેષ્મ અને નાકનો મેલ ઔષધરૂપ છે એ વગેરે લઙ્ગિવાળા.

૨ “ ॐ હ્રીં નમો ખેલોસહિલદ્ધિપતાણું ” અને “ ॐ હ્રીં નમો સંવોસહિપતાણું ” એ બે સૂરિમંત્ર છે, તેનો જાપ કરવાનો આશ્રાય ગુરૂગમ્ય સમજવો.

૩ જેનાં દાંત, નખ, કેશ અને રોમ વગેરે સર્વ અવયવો ઔષધરૂપ છે એવી લઙ્ગિવાળા.

અર્થ—શ્રુતદેવી, ત્રણ ભુવનની ^૧સ્વામિની, લક્ષ્મીદેવી અને
યક્ષરાજ ^૨ગણિપિટક, પ્રહુ, દિક્પાળ અને દેવેન્દ્રો જિનના ભક્તોનું
સદાય રક્ષણ કરે ! ૪

સોળ વિદ્યાદેવીઓ.

રખખંતૂ (તુ) મમ રેહિણી, પન્નતી
વજ્જસિંખલા ય સયા ॥ વજ્જંકુસિ ચ-
ક્કેસરી, નરદત્તા કાલિ મહકાલી ॥ ૫ ॥

અર્થ—^૩રેહિણી, પ્રજ્ઞાપ્તિ, વજ્જશૃંખલા, વજ્જાંકુશી, ચક્કે-
શ્વરી, નરદત્તા, કાળી અને મહાકાળી, માંડું અને ઉપલક્ષણથી ખી-
ન્નઓનું પણ નિરંતર (સર્વ પ્રકારના ઉપદ્રવથી) રક્ષણ કરે ! ૫

૧ સૂરિમંત્ર પીઠપંચકની અધિષ્ઠાયિકા દેવી, તેનું ધ્યાન કરનારાને
સહાય કરનારી.

૨ દ્વાદશાંગનો અધિષ્ઠાયકદેવ, યક્ષોમધ્યે કાંતિવડે વિશેષ શોભે છે
માટે તે યક્ષરાજ કહેવાય છે.

૩ પુણ્ય ખીન્નને ઉત્પન્ન કરે તે રેહિણી, પ્રકૃષ્ટ જ્ઞાન છે જેને વિષે
તે પ્રજ્ઞાપ્તે, દુષ્ટને દમન કરવા માટે વજ્જની પેઠે દુર્ભેદ શૃંખલા છે જેના
હાથમાં તે વજ્જશૃંખલા, વજ્જ અને અંકુશ એ અસ્ત્ર જેના હાથમાં છે તે
વજ્જાંકુશી, હાથમાં નિરંતર ચક્રને ધારણ કરનારી તે ચક્કેશ્વરી, મનુષ્યને
વરદાન વગેરે દેવાવાળી તે નરદત્તા, શ્યામ વર્ણવાળી અથવા શત્રુઓને
વિષે કાળની ઉપમા છે જેને તે કાળી, ધણા શ્યામ વર્ણવાળી અને શત્રુ-
ઓને મહાકાળ સદશ તે મહાકાળી, ગૌર (ઉન્નવલ) વર્ણવાળી તે

ગોરી તહ ગંધારી, મહાજલા માણવી
અ વઈરૂદા ॥ અચ્છુતા માણસિયા, મહ-
માણસિયાઉ દેવીઓ ॥ ૬ ॥

અર્થ—ગૌરી, ગાંધારી, મહાજલા, માનવી અને વૈરોઢ્યા
અચ્છુતા, માનસિકા અને મહામાનસિકા એ (સોળ) દેવીઓ
(રક્ષણ કરો !) ૬

ચોવીશ તીર્થકરના યજ્ઞો.

જજખા ગોમુહ મહજખખ, તિમુહ જ-
ખખેસ તુંખરૂ કુસુમો ॥ માયંગવિજયઅ-
જિયા, ખંભો માણુઓ સુરકુમારો ॥ ૭ ॥

ગૌરી, ગાયના વાહનને ધારણ કરનારી તે ગાંધારી, સર્વ અસ્ત્રો (ક્ષંક-
વાનાં હથીયાર) ની મ્હોટી જલા છે જેને તે મહાજલા, મનુષ્યની
જનની (માતા) તુલ્ય તે માનવી, અન્યોઅન્ય વૈરની ઉપશાંતિ માટે
આગમન છે જેનું તે વૈરોઢ્યા, પાપનો સ્પર્શ નથી જેને તે અચ્છુતા,
ધ્યાન કરનારના મનને સાન્નિધ્ય કરવાવાળી તે માનસિકા અને ધ્યાન
કરનારના મનને મહાસાન્નિધ્ય કરવાવાળી તે મહામાનસિકા. એ સોળ
દેવીઓનું વિદ્યાપ્રધાનત્વ હોવાથી તે વિદ્યાદેવીઓ કહેવાય છે. એ દેવીઓને
મંત્રપદ્ધતિમાં પોતપોતાને સ્થાનકે સ્થાપન કરીને તેનું ધ્યાન કરે તો તે ધ્યાન
સુખને દેનાર થાય છે.

અર્થ—*યક્ષોના નામ કહે છે-ગોમુખ, મહાયક્ષ, ત્રિમુખ, યક્ષેશ, તુંબરૂ, કુસુમ, માતંગ, વિજય, અજિત, પ્રહ્લ, મનુજ, સુ-રકુમાર. ૭

* આ સાતથી દશ ગાથામાં વર્ણવેલા વર્તમાન ચોવીશીના ચોવીશ તીર્થકરોના યક્ષ અને યક્ષણીઓના વર્ણ, વાહન અને આકાર વગેરે અનુક્રમે આ પ્રમાણે જાણવા—

૧ ગોમુખ સોના જેવા વર્ણવાળો, ગજવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણી બે ભૂજમાં વરદ તથા અક્ષમાળા અને ડાબી બે ભૂજમાં મા-તુલીંગ (ખીન્નેરૂં) અને પાશ હોય છે. ૨ મહાયક્ષ શ્યામવર્ણ, ચાર મુખ, ગજવાહન અને આઠ હાથવાળો છે. જમણા ચાર હાથમાં વરદ, મુદ્રર, અક્ષસૂત્ર (નાની માળા) અને પાશ હોય છે તથા ડાબા ચાર હાથમાં ખીન્નેરૂં, અભય, અંકુશ અને શક્તિ હોય છે. ૩ ત્રિમુખ ત્રણ નેત્ર, ત્રણ મુખ, શ્યામવર્ણ, મયુરવાહન અને છ ભૂજવાળો છે. જમણી ત્રણ ભૂજ નકુલ, ગદા અને અભય યુક્ત હોય અને ડાબી ત્રણ ભૂજ ખીન્નેરૂં, નાગ અને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૪ ઇન્દ્ર શ્યામ કાંતિ, ગજવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણી ભૂજઓમાં ખીન્નેરૂં ને અક્ષસૂત્ર હોય અને ડાબી ભૂજઓમાં નકુલ ને અંકુશ હોય. ૫ તુંબરૂ શ્વેતવર્ણ, ગરૂડવાહન, અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથ વરદ અને શક્તિયુક્ત હોય અને ડાબા બે હાથ ગદા અને નાગપાશ યુક્ત હોય. ૬ કુસુમ નીલવર્ણ, કુરંગ (હરણ) વાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે, જમણા બે હાથમાં ઈળ અને અભય હોય છે અને ડાબા બે હાથમાં નકુલ અને અક્ષસૂત્ર હોય છે. ૭ માતંગ નીલ-વર્ણ, ગજવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણી બે ભૂજઓમાં ખીલ્વ અને પાશ હોય ત્યારે ડાબી બે ભૂજઓમાં નકુલ અને અંકુશ હોય. ૮ વિજય હરિતવર્ણ, ત્રણ લોચન, હંસવાહન અને બે ભૂજવાળો છે. જમણા હાથમાં ચક્ર અને ડાબા હાથમાં મુદ્રર હોય. ૯ અજિત શ્વેતવર્ણ, કૂર્મ-

શબ્દાર્થ.

છમ્મુહુ-પદ્મુખ.

પથાલ-પાતાળ.

કિન્નર-કિન્નર.

ગરુડો-ગરુડ.

વાહન, અને ચાર ભૂળવાળો છે. જમણા બે હાથ માતુલિંગ, અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે અને ડાબા હાથ નકુલ, કુંતકાલ યુક્ત હોય છે. ૧૦ બ્રહ્મા ચાર-મુખ, ત્રણ નેત્ર, શ્વેતવર્ણ, પદ્માસન અને આઠ ભૂળવાળો છે. જમણા ચાર હાથમાં માતુલિંગ, મુદ્રર, પાશ અને અભય હોય છે અને ડાબા ચાર હાથમાં નકુલ, ગદા, અંકુશ અને અક્ષસૂત્ર હોય છે. ૧૧ મનુજ અથવા ઈન્દ્ર શ્વેતવર્ણ, ત્રણ નેત્ર, વૃષભ વાહન અને ચાર ભૂળવાળો છે. જમણા બે હાથમાં માતુલિંગ અને ગદા હોય છે અને ડાબા બે હાથ નકુલ અને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૧૨ સુરકુમાર શ્વેતવર્ણ, હંસવાહન અને ચાર ભૂળવાળો છે. જમણા બે હાથ માતુલિંગ અને બાણયુક્ત અને ડાબા બે હાથ નકુલ અને ધનુષ્યયુક્ત હોય છે. ૧૩ ષણ્મુખ શ્વેતવર્ણ, શિખિ (ભોર) વાહન અને બાર ભૂળવાળો છે. જમણા છ હાથ ફલ, ચક્ર, બાણ, ખડ્ગ, પાશ અને અક્ષસૂત્રયુક્ત હોય અને ડાબા છ હાથ નકુલ, ચક્ર, ધનુ, ફલક, અંકુશ અને અભયયુક્ત હોય છે. ૧૪ પાતાલ ત્રણ મુખ, રક્તવર્ણ, મકરવાહન અને છ ભૂળવાળો છે. જમણા ત્રણ હાથ પદ્મ, ખડ્ગ અને પાશયુક્ત હોય છે અને ડાબા ત્રણ હાથ નકુલ, ફલક અને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૧૫ કિન્નર ત્રણ મુખ, રક્તવર્ણ, કૂર્મ (કાચબો) વાહન અને છ ભૂળવાળો છે. જમણા ત્રણ હાથ બીજપૂરક, ગદા અને અભયયુક્ત હોય અને ડાબા ત્રણ હાથ નકુલ, પદ્મ અને અક્ષમાલા યુક્ત હોય. ૧૬ ગરુડ વરાહવાહન, ક્રોડવદન, શ્યામવર્ણ અને ચાર ભૂળવાળો છે. જમણા બે હાથમાં બીજપૂરક ને પદ્મ અને ડાબા બે હાથ નકુલ ને અક્ષસૂત્ર યુક્ત હોય છે. ૧૭ ગંધર્વ શ્યામવર્ણ, હંસવાહન અને ચાર ભૂળવાળો છે. જમણા બે હાથ વરદ ને પાશયુક્ત હોય છે અને ડાબા બે હાથમાં માતુલિંગ અને અંકુશ હોય છે. ૧૮ યક્ષેન્દ્ર છ મુખ, ત્રણ નેત્ર, શ્યામવર્ણ, શંખ (અથવા

ગધવ્વ-ગધર્વ.

જખિખ'દા-યક્ષેંદ્ર.

કૂબર-કૂબર.

વરૂણો-વરૂણ.

ભિઉટી-ભકુટી.

ગામેહો-ગામેધ.

ભોર) વાહન અને આર ભૂજવાળો છે. તેના જમણા છ હાથ ખીજપૂરક, બાણ, ખડ્ગ, મુદ્ર, પાશ અને અભયયુક્ત છે અને ડાબા છ હાથ નકુલ, ધનુ, ફલક, શલ, અંકુશ અને અક્ષસૂત્રયુક્ત હોય છે. ૧૯ કૂબર-કૂબર ચાર મુખ, ઈંદ્રાયુધ (નીલ) વર્ણ, ગજવાહન અને આઠ ભૂજવાળો છે. તેના જમણા ચાર હાથમાં વરદ, પરશુ, શલ અને અભય હોય છે અને ડાબા ચાર હાથમાં ખીજપૂરક, શક્તિ, મુદ્ર અને અક્ષસૂત્ર હોય છે. ૨૦ વરૂણ ચાર મુખ, ત્રણ નેત્ર, શ્વેતવર્ણ, વૃષભવાહન, જટામુકુટ ભૂષિત અને આઠ ભૂજવાળો છે. તેના જમણા ચાર હાથમાં ખીજપૂરક, ગદા, બાણ અને શક્તિ હોય છે અને ડાબા ચાર હાથમાં નકુલ, પદ્મ, ધનુ અને પરશુ હોય છે. ૨૧ ભકુટી ચાર મુખ, ત્રણ નેત્ર, સોના જેવો વર્ણ, વૃષભવાહન અને આઠ ભૂજવાળો છે. તેના જમણા ચાર હાથમાં ખીજપૂરક, શક્તિ, મુદ્ર અને અભય છે અને ડાબા ચાર હાથમાં નકુલ, પરશુ, વજ્ર અને અક્ષસૂત્ર છે. ૨૨ ગામેધ ત્રણ મુખ, શ્યામ કાન્તિ, પુરૂષ વાહન અને છ ભૂજવાળો છે. તેના જમણા ત્રણ હાથમાં માતુલિંગ, પરશુ અને ચક્ર છે અને ડાબા ત્રણ હાથમાં નકુલ, શલ અને શક્તિ છે. ૨૩ પાર્શ્વી અથવા વામન ગજ-મુખ, સર્પફણામંડિત મસ્તક, શ્યામવર્ણ, કૂર્મવાહન અને ચાર ભૂજવાળો છે. જમણા બે હાથમાં ખીજપૂરક ને સર્પ (અથવા માતુલિંગ ને ગદા) છે અને ડાબા બે હાથમાં નકુલ અને સર્પ છે. ૨૪ માતંગ શ્યામવર્ણ, ગજવાહન અને બે ભૂજવાળો છે. જમણા હાથમાં નકુલ અને ડાબા હાથમાં ખીજપૂરક છે.

૧ ચક્રેશ્વરી અથવા અપ્રતિચક્રા સુવર્ણવર્ણા, ગરુડવાહન અને આઠ ભૂજવાળી છે. જમણી ચાર ભૂજમાં વરદ, બાણ, ચક્ર અને પાશ છે અને ડાબા ચાર હાથમાં ધનુષ્ય, વજ્ર, ચક્ર અને અંકુશ છે. અજિતા ગૌરવર્ણ

પાસમાયંગા—પાર્શ્વ અને માતંગ.

અઙ્ઙિયા—અઙ્ઙિતા.

દુરિઆરિ—દુરિતારી.

અચ્યુઅ—અચ્યુતા.

સંતા—શાંતા.

જલા—જવાલા.

લોહાસનાધિ (ગૌ) ૩૯ અને ચાર હાથવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને પાશ છે અને ડાબા બે હાથમાં ખીજપૂરક અને અંકુશ છે. ૩ દુરિતારિ ગૌરવર્ણ, મેઘાવાહન અને ચાર હાથવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને અક્ષસૂત્ર છે અને ડાબા બે હાથમાં ફલ અને અભય છે. ૪ કાલી શ્યામવર્ણ, પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને પાશ છે અને ડાબા બે હાથમાં નાગ અને અંકુશ છે. ૫ મહાકાલી સોના જેવો વર્ણ, પદ્માસન, ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને પાશ છે અને ડાબા બે હાથમાં માતુલિંગ અને અંકુશ છે. ૬ અચ્યુતા શ્યામવર્ણ, નરવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. દક્ષિણ બે હાથમાં વરદ અને બાણ છે અને ડાબા બે હાથમાં ધનુષ્ય અને અભય (અથવા ખીજેફ અને અંકુશ) છે. ૭ શાંતા સુવર્ણવર્ણ, ગજવાહન અને ચતુર્ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને અક્ષસૂત્ર છે અને ડાબા બે હાથમાં શલ અને અભય છે. ૮ જવાલા—ભૃગુટી પીળોવર્ણ, વરા(હ)લ વાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં ખડ્ગ અને મુદ્ર છે. ડાબા બે હાથમાં ફલક અને પરશુ છે. સુતારિકા ગૌરવર્ણ, વૃષભ વાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. તેના જમણા બે હાથમાં વરદ અને અક્ષસૂત્ર છે અને ડાબા બે હાથમાં કલશ ને અંકુશ છે. ૧૦ અશોકા નીલવર્ણ પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને પાશ (અથવા મુદ્રગર) છે અને ડાબા બે હાથમાં ફલક અને અંકુશ છે. ૧૧ શ્રીવત્સા—માનવા ગૌરવર્ણ, સિંહવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને મુદ્રગર છે અને ડાબા બે હાથમાં કલશ અને અંકુશ (અથવા પુષ્પ ને ગદા) છે, ૧૨ પ્રવરા—ચંડા શ્યામવર્ણ, અશ્વવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને શક્તિ છે અને ડાબા બે

સુતારયાસોય-સુતારકા, અશોકા.

સિરિવચ્છા-શ્રીવત્સા.

ચંડા-ચંડા.

વિજયંકુસિ-વિજયા, અંકુશા.

પત્રઘટિ-પત્રગા એમ.

નિવ્વાણુ-નિર્વાણી.

હાથમાં પુષ્પ અને ગદા છે. ૧૩ વિજયા-વિદિતા હરિતવર્ણ, પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં બાણ અને પાશ છે અને ડાબા બે હાથમાં ધનુષ્ય અને નાગ છે. ૧૪ અંકુશા ગૌરવર્ણ, પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં ખડ્ગ અને પાશ છે અને ડાબા બે હાથમાં ફલક અને અંકુશ છે. ૧૫ પત્રગા-કંદર્પા ગૌરવર્ણ, મત્સ્ય વાહન અને ચારભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં ઉત્પલ (કમળ) અને અંકુશ છે અને ડાબા બે હાથમાં પદ્મ અને અભય છે. ૧૬ નિર્વાણી સુવર્ણ કાંતિ, પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં પુસ્તક અને ઉત્પલ છે અને ડાબા બે હાથમાં કમંડલુ અને કમલ છે. ૧૭ અચ્યુતા-બલા સુવર્ણવર્ણ, મયૂર વાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં ખીજપૂરક અને શલ અને ડાબા બે હાથમાં મુષંઠી (એક જાતનું શસ્ત્ર) અને પદ્મ છે. ૧૮ ધારણી નીલવર્ણ, પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં માતુલિંગ અને ઉત્પલ છે અને ડાબા બે હાથમાં પદ્મ અને અક્ષસૂત્ર છે. ૧૯ વૈરોઢ્યા કૃષ્ણવર્ણ, પદ્માસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ ને અક્ષસૂત્ર અને ડાબા બે હાથમાં ખીજપૂરક અને શક્તિ છે. ૨૦ અચ્છુમા-દત્તા કનકવર્ણ, ભદ્રાસન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને અક્ષસૂત્ર અને ડાબા બે હાથમાં ખીજપૂરક અને શલ છે. ૨૧ ગાંધારી શ્વેતવર્ણ, હંસવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં વરદ અને ખડ્ગ અને ડાબા હાથમાં ખીજપૂરક અને કુંત (લાલું) છે. ૨૨ અંબા કનકકાંતિ, સિંહવાહન અને ચાર ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં આમ્રલુંખી અને પાશ અને ડાબા બે હાથમાં ચક્ર અને અંકુશ છે. ૨૩ પદ્માવતી કનકવર્ણ, કુકુટસર્પ વાહન અને ચતુર્ભૂજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં પદ્મ

અચ્યુઆ-અચ્યુતા.

વૈરદ્રુત-વૈરાટયા, અચ્યુમા.

અખ-અખા.

સિદ્ધા-સિદ્ધા.

તિત્થરખણુરયા-તીર્થ રક્ષામાં તત્પર.

સુરાસુરી-દેવ દેવીઓ.

વંતર-વ્યંતર દેવ.

કુણંતુ-કરો.

અમહં-અમારું.

સુદ્ધિઠ્ઠિ-સમ્યગ્ દ્રષ્ટિ.

સંઘરસ-સંઘની.

સંતિજિણુચંદા-શાંતિજિન ચંદ્ર.

કરેઉ-કરો.

મુણિસુંદરસૂરિ-મુનિસુંદરસૂરિએ.

સંતિનાહુ-શાંતિનાથની

સમ્મદિઠ્ઠી-સમ્યગ્દ્રષ્ટિ.

તિકાલં-ત્રણ કાળ.

ઉવદવરહિઓ-ઉપદ્રવે રહિત.

સુહસંપયં-સુખસંપદાને.

તવગચ્છ-તવોગચ્છ રૂપ.

બુગવર-યુગપ્રધાન.

ધરણી-ધારણી.

ગંધારિ-ગાંધારી.

પઉમાવર્ધ-પદ્માવતી.

ધમ્મ-એ પ્રકારે.

અન્નેવિ-ખીજ પણ

ચઉહાવિ-ચારે પ્રકારના.

જોધણિપમુહા-યોગિની પ્રમુખ.

રખખં-રક્ષણ.

એવં-એ પ્રકારે,

સુરગણસાહિઓ-દેવ સમુદાયે સ-

હિત (શાંતિજિન)

મજ્ઞવિ-મારી પણ.

રખખં-રક્ષા.

થુચ્ચમહિમા-સ્તવ્યો છે મહિમા

જેનો એવા.

સરઠં-ચિંતવે.

જો-જો પુરૂષ.

સ લહુઠં-તે પામે છે.

પરમં-ઉત્કૃષ્ટ.

ગયણુદિણુયર-આકાશમાં સૂર્ય સ-

માન.

અને પાશ અને ડાબા હાથમાં ફલ અને અંકુશ છે. ૨૪ સિદ્ધાયિકા હ-
રિતવર્ણ, સિંહવાહન અને ચાર ભુજવાળી છે. જમણા બે હાથમાં પુસ્તક
(પદ્મ) ને અભય (પાશ) અને ડાબા બે હાથમાં ખીજપૂરક અને વીણા
છે. આ ચોવીશ યક્ષ અને શાસનદેવીઓ શાસનના અધિકાયક હોવાથી હ-
મેશા સ્મરણ કરવા યોગ્ય છે.

સિરિસોમસુન્દરગુરુણું-શ્રી સોમ સુંદર સુપસાયલદ્ધ-રૂડા પ્રસાદવંકે પ્રાપ્ત
ગુરુના. કરી છે.

ગણુહરવિજ્ઞસિદ્ધી-ગણુધર વિદ્યાની ભણુધ-કહે છે.
સિદ્ધિ જોણે એવો. સીસો-શિષ્ય (મુનિસુંદર સરિ).

છમ્મુહ પયાલ કિન્નર, ગરૂલો ગંધવ્વ

તાહ ય જાજખહો ॥ કૂખર વરૂણો ભિઉડી,
ગોમેહો પાસમાયંગા ॥ ૮ ॥

અર્થ—પણ્મુખ, પાતાળ, કિન્નર, ગરૂડ, ગંધર્વ તેમજ વળી
યક્ષેન્દ્ર, કૂખર, વરૂણ, ભૂકુટી, ગોમેધ, પાર્શ્વ અને માતાંગ. ૮

ચોવીશ તીર્થંકરની શાસન દેવી.

દેવીઓ ચક્રેસરિ, અજિયા દુરિઆરિ

કાલિ મહકાલી ॥ અચ્યુઆ સંતા જલા,
સુતારયાસોય સિરિવચ્છા ॥ ૯ ॥

અર્થ—દેવીઓના નામ કહે છે-ચક્રેશ્વરી, અજિતા, દુરિ-
તારી, કાળી, મહાકાળી, અચ્યુતા, શાંતા, જલાલા, સુતારકા, અ-
શોકા, શ્રીવત્સા. ૯

ચંડા વિજયંકુસિપન્નઈત્તિ નિન્વાણિ

અચ્યુઆ ધરણી ॥ વૈરૂદ્ધુત્ત (દત્ત) ગંધારિ,

અંબ પુત્રિમાવર્ધ સિદ્ધા ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—અંડા, વિઘ્નયા, અંકુશા, પન્નગા, નિર્વાણી, અચ્યુતા, ધારિણી, વૈરોઢ્યા, અધુષ્ટા (દત્તા), ગંધારી, અંબા, પદ્માવતી અને સિદ્ધા. ૧૦

ઈઅ તિત્થરખખણુરયા, અન્નેવિ સુરા-
સુરી ય ચઉહાવિ ॥ વંતરજ્ઞેઈણિપમુહા, કુ-
ણુંતુ રખખં સયા અમહં ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે તીર્થ (ચતુર્વિધ સંઘ) ની રક્ષામાં ત-
ત્પર પૂર્વોક્ત યક્ષ, યક્ષણીઓ અને ખીજ પણુ ચારે પ્રકારના
દેવદેવીઓ, '૦ચંતર અને ચ્યોગિની પ્રમુખ (આ સ્તોત્રનું સ્મ-
રણુ કરનારા અથવા શ્રી શાંતિનાથના ભક્ત એવા) અમારૂં નિ-
રંતર રક્ષણુ કરે ! ૧૧

એવં સુદિઠ્ઠિસુરગણુ-સહિઓ સંઘસ્સ
સંતિજિણુચંદો ॥ મજ્ઞવિ કરેઉ રખખં,
મુણિસુંદરસૂરિથુઅમહિમા ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે સમ્યગ્ દ્રષ્ટિ દેવ સમુદાયે સહિત અને
મુનિ માંહે પ્રધાન શ્રુતકેવળી વગેરેએ અને પંડિતોએ (મુનિ

૧ ઘંટાકર્ણાદિ બાવન વીર અથવા માણિલદ્રાદિ ક્ષેત્રપાળ.

૨ ભદ્રકાળી પ્રમુખ ચોસઠ યોગિની.

સુંદર સૂરિએ) સ્તવ્યો છે મહિમા જેનો એવા શાંતિજિનચંદ્ર,
સંઘની અને મારી પણ રક્ષા કરે ! ૧૨

ઈચ્છ સંતિનાહ સમ્મ-દ્વિઠ્ઠી* રજ્જ્મં સરઈ
તિકાલં જો ॥ સંવોવદ્વરહિઓ, સ લહઈ
સુહસંપયં પરમં ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે જે સમ્યગ્ દ્રષ્ટિ મનુષ્ય શાંતિનાથની ર-
ક્ષાને ત્રણે કાળ સ્મરણ કરે છે તે સર્વ ઉપદ્રવથી રહિત થયો છતો
ઉત્કૃષ્ટ સુખ સંપદાને પામે છે. ૧૩.

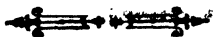
તવગચ્છગયાણુદિણુયર-જ્જુગવરસિરિ-
સોમસુંદરગુરુણું ॥ સુપસાયલદ્વગણુહર-વિ-
જમસિદ્ધી ભણુઈ સીસો ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—તપગચ્છરૂપ ગગનમાં સૂર્યસમાન યુગપ્રધાન શ્રી
સોમગુરુસૂરિ ગુરુના રૂડા પ્રસાદવડે પ્રાપ્ત કરી છે ગણુધર વિદ્યા
સિદ્ધિ જેણે એવો શિષ્ય (મુનિગુરુસૂરિ) ભણે છે—કહે છે. ૧૪

ઈતિ શ્રી સંતિકરસ્તવનમ્.

* અહીં સંતિનાહ અને રજ્જ્મંની વચ્ચે સમ્મદ્વિઠ્ઠી એ પદનું
વ્યવધાન પ્રાકૃત વ્યાકરણના નિયમથી છે.

૧ ગુરુનું નામ લેવાની લાલસાએ કેટલાએક આ ચૌદમી ગાથા ગણે
છે, તેમાં કાંઈ વિરોધ નથી.

૪ ॥ અથ તિજયપહુત* ॥

શબ્દાર્થ.

તિજયપહુત-ત્રણ જગતના સ્વામી- પણાને.	પયાસય-પ્રકટ કરનાર.
મહાપાહિરજુતાણું-મહાપ્રાતિહા- યે સહિતના.	અહુ-આહ.
સરેમિ-સ્મરણ કરે છે.	સમયખિખત-કાળક્ષેત્રને વિષે.
પણવીસા-પચ્ચીસ.	હિઆણું-રહેલાના.
પનરસ-પંદર.	ચક્ક-સમૂહ અથવા યંત્રને.
જિણવરસમૂહો-જિનેશ્વરનો સમુદાય.	અસીઆ-એંશી.
સયલદુરિચ્ચં-અધાં પાપને.	પત્રાસ-પચાસ.
ભત્તિજુતાણું-ભક્તિવાનનાં.	નાસેઉ-નાશ કરો.
પણયાલા-પીસ્તાળીસ.	ભવિઆણું-ભવ્યજનોનાં.
તીસા-ત્રીસ.	વીસા-ત્રીસ.
જિણવરિંદા-જિનેશ્વરો.	વિચ-નિશ્ચયે-વળી.
સાધણિ-શાકિનીના.	પત્રતરી-પંચાતેર.
ઘોરવસગ્ગં-ઘોર ઉપસર્ગને.	ગહુભૂઅરખખ-ગ્રહ, ભૂત, રાક્ષસ અને
સત્તરિ-સિત્તેર.	પણાસંતુ-પ્રકર્ષે નાશ કરો.
સદ્દી-સાઠ.	પણતીસા-પાંત્રીસ.
જિણગણો-જિનનો સમુદાય.	પંચેવ-પાંચ નિશ્ચયે.
વાહિજલજલણુ-વ્યાધિ, પાણી, અગ્નિ,	એસો-એ.
અરિમહાભયં-શત્રુના મોટા ભયને.	હરિકરિચોર-વાઘ, હાથી, ચોર અને.

* આ સ્તોત્રમાં એકસો સિત્તેર જિનની સ્તુતિ હોવાથી “ સત્તરિ-સયં થુત ” એ નામ પણ આ સ્તોત્રનું છે. શ્રી માનદેવ સુરિએ કાઠી વખતે શ્રી અંધમાં વ્યંતરે કરેલ ઉપસર્ગ નિવારણ અર્થે આ સ્તોત્ર રચ્યું છે. એવો સંપ્રદાય છે.

હરઉ—હરણ કરો.
 દસેવ—દશ નિશ્ચયે.
 તહય—તેમજ.
 ચાલીસા—ચાળીસ.
 મે—મારા.
 દેવાસુરપણમિત્યા—દેવ અને દાનવે
 નમસ્કાર કરાયેલા.
 સરસુ'સઃ—મંત્રખીન્નક્ષરો છે.
 નામગૃહ્મ—સાધકનું નામ જેના
 મધ્યમાં એવો.
 સન્વઓભદ્ર—સર્વ તોભદ્ર.
 પત્તતિ—પ્રસન્નિ.
 વજ્રવ્યંકુસિવ્યા—વજ્રાંકુશા.
 નરદતા—નરદતા.
 મહાકાલિ—મહાકાળી.

પણપત્રા—પંચાવન.
 પત્રહી—પાંસઠ.
 ચેવ—નિશ્ચયે.
 રખખંતુ—રક્ષણ કરો.
 સરીરં—શરીરને.
 સિદ્ધા—સિદ્ધ થયેલા.
 હરહુંહુઃ—મંત્રખીન્નક્ષરો છે.
 આલિહિય—વખ્યું છે
 ચક્કં—ચંત્ર.
 કિરં—નિશ્ચયે.
 રોહિણિ—રોહિણી.
 વજ્રસિંખલા—વજ્રશૃંખલા.
 ચક્કેસરિ—ચક્રેશ્વરી.
 કાલિ—કાળી.
 ગોરી—ગૌરી.

તિજયપહુત્તપયાસય—અઠ્ઠમહાપાડિહે-
 રજુતાણું ॥ સમયખિખત્તઠિઆણું, સરેમિ
 ચક્કં જિણિંદાણું ॥ ૧ ॥

અર્થ—ત્રણ ભુવનની ઠકુરાઇને પ્રકટ કરનારા આઠ મહા
 પ્રાતિહાર્યયુક્ત અને કાળક્ષેત્ર (અઢી દ્વીપ) માં વર્તતા જિનેંદ્રોના
 વૃંદ ('ચંત્ર) ને સ્મરણ કરે છે.

પણુવીસા ય અસીઆ, પનરસ પન્ના- સ જિણુવરસમૂહો ॥ નાસેઉ સયલદુરિઅં, ભવિઆણું ભત્તિજુતાણું ॥ ૨ ॥

અહીં દ્વીપને વિષે ઉત્પન્ન થયેલા ૧૭૦ જિનની સ્તવના યંત્રવડે થાય છે, તે યંત્ર મોટો અને ઘણા માહાત્મ્યવાળો છે, તે યંત્ર કરવાની રીતિ આ પ્રમાણે જાણવી—

૨૫	૮૦	ક્ષિ	૧૫	૫૦
૨૦	૪૫	પ	૩૦	૭૫
ક્ષિ	૫	ઐ	સ્વા	હા
૭૦	૩૫	સ્વા	૬૦	૫
૫૫	૧૦	હા	૬૫	૪૦

આ જાણુમાં જાણાવ્યા મૂજબ તે યંત્રના પાંચ ઉભા અને પાંચ આડા ખાનાં કરવાં એટલે ૨૫ ખાનાં થયાં, તેમાં મધ્યના આડા પાંચ ખાનામાં 'ક્ષિપ ઐ સ્વાહા' એ પાંચ અક્ષરની પાંચ મહાભુતાત્મક મહા વિદ્યા લખવી તેમજ મધ્યના પાંચ ઉભા ખાનામાં

પણુ એજ પાંચ અક્ષરની મહાવિદ્યા લખવી. (તેમાં ક્ષિ પૃથ્વી ખીજ, પ અપ્ખીજ, ઐ અગ્નિખીજ, સ્વા પવનખીજ અને હા આકાશખીજ છે.) પહેલી આડી પંક્તિના બાકીના ચાર ખાનામાં ખીજ ગાથામાં બતાવેલા ૨૫-૮૦-૧૫-૫૦ એ ચાર અંકો અનુક્રમે લખવા, ખીજ આડી પંક્તિના બાકીના ચાર ખાનામાં ત્રીજ ગાથામાં બતાવેલા ૨૦-૪૫-૩૦-૭૫ એ ચાર અંકો અનુક્રમે લખવા, ચોથી આડી પંક્તિના બાકીના ચાર ખાનામાં ચોથી ગાથામાં બતાવેલા ૭૦-૩૫-૬૦-૫ એ ચાર અંકો અનુક્રમે લખવા અને પાંચમી આડી પંક્તિના બાકીના ચાર ખાનામાં પાંચમી ગાથામાં બતાવેલા ૫૫-૧૦-૬૫-૪૦ એ ચાર અંકો અનુક્રમે લખવા. તે પછી છઠ્ઠી ગાથામાં બતાવેલા હ (દુરિતાશક સૂર્યખીજ), ર (પાપદહનકારક અગ્નિ-

અર્થ—પચ્ચીશ, એંશી, પંદર અને પચાસ એ પ્રકારે (યંત્રમાં લખેલ) તીર્થકરનો સમુદાય ભક્તિવાન ભવ્યજનોનાં બધાં પાપનો નાશ કરે ! ૨.

વીસા પણ્યાલા વિય, તીસા પન્નત-
રી જિણુવરિંદા ॥ ગહભૂઅરખખસાઈણિ—
ઘોરૂવસગ્ગં પણાસંતુ ॥ ૩ ॥

ખીજ), હું (ભુતાદિત્રાસક ક્રોધખીજ અને આત્મરક્ષક કવચ) અને હઃ (સૂર્ય ખીજે સંપૂર્ણિત) એ ચાર ખીજનક્ષરો પહેલી આડી લીંટીના અંકાવાળા ચાર ખાનામાં અંકા નીચે અનુક્રમે મૂકવા અને સ (સૌમ્યતાકારક ચંદ્રખીજ) ર (તેગ્વેદીપન અગ્નિખીજ) , સું (સર્વ દુરિતને શાંત કરનાર શામક) અને સઃ (ચંદ્રખીજે સંપૂર્ણિત) એ ચાર અક્ષરો ખીજ આડી લીંટીના અંકાવાળા ચાર ખાનામાં અનુક્રમે મૂકવા. યાથી આડી લીંટીના અંકાવાળા ચાર ખાનામાં પણ હરહુંહઃ એ ચાર ખીજનક્ષરો મૂકવા અને પાંચમી આડી લીંટીના અંકાવાળા ચાર ખાનામાં સરહુંસઃ એ ચાર ખીજનક્ષરો લખવા. આ છટ્ટી ગાથામાં આરંભમાં ઓં છે તે પંચપરમેષ્ઠિ વાયક છે અને હરહુંહઃ એ ચાર ખીજનક્ષરોવંડે અનુક્રમે પદ્મા, જ્યા, વિજ્યા અને અપરાજિતા એ ચાર દેવીઓના નામ બંધવા.

આ યંત્રની ચાર ઉભી, ચાર આડી અને એ તીર્થી એમ દશ લાઇનના અંકોનો સરવાળો કરતાં દરેકનો સરવાળો ૧૭૦ થાય છે, સર્વ ખાણુથી સરખી ગણતરી મળે છે તેથી સર્વતોભદ્ર એવું આ યંત્રનું નામ છે. આ યંત્રના ચારે ખાણુના પડખાના અંકાવાળા ૧૬ ખાનામાં અનુક્રમે સાતમી અને આઠમી ગાથામાં ખતાવેલી ૧૬ વિદ્યાદેવીઓના નામ ઓં હ્રીં ઓં એ ત્રણ ખીજનક્ષરો સહિત અને અંતમાં નમઃ ૫૬ સહિત લખવા.

અર્થ—વીશ, પીસ્તાળીશ વળી ત્રીશ અને પંચોતેર એ પ્રકારે જિનેશ્વરો થઈ, ભૂત, રાક્ષસ અને શાકિનીથી ઉત્પન્ન થયેલ ઘોર ઉપસર્ગનો પ્રકર્ષે નાશ કરો ! ૩

સત્તરિ પણુતીસા વિચ, સઠ્ઠી પંચેવ
જિણુગણુ એસો ॥ વાહિજલજલણુહરિકરિ-
ચૌરારિમહાભયં હરઉ ॥ ૪ ॥

અર્થ—સિત્તર, પાંત્રીશ વળી સાઠ અને નિશ્ચે પાંચ એ જિન સમુદાય, વ્યાધિ, પાણી (અથવા તાવ), અગ્નિ, વાઘ, હાથી, ચૌર અને શત્રુના મોટા ભયને હરણુ કરો ! ૪

પણુપન્ના ય દસેવ ય, પન્નઠ્ઠી તહય
ચેવ ચાલીસા ॥ રખખંતુ મે સરીરં, દેવા-
સુરપણુમિઆ સિદ્ધા ॥ ૫ ॥

અર્થ—પંચાવન અને વળી દશ, પાંસઠ તેમજ નિશ્ચે ચાળીશ એ દેવદાનવે નમસ્કાર કરાયેલા અને સિદ્ધ થયેલા એવા જિનો મારા શરીરનું રક્ષણુ કરો ! ૫.

ૐ હરહુંહઃ સરસુંસઃ, હરહુંહઃ તહય
ચેવ સરસુંસઃ ॥ આલિહિયનામગખ્ભં,
ચ ક્કં કિર સવ્વઓભદં ॥ ૬ ॥

અર્થ—ઐં હુરહુંહઃ સરસુંમઃ હુરહુંહઃ તેમજ સરસુંસઃ ઐ
મંત્ર ધીજ્જક્ષરોએ સહિત લખ્યું છે સાધક પુરૂષનું નામ જેના
મધ્યમાં એવો યંત્ર તે સર્વતોભદ્ર જાણવો. ૬

ૐ રોહિણિ પન્નત્તિ, વજ્રજસિંખલા
તહય વજ્રજઅંકુસિઆ ॥ ચક્રેસરિ નરદ-
તા, કાલિ મહાકાલિ તહ ગૌરી ॥ ૭ ॥

અર્થ—તે યંત્રમાં ઐં (પ્રણવધીજ), હૌં (માયાધીજ) અને
શ્રીં (લક્ષ્મી ધીજ) એ ત્રણ મંત્રધીજ પૂર્વક સોળ દેવીઓના
નામ લખવાં, તે કહે છે—રોહિણી, પ્રજ્ઞપ્તિ, વજ્રશંખલા તેમજ વ-
વજાંકુશા, ચક્રેશ્વરી, નરદતા, કાળી, મહાકાળી તેમજ ગૌરી, ૭.

શબ્દાર્થ.

ગાંધારિ—ગાંધારી.

માણુવિ—માનવી.

અચ્છુતા—અચ્છુમા.

મહામાણુસિઆ—મહામાનસિકા.

પંચદસ—પંદર.

ઉત્પન્ન—ઉત્પન્ન થયેલા.

જિણુણુ—જિનોનું.

રચણુમ્વન્ન—રત્નાદિના વર્ણવડે.

દુરિઆઈ—પાપોને.

અઈસયજુઆ—અતિશયયુક્ત.

કયરોહા—કરી છે શોભા જેની એવા.

મહુજ્જલા—મહાજ્જલા.

વધરૂટ—વૈરોચ્યા.

માણુસિ—માનસી.

વિજ્જદેવીઓ—વિદ્યાદેવીઓ.

કુમ્ભભૂમિસુ—કર્મભૂમિમાં.

સતરિંસય—એકસો સિત્તરને.

વિવિહુ—જાતજાતના—વિવિધ.

ઉવસોહિઅં—શોભિત.

ચઉત્તીસ—ચોત્રીશ.

અહુમહાપાહિરે—આઠ મહાપ્રાતિ-

હાર્યે

તિથયરા-તીર્થકરો.

ઝાઝેઝઝવા-ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે.

વરકણુચસંખ-શ્રેષ્ઠ સુવર્ણ, શંખ,
ઘણુસન્નિહ-મેઘ સરખા વર્ણવાળા.

વિગયમોહ-મોહરહિત.

જિણાણ-જિનેશ્વરોતું.

વદે-વાંદું છું.

ભવણુવર્ધ-ભવનપતિ.

ભેઠસવાસી-જ્યોતિષકવાસી.

જે કેવિ-જે કોઈ.

ઉવસમંતુ-ઉપશાંત હો !

ચંદણુકરપૂરેણુ-સુખડ અને કપૂરવડે.

લિહિહીણુ-વપીને.

પીઝ્ય-પીધો છતો.

ગહભૂઝ્ય-ગ્રહ, ભૂત,

પણાસેઠ-પ્રકર્ષે નાશ કરે છે.

ધૂઝ્ય-એ પ્રકારે.

સમ્મ-સમ્યક્.

મંત-મંત્રને.

પરિલિહિઝ્ય-લખેલ.

વિજયવંત-વિજય મેળવનાર.

નિઝ્ય-નિરંતર.

ગયમોહા-મોહરહિત.

પયત્તેણુ-આદરવડે.

વિદુમમરગય-પરવાળા, ત્રીલમણિ

(અને)

સત્તરિસય-એકસો સિત્તેરને.

સંવામરપૂઠ્ય-સર્વ દેવોવડે પુ-

જિતને.

વાણુવંતર-વાણુવ્યંતર.

વિમાણુવાસી-વૈમાનિક.

દુહૃદેવા-દુષ્ટ (શાસનદ્રેપી) દેવો.

મમ-મને.

ફલઝે-પાટીઆમાં.

ખાસિઝ્ય-ધોયેલ.

ઝેગંતરાઈ-એકાંતરિથો વગેરે જ્વર.

સાઠણિમુગ્ગ-શાકિની અને મો-

ગકને.

સત્તરિસયજંત-એકસો સિત્તેરના

યંત્રને.

દુવારિ-આરણ્યામાં-દ્વારમાં.

દુરિઆરિ-કષ્ટ અને શત્રુનો.

નિભંત-નિઃસંદેહ.

ઝ્યઝેહ-પૂજે.

ગંધારિ મહજ્જલા, માણુવિ વર્ધરૂદ્ધ

તહય અરઘુતા ॥ માણુસિ મહમાણુસિઝ્યા,

વિજ્ઞાનદેવાઓ રખખંતુ ॥ ૮ ॥

અર્થ—ગાંધારી, મહાજ્વાલા, માનવી, વૈશેષ્યા તેમજ અ-
ધુષ્ટા, માનસિ, મહામાનસિકા (એ સોળ) વિદ્યા દેવીઓ માં
રક્ષણ કરો ! ૮

પંચદસકર્મભૂમિસુ, ઉપ્પન્નં સત્તરિં
જિણાણુ સયં ॥ વિવિહરયાણાઈવન્નો—વસો-
હિઅં હરઉ દુરિઆઈ ॥ ૯ ॥

અર્થ—પંદર કર્મભૂમિને વિષે ઉત્પન્ન થયેલ, વિવિધ
રત્નાદિના વર્ણવડે શોભિત એકસો સિત્તેર જિનનો સમુદાય અ-
મારાં દુરિતો-પાપોનું હરણ કરો ! ૯

ચઉત્તીસઅઈસયજુઆ, અકૃમહાપાડિ-
હરકયસોહા ॥ તિત્થયરા ગયમોહા આએ-
અન્વા પયત્તેણું ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—ચોત્રીશ અતિશયયુક્ત, આઠ મહા પ્રાતિહાર્યે કરી

૧ પાંચ ભરતક્ષેત્ર, પાંચ ઐરવતક્ષેત્ર અને પાંચ મહાવિદેહક્ષેત્ર મળી
પંદર કર્મભૂમિમાં શ્રી અજિતનાથજીને વારે ઉત્કૃષ્ટ કાળ હોવાથી ૧૭૦
જિનેશ્વરો થયા હતા. ૧૬૦ પાંચ મહાવિદેહની ૧૬૦ વિજયમાં અને ૧૦
ભરત ઐરવતમાં કુલ ૧૭૦, તેનું આ સ્તોત્ર છે.

છે શોભા જેની એવા અને ગયો છે મોહ જેનો એવા તીર્થકરો
આદરવડે ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે. ૧૦

(ૐ) વરકણ્ણયસંખવિદુમ્—મરગયઘણુ-
સન્નિહં વિગયમોહં ॥ સત્તરિસયં જિણ્ણાણું,
સંવામરપૂર્ણં વંદે (સ્વાહા) ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—પ્રધાન સુવર્ણ, શંખ, પરવાળા, નીલમણિ અને મેઘ
સરખા વર્ણવાળા એટલે પાંચે વર્ણવાળા, ગયો છે મોહ જેનો
એવા અને સર્વ દેવોવડે પૂજિત એકસો સિત્તેર જિનના સમુદ્ધા-
યને હું વાંદું છું. અહિં ‘ઓ’ પરમેષ્ઠીવાચક છે અને ‘સ્વાહા’
દેવોને ખળીદાન આપતાં બોલાય છે. ૧૧

(ૐ) ભવણુવર્ષવાણુવંતર—જેઈસવાસા
વિમાણુવાસી અ ॥ જે કેવિ દુઠ્ઠદેવા, તે
સંવે ઉવસમંતુ મમં ॥ ૧૨ ॥ સ્વાહા ॥

અર્થ—ભવનપતિ, વાણુવ્યંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક
જે કોઈ પણ દુષ્ટ દેવતા (શાસન દ્રેષી) છે તે સર્વ મને ઉપ-
શાંત હો—મને વિદ્ધ મ કરો. ૧૨

ચંદણુકપૂરેણું, ફલંએ લિહિશીણુ ખા-

૧ કેટલાએક અત્ર એમ કહે છે કે—કાંચ્ય સ્થાલાદિમાં કપૂર, ગોશ-
ચંદન, કેસર, ચંદન અને કસ્તૂરી વગેરેનો કઈમ કરીને સાત વખત લેખ

લિચ્ચં પીચ્ચં ॥ એગંતરાઈગહભૂચ, —સાઈ-

શિમુગ્ગં પણાસેઈ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—ચંદન અને કપૂરવડે પાટીયામાં (ઉપર જણાવેલો યંત્ર) લખીને પછી ઘોઘને આ યંત્ર પીધો છતો એકાંતરીયા વગેરે તાવ, ગ્રહ, ભૂત, શાકિની અને મોગક (ઉપલક્ષણથી ખીબ પણ દુષ્ટ રોગ ભૂતાદિના આવેશ વિગેરે) નો પ્રકર્ષે નાશ કરેછે. ૧૩

ઈચ્ચ સત્તરિસયજંતં, સમ્મં મંતં * દુ-
વારિ પડિલિહિચ્ચં ॥ દુરિઆરિવિજયવંતં^૧
નિષ્ણંતં નિચ્ચમચ્ચેહ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે દ્વારમાં લખેલ એકસો સિરોર જિનનો યંત્ર જે સમ્યગ્ મંત્ર છે, તે કષ્ટ અને શત્રુનો વિજય મેળવનાર છે, તેને નિઃસંદેહ નિરંતર પૂજે ! ૧૪

ઈતિ સત્તરિસયં થુત્તં .

કરવો, છાંયામાં સૂકવી તેના ઉપર યંત્ર લખીને પૂજ્ય, ધુપાદિવડે પૂજન કરી તેના નહવણનું પાણી પીવાથી રોગ જાય.

* અહીં કેટલાએક કહે છે કે—૩૫૫ અગર ત્રાંખાના પત્રામાં યંત્ર લખીને ગૃહ મધ્યે નિરંતર પૂજન કરવું અને કાર્ય વખતે શુદ્ધ જળે પ્રક્ષાલન કરીને તે જળ પીવું.

૧ અહીં “ દુરિઆરિવિજયવંતં ” એવો પાઠ પણ છે ત્યાં “ કષ્ટ અને શત્રુનો વિજય કરનાર એવું તંત્ર એટલે (એકસોસિત્તર જિનના યંત્ર૩૫) શાસ્ત્ર ” એ પ્રકારે અર્થ લેવો.

૫ ॥ અથ * નમિઊણુસ્તોત્રમ ॥

શબ્દાર્થ.

નમિઊણુ-નમસ્કાર કરીને	પણુય સુરગણુ-નમસ્કાર કરનારા.
ચૂડામણિ-મુકુટને વિષે રહેલી મણિ- ઓના	દેવ સમુદાયના
મુણિણો-પાર્શ્વનાથ મુનિના.	કિરણુરન્જિઅ-કિરણોવડે શોભાય- માન.
ચલણુબુઅલ-ચરણયુગલ-એ પગને.	મહાભય-મોટા ભયને.
પણાસણુ-વિશેષે નાશ કરનાર.	સંસ્તવ-સ્તોત્રને.
બુચ્છ-કહીશ.	સડિય-સડી ગયેલા છે
કરચરણુ-હાથ, પગ.	નહ મુહ-નખ અને મુખ જેનાં એવા.
નિબુહુનાસા-ખેસી ગયેલ નાકવાળા અથવા જીવવાની આશા વિનાના.	વિવત્રલાયત્રા-લાવણ્ય રહિત.
કુકુમહારોગાનલ-કોઢરૂપ મહા રોગ તે રૂપ અગ્નિના.	કુલિંગ-તણુખા જેવી પીડાવડે.
તે-તે પુરૂષો.	નિદ્દુઃસવંગા-દાઝયાં છે સર્વ અંગો જેમનાં એવા.
તુહ-તમારા.	ચલણુરાહણુ-ચરણોની સેવારૂપ.
સલિલજલિ-પાણીની અંજળી (ખેાખા) ના.	સેચ-સિંચનવડે.
વણુદ્વવદ્દુઃ-વનના અગ્નિવડે દાઝેલાં.	બુઠ્ઠિચ્છાયા-વૃદ્ધિ પામી છે શોભા (કાંતિ) જેમની એવા છતા.
ગિરિપાયવ વ્વ-પર્વતના વૃક્ષોની પેડે.	પતા-પામેલા-પામે છે.
લચ્છી-આરોગ્ય લક્ષ્મીને.	પુણો-ફરીથી.
જલનિહિ-સમુદ્રમાં.	દુવ્યાયખુલિય-દુષ્ટ વાયુવડે ક્ષોભ પામેલા.

* અ: સ્તોત્ર શ્રી વીર પ્રભુની ૨૦ મી પાઠે થયેલા વૃહદ્ગચ્છીય શ્રીમન્ગાનતુંગસૂરિએ રચ્યું છે. તેમણે આ સ્તોત્રની આઠમી ગાથા રચતાં નાગરાજને વશ કર્યો હતો.

ઉપલકલોલ-ઉદાર કલોલ
(મોળ) ના.

સંભત-સંભ્રાંત થયેલા (અને)

નિજામય-ખલાસીઓએ.

અવિદલિઅ જાણવતા-નથી લાંબું
વહાણ જેનું એવા છતા.

ખણુણ-ક્ષણવારમાં.

ઘચ્છિઅ-ઘચ્છિત.

પાસજિણુ-પાર્શ્વનાથના.

ચિઅ-નિશ્ચયે.

નમતિ-નમે છે.

લીસણ આરાવે-ભયંકર શબ્દો
થઈ રહ્યા છે જેનેવિષે એવા.

ભયવિસંકુલ-ભયવડે વિફૂલ થયેલા

મુકવાવારે-છોડી દીધો છે વહાણ
હાંકવારૂપ વ્યાપાર જેને વિષે
એવા.

પાવતિ-પામે છે.

કૂલ-સમુદ્રના કિનારાને.

નિઅ-નિરંતર.

જે-જેઓ.

નરા-મનુષ્યો.

નમિડીણ પણુયસુરગણુ-ચૂડામણિકિર-
ણુરંજિઅં મુણિણુ ॥ ચલણુજુઅલં 'મહા-
ભય-પણાસણું સંથવં વુરૂછં ॥ ૧ ॥

૧ મહુ ઉત્સવ અને અભય નિર્ભયતા તે અન્નેને વિષે પણ અ-
વશ્ય અસણુ કરવા યોગ્ય અર્થાત્ ઉત્સવ અને નિર્ભયપણુને વિષે અવશ્ય
સ્મરણુ કરવા યોગ્ય એવું મંસ્તવ આવો અર્થ પણ થાય છે, મોટા ભય
૧૬ વર્ણવ્યા છે પણ કેટલેક ઠેકાણે રોગજલજલણુ ઇત્યાદિ આઠ ભય
પણુ વર્ણવ્યા છે માટે આ સ્તોત્રમાં સ્તોત્ર કર્તા આઠ ભય નિવારણુ લક્ષણુ
પ્રભુના અતિશયનું વર્ણન ખમે ગાયાવડે કરે છે. પ્રથમ ઉદ્દેશ અને પછી
નિર્દેશ હોય છે પણ એવી શૈલી આ સ્તોત્રકાર આચાર્યે રાખી નથી. કર્તાએ
પ્રથમ આઠ ભયનિવારક અતિશય વર્ણવીને પાછળથી રોગજલ ઇત્યાદિ
ગાથા વડે પોતાનો ઉદ્દેશ જણાવ્યો છે. ભક્તામરસ્તોત્રમાં પણ ઉક્ત
આચાર્ય મહારાજએ આવી શૈલી રાખી છે.

અર્થ—નમસ્કાર કરતા એવા દેવસમુદાયના મુકુટને વિષે રહેલી મણિઓના કિરણોવડે શોભાયમાન પાર્શ્વનાથ મુનિના ચરણ યુગલને નમસ્કાર કરીને મોટા ભયોને વિશેષે નાશ કરનાર સંસ્તવને હું કરીશ. ૧

રોગભયહરમાહાત્મ્ય.

સડિયકરચરણનહમુહ, નિયુદ્ધનાસા
'વિવન્નલાયન્ના ॥ કુદ્ધમહારોગાનલ-પુલ્લિ-
ગનિદ્ધૃસવંગા ॥ ૨ ॥

તે તુહ ચલણારાહણુ—સલિલજલિસે-
યવુદ્ધિચરણયા ॥ વણુદ્ધવદ્ધૃગિરિપાય—વન્વ
પત્તા પુણો લચ્છિં ॥ ૩ ॥

અર્થ—સડી ગયાં છે હાથ, પગ, નખ અને મુખ જેના, એસી ગયેલી છે નાસિકા જેની (અથવા નાશ થઈ છે આશા જેની એટલે જીવવાની આશા વિનાના), નાશ પામ્યું છે લાવણ્ય (સૌંદર્ય) જેનું અને કોઠરૂપ મહારોગ તેરૂપ અગ્નિના તણુ-ખા જેવી પીડાવડે દાઝયાં છે સર્વ અંગો જેમનાં એવા મનુષ્યો; વનનાં અગ્નિવડે દાઝેલાં પર્વતના વૃક્ષોની પેઠે, તમારા ચરણોની

૧ વિવર્ણલાવણ્યા: એટલે વિરૂપ લાવણ્યવાળા અર્થાત્ કદરૂપાં એવો અર્થ પણ થાય છે. ૨ વુદ્ધિરૂપાહા (વર્ધિતોત્સાહા:)

સેવારૂપ પાણીની અંજીનીના સિંચનવડે વૃદ્ધિ પામી છે શોભા-
કાન્તિ જેમની એવા છતા કૂરીથી આરોગ્યલક્ષ્મીને પામે છે.
વૃદ્ધિ ઉચ્છાહા એવો પાઠ પણ છે ત્યાં ' વૃદ્ધિ પામ્યો છે ઉત્સાહ
જેમનો ' એવો અર્થ લેવો. ૨-૩

દુન્વાયખુભિય જલનિહિ', ઉપસદક-
લ્લોલભીસણારાવે ॥ સંભંતભયવિસંકુલ-
નિજઝામયમુકુવાવારે ॥ ૪ ॥

અવિદલિઅજાણવતા, ખણેણુ પાવંતિ
ઈરછમં કુલં ॥ પાસજિણુચલણુજુઅલં,
નિચ્યં ચિઅ જે નમંતિ નરા ॥ ૫ ॥

અર્થ—દુષ્ટ વાયુવડે ક્ષોભ પામેલા, ઉદાર કલ્લોલના ભય-
કર શબ્દો થઈ રહ્યા છે જેને વિષે અને સંબ્રાંત થયેલા તેમજ
ભયવડે વિર્દૂલ થયેલા ખલાસીઓએ છેડી દીધો છે (વહાણ
હાંકવારૂપ) વ્યાપાર જેને વિષે એવા સમુદ્રને વિષે; જે મનુષ્યો
પાર્શ્વનાથના ચરણ યુગલને નિશ્ચે નિરંતર નમે છે તેઓ, નથી
ભાંગ્યું વહાણ જેનું એવા છતા ક્ષણવારમાં ઇચ્છિત એવા સમુદ્રના
કિનારાને પામે ૪-૫ છે.

શબ્દાર્થ.

ખરપવણુ—પ્રચંડ પવનવડે.
 વણુદવ—વનના અમિતી.
 મિલિય—એકત્ર થયેલા.
 ડબજાંત—દાઝતી.
 મુદ્ધમયવલુ—મુગ્ધ દરણીઓના.
 લીસણુરવ—ભયંકર શબ્દવડે.
 વણુ—વનને વિષે.
 કમ જુઅલ—ચરણયુગલને.
 સયલયતિહુઅણાભોઅમ્—સમગ્ર ત્રણ
 ભુવનના પ્રપંચ જોણુ એવા.
 સંભરંતિ—રૂંડે પ્રકારે સ્મરણુ કરે છે.
 ન કુણુઈ—તથી કરતો.
 ભયં—ભય.
 વિલસંત—સુશોભિત.
 કુરિઆરણુ—ચંચળ કાલ.
 તરલજહાલં—ચપળ (લપલપ થતી)
 જલવાળા.
 લીસણાચારં—ભયંકર આકારવાળો.
 કીડસરિસં—કીડાસમાન.
 વિસમવિસયેગા—આકરા વિપનો
 વેગ જોમણુ એવા.
 નામખખર—નામાક્ષર રૂપ.
 મંતગુરૂઆ—મંત્રવડે ગરિષ્ઠ.
 નરા—મનુષ્યો.
 અડવીસુ—અટવીઓને વિષે.

ઉંધુચ—વિસ્તાર પામેલા.
 જલાવલિ—જ્વાળાની શ્રેણિવડે.
 સયલદુમગલણુ—સઘળા વૃક્ષના ગ-
 હનો (વનખંડો) છે જેને
 વિષે એવા.
 લીસણુમિ—ભયંકર.
 જગગુરૂણુ—જગગુરૂના.
 નિબાવિઅ—આપત્તિના તાપની
 ઉપશાંતિવડે સુખી કર્યો છે.
 જે—જેઓ.
 મણુઆ—મનુષ્યો.
 જલણુ—અગ્નિ.
 તેસિં—તેઓને.
 ભોગલીસણુ—શણુવડે ભયંકર.
 નયણુ—નેત્રવાળા. (અને)
 ઉગ્ગભુઅંગં—ઉગ્રસર્પને.
 નવજલયસત્થલુ—નવીનમેઘ સદશ
 મત્રંતિ—માને છે.
 દૂરપરિચ્છૂદ—અત્યંત સ્મરત પ્ર-
 કારે ટાળ્યો છે.
 તુહુ—તમારા.
 કુડસિદ્ધ—પ્રકટ પ્રભાવવડે સિદ્ધ
 થયેલ.
 લોએ—લોકને વિષે.
 ભિક્ષતકર—ભિક્ષ, ચોર,

પુલિન્દસદ્સ-વનચર જીવો અને
વાધના.

પુત્ર-દુઃખીજનોવાળા.

ઉલ્લૂરિય-વૃંચા છે.

અવિકુત્ત-નથી ચોરાયું.

વિહવસારા-ઉત્કૃષ્ટ ધન જેનું એવા
છતા.

પણામમત્તવાવારા-પ્રણામમાત્ર
વ્યાપારવાળા.

સિઘ્ધ-તત્કાળ.

હિયઃશ્ચિય-હૃદયમાં ઇચ્છિત.

સદ્લીમાસુ-શબ્દોવડે ભયંકર.

ભયવિહુર-ભયવડે વિદ્વંસ.

અકાયર-ભિક્ષ લોકોએ.

પહિયસત્થાસુ-મુસાફરોના સાથો
જેને વિષે એવી.

તુહ-તમારા.

નાહ-હે નાથ !

વવગયવિઘ્ના-વિશેષે ગયાં છે વિઘ્નો
જેનાં એવા છતા.

પતા-પામે છે.

ઠાણુ-સ્થાનને.

ખરપવાણુધ્ધુયવણુદવ-જલાવલિમિલિ-
યસયલદ્દમગહણે ॥ ૬૪૪ ॥ તમુદ્ધમયવહુ-ભી-
સાગુરવભીસણુંમિ વણે ॥ ૬ ॥

જગગુરુણો ૧કમજુઅલં, નિવાવિઅ-
સયલતિહુઅણુભોઅં ॥ જે સંભરંતિ મ-
ણુઆ, ન કુણુઈ જલણુ ભયં તેસિં ॥૭૧॥

૧ કં પાણી અચુગ્ અસમાધિને અલતિ-નિવારયતિ ઇતિ અલં
એટલે નિવારણ કરનાર અર્થાત્ પૂર્વાક્ત વિશેષણયુક્ત અસમાધિને નિવારણ
કરનાર પાણીને જે મનુષ્યો સં ૩૩૦ પ્રકારે ભરન્તિ ધગદિક્ષિ રેડે તેને અગ્નિ
ભય કરતો નથી, આવો અર્થ પણ થાય છે.

અર્થ:—પ્રચંડ પવનવડે આમતેમ વિસ્તાર પામેલા એવા વનના અગ્નિની જ્વાળાની શ્રેણીવડે પરસ્પર એકત્ર થયેલાં વૃક્ષનાં ગહનો (વન ખંડો) છે જેને વિષે એવા અને દાઝતી મુઘ્ધ હુરણીઓના ભયંકર શબ્દોવડે (અથવા ળળેલા વનને વિષે જ્વાળાથી વ્યાકુલ મૃગલાઓના ઘણા આકંઠવડે) ભયાનક વનને વિષે; જગદ્ગુરૂ (પાર્શ્વનાથ પ્રભુ) ના, આપત્તિના તાપની ઉપશાંતિવડે સુખી કર્યો છે સકલ ત્રણ ભુવનનો પ્રપંચ (અથવા વિસ્તાર) જેણે એવા ચરણ યુગલનું જે મનુષ્યો રૂઠે પ્રકારે સ્મરણ કરે છે તેઓને તે અગ્નિ ભય કરતો નથી. ૬-૭

વિલસંતભોગભીસણુ—પુરિઆરુગુનય-
ણુતરલજહાલં ॥ ઉગ્ગભુઅંગં નવજલય-
સ્તથહં ^૧ભીસણુચારં ॥ ૮ ॥

મન્નંતિ કીડસરિસં, દૂરપરિચ્છૂઠવિસ-
મવિસવેગા ॥ તુહ નામખખરપુડસિ—દ્વમં-
તગુરુઆં નરા લોએ ॥ ૯ ॥

૧ ભીષણુચારં ભયંકર આચાર-વ્યવહાર છે જેનો એવો અથવા ભીસણુ આ સમન્તાત ચારો વેદનં યસ્ય સઃ ભીષણુચારસ્તં ભયંકર છે આમ તેમ ભ્રમણુ જેનું એવા ઉગ્ર સર્પ, આ પ્રમાણે પણ અર્થ થાય છે.

૨ ગરુઆ ઇતિ પાઠાન્તરમ્.

અર્થ:—સુશોભિત કુણા (અથવા દેહ) વડે ભયંકર ચંચળ રક્ત નેત્રવાળા અને ચપળ (લપલપ થતી) જીભવાળા, નવીન મેઘ જેવા શ્યામ અને ભયંકર આકૃતિવાળા ઉગ્ર સર્પને; આ લોકમાં તમારા નામાક્ષર રૂપ પ્રકટ પ્રભાવવડે સિદ્ધ થયેલ (ગાઝ્યાદિક) મંત્રવડે ગરિષ્ઠ મનુષ્યો, અત્યંત સમસ્ત પ્રકારે ટાળ્યો છે આકરા વિષનો વેગ જેમણે એવા છતા કીડા સમાન માને છે. ૮-૯

અડવીસુ ભિલ્લતક્કર—પુલિંદસદ્દૂલસદ્-
ભામાસુ ॥ ભયવિહુરવુન્નકાયર—ઉલ્લૂરિયપ-
હિયસત્થાસુ ॥ ૧૦ ॥

અવિલુત્તવિહવસારા, તુહ નાહ ! પાગુ-
મમત્તવાવારા ॥ વવગયવિગ્ધા સિગ્ધં, પત્તા
હિયઈચ્છિયં ઠાણું ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—ભીલ્લ (પાલ્લવાસી), ચોર, વનચર જીવો અને વાઘના શબ્દોવડે ભયંકર અને ભયવડે વિદ્વેલ એવા દુઃખીજનોવાળા મુસાફરોના સાથોને ભીલ્લોએ લુંટ્યા છે જેને વિષે એવી સર્વ અટવીઓને વિષે; હે નાથ ! તમારો પ્રણામ માત્ર વ્યાપાર છે જેમને એવા મનુષ્યો (માત્ર તમને પ્રણામજ કરનારા માણસો), નથી લુંટ્યું ઉત્કૃષ્ટ ધન જેનું એવા છતા અને વિશેષે ગયાં છે

વિધ્નો જેમનાં એવા છતા હૃદયમાં ઇચ્છેલ સ્થાનકને તત્કાળે પામે છે. ૧૦-૧૧

શબ્દાર્થ.

પળ્લલિચ્ચ-પ્રજ્વલિત-જ્વળવલ્યમાન. અનલનયણું-અગ્નિસરખા લાલ્લ
ફર-અત્યંત. નેત્રવાળા.

વિચારિયમુહું-દ્વાડ્યું છે મુખ જેણે મહાકાય-પ્રચંડ કાયાવાળા.
એવા. નહકુલિસઘાય-નખરૂપ વજ્જના પ્ર-

વિચ્ચલિચ્ચ-વિશેષે ભેદો છે લારવડે.
ગદંદકુંભત્થલ-હસ્તિના કુંભસ્થળનો. આભોચ્ચં-વિસ્તાર જેણે એવા
પણ્યસસંભમ-નમસ્કાર કરનારા (સિંહ)ને.
અને આદરવાળા. પત્થિવ-રાગ્નઓના.

નહમણિમાણિક્ક-જેના નખરૂપ પડિચ્ચપડિમસ્સ-પજ્ઞાં છે પ્રતિ-
મણિ માણિક્યને વિષે. ણિચ્ચ એવા (પાર્શ્વપ્રભુ) ના
તુહ-તમારા. વચણુપહરણુધરા-વચનરૂપ હથિ-
સીહું-સિંહને. ચારને ધારણુ કરનારા (મ-
કુદ્ધંપિ-ક્રોધાયમાન પણ તુખ્યો).

ન ગણુતિ-નથી ગણુતા. સસિંધવલ-ચંદ્રસરખા ઉત્તવત્ર.
દંતમુસલં-દંતુશળવાળાને. દીહકરૂદ્ધાલ-મોટી સુંદના ઉછા-
વુદ્ધિઉચ્છાહું-વધ્યો છે ઉત્સાહ ણાવડે.
જેનો એવાને. મહુપિંગ-મધસરખા પીળા.

નચણુજ્જ્વલં-નેત્ર યુગલવાળાને. સસલિલનવ-જળથી ભરેલા નવીન
જલહુરારાવં-મેઘ સરખી ગર્જ- ભીમં-ભયંકર.
નાવાળાને. મહાગદંદં-મોટા ગજેંદ્રને.
અચ્ચાસનંપિ-અત્યંત નજીક રહેલા તે-તેઓ.

પણુ. ન વિગણુતિ-નથી ગણુતા.
તુમ્હ-તમારા. મુણિવઈ-હે મુનિપતિ !

ગુંગા-ઉન્નત.

સમરંભિ-સંગ્રામને વિષે.

તિષ્ઠ્યખગ્ગ-તિક્ષ્ણ ખડ્ગના.

અપવિદ્ધ-ઉચ્છંખલ.

કુંતવિણ્ણિલિન્ન-લાલાવડે વિશેષે
ભેદાયેલા.

મુક્ક-મુકલા.

નિલિન્નઅદરપ-જીત્યા છે અહંકારવડે.

ઉદ્ધરરિઉનરિંદ્ધ-ગર્વિષ્ટ થયેલા શત્રુ-
રાજ્યઓના.

જસં-યશને.

પાવંતિ-પામે છે.

પાસજિણુ-હે પાર્શ્વજિન !

તુહ-તમારા.

સમક્ષીણા-રૂઠે પ્રકારે આશ્રય કરી
રહેલા છે.

અલિન્ધાય-પ્રહારવડે

ઉદ્ધુયકખ'ધે-નાચતા ધડો છે જેને
વિષે એવા.

કરિકલહ-હસ્તિના ખચ્યાંઓએ.

સિક્કાર પઉરંભિ-સિત્કાર શબ્દોવડે
પ્રચૂર.

નિવહા-સમૂહને જોણે એવા.

ભડા-સુભયો.

ધવલં-ઉજ્જવળ.

પાવપસમિણુ !-પાપને પ્રકર્ષે શાંત
કરનાર.

અભાવેણુ-પ્રભાવવડે.

પજ્જલિઆનલનયણું, દૂરવિચારિયમુહું
મહાકાયં ॥ નહકુલિસઘાયવિઅલિઅ-ગઈ-
દકુંભત્થલાભોઅં ॥ ૧૨ ॥

પણુયસસંભમપત્થિવ-^૧નહમાણુમાણિ-

૧ પ્રભુના નખ અત્યંત ક્રાંતિવાળા હોવાથી તેને મણિમાણિક્યની ઉ-
પમા આપવામાં આવી છે. નમસ્કાર કરતી વખત નમસ્કાર કરનારનું પ્રતિ-
બિંધ તે નખમાં પડે છે. અહીં બીજે અર્થ આ પ્રમાણે પણ થાય છે.-
નમસ્કાર કરનારા અને આદરવાળા પાર્થિવ ઈંદ્રોના નહ એટલે નલ
મસ્તકોને વિષે રહેલા મુકુટ માંહેનાં મણિમાણિક્યને વિષે પડ્યું છે પ્રતિબિંધ
જેનું એવા પ્રભુ.

ક્રપડિઅપડિમસ્સ ॥ તુહ વયાણુપહરણુવેરા,
સીહં કુદ્ધંપિ ન ગણુંતિ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—પ્રજ્વલિત અગ્નિ સરખા લાલ નેત્રવાળા, અત્યંત ક્રાઉયું છે મુખ જેણે એવા, પ્રચંડ કાયાવાળા અને નખરૂપ વજના પ્રહારવડે વિશેષે લેદી નાંખ્યો છે હસ્તિના કુલસ્થળને વિસ્તાર જેણે એવા ક્રોધાયમાન ાસંહને પણ, નમસ્કાર કરનારા અને આદરવાળા રાજઓના, જેના નખરૂપ મણિમાણિક્યને વિષે પડયાં છે પ્રતિબિંબ એવા જે તમે તેના વચનરૂપ હુથીયારને ધારણુ કરનારા મનુષ્યો ગણુતા નથી. અર્થાત્ તમારા વચનરૂપ શસ્ત્રને ધારણુ કરનારા મનુષ્યો મોટા સિંહને પણ ભયકારી ગણુતા નથી. ૧૨-૧૩

ગજેંદ્ર ભયહર માહાત્મ્ય.

સસિધવલદંતમુસલં, દીહકરૂલાલવુદ્ધિ-
ઉરૂછાહં ॥ મુહપિંગનયણુજુઅલં, સસલિલ-
નવજલહરારાવં ॥ ૧૪ ॥

૧ અહીં નવજલહરારાવં એવો પાઠ પણ છે ત્યાં અર્થ આ પ્રમાણે કરવો—“ નવિન મેઘ સદશ આકારવાળો ” શ્યામ અને ઉન્નત હોવાથી નવિન મેઘની ઉપમા આપી છે. તેનો વર્ણ સ્વ (સત્) સલિલનવજલધારકારં એમ પણ અર્થ કરી શકાય એટલે પોતાના (અથવા સારા) પાણીવડે નવિન જળધારાને કરનાર મેઘ સદશ.

ભીમં મહાગર્હદં, અચ્યાસનંપિ તે ન
વિગણુંતિ ॥ જે તુમ્હ ચલણુજીઅલં, મુણિ-
વર્ષ ! તુંગં સમઘીણા ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—ચંદ્ર સરખા ઉજ્જવલ છે એ દંતુશળો જેને, મોટી
શુંદના ઉછાળવાવડે વધ્યો છે ઉત્સાહ જેનો, મધ સરખું પિંગલ
(રક્તપિત) વર્ણવાળું નેત્ર યુગલ છે જેનું અને જળથી ભરેલા
નવિન મેઘ સરખી ગર્જના છે જેની એવા અત્યંત નજીક આ-
વેલા મોટા ગજેન્દ્રને પણ, હે મુનિપતિ ! તમારા ગુણવડે ઉન્નત
ચરણયુગલને જેઓ રૂડે પ્રકારે આશ્રય કરીને રહેલા છે તે મનુષ્યો
ગણતા નથી. અર્થાત્ તે મનુષ્યો હાથીના ભયની સંભાવના પણ
કરતા નથી. ૧૪-૧૫

રાણ ભયહર માહાત્મ્ય.

સમરંમિ તિજ્જખખગ્ગા,—ભિગ્ધાયપવિ-
દ્ધુઉધ્ધુયકખંધે ॥ કુંતવિણિભિન્નકરિકલહ,
મુક્કસિઃપરપઉરંમિ ॥ ૧૬ ॥

નિજિજ્જઅદ્ધપુદ્ધરરિઉ,—નરિંદનિવહા

ભડા જસં ધવલં ॥ પાવંતિ પાવપસમિણુ,
પાસજિણુ ! તુહ્યભાવેણું ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—તિક્ષ્ણ ખર્ગના પ્રહારવડે ઉછૂંખલની પેઠે આમતેમ નાચતા ધટા છે જેને વિષે એવા અને ભાલાવડે વિશેષે લેદા-યેલા હસ્તિનાં ધચ્યાંઓએ મૂકેલા સિત્કાર શબ્દોવડે પ્રચૂર એવા સંગ્રામને વિષે, હે પાપને પ્રકર્ષે શાંત કરનારા પાર્શ્વજિન ! તમારા પ્રભાવવડે છત્યા છે બહુકારવડે ગર્વિષ્ટ થયેલા શત્રુ રાજ્યોના સમૂહને જેણે એવા સુભટો, ઉન્નવળ યશને પામે છે. ૧૬-૧૭

શબ્દાર્થ.

રોગજલજલણુ—રોગ, પાણી, અગ્નિ.	વિસહર—સર્પ.
ચોરારિમઘંદ—ચારરૂપ શત્રુ, સિંહ,	ગયરણુભયાઘં—હાર્થી અને મંગ્રા-મથી ઉત્પન્ન થયેલા ભયો.
પાસજિણુ—પાર્શ્વજિનના.	પસમંતિ—અત્યંત શાંત થાય છે.
નામકિત્તણેણું—નામનું રૂડા પ્રકારે ઉચ્ચારણ કરવાવડે.	સવ્યાઘં—સર્વ.
એવં—એ પ્રકારે.	મહાભયહરં—મહાભયને હરનાર.
પાસજિણિંદસ્સ—પાર્શ્વજિનંદ્રના.	સંથવં—સ્તવનને.
ઉચ્ચારં—ઉદ્ધાર.	ભવિયજ્જણુ—ભવ્યજનોને.
આણુંદયરં—આનંદ કરનારને.	કહ્લાણુપરંપરં—કલ્યાણની પરંપરાનું
નિહાણું—સ્થાનને.	રાયભય—રાજ્ય ભય,
જ્જખરંખસ—યક્ષ, રાક્ષસ,	કુસુમિણુદુસ્સઉણુ—કુસ્વમ, દુષ્ટ શુ-કન (અને)
રિખપીડાસુ—નક્ષત્ર રાશીની પીડા-ઓને વિષે.	સંઝાસુ દ્વાસુ—એ મંથ્યાઓએ (સ-

પથિ—અરણ્યાદિ માર્ગમાં.

ઉવસગ્ગે—ઉપસર્ગમાં.

સ્વણીસુ—ભયંકર રાત્રિઓને વિષે.

પઠઠ—ભણે છે.

ત્પણું—તેના.

માણતુંગસ્સ—માનતુંગસૂરિના.

પાવં—પાપને.

સયલભુવણુ—સમસ્ત જગત્પડે.

ઉવસગ્ગાતે—ઉપસર્ગ કરતે છતે.

કમઠાસુરંમિ—કમઠ અસુર.

સંચલિઓ—ચલાયમાન થયા.

જીવઠિં—સ્ત્રીઓવડે.

સંથુઓ—સ્તુતિ કરાયેલા.

એઅસ્સ—એ સ્તવનના.

અદુરસઅખરેલિં—અદારઅક્ષરેવડે.

જાણુઠ—જાણે.

ઝાયઠ—ધ્યાન કરે.

કુડં—પ્રકટપણે.

કુણુઠ—કરે.

અર્પતરસય—એકસો આદ.

નાસઠ—નાશ પામે છે.

તસ—તેના.

વાર અને સાંજ)

તહય—તેમજ.

જો—જો.

નિસુણુઠ—સાંભળે છે.

કઠણો—કવિનાં.

પાસો—પાર્શ્વનાથ.

પસમેઉ—પ્રશાંત કરે !

અન્વિચઅચલણો—પૂજનયાં છે ચરણુ
જેનાં એવાં.

ઝાણુઓ—ધ્યાનથકા.

સુરનરકિત્તર—દેવ, મનુષ્ય અને કિ-
ત્તરની.

પાસજિણુ—પાર્શ્વજિન.

મજાચારે—મધ્ય.

મતો—મંત્ર.

સો—તે.

પરમપયત્થં—પરમપદ પ્રાપ્તને.

સમરણુ—સ્મરણુ.

સંતુઠે હિયચેણુ—સંતુષ્ટ હૃદયવડે.

વાહિભય—વ્યાધિથી દત્તપત્ર થયેલા
ભયો.

હૂરેણુ—હુરથીજ—અત્યંત.

રોગાદિ અષ્ટ ભયહર માહાત્મ્ય.

રોગજલજલણુવિસહર,—ચોરાશિમઠંદગ-

ચરણુભયાઠં ॥ પાસજિણુન!મસંકિ,—તણેણુ.

પસમંતિ સંવાઈ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—પાર્શ્વજ્વિનના નામનું રૂપ પ્રકારે (વિશુદ્ધ શ્રદ્ધા વડે) ઉચ્ચારણ કરવાવડે રોગ, જળ, અગ્નિ, સર્પ, ચોરરૂપ શત્રુ, સિંહ અને સંગ્રામથી ઉત્પન્ન થયેલા સર્વ ભયો અત્યંત શાંત થાય છે અર્થાત્ ફરી ક્યારે પણ ઉત્પન્ન થતા નથી. ॐ હ્રીં નમિત્રિણુ પાસ વિસહર વસહ કુલિંગ હ્રીં રોગજલજલણુ વિસહરચોરારિમંદિગયરણુભયાઈ...પસમંતિ મમ* સ્વાહા આ મહામંત્ર આ સ્તવની અંદર વેરાયેલા અક્ષરોથી બનેલો છે.

ઉપસંહાર-સ્તોત્ર માહાત્મ્ય.

એવં મહાભયહરં, પાસજિણિંદ્રસસ સં- થવમુચારં ॥ ૧ ભવિયજ્જણાણુંદયરં, કલ્લા-

* મમ વાયુ શબ્દે પવનખીજ છૂટક છે. સ્વ આકાશ શબ્દે આકાશ ખીજ અને હા એ છૂટક છે. વસહ પણ ખીજ ગાથામાં વેરાયેલ છે. ખીજ અક્ષરો તો પહેલી અને આ ગાથામાં સ્પષ્ટ છે.

૧ અહિં ભવ્યની પાસે જનશબ્દ ન મૂક્યો હતો તે પણ એજ અર્થ કરી શકાત, પરન્તુ અવ્યવહારાશીરૂપ નિગોદ વિષે રહેલ ભવ્યજીવોને આનંદકારી થવાનો સંભવ નથી માટે તે બાબત સ્પષ્ટ કરવાને માટે જન શબ્દ લીધો છે તેથી વ્યવહારાશીવાળા જીવો એમ અર્થ કરવો. અહીં પદ વિભંજન કરીને ખીજને પણ અર્થ થાય છે તે આ પ્રમાણે-ભવિય-

ભુપરંપરનિહાણું. ॥ ૧૯ ॥

રાયભયજખખરખખસ, કુસુમિણુદુસ્સ-
ઉણુરિખખપીડાસુ ॥ સંઝાસુ દોસુ પથે, ઉ-
વસગ્ગે તહય રયણીસુ ॥ ૨૦ ॥

જો પઢઈ જો અ નિસુણુઈ, તાણું કઈણો
ય માણુતુંગસ્સ ॥ પાસો પાવં પસમેઉ, સ-
યલભુવણુચિયયલણો ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—એ પ્રકારે પ્રાર્થજ્ઞિનેંદ્રના મહા ભયને હરનાર, ઉં-
દાર, ભવ્યજનોને આનંદ કરનાર અને કલ્યાણુની પરંપરાતું સ્થાન
એવા સંસ્તવને; રાજ્યભય, યક્ષ, રાક્ષસ, કુસ્વખન, દુષ્ટ શુકન અને
નક્ષત્ર રાશીની પીડાઓને વિષે, બન્ને સંધ્યાએ, અરણ્યાદિ મા-
ર્ગમાં, ઉપસર્ગમાં તેમજ (ભયંકર) રાત્રિઓને વિષે; જે ભણે
છે અને જે સાવધાનપણે સાંભળે છે તે બન્નેના અને કવિ મા-
નતુંગસૂરિના પણ પાપને સમસ્ત જગત્વડે પૂજ્યાં છે ચરણુ જેનાં
એવા પાર્શ્વનાથ ભગવાન શાંત કરો—નિવારણુ કરો. ૧૯—૨૦—૨૧.

જણાણુ ભવ્યજનોને કલ્યાણુપરં કલ્યાણુકારક અને પરનિહાણું શત્રુના
કપટને અંદયરં બાંધનાઈ અથવા ક્ષુદ્ર કર્મને અટકાવનાઈ આ સંસ્તવ
(સ્તોત્ર) છે.

ઉવસગ્ગાંતે કમઠા,—સુરંભિ ઝાણાઓ જો
 ન સંચલિઓ ॥ સુરનરકિન્નરજીવઈહિં, સં-
 થુઓ જયઉ પાસજિણો ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—કમઠાસુરે^૧ ઉપસર્ગ કર્યે છતે જે (ષટ્ જીવનિકાયના
 હિતચિંતનરૂપ) ધ્યાનથકી ચલાયમાન થયા નથી તે, દેવ મનુષ્ય
 અને કિન્નરની સ્ત્રીઓવડે રૂઠે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા પાર્શ્વજિન
 જયવંત વર્તો. ૨૨

એઅરસ મજઝયારે, અઠારસઅખખરે-
 હિં જો મંતો ॥ જો જાણુઈ સો ઝાયઈ, પર-
 મપચત્થં પુડં પાસં ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—આ સ્તવનના મધ્યે નમિઊણ પાસવિસહરવસહ જિ-
 ણુકુલિંગ એ અઠાર અક્ષરોવડે અનેલ (ચિંતામણિ નામા ગુપ્ત)
 મંત્ર છે તેને જે જાણે છે તે પરમપદપ્રાપ્ત (મંત્રમય) પાર્શ્વ-
 નાથનું પ્રગટપણે (તે મંત્રવડે) ધ્યાન કરે છે. ૨૩

૧ શ્રી પાર્શ્વ પ્રભુ સાથે પૂર્વના દશ ભવથી કમઠને વૈર હતું. દશમે
 ભવે કમઠ તાપસ થઈ પંચાગ્નિ તપ કરતો હતો તે વખતે તેની અગ્નિ માં-
 દેહું એક કાષ્ટ ચીરાવી તેમાંથી બળતો સર્પ બતાવી પ્રભુએ તેની અજ્ઞાનતા
 જણાવી, છતાં તે પોતાનું અપમાન થયું ગણી વિશેષ વૈર મનમાં ચિંતવી
 ધણો અજ્ઞાન તપ કરી મેઘમાલી દેવતા થયો, તેણે પૂર્વના વૈર યોગે પ્રભુ
 કાઉસ્સગ્ગધ્યાને હતા ત્યારે પ્રથમ ધૂળની વૃષ્ટી કરી, પછી મુશળધારા મેઘ
 વરસાવો વગેરે ઉપસર્ગ કર્યા છતાં પ્રભુ ધ્યાનમાં સ્થિર રહ્યા.

પાસાહ સમરણુ જો કુણુઈ, સંતુકે હિય-
 ચેણુ ॥ અકૃત્તરસયવાહિભય, નાસઈ તસ
 દૂરેણુ ॥ ૨૪ ॥ ઈતિ.

અર્થ—જે મનુષ્ય સંતુષ્ટ હૃદયવડે પાર્શ્વનાથનું ધ્યાન કરે
 છે તેના એક સો આઠ વ્યાધિથી ઉત્પન્ન થયેલા ભયો દૂરથીજ નાશ
 પામે છે. ૨૪

ઈતિ ભયહરસ્તોત્રં સંપૂર્ણમ્.

૬ ॥ અથ અજિતશાંતિ સ્તવનમ ॥^૬

શબ્દાર્થ.

અજિત્વ્યં—અજિતનાથને.

જિયસવ્ભયં—જીત્યા છે સર્વ

સંતિ—શાંતિનાથને.

ભયો જોણુ એવા.

* પૂર્વે શ્રી વર્ધ્ધમાનજિનશિષ્ય શ્રી નંદિષેણુશ્રી શત્રુંજય તીર્થે
 યાત્રાર્થે ગયેલા ત્યાં મૂળ પ્રાસાદમાં પ્રથમ તીર્થકર શ્રી આદિનાથજિનને
 નમસ્કાર કરીને એ પ્રાસાદમાં રહેલા અજિતનાથ અને શાંતિનાથને નમસ્કાર
 કરીને તે બંને પ્રાસાદના વચ્ચે કાઉરસગ્ગ ધ્યાને રહ્યા. યથાશક્તિ કાઉરસગ્ગ
 પૂર્ણ કરીને શ્રી અજિતનાથ અને શાંતિનાથ જિનની એક સાથે સ્તુતિ કરી.
 એ પ્રમાણે શ્રી મહાવીરજિન શિષ્ય નંદિષેણુ મહર્ષિએ આ અજિતશાંતિ
 સ્તવ રચ્યું. કોઈ આચાર્ય વળી એમ કહે છે કે શ્રી નેમિનાથ શિષ્ય શ્રી

પસંત-વિશેષે શાંત કર્યા છે.

જયગુરુ-જગતના ગુરુ.

સંતિગુણકરે-શાંતિરૂપ ગુણના કરનારા.

જિણુવરે-જિનેશ્વરોને.

વવગય-નાશ થયો છે.

તે-તે બેને.

અહુ-હું.

નિમ્મલસહાયે-નિર્મળ છે સ્વભાવ
જેનો એવા.

થોસામિ-સ્તુતિ કરીશ.

સુદિઠુ-કહે પ્રકારે દેખ્યા છે.

સવ્વદુઃખ-સર્વ દુઃખો.

પસંતીણુ-વિશેષે શાંત થયાં છે
જેનાં એવા.

સયા-નિરંતર.

અજિયસંતીણુ-પરાભવ નહિ પા-
મેલા અને ઉપશાંત થયેલા.

અજિઅજિણુ-હું અજિતજિન !

સવ્વગયપાવં-સર્વ રોગ અને
પાપ જેણે એવા.

દાવિ-અને.

પણિવયામિ-પ્રણામ કરું છું.

મંગુલભાવે-અશોભન (માઠો)
ભાવ જેનો એવા.

વિઉલતવ-વિસ્તીર્ણ તપવડે.

નિરૂવમ-ઉપમારહિત (અને)

મહુપ્પભાવે-મહાન્ છે પ્રભાવ
જેનો એવા.

સખભાવે-વિદ્યમાન ભાવો જેણે
એવા.

સવ્વપાવ-સર્વ પાપો.

પસંતીણુ-વિશેષે શાંત થયાં છે
જેનાં એવા.

નમો-નમસ્કાર થાઓ.

અજિઅસંતીણુ-અજિતનાથ
અને શાંતિનાથને.

નંદિષેણુગણિ શ્રી શત્રુંજય તીર્થે યાત્રાર્થે આપેલા ત્યારે ઉત્તર દક્ષિણ
દિશામાં રહેલા શ્રી અજિતનાથ અને શાંતિનાથના બે પ્રાસાદના અંતરાળે
રહીને શ્રી અજિતનાથ અને શાંતિનાથ જિનની સ્તુતિ એક સાથે કરી.

શ્રી શત્રુંજય મહાકલ્પને વિષે કહ્યું છે કે—નેમિવયણેણ જત્તાગ-
ણ જહિં નંદિસેણગણિવરૂણા; વિહિઓ અજિઅસંતિથઓ, જયહ
તયં પુંડરિયં તિત્થં. આ પ્રકારે અજિતશાંતિ સ્તવના કર્તા શ્રી નંદિષેણુને
કોઈ શ્રી મહાવીર જિન શિષ્ય અને કોઈ શ્રી નેમિજિન શિષ્ય કહે છે.
અહીં અહુશ્રુત કહે તે પ્રમાણુ.

તવ-તમારું.

નામકિત્તણું-નામનું કીર્તન.

ધિમમદ્-ધીરજ અને શુદ્ધિને.

ય-પણ પૂર્વોક્ત ગુણવાળું છે.

સંતિ !-હે શાંતિનાથ !

કિરિયાવિહિ-કિયાના વિધાનવડે.

કુમ્ભકિલેસ-કર્મ અને કપાયથકી.

અજિઅમ્-નહિ જતાયેલ.

મહામુણિ-મહા મુનિ સંબંધી.

અજિઅમ્સય-અજિતનાથને.

સંતિમહામુણિણુ-શાંતિનાથ મહા

મુનિને.

નિવુદ્ધકારણુયં-મોક્ષનું કારણ.

પુરિસુત્તમ !-પુરૂષમાંહે ઉત્તમ.

તહુય-તેમજ.

પવત્તણું-પ્રવર્તાવનારું.

જિણુત્તમ !-સામાન્ય કેવળીને વિષે

કિત્તણું-કીર્તન-સ્મરણુ.

સંચિઅ-એકઠાં કરેલાં.

વિમુખ્પયરં-વિશેષે મુકાવનાર.

નિચિઅં ગુણેહિં-ગુણવાડે વ્યાપ.

સિદ્ધિગયં-અણિમાદિ સિદ્ધિઓને

પ્રાપ.

સંતિકરં-શાંતિ કરનાર.

સયયં મમ-નિરંતર, મને

નમંસણુયં-નમસ્કાર.

અજિઅં જિઅસંવલયં, સંતિં ચ પ-
સંતસંવગયપાવં ॥ જયગુરુ^૨ સંતિગુણુકરે,
દોવિ જિણુવરે પણિવયામિ ॥ ૧ ॥ ગૌહા.

૧ લય સાત પ્રકારે છે તે આ પ્રમાણે-૧ દહલોક લય, ૨ પરલોક લય, ૩ આદાન લય, ૪ અકસ્માત્ લય, ૫ આજ્ઞવિકા લય, ૬ મરણુ લય અને ૭ અપકીર્તિ લય.

૨ મૃણાતિ તત્ત્વમિતિ ગુરુઃ જે તત્ત્વનો ઉપદેશ કરે તે ગુરુ, અહીં પ્રાકૃત હોવાથી વિલક્તિનો લોપ થયો છે. પ્રાકૃત વ્યાકરણમાં દ્વિવચન નહિ હોવાથી જંદોમાં અહુવચનનો પ્રયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

૩ આ ગાથા જંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું-સાત ૬-

અર્થ—જિત્યા છે સર્વ લય જેણે એવા અજિતનાથ અને વિશેષે શાંત કર્યા છે સર્વ રોગ અને પાપ જેણે (અથવા વિ-

ગણ (ચાર માત્રાવાળા) પછી એક ગુરૂ પ્રથમ અર્ધમાં આવે, ત્યાં વિષમ ટગણમાં જગણ (૧ ૬ ૧) ન હોય, છટ્ટો ટગણ મધ્યમાં કગણ (૬) વાળો હોય. બીજા અર્ધમાં તે પાંચ ટગણ પછી છટ્ટો લઘુ હોય, બાકીનું પહેલા અર્ધ પેઠે એટલે સાતમો ટગણ અને પછી ગુરૂ એ પ્રકારે ગાથા છંદ જાણવો. દુ-તિ-ચઉ-પ'ચ-છકલાગણાઃ કચટતપનામા અહીં બે, ત્રણ, ચાર, પાંચ અને છ માત્રાના ક ચ ટ ત પ એ નામના પાંચ ગણ અનુક્રમે ગણેલા છે. એટલે કુગણની બે માત્રા, ચગણની ત્રણ માત્રા, ટગણની ચાર માત્રા, તગણની પાંચ માત્રા અને પગણની છ માત્રા છે તેના અનુક્રમે બે, ત્રણ, પાંચ, આઠ અને તેર બેદ છે તે આ પ્રમાણે,—

કુગણ	ચગણ	ટગણ	તગણ	પગણ
૬	૧ ૬	૬ ૬	૧ ૬ ૬	૬ ૬ ૬
॥	૬ ૧	॥ ૬	૬ ૧ ૬	॥ ૬ ૬
	॥ ॥	૧ ૬ ૧	॥ ૬	૧ ૬ ૧ ૬
		૬ ॥	૬ ૬ ૧	૬ ॥ ૬
		॥ ॥	॥ ૬ ૧	॥ ॥ ૬
			૧ ૬ ॥	૧ ૬ ૬ ૧
			૬ ॥ ૧	૬ ૧ ૬ ૧
			॥ ॥ ૧	॥ ૧ ૬ ૧

બીજી ફટલીક સંજ્ઞા છંદોઅંચથી જાણી લેવી. અહીં છટ્ટો ટગણમાં બીજા લઘુની પહેલાં વિરામ કરવો અને સાતમા ટગણમાં પહેલાં લઘુની પૂર્વે વિરામ કરવો તથા બીજા અર્ધમાં પાંચમા ટગણમાં પહેલાં લઘુની પૂર્વે વિરામ કરવો.

શેષે શાંત થયે છતે ક્ષય થયાં છે અશુભ કર્મ જેમનાં) એવા
 શાંતિનાથ વળી જગતના ગુરૂ (અથવા જગતને વિષે મોટા)
 અને શાંતિરૂપ ગુણને કરનારા (અથવા શાંતિ એટલે કષાયનો
 અભાવ અને ગુણ એટલે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર તેને કરનારા)
 તે ખંને જિનેશ્વરને હું પ્રણામ કરું છું. ૧

વવગયમંગુલભાવે, તે હું વિહિલતવ-
 નિમ્મલસહાવે ॥ નિરૂવમમહપ્પભાવે, થો-
 સામિ સુદ્ધિઠ્ઠસખ્ભાવે ॥ ૨ ॥ ગાહા ॥

અર્થ—નાશ થયો છે અશોભન (માઠો) ભાવ (પરિણામ)
 જેનો એવા, વિસ્તીર્ણ (દ્વાદશવિધ) તપવડે નિર્મલ (નિષ્કર્મ)
 છે સ્વભાવ જેનો એવા, નિરૂપમ અને મહાન્ છે પ્રભાવ જેનો
 એવા અને રૂટે પ્રકારે (કેવળ જ્ઞાન દર્શનવડે યથાર્થપણે) જાણ્યા
 છે વિદ્યમાન ભાવો (જીવાજીવાદિ સત્ પદાર્થો) જેણે એવા તે
 ઐ (જિને) ને હું (નદિષેણ ગણિ) સ્તવીય. ૨

સંવદુખખપ્પસંતીણું, સંવપાવપ્પ-
 સંતીણું^૧ ॥ સયા અજિચસંતીણું, નમો અ-
 જિચસંતીણું ॥ ૩ ॥ સિલોગો^૨ ॥

૧ ચતુર્થોસ્થાને પછી, આર્ષત્વાદીર્ઘાભાવશ્ચ.

૨ આ શ્લોક નામનો છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—

અર્થ—સર્વ દુઃખો વિશેષે શાંત થયા છે જેમના (અથવા જોગ્ય જીવોના સર્વ દુઃખો વિશેષે શાંત થયા છે જે થકી) એવા, સર્વ પાપ વિશેષે શાંત થયા છે જેમનાં એવા અને નિરંતર પરાભવ નહિ પામેલા અને ઉપશાંત થયેલા એવા અજિતનાથ અને શાંતિનાથને નમસ્કાર હો ! ૩.

અજિયજિણુ ! સુહૃપ્પવત્તણું, તવ પુરિ-
સુત્તમ નામકિત્તણું ॥ તહ ય ધિઈમઈપ્પવ-
ત્તણું, તવ ય જિણુત્તમ સંતિ ! કિત્તણું ॥૪॥
માગહિઆ^૨ ॥

અર્થ—હો અજિતજિન ! હો પુરૂષોત્તમ ! તમારા નામનું કીર્તન, સુખ (સ્વર્ગાપવર્ગરૂપ) ને પ્રવર્તાવનારું છે; તેમજ ધી-રજ (ચિત્તની સ્વસ્થતા) અને મતિ (પ્રજ્ઞા) ને પ્રવર્તાવનારું છે.

પાંચમો અક્ષર સર્વત્ર (ચારે પાદમાં) લઘુ, બીજા અને ચોથા પાદમાં સાતમો અક્ષર લઘુ હોય. છઠ્ઠો અક્ષર વળી ગુરૂ બાણવો એ પ્રકારે પંડિતો સ્લોક છંદ કહે છે.

૧ ધિઈમઈપ્પવત્તણું ઇતિ પાઠાન્તરં.

૨ આ માગધિકા છંદ છે, તેનું ત્રણણ આ પ્રમાણે બાણવું—વિ-ષમ (પહેલા ત્રીજા) પાદમાં બે ટાણુ અને સમ (બીજા ચોથા) પા-દમાં પગણુ (છ માત્રા) અને ટાણુ અને તે પછી સમ વિષમ અનેમાં લઘુ, કગણુ; લઘુ, કગણુ આવે તેને માગધિકા છંદ બાણવો.

હે જિનોત્તમ ! હે શાંતિનાથ ! તમારું કીર્તન પણ પૂર્વોક્ત ગુણ-
વાળું છે. ૪

કિરિઆવિહિસંચિઅકમ્મકિલેસવિમુ-
ખપ્પયરં । અજિયં નિચિઅં ચ ગુણેહિ મ-
હામુણિસિદ્ધિગયં ॥ અજિઅસ્સ ચ સંતિ-
મહામુણિણો વિ અ સંતિકરં । સયયં મમ
નિવ્વુઈકારણ્યં ચ નમંસણ્યં ॥ ૫ ॥

*આલિંગણ્યં ॥

અર્થ—ક્રિયા^૧ના ભેદવડે એકત્ર કરેલાં કર્મ અને ^૨કષાય
ચક્રી વિશેષે મુકાવનાર, અન્ય દર્શનીય દેવોના વંદન પુણ્યવડે

*આ આલિંગનક હંદ છે, તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જણાવું—આ-
લિંગનક હંદને વિષે બે લક્ષુ અને એક ગુરુ આવે એવા છ ટગણુ સર્વ
પદને વિષે આવે છે પણ એટલું વિશેષ છે કે પહેલું પદ ત્રીજીની સાથે
અને બીજું પદ ચોથાની સાથે યમકવાળું હોય.

૧ કાયિકી વગેરે પાંચ અથવા પચીસ ક્રિયા તેનું સ્વરૂપ નવ તત્ત્વથી
સમજવું.

૨ અહીં કષાયનું કર્મમાંહે અંતર્ગતપણું છે તોપણ સંસારના કાર-
ણને વિષે કષાયની મુખ્યતા છે એ જણાવવાને અર્થે કષાયનું જૂઠું પ્રહણુ
કર્તું છે.

નહિ છતાયેલ (તે કરતાં અનંત ગુણ ઉત્તમ), ગુણવડે વ્યાપ્ત અને મહા મુનિ સંબંધી અણિમાદિ સિદ્ધિઓને પ્રાપ્ત એવો અજિતનાથ અને શાંતિનાથ મહામુનિને (કરેલો) નમસ્કાર, મને નિરંતર શાંતિને કરનાર અને મોક્ષનું કારણ હો ! ૫

શબ્દાર્થ.

પુરિસા—હે પુરુષો.

દુષ્પ્રવારણું—દુઃખનું નિવારણ.

સુષ્પ્રકારણું—સુખનું કારણ.

અભયકરે—નિર્ભયતાને કરનારાને

પવન્નજહા—પ્રાપ્ત થાઓ.

તિમિરવિરહિઅં—અજ્ઞાનથી રહિતને.

ઉવચય—નિવૃત્ત થયાં છે.

સુરઅસુર—વૈમાનિક, ભવનપતિ.

ગૌલ ભુયગવર્ધ—જ્યોતિષક અને

જ્ઞ—જ્ઞે

વિમગ્ગહુ—શોધતા હો.

ભાવઓ—ભાવ થકી.

સરણું—શરણે.

અરધરધ—સંયમને વિષે શોક અને

અસંયમને વિષે હર્ષ (અને)

જરમરણું—જરા અને મરણ જેનાં

એવાને

પયય—આદરવડે

૧ અણિમાદિ આઠ સિદ્ધિ આ પ્રમાણે જાણવી—૧ કમળના જેવા ઝીણા છિદ્રમાં પણ પ્રવેશ કરવાની શક્તિ તે અણિમા. ૨ મેરૂ પર્વત કરતાં પણ મોટું શરીર વિકુર્વી શકાય તે મહિમા. ૩ અત્યંત ભારે થવાની શક્તિ તે ગરિમા. ૪ વાયુ કરતાં પણ હલકા થવાની શક્તિ તે લઘિમા. ૫ પૃથ્વી ઉપર રહ્યા છતાં અંગુલીના અગ્રભાગવડે મેરૂ પર્વતની ટોચ અને સૂર્યાદિને સ્પર્શ કરવાની શક્તિ તે પ્રાપ્તિ. ૬ પાણીમાં પૃથ્વીની જેમ પણ ચાલે અને પૃથ્વી ઉપર પાણીની જેમ પુખ્તી જઈ બહાર નીકળે એવી શક્તિ તે પ્રાકામ્ય. ૭ સ્થાવર પણ આજ્ઞા માને એવી શક્તિ—તીર્થંકર ચક્રવર્તિની ઋદ્ધિને વિસ્તારી શકે એવી પ્રભુતા તે ઠશિત્વ. ૮ જીવ અને અજીવ સર્વ પદાર્થ વશ થાય એવી શક્તિ તે વશિત્વ.

વ્યંતરના ઇંદ્રોવડે.
 અહુભવિ-હું પણુ.
 અભયકર-અભયને કરનારાને.
 સરણુ-શરણુ.
 ભુવિદિવિજ-મનુષ્ય અને દેવોવડે
 ઉવણુમે-સમીપ રહ્યો છતાં નમુંનહું.
 જિજ્ઞુતમ-સામાન્ય કેવળીને વિષે
 ઉત્તમને.
 અજ્ઞવ મદ્વ-સરળતા, નમ્રતા,
 અંતિવિમુત્તિ-ક્ષમા, નિર્લોભતા(અને)
 સંતિકર-શાંતિને કરનારાને.
 દમુત્તમ-ઈ દ્રિયોના જ્યવડે ઉત્તમ.
 સંતિમુણિ-શાંતિનાથ મુનિ.
 દ્વિસઉ-આપો.
 સાવત્થિ-શ્રાવસ્તિ-અયોધ્યાને વિષે.
 વરહુત્થિમત્થય-પ્રધાન હસ્તિના મ-
 સ્તક જેવું.
 ધિરસરિચ્છવચ્છ-સ્થિર શ્રીવત્સવાળું
 હૃદય છે જેનું એવા.
 વરગંધહુત્થિ-પ્રધાન ગંધહસ્તિના.
 સથવારિહુ-સ્તુતિ કરવાને યોગ્ય.
 હુત્થિહુત્થિઆહુ-હસ્તિની શ્રંઠ જેવા
 આહુ છે જેના એવા.
 નિરૂવહુય પિંજર-સ્વચ્છ પીતવણું
 છે જેમનો એવા.
 સૌમયારૂ વ-સૌમ્ય અને સુંદર છે

પણિવધય-નમસ્કાર કરાયેલાને
 સુનયનયનિઉણુ-રૂડા નયની નીતિને
 વિષે ડાહ્યાને.
 ઉવસરિચ્ચ-પામીને.
 મહિચ્ચ-પૂજાયેલાને.
 તં-તે (શાંતિનાથ)ને.
 ઉત્તમ-શ્રેષ્ઠ.
 નિત્તમ સત્તધર-અજ્ઞાન રહિત ભાવ
 યજ્ઞને ધારણુ કરનારાને.
 સમાહિનિહિ-સમાધિના ભંડરને.
 પણુમાભિ-નમસ્કાર કરે છું.
 તિત્થયર-તીર્થને કરનારાને.
 સંતિ સમાહિવર-શાંતિવડે સમાધિ
 (ચિત્તની સ્વસ્થતા) રૂપી વર.
 પુવ્વ પત્થિવ-પૂર્વે રાજા હતા.
 પસત્થિવિચ્છિન્નસંથિય-પ્રશસ્ત અને
 વિસ્તીર્ણુ છે સંસ્થાન જેનું એવા.
 મયગલ લીલાયમાણુ-મદ્વડે ઉ-
 ન્મત્ત અને લીલાયુક્ત.
 પત્થાણુપત્થિય-ગમન જેવી ચાલ
 (ગતિ) છે જેમની એવા.
 ધંત કણુગરૂચ્ચગ-ધમેલ સૂતરુના
 આભરણુ જેવો.
 પવર લખખણુવચિય-શ્રેષ્ઠ લક્ષણો
 વડે વ્યાપ્ત,
 સુધસુહુ-કાનને સુખકારી,

૩૫ છે જેનું એવા.
પરમ રમણિજ્ઞ—અત્યંત રમણિક.
વર દેવદુંદુહિ—પ્રધાન દેવદુંદુહીના.
સુહૃગિરં—કલ્યાણકારી છે વાણી જેની
એવા.
જિઆરિગણુ—જીત્યા છે શત્રુ સમુ-
દાય જેણે એવા.
ભવોહરિઉં—ભવ પરંપરાના શત્રુ.
પયઓ—આદરવડે.
પસમેઉ—પ્રકર્ષે શાંત કરે.

મણાભિરામ—મનને આનંદદાયક
(અને).
નિનાય મહુરયર—શબ્દ કરતાં વધારે
મધુર (અને).
અજિઅમં—અજિતનાથને.
જિઅ સવભયં—જીત્યા છે સર્વ
ભય જેણે એવા.
પણમાભિ—નમસ્કાર કરે છું.
પાવં—પાપને,
ભયવં—ભગવાન.

પુરિસા ! જઈ દુઃખખવારણું, જઈ ય વિ-
મગ્ગહ સુખખકારણું ॥ અજિઅમં સંતિં ચ
ભાવઓ, અભયકરે સરણું પવજજહા ॥૬॥
માગહિયા ॥

અર્થ—હે મનુષ્યો ! જે તમે દુઃખનું નિવારણ અને સુખનું
કારણ શોધો છો તો અભય (નિર્ભયતા) ને કરનારા એવા અજિ-
તનાથ અને શાંતિનાથને શરણે ભાવપૂર્વક પ્રાપ્ત થાઓ ! ૬

અજિત જિન સ્તુતિ.

અરઈરઈતિમિરવિરહિઅ—મુવરયજરમ-

રણું, સુરઅસુરગરૂલભુયગવઈપયયપણિવઈયં;
 અજિઅમહમવિ અ સુનયનયનિઉણુ—મભ-
 યકરં, સરણુમુવસરિઅ ભુવિદિવિજમહિઅં
 સયયમુવણુમે ॥ ૭ ॥ *સંગયયં ॥

અર્થ—સંયમને વિષે અરાત અને અસંયમને વિષે રતિ તથા અજ્ઞાનવડે રહિત (અથવા અરતિ મોહનીયના ઉદયથી થયેલ ચિત્તનો ઉદ્દેગ અને રતિ મોહનીયના ઉદયથી થયેલ ચિત્તનો આનંદ તે બંને સમ્યક્ જ્ઞાનને આચ્છાદન કરનાર હોવાથી તે રૂપ અજ્ઞાનવડે રહિત), નિવૃત્ત થયાં છે જરા (વૃદ્ધાવસ્થા) અને મરણુ જેનાં એવા (અથવા ઉપરતજ્જરમ નિવૃત્ત થયેલ છે જરા જેની એવા અને અરણુમ યુદ્ધાદિ કલેશરહિત), સુર (વૈ-માનિકદેવ), અસુર (ભવનપતિદેવ), ગરૂડ (જ્યોતિષકદેવ), અને ભૂજમ (વ્યંતર-ખેચર) ના (અથવા સુર, અસુર, સુવર્ણ-કુમાર અને નાગકુમાર દેવોના) ઇંદ્રોવડે આદરથી નમસ્કાર કરા-યેલા, સુંદર ન્યાય છે જેનો એવા નૈગમાદિ સાત નયને વિષે

* આ સંગતક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે બનણું—લઘુ અક્ષરવાળા તગણુ (પાંચ માત્રા) ચાર અને એક ગુરૂ ત્રણ પાદને વિષે હોય; લઘુ તગણુ બે, ટગણુ બે, લઘુ તગણુ અને અંત્ય ગુરૂ ચોથા પાદને વિષે હોય એ સંગતક છંદ અનુપ્રાસ સહિત હોય. સ્વરની વિવક્ષાવિના એક બે ત્રણ અક્ષરના અંતરે એક વ્યંજન વારંવાર આવ્યા કરે તે અનુ-પ્રાસ બનણો.

નિપુણ (અથવા સુદર નયના ઉપદેશને વિષે નિપુણ), અભયને કરનારા અને મનુષ્ય તથા દેવોવડે પૂજિત એવા અજિતનાથને હું નિરંતર સમીપ રહ્યો છતાં નમુંછું. ૭

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ.

તં ચ જિજ્ઞુત્તમ—મુત્તમનિત્તમસત્તધરં ।
અજ્જવમદ્વખંતિવિમુત્તિસમાહિનિહિં ॥
સંતિકરં પણુમામિ દ્વમુત્તમતિત્થયરં ।^૧સં-
તિમુણી મમ સંતિસમાહિવરં દ્વિસઙ્ગી ॥૮॥
સોવાણુય^૨ ॥

અર્થ—સામાન્ય કેવળીને વિષે ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ, અજ્ઞાન (અથવા આકાંક્ષા) રહિત, ભાવયજ્ઞને ધારણ કરનારા (અથવા ઉત્તમ અને અજ્ઞાન રહિત વ્યવસાય છે જેનો એવા), સરળતા, નમ્રતા, ક્ષમા, નિર્લોભિતા અને સમાધિના ભંડાર, શાંતિના કરનારા, ઇન્દ્રિયના જયવડે ઉત્તમ તીર્થ (સંઘ) ને કરનારા તે

૧ સંતિમુણી એ પદનો ખે વખત સંબંધ લેવાનો છે. પહેલા ત્રણ પાદ સાથે સંબંધ લેતાં બીજી વિલક્તિનો અર્થ લેવો અને ચોથા પાદ સાથે સંબંધ લેતાં પહેલી વિલક્તિનો અર્થ લેવો.

૨ આ સોપાનક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—એક ગુરૂ અને બે લઘુવાળા ટગણ પાંચ અને ગુરૂ, એમ તુલ્ય અક્ષરવાળા પદવડે સહિત સોપાનક છંદ જાણવો દરેક પદમાં ૧૬ અક્ષર છે.

શાંતિનાથ મુનિને પણ હું પ્રણામ કરુંછું. તે શાંતિનાથ મુનિ
મને શાંતિવડે સમાધિ (ચિત્તની સ્વસ્થતા) રૂપ વરદાન આપે.૮

શ્રી અજિતજિન સ્તુતિ.

સાવત્થિપુન્નવપત્થિવં ચ વરહત્થિમ-
ત્થયપસત્થવિચ્છન્નસંથિયં, ચિરસરિચ્છ-
વચ્છં મયગલ્લીલાયમાણુવરગંધહત્થિપત્થા-
ણુપત્થિયં સંથવારિહં; હત્થિહત્થખાહું ધં-
તકણુગરૂઅગનિરૂવહયપિંજરં પવરલખખ-
ણુવચ્ચિયસોમચારૂસ્વં, સુઈસુહમણુભિરા-
મપરમરમણિજ્જવરહેવદ્દુંદ્દહિનિનાયમહુરય-
રસુહગિરં ॥ ૯ ॥ વેદુંઓ^૨ ॥

૧ જગતની ત્રિકાળ અવસ્થાને જાણે તે મુનિ-સર્વજ્ઞ.

૨ આ વેદુક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—તગણુ, ચગણુ
(ત્રણુ માત્રા), પગણુ, તગણુ, ટગણુ ઐ, તગણુ ઐ, પગણુ, ટગણુ ચાર,
તગણુ, ચગણુ, તગણુ ત્રણુ, લધુ, ગુરૂ, ચગણુ ઐ, ટગણુ, ચગણુ ચાર, ટ-
ગણુ, ચગણુ ઐ, તગણુ, ચગણુ ત્રણુ, અગ્યાર ટગણુ અને ગુરૂ ઐ પ્રમાણે
વેદુક છંદ જાણવો.

અજિઅં જિઆરિગણું, જિઅસન્વભય
ભવોહરિઉં । પણમામિ અહં પયઓ, પાવ
પસમેઉ મે ભયવં ॥ ૧૦ ॥ *રાસાલુબ્ધઓ ॥

અર્થ—અયોધ્યા નગરીને વિષે પૂર્વે (દીક્ષા લીધા અગાઉ) રાજા હતા એવા, પ્રધાન હસ્તિના મસ્તક જેવું પ્રશસ્ત (વખાણવા લાયક) અને વિસ્તીર્ણ છે સંસ્થાન (શરીરનો આકાર) જેવું એવા, નિશ્ચલ શ્રીવત્સવાળું છે હૃદય જેવું એવા (અથવા સ્થિર અને સરખું છે હૃદય જેવું એવા), મદવડે ઉન્મત્ત અને લીલા યુક્ત પ્રધાન ગંધહસ્તિના ગમન જેવી ચાલ છે જેની એવા, સ્તુતિ કરવાને યોગ્ય, હસ્તિની શૂંઠ જેવા છે ખાહુ (હાથ) જેના એવા, ધમેલ સુવર્ણના આભરણ જેવો સ્વચ્છ પીતલવર્ણ છે જેનો એવા, શ્રેષ્ઠ લક્ષણોવડે વ્યામ, સૌમ્ય અને સુંદર છે રૂપ જેવું એવા, કાનને સુખકારી અને મનને આનંદદાયક તથા અત્યંત રમણિક પ્રધાન દેવ હુંદુલીના શબ્દ કરતાં વધારે મધુર અને કલ્યાણકારી છે વાણી જેની એવા; વળી જીત્યા છે શત્રુ સમુદાય જેણે, જીત્યા છે સર્વ ભય જેણે (અથવા જીવશ્રવ્ય-ભગં એટલે સંજીવચેદ્રિય જીવોને સાંભળવા યોગ્ય છે માહાત્મ્ય જેવું એવા), ભવ પરંપરાના શત્રુ (ભવનો નાશ કરનારા) અજિતનાથને હું આદરવડે નમસ્કાર કરું છું. તે ભગવાન્ મારાં પાપ (અશુભ કર્મ) ને શાંત કરો (નાશ કરો). ૯-૧૦

* આ રાસાલુબ્ધક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—ટગણુ એ, લધુ, ગુરૂ તથા ટગણુ ત્રણુ, લધુ, ગુરૂ; ટગણુ ત્રણુ અને છેલ્લું પાદ ખીજા સરખું (ટગણુ ત્રણુ, લધુ, ગુરૂ) ન્યાં છે તે રાસાલુબ્ધક છંદ જાણવો.

શબ્દાર્થ.

કુરુજણવય-કુરુદેશના.

પદમ-પ્રથમ.

તઓ-તે પછી.

મહાપભાવો-મોટા પ્રભાવવાળા.

આવત્તરિ પુરવર સહસ્સ-અહોતેર
હજાર ધરવડે.

અતીસારાયવર સહસ્સ-અત્રીશ હ-
જાર શ્રેષ્ઠ રાજાઓ.

ચઉદ્દસ વરરયણુ-ચૌદ શ્રેષ્ઠ રત્નો.

નવમહાનિહિ-નવ મહાનિધાન (અને)

પવર જીવધણુ-શ્રેષ્ઠ સ્ત્રીઓના.

ચુલસીહયગયરહસયસહસ્સ-ચો-
રાશી લાખ ઘોડા, ચોરાશી લાખ
હાથી અને ચોરાશી લાખ રથના.

જે-જે.

લયવં-લગવાનું.

સંતિકરં-શાંતિને કરનારા અથવા
મોક્ષને આપનારાને.

સંતિજિણુ-શાંતિનાથજિનને.

સંતિ-શાંતિને.

એ-અંબોધન અર્થે વપરાયેલ છે.

વિદ્દહ નરીસર !-વિદ્દહદેશના રાજા.

મુણિવસહા !-મુનિઓને વિષે શ્રેષ્ઠ.

સાસિકલાણુ !-ચંદ્ર જેવા શો-
ભાયમાન મુખવાળા.

હૃતિણાઉર નરીસરો-હસ્તિનાપુર
નગરના રાજા હતા.

મહાચક્કવટિભોએ-મોટા ચક્કવ-
ર્તિના રાજ્યને (ભોગવતા હવા)

વર નગર-શ્રેષ્ઠ નગરો.

નિગમ જણુવયવધ-નિગમ અને
દેશના સ્વામી.

આણુયાયમગ્ગો-અનુયાયી છે જેના
એવા.

ચઉસકિ સહસ્સ-ચોસઠ હજાર.

સુંદરવધ-સુંદર ભર્તાર-ધણી.

સામી-સ્વામી.

છન્નવધ ગામકોડી-છન્નું કોડ ગામના
આસી-હોતા હવા.

ભારહમિ-ભરતક્ષેત્રમાં.

તં સંતિ-તે ઉપશમ રૂપને.

સંતિણુ-રૂંડે પ્રકારે તર્યા છે.

સંવલયા-સર્વ લય થકી.

થુણામિ-સ્તબ્ધું ધું.

વિહેઉ-કરવાને. [થયેલા.

ધંખાગ !-ધંધવાકુ વંશમાં ઉત્પન્ન

નરવસહા !-મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ.

નવસારય-નવીન શરદઋતુના.

વિગયતમા !-ગયું છે અજ્ઞાન જે
થકી એવા.

વિદુઅરયા !—ટાળ્યાં છે કર્મરૂપ રજ
જેણે એવા.

ગુણેહિ—ગુણોવડે. [એવા બળવાળા.

અભિયબલા !—માપી શકાય નહિ
પણુમાભિ—નમસ્કાર કરે છું.

ભવભયમૂરણ !—ભવભયને તોડનારા.
મમ—મને.

દેવદાણુવિંદ—સુર અસુરના ઇંદ્ર.

હૃદ્—આરોગ્યવંત.

વૃદ્—પ્રીતિવંત.

પરમ લઠ્ઠુરૂવ—અત્યંત ક્રાંતિયુક્ત રૂ-
પવાળા.

સુદ્ધ નિદ્ધ—નિર્મળ, સ્વિગ્ધ (અને)
સંતિ !—હે શાંતિનાથ.

સત્તિ કિત્તિ મુત્તિ—શક્તિ, કીર્તિ, નિ-
લોભતા.

દિત્ત તેઅ વંદ—દેદીપ્તમાન તેજના
સમૂહવાળા.

ભાવિઅપભાવ !—જાણ્યો છે પ્રભાવ
જેમનો એવા.

એ—મને.

વિમલ સસિકલા—નિર્મળ ચંદ્રની પ્રભા
કરતાં.

વિતિમિર સૂરકર—વાદળાં રહિત સૂર્યના
કિરણો કરતાં.

અધરેઅરૂવં—અધિક રૂપવાળા.

અજિ—હે અજિતનાથ
ઉત્તમતેઅ !—ઉત્તમ તેજવાળા.

મહામુણિ—મોટા મુનિવડે.

વિઉલકુલા !—વિસ્તીર્ણ કુળવાળા-
તે—તમોને.

જગસરણા !—જગતને શરણુભૂત.
સરણું—શરણુભૂત છો.

ચંદ સૂર વંદ !—ચંદ્ર અને સૂર્યને
વંદન કરવા યોગ્ય.

જિદ્—પ્રશસ્ય (અને)

ધંતરૂપ—ધમેલ રૂપાના.

પદ્સેય—પાટા જેવી શ્વેત,

ધવલ દંતપતિ—ઉન્નવળ છે દાંતની
પંક્તિ જેમની એવા.

ભુત્તિ ગુત્તિ પવર !—યુક્તિ અને
ગુપ્તિવડે શ્રેષ્ઠ.

ધેઅ—ધ્યાન કરવા યોગ્ય.

સવ્વલોઅ—સર્વ લોકોએ.

ણુઅ !—જાણુવા યોગ્ય.

પદસ—આપો.

સમાહિં—ચિત્તની સ્વસ્થતા—સમાધિ.

અધરેઅસૌમં—અધિક સૌમ્યતા-
વાળા.

અધરેઅતેઅં—અધિક તેજવાળા-
તિઅસવધગણુ—દેવતાઓના સ્વા-

મી (ઇંદ્ર) ના સમુદાય કરતાં.

અરણિધરપ્પવર-પર્વતમાંહે શ્રેષ્ઠ (મેરૂ-
પર્વત) કરતાં.

સત્તે-સત્ત્વ (વ્યવસાય) માં.

સારિરે બલે-શરીર સંબંધી બળમાં.

એસ-એ પ્રકારે.

અધરેઅ સારં-અધિક સ્થિરતા-
વાળા.

અગ્નિઅમં-નહિ જતાય એવા.

તવસંજમે-તપ અને ચારિત્રનેવિષે.

જિણું અગ્નિઅમં-અજિતનાથ-
જિનને.

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ.

કુરૂજણુવયહત્થિણુઊરનરીસરો પઠમં

તઓ મહાયજ્જવાદ્દુભોએ મહુપ્પભાવો, જો

આવત્તરિપુરવરસહસ્સવરનંગરનિગંમજણુવ-

યવઈ બત્તીસારાયવરસહસ્સાણુયાયમગ્ગો ॥

ચંદિદસવરંરયણુનવં મહાનિહિચિસઠ્ઠિસહસ્સ-

૧ જેમાં કર ન હોય તે.

૨ મ્હોટા વ્યવહારીઓની દુકાનવાળા સ્થાનો-વ્યાપારના સ્થાનો.

૩ ચૈદ રત્નો દરેક ચક્રવર્તિને હોય તે આ પ્રમાણે જણાવવા-૧ ચક્ર-
રત્ન તે ધનુષ્ય પ્રમાણુ હોય, વૈરિનું મસ્તક છેદે. ૨ છત્રરત્ન તે ધનુષ્ય
પ્રમાણુ હોય, ચક્રવર્તિના હસ્ત સ્પર્શે ખાર યોજન વિસ્તારવાળું થાય, જે
ઉત્તરના મ્લેચ્છ રાજના દેવતાએ વરસાવેલા વર્ષાદને રોકવા સમર્થ થાય.

૩ દંડરત્ન તે ધનુષ્ય પ્રમાણુ હોય, વાંકી ભૂમિને સરખી કરે, જરૂર પડ્યે
હજાર યોજન જમીન ખાદે. ૪ ચર્મરત્ન જે હાથનું હોય, જરૂર પડ્યે
ચક્રવર્તિના સ્પર્શે ખાર યોજન લાંબુ થાય, તેમાં સવારે શાલિપ્રમુખ ધાન્ય
વાવ્યા હોય, તે સાંજે ઉપભોગયોગ્ય તૈયાર થાય. ૫ ખગ્ગરત્ન બત્રીશ

પવરજીવર્ણ સુંદરવર્ષ, ચુલસીહયગયરહસય-

આંગળનું હોય, તે સંગ્રામમાં અત્યંત શક્તિવંત હોય. ૬ કાંગિણીરત્ન ચાર અંગુલ પ્રમાણ હોય, તેનાવડે વૈતાલ્ય પર્વતની ગુફામાં અને બાજુ ઝોગણપચાસ પ્રકાશ આપનારા મંડળ કરે. ૭ મણિરત્ન ચાર અંગુલ લાંબુ અને બે આંગળ પહોળું હોય, તે છત્ર રત્નના તુંબા ઉપર બાંધ્યું છતું બાર ચોળન પ્રકાશ કરે અને હાથે કે માથે બાંધ્યું છતું સમસ્ત રોગને હરે, એ સાત રત્ન એકંદ્રિય જ્વતિનાં છે અને બીજાં સાત પચેંદ્રિય જ્વતિનાં છે. ૮ પુરોહિત રત્ન તે શાંતિકર્મ કરે. ૯ અશ્વરત્ન, ૧૦ ગજરત્ન એ અને મહા પરાક્રમવાળા હોય. ૧૧ સેનાપતિરત્ન તે ચક્રવર્તિની સહાય વિના ગંગા સિંધુની બાહેરની પાસેના ચાર ખંડને જીતે. ૧૨ શૂહપતિરત્ન તે ગૃહની ચિંતા રાખે. ૧૩ વર્ધિકરત્ન તે મકાનો બાંધે, લક્ષરના પડાવ કરાવે, વૈતાલ્યની ગુફામાં આવેલી ઉન્મગા અને નિમ્નગા નદીના પૂલ બાંધે; ધત્યાદિ બાંધકામ કરે. ૧૪ સ્ત્રીરત્ન અત્યંત અદ્ભુત રૂપવંત ચક્રવર્તિને ઝોગયોગ્ય હોય. એ પ્રત્યેક રત્ન એક હજાર યક્ષોએ અધિષ્ઠિત હોય અને એ હજાર યક્ષ ચક્રીની બે બાહુના અધિષ્ઠિત હોય, એમ ૧૬ હજાર યક્ષ ચક્રવર્તિના સેવક હોય. ચક્ર, દંડ, છત્ર અને ચર્મ એ ચાર આયુધ શાળામાં ઉત્પન્ન થાય. ખડગ કાંગિણી અને મણિ એ ત્રણ ભંડારમાં ઉત્પન્ન થાય, ગજ અને અશ્વ વૈતાલ્ય પર્વતમાં ઉપજે, સ્ત્રી રત્ન ક્ષત્રીય રાજાને ઘેર થાય અને બાકીના ચાર ચક્રીના નગરને વિષે ઉત્પન્ન થાય.

૪ નવ નિધાનનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે જાણવું-૧ ગ્રામ (ફરતી વાડી હોય તે), આકર (મીઠું પાકે તે), નગર (રાજધાની થાય તે), પાટણ (જળ અને સ્થળના માર્ગ હોય તે), દ્રોણમુખ (જ્યાં જળ માર્ગજ હોય), મંડપ (અઢી ગાઉ ફરતાં ગામ ન હોય તે), સૈન્ય અને ગૃહની માંડણી એ સર્વ મૈસર્પી નામે નિધાનને વિષે હોય. ૨ મણિત, ગીત, ચોવીશ જાતના ધાન્યના બીજ તથા તેની ઉત્પત્તિના પ્રકાર એ સર્વ ખાંડક નિધાનમાં હોય.

સહસ્સસામી, છન્નવર્ષગામકોડિસામી આસી ને ભારહંમિ ભયવં ॥ ૧૧ ॥ વેદુઓ* ॥

૩ સર્વ જાતના આભરણ, અશ્વ તથા હાથીના આભરણ, તેના વિધિ પિંગલક નિધાનને વિષે હોય. ૪ ચક્રવર્તીના ચૌદ રત્ન વિગેરે સર્વરત્ન નામે ચોથા નિધાનના યોગે થાય. કેટલાએક કહે છે કે—આ નિધાનથી તે રત્નો મહા દીપ્તિવંત થાય. ૫ વસ્ત્રની ઉત્પત્તિના પ્રકાર, રંગની ઉત્પત્તિ, સાત ધાતુ, વસ્ત્ર ધોવાની રીત વગેરે મહાપદ્મ નિધાનમાં હોય. ૬ સમસ્ત કાળ જ્ઞાન (જ્યોતિષક), તીર્થકરાદિના વંશાદિકનું કથન, શિલ્પ વિદ્યા, કર્પણ (ખેતી), વાણિજ્ય (વેપાર) વગેરે કાળ નિધાનમાં હોય. ૭ લોહું, સોનું, મણિ, મોતિ, સ્ફટિક અને પ્રવાળાના સમૂહ મહાકાળ નિધાનમાં હોય. ૮ શુરવીર યોદ્ધાની ઉત્પત્તિ, હથીયાર વગેરે યુદ્ધ સામગ્રી, યુદ્ધનીતિ, દંડનીતિ, એ માણુવક નિધાનમાં હોય. ૯ નાટ્યવિધિ, ગદ્ય પદ્યની વિધિ એ મહાશાખ નિધાનમાં હોય. આ નવે નિધાન ઉત્સેધાંગુલે આઠ યોજન ઉંચા, નવ યોજન પહોળા અને બાર યોજન લાંબા પેટીના આકારે ગંગાનદીના રુખ આગળ સદા રહે છે. ચક્રવર્તી ઉત્પન્ન થઈ ૭ ખંડ સાધીને જ્યારે પાછા વળે ત્યારે તેની સાથે આવી ચક્રિની નગરીમાં પાતાળમાં રહે. આ નિધાનો વિવિધ રત્નમય છે અને ધણા ધન અને રત્નાદિ સમૃદ્ધિએ કરી સહિત છે, આનું વિશેષ વર્ણન જોવાની ઇચ્છાવાળાએ પ્રવચનસારોદ્ધારાદિ ગ્રંથ જોવા.

* આ વેદુકકંદ છે પ્રથમના વેદુકથી આ જુદો સમજવો, તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—પગણ, તગણ જે, લધુ, ગુર, ટગણ છ, જે ગુર, ટગણ સાત, લધુ, ગુર, પગણ, ટગણ જે, તગણ, ચગણ, ગુર, ટગણ નવ, જે લધુ, ગુર, ટગણ ચાર, ગુર જે, ટગણ જે, ચગણ, ગુરવાળા ટગણ ત્રણ, એ લધુ, ગુર એ પ્રમાણે ખીજે વેદુક કંદ જાણવો.

તં સંતિં સંતિકરં, સંતિણ્ણું સંવભયા ।
 સંતિં થુણામિ જિણ્ણું, સંતિં વિહેઉમે^૧ ॥૧૨॥
 *રાસાનંદિયં ॥ (યુગ્મમ્)

અર્થ—કુરૂ દેશને વિશે હસ્તિનાપુર નગરના પ્રથમ રાજા હતા. તેવાર પછી મહોટા ચક્રવર્તિના (છ ખંડના) રાજ્ય (ને વિષે વર્તતા હતા) ને લોગવતા હતા. મહોટો છે પ્રભાવ જેનો એવા (અથવા મહાત્મભાવ: ઉત્સવોવડે આત્માને પ્રીતિ કરનારા), જે ઘરવડે શ્રેષ્ઠ એવા બહોંતેર હજાર પ્રધાન નગરો, નિગમ અને દેશના સ્વામી (અથવા બહોંતેર હજાર નગર અને પ્રધાન વ્યાપારના સ્થાનોવાળા, ગામો છે જેને વિષે એવા દેશના સ્વામી અથવા બહોંતેર હજાર પ્રધાન નગર અને શહેરની પેઠે જનસમુદાયે સંકીર્ણ છે રસ્તાઓ જેને વિષે એવા દેશોના સ્વામી), બત્રીશ હજાર મુકુટબદ્ધ રાજાઓએ અનુકરણ કર્યો છે માર્ગ જેનો એવા, ચૌદ શ્રેષ્ઠ રત્ન, નવ મહાનિધાન અને ચોસઠ હજાર શ્રેષ્ઠ સ્ત્રીઓના સુંદર ભર્તાર, ચોરાશી લાખ ઘોડા (અઢાર કોઠ ઘોડા પણ કહેલ છે), ચોરાશી લાખ હાથી અને ચોરાશી લાખ

૧ એ અતિશાયી લોકોના સંબોધન અર્થે વપરાય છે તેથી હે ઉત્તમ પુરૂષો ! તમારી સમક્ષ હું સ્તુતિ કરું છું, એમ સૂચવાય છે.

* આ રાસાનંદિતક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—૮-ગણુ બે, લઘુ બે, ગુરૂ, પહેલા અને બીજા પાદમાં હોય. ત્રીજા પાદમાં ૮ગણુ બે, લઘુ, અને ગુરૂ હોય. ચોથા પાદમાં ૮ગણુ બે અને ગુરૂ એ લક્ષણવાળો રાસાનંદિતક છંદ જાણવો.

રથના સ્વામી, છન્નું ક્રોડ ગામના સ્વામી એવા જે ભગવાન્ ભરતક્ષેત્રને વિષે હોતા હવા; તે ઉપશમરૂપ, શાંતિને કરનારા (મોક્ષને આપનારા), રૂડે પ્રકારે તર્યા છે સર્વ ભય (મૃત્યુ) થકી એવા (અથવા રૂડે પ્રકારે તર્યું છે સર્વ ભય જેના થકી એવા), શાંતિનાથ જિનને શાંતિ કરવાને માટે હું સ્તવું છું. (અથવા પૂર્વોક્ત શાંતિનાથ જિનને સ્તવું છું તે ભગવાન્ મુજને શાંતિ કરે). ૧૧-૧૨

શ્રી અજિતજિન સ્તુતિ.

ઈષ્ઠ્યાગ વિદેહનરીસર નરવસહા મુ-
ણિવસહા^૧ । નવસારયસસિંસકલાણુણુ વિ-
ગયતમા વિહુઅરયા ॥ અજિ ઉત્તમતેઅ ગું-
ણેહિં મહામુણિઅમિઅખલા વિઉંલકુલા,
પણુમામિ તે ભવભયમૂરણુ જગસરણુમમ
સરણું ॥૧૩॥ ચિત્તલેહા ॥

૧ મુણિવસહાનવ એ પ્રકારે પદ લઘ્એ ત્યારે “મુનિપસલાનવ ઈંદ્રોની સભાને વિષે સ્તુતિ થાય છે જેની એવા ” આવો અર્થ થાય છે.

૨ સકલ શબ્દનો અર્થ પૂર્ણ લઘ્એ ત્યારે ચંદ્રનું વિશેષણ લેવું પડે તે વિશેષ્યની પહેલા આવવું જોઈએ પણ પ્રાકૃતને લીધે પર નિપાત થાય છે.

૩ ગુણ એ પ્રકારના છે—રૂપ વગેરે બાહ્ય અને જ્ઞાનાદિ તે અભ્યંતર.

૪ જગસરણુ અને અમમ (નર્મમત્વ) એવા એ પદ પણ નીકળે છે.

૫ આ ચિત્તલેખા છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—તગણુ,

અર્થ—હે ઇક્ષ્વાકુ વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા, હે વિદેહ દેશના રાજા (અથવા ગૃહસ્થાવાસને વિષે રાજા), હે મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ, હે મુનિઓને વિષે શ્રેષ્ઠ, હે ઉદય પામેલ શરદ ઋતુના ચંદ્ર જેવા શોભાયમાન મુખવાળા (અથવા ઉદય પામેલ શરદ ઋતુના પૂર્ણ ચંદ્ર જેવા મુખવાળા), હે ગયું છે અજ્ઞાન જેના થકી એવા, હે ટાળ્યાં છે (નવા અંધાતાં અને બાંધેલાં) કર્મરૂપ રજ જેણે એવા, હે ગુણોવડે ઉત્તમ તેજવાળા, (અથવા હે તેજગુણવડે ઉત્તમ !) હે મોટા મુનિઓ વડે માપી (બાણી) શકાય નહિ એવું છે સામર્થ્ય જેમનું એવા, હે વિસ્તીર્ણ કુળ (વંશ) વાળા, હે ભવ-ભયને તોડનારા, હે અજિતનાથ, તમોને નમસ્કાર કરું છું. હે જગતને શરણભૂત ! મને શરણ ભૂત છો. અથવા હે અજિતનાથ ! તમારા સરણ-સ્મરણને કરનારાને હું નમસ્કાર કરું છું. ૧૩

શ્રી શાંતિજિન સ્તુતિ.

દેવદાણુવિંદ્યંદસૂરવંદ હૃકૃતુકૃજિઠૃપરમ-લઠૃ-
રૂવ ધંતરૂપ્પપટ્ટસેયસુદ્ધનિદ્ધધવલ્લ-દંતપંતિ !
સંતિ ! સત્તિકિત્તિમુત્તિશુત્તિયુત્તિપવર ॥ દિ-

ટગણુ, તગણુ, ટગણુ એ, લઘુ એ અને ગુરૂ પહેલા અને બીજા પાદમાં આવે. તથા તગણુ, ટગણુ, તગણુ, ટગણુ ત્રણુ, એ લઘુ અને ગુરૂ ત્રીજા પાદમાં હોય અને ચોથા પાદમાં તગણુ, ટગણુ, તગણુ, ટગણુ એ, ચગણુ અને ગુરૂ આવે એ પ્રકારે ચિત્રલેખા છંદ બાણુવો.

તતેઅવંદ ઘેઅં સંવલોઅભાવિઅપ્પભાવ
 શ્લેઅ, પઈસ મે સમાહિં ॥૧૪॥ * નારાયએ ॥

અર્થ—હે સુરઅસુરના ઈંદ્ર, ચંદ્ર અને સૂર્યને વંદન કરવા યોગ્ય; હે આરોગ્યવંત, પ્રીતિવંત, પ્રશસ્ય અને અત્યંત કાંતિ યુક્ત રૂપવાળા ! હે ધમેલ રૂપાના પાટા જેવી શ્વેત (અથવા શ્રેયસ્ એટલે ધન-પ્રશસ્ય), નિર્મળ, સ્નિગ્ધ અને ઉજ્જવળ છે દાંતની પંકિત (બે હાર) જેમની એવા ! હે શક્તિ, કીર્તિ, નિર્લોભતા, યુક્તિ (ન્યાય યુક્ત વચન) અને શુભિ (મન, વચન અને કાયાને નિયમમાં રાખવા) વડે શ્રેષ્ઠ ! હે દેહીપ્યમાન તેજના સમૂહવાળા ! હે ધ્યાન કરવા યોગ્ય (અથવા જાજ્ઞવલ્ય-માન તેજવાળા, વંદન કરવા યોગ્ય, ધ્યાન કરવા યોગ્ય) ! હે સર્વ લોકોએ જાણ્યો છે પ્રભાવ જેમનો એવા ! હે જાણવા યોગ્ય ! હે શાંતિનાથ ! મને સમાધિ (ચિત્તની સ્વસ્થતા) આપો ! ૧૪.

૧ ધેયસંવલોાય પોપણુ કરવા યોગ્ય છે સર્વલોક જેનાવડે એવા, ભાવિઅપ્પભાવ (ભાવિત આત્મભાવઃ) જાણ્યો છે આત્મારૂપ પદાર્થ જેણે એવા (આત્મશુભમાં રક્ત) અને શ્લેય (નેતઃ) સ્વામિ એમ પણ ચંદો નીકળે છે.

* આ નારાયક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—ગુરૂ લ-ધુરૂપ ચગણુ નવ, નગણુ; ચગણુ આઠ, નગણુ; ચગણુ આઠ અને નગણુ; દશ ચગણુ તેમજ નગણુ, ચગણુ, ગુરૂ બે, એ લક્ષણવાળો નારાયક છંદ જાણવો. અહીં નગણુ આવ્યો તે અક્ષરમેળનો સમજવો; તે અક્ષર ગણુ

શ્રી અન્નિતન્નિન સ્તુતિ.

વિમલસસિકલાઈ રેઅસોમં, વિતિમિ-
રસૂરકરાઈરેઅતેઅં ॥ ૧૧ ॥ તિઅસવઈગણાઈરે-
અન્નવં, ધરાણુધરખવરાઈરેઅસારં ॥૧૫॥
*કુસુમલયા ॥

સત્તે અ સયા અન્નિઅં, સારીરે અ
બલે અન્નિઅં ॥ તવ સંજમે અ અન્નિઅં,
એસ થુણામિ નિણું અન્નિઅં ॥ ૧૬ ॥

ભગણુ (૬૧૧), જગણુ (૧૬૧), સગણુ (૧૧૬), યગણુ (૧૬૬), રગણુ
(૬૧૬), તગણુ (૬૬૧), નગણુ (૧૧૧) અને મગણુ (૬૬૬) એ આઠ
નામના જાણવા.

૧ સર્વ દેવતા મળી પોતાનું રૂપ એકત્ર કરી ભગવંતની ટચલી આં-
ગળી પાસે મૂકે તો સુવર્ણ અને તાંબાના રૂપમાં જોડલો અંતર લાગે તેટલો
ભગવંતના અને દેવતાના એકત્ર કરેલ રૂપમાં લાગે.

* આ કુસુમલતા છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—વિષમ
પદમાં છ કળા અને સમ પદમાં આઠ કળા પ્રથમ હોય અને અંતે રગણુ
અને યગણુ કુસુમલતા નામના છંદને વિષે હોય. આઠ કળાની ગણતરી
હમેશ માટે સરખી હોતી નથી. આ છંદને ઐપછંદસિક પણ કહે છે.

*ભુજંગપરિરિંગિઅં (યુગ્મમ્) ॥

અર્થ—નિર્મળ ચંદ્રની પ્રભા કરતાં અધિક સૌમ્યતાવાળા, વાદળાં રહિત સૂર્યના કિરણો કરતાં અધિક તેજવાળા, ઇંદ્રના સમુદાય કરતાં અધિક રૂપવાળા, મેરૂપર્વત કરતાં અધિક સ્થિરતાવાળા; વળી સત્વ (વ્યવસાય) માં નિરંતર અજિત (નહિ જીતાય એવા), શરીર સંબંધી બળમાં પણ અજિત, તપ અને રસાયમને વિષે અજિત એવા પ્રકારે હું અજિતનાથ જિનને સ્તવું છું. ૧૫-૧૬

* આ ભુજંગપરિરિંગિત છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે બા-
ણતું—પહેલા પાદમાં તગણ, ટગણ, લઘુ, ગુરૂ અને બીજામાં પગણ, ટગણ,
લઘુ બે, ગુરૂ હોય. એ પ્રકારે પાછલા અર્ધના બંને પાદ પણ બાજુવાઃ
એ લક્ષણયુક્ત ભુજંગપરિરિંગિત છંદ બાણવો.

૧ સંયમ સત્તર પ્રકારે છે તે આ પ્રમાણે—પાંચ ઇન્દ્રિય અને ચાર
ક્રિયાઓ જ્ય, પાંચ અવતનો ત્યાગ અને ત્રણ યોગ (મન, વચન, ક્રિયા)
નું નિવર્તન. સંયમના ૧૭ પ્રકાર બીજી રીતે પણ છે તે આ પ્રમાણે—૧
પૃથ્વીકાય સંયમ, ૨ અપ્કાય સંયમ, ૩ તેહિકાય સંયમ, ૪ વાહિકાય સંયમ,
૫ વનસ્પતિકાય સંયમ, ૬ બેઇન્દ્રિય સંયમ, ૭ તેઇન્દ્રિય સંયમ, ૮ ચૌરિન્દ્રિય
સંયમ, ૯ પંચેન્દ્રિય સંયમ, ૧૦ પ્રેક્ષ્ય (જોવું) સંયમ, ૧૧ ઉપેક્ષ્ય (ઉપે-
ક્ષા કરવી) સંયમ, ૧૨ પ્રમાર્જન સંયમ, ૧૩ અપહૃત્ય (પરઠવવું) સંયમ,
૧૪ મન સંયમ, ૧૫ વચન સંયમ, ૧૬ કાય સંયમ અને ૧૭ અજીવ
(ઉપકરણ) સંયમ.

शब्दार्थ.

- सोमगुणोर्हि—साम्य गुणवडे.
 तं—ते (अञ्जितनाथ अथवा शा-
 न्तिनाथ) ने.
 तेअगुणोर्हि—तेज गुणवडे.
 रूपगुणोर्हि—रूप गुणवडे.
 सारगुणोर्हि—सैर्य गुणवडे.
 धरणिधरवध—मेरुपर्वत.
 पवत्तयं—प्रवर्तक.
 धीरजगु—मुद्धिवान पुत्रोवडे.
 शुभ्रिच्यम्—स्तुति करायेल अने
 पूजयेल.
 सन्तिमुह—मोक्षसुप्पना.
 तिगरणुपयम्—मन, वचन अने
 कायाअे सावधान छतो.
 सरणु—शरणे.
 विणुअेणुय—विनयवडे नमेला.
 रिसिगणुसंशुभ्रं—ऋषिअेना स-
 मुदायवडे इडे प्रकारे स्तुति
 करायेला.
 धणुवध—दूअेरे (अने)
 शुभ्रभलिअ्च्यम्—स्तवायेला, न-
 मन करायेला अने पूजयेला.
 सरयद्विवायरे—शरदऋतुना सूर्य करतां.
 संपलं—शोभनिक कांतिवाणा.
 गयणुगणु—आकाशने विषे.
 पावध—पामे—पहोअे.
 नवसरयससी—नवीन शरदऋतुने
 यंद्र.
 नवसरयरवी—नवीनशरदऋतुने सूर्य.
 तिअसगणुवध—देवसमुदायना स्वा-
 मी (धंद्र).
 तित्थवर—अेष्ठ तीर्थना.
 तमरयरुहियं—अज्ञान अने कर्मर-
 न्थी रहित.
 शुभ्रकालकलुसं—गयां छे वैर अने
 मलिनता जेनां अेवा.
 पवत्तयं—प्रवर्तक.
 सन्तिं—शान्तिनाथने.
 महुभुणिं—महाज्ञानीने.
 उवणुमे—जड धुं.
 सिररुधअ्जलि—मस्तकने विषे जे-
 डा छे अंजणी जेणे अेवाः.
 थिभिअ्च्यं—निश्रण.
 विणुहुहिव—देवोना अधिपति(धंद्र)
 नरवध—यक्रवर्त्तावडे.
 अहुसो—धणीवार.
 अधइग्गय—तत्काण उगेल.
 सभलिअ्च्यं—अत्यंत अधिक.
 तपसा—तपवडे.
 वियरणुसमुधअ्च्यं—वियरवावडे अेकडा

ચારણવદ્વિચ્ચં—ચારણમુનિઓવડે
વંદાયેલા.

અસુરગણ—અસુરકુમાર અને
સુવર્ણકુમાર વગેરે ભવનવાસી
દેવોવડે.

નમસિચ્ચં—નમસ્કાર કરાયેલા.

સંધુચ્ચં—સ્તુતિ કરાયેલા.

સમણસંઘ—શ્રમણ સંઘવડે.

અભયં—ભયરહિત.

અરયં—અનાસક્ત.

અજિચ્ચં—નહિ જીતાયેલા.

પયઓ—આદરવડે.

થયેલ.

સિરસા—મસ્તકવડે.:

પરિવદ્વિચ્ચં—સમસ્ત પ્રકારે વંદાયેલા
કિન્નરોરગ—કિન્નર અને મહોરગ
વગેરે વ્યંતર દેવોવડે.

દેવકોડિસય—સેંકડો કોટી વૈમાનિક
દેવવડે.

પરિવદ્વિચ્ચં—સમસ્ત પ્રકારે વંદાયેલા.

અણહું—પાપરહિત.

અર્યં—રોગરહિત.

અજિચ્ચં—અજિતનાથને.

પણમે—હું નમું છું.

શ્રી શાન્તિજિન સ્તુતિ.

૧ સોમગુણેહિં ૨ પાવર્ધ ન ૩ તં નવસ-

૧ ચંદ્ર, સૂર્ય, ઇંદ્ર અને મેરુપર્વત પોતાના સૌમ્યતા, તેજ, રૂપ અને સ્થૈર્ય ગુણવડે કરીને ભગવંતના સૌમ્યતા આદિ ગુણની સમાનતા પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી એટલે કે ભગવંતના ગુણો આધકતર છે.

૨ પામઠ એવો પાઠ હોય ત્યાં પણ પ્રામતિ ગત્યર્થક હોવાથી એવોજ અર્થ થાય છે.

૩ અહીં તત્ શબ્દે પૂર્વોક્ત અજિતનાથ લીધા છે. પરંતુ હવે પછી કહેવાના શાન્તિનાથ લેવા એમ વૃદ્ધો કહે છે કેમકે 'અજિતનાથની સ્તુતિ આવાજ ગુણોવડે પ્રથમ કરાઈ ગઈ છે તેમજ તત્ શબ્દનો અર્થ વક્ષ્ય-આણુ પણ કરી શકાય છે.

રચસસી, તેઅગુણેહિં પાવઈ ન તં નવસ-
 રચરવી ॥ રૂવગુણેહિં પાવઈ નતં તિઅસ-
 ગણુવઈ, સારગુણેહિં પાવઈ ન તં ધરણિ-
 ધરવઈ ॥ ૧૭ ॥ * ખિન્નિજઅયં ॥

અર્થ—સામ્ય ગુણુવડે નવીન શરદ્ઋતુનો ચંદ્ર તે (અ-
 ન્વિતનાથ) ને પામી ન શકે, તેજ ગુણુવડે નવીન શરદ્ઋતુનો
 સૂર્ય તેને પહોંચે નહિ, રૂપ ગુણુવડે ઇંદ્ર તેને પહોંચે નહિ અને
 સ્થૈર્ય ગુણુવડે મેરૂપર્વત તેને પહોંચે નહિ અર્થાત્ તેની સમાન
 થઈ શકે નહિ. ૧૭

૧ તિત્થવરપવત્તયં તમરચરહિયં, ધીર-
 જણુચુઅરિચઅં ચુઅકલિકલુસં ॥ સંતિ-
 સુહપવત્તયં^૨ તિગરણુપયઓ, સંતિમહં મ-

* આ ખીઘતક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—ભગણુ,
 રગણુ, નગણુ, ભગણુ, નગણુ, લઘુ અને ગુરૂ સર્વ પદમાં હોય તેમજ દ-
 શમે અક્ષરે વિશ્રામ કરવો. સર્વ પદના અંત્યાક્ષર યમકવાળા હોય તે ખિ-
 ઘક નામનો છંદ જાણવો. એને વંશપત્રપતિત પણ કહે છે.

૧ તિત્થયર એવો પાઠ પણ છે ત્યાં તીર્થતર એટલે પ્રકૃષ્ટ તીર્થ
 એવો અર્થ થાય છે.

૨ શાંતિસુખપ્રવૃત્તદં શાન્તિ સુખને માટે પ્રવર્તનાર (સંયમી) ને
 પાલન કરનારા એવો પણ અર્થ થાય છે.

હામુણિં સરણુમુવણુમે ॥૧૮ ॥ *લલિત્યયં.

અર્થ—શ્રેષ્ઠ તીર્થ (ચતુર્વિધ સંઘ) ના પ્રવર્તક, અજ્ઞાન અને કર્મ (બાંધેલા અને નવા બંધાતા) રજથી રહિત (અથવા તમો અને રજ્જેશુણ્થી રહિત), પંડિત પુરૂષોવડે વાણીથી સ્તુતિ કરાયેલ અને પૂષ્પાદિવડે પૂજાયેલ, ગયાં છે વૈર (કલહ) અને મલીનતા જેનાં એવા, મોક્ષસુખના પ્રવર્તક અને મહાજ્ઞાની (સર્વજ્ઞ) શાન્તિનાથને, મન, વચન, કાયાએ કરી સાવધાન (પવિત્ર) થયો છતો હું શરણે જાઉં છું. ૧૮

શ્રી અજિતજિન સ્તુતિ.

વિણુઓણુયાંસરરઈઅંજલિરિંસિગણુ-
સંથુઅં િમિઅં, વિબુહાહિવધણુવઈનરવ-
ઈથુઅમહિઅરિઅઅં બહુસો ॥ અઈરૂગય-

* આ લલિતક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—ટગણુ ચાર, લધુ, ગુરૂ એમ ત્રણ પાદમાં આવે અને ટગણુ, તગણુ, ટગણુ બે, લધુ, ગુરૂ, એથા પાદમાં લલિતક નામે છંદને વિષે જાણવા.

૧ મનના શુભ અશુભ વિકલ્પરહિત હોવાથી તરંગ વિનાના સમુદ્ર જેવા નિશ્ચલ.

૨ વિશુદ્ધ એટલે પંડિત-સારા કવિ તેના અધિપ એવો અર્થ પણ થાય છે.

સરયદિવાયરસમહિઅસપ્પભં તવસા, ગ-
યણુંગણુવિયરણુસમુઈઅચારણુવંદિઅં સિર-
સા ॥ ૧૯ ॥ *કિસલયમાલા ॥

અસુરગરૂલપરિવંદિઅં, કિન્નરોરગન-
મંસિઅં ॥ દેવંકોડિસયસંથુઅં, સમણુસં-
ઘપરિવંદિઅં ॥ ૨૦ ॥ *સુમુઈ ॥

અભયં ^૨આણુઈ, ^૩અરયં અરૂયં ॥
અનિયં અનિઅં, પયઓ પણુમે ॥ ૨૧ ॥

---

* આ કિસલયમાલા નામે છંદ છે તેનું લક્ષણુ આ પ્રકારે જાણુ-
વું—ટગણુ પાંચ, જગણુ (151), લઘુ અને ગુરૂ પ્રત્યેક પાદમાં આવે અને
સત્તાવીશ માત્રા હોય, એ પ્રકારે કિસલયમાલા નામના છંદને વિષે છંદનો
ઉદ્દેશ જાણવો.

૧ જઘન્યથી પણ એક કોડ દેવતા ભગવંતની સેવામાં હોય છે.

* આ સુમુખ છંદ છે તેનું લક્ષણુ આ પ્રકારે જાણુવું—લઘુવાળા
ચગણુ જે, ટગણુ, લઘુ અને ગુરૂ; તગણુ જે, લઘુ અને ગુરૂ; પગણુ, ટગણુ,
લઘુ અને ગુરૂ; ચગણુ જે, ટગણુ, લઘુ અને ગુરૂ એ પ્રમાણે ચારે પાદ
અનુક્રમે જાણુવા. સર્વ પાદમાં ત્રે ત્રે માત્રા હોય તે સુમુખ છંદ જાણુવો.

૨ પાંશયતિ-મલિનયતિ તત્ પાપં આત્માને મલિન કરે તે પાપ.

૩ અરજ્ઞં કર્મરજ્જરહિત એવો અર્થ પણ થાય છે.

*વિઙ્ઞવિલસિઅં. (ત્રિભિર્વિશેષકમ્).

અર્થ—વિનયવડે નમેલા મસ્તકને વિષે જોડી છે અંજળી જોણે એવા ઋષિ સમુદાયવડે રૂંડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા, નિશ્ચળ, ઈંદ્ર, કુબેર (ઉપલક્ષણથી ચારે લોકપાલ) અને ચક્રવર્તિ આદિ વડે ધણીવાર વચનવડે સ્તુતિ કરાયેલા, પ્રણામાદિવડે નમન કરાયેલા અને પૂષ્પાદિવડે પૂજાયેલા, તપવડે તત્કાળ ઉદય પામેલ શરદઋતુના સૂર્ય કરતાં અત્યંત અધિક શોભનિક કાંતિવાળા, આકાશને વિષે વિચરવાવડે એકઠા થયેલા ચારણ મુનિઓ (જંઘાચારણ અને વિદ્યાચારણ^૧) વડે મસ્તકવડે વંદાયેલા; અસુરકુમાર, સુવર્ણકુમાર વગેરે ભવનવાસી દેવોવડે સમસ્ત પ્રકારે વંદાયેલા, કિન્નર અને મહોરગ વગેરે વ્યન્તર દેવોવડે નમસ્કાર કરાયેલા, સેંકડો કોટી વૈમાનિક દેવવડે સ્તુતિ કરાયેલા, શ્રમણસંઘ (અથવા સાધુ સમુદાય) વડે સમસ્ત પ્રકારે વંદાયેલા; ભયરહિત આપરહિત, આસક્તિ (વિષયવાસના) રહિત, રોગરહિત અને અજિત (બાહ્ય અને અભ્યંતર શત્રુવડે) એવા અજિતનાથને આદરવડે હું પ્રણામ કરું છું. ૧૯—૨૦—૨૧

* આ વિઘ્નદ્વિલસિત છંદનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—એ લઘુ અને એક ગુરૂ, એ લઘુ અને એક ગુરૂ એમ દરેક પદમાં હોય તે વિઘ્નદ્વિલસિત છંદ જાણવો.

૧ ચારણમુનિ મુખ્ય એ પ્રકારના છે—જંઘાચારણ અને વિદ્યાચારણ એ શિવાય બીજા પણ અનેક પ્રકારના ચારણમુનિઓ જ્યોતિરશ્મી ચારણ વિગેરે શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારાદિમાં બતાવેલા છે.

શબ્દાર્થ.

આગયા-આવેલા.

દિવ્યકણુગ-મનોહર સુવર્ણમય.

પહુકરસએહિં-સમહના સેંકડોવડે કરી .

ખુલિઅલુલિઅ-ક્ષુભિતચિત્તવાળા છતે ડોલતા.

અંગયતિરીડ-આબુખંધ અને મુકુટ.

જ-જે ભગવંતને.

સુરસંઘા-દેવસમુદાયો.

વેરવિઉત્તા-વૈરરહિત.

આયરભૂસિય-આદરવડે શોભિત.

મુટુમુવિમિહય-અતિશય વિસ્મિત થયેલ છે

ઉત્તમકંચણુરયણુ-શ્રેષ્ઠ સુવર્ણ અને રત્નવડે.

ભાસુરિઅંગા-શોભાયમાન છે અંગો જેમના એવા.

પંજલિપેસિય-અંજળીવડે કર્યો છે સ્ત્રીસપણામા-મસ્તકવડે પ્રણામ જેણે એવા.

તો-તે પદ્મી.

પુણો-ફરીથી.

પણુમિહિણુ-પ્રણામ કરીને.

પમુદઅ-આનાંદિત થયેલા.

ગયા-જતા હવા.

વરવિમાણુ-શ્રેષ્ઠ વિમાન,

રહુતુરય-રથ અને અશ્વના.

હુલિઅ-શીઘ્ર.

સસંભમોઅરણુ-ઉતાવળે આકાશ-થડી ઉતરવાવડે.

ચલકુંડલ-ચંચળ કુંડલ,

સોહંતમઉલિમાલા-શોભતી છે મસ્તકની માળા જેમની એવા.

સાસુરસંઘા-અસુરના સમુદાયે સહિત ભક્તિસુશ્રુત્તા-ભક્તિવડે સહિત.

સંભમપિંડિઅ-ઉતાવળે એકત્ર થયેલા સવ્યખલોઘા-સર્વ જાતના સૈન્યના સમૂહ જેમના એવા.

પરુવિય-વિશેષ રૂપ યુક્ત કરેલા.:

ભાસુરભૂસણુ-દેદીપમાન આભુષણુવડે.

ગાયસમોણુય-શરીરવડે નમેલા,

ભક્તિવસાગય-ભક્તિને લીધે આ-વેલા (અને)

વંદિહિણુ-વાંદીને.

થોહિણુ-સ્તુતિ કરીને.

તિગુણુમેવ-ત્રણુ વખતજ.

પયાહિણુ-પ્રદક્ષિણુ કરીને.

સુરાસુરા-સુર અને અસુરો.

સભવણુઈ-પોતાના ભવનો પ્રત્યે તં-તે

મહામુણિં—મહા મુનિઓ છે શિષ્ય જેમના એવા.	અહંપિ—હું પણ પંજલી—અંજળી કરી છે જેણે એવો.
રાગદાસ—રાગ, દ્વેષ, દેવદાણુવ—દેવ, દાનવ (અને)	ભયમોહવલ્લિજયં—ભય અને મોહ- થી રહિત.
નરિંદવદિઅં—રાગ્નઓવડેવંદાયેલા	સંતિં—શાન્તિનાથને.
ઉત્તમં—ઉત્તમ.	મહાતવં—વિશાળ તપવાળા.
નમે—નમસ્કાર કરું છું.	

શ્રી શાંતિજ્ઞિન સ્તુતિ.

આગયા વરવિમાણુદિન્વકણુગ—રહતુ-
રયપહકરસએહિં હુલિઅં ॥ સસંભમોઅ-
રણુખુભિઅલુલિયચલકુંડલંગયતિરીડસોહં-
તમઉલિમાલા ॥ ૨૨ ॥ *વેદૃઓ.

જં સુરસંઘા સાસુરસંઘા વેરવિઉતા
ભત્તિસુજ્જુતા, આયરભૂસિય—સંભમપિંડિઅ

* આ વેદૃક નામા છંદ છે તે પ્રથમના વેદૃકા કરતાં જૂદો સમ-
જવો. તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે બતાવું—તગણુ એ, ટગણુ ચાર, તગણુ, ટ-
ગણુ, તગણુ ત્રણ, લઘુ, ગુરુ, પગણુ એ, ટગણુ એ અને ગુરુ એ હોય, તે
વેદૃક છંદ બતાવ્યા.

સુકુસુવિમ્હય—સન્વખલોઘા ॥ ઉત્તમકંચ-
 ણુરયાણુપરૂવિયભાસુરભૂસણુભાસુરિઅંગા,
 ગાયસમોણુયભત્તિવસાગયપંજલિપેસિયસી-
 સપણુમા ॥ ૨૩ ॥ *રયણુમાલા ॥

વંદિઊણુ થોઊણુ તો જિણું, તિગુણુ-
 મેવ ય પુણો પંચાહિણું ॥ પણુમિઊણુ ય
 જિણું સુરાસુરા, પમુઈઆ સભવણુઈ તો
 ગયા ॥ ૨૪ ॥ *ખિત્તયં ॥

તં મહામુણિમહંપિ પંજલી, રાગદો-

* આ રયણુમાળા છંદનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જાણવું—પહેલા પા-
 દમાં ટગણુ અને બે ગુરૂ એમ ચાર વખત આવે અને બાકીના પાદમાં
 સાત ટગણુ અને અંતે બે ગુરૂ હોય. પ્રત્યેક પાદ બત્રીશ માત્રાવાળો રય-
 ણુમાળા છંદમાં હોય.

૧ પ્રદક્ષિણા કરાયેલ છે જેને—પ્રદક્ષિણા કરાયેલા એવા ભગવંત એ
 પ્રકારે ભગવંતનું વિશેષણ લેવાથી અર્થ થાય છે. અહીં કૃત્વા અધ્યાહાર છે.

* આ ક્ષિપ્તક છંદ છે તેનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—પગણુ, ટ-
 ગણુ બે અને ગુરૂ દરેક પાદમાં ક્ષિપ્તક છંદમાં હોય.

સભયમોહવજિજયં ॥ દેવદાણુવનરિંદવદ્દિ-
અં, સંતિમુત્તમમહાતવં નમે ॥ ૨૫ ॥
*ખિત્તયં ॥

અર્થ—શ્રેષ્ઠ વિમાન, મનોહર સુવર્ણમય રથ અને અશ્વના સેંકડો સમૂહવડે કરી શીઘ્ર આવેલા, ઉતાવળે આકાશથી ઉતરવાવડે ક્ષુભિત ચિત્તવાળા છતે ડોલતા ચંચળ કુંડળ બાબુબંધ અને મુકુટ તથા શોભિતી છે મસ્તકની માળા જેમની એવા; વળી અસુરના સમૂહે કરી સહિત, વૈરરહિત, ભક્તિએ કરી સહિત (અથવા ભક્તિસુયુક્તા ભક્તિને વિષે સારી રીતે પ્રેરાયેલા) આદરવડે શોભિત-ઉતાવળે એકત્ર થયેલ અને અતિશય વિસ્મિત થયેલા છે સર્વ જાતના કટક (સૈન્ય) સમૂહ જેના એવા, શ્રેષ્ઠ સુવર્ણ અને રત્નવડે વિશેષ રૂપયુક્ત કરેલા દેહીપ્યમાન ગાભૂષણોવડે શોભાયમાન છે અંગો જેમના એવા, શરીરવડે નમેલા ભક્તિને લીધે આવેલા અને અંજળીવડે કર્યો છે મસ્તકવડે પ્રણામ જેણે એવા દેવ સમુદાયો જે ભગવંતને; વાંદીને (નમન કરીને) અને તેવાર પછી વાણીવડે જિનની સ્તુતિ કરીને વળી ફરીથી ત્રણ વાર પ્રદક્ષિણા કરીને અને જિનને પ્રણામ કરીને દેવદાનવ આનંદિત થયા થકા ત્યાંથી પોતાના ભવન પ્રત્યે પાછા ગયા;

* આ ક્ષિપ્તક ઇંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—અથવા રણુ, નગણુ, રગણુ, લધુ અને ગુરુ પ્રત્યેક પાદમાં ક્ષિપ્તક ઇંદમાં જાણવા. આ ક્ષિપ્તક ખીજે જાણવો. રથોદ્ધતા ઇંદ પણુ આ પ્રમાણે હોય.

મહામુનિઓ છે શિષ્ય જેમના એવા, રાગ, દ્વેષ, ભય અને મો-
હથી રહિત, દેવદાનવ અને રાજાઓવડે વંદાયેલા, શ્રેષ્ઠ અને વિ-
શાળ તપવાળા એવા તે શાન્તિનાથને, અંબળી કરી છે જેણે
એવો હું નમસ્કાર કરું છું. ૨૨-૨૩-૨૪-૨૫

શબ્દાર્થ.

અંબરંતર-આકાશના અંતરાલે.
લલિત્વહ-સવહુ-મનોહરહસીનીપેટે
પીણસોણિથણુ-પુષ્ટ કટી તટ અને
સ્તનવડે.

લોઅણિઆહિં-નેત્રવાળી.

પીણનિરંતર-મોટા અને ગાઠ
(અંતરરહિત).

ગાયલઆહિં-ગાત્ર જેનાં એવી.

પસિઠિલ-વિશેષે શિથિળ

સોણિતડાહિં-કટીપ્રદેશ જેનો એવી
વરખિંખિણીનેઉર-શ્રેષ્ઠ ધુધરીઓ,

ઝાંઝર,

વિભૂસાણિઆહિં-વિશેષે શોભિત
એવી.

સુંદરદંસણિઆહિં-સુંદર છે દર્શન
જેનું એવી.

પાયવંદિઆહિં-કિરણોનાસમૂહવાળી
જ્વલસ-જે ભગવંતના.

સુવિક્રમા-રૂડી ગતિવાળા.

અપ્પણો-પોતાના.

વિઆરણિઆહિં-વિચરનારી.

ગામિણિઆહિં-ગમન કરનારી.

સાલિણિઆહિં-શોભિતી.

સકલકમલદલ-ખીલેલાં કમળના પાં-
દડા જેવા.

થણુભર-સ્તનના ભારવડે.

વિણુભિચ્ચ-વિશેષે નમેલાં છે

મણિકંચણુ-મણિ અને સુવર્ણની.

મેહલસોહિચ્ચ-મેખલાવડે શોભાય-
માન છે

સતિલયવલય-સુંદર તિલક અને
કંકણવડે.

રઘકર-પ્રીતિ કરનારં.

ચઉરમણોહર-ચતુર જનના મનને
હરણુ કરનારં (અને).

દેવસુંદરીહિં-દેવાંગનાઓ વડે.

વંદિઆ-વંદાયેલા.

તે-તે એ.

કમા-ચરણો.

નિડાલઓહિં-લલાટવડે.

મંડલોદ્દણુ-આભુપણની રચનાના.

કેહિં-કેવા (પ્રકારો) વડે.

પત્તલેહનામએહિં-પત્તલેખ નામના.

સંગય-મળ્યાં છે

ભત્તિસન્નિવિહુ-ભક્તિવડે વ્યાપ્ત

આગયાહિં-આવેલી.

ત-તેને.

જિણુચંદં-જિનચંદ્રને.

જિઅમ્રોહં-જિત્યો છે મોહ જેણે
એવા.

પયઓ-આદરવડે.

પગારએહિં-પ્રકારોવડે!

અવંગતિલય-અપાંગ, તિલક.

ચિદ્વએહિં-દેદીપ્યમાન.

અંગયાહિં-અંગો જેનાં એવી.

વંદણુ-વંદન કરવાને.

હુંતિ-છે.

અહં-હું.

અજિઅં-અજિતનાથને.

ધુય-ટાળ્યાં છે.

સન્વકિલેસં-સર્વદુઃખો જેણે એવા

પણુમામિ-પ્રણામ કરું છું.

અજિતજિન સ્તુતિ.

અંબરંતરવિઆરણિઆહિં, લલિઅહં-
સવહુગામિણિઆહિં ॥ પીણુસોણિથણુસા-
લિણિઆહિં, સકલકમલદલલોઅણિઆહિં
॥ ૨૬ ॥ *દીવયં ॥

* આ દીપક છંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે જણાવું—ચાર પાદને વિષે
યમક હોય એવો ક્ષિપ્તક છંદ (પ્રથમનો) તે દીપક છંદ જણાવો, એનું
બીજું નામ મંડિલ છંદ છે.

૧પીણુ^૨નિરંતરથણુભરવિણુમિઅંગાયલ-
આહિં, મણિકંચણુપસિઠિલમેહલસોહિઅ-
સોણિતડાહિં ॥ વરખિખિણિનેઉરસતિલય-
વલયવિભૂસણિઆહિં, રઈકરચઉરમંણુહર-
સુંદરદંસણિઆહિં ॥ ૨૭ ॥ *ચિત્તખખરા. ॥

દેવસુંદરીહિં પાયવંદિઆહિં વંદિઆ ય
જસ તે સુવિક્રમા કમા, અપ્પણુ નિડા-
લએહિં મંડણુડુણુપગારએહિં કેહિં કેહિં
વી ॥ અવંગતિલયપત્તલેહનામએહિં ચિદ્ધ-

૧ પ્રાણુ કામીજનને ખુશી કરે એવા.

૨ વ્યવધાન (આતરૂં) રહિત.

૩ નાણુક અને ક્રામળ શરીર હોવાથી નમી ગયેલા.

૪ મનોધરે મનને અન્યત્ર ગમનનો નિષેધ કરવાથી મનને અટકાવ-
નાર એવો પણ અર્થ થાય છે.

* આ ચિત્રાક્ષરા છંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—પહેલા અને
ચોથા પાદમાં પાંચ ટગણુ અને બે ગુરૂ આષ્ટે તથા ખીજા ત્રીજા પાદમાં
છ ટગણુ અને એક ગુરૂ હોય, ચારે પાદમાં સમકવાળે હોય તે ચિત્રાક્ષર
છંદ જાણવો.

એહિં સંગયંગયાહિં, ભત્તિસન્નિવિકૃવંદ-
 ણાગયાહિં હુંતિ તે વંદિઆ પુણો પુણો ॥૨૮॥
 *નારાયઓ ॥

તમહં જિણુચંદં, અજિઅં જિઅમો-
 હં ॥ ધુયસવ્વકિલેસં, પયઓ પણુમામિ ॥
 ૨૯ ॥ નંદિઅયં (†ચતુર્ભિઃ કલાપકં)

અર્થ—આકાશના અંતરાલે વિચરનારી, મનોહર હંસીની
 પેઠે ગમન કરનારી, પુષ્ટ કટી પ્રદેશ અને સ્તનવડે શોભાયમાન,
 સંપૂર્ણ (ખીલેલાં) કમળના પત્ર જેવાં લોચન (નેત્ર) વાળી;
 મ્હોટા અને ગાઠ સ્તનના ભારવડે વિશેષે નમેલાં છે ગાત્ર
 (શરીર) જેનાં એવી, મણિ અને સુવર્ણની ખનાવેલ વિશેષે
 શિયાલ (ઠીલી) મેખલા (કંદોરો) વડે શોભાયમાન છે કટી
 પ્રદેશ જેનો એવી, શ્રેષ્ઠ ધુધરીઓ, ઝાંઝર, સુંદર તિલક અને કં-
 કણ (વલય) વડે વિશેષે સુશોભિત એવી, પ્રીતિ કરનારૂં ચતુર-

* આ ખીજ નારાયક ઇંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે જણવું—અચ્ચાર
 ચગણ, ગુર, ચૌદ ચગણ, નગણ, સોળ ચગણ, ટગણ, ત્રણ ચગણ એ
 પ્રમાણે ખીજ નારાયક ઇંદમાં જણવું.

† આ નંદિતક ઇંદનું લક્ષણ આ પ્રમાણે જણવું—એ લધુ, ગુર,
 એ લધુ, ગુર અને ગુર સર્વ પાદમાં આવે તે નંદિતક ઇંદ જણવો.

જનના મનને હુરણ કરનારૂં અને સુંદર છે' દર્શન (દેખાવ-રૂપ) જેનું એવી; અલંકારો અથવા શરીરના કિરણોનો સમૂહ છે' જેને એવી, આલુષણની રચનાના પ્રકારોવડે; તે વળી કેવા કેવા પ્રકારોવડે ? દેહીપ્યમાન અપાંગ (નેત્રને વિષે અંજનની રચના), તિલક અને પત્રલેખ (કસ્તુરી વગેરેની કપોળ સ્થળ ઉપર કરેલી પત્રલેખા) નામ છે જેનાં એવાં-મળેલા છે અંગો જેનાં એવી, ભક્તિવડે વ્યાપ્ત એવું વંદન કરવાને આવેલી એવી દેવાંઅનાઓ વડે, પોતાના લલાટે કરીને જે ભગવંતનાં રૂડી ગતિ (ચાલ) વાળા (અથવા રૂડા પરાક્રમવાળા) તે ખે ચરણો વંદાયેલા છે અને વળી તે ફરીથી વંદાયેલા છે; એવા તે જીત્યો છે મોહ (મોહનીય કર્મ) જેણે એવા અને ટાળ્યાં છે સર્વ પ્રકારનાં દુઃખો અને કષાય જેણે એવા અજિતનાથ જિનચંદ્રને આદરસહિત હું નમસ્કાર કરું છું. ૨૬-૨૭-૨૮-૨૯

શબ્દાર્થ.

થુઅ-સ્તુતિ કરાયેલા (અને)

વંદિઅયસ્સા-વંદન કરાયેલા.

રિસિગણુ-ઋષિસમુદાય (અને)

દેવગણેહિં-દેવસમૂહવડે.

તો-તે પછી.

દેવવહુહિં-દેવીઓવડે.

પયઓ-સાવધાનપણે.

પણુમિઅસ્સા-પ્રણામ કરાયેલા.

જસ્સ-મોક્ષ આપવાને શક્તિવાન.

જગુત્તમ-જગતને વિષે ઉત્તમ.

સાસણુઅસ્સા-શાસનછે જેનું એવા

ભત્તિવસાગય-ભક્તિના વશે આવ-

પિંહિઅયાહિં-એકત્ર થયેલા.

વાથી.

દેવવરઅચરસા-નર્તકવાદક ઐષ્ટ દેવ

ખહુઆહિં-ખહુ.

અને નૃત્ય કુશળ દેવાંગનાઓ-

સુરવર-દેવોની સાથે ઐષ્ટ.

વડે યુક્ત.

રઘુણુ-રતિ ક્રિડારૂપ ગુણને વિષે.

પાંડિત્યઆહિં—પંડિતા—ડાહી.
તતિતાલમેલિએ—વીણા અને ચપટી
 પટલાદિ મળ્યે છે.
સદ્મીસએ કુએ—શબ્દવડે મિશ્રિત
 કર્યે છે.
સુદ્ધ—શુદ્ધ ઉચ્ચારણવાળું
પાયજલ—પગને વિષે જળના આ-
 કારવાળી.
વલયમેહુલા—અલીયાં, કંદોરો.
કલાવનેઉર—કલાપ અને આંકરના.
મીસએ કુએ—મિશ્રિત કર્યે છે.
હાવલાવવિખલમ—હાવ,લાવ અને
 વિલાસના-
અંગહારએહિં—અંગના વિક્ષેપેકરીને
જરસ—જે (લગવાન) નાં.
તિલોયસંવસત્ત—ત્રણ ભુવનના સર્વ
 પ્રાણીઓને.
સંવપાવદોસ—સર્વ પાપ અને દોષ
 જેનાં એવા.
છતયામરપડાગ—છત્ર, ચામર, પતાકા,
ઝયવર—એષ ધ્વજ,
મગરતુરય—મગર, અશ્વ (અને)
દ્વીવસમુદ્મંદર—દ્વીપ, સમુદ્ર, મેરૂ
 પર્વત (અને)
દ્વિસાગયસોહિયા—દ્વિગ્ ગજવડે સુ-
 શોભિત.

વંસસદ—વેણુધ્વની,
તિઉખર—ત્રિપુષ્કર નામના વાજિત્રના
અભિરામ—મનોહર.
સુદ્ધસમાણુણુ—સાંભળવાનું સમાન-
 પણું કર્યે છે.
સજ્જગીય—અધિક ગુણવાળા ગીત
 વડે સહિત.
ઘંટિઆહિં—ધુધરીઓવડે ઉપલક્ષિત
 છે.
અભિરામસદ—મનોહર શબ્દવડે
દેવનદ્વિઆહિં—દેવ નર્તકીઓવડે
થગારએહિં—પ્રકારવાળા.
નચ્ચિડીણુ—નૃત્ય કરીને.
વંદિઆ—વંદાયેલા છે.
તય—તે (શાન્તિનાથ)
સંતિકારય—શાન્તિના કરનારા.
પસંત—વિશેષે શાન્ત થયા છે.
એસ—આ.
અહું—હું.
જ્ઞૂઅજ્ઞવમંડિઆ—યૂપ અને જ્ઞવ-
 વડે સુશોભિત.
સિરિવચ્છમુલંછણા—શ્રીવત્સ એ
 શોભાયમાન છે લંછનો જેને
 એવા.
સત્થિઅ વસહ—સ્વસ્તિક, વૃષભ,
સીહરહ—સિંહ, રથ (અને)

અક્ષવરક્રિયા—અક્ષવડે શ્રેષ્ઠરીતે ચિન્હિત
સમર્પ્ય ધટ્ટા—સરખી ભૂમિને વિષે રહેલા

ગુણેહિં—ગુણો વડે,

પસાયસિટ્ટા—નિર્મળતા વડે શ્રેષ્ઠ.

પુટ્ટા—પુષ્ટ.

ધટ્ટા—પૂજિત.

ભુટ્ટા—સેવાયેલા.

ધુઅસન્વપાવયા—ટાળ્યાં છે સર્વ
પાપ જેણે એવા.

સંથુઆ—સ્તુતિ કરાયેલા.

પાયયા—પૂજ્ય.

સિવસુહાણુ—મોક્ષસુખના.

સહાવલટ્ટા—સ્વભાવે કરીને શોભાયમાન
અદાસદુટ્ટા—દોષ વડે અદુષ્ટ.

જિટ્ટા—જયેષ્ઠ—મોટા.

તવેણુ—તપવડે.

સિરીહિં—લક્ષ્મીદેવી વડે.

રિસીહિં—મુનિઓ વડે.

તવેણુ—તપવડે.

સન્વલોઅમ્—સર્વલોકના.

હિઅમ્બૂલપાવયા—હિતના મૂળને
પ્રાપ્ત કરાવનાર.

હુંતુ—થાઓ !

દાયયા—આપનારા.

શાંતિજિન સ્તુતિ.

થુઅવંદિઅયસ્સા રિસિગણુદેવગણુહિં,
તો દેવવહુહિં પયએ પંણુમિઅસ્સા ॥ જં-
સ્સજગુત્તમસાસણુઅસ્સા, ભત્તિવસાગય-
પિંડિઅયાહિં ॥ દેવવરચ્છરસા બહુઆહિં,

૧ નમસિયસ્સા (નમસિયતકસ્ય) ઇતિ પાઠાન્તરં. ભગવંતે
સમીપે પ્રથમ ગણુધર નમસ્કાર કરે, પછી દેવતા અને પછી દેવીઓ નમ-
સ્કાર કરે તે ક્રમ અહીં દર્શાવ્યો છે.

૨ જસૂય્ મોક્ષણુ જસ્ ધાતુ મોક્ષ કરાવવાના અર્થમાં છે તેથી
જસ્ય એટલે મોક્ષ પ્રાપ્ત કરાવવાને શક્તિવાન.

૩ મુરવરરઈગુણુપંડિયઆહિં ॥૩૦॥ *ભાસુરયં
 વંસસદ્દતંતિતાલમેલિએ ૧તિઉખખરા-
 ભિરામસદ્દમીસએ કએ અ । સુઈસમાણુણુ
 અ સુંદ્રસંજ્જગીયપાયજલલધંટિઆહિં । વ-
 લયમેહલાકલાવનેઉરાભિરામસદ્દમીસએ કએ
 અ ॥ દેવંનદ્દિઆહિં હાવંભાવંવિખભંમખ્પ-

૩ શ્રેષ્ઠ દેવોને પ્રીતિ જ્યેષ્ઠી થાય એવા (સંગિતકુશળતા વગેરે)
 ગુણોને વિષે પંડિતા-વિદુષી એવી દેવનર્તકી એવો અર્થ પણ થાય છે.

* આ ભાસુરક છંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે બંધવું—તગણુ, પગણુ,
 તગણુ, ટગણુ, તગણુ, ટગણુ, તગણુ, ટગણુ, ગુર, પગણુ, એ ટગણુ, ગુર,
 બાર ટગણુ એ પ્રકારે સુચિત અને અનુપ્રાસસહિત ભાસુરક છંદ બંધવો.

૧ એક મુખવાળા અને એ મુખવાળા વાજિંત્ર મળીને ત્રણ મુખ-
 વાળું વાજિંત્ર તે ત્રિપુષ્કર.

૨ અનુનાસિકાદિ દ્વોપરહિત શુદ્ધ ઉચ્ચારવાળું.

૩ પડ્જ, મધુર, કેકા, શંખ આદિના શબ્દોવડે (સદ્) સારું, અ-
 થવા સદ્ય તત્કાળ ગાયેલું. એવો અર્થ પણ થાય છે.

૪ નૃત્યકળામાં કુશળ એવી દેવાંગનાઓ.

૫ મુખની ચેષ્ટાદિ બહુ કામવિકારવાળો અભિપ્રાય.

૬ ચિત્તમાં રહેલ અલ્પ કામવિકારનો અભિપ્રાય.

૭ વાણી, વસ્ત્ર અને ભૂષણ વગેરેનું ભ્રમથી સ્થાન બદલાવું અથવા વિલાસ.

૮ નેત્ર મુખ વગેરેના વિકારી ફેરફાર.

ગારએહિં નાર્યકીણુ અંગહારએહિં વંદિઆ-
 ય જસ તે સુવિક્રમા કમા । તયં તિલોચ-
 સંવસત્તસંતિકારયં પસંતસંવપાવદોસમે-
 સહં નમામિ સંતિમુત્તમં જિણું ॥ ૩૧ ॥

* નારાયણો ॥

અર્થ—ઋષિ સમુદાય અને દેવ સમુદાયવડે સ્તુતિ કરાયેલા અને વંદન કરાયેલા, તે પછી દેવીઓવડે સાવધાનપણે પ્રભુમ કરાયેલા, અને મોક્ષ આપવાને શક્તિવાન હોવાથી જગતને વિષે ઉત્તમ છે શાસન (આજ્ઞા) જેનું એવા જે ભગવંત તેનાં રૂડા પરાક્રમવાળા તે એ ચરણક્રમણો, ભક્તિનાવશે આવવાથી એકત્ર થયેલી, ઘણા નર્તવાદક શ્રેષ્ઠ દેવ અને નૃત્યકુશળ દેવાંગનાઓવડે યુક્ત તથા દેવોની સાથે રતિક્રિડારૂપ ગુણને વિષે પંડિતા (ડાહી) એવી દેવનર્તકીઓવડે, વેણુધ્વની (વાંસળીનો શબ્દ) વીણા અને ચપટી પટહાદિ તાળ (અથવા કાંસી કરતાલ વગેરેના તાળ) મળ્યે છે, ત્રિપુષ્કરનામા વાજિંત્રના મનોહર શબ્દવડે મિશ્રિત

૧ હાથ આંગળી પ્રમુખ અંગના લટકા—અભિનયવડે.

૨ શોભિતો પંડિત જનોનો આચાર જેના સમીપે છે એવા, એવો અર્થ પણ થાય છે.

* આ અન્ય નારાયક છંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે જાણવું—તેર ચ-ગણ, નગણ, નવ ચગણ, નગણ, ત્રીશ ચગણ અને ગુરૂ તથા અદાર ચ-ગણ એ પ્રકારે બીજે નારાયક છંદ જાણવો.

કર્ચે છતે, સાંભળવાનું સમાનપણું કર્યે છતે (સર્વ શબ્દ સાંભળવામાં કાનનું સાવધાનપણું-એકાગ્રતા), શુદ્ધ તથા અધિક ગુણવાળા ગીતવડે સહિત એવી પગને વિષે જાળના આકારવાળી ધુધરીઓવડે ઉપલક્ષિત છતે, વલય (બલીયાં) કંદોરો, કલાપ (એક જાતનું આભરણ) અને ઝાંઝરના મનોહર શબ્દવડે મિશ્રિત કર્યે છતે, હાવભાવ અને વિલાસના પ્રકારવાળા અંગના વિક્ષેપે કરીને નૃત્ય કરીને વંદાયેલા છે જે, તે ત્રણ ભુવનના સર્વ પ્રાણીઓને શાન્તિના કરનાર (અથવા મોક્ષને આપનાર) અને વિશેષે શાન્ત ગ્રયાં છે સર્વ પાપ (અશુભકર્મ) તથા દોષ (રાગ, દ્રેષ મોહ વગેરે) જેનાં (અથવા જેથી) એવા ઉત્તમ શાન્તનાથ જિનને આ પ્રત્યક્ષ એવો હું નમસ્કાર કરું છું. ૩૦-૩૧

અજિત અને શાંતિજિન સ્તુતિ.

છત્તયામરપડોગજૂઅજવમીડઆ, ^૩ઝ-
યવરમગરતુરયસિરિવચ્છસુલચ્છણા ॥ દીવ-
સમુદ્ધમંદરદિસાંગયસોહિયા, સત્થિઅવસહ-

૧ નાની ધ્વજ. ૨ યજ્ઞ સ્તંભ. ૩ સિંહાદિના ચિત્રવાળો મોટો ધ્વજ.
૪ ઉત્તમ પુરૂષના વક્ષસ્થળ (છાતી) માં આ લક્ષણ હોય છે કાષ્ઠને પગમાં પણ હોવાનો સંભવ છે.

૫ જંબૂદ્વીપ વગેરે દ્વીપ અને લવણુસમુદ્ર વગેરે સમુદ્ર જાણવા.

૬ મંદિર એવો પાઠ હોય ત્યાં “ પ્રાસાદ ” એવો અર્થ કરવો.

૭ મેરૂપર્વતની આસપાસ ચારે દિશાએ હસ્તિના આકારના કરીકુટો લક્ષણ વનમાં છે તે.

સીહરહચઃવરાંકયા ॥ ૩૨ ॥ *લલિત્યયં ॥

સહાવલઠ્ઠા^૧સમપ્પઈઠ્ઠા, અદોસદ્ઠ્ઠા^૨ગુ-
ણેહિં નિઠ્ઠા ॥ ^૩પસાયસિઠ્ઠા તવેણુ પુઠ્ઠા,
સિરીહિં ઈઠ્ઠા રિસીહિં જુઠ્ઠા ॥ ૩૩ ॥ વાણુ-
વાસિઆ^૪ ॥

તે તવેણુ ધુઅસન્વપાવયા, સન્વલોઅ-
હિઅમૂલપાવયા ॥ ^૫સંથુઆ અનિઅસંતિ-

* આ લાલિતક ઇંદનું લક્ષણુ આ પ્રકારે જાણવું—યગણુ, ટગણુ ચાર તેમજ ગુરૂ દરેક પાદમાં હોય એવા લક્ષણુવાળો ખીન્તે લલિતક ઇંદ જાણવો.

૧ અસમપ્રતિષ્ઠા: નિરૂપમ છે પ્રતિષ્ઠા (ખ્યાતિ) જેમની એવા.

૨ રતાશ તથા ક્રોમળતા આદિ અથવા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રાદિ ગુણો.

૩ પ્રસાતશિષ્ટા: એટલે ઉત્કૃષ્ટ સુખવાળા શ્રેષ્ઠ પુરૂષો છે જેની સમીપે એવા.

૪ આ વાનવાસિકા ઇંદનું લક્ષણુ આ પ્રકારે જાણવું—ટગણુ : ચાર તેમાં નવમી અને બારમી માત્રા લઘુ હોય (દરેક પાદમાં) તે વાનવાસિકા ઇંદ જાણવો.

૫ શંરતુતા સુખના કારણભૂત સ્તવન કર્યું છે જેનું એવા.

પાયથા, હુંતુ મે સિવસુહાણુ^૧ દાયથા ॥૩૪॥

*અપરાંતિકા. (ત્રિભિર્વિશેષકમ્.)

અર્થ—છત્ર, ચામર, પતાકા, ચૂપ અને જવ (લક્ષણો) વડે સુશોભિત; શ્રેષ્ઠ ધ્વજ, મગર, અશ્વ અને શ્રીવત્સ એવા શોભાયમાન છે લાંછનો જેમને એવા, દ્વીપ, સમુદ્ર, મેરૂપર્વત અને દિગ્ગજ કૂટવડે સુશોભિત; સ્વસ્તિક (સાથીયો), વૃષભ, સિંહ, રથ અને ચક્રવડે શ્રેષ્ઠ રીતે ચિન્હિત (લક્ષણવાળા); સ્વર્ભાવે (સહેજે) કરીને શોભાયમાન, સરખી રીતે ભૂમિ ઉપર પ્રતિષ્ઠિત, રાગાદિ દોષવડે વિકાર નહિ પામેલા, ગુણોવડે મોટા, નિર્મળતા (રાગાદિ દોષના નાશ) વડે શ્રેષ્ઠ, તપવડે પુષ્ટ (યુક્ત), લક્ષ્મી દેવીવડે પૂજાયેલા અને મુનિઓવડે સેવાયેલા; તપવડે ટાળ્યાં છે સર્વ પાપ (શુભાશુભ કર્મ) જેણે એવા, સર્વ લોકના હિત (મોક્ષ) ના મૂળ (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર) ને પ્રાપ્ત કરાવનારા, રૂડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા તે અજિતનાથ અને શાન્તિનાથ પૂજ્યો, મને મોક્ષસુખ આપનારા થાઓ ! ૩૨-૩૩-૩૪

૧ શિવસુખના દાતાર એવા અજિતનાથ અને શાન્તિનાથ પૂજ્ય મને સ્તુતિ કરાયેલા થાઓ. અર્થાત્ તેમનું નિત્ય દર્શન થાઓ એમ પણ અર્થ લઈ શકાય.

* આ અપરાંતિકા હંદનું લક્ષણ આ પ્રકારે જ્ઞાણવું—આઠ માત્રા, રાગણુ (ડાડ), લઘુ અને ગુરૂ સર્વ પાદમાં હોય તેવો અપરાંતિકા હંદ જાણવો.

શબ્દાર્થ.

એવં-એ પ્રકારે.

થુઅં-સ્તવ્યું.

અજિઅસંતિજિણુ-અજિતનાથ
અને શાન્તિનાથ જિનનું.

કમ્મરયમલં-કર્મરૂપ રજ અને મલ
જેનાં એવું.

સાસયં-શાશ્વતી.

અહુગુણુપસાયં-અહુ ગુણના પ્ર-
સાદવાળું.

અવિસાયં-વિષાદરહિત.

વિસાયં-વિકલતાને.

પરિસાવિ-સલા પણ.

મોએઉ-હર્ષને આપો.

પાવેઉ-પ્રાપ્ત કરાવો.

અલિનંદિં-સમસ્ત પ્રકારે આનંદ

સુહુનંદિં-સુખસમૃદ્ધિ.

સંજમે-ચારિત્રને વિષે.

ચાઉમ્માસિઅ-ચૌમાસી પ્રતિક્રમ-
ણને વિષે.

અવસ્સ-અવસ્થ.

સોઅવ્વો-સાંભળવું. [કરનાર.

ઉવસગ્ગાનિવારણો-વિધનું નિવારણ

પહમ્-ભણે છે.

ઉભયો-અને.

અજિઅસંતિથયં-અજિતશાંતિ-

તવખલવિઉલં-તપસામર્થ્યવડેવિશાળ
મએ-મેં.

ભુઅલં-યુગલ-ગ્નેડી.

વવગય-ગયાં છે.

ગઈં-ગતિને.

ગયં-પ્રાપ્ત થયેલું.

વિઉલં-વિસ્તીર્ણ.

મુખ્ખમુહ્હેણુ-મોક્ષસુખવડે.

પરમેણુ-ઉત્કૃષ્ટ.

નાસેઉ-નાશ કરો.

કુણુઉ-કરો.

પ્પસાયં-અનુગ્રહ-મહેરખાની.

નંદિં-સમૃદ્ધિને.

નંદિસેણું-નંદિષેણુમુનિને.

પરિસાવિ-સલાને પણ.

દિસઉ-આપો.

પખ્ખઅ-પખ્ખી પ્રતિક્રમણને વિષે.

સંવચ્છરિએ-સંવત્સરી પ્રતિક્રમણને
વિષે,

ભણિયવ્વો-ભણવું.

સવ્વેહિં-સર્વેએ.

એસ-એ (છે)

નિસુણુમ્-સાંભળે છે.

કાલંપિ-વખતે.

નહુ-નજ.

સ્તવ.
 રોગા-રોગો.
 વિ-વણુ
 ગર્ધ-ગ્ને
 પરમપય-મોક્ષપદને
 કીર્તિ-કીર્તિને.
 ભુવણુ-ત્રણુ ભુવનમાં.
 તેલુક્ક-ત્રણુ લોકનો.
 જિણુવચણુ-જિનેશ્વરના વચનમાં.
 કુણુહ-કરો.
 કલિકલુસાણુ-કલેશ અને મલીનતા
 જેનાં એવા.
 પુણુબલવાણુ-પુનર્જન્મ જેનાં એવા
 તે-તે
 પસમધ-વિશેષે શાન્ત થાય છે.
 વૃધ-વધે છે.
 સપુણુ-સંપૂર્ણ-પુર્ણિમાના.
 કિતણુ-કીર્તન કર્યે છે.

હુતિ-થાય.
 પુંવુપત્રા-પૂર્વે થયેલા.
 નાસંતિ-નાશ પામે છે.
 ઇચ્છહ-ઇચ્છો છે.
 અહુવા-અથવા.
 સુવિત્થડ-સારીરીતે વિસ્તારપામેલી.
 તા-તો.
 ઉદ્ધરણુ-ઉદ્ધાર કરનાર.
 આયર-આદર.
 વવગય-નાશ પામ્યાં છે.
 નિદ્રંત-નિર્મૂળપણું.
 રાગદોસાણુ-રાગ દેષ જેનાં એવા.
 નમોત્યુ-નમસ્કાર હો.
 દેવાહિદેવાણુ-દેવાધિદેવને.
 પુણુ-પુણ્ય.
 નમંસમાણુસ્સ-વંદન કરનારનાં.
 ચંદવયણુસ્સ-ચંદ્રના જેવા મુખવાળા
 અજિઅસંતિસ્સ-અજિતનાથ અને
 શાન્તિનાથનું.

એવં તવબલવિહિલં, થુઅં મયે અ-
 જિઅસંતિજિણુબુઅલં ॥ વવગયકમ્મરય-
 મલં, ગર્ધં ગયં સાસયં વિહિલં ॥૩૫॥ ગાહા

અર્થ—એ પ્રકારે તપ સામર્થ્યવડે વિશાળ, ગયાં છે કર્મ
રૂપ રજ અને મલ જેનાં એવું, શાસ્વતી અને વિસ્તીર્ણ (વિ-
પુલ સુખવાળી) ગતિને પ્રાપ્ત થયેલું એવું અજિતનાથ અને શા-
ન્તિનાથજિનનું યુગલ (જોડું) મેં સ્તવ્યું. ૩૫

તં બહુગુણપ્પસાયં, મુખ્ખસુહેણુ પ-
રમેણુ અંવિસાયં ॥ નાસેઉ મે વિસાયં, કુ-
ણુઉ અ પરિસાવિ અ પ્પસાયં ॥૩૬॥ગાહા.

અર્થ—જ્ઞાન દર્શનાદિ અનેક ગુણનો પ્રસાદ છે જેને એવું
(અથવા ઘણા પ્રકારની નિર્મળતાવાળું), ઉત્કૃષ્ટ મોક્ષ સુખવડે
વિષાદ (વિકલતા) રહિત તે યુગલ, મારા વિષાદ (અથવા વિસાદ
દુઃખ) ને નાશ કરે અને વળી સલા (આ સ્તવનને સાંભળ-
નારી સલા) પણ મારા ઉપર અનુગ્રહ (કહેલ સ્તવનના ગુણનું
બ્રહ્મ અને દોષના ત્યાગરૂપ મહેરબાની) કરે. ૩૬

અંત્ય મંગળાચરણ.

તં મોએઉ અ નંદિં, પાવેઉ અ ^૨નં-

૧ અવિસતિં ગયું છે સુખ જેનું તે વિસાત અને ન વિસાત અ-
વિસાત સુખરહિત નહિ અર્થાત્ સુખવાળા એવો અર્થ પણ થાય છે.

૨ આ નંદિષેણુ મુનિ શ્રેણિકના પુત્ર કે ખીળ કાઈ મહર્ષિ છે તેનો
ખરાખર નિર્ણય થતો નથી. કેટલાક વળી એમ કહે છે કે શ્રી શત્રુંજયની
ગુફામાં અજિતનાથ અને શાન્તિનાથ વર્ષાઋતુમાં સ્નેહા હતા તે જગ્યાએ

દિસેણુમભિનંદિં ॥ પરિસાવિ ચ સુહનંદિં,
મમ ય દિસઉ સંજમે નંદિં ॥૩૭॥ ગાહા.

અર્થ—તે યુગલ ભવ્યજનોને હુષ્ કરાવે અને સમૃદ્ધિ પ્રાપ્ત કરાવે અને નંદિષેણુને સમસ્ત પ્રકારે આનંદ પ્રાપ્ત કરાવે શ્રાતાજનોની સલાને પણ સુખ સમૃદ્ધિ આપે તથા મને સંયમને વિષે આનંદ આપે ! ૩૭

પજ્જિપય ચાઉમ્માસિચ, ^૧સંવચ્છરિ-
એ અવસ્સ ભણિચંવો^૨ ॥ સોચંવો સ-
વ્વેહિં, ઉવસગ્ગનિવારણો એસો ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—પજ્જી પ્રતિક્રમણુને વિષે, ચૌમાસી પ્રાતક્રમણુને વિષે અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણુને વિષે (એક જણે આ સ્તોત્ર)

અનુપમ સરોવરની સમીપે અજિતનાથનું ચૈત્ય હતું અને મરૂદેવી ટુંકની પાસે શાન્તિનાથનું ચૈત્ય હતું ત્યાં નેમનાથજીના ગણધર નંદિષેણુજીએ અજિતશાન્તિ સ્તવનની રચના કરી તેથી તે બન્ને ચૈત્યો પૂર્વાભિમુખ થયાં. મૂળ ગ્રંથકારે અહીં સુધી રચના કરી છે તેમાં ૩૭ ગાથા અને ૨૪૨૩ અક્ષરો આવે છે. બાકીની ગાથાઓ અન્યની કરેલી છે.

૧ સંવચ્છરં રાઘએ ચ દિચ્ચહે ચ ઇતિ પાઠાન્તરમ.

૨ આ સ્તવન એકજ જણે ભણવાનું કહ્યું છે તેનું કારણ એ કે એક સાથે ઘણાના બોલવાથી કાલાહલ થાય તેથી સર્વને ઉપયોગ પૂર્વક સંજળાય નહિ તેથી એક સાથે બોલવાની પદ્ધતિ ઉચિત નથી.

અવશ્ય ભણવું અને સર્વે જનોએ સાંભળવું. એ સ્તવ વિદ્વન્નું
નિવારણ કરનાર છે. ૮

જો પઠઈ જો અ નિસુણુઈ, ઉભઓ
કાલંપિ અજિઅસંતિથયં । નહુ હુંતિ તસ્સ
રોગા, પુંવુપ્પન્ના વિ નાસંતિ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—આજ્ઞતશાંતિ સ્તવને જે પુરૂષ ઇને વખત પણુ
(ઉપલક્ષણથી સવાર, બપોર અને સાંજ) ભણે છે અને જે
સાવધાનપણે સાંભળે છે તેને રોગો હોતા નથી તેમજ પૂર્વે થ-
યેલા (રોગો) પણુ નાશ પામે છે.

જઈ ઈરછહ પરમપયં, અહવા કીત્તિ સુ-
વિત્થડં ભુવણે । તા તેલુકુંદ્રરણે, જિણુવયણે
આયરં કુણુહ* ॥ ૪૦ ॥

૧ કાસ, શ્વાસ, ભગંદર, કોઠ વગેરે રોગો અથવા સર્વ પ્રકારની
પીડાઓ.

* આ ૪૦ ગાથા પ્રસિદ્ધ છે તે સર્વત્ર ખોલાય છે, તે શિવાય બીજી
એ ગાથાઓ પણુ જોવામાં આવે છે; તે નીચે મુજબ—

વવગયકલિકલુસાણું, વવગયનિદંતરાગદોસાણું ।

વવગયપુણુખ્ભવાણું, નમોત્થુ તે દેવાહિદેવાણું ॥ ૧ ॥

અર્થ—જો તમે મોક્ષપદને વાંચતા હો અથવા ત્રણ ભુવ-
નમાં વિસ્તાર પામેલી કીર્તિને ઇચ્છતા હો તો ત્રણ લોકનો ઉદ્ધાર
કરનારા જિનવચનને વિષે આદર કરો. ૪૦

॥ ઇતિ અજિતશાંતિસ્તવનં સંપૂર્ણમ્. ॥

નાશ પામ્યાં છે કલેશ અને મલીનતા જેનાં એવા, નિર્મળપણે નાશ
પામ્યાં છે રાગ દ્વેષ જેનાં એવા, ગયા છે પુનર્જન્મ જેનાં એવા તે દેવાધિ-
દેવોને નમસ્કાર હો. ૧.

સઠ્ઠં પસમઇ પાવં, પુણ્ણં વઠ્ઠંઈ નમંસમાણ્ણસ્સ ।

સંપુણ્ણયંદવયણ્ણસ્સ, કિત્તણ્ણે અજિયસંતિસ્સ ॥ ૨ ॥

સંપૂર્ણ ચંદ્રના જેવા મુખવાળા અજિતનાથ અને શાંતિનાથ જિનનું
કીર્તન કર્યું છે તે વંદન કરનારનાં સર્વ પાપ વિશેષે શાંત થાય છે અને
પુન્ય વધે છે. ૨.

---

૭ ॥ અથ *ભક્તામરસ્તોત્રપ્રારમ્ભઃ ॥

શબ્દાર્થ.

ભક્તામર-ભક્તિમંત દેવતાઓના.
મણિપ્રભાણાં-મણિઓની કાંતિ-
ઓને.

પ્રણૃતમૌલિ-નમેલા મુકુટને વિષે
રહેલ.

ઉઘોતકં-પ્રકાશ કરનાર.

* આ ભક્તામર સ્તોત્ર, લઘુશાંતિના કર્તા શ્રીમાનદેવસૂરિની પાટે આવેલા શ્રીમાનતુંગસૂરિએ રચ્યું છે. સ્તોત્ર રચવાનો હેતુ આ પ્રમાણે જાણવો-શ્રી માલવ દેશમાં ઉજ્જયીની નગરીમાં શ્રી વૃદ્ધભોજ નામે રાજની સભામાં મયૂર અને બાણ પ્રમુખ યૌદ્ધ વિદ્યામાં પ્રવિણ અને ન્યાય, વેદાંત, મીમાંસા, સાંખ્ય, વૈશેષિક, પાતાંજલી વગેરે પદ્મશાસ્ત્રના જ્ઞાણુ, દેવતાની સાન્નિધ્યવાળા અને ગર્વિષ્ઠ એવા પાંચશે પંડિતો હતા. એકદા મયૂર પંડિતે પોતાની પુત્રી જે બાણુ પંડિતને પરણાવી હતી તેના ઘર પાસેથી જતાં તે દંપતીનો માંહોમાંહે થતો કવલ સાંભળીને મર્મમાં હાંસી કરી. તેથી તેની પુત્રીએ તેને શ્રાપ આપ્યો. પુત્રીના શ્રાપથી મયૂર કુપ્તી થયો. પછી તેણે સો કાવ્યવડે સ્તુતિ કરી સૂર્યદેવને પ્રસન્ન કર્યાં, સૂર્યે પ્રત્યક્ષ થઈ તેનો કાઠ મટાડ્યો; તેથી તેની ખ્યાતી થઈ. તેથી બાણુ પંડિતે ઈર્ષ્યાને લીધે પોતાના હાથપગ કાપીને સો કાવ્યવડે ચંડીદેવીને પ્રસન્ન કરી, ચંડીએ પ્રત્યક્ષ થઈ તેના હાથપગ નવા કર્યાં; તેથી તેની પણ વિશેષ ખ્યાતી થઈ. આવા ચમત્કારથી લોકો શિવધર્મની પ્રશંસા કરવા લાગ્યા અને જ્ઞૈનધર્મની નિંદા કરવા લાગ્યા કે જ્ઞૈનીઓ ઉદરનિર્વાહ પૂરતી કષ્ટક્રિયા કરે છે પણ કોઈ ચમત્કારી કવિ કે પંડિત તેમનામાં નથી. એક દિવસે વૃદ્ધભોજ રાજાએ શ્રાવકોને પૂછ્યું કે તમારામાં કોઈ આવા વિદ્યાવાળા છે ? ત્યારે શ્રાવકોએ કહ્યું કે હે સ્વામી ! શ્રીમાનતુંગ સૂરિ આ વખતમાં મહા પ્રભાવિક છે. તે સાંભળી રાજાએ તેમને બોલાવવાથી તેઓ ત્યાં આવ્યા. પ્રવેશમહોત્સવ

દલિતપાપ-દલન કર્યો છે પાપરૂપ
સમ્યક્-રૂડે પ્રકારે.

પ્રણમ્ય-નમસ્કાર કરીને.
યુગાદૌ-યુગની આદિમાં.

આલંબન-આધારભૂત.

પતતાં-પડતા.

યઃ-જે ભગવંત.

તમેવિતાન-અધિકારનો સમૂહ જેણે
એવા.

જિનપાદ યુગ-તીર્થિકરના ચરણ યુ-
ગલને.

ભવજલે-ભવ સમુદ્રમાં.

જનાનાં-ભવ્યજનોને.

સંસ્તુતઃ-રૂડે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલાછે.

વખતે બ્રાહ્મણોએ ઘીથી ભરેલું કચ્છેળું એક માણસના હાથમાં આપી સૂરિ
મહારાજને બતાવ્યું, તેથી સૂરિએ એક સળી યાચી લઈને તે ઘીના કચ્છોળામાં
મૂકી. આમ કરવાનું કારણ શ્રાવકોએ પૂછવાથી તેમણે જણાવ્યું કે ઘૃતમૂર્ણ
કચ્છેળું બતાવી બ્રાહ્મણોએ સૂચના કરી કે કચ્છોળા માંહેનાં ઘીની પેઠે અ-
મારાવડે આ નગરી પૂરી ભરેલ છે તેમાં તમારો અવકાશ નથી. તેથી અમે
સળી નાખીને સૂચવ્યું કે જેમ ઘીમાં સળી પ્રવેશ કરે છે તે પ્રમાણે અમારો
પણ આ નગરીમાં પ્રવેશ (સમાસ) થશે. હવે એક વખત રાજા પાંચશં
પંડિતો સાથે સભામાં બેઠો છે ત્યાં શ્રીમાનતુંગસૂરિને બોલાવીને પૂછ્યું કે
તમારામાં કાંઈ વક્તૃત્વ શક્તિ છે ? ત્યારે સૂરિએ હા પાડવાથી વાદ ચાલ્યો,
તેમાં જગત્ કર્તૃત્વનું ખંડન કરી સર્વાને નિરૂત્તર કર્યા; ત્યારે રાજાએ કહ્યું
કે બાણ મયૂરની પેઠે કાંઈ દૈવીશક્તિ હોય તો બતાવો. પછી સૂરિના કહે-
વાથી તાળાવાળી ૪૨ (૪૮) બેડીઓ પહેરાવીને એક ઓરડામાં તેમને
પૂર્યા અને દરવાજા મજબુત રીતે બંધ કરી તેને સાત તાળાં માર્યા અને
આબુખાબુ બ્રાહ્મણો તથા પહેરેગીરો રાખ્યા. પછી માનતુંગસૂરિએ ભક્તા-
મરસ્તોત્ર રચવા માંડ્યું. એકેક કાવ્ય કરતે છતે એક બેડી અને એક
તાળું તૂટતું ગયું અને દ્વાર તથા તેના તાળાં સ્વયમેવ ઉઘડી ગયાં. આવો
અમત્કાર જોઈ રાજાએ વિસ્મય પામી ગુરૂનું બહુમાન કર્યું અને તે જોઈ
શાસનમાં પ્રીતિવાળો થયો. આ વૃહદ્ગચ્છીય શ્રીમાનતુંગસૂરિ શ્રી વીર
પ્રભુની વીશમી પાઠે થયા છે.

સકલવાઙ્મય-સમસ્ત શાસ્ત્ર સંબંધી.

ઉર્ભૂતપુદ્ગિ-ઉત્પન્ન થયેલ યુદ્ધિવડે.

સુરલોક નાથૈઃ-દેવલોકના સ્વામી

(ઇંદ્રો) વડે.

ચિત્તહરૈઃ-ચિત્તને હરણુ કરનારાં.

સ્તોભ્યે-સ્તવીશ.

અહમપિ-હું પણ.

જિનેંદ્રઃ-જિનેશ્વરને.

વિના-રહિત.

વિષ્ણુઃ-દેવતાઓએ.

સ્તોતું-સ્તુતિ કરવાને.

સમુદ્યતમતિઃ-૩૬ પ્રકારે ઉત્પન્ન થઈ
છે મતિ જેને એવા.

ખાલઃ-ખાળકને.

જલસંસ્થિતં-પાણીમાં ૩૬ પ્રકારે રહેલ.

અન્યઃ-બીજાં.

ઈચ્છતિ-ઈચ્છે.

સહસા-તત્કાળ.

વક્તું-કહેવાને.

ગુણ સમુદ્ર !-હે ગુણના સાગર !

તે-તમારા.

ક્ષમઃ-સમર્થ (થાય).

પ્રતિમઃ-સમાન.

પવનોદ્ધત-પવનવડે ઉદ્ધત થયેલ છે

વા-અથવા.

તરીતું-તરવાને.

તત્વબોધાત-રહસ્યના બોધ થઈ.

પદ્મિઃ-કુશળ.

સ્તોત્રૈઃ-સ્તોત્રોવડે.

જગત્ત્રિતય-ત્રણ જગત્તા.

ઉદારૈઃ-ઉદાર.

કિલ-નિશ્ચે.

તં પ્રથમં-તે, પ્રથમ.

બુદ્ધ્યા-બુદ્ધિવડે.

અપિ-પણ.

અચિંતપાદપીઠ !-અચિંત કર્યું

છે પાદાસન જેનું એવા.

વિગતત્રયઃ-વિશેષે ગઈ છે લગ્ન
જેની એવા.

વિહાય-મૂકીને.

ઈન્દુષિંખઃ-ચંદ્રિંખને.

કઃ-કોણ.

જનઃ-મનુષ્ય.

અહીતું-અહણુ કરવાને.

ગુણાન્-ગુણોને.

શશાંક કાંતાન્-ચંદ્રમા સરખા મ-
નોહર.

સુરગુરુ-બૃહસ્પતિ.

કલપાંતકાલ-પ્રલયકાળના.

નકચકં-મગરમત્સ્યનો સમૂહ જેને
વિષે એવા.

અલઃ-સમર્થ.

અમ્બુનિધિં—મહાસાગરને.

સૌ—એવો.

તવ—તમારી.

સુનીશ !—મુનિના સ્વામી.

સ્તવં—સ્તવનને.

પ્રવૃત્તઃ—પ્રવૃત્ત થયો છું.

પ્રીત્યા—પ્રીતિવડે.

અવિચાર્ય—નહિ વિચારીને.

મૃગેન્દ્રં—સિંહની.

કિં—શું ?

પરિપાલનાર્થે—રક્ષણને અર્થે.

ભુજ્જલ્યાં—એ હાથવડે.

તથાડપિ—તોપણ.

ભક્તિવશાત્—ભક્તિના વશ થકી.

કર્તું—કરવાને.

વિગતશક્તિઃ—ગયેલ છે શક્તિ
જેની એવો.

આત્મવીર્યં—પોતાના બળને.

મૃગઃ—હરણ.

ન અભ્યેતિ—સામે નથી થતો.

નિજશિશોઃ—પોતાના બાળકના.

મંગળ તથા અભિધેય.

ભક્તામરપ્રણુતમૌલિમણિપ્રભાણુ-મુ-
ઘોતકં દલિતપાપતમોવિતાનં ॥ સમ્યક્
પ્રણુમ્ય જિનપાદયુગં યુગાદા-વાલંબનં ભ-
વજલે પતતાં જનાનામ્ ॥ ૧ ॥

યઃ સંસ્તુતઃ સકલવાદ્યંયતત્ત્વબોધા-
દુર્ભૂતપુદ્ગિપદુભિઃ સુરલોકનાથૈઃ ॥ સ્તોત્રૈ-
ર્જગત્ત્રિતયચિત્તહરૈરૂદારૈઃ, સ્તોષ્યે કિલાહ-

મપિ તં પ્રથમં જિનેન્દ્રમ્ ॥ ૨ ॥ યુગ્મં ॥

અર્થ—લક્ષિતમંત દેવતાઓના નમેલા મુકુટને વિષે રહેલ મણિઓની કાંતિઓને પ્રકાશ કરનાર, દલન કર્યો છે પાપરૂપ અંધકારનો સમૂહ જેણે એવા અને યુગની આદિમાં ભવ સમુદ્રમાં પડતા ભવ્ય જનોને આધારભૂત એવા (પ્રથમ) તીર્થંકરના ચરણ યુગલને રૂઠે પ્રકારે નમસ્કાર કરીને; જે ભગવંત, સમસ્ત શાસ્ત્રના રહસ્યના જ્ઞાનથકી ઉત્પન્ન થયેલ બુદ્ધિવડે કુશળ એવા ઇંદ્રોવડે, ત્રણ જગતના ચિત્તને હુરણ કરનારાં અને ઉદ્ધાર સ્તોત્રોવડે રૂઠે પ્રકારે સ્તુતિ કરાયેલા છે તે પ્રથમ જિનેન્દ્રને હું પણ નિશ્ચે સ્તવીશ. ૧-૨

કવિએ ખતાવેલી પોતાની લઘુતા.

બુદ્ધયા વિનાઽપિ વિબુધાર્ચિતપાદપીઠ!,
સ્તોતું સમુદ્યતમતિર્વિગતત્રપોઽહમ્ ॥ બાલં
વિહાય જલસંસ્થિતમિન્દુભિમ્બ-મન્યઃ ક
ઈચ્છતિ જનઃ સહસા ત્રહીતુમ્ ? ॥ ૩ ॥

અર્થ—હે વિબુધાર્ચિતપાદપીઠ (દેવતાઓએ અથવા પંડિતોએ અર્ચન કર્યું છે પાદાસન જેનું એવા) ! બુદ્ધિ (પ્રબલ

૧ ધર્મપ્રવર્તનની આદિમાં અર્થાત્ ધર્મનો વિચ્છેદ થયા પછી ફરી ધર્મની પ્રવૃત્તિ થાય તે યુગની આદિ જાણવી. એટલે ત્રીજા આરાને છેડે.

પ્રજ્ઞા) વિના પણ સ્તુતિ કરવાને રૂઢે પ્રકારે ઉદ્ધમવાળી મતિ છે જેની એવો અને વિશેષે અંધ છે લક્ષ્મ જેની એવો (શક્તિ વિના સ્તુતિ કરવાને તત્પર થયો માટે લક્ષ્મ વિનાનો-ધીઠો) હું છું. પાણીને વિષે રૂઢે પ્રકારે રહેલ (પ્રતિબિંબિત થયેલ) ચંદ્રમાના બિંબને બાળકને મૂકીને (બાળક સિવાય) બીજો કયો મનુષ્ય તત્કાળ ગ્રહણ કરવાને ઇચ્છે. અર્થાત્ બાળક વિના બીજો કોઈ બુદ્ધવાન જળપ્રતિબિંબિત ચંદ્રને ગ્રહણ કરવા ઇચ્છતો નથી તેમ હું પણ બાળકની પેઠે અશક્ત છતાં સ્તુતિ કરવાને ઇચ્છું છું. ૩

સ્તુતિ કરવાની અશક્યતાનું વર્ણન.

વક્તું ગુણાન ગુણસમુદ્ર ! શશાંકકાં-
તાન્, કસ્તે ક્ષમઃ સુરગુરુપ્રતિભોઽપિ બુદ્ધયા ॥
કલ્પાંતકાલપવનોદ્ધતનકચકં, કો વા તરીતુ-
મલમંબુનિધિ ભુજલ્ક્યામ્ ॥ ૪ ॥

અર્થ—હે ગુણસમુદ્ર (ધૈર્ય ગાંભીર્યાદિ ગુણનાં સ્થાન) ! ચંદ્રમા સરખા મનોહર-ઉજ્જવળ એવા તમારા ગુણોને બુદ્ધિવડે કરીને બૃહસ્પતિ સમાન એવો પણ કયો પુરૂષ કહેવાને સમર્થ

૧ વા ઉપમાને વિષે વપરાયેલ છે. મતલબ કે જેમ સમુદ્રને કોઈ બે હાથવડે તરી શકે નહિ તેમ તમારા ગુણો કહેવાને બૃહસ્પતિ જેવા પણ સમર્થ થાય નહિ.

થાય ? અર્થાત્ કોઈ સમર્થ થતો નથી. અથવા તો પ્રલય કાળના પવનવડે ઉદ્ધત થયેલ (ઉછળી રહ્યો) છે મગર મત્સ્યનો સમૂહ જેને વિષે એવા સમુદ્રને ક્યો પુરૂષ જે ભૂળવડે તરવાને સમર્થ થાય ? ૪.

સ્તોત્ર રચવાનો હેતુ.

સોઽહં તથાઽપિ તવ ભક્તિવશાન્મુનીશ!,
કર્તું સ્તવં વિગતશક્તિરપિ પ્રવૃત્તઃ॥ પ્રીત્યા-
ઽઽત્મવીર્યમવિચાર્ય મૃગો મૃગેન્દ્રં, નાભ્યેતિ
કિં નિજશિશોઃ પરિપાલનાર્થમ્ ॥ ૫ ॥

અર્થ—હે મુનીશ (તત્ત્વને જાણનારા મહર્ષિઓના સ્વામી)!
એવો (સ્તોત્ર કરવાને અસમર્થ) હું છું તો પણ તમારી ભ-
ક્તિના વશ થકી (ભક્તિના આગ્રહથી) વિશેષે ગઈ છે શાક્રત
જેની (શક્તિ રહિત) એવો છતો પણ સ્તવન કરવાને હું
પ્રવૃત્ત થયો છું. હરિણ, સ્નેહવડે પોતાના બાળકના રક્ષણને માટે
પોતાનું બળ નહિ વિચારીને સિંહની સામે શું નથી થતો (લડ-
વાને શું સન્મુખ નથી જતો) ? ૫.

શબ્દાર્થ.

અદ્વપશ્રુતં—થોડા શાસ્ત્રને જાણનાર.

પરિહાસધામ—હાસ્યનું સ્થાન.

ભક્તિરેવ—ભક્તિજ.

શ્રુતવતાં—અહુ શ્રુતોને.

ત્વત—તમારી.

મુખરીકુરૂતે—વાચાળ કરે છે.

બલાત્—બલાત્કાર.

ચત્—જે કારણ માટે.

મઘૌ—ચૈત્ર માસમાં.

વિરૈતિ—મોલે છે.

ચાચૂતકલિકા—મનોહર આત્ર ક-
લિકાનો.

ભવસંતતિ—ભવ પરંપરાવડે.

પાપં—પાપ.

ક્ષયં—ક્ષયને.

શરીરભાજનં—દેહધારીઓનું.

અલિનીલં—બ્રમર જેવો કાળો.

આશુ—શીઘ્ર.

ભિન્નાભવ—નાશ પામેલો હોય તેમ.

અધકારં—અધારં.

મત્વા—માનીને.

મયા—મારાવડે.

આરભ્યતે—આરંભ કરાય છે.

પ્રભાવાત્—પ્રભાવવડે.

હરિષ્યતિ—હરણ કરશે.

નલિનીદલેષુ—કમલીનીના પત્રને વિષે.

નનુ—નિષ્ણે.

આસ્તાં—હર રહો.

સમસ્તદોષં—સમગ્ર દોષ જે થકા એવું.

જગતાં—જગત્ના.

હંતિ—હણે છે.

સહસ્રકિરણઃ—સૂર્ય.

મામ્—મને.

કોકિલઃ—કાયલ.

મધુરં—મનોહ્ર.

તત્—તે.

નિકરૈકહેતુઃ—સમૂહ તેજ એક હેતુ છે.

સંસ્તવેન—રૂડા સ્તવન વડે.

સન્નિબદ્ધં—અધાયેલ.

ક્ષણાત્—ક્ષણવારમાં.

ઉપૈતિ—પામે છે.

આકાંતલોકં—લોકમાં વ્યાપ્ત થયેલ.

અરોષં—સમસ્ત.

સૂર્યોશુ—સૂર્યના કિરણોવડે

શાવરં—અધારી રાત્રીથી ઉત્પન્ન
થયેલ.

ધતિ—એમ.

મદં—આ.

તનુધિયા—મંદ શુદ્ધિવાળા.

ચિતો—ચિત્તને.

સતાં—સંજનોના.

મુક્તાફલચુતિઃ—મોતિની કાંતિને.

ઉદયિદુઃ—પાણીનું ટીપું.

અસ્ત—નાશ પામ્યા છે.

સંકથા—કથા.

દુરિતાનિ—પાપોને.

હરે—હર રહો.

કુરુતે—કરે છે.

પ્રભાએવ-પ્રભાજ.

જલજાનિ-કમળો.

વિકાશભાંજિ-વિકસ્વર.

ભુવનભૂષણભૂત-ત્રણ ભુવનના આભુષણ
તુલ્ય.

ભુવિ-જગતમાં.

અભિષ્ટુવન્તઃ-સ્તુતિ કરનારા.

ભવન્તિ-થાય છે.

તેન-તે વડે.

આશ્રિતઃ-સેવકને.

આત્મસમઃ-પોતાની તુલ્ય.

પદ્માકરેષુ-કમળના સમૂહ વાળા

સરોવરને વિષે,

અત્યર્ભૂતઃ-અત્યંત આશ્ચર્ય.

ભૂતૈઃ-સત્ય.

ગુણૈઃ-ગુણોવડે.

ભવન્તઃ-તમોને.

તુલ્યા-સરખા.

ભવતઃ-તમારી.

ભૂત્યા-સંપત્તિવડે.

ધૃષ્ટુ-આ લોકમાં.

ન કરોતિ-નથી કરતા.

અદ્યપશ્રુતં શ્રુતવતાં પરિહાસધામ, ત્વ-
દ્ભક્તિરેવ મુખરીકુરૂતે બલાન્મામ્ ॥ યત્કો-
કિલઃ કિલ મધૌ મધુરં વિરૌતિ, તચ્ચાચ્ચૂ-
તકલિકાનિકરૈકલેતુઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ—અદ્ય શાસ્ત્રના યોધવાળા અને બહુશ્રુત (ઘણા
શાસ્ત્રને જાણનારા પંડિતો) ને હાસ્યનું સ્થાન એવા મને તમારી
ભક્તિજ બલાત્કારથી વાચાળ કરે છે. જે કારણ માટે કોયલ
નિશ્ચયે ચૈત્રમાસ (વસંત ઋતુ) માં મધુર શબ્દ બોલે છે તેનો
મનોહર આમ્રકલિકાનો સમુહ તેજ એક હેતુ (કારણ) છે.
અર્થાત્ જેમ આંબાનો મોર ખાવાથી કોયલ મધુર સ્વર બોલે છે
તેમ હું તમારી ભક્તિરૂપ શક્તિવડે સ્તોત્ર કરીશ. ૬.

સ્તવના કરવાથી થતો લાભ.

ત્વત્સંસ્તવેન ભવસંતતિસન્નિબદ્ધં,
પાપં ક્ષણાત્ક્ષયમુપૈતિ શરીરભાજમ્ ॥ આ-
કાંતલોકમલિનીલમશેષમાશુ, સૂર્યાશુભિન્ન-
ભિવ શાર્વરમન્ધકારમ્ ॥ ૭ ॥

અર્થ—હે ભગવંત ! તમારા રૂઠા સ્તોત્રવડે (ગુણવર્ણન-
વડે) દેહુધારીઓ (પ્રાણીઓ) નું સંસારની પરંપરાવડે બંધાયેલ
પાપ (અશુભ કર્મ), જેમ વ્યાપ્ત થયેલ છે લોક જેનાથી એવો
(લોકમાં વ્યાપી રહેલો) અને ભ્રમર જેવો કાળો કૃષ્ણપક્ષની
રાત્રી સંબંધી સમસ્ત અંધકાર, શીઘ્ર સૂર્યના કિરણોવડે નાશ
પામે છે, તેમ ક્ષણવારમાં ક્ષયને પામે છે. ૭.

સ્તવન કરવાના હેતુની વિશેષ દ્રઢતા.

મત્વેતિ નાથ ! તવ સંસ્તવનં મયેદ-
મારભ્યતે તનુધિયાઽપિ તવ પ્રભાવાત્ ॥ ચેતો
હરિષ્યતિ સતાં નલિનીદલેષુ, મુક્તાફલઘૃતિ-
મુપૈતિ નનૂદ્ધભિન્દુઃ ॥ ૮ ॥

અર્થ—હે નાથ ! તમારા પ્રભાવવડે તમારું આ સ્તોત્ર સજ્જન પુરૂષોનાં ચિત્તનું હરણુ કરશે, એ પ્રકારે માનીને (ભાષીને) મંદબુદ્ધિવાળો પણ હું તેનાવડે તમારું સ્તોત્ર આરંભ કરાય છે (રચાય છે); અર્થાત્ હું તમારું સ્તોત્ર રચું છું; કેમકે કમલીનીના પત્રને વિષે પહેલ જળાખંડુ નિશ્ચે મુક્તાકૃણ (મોતી) ની જેવી કાંતિને પામે છે. અર્થાત્ કમળ પત્રમાં રહેલ જળખિંડુ કમળના પ્રભાવે મોતી જેવું દેખાય છે તેમ તમારા પ્રભાવવડે કરીને આ સ્તોત્ર સજ્જનોને આનંદકારી થશે. ૮

ભગવાંતની કથાનું માહાત્મ્ય.

‘આસ્તાં તવ સ્તવનમસ્તસમસ્તદોષં,
ત્વત્સંકથાડુપિ જગતાં દુરિતાનિ હંતિ ॥ દૂરે
સહસ્રકિરણુઃ કુરુતે પ્રભૈવ, પન્નાકરેષુ જલ-
ભાનિ વિકાશભાંજિ ॥ ૯ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! નાથ પામ્યાં છે સમસ્ત દોષ (રાગ દ્વેષ કષાયાદિ) જે થકી એવું તમારું સ્તવન દૂર રહો, પરંતુ તમારી કથા (આ ભવ પરભવના ચારત્રની વાર્તા અથવા તમારું નામ) પણ જગતનિવાસી લોકોના પાપોને હણે છે. જેમ-સૂર્ય દૂર રહો પરંતુ તેની કાંતિજ (અરૂણોદય) કમળના સમૂહવાળા સરોવરને વિષે કમળોને વિકસ્વર કરે છે. ૯

૧ ક્રિયાના અર્થવાળું અવ્યય છે.

ગુણસ્તુતિનું ક્ષણ.

નાત્યદ્ભૂતં ભુવનભૂષણભૂત ! નાથ !,
ભૂતૈર્ગુણૈર્ભુવિ ભવંતમભિષ્ટુવંતઃ ॥ તુલ્યા
ભવંતિ ભવતો ^૧નનુ તેન ^૨કિંવા, ભૂત્યાઽઽશ્રિતં
ય ઈહ નાત્મસમં કરોતિ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—હે ત્રણ ભુવનના આભૂષણ તુલ્ય, હે નાથ ! સત્ય-ગુ-
ણોવડે કરીને, પૃથ્વીને વિષે તમારી સ્તુતિ કરનારા મનુષ્યો તમારી
સરખા થાય છે (મોક્ષ પામે એટલે તમારી તુલ્ય થાય) તે અતિ
આશ્ચર્ય નથી, અથવા જે સ્વામી આ લોકને વિષે પણ પોતાના
આશ્રિત (સેવક) ને લક્ષ્મી વડે પોતાની તુલ્ય ન કરે તેવા
(સ્વામિ) વડે કરીને શું ! અર્થાત્ કાંઈજ નહિ.

શબ્દાર્થ.

દૃષ્ટા-જ્ઞેષ્ઠને.

ભવંતં-તમોને.

અનિમેષ-મટકું માર્યા વિના, એકી વિલોકનીયઃ-જ્ઞેવા યોગ્ય.

નજરે.

અન્યત્ર-ખીજે સ્થાને.

૧ પ્રશ્નના અર્થમાં પણ વપરાય.

૨ જે પોતાના સેવકને પોતાની સમાન કરે તેજ ખરે સ્વામી જ્ઞ-
ણુવો, ખીજ સ્વામી કંઈ ગણતરીમાં નથી; એવો આ લોકમાં પણ વ્ય-
વહાર છે. તો હે ભગવંત ! તમે ખરા સ્વામી છો માટે હું પણ તમારી
સ્તવનાવડે તમારા તુલ્ય તીર્થકરની ઋદ્ધિ પામીશ; એવી યાચના સ્તોત્રકાર
કરે છે.

તોષ-સંતોષને

જનસ્થ-મનુષ્યની.

પીત્વા-પીને.

શશિકરઘૃતિ-ચંદ્રના કિરણોની કાંતિ
જેવા.

જલનિધેઃ-લવણ સમુદ્રના.

ઇચ્છત્-ઇચ્છે.

શાંતરાગચ્ચિલિઃ-શાંત રસના ભા-
વની છાયાવાળા.

ત્રિભુવન-ત્રણભુવનને વિષે.

તાવંત-તેટલા.

એવ-નિશ્ચયાર્થે.

અણુવઃ-પરમાણુઓ.

યત્-જે કારણ માટે.

સમાનં-સરખું.

હિ-નિશ્ચે.

અસ્તિ-છે.

કવ-ક્યાં.

નેત્રહારિ-નેત્રને હરણ કરનારું.

નિઃશેષ-સંમસ્ત પ્રકારે.

જગત્ત્રિતય-ત્રણ જગતની.

બિંબં-બિંબ.

નિશાકરસ્થ-ચંદ્રમાનું.

યદ્-જે.

ભવતિ-થાય છે.

કલ્પં-સરખું.

શશાંકકલાકલાપ-ચંદ્રની કળાના

ઉપયાતિ-પામે.

ચક્ષુઃ-નેત્ર-આંખ.

પયઃ-પાણીને.

દુગ્ધસિંધોઃ-ક્ષીર સમુદ્રના.

ક્ષારંજલં-ખારા પાણીને.

અશિતું-પીવાને.

યૈઃ-જે.

પરમાણુલિઃ-પરમાણુઓવડે.

નિર્માપિતઃ-નિર્માણ કરાયેલા છે.

એકલલામભૂત !-અદ્વિતીય તિલક
સમાન.

ખલુ-નિશ્ચે.

પૃથિવ્યાં-જગતમાં.

તે-તમારા.

અપરં-ખીજું.

રુપં-રૂપ.

વક્ત્રં-મુખ.

સુરનરોરગ-દેવ, મનુષ્ય અને ભ-
વનપતિનાં

નિર્જિત-જીતી છે,

ઉપમાનં-ઉપમા જેણે એવું.

કલંકમલિનં-કલંક વડે ગ્લાની
પામેલું.

વાસરે-દિવસે.

પાંડુપલાશ-પીળા ખાખરાના પાન.

સંપૂર્ણ મંડલ-સંપૂર્ણ મંડળ-
વાળા પૂર્ણિમાના.

સમૃહ સરખા.
ગુણાઃ-ગુણો.
તવ-તમારા.
યે-જે પુરૂષો.
તાન્-તેને.
સંચરતઃ-વિચરતા.
ચિત્રં-આશ્ચર્ય.
યદિ-જો.
અંગનાભિઃ-સ્ત્રીઓવડે.
મનાક્-કિંચિત્.
વિકારમાર્ગે-વિકારની ચેષ્ટાને.
મરૂતા-વાયુવડે.
અચલેન-પર્વતો જેનાથી એવા.
શિખરં-શિખર-ટોચ.
કદાચિત્-ક્યારે પણ.

શુભ્રા-ઉજ્જવળ.
ત્રિભુવનં-ત્રણ ભુવનને.
લંઘયંતિ-ઉલ્લંઘન કરે છે.
સશ્રિતાઃ-આશ્રય કરીને રહેલા છે.
નિવારયતિ-નિવારણ કરે.
યથેષ્ટં-સ્વેચ્છાએ.
અત્ર-અહીં.
ત્રિદશ-દેવતાઓની.
નીતં-પામેલું.
મનઃ-મન.
કલ્પાંતકાલે-પ્રલયકાળના.
ચલિત-કંપાયમાન થયા છે.
મંદરાદ્રિ-મેરૂપર્વતનું.
ચલિતં-ચલાયમાન થયેલું.

ભગવદ્દર્શનનું ક્ષણ.

દૈવૌ ભવંતમનિમેષવિલોકનીયં, નાન્યત્ર
તોષમુપયાતિ જનસ્ય ચક્ષુઃ ॥ પીત્વા પયઃ
શશિકરઘુતિદ્ગુઘસિંધોઃ, ક્ષારં જલં જલનિ-
ઘેરશિતું ક* ઈચ્છેત ? ॥ ૧૧ ॥

* ક્ષીર સમુદ્રના નિર્મળ જળ તુલ્ય જિનદેવનું દર્શન પામીને લવણ સમુદ્રના ખારા પાણી તુલ્ય અન્ય દેવના દર્શનને કાણ વાંછે ? અર્થાત્ કાઈ ન જ ઇચ્છે.

અર્થ—મિષોન્મિષ (મટકું મારવું) રહિતપણે જોવા યોગ્ય (એકીટસે-એકીનજરે જોવા યોગ્ય) એવા તમોને જોઈને મનુષ્યની ચક્ષુ ધીજે સ્થાને (અન્ય દેવમાં) સંતોષ (આનંદ) પામતી નથી. કેમકે ચંદ્રના કિરણની કાંતિ જોવા (ઉજવળ) ક્ષીર સમુદ્રના પાણીને પીને લવણ સમુદ્રના ખારા પાણીને પીવાને કોણ ઇચ્છે ? ૧૧

ભગવંતના રૂપનું વર્ણન.

યૈઃ ^૧શાંતરાગરૂચિભિઃ પરમાણુભિસ્ત્વ^૨,
 નિર્માપિતસ્ત્રિભુવનૈકલલામભૂત ! ॥ તાવંત
 એવ ખલુ તેઽપ્યણુવઃ પૃથિવ્યાં, યત્તે સમા-
 નમપરં ન હિ રૂપમસ્તિ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—હે ત્રણ ભુવનને વિષે અદ્વિતીય તિલક (આભરણ) સમાન ! શાંત રસના ભાવની છાયાવાળા જે પરમાણુઓવડે તમે નિર્માણ કરાયેલા છો તે પરમાણુઓ પણ જગતમાં નિશ્ચે તેટલાજ છે, જે કારણ માટે તમારા સમાન ધીજું કોઈ રૂપ (આ જગતમાં) નિશ્ચે નથી. ૧૨

૧ “ શાંત થઈ છે રાગની છાયા (ઇચ્છારૂપ મોહનીયકર્મ) જે થકી એવા ” એવો અર્થ પણ થાય છે.

૨ જેની સાથે વિશેષ પ્રીતિ હોય તેને એક વચને બોલાવાય છે.

૩ મરતકે ધારણ કરેલી પુષ્પની માળા અથવા તિલક તે લલામ.

ભગવંતના મુખનું વર્ણન.

વક્રં કવ તે સુરનરોરગનેત્રહારિ, નિઃશે-
ધનિર્જિતજગત્ત્રિતયોપમાનમ્ ॥ બિંબં ક-
લંકમલિનં ^૧કવ નિશાકરસ્ય, યદ્રાસરે ભ-
વતિ ^૨પાંડુપલાશકલ્પમ્ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—દેવ, મનુષ્ય અને ભવનપતિ (નામકુમાર) દેવના નેત્રને હુરણ કરનારું (મોહ પમાડનારું) તથા સમસ્ત પ્રકારે છુટી છે ત્રણ જગતની ઉપમા (કમળ, ચંદ્ર, દર્પણ આદિ પદાર્થોની) જેલે એવું તમારું મુખ ક્યાં ? અને લાંછન-કલંકવડે મલિન (ગ્લાની પામેલું) તથા જે દિવસે પીળા ખાખરાના પાન સરખું (નિસ્તેજ) થાય છે એવું ચંદ્રમાનું બિંબ ક્યાં ? અર્થાત્ ચંદ્ર બિંબ કરતાં ભગવંતના મુખનું તેજ અત્યંત નિર્મળ છે માટે તે ઉપમા સંભવે નહિ. ૧૩

ભગવંતના ગુણની વ્યાપ્તિ.

સંપૂર્ણમંડલશશાંકકલાકલાપ-શુભ્રા ગુ-

૧ એ વસ્તુનો મુકાબલો કરવામાં કવ શબ્દ મોટું અંતર સચવનારો છે.

૨ ખાખરાનું પાન પાકવાથી પીળું પડી જાય છે તેના જેવું નિસ્તેજ-શીકું.

શુશ્રિભુવનં તવ લંઘયંતિ ॥ ચે સંશ્રિતા-
શ્રિજગદીશ્વર ! નાથમેકં, કસ્તાન્નિવારયતિ
સંચરતો યથેષ્ટમ્ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—હે ત્રણ જગતના ઈશ્વર ! સંપૂર્ણ મંડળવાળા પૂ-
ર્ણમાના ચંદ્રની કળાના સમૂહ સરખા ઉજ્જવળ એવા તમારા
ગુણો ત્રણ ભુવનને લલ્લંઘન કરે છે (ત્રણ ભુવનને વ્યાપીને ર-
હેલા છે). કેમકે જે એક (અદ્વિતીય-સમર્થ) નાથને આશ્રય
કરીને રહેલા છે તેને સ્વેચ્છાએ વિચરતાં કોણુ નિવારણુ કરી
શકે. અર્થાત્ ત્રણે ભુવન ભગવંતના ગુણુ ગ્રહણુ કરવામાં તત્પર
હોય છે. ૧૪

ચિત્રં કિમત્ર યદિ તે ત્રિદશાંગનાભિ-
નીતં મનાગપિ મનો ન વિકારમાર્ગમ્ ॥
કલ્પાંતકાલમરૂતા ચલિતાચલેન, કિં મંદરા-
દ્રિશિખરં ચલિતં કદાચિત્ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—હે દેવ ! દેવાંગનાઓવડે તમારું મન જરા પણ
વિકારની ચેષ્ટાને પામ્યું નથી તેમાં શું આશ્ચર્ય છે ? કેમકે કં-
પાયમાન થયા છે અન્ય પર્વતો જેનાથી એવા પ્રલયકાળના પવન
વડે ક્યારે પણ મેરૂપર્વતનું શિખર ચલાયમાન થયેલું છે ? અ-

ચીત્ કલ્પાંતકાળનો પવન, અન્ય પર્વતને કંપાવી શકે છે પણ
મૈત્રને કંપાવી શકતો નથી, તેમ દેવાંગનાઓ હુરિહરાદિ અન્યને
ક્ષોભ પમાડે છે પણ તમને ક્ષોભ પમાડી શકતી નથી. ૧૫

શબ્દાર્થ.

નિર્ધૂમવર્ત્તિ:-ધુમાડા અને વાટ રહિત.	અપવર્જિત તૈલપૂર:-ત્યાગ કર્યો છે તેલનો પૂર જેણે એવો.
કૃત્સ્નં-સમગ્ર.	જગત્રયં-ત્રણ જગતને.
પ્રકટીકરોષિ-પ્રકટ કરો છો.	ગમ્ય:-સુઝાઈ જવા યોગ્ય.
ઝાતુ-કદાપિ.	મૃતાં-પવનોને.
અચલાનાં-પર્વતો જે થકી એવા.	દીપ:-દીપક.
અપર:-અપૂર્વ-લોકોત્તર.	અસિ-છો.
જગત્ પ્રકાશ:-જગત્ પ્રસિદ્ધ.	અસ્તં-અસ્તને.
ઉપચાસિ-પામે છે.	રાહુગમ્ય:-રાહુવડે ગ્રસવા યોગ્ય.
સ્પષ્ટીકરોષિ-પ્રકાશ કરો છો.	સહુસા-તત્કાળ.
યુગપત્-સમકાળે-એકસાથે.	જગંતિ-ત્રણ જગતને.
અભોધરોદર-મેઘના મધ્યભાગવડે.	નિરુદ્ધ-આચ્છાદિત થયો છે.
મહાપ્રભાવ:-મહોટો પ્રતાપ જેનો એવા.	સૂર્યાતિશાયિ-સૂર્યથકી અધિક.
સુનીંદ્ર !-મુનિઓના સ્વામી.	મહિમા-મહિમાવાળા.
નિત્યોદયં-નિરંતર ઉદય પામેલું.	લોકે-લોકને વિષે.
મહાંધકાર-મહોટોઅંધકાર જેણેએવું.	દલિતમોહ-દલન કર્યોછે મોહરૂપ,
રાહુવદનસ્થ-રાહુના મુખને.	ગમ્યં-ગ્રસવા યોગ્ય.
વિભ્રાજતે-શોભે છે.	વારિદાનાં-વાદળાંઓને.
અનદ્યકાંતિ-ધણી કાન્તિવાળું.	મુખાખજં-મુખરૂપ કમળ.
રાશાંકળિખં-ચંદ્રના ચિખરૂપ.	વિદોતયત્-પ્રકાશ કરતું.
	શર્વરીધુ-રાત્રીઓને વિષે.

શશિના-ચંદ્રવડે.

વિવસ્વતા-સૂર્યવડે.

મુખેંદુ-મુખરૂપ ચંદ્રમાવડે.

તમસ્સુ-અંધકાર.

વનશાલિનિ-વનવડે શોભાયમાન
થયેલ.

ક્રિયત્-શું ?

જલભારનમ્રૈઃ-પાણીના ભારવડે ન-
મી ગયેલા.

ત્વયિ-તમારા વિષે.

કૃતાવકાશઃ-અનંત ધર્માત્મક પદા-
ઓને વિષે કયો છે પ્રકાશ
જેણે એવું.

નાયકેષુ-પોતપોતાનાશાસનના નાયક

સ્ફુરન્મણિષુ-દેહીપ્યમાન મણિઓને
વિષે.

તુ-વળી.

કિરણાકુલે-કાન્તિવડે વ્યાપ્ત.

અહ્નિ-દિવસે.

યુષ્મદ્-તમારા.

દલિતેષુ-દલન કરાયે છે.

નિષ્પન્નશાલિ-પાકેલા શાલીના.

જ્વલોકે-મૃત્યુલોક છે.

કાર્ય-પ્રયોજન

જલધરૈઃ-મેઘોવડે.

જ્ઞાન-જ્ઞાન.

યથા-જેવી રીતે.

વિભ્રાતિ-શોભે છે.

એવં-એ પ્રકારે.

તથા-તેવી રીતે.

હરિહરાદિષુ-હરિહરાદિ દેવોને વિષે

તેજઃ-પ્રકાશ.

યાતિ-પામે છે.

મહત્ત્વં-મોટાદને.

કાચશકલે-કાચના ટુકડાને વિષે.

અપિ-પણ

દીપકની ઉપમાની વ્યર્થતા.

નિર્ધૂમવર્તિરપવજિર્જતતૈલપૂરઃ, કૃ-
ત્સ્તં જગત્ત્રયમિદં પ્રકટીકરોષિ ॥ ૧ ગમ્યો ન

જાતુ મરૂતાં ચલિતાચલાનાં, દીપોઽ^૧પરસ્ત્વ-
મસિ નાથ ! જગત્પ્રકાશઃ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—હે નાથ ! દ્વેષરૂપ ધુમ્ર અને ^૨કામદશારૂપી વાટ રહિત, ત્યાગ કર્યો છે સ્નેહપ્રકાશરૂપ તેલનો પૂર (તેલનું પૂરવું) જેણે એવા, આ સમગ્ર ત્રણ જગતને કેવળજ્ઞાનરૂપ ઉદ્યોતવડે પ્રકાશ કરે છે અને ચલાયમાન થયા છે પર્વતો જેથકી એવા પવનોને કદાપિ ગમ્ય નથી (પવનવડે ઓલાય એવા નથી) એવા જગત્ પ્રસિદ્ધ (અથવા જગતને વિષે જ્ઞાનનો ઉદ્યોત - છે જેનો એવા) તમે અપૂર્વ (લોકોત્તર) દીપક છો. અર્થાત્ લૌકિક દીપક ધુમ્ર, વાટ અને તેલ સહિત છે અને ધરમાંજ માત્ર પ્રકાશ કરે છે તથા પવનવડે ઓલાઈ જાય છે ત્યારે આપ પૂર્વોક્ત ધુમ્ર, વાટ અને તેલ રહિત છતાં ત્રણે લોકને પ્રકાશ કરે છે અને ગમે તેવા પવનવડે આપનો જ્ઞાન પ્રકાશ ઓલાઈ જતો નથી માટે અપૂર્વ દીપક છો. ૧૬

સૂર્યની ઉપમાની વ્યર્થતા.

નાસ્તં કદાચિદ્દુપયાસિ ન રાહુગમ્યઃ,

૧ લૌકિક દીપક (દીવા) થી અન્ય સ્વરૂપવાળો બીજો લોકોત્તર દીપક.

૨ કામની દશ અવસ્થાઓ છે તે આ પ્રમાણે જાણવી—૧ કામની ઇચ્છા, ૨ મેળવવાની ચિંતા, ૩ સ્મરણ, ૪ ગુણકીર્તન, ૫ ઉદ્વેગ, ૬ પ્રલપન—જેમ તેમ ઓલવું, ૭ ઉન્માદ, ૮ અંગદાહ વગેરે વ્યાધિનો સંભવ, ૯ જડતા અને ૧૦ મરણ (કામની પ્રાપ્તિ નહિ થવાથી મરવા તૈયાર થાય).

સ્પષ્ટીકરોષિ સહસા યુગપજ્જગંતિ ॥ નાં-
 ભોધરોદરનિરૂદ્ધમહાપ્રભાવઃ, સૂર્યાતિશાયિ-
 મહિમાઽસિ મુનીંદ્ર ! લોકે ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હે મુનીંદ્ર ! તમે જગતને વિષે સૂર્યથકી અધિકમ-
 હિમાવાળા છો. કેમકે કદાપિ (કોઈ પણ વખતે) અસ્ત પામતા
 નથી. રાહુવડે પ્રસવા યોગ્ય (પાપરૂપ રાહુવડે પરાભવ પામવા
 યોગ્ય) નથી, તત્કાળ સમકાળે ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરો છો
 અને મેઘ (જ્ઞાનાવરણાદિ કર્મરૂપ વાદળાં) ના મધ્ય ભાગવડે
 આચ્છાદિત થયો છે મહોટો પ્રતાપ (જ્ઞાન પ્રકાશ) જેનો એવા
 નથી. અર્થાત્ સૂર્યની ઉપમા પણ આપને ઘટતી નથી કેમકે
 તેના કરતાં પણ આધક મહિમાવાળા તમે છો. ૧૭

ચંદ્રની ઉપમાની વ્યર્થતા.

નિત્યોદયં દલિતમોહમહાંધકારં, ગમ્યં
 ન રાહુવદનસ્ય ન વારિદાનામ્ ॥ વિબ્રાજતે
 તવ મુખાબ્જમનદ્વેષકાંતિ, વિદ્યોતયજ્જગ-
 દ્વપૂર્વશશાંકબિમ્બમ્ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—નિરંતર ઉદય પામેલું, દલન કર્યો છે અજ્ઞાનરૂપ

(મોહનીય કર્મરૂપ) મહોટો અંધકાર જેણે એવું, શાહુ (કુતર્ક વાદીરૂપ) ના મુખને નહિ ઘસવા યોગ્ય, આઠ કર્મરૂપ વાદળાં-ઓને નહિ આચ્છાદન કરવા યોગ્ય, અત્યંત કાન્તિવાળું અને ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરતું એવું તમારું મુખરૂપ કમળ, અપૂર્વ ચંદ્રમાના ણિંખરૂપ શોભે છે. અર્થાત્ ચંદ્રની ઉપમા પણ આપને ઘટતી નથી કેમકે તેના કરતાં પણ આપ અધિક મહિમાવાળા છો. ૧૮

કિં શર્વરીપુ શશિનાઽહિ વિવસ્વતાવા,
 યુષ્મન્મુખેંદુદલિતેષુ તમસ્સુ નાથ ! ॥ નિ-
 ષ્પન્નશાલિવનશાલિનિ જીવલોકે, કાર્યં કિ-
 યજ્જલધરૈર્જલભારનમ્રૈઃ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—હે નાથ ! તમારા મુખરૂપ ચંદ્રમાવડે અંધકાર દલન કરાયે છતે, રાત્રીઓને વિષે ચંદ્રવડે અથવા દિવસે સૂર્યવડે શું પ્રયોજન છે ? અર્થાત્ તે કંઈ કામના નથી. કેમકે પાકેલા શાલી (ડાંગર) ના વનવડે શોભાયમાન થયેલા જીવલોક છતે, પાણીના ભારવડે નમ્ર થયેલા મેઘોવડે શું પ્રયોજન છે ? અર્થાત્ તમારા મુખરૂપ ચંદ્ર વિધમાન છતે ચંદ્ર સૂર્યનું કંઈ પણ પ્રયોજન નથી. ૧૯

પ્રભુના જ્ઞાનની શ્રેષ્ઠતા.

જ્ઞાનં યથા ત્વચિ વિભાતિ કૃતાવકાશં,

નૈવં તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ ॥ તેજઃ સ્પુ-
રન્મણિષુ યાતિ યથા મહત્ત્વં, નૈવં તુ કા-
ચશકલે કિરણાકુલોઽપિ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—હે નાથ ! અનંત ધર્માત્મક પદાર્થોને વિષે ક્યો છે પ્રકાશ જેણે એવું જ્ઞાન (કેવળજ્ઞાન) જેવી રીતે તમારે વિષે શોભે છે, તેવી રીતે પોતપોતાના શાસનના નાયક એવા હરિહ-
રાદિ દેવોને વિષે એવા પ્રકારનું (જ્ઞાન) નથી શોભતું. કેમકે દેહીખ્યમાન (જાતિવંત) મણિઓને વિષે જેવી રીતે પ્રકાશ મો-
ટાઇને પામે છે, તેવી રીતે કાન્તવડે વ્યાપ્ત (ચળકતા) એવા પશુ કાચના કકડાને વિષે એ પ્રકારે (મોટાઇ) નથી પામતો અર્થાત્ અન્ય દેવોને વિભંગજ્ઞાન છે; તમારા જેવું કેવળજ્ઞાન તેમનામાં નથી. ૨૦

શબ્દાર્થ.

મન્યે—માનું છું.

હરિહરાદય—હરિહરાદિ દેવો.

દૃષ્ટેષુ—જેયે છે.

હૃદયં—મારું ચિત્ત.

એતિ—પામે છે.

ભવતા—તમારાવડે.

યેન—જેવડે.

હરતિ—હરણ કરે છે.

વરં—શ્રેષ્ઠ.

દૃષ્ટા—જેયા.

યેષુ—જેઓને.

તોષં—સંતોષને.

વીક્ષિતેન—દેખેલા.

ભુવિ—પૃથ્વીમાં.

કાંચિત્—કોઈ પશુ.

ભવાન્તરે—ખીજ ભવોને વિષે.

સ્ત્રીણાં-સ્ત્રીઓના.
 શતશો-સેંકડો.
 પુત્રાન-પુત્રોને.
 સુત-પુત્રને.
 જનની-માતા.
 સર્વા-અધી.
 દધતિ-ધારણુ કરે છે.
 સહસ્રરશ્મિ-સૂર્યને.
 દિગ્-દિશા.
 સ્ફુરદ્-શુભલ-દેદીપ્તમાન છે કિ-
 રણોનો સમૂહ જેનો એવા.
 મુનયઃ-મુનિઓ.
 પુમાંસઃ-પુરૂષ.
 અમલ-નિર્મળ.
 પુરસ્તાત-આગળ.
 ઉપલબ્ધ-પામીને.
 મૃત્યુ-મરણને.
 શિવપદસ્થ-મોક્ષપદનો.
 અવ્યય-નાશ ન પામે તેવા.
 અચિંત્ય-અચિંત્યમહિમાવાળા.
 આદ્ય-પહેલા.
 ઈશ્વર-દેવના દેવ.
 અનંગકેતુ-કામદેવનો નાશ કરવા-
 માં પૂછડીયા તારા સરખા.
 અનેક-અનેક પર્યાયવાળા.
 જ્ઞાનસ્વરૂપ-જ્ઞાનસ્વરૂપી.

શતાનિ-સેંકડાઓ.
 જનયતિ-પ્રસવે છે.
 અન્યા-બીજ.
 ત્વદુપમ-તમારા સરખા.
 પ્રસૂતા-પ્રસવતી-જન્મ આપતી.
 દિશઃ-દિશાઓ.
 ભાનિ-નક્ષત્રોને.
 પ્રાચી-પૂર્વ.
 જનયતિ-ઉત્પન્ન કરે છે.
 ત્વાં-તમોને.
 આમનતિ-કહે છે.
 પરમ-ઉત્કૃષ્ટ.
 આદિત્યવર્ણુ-સૂર્યના જેવા વર્ણુવાળા.
 તમસઃ-અધિકારની.
 સમ્યગ્-રૂડા પ્રકારે.
 જયતિ-જીતે છે.
 શિવઃ-નિરૂપદ્રવ.
 પંથાઃ-માર્ગ-રસ્તો.
 વિભુ-સમર્થ.
 અસંખ્ય-અસંખ્ય ગુણુવાળા.
 બ્રહ્માણુ-બ્રહ્મ સ્વરૂપ.
 અનંત-અંતરહિત.
 યોગીશ્વર-યોગીઓના ઈશ્વર.
 વિદિતયોગ-યોગને જાણનાર.
 એક-અદ્વિતીય.
 અમલ-અઢાર દોષરહિત.

પ્રવદંતિ—કહે છે.

બુદ્ધિ—બુદ્ધ છે.

વિબુધાર્ચિત—દેવતાઓએ પૂજ્યો છે.

શંકર—શંકર

શંકરત્વાત—સુખ કરવાપણથી.

ધીર !—હે ધીર !

વિધાનાત્—રચવાથકી.

પુરૂષોત્તમ—પુરૂષોત્તમ

સંતઃ—સંજ્ઞન પુરૂષો.

ત્વમેવ—તમેજ.

બુદ્ધિબોધાત—બુદ્ધિનો બોધ જેનો

એવા તેથી.

ધાતા—વિધાતા—બ્રહ્મા.

શિવમાર્ગવિધે—મોક્ષની વિધિને.

વ્યક્તં—પ્રકટ.

અસિ—છો.

નિંદા સ્તુતિ.

મન્યે 'વરં' હરિહરાદય એવ દષ્ટા, દ-
ષ્ટેષુ ચેષુ હૃદયં ત્વયિ તોષમેતિ ॥ કિં વી-
ક્ષિતેન ભવતા ભુવિ ચેન નાન્યઃ, કશ્ચિન્મ-
નો હરતિ નાથ ! ભવાંતરેઽપિ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—હે નાથ ! હરિહરાદિ દેવો જેવા તે હું સાંજેન મારું
છું. જેને દીઠે છતે હૃદય (માંજે ચિત્ત) તમારે વિષે સંતોષ

૧ જેમ સામાન્ય વસ્તુને જેવા પછી તેના કરતાં સારી વસ્તુ જે-
વામાં આવતાં વિશેષ આનંદ થાય છે, તેમ હરિહરાદિને મેં પ્રથમ જેવા
અને પછી તમને જેવા તેથી તમારી ઉત્તમતા મને વિશેષે દૃઢ થઈ માટે
પ્રથમ હરિહરાદિને જેવા તે સાંજે થયું એમ હું મારું છું. તમને સર્વ ગુણ
સંપન્ન જેમને હવે રાગદ્વેષ કામક્રોધાદિ દોષવાળા અન્ય દેવોમાં માંજે મન
ભવાન્તરમાં પણ સંતોષ પામશેજ નહિ.

(આનંદ) ને પામે છે. દેખેલા એવા તમાવડે કરીને શું ? તો કે જે (તમારું દર્શન) વડે પૃથ્વીને વિષે ખીજો કોઈ દેવ ભવાંતરને વિષે પણ મનને હરણ નહિ કરે. ૨૧

માતાની પ્રશંસાદ્વારા પ્રભુસ્તુતિ.

સ્ત્રીણાં શતાનિ શતથો જનયંતિ પુ-
ત્રાન્, નાન્યા સુતં ત્વદુપમં જનની પ્રસૂતા
॥ સર્વા દિશો દધતિ ભાનિ સહસ્રરશ્મિ,
પ્રારથેવ દિગ્જનયતિ સ્પુરદંશુબલમ્ ॥૨૨॥

અર્થ—સ્ત્રીઓના સેંકડાઓ (સેંકડો સ્ત્રીઓ) સેંકડો પુત્રોને પ્રસવે છે પરંતુ તમારા જેવા પુત્રને ખીજી માતા જન્મ આપતી નથી કેમકે અધી દિશાઓ નક્ષત્રોને ધારણ કરે છે પણ દેહીખ્યમાન છે કિરણનો સમૂહ જેનો એવા સૂર્યને પૂર્વ દિશાજ ઉત્પન્ન કરે છે. અર્થાત્ સૂર્યને જન્મ આપનાર જેમ પૂર્વ દિશા જ છે તેમ તમારા જેવા પુત્રને જન્મ આપનાર તો તમારી માતા (મરૂદેવા) જ છે. ૨૨

પ્રભુના પરમ પુરૂષત્વનું વર્ણન.

ત્વામામનંતિ મુનયઃ પરમં પુમાંસ-
માદિત્યવર્ણમમલ્લં તમસઃ પુરસ્તાત્ ॥ ત્વા-

મેવ સમ્યગ્નુપલભ્ય જયંતિ મૃત્યું, નાન્યઃ
શિવઃ શિવપદસ્ય મુનીંદ્ર ! પંથાઃ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—હે મુનીંદ્ર ! મુનિઓ ! તમોને પરમ પુરુષ (નિ-
ષ્કર્મા), પાપરૂપ અંધકારની આગળ સૂર્ય જેવી કાન્તિવાળા
અને નિર્મળ (રાગદ્વેષરહિત) કહે છે. તમોનેજ રૂડા પ્રકારે
પામીને (જાણીને) મૃત્યુને જિતે છે; તે શિવાય બીજો કોઈ
ઉપદ્રવરહિત મોક્ષપદનો માર્ગ (રસ્તો) નથી. ૨૩

સર્વ દેવના નામે જિનસ્તુતિ.

ત્વામવ્યયં વિભુમચિંત્યમસંજ્યમાઘં,
બ્રહ્માણુમીશ્વરમનંતમનંગકેતુમ્ ॥ યોગીશ્વ-
રં ^૧વિદિતયોગમનેકમેકં, જ્ઞાનસ્વરૂપમમર્ણ
પ્રવદંતિ સંતઃ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! સંત (સાધુ-સન્નજન) પુરુષો તમોને

૧ જન્મ મરણ ટાળે છે અર્થાત્ સિદ્ધશાને પામે છે.

૨ જગતનો સંહાર કરવાને પૂંછડીઓ તારો જેમ હેતુબૂત છે તેમ
તમે કામદેવને હણવાને કેતુ તુલ્ય છો.

૩ વિ=વિશેષ પ્રકારે દિતઃ=ખંડન કર્યો છે યોગ=કર્મનો સંબંધ
જેણે એવા. એવો પણ અર્થ થાય છે.

અવ્યય (નાશ ન પામે તેવા), વિભુ (પરમ ઐશ્વર્યવડે શો-
ભતા-કર્મનું ઉન્મૂલન કરવામાં સમર્થ), અચિંત્ય (અચિંત્ય
ગુણવાળા અથવા આધ્યાત્મિક પુરૂષોવડે કરી પણ ચિંતવન થઈ ન
શકે એવું સ્વરૂપ છે જેનું એવા), અસંખ્ય ગુણવાળા, આઘ
(પહેલા તીર્થંકર અથવા લોકવ્યવહારરૂપ સૃષ્ટિની શરૂઆત ક-
રનારા અથવા પંચ પરમેષ્ટિને વિષે આઘ), બ્રહ્મ સ્વરૂપ (પર-
માનંદ સ્વરૂપ-નિવૃત્તિ રૂપ), ઇશ્વર (દેવના દેવ), અનંત
(અનંત જ્ઞાન દર્શનવાળા અથવા મૃત્યુરૂપ અંત વિનાના), અ-
નંગકેતુ (કામદેવને નાશ કરવાને પૂંછડીયા તારા જેવા-અથવા
અંગ આદારિકાદિ શરીર તે રૂપ કેતુ-ચિન્હ જેને નથી તેવા),
યોગીઓના ઇશ્વર (ચાર જ્ઞાની મુનિઓ અથવા ધ્યાની પુરૂ-
ષોના ઇશ્વર), યોગ (જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ) ને જાણનારા
(અથવા જાણ્યો છે અષ્ટાંગ યોગ જેનાથી એવા), અનેક (જ્ઞાને
કરીને સર્વ વ્યાપક હોવાથી અનેક અથવા અનેક પર્યાયવાળા),
અદ્વિતીય (સર્વોત્તમ), જ્ઞાન સ્વરૂપ [કેવળજ્ઞાનરૂપ સ્વરૂપ છે જેનું
એવા] અને નિર્મળ [અઢાર દોષરહિત] એવા કહે છે. ૨૪

^૧બુદ્ધસ્ત્વમેવ વિબુધાર્ચિતબુદ્ધિબોધાત્,
ત્વં ^૨શંકરોઽસિ ભુવનત્રયશંકરત્વાત્ ॥ ^૩ધા-

૧ તત્ત્વને જાણે તે બુદ્ધ.

૨ સુખને કરે તે શંકર.

૩ શિવમાર્ગને કરે-રચે તે ધાતા-બ્રહ્મા.

તાડસિ ધીર ! શિવમાર્ગવિધેવિધાનાત્,
વ્યક્તં ત્વમેવ ભગવન્! ૧ પુરૂષોત્તમોડસિ ॥૨૫॥

અર્થ—હે નાથ ! દેવતાઓએ અર્ચિત કર્યો છે બુદ્ધિનો
બોધ જેનો એવા છે, માટે તમેજ બુદ્ધદેવ છે, ત્રણ ભુવનને
સુખને કરવાપણાથકી તમેજ શંકર છે, હે ધીર ! મોક્ષમાર્ગની
વિધિ [રત્નત્રયરૂપ] ને રચવાથી [પ્રરૂપવાથકી] તમેજ બ્રહ્મા
છો; હે ભગવંત ! તમેજ પ્રકટ પુરૂષોત્તમ [કૃષ્ણ] છો. અર્થાત્
બુદ્ધ, શંકર, બ્રહ્મા અને નારાયણ એ યથાર્થ નામ પ્રમાણે ગુણ-
વાળા નથી કેમકે બુદ્ધ કેવળજ્ઞાનરહિત, શંકર સંહાર કરનારા,
બ્રહ્મા હિંસક વેદના ઉપદેશ દેનારા અને કૃષ્ણ કપટયુક્ત છે;
માટે તે નામના યથાર્થ ગુણો સર્વ આપનામાંજ છે. ૨૫

શબ્દાર્થ.

તુલ્યં—તમેને	નમઃ—નમસ્કાર હો.
ત્રિભુવનાર્તિહરાય—ત્રણભુવનની પીડાને હરનારા.	ક્ષિતિતલ—પૃથ્વીતલને વિષે.
ત્રિજગતઃ—ત્રણ જગત્ના.	અમલભૂષણાય—નિર્મળ ભૂષણરૂપ.
ભવોદ્ધિશોષણાય—ભવસાગરને શો- ષણ કરનારાને.	પરમેશ્વરાય—પરમેશ્વરને.
અશૈષૈઃ—સમસ્ત.	વિસ્મયઃ—આશ્ચર્ય.
નિરવકાશતયા—નિરંતરપણે.	નામ—આમંત્રણના અર્થમાં.
	સંશ્રિતઃ—આશ્રય કરાયેલા છે.
	દાષૈઃ—દોષોવડે.

ઉપાત્તવિવિધાશ્રય-ગ્રહણ કરેલા
વિવિધ આશ્રયોવડે.

સ્વખાંતરે-સ્વખાંતરમાં.

અસિ-છો.

અશોકતરૂસંશ્રિત-અશોકવૃક્ષને
આશ્રય કરીને રહેલું.

આભાતિ-શોભે છે.

સ્પષ્ટ-પ્રકટ.

અસ્ત-નાશ કર્યો છે.

તમેાવિતાનં-અધિકારનો સમૂહ જેણે
એવું.

સિંહાસને-સિંહાસનને વિષે.

મણિમયૂખ-મણિઓના કિરણોની.

વિભ્રાજતે-શોભે છે.

કનકાવદાત-સુવર્ણ જેવું મનોહર.

અંશુલતાવિતાનં-કિરણોની શા-
ખાનો સમૂહ છે જેને એવું.

શિરસિ-શિખર ઉપર.

કુંદાવદાત-મોગરાના પુષ્પ જેવા

ઉત્તરવળ.

કલધૈતકાંતં-સુવર્ણ સરખું મનોહર.

ઉદ્યમ્બશાંક-ઉદ્ય પામેલાયંદ્રસરખા

વારિધાર-પાણીની ધારા છે જેને
વિષે એવું.

ધવ-પેટે

ઝાતગર્વૈઃ-ઉત્પન્ન થયો છે ગર્વજેને
એવા. (દોષો)

દક્ષિતઃ-જેવાયેલા.

ઉચ્ચૈઃ-ઉંચા.

ઉન્મયૂખઃ-ઉંચા છે કિરણો જેનાં
એવું.

નિતાંતં-અત્યંત.

ઉદ્ધસત્કિરણુઃ-દેદીપ્યમાન છે કિરણો
જેનાં એવું.

સ્વેઃ-સૂર્યનું.

પયોધરપાર્શ્વવર્તિ-મેઘની પાસે
રહેલું.

શિખાવિચિત્રે-પંક્તિવડેચિત્રવિચિત્ર

વપુઃ-શરીર.

વિચદ્વિલસત્-આકાશને વિષે ઉ-
દ્યોતમાન.

તુંગોદયાદ્રિ-ઉંચા મેરૂપર્વતના.

સહસ્રરશ્મેઃ-સૂર્યના.

ચલચામર-વિંજેલા ચામરોવડે.

ચારૂશોભ-મનોહર છે શોભા જેની
એવું.

શુચિનિર્ઝર-નિર્મળ અરણુના.

તટ-શિખર.

સુરગિરેઃ-મેરૂપર્વતનું.

શાતકૌભ-સુવર્ણમય.

જિન સ્તુતિ.

તુલ્યં નમસ્ત્રિભુવનાર્તિહરાય નાથ !
તુલ્યં નમઃ ^૧ક્ષિતિતલામલભૂષણાય ॥ તુ-
લ્યં નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય, તુલ્યં નમો
જિન ! ભવોદ્દિ^૨શોષણાય ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—હે નાથ ! ત્રણભુવનની પીડાને હરનારા તમોને નમસ્કાર હો ! પૃથ્વીતળને વિષે નિર્મળ ભૂષણ (અલંકાર) રૂપ તમોને નમસ્કાર હો ! ત્રણ જગતના પરમેશ્વર એવા તમોને નમસ્કાર હો ! અને હે જિન ! ભવ (ચાર ગતિના ભ્રમણરૂપ) સમુદ્રને શોષણ કરનારા તમોને નમસ્કાર હો ! ૨૬

નિંદાસ્તુતિ.

કો વિસ્મયોઽત્ર યદિ ^૨નામ ગુણૈરશેષૈ-
સ્ત્વં સંશ્રિતો ^૩નિરવકાશતયા મુનીશ ! ॥

૧ ક્ષિતિ=પૃથ્વી તલ=પાતાળ અને અમલ=સ્વર્ગ તેના મંડળ તુલ્ય એવો પણ અર્થ થઈ શકે છે.

૨ કોમળ આમંત્રણમાં વપરાય છે,

૩ અન્ય દેવને વિષે સ્થાન નહિ મળવાથી સ્થાનરહિતપણાવડે એટલે અંતરરહિતપણે, ગુણો તમોનેજ આશ્રય કરી રહ્યા છે.

દોષૈરૂપા^૨ત્તવિવિધાશ્રયજાતગર્વૈઃ, ^૩સ્વપ્નાંત-
રૈડપિ ન કદાચિદ્દપીક્ષિતોડસિ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—હે મુનીશ (મુનિઓના ઇશ્વર) ! સમસ્ત ગુણોવડે તમે નિરંતરપણે રૂઠા પ્રકારે આશ્રય કરાવેલા છો; એમાં શું આશ્ચર્ય છે ? કેમકે ગ્રહણ કરેલા વિવિધ આશ્રયોવડે ઉત્પન્ન થયે છે ગર્વ જેને એવા દોષોવડે તમે સ્વપ્નાંતરમાં ક્યારે પણ જોવાયેલા નથી. અર્થાત્ ગુણો તમોને આશ્રય કરી રહ્યા છે અને દોષો અન્ય દેવોને આશ્રય કરી રહ્યા છે. ૨૭

અશોકવૃક્ષ નામે પ્રાતિહાર્યનું વર્ણન.

ઉચ્ચૈરશોકંતરૂસંશ્રિતમુન્મયૂષ્—માભાતિ
રૂપમમલં ભવતો નિતાન્તમ્ ॥ સ્પષ્ટોલ્લ-
સત્કરણુ—મસ્તતમોવિતાનં, બિમ્બંરવેરિવ

૧ કામ ક્રોધાદિ.

૨ ગ્રહણ કર્યા જે જાત જાતના (અન્ય દેવના) આશ્રયો (સ્થાનો) તેવડે ઉત્પન્ન થયે છે અહંકાર જેને એવા દોષો. અર્થાત્ અન્ય દેવને વિષે રહેવાનો આશ્રય મળવાથી દોષોએ તમને સ્વપ્નાંતરમાં પણ જોયા નથી કેમકે ઇચ્છિત સ્થાન મળવાથી ખીજની વાંછા રહેતી નથી.

૩ એક સ્વપ્નમાં ખીજું સ્વપ્ન આવે તે.

૪ જિનેશ્વરના શરીર કરતાં ચાર ગુણો ઉંચે અશોકવૃક્ષ હોય છે.

પયોધરપાર્શ્વવર્ત્તિ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—હે જિન ! ઉંચા અશોકવૃક્ષને આશ્રય કરીને રહેવું (અશોકવૃક્ષની નીચે બેઠેલ), ઉંચા (અથવા અધિક) છે કિરણો જેનાં એવું અને નિર્મળ (પરસેવારહિત) એવું તમારું શરીર, પ્રગટ દેહીપ્યમાન છે કિરણો જેનાં એવું, નાશ કર્યો છે અંધકારનો સમૂહ જેણે એવું અને મેઘ (વાદળાં) ની પાસે રહેલું એવું સૂર્યનું બિંબ હોય તેની પેઠે અત્યંત શોભે છે. ૨૮

સિંહાસન પ્રાતિહાર્ય વર્ણન.

સિંહાસને †મણિમયૂખશિખાવિચિત્રે,
વિશ્રાજતે તવ વપુઃ કનકાવદાતમ્ ॥ બિ-
મ્બં વિચદ્વિલસદંશુલતાવિતાનં, તુંગોદયા-
દ્રિશિરસીવ સહસ્રરશ્મેઃ ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—મણિઓના કિરણોની પંક્તિ (અથવા અગ્રભાગ) વડે ચિત્ર વિચિત્ર એવા સિંહાસનને વિષે સુવર્ણના જેવું મનોરમ તમારું શરીર, ઉંચા મેરૂપર્વતના શિખર ઉપર આકાશને વિષે ઉદ્યોતમાન (પ્રસરેલા) કિરણોની શાખાનો સમૂહ છે જેને એવું સૂર્યનું બિંબ હોય, તેની પેઠે વિશેષે કરીને શોભે છે. ૨૯

† અહીં કિરણના સમૂહ સમાન મણિના કિરણોની પંક્તિ, ઉદ્યા-
અળપર્વત સમાન સિંહાસન અને સૂર્ય બિંબ સમાન પ્રભુનું શરીર બજાવું.

આમર પ્રાતિહાર્ય વર્ણન.

કુન્દાવદાતયલયામરચાર્શોભં, વિબ્રા-
જતે તવ વપુઃ કલધૌતકાન્તમ્ ॥ ઉદ્યચ્છ-
શાંકશુચિનિર્ઝરવારિધાર—મુચૈસ્તટં * સુરગિ-
રેરિવ શાતકૌમ્ભમ્ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! મોગરાના પુષ્પ જેવાં શ્વેત વર્ણવાળા
અને (ઈંદ્રોએ) વીંજેલાં એવાં આમરોવડે મનોહર છે શોભા જે-
ની એવું તથા સુવર્ણ સરખું મનોહર તમારું શરીર, ઉદ્ય પા-
મેલા ચંદ્ર સરખા નિર્મળ ઝરણુના પાણીની ધારા બંને વિષે
છે એવું અને સુવર્ણમય મેરૂપર્વતનું ઉંચું શિખર હોય, તેના
જેવું વિશેષે કરીને શોભે છે. ૩૦

શબ્દાર્થ.

છત્રત્રયં—ત્રણ છત્ર.

સ્થિતં—રહેલું.

ભાનુકરપ્રતાપ—સૂર્યના કિરણોનો
પ્રતાપ જેણે એવું.

વિવૃદ્ધશોભં—વિશેષે વૃદ્ધિ પામી છે
શોભા જેની એવું.

શશાંકકાંતં—ચંદ્ર સરખું મનોહર.

સ્થગિત—ઢાંકી દાંઘા છે

મુક્તાફલપ્રકરજલ—મોતીના સમૂહ.
ની રચનાવડે.

પ્રખ્યાપયત—પ્રકાશ જણાવનારું.

પરમેશ્વરત્વં—પરમેશ્વરપણાને.

* અહીં મેરૂપર્વતના શિખર તુલ્ય ભગવંતનું શરીર અને પાણીની
ધારા તુલ્ય વીંગતા આમરો જણાવા.

ઉન્નિદ્ર-વિકસ્યર થયેલાં.

પુ'જકાંતિ-સમૂહની કાંતિવડે.

મયૂખશિખા-કિરણોની પંક્તિવડે

પાદૌ-એ ચરણો.

ધતઃ-ધારણુ કરે છે.

વિષ્ણુધાઃ-દેવતાઓ.

કૃત્યઃ-એ પ્રકારની.

અભૂત-હતી.

પરસ્ય-અન્ય દેવની.

ચાદકુ-જેવી.

દિનકૃતઃ-અર્ચની.

તાદકુ-તેવી.

કુતઃ-અર્ચાથી.

વિકાશિનઃ-પ્રકાશિત થયેલા.

મદાવિલવિલોલ-મદવડે કલુપિત
થયેલા અને ચંચળ.

અમરનાદ-અમરાઓના શબ્દવડે.

ઐરાવતાભઃ-ઐરાવતજેવી કાંતિવાળા

કૃભઃ-હસ્તિને.

આપતાંતઃ-સન્મુખ આવતા.

આશ્રિતાનાં-આશ્રિતો-ભક્તજનોને.

કુ'ભગલત-કુંભસ્થળથકા પડેલાં.

મુક્તાફલપ્રકર-મોતિના સમૂહ વડે

ભૂષિતભૂમિભાગઃ-શોભાળ્યો છે પૃ-
થ્વીનો ભાગ જેણે એવો.

હરિણાધિપઃ-સિંહ.

હેમનવપ'કુજ-સુવર્ણના નવ કમળના

પયુ'દ્ધિસત્રખ-ઉછળતાં નખનાં.

અભિરામૌ-મનોહર.

પદાનિ-ગમન સ્થાનને.

પદ્માનિ-કમળોને.

પરિકલ્પયંતિ-રચે છે.

વિભૂતિઃ-સંપદા.

ધર્મોપદેશનવિદૌ-ધર્મના ઉપદેશની
વિધિમાં.

પ્રભા-કાંતિ.

પ્રહતાંધકારા-પ્રકર્ષકરીને હણ્યો છે
અંધકાર જેણે એવી.

અહુગણુસ્ય-અહસમૂહની.

શ્ચ્યોતત્-અરતા.

કપોલમૂલ-ગંડસ્થળોને વિષે. [મત્ત-
મતભ્રમત-મદોન્મત થયેલા અને ભ-

વિવૃદ્ધકોપઃ-વિશેષે વૃદ્ધિ પામ્યો છે
કોપ જેનો એવા.

ઉદ્ગતઃ-ઉદ્ગત.

ભયઃ-ભય.

ભિન્નેભ-ભેદાયેલા હસ્તિના.

ઉન્વલશોણિતાક્ત-ઉન્વળ અને
લોહીથી ખરડાયેલા.

અદ્ભુમઃ-દ્વાળ મારતો.

કુમગતઃ-દ્વાળમાં આવી ગયેલને.

આકામતિ-પરાભવ કરે છે.

ક્રમયુગાચલ-ચરણ યુગલરૂપ પ- સંશ્રિત-આશ્રિતજનને.
વર્તને. તે-તમારાં.

છત્રત્રય પ્રાતિહાર્ય વર્ણન.

૧ છત્રત્રયં તવ વિભાતિ શશાંકકાન્ત-
મુચૈઃ સ્થિતં સ્થગિતભાનુકરપ્રતાપમ્ ॥ મુ-
ક્તાક્ષપ્રકરજલવિવૃદ્ધશોભં, પ્રખ્યાપયત્ત્રિ-
જગતઃ ૨ પરમેશ્વરત્વમ્ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! ચંદ્ર સરખું મનોહર (અથવા ઉજ્જ-
વળ), ઉંચે રહેલું (તમારા મસ્તકે ધારણ કરાવેલું), ઢાંકી દીધે
છે સૂર્યના કિરણોનો પ્રતાપ (તેજ અથવા સંતાપ-પીડા)-જેણે
એવું, મોતીના સમૂહની રચનાવડે વિશેષે વૃદ્ધ પામી છે શોભા

૧ ત્રણ છત્ર.

૨ એ ત્રણ છત્ર એમ સૂચવે છે કે-આ ભગવાંત ત્રણ જગતના
સ્વામી છે, કેમકે અન્ય રાજા મહારાજાઓને એક છત્ર હોય છે અને ભ-
ગવાંતને ત્રણ છત્ર છે. આ ૩૧ માં શ્લોક પછી પુષ્પવૃદ્ધિ, દિવ્યધ્વનિ,
ભામંડલ અને દેવદુંદુભિ એ ચાર અતિશયના વર્ણનવાળા ચાર કાવ્યો
સ્તોત્રકારે બનાવ્યા હતા પરંતુ તેમાં વર્ણવેલ યુગાદિ દેવની સ્તુતિના આ-
કર્ષણથી ચક્રેશ્વરીદેવીનું આસન કંપતું હતું; તેથી તે ચાર કાવ્યો ગોપવ્યાં
છે. અહીં દિગંધરોએ ગંભીરતારરવપૂરિતદિગ્વિભાગ ઇત્યાદિ ચાર કા-
વ્યો નવીન બનાવીને ગોઠવ્યાં છે.

જેની એવું અને ત્રણ જગતના પરમેશ્વરપણા (અધિપતિપણા)
ને બાહ્ય પ્રકર્ષ કરીને જણાવતું હોય નહિ ! તેવું તમારું છત્રત્રય
વિશેષે શોભે છે. ૩૧

ઉન્નિદ્રહેમનવપંકજપુંજકાન્તિ^૧—પર્યુ-
દ્ધસન્નખમયૂખશિખાઽભિરામૌ ॥ પાદૌ પ-
દ્ધાનિ તવ યત્ર જિનેન્દ્ર ! ધત્તઃ, પદ્માનિ ત-
ત્ર વિષ્ણુધાઃ પરિકલ્પયન્તિ^૨ ॥ ૩૨ ॥

અર્થ—હે જિનેન્દ્ર ! વિકસ્વર થયેલાં સુવર્ણના નવ (અ-
થવા નવીન) કમળના સમૂહની કાન્તિવડે આરે તરફ ઉછળતાં
નખના કિરણોની પંક્તિવડે મનોહર એવા તમારા બે ચરણો

૧ અહીં કાન્તિ શબ્દના ઇ કારને દીર્ઘ કરીને આવે. અર્થ પણ
કરાય છે— વિકસિત સુવર્ણનાં નવ કમળના સમૂહની કાન્તિવાળાં એવા
ચરણાં.

૨ તીર્થકરદેવ જ્યાં જ્યાં વિચરે છે ત્યાં ત્યાં તેમના ચરણ કમળ
નીચે દેવતાઓ નવ કમળ વખતો વખત પરાવર્તન કરીને રચે છે. બે ચ-
રણ નીચે બે કમળ રહે છે અને સાત કમળ પાછળ ચાલે છે. ભગવંત
ચરણ ઉપાડે એટલે તેમાંથી બે કમળ દેવતાઓ આગળ સ્થાપે છે. કમળ
એના એ હોય છે પણ દેવતાઓ તેનું પરાવર્તન કરે છે એટલે નવીન જ-
ણાય છે. અહીં કમળનો વર્ણ પીળો અને ભગવંતના નખની કાન્તિ રક્ત
(રાતી) છે તેથી ખન્નેના મેળાપથી ચરણ કમળનો વિચિત્ર વર્ણ થાય છે,
એમ કહ્યું છે.

જ્યાં ગમનસ્થાનને ધારણ કરે છે (ચરણન્યાસ કરે છે—જાય છે) ત્યાં દેવતાઓ કમળોને રચે છે. ૩૨

અતિશય લક્ષ્મીનું વર્ણન.

ઈત્યં યથા તવ વિભૂતિરભૂજિજ્જનેન્દ્ર!,
ધર્મોપદેશનવિઘ્નો ન તથા પરસ્ય ॥ યાદક
પ્રભા દિનકૃતઃ પ્રહતાંધકારા, તાદક્ષુતો ગ્રહ-
ગણસ્ય વિકાશિનોઽપિ ॥ ૩૩ ॥

અર્થ—હે જિનેન્દ્ર ! ધર્મના ઉપદેશની વિધિમાં [ધર્મ વ્યાખ્યાન કરતી વખતે] એ પૂર્વોક્ત પ્રકારની તમારી અતિશય રૂપ સંપદા જે પ્રકારે હોતી હવી, તે પ્રકારે અન્ય દેવોની સંપદા નહોતી. કેમકે પ્રકર્ષે કરીને હુણ્યો છે અંધકાર જેણે એવી સૂર્યની કાન્તિ જેવી છે તેવી કાન્તિ પ્રકાશિત થયેલા પણ ગ્રહ સમૂહની ક્યાંથી હોય ? ૩૩

ગજભયહર કાવ્ય.

પ્રયોતન્મદાવિલવિલોલકપોલમૂલ—મ-

૧ દુર્ગતિમાં પડતા પ્રાણિઓને ધારી રાખે તે ધર્મ.

૨ અન્ય હરિહરાદિ દેવોમાં સરાગપણું હોવાથી ચોત્રીશ અતિશય અને આઠ પ્રાતિહાર્યરૂપી લક્ષ્મી તેમને હોતી નથી.

તપ્રમદ્ભ્રમરનાદવિવૃદ્ધકોપમ્ ॥ ૧ઐરાવતા-
ભમિભમુ^૨દ્ધતમાપતન્તં, દદ્ધા ભયં ભવતિ
ને ભવદાશ્રિતાનામ્ ॥ ૩૪ ॥

અર્થ—ઝરતા મદવડે કરીને કલુષિત થયેલા અને ચંચળ
એવા જે ગંડસ્થળો તેને વિષે મદોન્મત થયેલા અને અહીં તહીં
ભમતા એવા ભ્રમરોના ઝંકાર શબ્દવડે વિશેષે વૃદ્ધિ પામ્યો છે
કોપ જેનો એવા ઐરાવત હસ્તિ સરખી છે કાન્તિ જેની એવા
અને ઉદ્ધત (દુર્દાંત) એવા હસ્તિને સન્મુખ આવતો જોઈને ત-
મારા આશ્રિતો (ભક્તજનો)ને ભય ઉત્પન્ન થતો નથી. ૩૪

ભિન્નેભકુંભગલ—દુર્જવલ્લશોણિતાક્ત—
મુક્તાફલપ્રકરભૂષતભૂમિભાગઃ ॥ બદ્ધકમઃ
કમગતં હરિણાધિષ્ટોડપિ, ૩નાકામતિ કમ-

૧ મ્હોટી કાયાવાળો હોવાથી ઐરાવત (ઈંદ્રનો હસ્તિ) સરખા કસો.

૨ અંકુશાદિ શસ્ત્રના પ્રહારની પણ અવગણના કરતો.

૩ જેમ પર્વતનો આશ્રય લેવાથી મનુષ્યને સિંહ ભય કરી શકતો
નથી તેમ તમારા નામસ્મરણવડે તમારા ચરણનો આશ્રય કરનારો મનુષ્ય
મ્હોટા બળવાન સિંહની ફાળમાં આવી ગયો હોય તોપણ તેને સિંહ મારી
શકતો નથી.

યુગાયલસંશ્રિતં તે ॥ ૩૫ ॥

અર્થ—લેદાયેલ હસ્તિના કુંભસ્થળથકી પડેલા, ઉજ્જવળ અને લોહીથી ખરડાયેલા એવા મોતીના સમૂહવડે શોભાવ્યું છે. પૃથ્વીપીઠ જેણે એવો તથા કીલિત છે એ પગો જેના (ક્ષાળ મારતો) એવો સિંહુ પણ, તમારાં ચરણ યુગલરૂપ પર્વતને આશ્રય કરીને રહેલ મનુષ્યને ક્ષાળમાં પ્રાપ્ત થયો હોય (પોતાની પાસેજ આવી ગયો હોય) તોપણ પરાભવ કરતો નથી. અર્થાત્ મારવાને દોડતો નથી—મારી શકતો નથી. ૩૫

શબ્દાર્થ.

ચવનોદ્ધત—પવનવડે ઉદ્ધત થયેલ,

દાવાનલ—વનના અગ્નિને.

ઉજ્જવલ—ઉજ્જવળ.

વિધિ—જગતને.

જિઘત્સુ—ગળી જવાને ઇચ્છતો.

નામકીર્તનજલ—નામના કીર્તન રૂપ પાણી.

રક્તેક્ષણ—લાલ નેત્રવાળા.

કંઠનીલ—કંઠ જેવા શ્યામવર્ણવાળા

કૃણિન—સર્પને.

કુમયુગેન—ચરણ યુગલે કરીને.

વ્યવનામનાગદમની—તમારા નામરૂપ નાગદમની (ઔપધી કે મંત્ર)

સઃ—પુરૂપના.

વર્ણિકુદપ—અગ્નિસદૃશ.

જવલિત—જ્વલવલ્યમાન.

ઉત્કૃલિંગ—ઉઠ્યા ગયા છે તણખા જેના એવા.

સંમુખ—સન્મુખ.

શમયતિ—શાન્ત કરે છે.

અશૈપ—સમસ્ત.

સમદોકોહિલ—મદોન્મત્ત કોયત્તના.

ક્રોધોદ્ધત—ક્રોધવડે ઉદ્ધત.

ઉત્કૃણુ—ઉઠ્યા કરીછે કૃણા જેણે એવા.

નિરસ્તશકઃ—નાશ થયો છે ભય જેનો એવો.

હૃદિ—હૃદયને વિષે.

વદગત—યુદ્ધ કરતા.

સુરંગગજગર્જિત-ઘોડા અને હા-
થીઓની ગર્જનાઓવડે.

આજ્ઞૈ-સંગ્રામને વિષે.

અલવતાં-અળવાનું.

દિવાકરમયૂખ-સૂર્યના કિરણોની.

ત્વટકીર્તનાત્-તમારા કીર્તનથકી.

ભિદાં-ભેદને.

કુંતાઅભિન્ન-ભાલાની અણીઓવડે
ભેદાયેલા.

વેગાવતારતરણુ-ઉતાવળે પ્રવેશ થ-
વાથકી તેને તરવાને.

યુદ્ધે-યુદ્ધને વિષે.

વિજિતદુર્જય-વિશેષ પ્રકારે જીત્યા
છે દુઃખે જીતાય એવા.

વનાશ્રયિણુઃ-વનને આશ્રય કરીને
રહેલા.

શુભિત-ક્ષોભ પામેલા.

પાઠીનપીઠ-પાઠીનપીઠ જાતના
જળજંતુ.

વાડવાઝો-વાડવાનળ છે જેને વિષે
એવા.

શિખરરિથત-શિખરઉપર રહેલુંછે

ત્રાસં-ભયને.

સ્મરણાદ્-સ્મરણુથકી.

લીમનાદં-ભયંકર છે શબ્દો જેને
વિષે એવું (સૈન્ય)

બલં-સૈન્ય.

ભૂપતીનાં-રાજાઓનું.

શિખાપવિદ્ઘં-શિખાઓવડે ભેદાયેલું

તમ ઈવ-અધકારની પેઠે.

ઉપૈતિ-પામે છે.

ગજશોણિત-હસ્તિના રૂધિરરૂપ.

વારિવાહુ-પાણીના પ્રવાહને વિષે.

આતુરયોધલીમે-આતુર થયેલા યોદ્ધાઓવડે ભયંકર.

જયં-જયને.

જ્યેષ્ઠપક્ષાઃ-શત્રુના પક્ષો જેણે એવું
જીતા.

સલન્તે-પામે છે.

અભોનિઘ્રો-સમુદ્રને વિષે.

લીષણુનક્રયકં-ભયંકર નક જાતિનાં
સમૂહો (અને)

ભયદોદબણુ-ભય આપનાર અને
ઉકટ.

રંગતરંગ-ઉછળતા કલ્પોત્સવના.

યાનપાત્રાઃ-વહાણુ જેનું એવા પુરૂષો.

વિહાય-ત્યાગ કરીને.

વ્રજંતિ-ઈચ્છિત સ્થાને જાય છે.

અગ્નિભયહર કાવ્ય.

કલ્પાન્તકાલપવનોદ્ધતવહ્નિકલ્પં, દા-
વાનલં જ્વલિતમુજ્જ્વલમુત્પ્રુલિંગમ્ ॥ વિ-
શ્વં જિઘત્સુમિવ સંમુખમાપતન્તં, ત્વન્ના-
મકીર્તનજલં શમયત્યશેષમ્^૧ ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—પ્રલયકાળના પવનવડે ઉદ્ધત થયેલ (પ્રેરાયેલા)
અગ્નિસદૃશ, બળવલ્યમાન, ઉજ્જ્વળ [જ્વાળાથી શોભતો અથવા
પ્રજ્વળપણે સળગતો], ઉંચા ગયેલા છે તણુખા જેના એવો અને
જગતને ગળી જવાને બાલે ધ્વિષ્ઠો હોય તેમ સન્મુખ આવતો
એવો સમસ્ત જે દાવાનળ [વનનો અગ્નિ] તેને તપાસા નામના
કીર્તનરૂપ જળ શાન્ત કરે છે. ૩૬

સર્પભયહર કાવ્ય.

રક્તેક્ષણું સમદ્દકોકિલકણ્ઠનીલં, ક્રોધો-
દ્ધતં ફલિનમુત્કણુમાપતન્તમ્ ॥ આક્રામતિ
કમયુગ્મેન નિરસ્તશંક—સ્ત્વન્નામનાગદમની^૨
હ્રદિ યસ્ય પુંસઃ ॥ ૩૭ ॥

૧ નિરવિશેષપણે એવા ક્રિયાવિશેષણુઅવ્યયનો અર્થ પણ લઈ શકાય.

૨ વિષને હરણુ કરનાર ઔષધી અથવા વાંગુલી મંત્ર.

અર્થ—હે ભગવંત ! તમારા નામરૂપ નાગદમની જે પુરૂષના હૃદયને વિષે વર્તે છે તે પુરૂષ, લાલ નેત્રવાળા, મદોન્મત્ત કોયલના કંઠ સરખા શ્યામ વર્ણવાળા, ક્રોધવડે ઉદ્ધત, ઉંચી કરી છે ડ્રણા જેણે એવા અને કરડવાને સન્મુખ આવતા એવા સર્પને, નાશ થયો છે ભય જેનો એવો (નિર્ભય) છતો (પોતાના ચરણયુગલવડે) ઉલ્લંઘન કરે છે અર્થાત્ જે પુરૂષના હૃદયમાં તમારા નામરૂપ મંત્ર છે તે પુરૂષ નિર્ભયપણે ઉગ્ર સર્પને પોતાના પગ વડે કરીને દોરડાની માફક સ્પર્શ કરે છે—પગવડે દૂર કરે છે—દબાવે છે. ૩૭

સંગ્રામભયહર કાવ્યદયમ્.

વલગતુરંગગજગર્જિતભીમનાદ—માઝૈ
બલં બલવતામપિ ભૂપતીનામ્ ॥ ઉઘદ્દિવા-
કરમયૂખશિખાઽપવિદ્ધં, ત્વત્કીર્તનાત્તમ ઈ-
વાશુ ભિદ્દામુપૈતિ ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—સંગ્રામને વિષે, યુદ્ધ કરતા ઘોડા અને હાથીઓની ગર્જનાવડે ભયંકર છે શબ્દો જેને વિષે એવું અતિશય જાણવાન્ત રાજાઓનું પણ સૈન્ય, તમારા કીર્તનથકી, હૃદય પામેલા સૂર્યના કિરણોની શિખાઓવડે ભેદાયેલ અંધકાર હોય તેની પેઠે શીઘ્ર નાશને પામે છે અર્થાત્ સૂર્યના કિરણથી જેમ અંધકાર નાશ

પામે છે તેમ તમારા નામ સ્મરણથી અતિશય બળવાન રાબાનું
ચૈન્ય નાશ પામે છે. ૩૮

કુંતાગ્રભિન્નગજશોણિતવારિવાહ-વે-
ગાવતારતરણાતુરયોધભીમે ॥ યુદ્ધે જ્યં વિ-
જિતદુર્જયજેયપક્ષા-સ્ત્વત્પાદપંકજવનાશ્ર-
ચિણ્ણો લભન્તે^૧ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ—ભાલાની અણીઓવડે ભેદાયેલા હસ્તિના રૂધિરરૂપ
જળ પ્રવાહને વિષે ઉતાવળે પ્રવેશ થવાથી તેને તરવાને આતુર
[વ્યાકુળ] થયેલા યોધાઓવડે કરીને ભયંકર યુદ્ધને વિષે તમારા
ચરણરૂપ કમળવનને આશ્રય કરીને રહેલા પુરૂષો, વિશેષ પ્રકારે
જિત્યા છે. દુઃખે જિતાય એવા શત્રુના પક્ષને જેણે એવા છતા
જયને પામે છે. અર્થાત્ તમારા ચરણકમળને આશ્રય કરીને રહેલા
જનો મોટા સંગ્રામમાં જય મેળવે છે. ૩૯

જળભયહર કાવ્ય.

અમ્બોનિઘૌ ક્ષુભિતભીષણુનક્રયક્ર-પા-
ઠીનપીઠભયદોહખણુર્વાડવાગ્નૌ ॥ રંગત્તરંગ-

૧ આ બે કાવ્ય ગણવાથી યુદ્ધને વિષે જ્ય મળે છે.

૨ વાડવાનળ અગ્નિ સમુદ્રમાંજ હોય છે તે પાણીથી ઓગાતો નથી.

શિખરસ્થિતયાનપાત્રા—સ્નાસં વિહાય ભવ- તઃ સ્મરણુઃ પ્રજન્તિ ॥ ૪૦ ॥

અર્થ—શ્લોક પામેલા છે ભયંકર નક જાતિના મત્સ્યના સ-
મૂહો અને પાઠીન તથા પીઠ જાતિના જળજંતુઓ અને ભયને
આપનાર તથા ઉત્કટ [વિષમ] વાડવાગ્રિ જેને વિષે છે એવા સમુદ્રને
વિષે, ઉછળતા કલ્લોલના શિખર ઉપર રહ્યું છે વહાણ જેતું
એવા પુરૂષો, તમારા નામ સ્મરણુથકી ત્રાસનો ત્યાગ કરીને ઇ-
ચ્છિત સ્થાને જાય છે, અર્થાત્ તોફાની દરિયામાં પણ તમારા નામ
સ્મરણુવડે નિર્વિધને ઇચ્છિત સ્થાને પહોંચે છે. ૪૦

શબ્દાર્થ.

ઉદ્ભૂત—ઉત્પન્ન થયેલા.

ભારભુખાઃ—ભારવડે વાંકા થયેલા.

શોચ્યાં—શોક કરવા યોગ્ય.

ઉપગતાઃ—પ્રાપ્ત થયેલા.

રજ્જેડમૃત—રજ્જ અમૃતવડે.

દિગ્બદ્ધહૃદા—વિષ્ણુશરીર જેમનાં એવા.

મકરધ્વજતુલ્ય—કામદેવ સરખા.

આપાદકઠં—પગથી માંડીને ગળા
પર્યંત.

ગાઠં—અત્યંત. [ણીયોવડે

પૃહુન્નિગડકોટિ—મોટી મેડીઓની અ-
સ્વપ્નામમંત્ર—તમારા નામરૂપમંત્રને

અનિશં—નિરંતર.

ભીષણુજલોદર—ભયંકર જલોદર
રોગના.

દશાં—દશાને.

ચ્યુતજ્વિતાશાઃ—છોડી દીધી છે
જ્વિતની આશા જેણે એવા.

મર્ત્યાઃ—મનુષ્યો.

રૂપાઃ—રૂપવાળા.

ઉરૂંખલ—મોટી સાંકળોવડે.

વેષ્ટિતાંગા—આંધ્યાં છે અંગો જેમ-
નાં એવા.

નિઘૃષ્ટજઘ્ઘાઃ—નિઃશેષપણે ત્રસાતી છે
જઘ્ઘાઓ જેમની એવા.

મનુજઃ—મનુષ્યો.

સ્મરંતઃ-સ્મરણ કરનારા.

સ્વયં-પોતાની મેળે.

મત્તદ્વિદેદ્ર-મદોન્મત્ત હસ્તિ.

મૃગરાજ-સિહ,

સંગ્રામવારિધિ-સંગ્રામ, મહાસાગર,

નાશાં-નાશને.

ભયં-ભય.

તાવકં-તમારા.

સ્તવં-સ્તવનને.

મતિમાન-બુદ્ધિમાન.

સ્તોત્રસ્ત્રજ-સ્તોત્રરૂપ માળાને.

નિષદ્રાં-ગુંધેલી.

મયા-મેં.

ચિચિત્રકૃષ્ણાં-ચિત્રવિચિત્રપુષ્પોવાળી.

કંઠગતાં-કંઠને વિષે.

માનતુંગઃ-માનવડે ઉન્નત અથવા

માનતુંગ સૂરિને

સમુપૈતિ-પ્રાપ્ત થાય છે.

સઘઃ-તત્કાળ

વિગતખંધભયાઃ-વિશેષે મધું છે

ખંધનતું ભય જેનું એવા.

દવાનલાહિ-દવાનળ, સર્પ,

મહોદરખંધનોત્થં-જલોદર અને

ખંધનથકી ઉત્પન્ન થયેલ.

ભિયેવ-ખીંકે કરીને જેમ હોય નહિ

તેમ.

કૃમં-આ.

અર્ધીતે-ભણે છે.

ગુહૈઃ-જ્ઞાનાદિ ગુણોરૂપ દોરીવડે.

ભક્ત્યા-ભક્તિરૂપ રચનાવડે.

ચિરિવર્ણ-મનોહર અક્ષરરૂપ

ધત્તે-ધારણ કરે છે.

અજ સ્ત્ર-નિરંતર.

અવશા-અસ્વતંત્ર (પોતાને તાબે

રહેનારી).

લક્ષ્મીઃ-લક્ષ્મી.

રોગભયહર કાવ્ય.

ઉદ્ભૂતભીષણુ^૧જલોદરભારભુખાઃ, શો-
ચ્યાં દશામુપગતાસ્ચ્યુતજીવિતાશાઃ ॥ ત્વ-
ત્પાદપંકજરજ્જેઽમૃતદિગ્ધદેહા, મર્ત્યા ભવ-

નિત મકરધ્વજતુલ્યરૂપાઃ ॥ ૪૧ ॥

અર્થ—ઉત્પન્ન થયેલ ભયંકર જલોદર રોગના ભારવડે વાંકા વળી ગયેલા, શોચનીય દશાને પ્રાપ્ત થયેલા અને છોડી દીધી છે જીવિતની આશા જોણે એવા મનુષ્યો, તમારા ચરણુકમળની રજરૂપ અમૃતવડે લિપ્ત (લેપાયેલ) છે શરીર જેમનાં એવા છતે કામદેવ સરખા (સુંદર શરીરવાળા) રૂપવાળા થાય છે. અર્થાત્ શરીરે અમૃત ચોપડવાથી જેમ સુંદર રૂપ થાય છે તેમ તમારા ચરણુકમળની રજ શરીરે લગાડવાથી જલોદરાદિ દુઃસાધ્ય રોગવાળા મનુષ્યોના રોગો નાશ પામી સુંદર રૂપ થાય છે. ૪૧

અંધનભયહર કાવ્યમ્.

આપાદકણ્ઠમુરુશુંખલવેષ્ટિતાંગા, ગાઠં
બૃહન્નિગડકોટિનિઘૃષ્ટજઠઃ ॥ ત્વન્નામમન્ત્ર-
મનિશં મનુજઃ સ્મરન્તઃ, સઘઃ સ્વયં વિ-
ગતઅન્ધભયા ભવન્તિ ॥ ૪૨ ॥

અર્થ—પગથી માંડીને ગળાપર્યંત મોટી સાંકળોવડે બાંધ્યાં છે અંગો જેમનાં એવા અને અત્યંત મોટી ખેડીઓની અણીઓવડે નિઃશોષપણે ઘસાતી છે જઠાઓ જેમની એવા પણ તમારા નામરૂપ મંત્ર (ક્રુષ્ણમાય નમઃ) ને નિરંતર સ્મરણ કરનારા મનુષ્યો, તત્કાળ પોતાની મેળે વિશેષે ગયો છે અંધનનો ભય જેનું એવા થાય છે. અર્થાત્ તમારા નામ સ્મરણથી આકરૂં અંધન ભય તત્કાળ નાશ પામે છે. ૪૨

ઉપસંહાર-સ્તોત્ર માહાત્મ્ય.

મત્તદ્વિપેન્દ્રમૃગરાજહવાનલાહિ-સંગ્રા-
મવારિધિમહોદરબન્ધનોત્થમ્ ॥ તસ્યાશુ ના-
શમુપયાતિ ભયં ભિયેવ, યસ્તાવકં સ્તવ-
મિમં મતિમાનધીતે ॥ ૪૩ ॥

અર્થ—હે ભગવંત ! જે બુદ્ધિમાન પુરૂષ તમારા આ (લ-
ક્ષ્મણ નામના) સ્તવનને લાભે છે તે પુરૂષનો, મહોન્મત્ત હસ્તિ,
સિંહ, દાવાનળ, સર્પ, સંગ્રામ, મહાસાગર, જળોદર અને બંધ-
નથકી ઉત્પન્ન થયેલ ભય, બીકે કરીને જેમ હોય નહિ તેમ શી-
ઘ નાશ પામે છે, અર્થાત્ તમારા સ્તોત્રના પઠનથકી ઉપર કહેલા
આઠ જાતના ભયો જાણે ભય પામ્યા હોય તેમ નાશ પામે છે. ૪૩

સ્તોત્રસ્રજં તવ જિનેન્દ્ર ! ગુણૈર્નિબ-
દ્ધાં, ભક્ત્યા મયા રચિરવર્ણુવિચિત્રપુષ્પામ્
॥ ધત્તે જનો ય ઈહ કણ્ઠગતામજસ્રં, તં
માનતુંગમવશા સમુપૈતિ ૧લક્ષ્મીઃ ॥ ૪૪ ॥

૧ રાજ્ય, સ્વર્ગાપવર્ગ અને સત્કાવ્ય કરવાની શક્તિરૂપ. અહિં જિ-
નેશ્વરના સ્તોત્રને પુષ્પની માળાની ઉપમા આપી છે. ભગવંતના ગુણરૂપ

અર્થ—હે જિનેંદ્ર ! મેં ભક્તિરૂપ રચનાવડે અને જ્ઞાનાદિ શુભોરૂપ દોરાવડે ગુંથેલી (રચેલી) અને મનોહર અક્ષરરૂપ ચિત્રવિચિત્ર પુષ્પોવાળી તમારી સ્તોત્રરૂપ માળાને જે પુરૂષ આ લોકને વિષે નિરંતર કંઠને વિષે ધારણુ કરે છે (ગણુ છે), તે માનવડે ઉદ્ભવ પુરૂષ (અથવા માનતુંગસૂરિ) ને અસ્વતાંત્ર (પોતાને તાબે રહેનારી) લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે. અર્થાત્ તમારા સ્તોત્રને નિરંતર ગણુનારાને તાબેદાર લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે. ૪૪ .

દોરો, ભક્તિરૂપી રચના અને જૂદા જૂદા અક્ષરો રૂપ રંગ ખેરંગી પુષ્પો જાણુવા. આ સ્તોત્રમાં છેવટ પુષ્પમાળા શબ્દ વાપર્યો છે તે મહા આનંદ હેતુ છે અને લક્ષ્મી શબ્દ મંગળવાચી છે તેથી કરીને આ સ્તોત્રને જાણુનારા, સાંજાણુનારા અને તેનું વ્યાખ્યાન કરનારા પુરૂષોને કલ્યાણની પરંપરા થાય છે એવો ભાવ સૂચવે છે.

॥ ઇતિ ભક્તામરસ્તોત્રં સમ્પૂર્ણમ્ ॥

॥ अथ श्रीकल्याणमन्दिरस्तोत्रं* प्रारभ्यते॥

શબ્દાર્થ.

કલ્યાણમંદિરં—કલ્યાણનું ઘર.

ઉદારં—ઉદાર.

અવઘભેદિ—પાપને ભેદનારું.

ભીતાભયપ્રદં—ભયપામેલાને અભ-

અનિદિતં—પ્રશસ્ય.

યને આપનારું.

* આ કલ્યાણમંદિર સ્તોત્ર સિદ્ધસેનદિવાકર સૂરિએ રચ્યું છે. તેની ઉત્પત્તિ આ પ્રમાણે જાણવી—ઉજ્જયિનીનગરીને વિષે રહેનારો વિક્રમરાજના પુરોહિતનો પુત્ર અને દેવસિકા નામની માતાની કુક્ષિયકા ઉત્પન્ન થયેલ મુકુન્દ નામનો પંડિત ભૃગુકચ્છ (ભરચ) નગરે વાદ કરવા જતો હતો. રસ્તામાં વૃદ્ધવાદી સૂરિ મળ્યા. તેમની સાથે વાદ કર્યો અને ગોવાળોને સાક્ષી રાખ્યા, તેમાં તે હાર્યો. પછી રાજસભામાં વાદ કરતાં પણ વૃદ્ધવાદી જીત્યા તેથી તે તેમનો શિષ્ય થયો. ગુરૂએ કુમુદચંદ્ર નામ આપ્યું અને સૂરિપદ આપ્યું ત્યારે સિદ્ધસેનદિવાકર એવું નામ આપ્યું. તેણે એકદા વાદ માટે આવેલા ભટ્ટને સંભળાવવા માટે નવકારને બદલે નમોઽહૃત્સિદ્ધાચાર્યોપાધ્યાયસર્વસાધુભ્યઃ એ પ્રકારનું ચૌદ પૂર્વનું પહેલું સંસ્કૃત વાક્ય કહ્યું, વળી એક વખત ગુરૂ મહારાજને કહ્યું કે આ સઘળા પ્રાકૃત સિદ્ધાંતો છે તેના હું સંસ્કૃત બનાવું, ત્યારે ગુરૂએ કહ્યું કે—આજ, સ્ત્રી, મંદબુદ્ધિવાન અને મૂર્ખ એવા ચારિત્રની ઈચ્છાવાળા મનુષ્યોના હિતને માટે તત્ત્વજ્ઞોએ પ્રાકૃતમાં સિદ્ધાંત રચ્યા છે, માટે એ પ્રકારે બોલવાથી તમને મોટું પ્રાયશ્ચિત લાગ્યું; એમ કહી તેને ગચ્છ બહાર કર્યા. સંઘે વિનંતિ કરી કે આ મહા પ્રભાવક છે માટે ગચ્છ બહાર કરવા યોગ્ય નથી. એવો સંઘનો અત્યાગ્રહ થવાથી ગુરૂએ કહ્યું કે અદાર રાજાઓને પ્રતિબોધીને જ્ઞેન કરશે તો ગચ્છમાં લઈશું. તેથી સિદ્ધસેનજી ઉજ્જયિનીને વિષે ગયા ત્યાં વિક્રમરાજ ઘોડા ખેલાવવા જતા હતા, તેણે રથ પાસેથી નિક-

અધિપત્ન-ચરણકમળને.

નમજત-ખૂડતા.

પૌતાયમાન-વહાણતુલ્ય.

સંસારસાગર-સંસારસમુદ્રને વિષે.

અશેષજંતુ-સમગ્ર પ્રાણીઓને.

અભિનય-નમસ્કાર કરીને.

ળતા સિદ્ધસેનદિવાકરજીને પૂછ્યું કે તમે કાણ છો ? આચાર્યે કહ્યું કે સર્વ-
જાણુ છું. તેથી રાજ્યે મનમાં નમસ્કાર કર્યો એટલે આચાર્યે ધર્મલાલ
આપ્યો. રાજ્યે પૂછ્યું કેને ધર્મલાલ આપો છો ? આચાર્યે કહ્યું કે જેણે
મનથી નમસ્કાર કર્યો તેને. આથી રાજ્યે સંતોષ પામી કોડ સોનૈયા આ-
પવા માંજા, તે આચાર્યે નહિ લેતાં ધર્મકાર્યમાં વપરાવ્યા. વળી એક વખત
ચાર શ્લોક લઇને રાજ્યદ્વારે ગયા, ત્યાં રાજ્યને પૂછાવ્યું કે તમને મળવા માટે
એક બીજી હાથમાં ચાર શ્લોક લઇને આવ્યો છે, તે આવે કે જય ? રા-
જ્યે કહેવરાવ્યું કે દશ લાખ સોનામહોર અને ચૌદ હાથી આપતાં છતાં
તેને આવવું હોય તો ભલે આવે અગર પાછો જય. પછી આચાર્યે રાજ્ય
પાસે જઈ અનુક્રમે ચાર શ્લોક કહ્યા તેથી ખુશી થઇને રાજ્યે અનુક્રમે
એકેક દિશાનું રાજ્ય આપવાનો સંકલ્પ કર્યો પણ આચાર્યે તે નહીં લેતાં
“ હું જ્યારે આવું ત્યારે મારો ધર્મોપદેશ સાંભળવો, ” એટલુંજ માગી
લીધું. એકદા તે આચાર્ય મહાકાળના મંદિરમાં શીવપિંડિકા ઉપર પગ
રાખીને સૂતા. ત્યાં ઘણા લોકોએ ઉઠાજા, છતાં ન ઉઠ્યા; તેથી લોકોએ
રાજ્ય પાસે જઈ હકીકત નિવેદન કરી. રાજ્યે બળાતકારે લાંકી કાઢવાને
ફરમાવ્યું, તેથી રાજ્યપુરૂષો તેમને ચામુકના પ્રહાર મારવા લાગ્યા, પરંતુ તે
પ્રહાર તેમને નહિ લાગતાં રાજ્યની રાણીઓને લાગવા માંજા. અત્યંત કા-
ળાહળ થવાથી રાજ્ય આશ્ચર્ય પામી મહાકાળના મંદિરમાં આવ્યો. ત્યાં
આચાર્યને ઓળખ્યા અને પૂછ્યું કે મહાદેવ પૂજ્ય છે છતાં તેના મસ્તકે
પગ તમે કેમ રાખ્યા ? આચાર્યે કહ્યું કે મહાદેવ તો બીજાજ છે જેની
હું સ્તુતિ કરીશ, તે તમે સાવધાનપણે સાંભળો, એમ કહી કલ્યાણમંદિર
સ્તોત્ર કરવા માંડ્યું. અગ્યારમો શ્લોક બોલતાં પૃથ્વીકંપ થયો, ધુમાડો
નીકળ્યો અને શિવલિંગ ફાટીને ધરણેંદ્રસહિત પાર્શ્વનાથ મહારાજની તેજ-

જિનેશ્વરસ્ય-જિનેશ્વરના

સુરગુરુ:-વૃહસ્પતિ

ગરિમાંબુરાશે:-મહિમારૂપી મહા-

સ્તોત્ર-સ્તવન.

સાગરનું.

સુવિસ્તૃતમતિ:-વિસ્તાર પામેલી છે

વિભુ:-સમર્થ.

બુદ્ધિ જેની એવો.

સ્વી પ્રતિમા પ્રગટ થઈ. આચાર્યે સ્તોત્ર સંપૂર્ણ કરીને પછી કહ્યું કે અહીં ભદ્રા શેઠાણીનો પુત્ર અવંતિસુકુમાળ અનશન કરી, કાચોત્સર્ગમાં રહી વ્યવીને નલિનીગુલ્મ વિમાનને વિષે ગયેલ છે, તે સ્થાને પિતાની યાદગિરીમાં તેના પુત્રે મહાકાળ નામનું નવીન ચૈત્ય બંધાવી, પાર્શ્વબ્રહ્મની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. કેટલેક કાળે મિથ્યાદષ્ટિઓએ તેના ઉપર મહાદેવનું લિંગ પધરાવી પ્રતિમાને ઢાંકી દીધી; તે મારી સ્તુતિવડે હમણા પાર્શ્વબ્રહ્મ પ્રગટ થયા છે. તે સાંભળી રાજાએ હર્ષ પામી તે મંદિરના ખર્ચ માટે સો ગામ આપ્યા અને પોતે સમ્યક્ત્વ અંગીકાર કર્યું. તે પછી સિદ્ધસેનસુરિએ વિક્રમના અનુયાયી બીજા અદાર રાજાઓને પ્રતિબોધ્યા. તેના ગુણથી રંજન થઈ વિક્રમરાજાએ સુખાસન આપ્યું, જેમાં એસીને તેઓ હમેશાં રાજસભામાં જવા લાગ્યા. સિદ્ધસેન ૧૮ રાજાને પ્રતિબોધવાને ગયેલા તે આરંભમાં મગ્ર થયેલ છે એમ જાણીને વૃદ્ધવાદી ગુરૂ તેને પ્રતિબોધવા શ્રી ઉજ્જયિની આવ્યા. ત્યાં બોધ (સુખાસન ઉપાડનાર) નું રૂપ ધારણ કરીને દ્વારમાં ઉભા રહ્યા. જ્યારે સિદ્ધસેનસુરિ સુખાસનમાં એસી રાજાદ્વારે જતા હતા ત્યારે વૃદ્ધવાદીએ એક બોધને ઠેકાણે રહી પાલખી ઉપાડી લીધી, વૃદ્ધ હોવાથી ધીમે ધીમે ચાલવા લાગ્યા; ત્યારે સિદ્ધસેનસુરિએ કહ્યું કે—ભૂરિભારભરાકાન્તઃ સ્કંધઃ કિં તવ બાધતિ ? અહીં આત્મનેપદને સ્થાને બાધતિ પરસ્મૈપદનો પ્રયોગ વાપર્યો તેથી વૃદ્ધવાદી એવ્યા કે ન તથા બાધતે સ્કંધેઃ યથા બાધતિ બાધતે એ સાંભળી પોતાની ભૂલ જાણી ચમત્કાર પામ્યા અને ભૂલ કાઢનારને પોતાના ગુરૂ જાણી પાલખીમાંથી ઉતરી નમસ્કાર કર્યો. ગુરૂએ પ્રતિબોધી સંઘમાં લીધા. તે મહાન કવિ થયા છે, તેના જેવા બીજા કોઈ કવિ ત્યાર પછી થયા નથી.

विधातुं-करवाने,
 कभठस्मय-कभठना अहंकारने.
 तस्य-तेनुं.
 अेष-आ प्रत्यक्ष.
 संस्तवनं-स्तवनने.
 सामान्यतः-सामान्यपणे.
 तव-तमाइं.
 अस्माद्देशाः-भारा सरभा.
 अधीश !-हे स्वामी.
 अधीशाः-समर्थ.
 कैशिकशिशुः-धूउनो आणक.
 द्विधांधः-द्विपसे आंधणो.
 प्ररूपयति-कडी शके छे.
 धर्मरश्मेः-सूर्यना.
 अनुभवत्-अनुभव करतो.
 नूनं-निश्चये.
 गणयितुं-गणवाने.
 कइपांत-प्रलयकाणने विषे.
 प्रकटः-प्रत्यक्ष.
 यस्मात्-जे कारणु भाटे.
 केन-काधविडे.
 अक्युद्यतः-सावधान थयेलो.
 लसत्-देदीप्यमान.
 निजआहुयुगं-पोताना जे हाथने
 वितत्य-पढोणा करीने.
 कथयति-कहे छे.
 अंपुराशेः-समुद्रना.

तीर्थेधरस्य-तीर्थकरनुं.
 धूमकेतोः-धुमकेतु समान.
 अहम्-हूं.
 किल-निश्चये,
 करिष्ये-करीश.
 अपि-पणु.
 वर्णयितुं-वर्णन करवाने.
 कथं-कवी रीते.
 लवन्ति-थाय.
 धृष्टः-धीठा.
 यद्वि वा-अथवा.
 रूपं-स्वरूपने.
 किं-शुं
 मोहक्षयात्-मोहनीयकर्मना नाशार्थी
 मर्त्यः-मनुष्य.
 गुणान-गुणाने.
 क्षमेत-समर्थ थाय.
 वांतपयसः-इंकी दीधुं छे पाणी जे-
 णे अेवा.
 भीयेत-मपाय छे ?
 रत्नराशिः-रत्ननो समूह.
 जडाशयः-जडभुद्धिवाणो.
 असंभ्यगुणाकरस्य-असंभ्य गुण-
 ना स्थाननुं.
 विस्तीर्णतां-विस्तारने.
 स्वधिया-पोतानी भुद्धिवडे.

॥ વસન્તતિલકાવૃત્તમ્ ॥

મંગળ અને અભિધેય.

કલ્યાણુમન્દિરમુદારમવઘભેદિ, ભીતા-
ભયપ્રદમનિન્દિતમંધ્રિપદ્મમ્ ॥ સંસારસાગર-
નિમજ્જદશેષજન્તુ-પોતાયમાનમભિનમ્ય
જિનેશ્વરસ્ય ॥ ૧ ॥

યસ્ય સ્વયં સુરગુરુર્ગરિમામ્બુરાશેઃ, સ્તો-
ત્રં સુવિસ્તૃતમતિર્ન વિભુર્વિધાતુમ્ ॥ તી-
ર્થેશ્વરસ્ય ^૧કમઠસ્મય ^૨ધમકેતો-સ્તસ્યાહમેષ
કિલ સંસ્તવનં કરિષ્યે ॥ ૨ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ—કલ્યાણુનું ઘર, ઉદાર (મહોદ્દું અથવા લવ્યજનોને

૧ કમઠના ભવથી દશ ભવનું અંધાયેલું છે વૈર જીને એવો અસુરકુ-
મારનિકાયનો મેઘમાળી દેવ.

૨ પૂંછડાવાળો અગર ચોટલીવાળો ગ્રહ ઉદય પામે છે, તેથી ઉપદ્રવ
અગર નાશ થાય છે, તેમ આ પાર્શ્વનાથ પ્રભુ પણ કમઠના ગર્વનો નાશ
કરનારા છે.

વાંચિત આપે તેથી દાતાર), પાપને લેહન કરનાર, ભય પામેલાને અભય (નિર્ભયતા અથવા મોક્ષ) આપનાર, પ્રથમ (જરા પશુ દોષરહિત) અને સંસારરૂપ સમુદ્રને વિષે ખૂડતા સમગ્ર પ્રાણીઓને વહાણ તુલ્ય એવા જિનેશ્વરના ચરણકમળને નમસ્કાર કરીને, કમઠના અહંકારને ધૂમકેતુ સમાન એવા જે તીર્થંકર (પાર્શ્વપ્રભુ) ના મહિમારૂપી મહાસાગરનું સંસ્તવન કરવાને લક્ષ્મી પામેલી છે બુદ્ધિ જેની એવો બૃહસ્પતિ પોતે સમર્થ નથી તે તીર્થંકરનું સ્તવન, પ્રત્યક્ષ (મૂર્ખ) એવો હું નિશ્ચય કરીશ. ૧-૨

સ્તુતિ કરવાની અશક્યતાનું વર્ણન.

સામાન્યતોઽપિ તવ વર્ણયિતું સ્વરૂપ,—
મસ્માદૃશાઃ કથમધીશ ! ભવન્ત્યધીશાઃ ॥
ઘઠોઽપિ કૌશિકશિશુર્યદિવા દિવાન્ધો, રૂપં
પ્રરૂપયતિ કિં કિલ ઘર્મરશ્મેઃ ? ॥ ૩ ॥

અર્થ—હે સ્વામી ! મારા સરખા મંદ બુદ્ધિવાળા પુરૂષો, સામાન્યપણે પણ તમારું સ્વરૂપ વર્ણવવાને કેવી રીતે સમર્થ થાય ? અથવા ઘટ (ધીઠા-દ્રઠ પ્રયત્નવડે પ્રગલ્ભ) પણ દિવસે આંધળો એવો ધૂડનો બાળક નિશ્ચયે સૂર્યના સ્વરૂપને શું કહી શકે છે ? અર્થાત્ ગમે તેવો વાચાળ અને બુદ્ધિશાળી ધૂડ હમે-

શાં દિવસે અંધ હોવાથી સૂર્યનું સ્વરૂપ વર્ણવી શકે નહિ તેમ
હું મંદબુદ્ધિ હોવાથી તમારું સ્વરૂપ વર્ણવી શકું તેમ નથી.
(અહીં કવિ પોતાની લઘુતા સૂચવે છે.) ૩

મોહક્ષયાદનુભવન્નપિ નાથ ! મર્ત્યો,
નૂનં ગુણાન્ ગણયિતું ન તવ ક્ષમેત ॥ ૩-
૯પાન્તવાન્તપયસઃ પ્રકટોઽપિ યસ્માન્, મી-
ચેત કેન જલધેર્નનુ રત્નરાશિઃ ? ॥ ૪ ॥

અર્થ—હે નાથ ! મોહનીયાદિ કર્મનો ક્ષય થવાથી (અ-
થવા અજ્ઞાનના ક્ષયથી) ગુણોને અનુભવતો (ભોગવતો) એવો
મનુષ્ય પણ તમારા ગુણોને ગણવાને નિશ્ચે સમર્થ થતો નથી,
જે કારણ માટે કદપાંત કાળને વિષે ફેંકી દીધું છે પાણી જેણે
એવા સમુદ્રનો પ્રત્યક્ષ પણ રત્નનો સમૂહ નિશ્ચે શું કોઈવડે
માપી શકાય છે ? અર્થાત્ પાણી ઉછળી જવાથી પ્રકટ દેખાતો
રત્ન સમૂહ જેમ માપી શકાતો નથી તેમ મોહનીયાદિ કર્મના ક્ષ-
યથી પ્રગટપણે તે ગુણોને જાણુતા એવા કેવળી પણ તેની ગણુ-
તરી કરી શકતા નથી. ૪

૧ ગુણોને અનુભવતા—કેવળી, અહીં એ સમજવાનું છે કે કેવળી પોતે
તમારા ગુણોને અનુભવે છે, જાણે છે, છતાં આયુષ્ય અદ્ય અને ગુણો ધ-
ણ્યા તેથી ગણુતરી કરી શકે નહીં (કહી શકે નહીં).

સ્તોત્ર કરવાનો હેતુ.

અભ્યુદયતોઽસ્મિ તવ નાથ ! જડાશયો-
ઽપિ, કંતું સ્તવં લસદસંખ્યગુણાકરસ્ય ॥
બાલોઽપિ કિં ન નિજબાહુયુગં વિતત્ય, વિ-
સ્તીર્ણતાં કથયતિ સ્વધિયાઽમ્બુરાશેઃ? ॥૫॥

અર્થ—હે નાથ ! હું જડબુદ્ધિવાળો (મૂર્ખ) છું તોપણ
દેહીપ્યમાન અસંખ્ય ગુણના સ્થાન એવા તમારું સ્તવન કરવાને
હું સાવધાન (ઉદ્ધમવંત) થયેલ છું. બાળક પણ પોતાના બે
હાથને પહોળા કરીને પોતાની બુદ્ધિવડે સમુદ્રના વિસ્તારને શું
નથી કહેતો ? અર્થાત્ બાળક જેમ પોતાના હાથ પહોળા કરી
સમુદ્રનો વિસ્તાર બતાવે છે તેમ હું પણ મારી શક્તિ અનુસારે
આવડે એવી સ્તુતિ કરવાને ઉદ્યુક્ત થયો છું. ૫

શબ્દાર્થ.

થે-જે.

ન યાંતિ-નથી પ્રાપ્ત થતા.

વક્તુ-કહેવાને.

મમ-મારી.

બતા-થયું.

એવં-એ પ્રકારે.

ધ્યં-આ.

યાગિનાં-યોગીઓને.

ગુણાઃ-ગુણો.

તેષુ-તેને વિષે.

અવકાશઃ-શક્તિ.

તદ્-તે માટે.

અસમીક્ષિતકારિતા-અવિચારી કાર્ય

જદપતિ-મોલે છે.

નિજગિરા-પોતાની ભાષાવડે.

પક્ષિણુ:-પક્ષીઓ.

અચિંત્યમહિમા-અચિંત્ય મહિમા-
વાળું.

ભવત:-ભવચક્રી.

તીવ્રાતપ-પ્રચંડ તાપવડે.

નિદાધે-ગ્રીષ્મઠાળમાં.

પ્રીણાતિ-ખુશી કરે છે.

સરસ:-જળકણુસહિત.

દ્વદ્વર્ત્તિનિ-હૃદયમાં વર્તે છે.

વિભો !-હે સ્વામી !

જ'તો:-પ્રાણીનાં.

નિવિડા-દ્રઢ.

સઘ:-ક્ષણુવારમાં-તુરત.

ઈવ-પેઠે.

અભ્યાગતે-આવ્યે છે.

ચંદનસ્થ-ચંદન વૃક્ષનાં.

એવ-નિશ્ચયે.

સહસા-તત્કાળ.

ઊપદ્રવશતૈ:-ઊપદ્રવના સેંકડોવડે.

ગોસ્વામિનિ-કિરણોના સ્વામી-અર્થ
અથવા ગોવાળ.

ચૌરૈ:-ચોરોવડે.

પશવ:-પશુઓ.

તારક:-તારનાર.

તે-તેઓ.

નનુ-નિશ્ચયે.

આસ્તાં-દૂર રહો.

પાતિ-રક્ષણુ કરે છે.

ભવત:-તમારું.

જગતિ-ત્રણુ જગતને.

ઉપહૃતપાંથજનાત-પીડાતા પંથી-
જનોને.

પદ્મસરસ:-કમળવાળા સરોવરનો.

અનિલ:-પવન.

ત્વયિ-તમે.

શિથિલીભવતિ-શિથિળ થઈ જાયછે

ક્ષણુન-ક્ષણુવારમાં.

કર્મખંધા:-કર્મના ખંધનો.

ભુજ'ગમમયા-સર્પમયખંધનો.

મધ્યભાગ-મધ્યભાગે.

વનશિખંડિનિ-વનનો મોર.

મુચ્યન્તે-મૂકાય છે.

મનુજ્ઞ:-મનુષ્યો.

રૌદ્રૈ:-ભયંકર.

વીક્ષિતે-જેવાયે છે.

સ્ફુરિતતેજસિ-સ્ફુરાયમાન તેજવાળો.

દૃષ્ટમાત્રે-જેવાયે થકે.

આશુ-શીઘ્ર.

પ્રપલાયમાનૈ:-પલાયમાન કરતા.

ભાવનાં-પ્રાણીઓના.

ત્વાં-તમેને.

ઉદ્ભવતિ-વહન કરે છે.

હૃદયેન-હૃદયવડે.

ઉતરંતઃ-સંસારસમુદ્રને ઉતરતા.

યદ્વા-અથવા યુક્ત છે.

દૃતિ-ચામડાની મસક.

તરતિ-તરે છે.

જલં-પાણીને.

એષ-આ.

અંતર્ગતસ્થ-અંદરરહેલ.

મરૂતઃ-પવનનો.

સ-તે.

અનુભાવઃ-પ્રભાવ (છે)

યે યોગિનામપિ ન યાન્તિ ગુણાસ્ત-
વેશ !, વક્તું કથં ભવતિ તેષુ મમાવકાશઃ?
॥ જાતા તદેવમસમીક્ષિતકારિતેયં, જલ્પ-
ન્તિ વા નિજગિરા નનુ પક્ષિણોઽપિ ॥ ૬ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! તમારા જે ગુણો યોગીઓને પણ કહે-
વાને પ્રાપ્ત થતા નથી (વચન ગોચર થતા નથી), તેને વિષે
(તે ગુણો કહેવાને) મારી શક્તિ કેમ હોય ? તે માટે એ પ્ર-
કારે આ (સ્તુતિ કરવાનો આરંભ) અવિચારી કાર્ય થયું. અ-
થવા પક્ષીઓ પણ નિશ્ચે પોતાની ભાષાવડે બોલે છે. અર્થાત્
મનુષ્ય ભાષા ન આવડવાથી પક્ષીઓ જેમ પોતાની ભાષામાં બો-
લે છે તેમ હું પણ સુંદર અર્થગર્ભિત સ્તુતિ કરવાને અસમર્થ
છતાં શક્તિ અનુસાર સ્તુતિ કરું છું. ૬

૧ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્રરૂપ સત્તત્રયના આરાધનવડે ઉત્પન્ન થયું છે
જ્ઞાન જેને એવા મહર્ષિઓ.

ભગવન્નામગ્રહણ માહાત્મ્ય.

આસ્તામચિન્ત્યમહિમા જિન ! સં-
સ્તવસ્તે, નામાપિ પાતિ ભવતો ભવતો જ-
ગન્તિ ॥ તીવ્રાતપોપહુતપાન્થજનાન્નિદાઘે,
પ્રીણ્યાતિ પદ્મસરસઃ સરસોઽનિલોઽપિ ॥૭૧॥

અર્થ—હે જનેશ્વર ! અચિન્ત્ય મહિમાવાળું તમારું સ્તવન
હર રહ્યો. તમારું નામ પણ (ગ્રહણ કર્યું હતું) ત્રણ જગતનું
ભવ (સંસારબ્રમણ) થકી રક્ષણ કરે છે. ગ્રીષ્મઋતુમાં પ્રચંડ
(અસહ્ય) તાપવડે પીડાયેલા (આકુળ વ્યાકુળ થયેલા) પંથી-
જનો (મુસાફરો) ને કમળવાળા સરોવરનો સૂક્ષ્મ જળકણુસહિત
(ઠંડો) પવન પણ ખુશી કરે છે. અર્થાત્ ઠંડો પવન મુસાફરોને
ખુશી કરે તો પછી પાણીની શી વાત ? તેમ તમારું નામ માત્ર
ભવબ્રમણ મટાડે તો પછી સ્તવનનો મહિમા તો શું વર્ણવવો ?
મતલબ કે તમારું સ્તોત્ર ઘણા માહાત્મ્યવાળું છે. ૭

ધ્યાન માહાત્મ્ય.

હૃદ્ધર્ત્તિનિ ત્વયિ વિભો ! શિચિલીભ-
વન્તિ, જન્તોઃ ક્ષણેન નિવિડા અપિ કર્મ-
અન્ધાઃ ॥ સઘો ભુજંગમમયા ઈવ મધ્યભા-

ગ-મહ્યાગતે વનશિખલિડનિ ચંદનસ્ય ॥૮

અર્થ—હે સ્વામી ! તમે હૃદયને વિષે વર્તે છો તે પ્રાણીના દ્રઢ પણ કર્મબંધનો, જેમ વનનો મોર વનના મધ્ય ભાગે આવ્યે છો તે ચંદન વૃક્ષના સર્પમય બંધનો તત્કાળ શિથિલ (ઢીલાં) થઈ જાય છે તેમ, ક્ષણવારમાં શિથિલ થાય છે. અર્થાત મોરના આવવાથી સુગંધને લીધે ચંદન (સુખડ) વૃક્ષને વીંટાઈ રહેલા સર્પો જેમ ખસી જાય છે, તેમ તમે ભવ્ય પ્રાણીના હૃદયમાં વસવાથી (તમારું ધ્યાન કર્યે છો) આકરાં કર્મ હોય તે ઢીલાં થઈ જાય છે. ૮

દર્શન માહાત્મ્ય.

મુચ્યન્ત એવ મનુજઃ સહસા જિનેન્દ્ર ! રૌદ્રરૂપદ્રવશતૈસ્ત્વયિ વીક્ષિતેડપિ ॥
 ૧ગોસ્વામિનિ ૨સ્ફુરિતતેજસિ દષ્ટમાત્રે, ચૌરૈરિવાશુ પશવઃ પ્રપલાયમાનૈઃ ॥ ૯ ॥

૧ કિરણોનો સ્વામી એટલે સૂર્ય, પૃથ્વીનો સ્વામી એટલે રાજા અને ગાયોનો સ્વામી એટલે ગોવાળ એવા ત્રણ અર્થ થાય છે માટે ત્રણ પ્રકારે અર્થ લેવો.

૨ સૂર્ય પક્ષે પ્રભાતકાળે જગતને પ્રકાશ કરવાથી વિસ્તૃત તેજવાળો, રાજાપક્ષે અખંડિત પ્રતાપવાળો અને ગોવાળપક્ષે સ્ફુરિત બળવાળો એમ અર્થ લેવા.

અર્થ—હે જિનેંદ્ર ! તમે જોવાયે છો [તમારા દર્શન થયાથી] મનુષ્યો ભયંકર ઉપદ્રવના સેંકડો (સેંકડો ઉપદ્રવો) વડે, જેમ સ્કુરાયમાન તેજ (પ્રતાપ-બળ) વાળો સૂર્ય (અથવા રાજા અગર ગોવાળ) જોવાયે થકે પલાયન કરતા [નાશી જતા] ચોરોવડે પશુઓ શીઘ્ર મૂકાઈ જાય છે, તેમ શીઘ્રપણે મુકાઈ જાય છે. અર્થાત્ તમારા દર્શનથી સેંકડો ઉપદ્રવો તત્કાળ નાશ પામે છે. ૯

ધ્યાન માહાત્મ્ય.

ત્વં તારકો જિન ! 'કથં' ? ભવિનાં ત
એવ, ત્વામુદ્ગહન્તિ હૃદયેન યદ્દુત્તરન્તઃ ॥ ય-
દ્વા દતિસ્તરતિ યજ્જલભેષ નન-મન્તર્ગત-
સ્ય મરૂતઃ સ કિલાનુભાવઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—હે જિનેંદ્ર ! તમે પ્રાણિઓના તારનાર કેવી રીતે છો ? જે કારણ માટે સંસારસમુદ્રને ઉતરતા એવા તેઓ (પ્રા-

૧ સંસારસમુદ્રને ઉતરતા છતા પ્રાણિઓ તમોને હૃદયમાં ધારણ કરે છે તેથી તમે તારનાર કેવી રીતે હોઈ શકો ? કેમકે વાહ્ય (વહનચનાર) વાહક (વહન કરનાર) માં વાહક હોય તે તારક છે એટલે નાવમાં બેઠેલા માણસને નાવ તારનાર છે પણ કાંઈ નાવમાં બેઠેલ પુરૂષ નાવનો તારક નથી. આ પ્રમાણે શંકા કરીને સ્તોત્રકાર પોતેજ સમાધાન કરે છે કે પાશ્વિની મસકમાં રહેલ વાયુ જેમ મસકને તારે છે તેમ તમે પ્રાણિઓના હૃદયમાં વહન કરાયે છો (ધ્યાન કરાયે છો) તેઓને તારો છો.

શ્રિઓ) જ તમોને હૃદયવડે વહન કરે છે. અથવા તે યુક્ત છે ચામડાની મસક નિશ્ચે પાણીમાં તરે છે તે આ પ્રત્યક્ષ અંદર રહેલ વાયુનોજ નિશ્ચે પ્રભાવ છે. ૧૦

શબ્દાર્થ.

ચરિમન્-જે કામદેવને વિષે.

હૃતપ્રભાવા:-હૃણાયો છે પ્રભાવ
જેનો એવા.

રતિપતિ:-કામદેવ.

ક્ષણેન-ક્ષણવારમાં.

હૃતભુજ:-અગ્નિઓને.

અથ-હવે.

પીત-પીધું.

અનદ્ય ગરિમાણુ-બ્રહ્મી પ્રૌઢતા-
વાળા.

અહો-આશ્ચર્યે.

દ્ધાનાઃ-ધારણ કરનારા.

લઘુ-શીઘ્રપણે.

અતિલાઘવેન-અત્યંત હલકાપણાએ.

હૃત-નિશ્ચે.

પ્રભાવ:-પ્રભાવ.

નિરસ્તઃ-નાશ થયેલો છે.

તદા-ત્યારે.

કર્મચૌરાઃ-કર્મરૂપી ચૌરા.

અમુત્ર-આ લોકમાં.

લોકે-લોકને વિષે.

હૃતપ્રભૃતયઃ-મહાદેવ વગેરે દેવો.

સઃ-તે

ત્વયા-તારાવડે.

ક્ષપિતઃ-ક્ષય પામ્યો છે.

વિધ્યાપિતાઃ-શુભાવી નાંખ્યા છે.

પયસા-પાણીવડે.

યેન-જે.

દુર્ધર વાડવેન-દુઃસહ વાડવાનજે.

પ્રપન્નાઃ-પ્રાપ્ત થયેલા.

જંતવઃ-પ્રાણીઓ.

દૃઢયે-હૃદયમાં.

જ-મોદધિં-ભવસાગરને.

તરંતિ-તરે છે.

ચિંત્યઃ-વિચારવા યોગ્ય.

મહતાં-મોટા પુરુષોના.

કોધઃ-ક્રોધ.

ધ્વસ્તાઃ-હણાયા.

અત-આશ્ચર્ય છે.

સોપતિ-આજે છે.

શિશિરા-શીતળ-ઠંડા.

નીલદુઃખાણિ-શીલા વહેવાળા.

વિપિતાનિ-વન ખંડોને.

યોગિનઃ-યોગીઓ.

અન્યેષયંતિ-જેવે છે.

કૈશ દેશે-ડોડાના મધ્યભાગે.

નિર્મલરૂચેઃ-નિર્મળ કાંતિવાળા.

અક્ષસ્ય-કમળના ખીજનું.

કર્ણિકાયાઃ-કર્ણિકા થકી.

ભવિનઃ-પ્રાણીઓ.

વિહ્વાય-ત્યાગ કરીને.

પ્રજાતિ-પામે છે.

ઉપલભાવં-પાપાણુ ભાવને.

ચામીકરત્વં-સુવર્ણ પથ્થાને.

ધ્રુવ-પેઠે.

હિમાની-હિમ સમૂહ.

પરમાત્મરૂપં-સિદ્ધ સ્વરૂપી.

દૃદ્યાંધુજ-દૃદ્ય કમળના.

પૂતસ્ય-પવિત્ર.

અન્યત-ખીજનું.

સંભવિ-સંભવ.

ધ્યાનાત-ધ્યાનવડે.

દૃહ-શરીરને.

પરમાત્મદશાં-સિદ્ધ સ્વરૂપને.

તીપ્રાનલાત-પ્રખલ અગ્નિવડે.

અપાસ્ય-ત્યાગ કરીને.

અચિરાત-તત્કાળ.

ધાતુભેદાઃ-માટી પાપાણુમાં મળેલ

ધાતુઓ.

યસ્મિન્ હરપ્રભૃતયોઽપિ હૃતપ્રભાવાઃ,
સોઽપિ ત્વયા રતિપતિઃ ક્ષપિતઃ ક્ષણેન ॥
વિધ્યાપિતા હૃતભુજઃ પયસાથ^૧ યેન, પીતાં
ન કિં તદપિ દુર્ઘ્નરવાડવેન ? ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ—જે કામદેવને વિષે હરિહરાદિ દેવો પણ હુણાયો છે
પ્રભાવ જેમો એવા થયા છે તે કામદેવ પણ તારાવડે ક્ષણવારમાં

જાય પામ્યો છે. હવે તેનું દ્રષ્ટાંત કહે છે—જે પાણીવડે અગ્નિ-
ઓને ખુસાવી નાખ્યા છે તે (પાણી) પણ દુઃસહ વડવાનળે
(સમુદ્રને અગ્નિ) શું નથી પીધું—નથી શોષણ કર્યું ? અર્થાત્
ખીજા અગ્નિને ખુસાવી નાખનાર પાણીને જેમ વડવાનળ શોષી
જાય છે તેમ હરિહરાદિ દેવોને પણ તાબે કરનાર એવા કામદેવને
તમે જીત્યો છે. ૧૧

સ્વામિન્નનદપગરિમાણુમપિ પ્રપન્ના-
સ્ત્વાં જન્તવઃ કથમહો હૃદયે દધાનાઃ ? ॥ જ-
ન્મોદધિં લઘુ તરન્ત્યતિ—લાઘવેન, ચિન્ત્યો
નહન્ત મહતાં યદિ વા પ્રભાવઃ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ:—હે સ્વામી ! તમોને સ્વામીપણાએ પ્રાપ્ત થયેલા
પ્રાણીઓ, ઘણી પ્રાઠતાવાળા એવા પણ તમોને હૃદયમાં ધારણ
કરતા છતાં અત્યંત હલકાપણાએ કરીને (ખીલકુલ ભાર ન
હોય તેમ) ભવસાગરને શીઘ્રપણે હોય તેમ કેવી રીતે તરે છે ?
એ આશ્ચર્ય છે. અથવા નિશ્ચયે મહાન્ (ત્રણ જગતને વિષે
ઉત્તમ) પુરૂષોનો પ્રભાવ ચિંતવવા યોગ્ય નથી. અર્થાત્ તમે
અતિગરિષ્ઠ એટલે ઘણા ભારવાળા છતાં ખીલકુલ ભાર વિનાના
હલકા હોય તેમ તમોને હૃદયમાં ધારણ કરીને ભવસમુદ્રને તમારા

૧ યદિ સમાધાન અર્થમાં ધરણ છે, આ પ્રમાણે દરેક ઠેકાણે
સમજવું.

આશ્રિતો જલદીથી તરી જાય છે એ આશ્ચર્ય છે કેમકે વધારે ભાર હોય તે તરવાને અસમર્થ થાય, આ પ્રમાણે શંકા કરીને તેનું સમાધાન કરે છે કે-મહાન્ પુરુષોનો પ્રભાવ છે તે મનવડે પણ ચિંતવવા યોગ્ય નથી કેમકે તે ઘણા ભારવાળાને પણ પોતાના પ્રભાવથી સર્વથા ભાર રહિત હોય તેમ તારે છે. ૧૨

ક્રોધસ્ત્વયા યદિ વિભો ! પ્રથમં નિર-
સ્તો, ધ્વસ્તાસ્તદા બત કથં કિલ કર્મચૌરાઃ? ॥
પ્ત્વોષત્યમુત્ર યદિ વા શિશિરાઽપિ લોકે, ની-
લદ્રુમાણિ વિપિનાનિ ન કિં હિમાની ॥૧૩॥

અર્થ:—હે પ્રભુ ! તમારા વડે જો ક્રોધ પ્રથમજ નાશ થયેલો છે તો આશ્ચર્ય છે કે કર્મરૂપી ચોરો નિશ્ચયે કેવી રીતે હણાયા ? અથવા આ લોકને વિષે શીતળ પણ હિમસમૂહ, નીલા વૃક્ષવાળા વનખંડોને શું નથી બાળતો ? અર્થાત્ ક્રોધ વિના કર્મરૂપ ચોરને તમે હણ્યા તે મોટું આશ્ચર્ય છે એમ શંકા કરીને સમાધાન કરે છે કે-કંટો હિમ જેમ વૃક્ષોને બાળે છે તેમ તમે ક્રોધ વિના પણ કર્મરૂપ ચોરને બાળો છો તે યુક્ત છે. ૧૩.

ત્વાં યોગિનો જિન ! સદા પરમાત્મ-

રૂપ—મન્વેષયન્તિ હૃદયામ્બુજકોશદેશે ॥ પૂ-
તસ્ય નિર્મલરૂચેર્યદિ વા કિમન્ય—દક્ષસ્ય
'સમ્ભવિ પદં નનુ કર્ણિકાયાઃ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—હે જિન ! મહર્ષિઓ હૃદય રૂપ કમળના ડોડાના મધ્ય ભાગને વિષે સિદ્ધસ્વરૂપી એવા તમોને નિરંતર જ્ઞાન ચક્ષુ-વડે જોવે છે. અથવા નિશ્ચે પવિત્ર અને નિર્મળ કાંતિવાળા કમળના બીજનું કર્ણિકા થકી બીજું સ્થાન શું સંભવે ? અર્થાત્ કમળના બીજનું સ્થાન જેમ કર્ણિકા છે તેમ તમે પણ કર્મ મલનો નાશ થવાથી પવિત્ર એટલે ચિદાનંદ સ્વરૂપે પ્રકટ થયેલા હોવાથી નિર્મળ કાંતિવાળા છો માટે યોગીંદ્રના હૃદય કમળના મધ્ય ભાગરૂપ કર્ણિકા એજ તમારું યોગ્ય સ્થાન છે. ૧૪

ધ્યાનાજ્જનેશ ! ભવતો ભવિનઃ ક્ષ-
ણેન, દેહં વિહાય પરમાત્મદશાં પ્રજન્તિ ॥
તીપ્રાનલાદુપલભાવમપાસ્ય લોકે, ચામીકર-
ત્વમચિરાદિવ ધાતુભેદાઃ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—હે જિનેશ્વર ! લોકને વિષે ધાતુભેદ (માટી પાષા-

૧ સંભવતીતિ સંભવિ.

૨ બ્રમરીયકા બીક પામેલી દાયળ બ્રમરીનું ધ્યાન કરતી છતી બ્રમરીરૂપ જેમ થાય છે તેમ વીતરાગનું ધ્યાન કરનાર જીવ વીતરાગ સ્વરૂપ થાય છે. અર્થાત્ જે જેનું ધ્યાન કરે તે તેવો થાય છે.

શુભાં મળેલ ધાતુ) પ્રબળ અગ્નિવડે પાષાણપણાનો ત્યાગ કરીને તત્કાળ સુવર્ણપણાને જેમ પામે છે તેની પેઠે તમારા ધ્યાન થકી ભવ્ય પ્રાણીઓ ક્ષણવારમાં શરીરનો ત્યાગ કરીને પરમાત્મ દ-શાને પામે છે. અર્થાત્ તમારૂં ધ્યાન કરવાથી પ્રાણીઓ તમારા જેવા બને છે. ૧૫

શબ્દાર્થ.

અંતઃ-અંતઃકરણને વિષે.

જિન-હે જિનેશ્વર.

વિભાવ્યસે-વિશેષે ચિતવન થાઓછો.

તદ્દપિ-તો પણ.

શરીર-શરીરને.

સ્વરૂપ-સ્વરૂપ.

યદ્-જે કારણ માટે.

પ્રશમયંતિ-ઉપશમાવે છે.

મનીષિભિઃ-પંડિતોવડે.

ધ્યાતાઃ-ધ્યાન કરાયો છતો.

પ્રભાવઃ-પ્રભાવવાળો.

અમૃત-અમૃત.

નામ-કામલ આમંત્રણમાં.

વિષવિકાર-વિષના વિકારને.

વીતતમસ-તમોગુણ રહિત.

નૂત-નિઝ્યે.

પ્રપન્નાઃ-આશ્રય કરીને રહેલા છે.

કાચકામલિભિઃ-કમળાના રોમવાળા જેનોવડે.

સદૈવ-નિરંતર.

યસ્ય-જેનાં.

ત્વ-તમે.

ભવ્યૈઃ-ભવ્યોવડે.

નાશયસે-નાશ કરોછો.

એતત્-એવું.

મધ્યવર્તિનઃ-મધ્યસ્થ પુરૂષનું.

વિગ્રહ-ક્લેશને.

મહાનુભાવાઃ-મહોટા પ્રભાવવાળા.

અભેદબુદ્ધ્યા-અભેદ બુદ્ધિવડે.

ભવત-તમારા સમાન.

પાનીપ્ત-પાણીને.

અનુચિંત્યમાન-ચિતવન કરાયુંછવું.

નો-નહિ.

અપાકરેતિ-દૂર કરે છે.

પરવાદિનઃ-પરતીર્થિઓ.

હરિહરદિધિયા-હરિહરદિધિની બુ-દ્ધિએ.

સિતઃ-ચેત.

શંખ-શંખ.

भृङ्गते-अहणु कराय छे.
 विपर्ययेणु-परावर्ते करीने.
 सविध-समीपपणुना.
 आस्तां-दूर रहे.
 तद्:-वृक्ष.
 अभ्युद्गते-उदय पामे छते.
 समह्रीइह:-वृक्षोवडे सहित.
 उपयाति-पामे छे.
 चित्र-आश्चर्य छे.
 वृत्तमेव-गीट होय तेमज.
 पतति-पडे छे.
 सुर पुष्पवृष्टि:-देवोअे करेस पु-
 लनी वृष्टि.
 गच्छति-जय छे.
 हि-जे कारण माटे.

विविधवर्ण-जुदा जुदा रंगना.
 धर्मोपदेश समये-धर्मना उपदेश वपते
 अनुभावात्-प्रलाव यकी.
 ते-तमारा.
 अशोक:-शोक रहित.
 दिनपतौ-सूर्य,
 विषोष-विकारपणुने.
 लवलाक:-आपुं जगत.
 अवाह्मुभ-नीचुं मुभ छे जेनुं अेवा.
 विष्वक्-यारे तरङ्ग.
 अविरला-सधन.
 त्वद्गोचरे-तमे प्रत्यक्ष छते.
 सुमनसां-सुंदर चित्तवाणानां.
 अध:-नीचं.
 अधनानि-बंधना.

अन्तः सहैव जिन ! यस्य विभाव्यसे
 त्वं, भव्यैः कथं तदपि नाशयसे शरीरम् ? ॥
 अेतत्स्वरूपमथ 'मध्यविवर्ति'ना हि, 'यद्वि-
 ग्रह' प्रशमयन्ति महानुभावाः ॥ १३ ॥

१ शरीरना मध्यलागे रहेनारनुं अथवा विवाहमां यने पक्ष जेने
 समान होय अेवा पक्षपात रहित मध्यस्थ पुरुषनुं.

२ विग्रह-शरीर अथवा क्लेश.

અર્થ—હે જિન ! જે (શરીર) નાં હૃદયને વિષે ભવ્ય પ્રાણિઓવડે તમે નિરંતર વિશેષે ચિંતવન થાઓછો તેા પણ તે (ભવ્યોનાં) શરીરને તમે કેમ નાશ કરો છો ? હવે દ્રષ્ટાંત કહે છે કે—મધ્યસ્થ પુરૂષનું નિશ્ચે એવુંજ સ્વરૂપ છે. જે કારણ માટે મ્હોટા પ્રભાવવાળા પુરૂષો કલેશને ઉપશમાવે છે. અર્થાત્ તમે મધ્યસ્થ હોવાથી શરીર અને જીવનો પરસ્પરનો અનાદિ કાળનો વિગ્રહ હતો તે મટાડવા શરીરને નાશ કરો છો અને જીવને મોક્ષ પમાડો છો. ૧૬

આત્મા મનીષિભિરયં ^૧ત્વદભેદબુદ્ધયા,
 ધ્યાતો જિનેન્દ્ર ! ભવતીહ ભવત્પ્રભાવઃ ॥
 પાનીયમપ્યમૃતમિત્યનુચિન્ત્યમાનં, કિં નામ
 નો વિષવિકારમપાકરોતિ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—હે જિનેન્દ્ર ! પાંડિતોવડે તમારે વિષે અભેદ બુદ્ધિએ કરીને ધ્યાન કરાયો હતો આ આત્મા આ જગતને વિષે તમારા સરખા પ્રભાવવાળો થાય છે. પાણી પણ અમૃતપણે એ પ્રકારે ચિંતવન કરાયું હતું (અથવા મણિમંત્રાદિ વડે સંસ્કારિત કર્યું હતું) જેરના વિકારને શું નથી દૂર કરતું ? અર્થાત્

૧ હું અને પરમાત્મા એકજ સ્વરૂપ છીએ, એવા પ્રકારની એકાત્રતા તે અભેદબુદ્ધિ.

અમૃત બુદ્ધિએ ચિંતવેલું અથવા મંત્રિત કરેલું પાણી જેમ જેર ઉતારે છે તેમ તમારી સાથે અલેદ લાવે ધ્યાન કરવાથી કર્મમ-
ળરૂપ જેર ઉતારીને આ આત્મા પરમાત્મા થાય છે. ૧૭

ત્વામેવ વીતતમસં પરવાદિનોઽપિ નૂનં
વિભો ! હરિહરાદિધિયા પ્રપન્નાઃ ॥ કિં કા-
ચકામલિભિરીશ ! સિતોઽપિ શંખો, નો ગૃ-
હ્યતે વિવિધવર્ણવિપર્યયેણ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! પરતીથીઓ (અન્ય દર્શનીઓ) પણ
હરિહરાદિ દેવોની બુદ્ધિવડે કરીને રાગદ્વેષરૂપ તમોગુણ રહિત
એવા તમોનેજ નિશ્ચે આશ્રય કરીને રહેલા છે. કાચકામલી (ક-
મળો) ના રોગવાળા જનોવડે શ્વેત એવો પણ શંખ વિવિધ
રંગના પરાવર્તે કરીને શું નથી ગ્રહણ કરાતો ? અર્થાત્ પીત્ત
કમળીના રોગવાળો મનુષ્ય ઘોળા શંખને પીળો શંખ લીલો
શંખ એ પ્રકારે જુદા જુદા રંગે દેખે છે તેમ અન્ય દર્શનીઓ
પણ તમારું આ હરિ છે, હર છે, બ્રહ્મા છે, એવી બુદ્ધિથી આ-
રાધન કરે છે. ૧૮

અશોકવૃક્ષપ્રાતિહાર્ય.

ધર્મોપદેશસમયે સવિધાનુભાવા-દાસ્તાં

જનો ભવતિ તે તરૂરપ્યશોકઃ^૧ ॥ અભ્યુદ્ગતે
દિનપતૌ સમહીરૂહોડપિ, કિં વા વિબોધમુખ-
યાતિ ન છવલોકઃ? ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—હે સ્વામી ! ધર્મના ઉપદેશ વખતે તમારા સમી-
પપણાના પ્રભાવ થકી ચેતનવાળા મનુષ્ય તો દૂર રહે, પરંતુ
અવ્યક્ત ચેતનાવાળા વૃક્ષ પણ શોક રહિત (અશોક) થાય છે.
અથવા સૂર્ય ઉદય પામે છતે વૃક્ષોવડે સહિત પણ આખું જગત
શું વિકાસપણાને નથી પામતું ? અર્થાત્ સૂર્યોદય થયે છતે કેવળ
લોકજ નિદ્રાનો ત્યાગ કરીને જાગૃત થાય છે એટલુંજ નહિ પ-
રંતુ વૃક્ષો પણ પત્રસંકોચાદિ લક્ષણ નિદ્રા છોડીને વિકસ્વર થાય
છે, તેમ તમારા પ્રભાવથી મનુષ્યો શોક રહિત થાય છે એટલુંજ
નહિ પણ વૃક્ષ પણ શોક રહિત થાય છે—નામથી અશોક થાય
છે. તે યુક્ત છે. ૧૯

સુરપુષ્પવૃષ્ટિ પ્રાતિહાર્ય.

ચિત્રં વિબો ! કથમવાડ્. મુખવૃન્તમેવ,
વિબ્વક્ પતત્યવિરલા સુરપુષ્પવૃષ્ટિઃ ? ॥ ત્વ-
દ્ગોચરે ^૧સુમનસાં યદિ વા ^૨મુનીશ!, ગરહ.

૧ પુષ્પ, દેવતા અને સુંદર ચિત્તવાળા એવા ત્રણ અર્થ થાય છે.

૨ તત્ત્વને જાણે તે મુનિ તેના સ્વામી તે મુનીશ.

ન્તિ નૂનમધ એવ હિ બન્ધનાનિ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! સઘન એવી દેવોએ કરેલ પુષ્પની વૃદ્ધિ ચારે તરફ નીચું છે મુખ જેનું એવા ખીંટ હોય તેમજ કેમ થડે છે એ આશ્ચર્ય છે ! અથવા હિ મુનીશ ! તમે પ્રત્યક્ષ છો તે સુંદર ચિત્તવાળા (ભવ્યજનો)નાં બંધનો (કર્મના અભ્યંતર બંધન અને ઝેડી વજેરે બાહ્ય બંધન) જે કારણ માટે નીચેજ જાય છે (નાથ પામે છે.) અર્થાત્ પુષ્પના ખીંટ નીચે જાય છે તે એમ સૂચવે છે કે ભગવાંતના સમીપપણાથી જેમ અમારા ખીંટ (બંધન) નીચે રહે છે તેમ ભવ્ય પ્રાણ અગર દેવતાના બંધનો પણ નીચે જશે એટલે દુટીને નીચે પડશે. ૨૦

શબ્દાર્થ.

સ્થાને—યુક્ત છે.

ઉદ્ધિસંભવાયાઃ—સમુદ્રથી ઉત્પન્ન થયેલી.

સમુદીરયંતિ—કહે છે.

યતઃ—જે કારણ માટે.

સંગભાજઃ—સંયોગને ભજનારા.

તસ્મા—શીઘ્ર.

સુદ્ધરં—અત્યંત.

સમુત્પતતાઃ—૩૬ પ્રકારે ઉત્પન્ન થયેલ.

જતા છતા.

ગભીર દૃઢ્ય—ગંભીર હૃદયરૂપ.

પીયૂષતાં—અમૃતપણાને.

ગિરઃ—વાણીના.

પીત્વા—પાન કરીને.

પરમસંમદ—ઉત્કૃષ્ટ હર્ષના.

વ્રજંતિ—પામે છે.

અજરામરત્વં—અજરામરપણાને.

અવનમ્ય—નમીને.

મન્યે—હું માનું છું.

વદંતિ—કહે છે.

शुचयः—पवित्र.

अरुमै—आ.

नतिं—नभस्कार.

मुनिपुंगवाय—मुनिज्योने विषे श्रेष्ठने.

शुद्धलावाः—शुद्ध लाववाणा.

गलीरगिरं—गंभीर वाणीवाणा.

सिंहासनस्थं—सिंहासनने विषे भेठेला.

लव्यशिर्षाडिनः—लव्यप्राणीइपी मयूरे.

रत्नसेन—उत्सुकता वडे.

उच्चैः—अत्यंत.

शिसि—शिपर उपर.

उद्गच्छता—उच्ये जाता.

मंडलेन—मंडणवडे.

च्छदच्छविः—पांढडांनी कांति जेनी
अेवो.

सान्निध्यतः—समीपपणा यथा.

नीरागतां—वैराज्यने.

सथेतनः—थेतना सहित अेवो.

प्रमादं—आणसने.

सम्यक्—समंत.

आगत्य—आवीने.

प्रति—प्रत्ये.

अेतद्—आ प्रकारे,

जगतत्रयाय—त्रयु जगतने.

अविनयः—आकाशने व्यापीने.

ते—तभारो.

सुर्याभरौघाः—देवोअे विंजेत्रा या-
भरोना समूहो.

विदधते—करे छे.

उर्ध्वगतयः—उंची गतिवाणा.

श्यामं—नीला वर्णवाणा.

उज्ज्वल हेमरत्न—निर्मण सुवर्ण

मिश्रित रत्नना अनावेला.

आलोक्यंति—जूअे छे.

नदंतं—अर्जना करतो.

यामीकराद्रि—मेरुपर्वतना.

नवांप्रवाहं—नवीन मेघने.

शितिधृति—नील कांतिना.

सुमे—आच्छादन यथा छे

अशोकतृः—अशोक वृक्ष.

अभूय—होतो हुवा.

वीतराग !—राग द्वेष रहित.

प्रणति—पामे छे.

भोभोः—हे लोका.

अवधूय—त्याग करीने.

अेनं—आ.

निवृत्तिपुरिं—मोक्ष नगरी.

सार्थवाहं—सार्थवाहने.

नियेदयति—नियेदन करे छे,

नदन—शपथ करतो.

सुरदुंदुभिः—देवदुंदुभी.

દિવ્યધ્વની પ્રાતિહાર્ય.

સ્થાને ગભીરહૃદયોદ્દાધિ^૧સમ્ભવાયાઃ,
 પીયૂષતાં તવ ગિરઃ સમુદીરયન્તિ ॥ પીત્વા
 યતઃ પરમસંમદસંગભાજ્ઞે, ભવ્યા વ્રજન્તિ
 તરસાઽપ્યજરામરત્વં ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—હે સ્વામિન્ ! ગંભીર હૃદયરૂપ સમુદ્ર થકી ઉત્પન્ન થયેલી એવી તમારી વાણીના અમૃતપણાને શ્રોતાઓ કહે છે તે યુક્ત છે, જે કારણ માટે ઉત્કૃષ્ટ હર્ષના સંયોગને ભજનારા ભવ્યજનો તમારી વાણીનું પાન કરીને (અત્યંત આહરવડે સાંભળીને) શીઘ્ર પણ અજરામરપણાને પામે છે. અર્થાત્ જે કોઈ અમૃતને પીવે છે તે અજરામર થાય છે તેમ તમારી વાણીનું પાન કરનારા ભવ્યો ચિદાનંદ સ્વરૂપ થઈ અજરામર (મોક્ષ) સ્થાનને પામે છે. માટે તમારી વાણીને અમૃત તુલ્ય કહે છે તે યુક્ત છે. ૨૧

ચામર પ્રાતિહાર્ય.

સ્વામિન્ ! સુદૂરભવનમ્ય સમુત્પતન્તો,

૧ અમૃતની ઉત્પત્તિ સમુદ્રથકી મળ્યા છે માટે વાણીની ઉત્પત્તિ હૃદય સમુદ્ર થકી કહી છે.

મન્યે વદન્તિ શુચયઃ સુર્યામરૌઘાઃ ॥ યેઽસ્મૈ
 નતિં વિદ્ધતે મુનિપુંગવાય, તે નૂનમૂર્ધ્વગ-
 તયઃ ખલુ^૧ શુદ્ધભાવાઃ ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—હે સ્વામિન ! હું એમ માનું છું કે—પવિત્ર એવા
 દેવોએ વિંજેલા ચામરોના સમૂહો, અત્યંત નીચા નમીને પછી
 રૂઠે પ્રકારે ઉંચે ઉછળતા છતા આ પ્રકારે કહે છે—“ જે મનુષ્યો આ
 પ્રત્યક્ષ મુનિઓને વિષે શ્રેષ્ઠ (પાર્શ્વનાથ પ્રભુ) ને નમસ્કાર કરે
 છે તે શુદ્ધ ભાવવાળા મનુષ્યો નિઃચે ઉંચી ગતિવાળા થાય છે. ”
 અર્થાત્ ચામરો એમ સૂચવે છે કે જેમ અમે નીચા નમવાથી
 ઉંચે ચડીએ છીએ તેમ જે કોઈ આ જિનેશ્વરને નમશે તે ઉંચી
 ગતિ (મોક્ષ ગતિ) ને પામશે. ૨૨

સિંહાસન પ્રાતિહાર્ય.

^૨શ્યામં ગભીરગિરમુજ્જવલ્લહેમરત્ન—

^૩સિંહાસનસ્થમિહ ભવ્યશિખણ્ડનસ્તવામ્ ॥

૧ વાક્યાલંકાર.

૨ શ્યામ અને નીલવર્ણની એકતા હોવાથી અહીં શ્યામ (કાળો)
 નો અર્થ નીલો લીધેલ છે કેમકે પ્રભુનો વર્ણ નીલો છે.

૩ અહીં મેરૂના શિખરને સ્થાને સિંહાસન, મેઘને સ્થાને પ્રભુનું
 શ્યામ શરીર, ગર્જનાને સ્થાને પ્રભુની ગંભીર વાણી અને મોરને સ્થાને
 ભવ્યજનો જાણવા.

આલોકયન્તિ રભસેન નહન્તમુચ્યૈ—શ્રામીક-
રાદ્રિશિરસીવ નવામ્પુવાહમ્ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! અહીં (સમવસરણને વિષે) નીલા વર્ણ-
વાળા, ગંભીર વાણીવાળા અને નિર્મળ (ઉન્નવળ-દેહીપ્યમાન)
સુવર્ણ મિશ્રીત રત્નના બનાવેલા સિંહાસનને વિષે બેઠેલા એવા
તમાને ભવ્ય પ્રાણીરૂપ મયૂરો, મેરૂપર્વતના શિખર ઉપર અત્યંત
ગર્જના કરતા નવીન મેઘને જેમ ઉત્સુકતા (આતુરતા) વડે
બેતા હોય તેની પેઠે જૂવે છે. ૨૩

ભામંડળ પ્રાતિહાર્ય.

ઉદ્ગચ્છતા તવ શિતિઘુતિમણ્ડલેન,
લુપ્તચ્છદચ્છવિરશોકતરૂર્ખભૂવા ॥ સાન્નિધ્ય-
તોડપિ' ચદિ વા તવ વીતરાગ !, નીરાગતાં
વ્રજતિ કેા ન સચેતનોડપિ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—હે પ્રભુ ! ઉંચે જતા (પ્રસરતા) એવા તમારા
નીલકાંતિના મંડળ (ભામંડળ) વડે આચ્છાદન થઈ છે પાંદડાંની

૧ તમારું વચનશ્રવણ અને રૂપદર્શન તો દૂર રહે, પરંતુ તમારા
સમીપપણા ચક્રાંજ અચેતન અસૌક વૃક્ષ તો દૂર રહે પરંતુ સચેતન એવો
પણ કોણ વૈરાગ્ય ન પામે ? અર્થાત પામેજ.

કાંતિ જેની એવો અશોકવૃક્ષ હોતો હવો. અથવા હે વીતરાગ ! તમારા સમીપપણા થકી ચેતનાસહિત એવો પણ કયો પુરુષ નિર્મમત્વને ન પામે ? અર્થાત્ તમારા સમીપપણાથી સચેતન (પ્રગટ ચેતનાવાળો) વૈરાગ્યને પામે છે તો અચેતન (અપ્રગટ ચેતનાવાળો) અશોકવૃક્ષ નીરાગતા (નિસ્તેજપણું) ને પામે તે યુક્તજ છે, કેમકે અચેતનને તો ગમે તે ફેરવી શકે પણ સચેતનને તો જ્ઞાનવાન્ હોય તેજ પ્રતિબોધી શકે. ૨૪

દેવદુંદુભિ પ્રાતિહાર્ય.

ભો ભો: પ્રમાદમવધૂય ભજધ્વમેન—મા-
ગત્ય નિર્વૃત્તિપુરિં પ્રતિ સાર્થવાહમ્ ॥ એ-
તન્નિવેદ્યતિ દેવ ! જગત્રયાય, મન્યે નદ-
ન્નભિનભ: સુરદુંદુભિસ્તે ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—હે દેવ ! હું એમ માનું છું કે—આકાશને વ્યાપીને શબ્દ કરતો એવો તમારો દેવ દુંદુભિ ત્રણ જગતને આ પ્રકારે નિવેદન કરે છે (ઉદ્ઘોષણા કરે છે) કે—હે ત્રણ જગતના લોકો! તમે આળસને ત્યાગ કરીને અહિં આવીને મોક્ષનગરી પ્રત્યે સાર્થવાહ તુલ્ય આ પાર્શ્વ પ્રભુને ભજો ! અર્થાત્ દેવદુંદુભિ ઉદ્ઘોષણા કરીને સૂચવે છે કે હે લોકો ! તમે પ્રમાદ દૂર કરીને આ મોક્ષદાયક પ્રભુને ભજો. ૨૫

શબ્દાર્થ.

ઉદ્યોતિતેષુ-પ્રકાશિત થયે છતે.

ભુવનેષુ-ત્રણ ભુવનો.

તારાન્વિતઃ-તારામંડળ સહિત.

અયમ્-આ.

મુક્તાકલાપ-મોતિના સમૂહવડે.

કલિતોચ્છ્વસિત-સહિત અને ઉદ્ધસિત.

વ્યાગ્મત્-મિપથકી.

ધૃતતનુઃ-ધારણ કર્યું છે શરીર જેણે
એવો.

સ્વેન-પોતાના.

પિન્દિતેન-એકત્ર થયેલા.

કાંતિપ્રતાપયશસાં-કાંતિ, પ્રતાપ
અને યશના.

પ્રવિનિર્મિતેન-પ્રકર્ષેનિર્માણ થયેલા.

સાલત્રયેણુ-ત્રણ ગઢવડે.

વિભાસિ-શોભો છો.

નમત્-નમસ્કાર કરનારા.

ઉત્સૃજ્ય-ત્યાગ કરીને.

મૌલિઅધાન-મુક્ટાને.

શ્રયન્તિ-આશ્રય કરે છે.

ત્વત્સંગમે-તમારો સંગમ છતે.

રમન્તે-રમે છે.

વિપરાક્રમ્-વિશેષે પરાક્રમુષ
થવા અત્તા.

અસુમતઃ-પ્રાણીઓને.

ભવતા-તમારા વડે.

નાથ !-હે નાથ.

વિદ્યુઃ-ચંદ્રમા.

વિહૃતાધિકારઃ-હણાયો છે અધિકાર
જેનો એવો.

આતપત્ર-ત્રણ છત્રના.

ત્રિધા-ત્રણ પ્રકારે.

ધ્રુવં-નિશ્ચ.

અભ્યુપેતઃ-પાસે આવેલો છે.

પ્રપૂરિત જગત્ત્રય-પ્રકર્ષે પૂર્યું છે ત્રણ
જગત્ જેણે તેથી.

સન્નયેન-સમૂહ વડે.

માણિક્યહેમજ્જત-માણિક, સુવર્ણ
અને રૂપાવડે.

અભિતઃ-ચારે તરફ.

દિવ્યસૃજઃ-મનોહર પુષ્પની માળાઓ.

ત્રિદશાધિપાનાં-દેવેન્દ્રોના.

રત્નરચિતાન-વૈકુર્ણ રત્નના રચેલા.

પાદૌ-એ ચરણોને.

પરત્ર-અન્ય સ્થળે.

સુમનસઃ-દેવતાઓ.

જન્મજલધેઃ-ભવ સમુદ્રથકી.

યત્-જે કારણ માટે,

તારયસિ-તારો છો.

નિજપૃષ્ઠભાન-પોતાની પીઠે વળ-

યુક્તં-યુક્ત છે.

પાર્થિવનિપસ્ય-વિશ્વના સ્વામી.

ચિત્રં-આશ્ચર્ય છે.

કર્મવિપાકશૂન્યઃ-કર્મના વિપાકથી
રહિત.

દુર્ગતઃ-દુઃખે કરીને જાણવા યોગ્ય.

અલિપિઃ-કર્મરૂપ લેપ રહિત.

અવતિ-ખોધ કર્યે છે.

કથચિત-કેવી રીતે.

ત્વચિ-તમારે વિષે.

વિશ્વવિકાશહેતુઃ-ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરવાના હેતુભૂત

ગેલાને.

સતઃ-સુઠ.

અસિ-છો.

વિશ્વેશ્વરઃ-ત્રણ જગતના હશ્વર.

જનપાલક !-મનુષ્યનું પાલન કરનાર.

અક્ષરપ્રકૃતિઃ-નિશ્ચળ સ્વભાવવાળા.

અજ્ઞાન-મૂર્ખજનોને.

સદૈવ-નિરંતર.

જ્ઞાન-જ્ઞાન.

સ્ફુરતિ-સ્ફુરે છે.

છત્રત્રય પ્રાતિહાર્ય.

ઉદ્યોતિતેષુ ભવતા ભુવનેષુ નાથ !, તા-
રાન્વિતો વિધુરયં વિહતાધિકારઃ ॥ મુક્તાક-
લાપકલિતો 'રઘ્ણીસિતાતપત્ર-વ્યાજત્રિધા ધૃ-
તતનુર્ધ્રુવમભ્યુપેતઃ ॥ ૨૬ ॥

અર્થઃ—હે નાથ ! તમારા વડે ત્રણ ભુવન પ્રકાશિત થયે
છતે તારામંડળ સહિત એવો આ ચંદ્રમા, વિશેષે હુણાયો છે
અધિકાર (જગતને વિશે પ્રકાશ કરવા રૂપ) જેનો એવો છતો
મોતીના સમૂહ વડે સહિત અને ઉદ્ભવિત એવા ત્રણ છત્રના મિષથી

ત્રણ પ્રકારે ધારણ કર્યું છે શરીર જેણે એવો તમારી પાસે સેવા કરવા આવેલો છે. અર્થાત્ જ્યતને તમે પ્રકાશિત કર્યું તેથી ચંદ્રમાને પ્રકાશ કરવાનો અધિકાર રહ્યો નહિ માટે ત્રણ છત્રના મિષથી તે તમારી સેવા કરવા આવ્યો હોય એમ જણાય છે. ૨૬

ત્રણ ગઢનું વર્ણન.

સ્વેન પ્રપૂરિતજગત્રયપિણ્ડિતેન, કાન્તિ-
પ્રતાપયશસામિવ સંચયેન ॥ ^૧માણિક્યહે-
મરજતપ્રવિનિર્મિતેન, ^૨સાલત્રયેણુ ^૩ભગવ-
ન્નભિતો વિભાસિ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ:—હે ભગવન્ ! પ્રકર્ષે કરીને પૂર્યું છે ત્રણ જગત્ જેણે તેથી એકત્ર થયેલા એવા પોતાના કાંતિ, પ્રતાપ અને યશના સમૂહ વડે કરીને જાણે હોય ? તેમ ચારે તરફ નીલરત્ન, સુવર્ણ

૧ નીલરત્ન.

૨ નીલરત્ન, સુવર્ણ અને રૂપાના બનેલા ત્રણ ગઢ અનુક્રમે ભગવંતના સમવસ્તરણને વિષે હોય છે. અહીં નીલ રત્નના ગઢ તુલ્ય પ્રભુના શરીરની કાંતિ (વર્ણ), સુવર્ણના ગઢ તુલ્ય (પીજો) પ્રતાપ અને રૂપાના ગઢ તુલ્ય ઉન્વણ વશ જાણવો.

૩ સૂર્ય, જ્ઞાન, માહાત્મ્ય, યશ, વૈરાગ્ય, મુક્તિ, રૂપ, વીર્ય, પ્રયત્ન, ઇચ્છા, લક્ષ્મી, ધર્મ, ઐશ્વર્ય અને યોનિ એ ૧૪ અર્થમાં ભગ શબ્દ વપરાય છે તેમાં યોનિ-અને સૂર્ય એ બે અર્થ વર્જિત ભગ શબ્દ અહીં ગ્રહણ કરવો. તે ભગ જેને હોય તે ભગવાન્ એટલે કે-જ્ઞાનવાન્ માહાત્મ્યવાન્ ઇત્યાદિ.

અને રૂપા વડે પ્રકર્ષે નિર્માણ થયેલા (રચાયેલા) એવા ત્રણ ગઢવડે તમે વિશેષે શોભો છો. અર્થાત્ તમારા કાંતિ, પ્રતાપ અને યશ વડે ત્રણ જગત્ પુરાર્ધ ગયું તેથી ખીલું સ્થાન ન હોવાથી તેઓ ત્રણ ગઢ રૂપે એકત્ર થઈને રહેલા છે. ૨૭

દિવ્યસૃજો જિન ! નમત્તિદશાધિપાના-
મુત્સૃજ્ય રત્નરચિતાનપિ મૌલિખંધાન્ ॥
પાદૌ શ્રયન્તિ ભવતો યદિ વા પરત્ર, ત્વત્સં-
ગમે સુમનસો ન રમન્ત એવ. ॥ ૨૮ ॥

અર્થ:—હે જિનેશ્વર ! મનોહર પુષ્પની માળાઓ, નમસ્કાર કરનારા દેવેદ્રોના વૈદુર્ય રત્નના રચેલા પણ મુકુટોનો ત્યાગ કરીને તમારા ચરણયુગલનો આશ્રય કરે છે અથવા તમારો સંગમ છતે પાંડિતો (દેવતાઓ) અન્ય સ્થળે રમતા નથીજ. ૨૮

ત્વં નાથ ! જન્મજલધેર્વિપરાદ્મુખોઽપિ,
યત્તારયસ્ય - 'સુમતો નિજપૃષ્ઠગ્નાન્ ॥ યુક્તાં
હિ 'પાર્થિવનિપસ્ય સતસ્તવૈવ, ચિત્રં વિભો!
યદસિ કર્મવિપાકશૂન્યઃ ॥ ૨૯ ॥

૧ અસુ એટલે પ્રાણ-પ્રાણવાળો તે અસુમત અર્થાત્ પ્રાણી.

૨ પાર્થિવનિપ એટલે માટીનો ઘડો એવો અર્થ પણ થાય છે તેથી

અર્થ:—હે નાથ ! તમે ભવસમુદ્રથકી વિશેષ પદ્મમુખ થયેલા છતાં પણ પોતાની પીઠે વળગેલા પ્રાણીઓ (જે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રાદિ માર્ગવડે જિનેશ્વર મોક્ષ ગયા છે તે માર્ગને અનુસરવાવાળા) ને જે કારણ માટે તારો છો તે વિશ્વના સ્વામી અને સુજ્ઞ એવા તમોનેજ નિશ્ચયે યુક્ત છે. પરંતુ હે પ્રભુ ! અહીં આશ્ચર્ય છે કે-જે કારણ માટે તમે કર્મના વિપાક (ફળ) રહિત છો.

વિરોધાલંકારગભિત અચિન્ત્ય સ્વરૂપ.

વિશ્વેશ્વરોઽપિ ^૨ જનપાલક ! ^૩ દુર્ગતસ્ત્વં,
કિંવાઽક્ષરપ્રકૃતિરપ્યલિપિસ્ત્વમીશ ! ॥ અ-
જ્ઞાનવત્યપિ સદૈવ કથંચિદેવ, જ્ઞાનં ત્વચિ
સ્કુરતિ વિશ્વવિકાશહેતુઃ ॥ ૩૦ ॥

અર્થ:—હે જનપાલક ! તમે વિશ્વના ઇશ્વર છો પણ દુર્ગત (દરિદ્રી) છો. (આ વિરોધાલંકાર છે તેનો પરિહાર માટીનો ઊંધો રાખેલો ઘડો જેમ પોતાની પીઠે વળગેલાને સમુદ્રથકી તારો છે તેમ તમે પણ તારો છો તે યુક્ત છે. પરંતુ માટીનો ઘટ કુંભારે કરેલ પયનાદિ ક્રિયાએ યુક્ત છે અને તમે કર્મવિપાક રહિત છો, એ અહીં આશ્ચર્ય છે.

૨ જનોનું પાલન કરે તે જનપાલક.

૩ હે જનોને પાળનારા ! કેશવડે દરિદ્રી—રહિત છો અર્થાત્ દીક્ષા લીધા પછી કેશ વધતા નથી; આવા પદો પણ નીકળે છે.

કરે છે કે—) તમે વિશ્વના ઈશ્વર છો, તો પણ દુર્ગત એટલે દુઃખે કરીને જાણવા યોગ્ય છે. અથવા હે ઈશ્વર ! શું તમે અક્ષર (વર્ણ) સ્વભાવવાળા છો તો પણ બ્રાહ્મીઆદિ લિપિ રહિત છો ? (આ વિરોધાલંકાર છે તેનો પરિહાર કરે છે કે—) તમે નિશ્ચય પ્રકૃતિવાળા (શાશ્વત અથવા મોક્ષ રૂપ સ્વભાવવાળા) છતાં કર્મરૂપ લેપ રહિત છો. અજ્ઞાનવાનુ એવા પણ તમારે વિષે ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરવાના હેતુભૂત એવું જ્ઞાન, નિશ્ચય કેવી રીતે નિરંતર સ્કુરે છે ? (આ વિરોધાલંકાર છે તેનો પરિહાર કરે છે કે—) મૂર્ખ જનોને ઘોષ કર્યે છે તે ત્રણ જગતને પ્રકાશ કરવાના હેતુભૂત એવું જ્ઞાન નિરંતર તમારે વિષે સ્કુરે છે. ૩૦

શબ્દાર્થ.

પ્રાગભાર—અત્યંત પહેલે

રજાંતિ—ધૂળો.

રોપાત—દ્રોધવડે.

કુમ્ભકેન—કુમ્ભકાર્યુ.

યાનિ—જે.

તૈઃ—તે વડે.

હતાશઃ—હજારો છે આશા જેની એવા.

અમીલિઃ—આ વડે.

પરં—પરંતુ.

ગર્જત—ગર્જના કરતો.

અદ્ભ્રલીમં—ઘણું ભયંકર

સંભૂતનભાંસિ—વ્યાપ્ત કર્યું છે આકાશ જેણે એવી.

ઉત્થાપિતાનિ—ઉઠાડી.

શહેન—મૂર્ખ.

છાયા—દાંતિ—પડછાયો

હતા—હજારો.

અસ્તઃ—વ્યાપ્ત થયો.

તુ—વળી.

અયમેવ—એજ.

દુરાત્મા—દુષ્ટાત્મા.

ઉર્જિતઘનોઘં—પ્રયત્ન મેધનો સમૂહ છે જેને વિષે એવું.

अशयत्तडित्-आकाशथडी पडती वि-	मुसलमांसल-सांभेला जेवी पुष्ट(अने)
जणा छे जेने विषे जेवुं.	धारधार-प्रीढामणी छे धारा जेने
दैत्येन-कमठासुरे.	विषे जेवुं.
मुक्तां-वरसांज्युं.	अथ-हवे.
दुस्तरवारि-दुःजे तरवा योग्य पाणी.	द्वे-करायुं.
दुस्तरवारिकृत्यं-लुंठी तरवारनुंकाम.	ध्वस्तोऽवकेश-नीचे विभरायेला छे.
विकृताकृति-विश्य थयेली आकृतिवाणा	परना केश होवाथी.
मर्त्यंभुं-मनुष्यना मार्याना.	प्रालम्बलुङ्ग-जुमणाने धारणु करनार.
लयद्वयकत्र-लयंकर मुष् थडी.	विनिर्यदग्निः-निङणतो छे अग्नि जेने
प्रेतप्रजः-दैत्येना समूह	जेवा
प्रतिभवंतं-तमारा प्रत्ये.	धरितः-भूद्वे
अस्य-जेने.	प्रतिभवं-भव भवने विषं.
भवदुःख हेतुः-संसारना दुःखनुं	धन्याः-प्रशंसनीय.
धारणु.	भुवनाधिप !-हे त्रणु भुवनना स्वामी
त्रिसंध्यं-त्रणे काण.	आराधयति-आराधन करे छे.
विधिधवत्-विधिपूर्वक.	विधुतान्य कृत्याः-विशेषे टाण्यां छे.
लकृत्या-लकित वडे.	अन्य कार्यो जेणे जेवा,
उद्विस्तपुलक-उद्विस्तपामता रोमांचवडे	पद्मसद्वहू देशाः-आप्त छे शरीर
पादद्वयं-यरणु युगजने.	जेनां जेवा.
भुवि-पृथ्वीने विषे.	जन्मलाजः-प्राणीजो.
अस्मिन्-आ.	अपारभववारिनिधौ-अपार भव
श्रवणु गोचरतां-श्रवणुगोचरपणाने	समुद्रने विषं.
गतः-प्राप्त थयेला.	आकृष्टिते-श्रवणु कराये छेते.
गोत्रपवित्र मंत्रे-नामरूप पवित्र मंत्र	विषद्विषधरी-आपदा रूपी सांपणु.
सविधं-समीप.	समेति-आवे.

કમઠાસુરે કરેલ ઉપસર્ગો.

પ્રાગભારસંભૂતનભાંસિ રજાંસિ રોષા-
દુત્થાપિતાનિ ^૧કમઠેન શઠેન યાનિ ॥ છા-
યાઽપિ તૈસ્તવ ન નાથ ! હતા હતાશો,
અસ્તસ્ત્વમીભિરયમેવ પરં દુરાત્મા ॥૩૧॥

અર્થ:—હે નાથ ! મૂર્ખ કમઠાસુરે ક્રોધ થકી, અત્યંત પણે વ્યાપ્ત કર્યું છે આકાશ જેણે એવી જે રજો (ધૂળો) તમારા તરફ ઉડાડી, તે રજોવડે તમારી છાયા (શરીરનો પડ-છાયો અથવા કાંતિ) પણ ન હુણાણી, પરંતુ એ રજોવડે હતાશ (હુણાઈ છે આશા જેની એવો) અને દુષ્ટાત્મા એવો એજ કમઠાસુર વ્યાપ્ત થયો અર્થાત્ કમઠ૩પ રજવડે વ્યાપ્ત થયો. ૩૧

યદ્ગજર્જ દુર્જિતઘનૌઘમદ્બ્રહ્મીમં, બ્ર-
શ્યત્તડિન્મુસલભાંસલધોરધારમ્ ॥ દૈત્યેન
મુક્તમથ દુસ્તરવારિદદ્ધે, તેનૈવ તસ્ય જિન !
દુસ્તરવારિકૃત્યમ્ ॥ ૩૨ ॥

૧ “ આણે ખાદે તે પડે ” એ કહેવત મુજબ જે અધમો જિનેશ્વરની અવજ્ઞા કરે છે તેને તે અવજ્ઞા પોતાના અનર્થને માટે થાય છે તે આપત આ અને પછીના જે કાવ્યમાં વર્ણવેલ છે.

અર્થ:—હે જિનેશ્વર ! ગર્જના કરતો પ્રળય મેધનો સમૂહ છે જેને વિષે એવું, ઘણું લયંકર, આકાશ થકી પડતી વીજળી છે જેને વિષે એવું અને સાંખેલા જેવી પુષ્ટ અને ધીહામણી છે ધારા જેને વિષે એવું દુઃખે તરવા યોગ્ય (દુઃસહ) પાણી જે કારણ માટે કમઠાસુરે વરસાવ્યું (તમને ઉપસર્ગ કરવા) પછી તેજ પાણીવડે તે કમઠાસુરનું ભુંડી તરવારનું કામ કરાવ્યું અર્થાત્ ખરાબ તરવાર તેને રાખનારનુંજ છેદન લેદન કરે છે તેમ આ પાણી તેના વરસાવનાર કમઠનેજ સંસારને વિષે છેદન લેદનરૂપ કાર્ય કરનારું થયું, મતલબ કે પ્રભુને ઉપસર્ગ કરવાથી તેનો સંસાર વધ્યો. ૩૨

ધ્વસ્તોર્ધ્વકેશવિકૃતાકૃતિમર્ત્યમુણ્ડ-પ્રા-
લમ્બભૃદ્ભયદ્વકત્રવિનિર્યદગ્નિઃ ॥ પ્રેતવ્રજઃ
પ્રતિભવન્તમપીરિતો યઃ, સોઽસ્થાભવત્પ્રતિ-
ભવં ભવદુઃખહૃતુઃ ॥૩૩॥

અર્થ:—હે પ્રભુ ! નીચે વિખરાયેલા ઉપરના કેશ હોવાથી વિરૂપ થયેલી છે આકૃતિ જેની એવા મનુષ્યના માથાંના ઝુમણા (લટકતા હારડા) ને ધારણ કરનાર, લયંકર મુખ થકી નિકળતો છે અગ્નિ જેને એવા જે દૈત્યનો સમૂહ પણ તમારા પ્રત્યે (ઉપસર્ગ કરવા માટે) કમઠાસુરે મૂક્યો, તે (દૈત્ય સમૂહ) એ (કમઠાસુર) ને ભવભવને વિષે સંસારના દુઃખનું કારણ હોતો હવો. ૩૩

ધન્યાસ્ત એવ ભુવનાધિપ ! યે ત્રિસંધ્યમા-
રાધયન્તિ વિધિવદ્વિધુતાન્યકૃત્યાઃ ॥ ભક્ત્યો-
દ્વસત્પુલકપદ્મલદેહદેશાઃ, પાદ્મદ્વયં તવ વિ-
ભો ! ભુવિ જન્મભાજઃ ॥ ૩૪ ॥

અર્થઃ—હે ત્રણ ભુવનના સ્વામિ ! હે પ્રભુ ! વિશેષે
ટાળ્યાં છે અન્ય કાર્યો જેણે એવા અને ભક્તિવડે ઉદ્ભાસ પા-
મતા રોમાંચ વડે પ્રાપ્ત છે શરીર જેનાં એવા જે પ્રાણીઓ
પૃથ્વીને વિષે તમારા ચરણ યુગલને વિધિપૂર્વક ત્રણે કાળે પૂજે
છે તેઓજ ધન્ય (પ્રશંસનીય) છે. ૩૪

અંતકારે આઠ કાવ્ય વડે કરેલ વિજ્ઞપ્તિ.

અસ્મિન્નપારભવવારિનિઘૌ મુનીશ !,
મન્યે ન મે શ્રવણુગોચરતાં ગતોઽસિ ॥
આકર્ણિતે તુ તવ ગોત્રપવિત્રમન્ત્રે, કિં વા
વિપદ્વિષધરી સવિધં સમેતિ ॥ ૩૫ ॥

અર્થઃ—હે મુનીંદ્ર ! હું એમ માતું છું કે—આ અપાર
ભવસમુદ્રને વિષે તમે મહારા શ્રવણુગોચરપણાને પ્રાપ્ત થયેલા
નથી. કેમકે તમારા નામરૂપ પવિત્ર મંત્ર શ્રવણુ કરાયે છતે પણ
આપદારૂપી સર્પિણી શું સમીપ આવે ? અર્થાત તમારું નામ

સાંભળવાથી આપદાઓ આવેજ નહિ, પરંતુ મને સાંસારિક આપ-
ત્તઓ આવેલી છે; જેથી હું માનું છું કે પૂર્વ લવમાં મેં તમારું
નામ પણ સાંભળ્યું જણાતું નથી. ૩૫

શબ્દાર્થ.

જન્માંતરે—અન્યલવમાં.

મયા—મેં.

ઈલિતદાન દક્ષાં—વાંછિત આપવામાં
ચતુર.

જાતઃ—થયો.

માથતાશયાનાં—મથન કર્યો છે ચિ-
ત્તનો આશય જેણે એવા.

પૂર્વે—અગાઉ.

સકદ્—એક વાર.

મર્માવિદ્યઃ—મર્મસ્થાનને બેદનારા.

માં—મને.

પ્રોઘત્—પ્રક્રોધ કરીને ઉદય આવેલી
અન્યથા—નહિતર.

એતે—આ.

નિરીક્ષિતઃ—દીકા—વંતયા.

વધૃતઃ—ધારણ કરેલા.

તેન—તે કારણ માટે.

દુઃખપાત્રં—દુઃખનું ભાજન.

ક્રિયાઃ—ક્રિયાઓ.

ભાવશૂન્યાઃ—ભાવ રહિત.

શરણ્ય !—શરણ કરવા યોગ્ય.

પાદયુગં—ચરણ યુગલ.

મહિતં—પૂજ્યું.

ઇહ જન્મનિ—આ જન્મમાં.

પરાભવાનાં—પરાભવોતું.

નિકેતનં—સ્થાનક.

મોહતિભિર—મોહરૂપ અંધકારવડે.

આવૃત્તલોચનેન-ઠંકાયાં છે નેત્ર જેનાં
એવો હું, તેના વડે.

પ્રવિલોકિતઃ—જેવાયેલા.

વિદુરચતિ—ખીંટ છે.

અનર્થાઃ—અનર્થો.

પ્રખંધગતયઃ—કર્મ અંધની પ્રવૃત્તિ
જેને વિષે છે એવા.

આકર્ષિતઃ—સાંભળ્યા.

ચેતસિ—ચિત્તને વિષે.

અસ્મિ—હું.

જનખાંધવ !—હે જન હિતકારી.

યસ્માત્—જે કારણ માટે.

પ્રતિક્ષતિ—ક્ષણ આપે છે.

દુઃખીજનવત્સલ !—દુઃખી જનો
ઉપર કરુણાળુ.

काङ्क्ष्य-कङ्क्षापणाना.

वशिनां-जितेद्रियोने विषे.

नते-नभेला.

भडेश !-हे मोटा धश्वर.

विधाय-करीने. [तत्परपाणु.]

उद्दलनतत्परतां-अंडनने विषे

निःसंभ्यसार शरणुं-असंभ्य

अणुं धर.

आसाध-प्राप्त करीने.

प्रथितावदातं-प्रसिद्ध छे प्रभाव

जेतो आवा.

प्रशुधान वध्यः-ध्यानवडे रहित.

शेद-जे.

हा-जेदे.

हृतः-हुद्वैववडे हणुयेलो छुं.

पुण्यवसते !-पवित्र स्थान.

वरेण्य !-श्रेष्ठ.

भयि-भारा उपर.

दयां-कृपा-महेरआनी.

दुःआंकुर-दुःअनी उत्पत्तिना कारणना

विधेहि-करो.

शरणुं-शरणुने.

शरण्यं-शरणु करवा योग्य.

सादितरिपु-नाश कर्यो छे शत्रु जेणे

अने

पादपंकजं-यरणु कमणने.

वध्यः-हणुवा योग्य.

भुवनपावन !-त्रणु भुवनने पवि-

त्र करतारा.

जन्मान्तरेऽपि तव पादयुगं न देव !,
मन्ये मया महितमीहितदानदक्षम् ॥ तेनेह
जन्मनि मुनीश ! पराभवानां, जतो निके-
तनमहं भयिताशयानाम् ॥ उडा ॥

अर्थः- हे देव ! हुं मातुं छुं के-जन्मांतरने विषे पाणु
में वाञ्छितने आपवामां अतुर आवुं तमाङ् यरणुयुगल पूज्युं
नथी. ते कारणुथी ज हे मुनीश ! आ जन्ममां हुं, मथन कर्यो

છે ચિત્તનો આશય જેણે એવા પરાભવોનું સ્થાનક થયો છું. અર્થાત્ તમારા ચરણચુગલને પૂજનાર પરાભવનું સ્થાન થતોજ નથી. ૩૬.

નૂનં ન મોહતિભિરાવૃતલોચનેન, પૂર્વ
વિભો ! સકૃદ્દપિ પ્રવિલોકિતોઽસિ ॥ મર્મ-
વિધો વિધુરચન્તિ હિ મામનર્થાઃ, પ્રોઘ-
ત્પ્રખન્ધગતયઃ કથમન્યથૈતે ॥૩૭॥

અર્થ:—હે પ્રભુ ! મોહરૂપ અજ્ઞાનાંધકારવડે આચ્છાદન થયાં છે નેત્રો જેનાં એવો હું તેનાવડે તમે નિષ્ચે પ્રથમ એકવાર પણ જોવાયેલા નથી. જે કારણ માટે નહિતર (તમને જોયા હોત તો) મર્મસ્થાનને લેદનારા અને પ્રકર્ષે ઉદય આવેલી કર્મખંધની પ્રવૃત્ત છે જેને વિષે એવા આ દુઃખો મુજને કેમ પીડે ? અર્થાત્ પ્રભુનું દર્શન કરનારને કષ્ટ પ્રાપ્ત થતું નથી. ૩૭.

આકર્ણિતોઽપિ મહિતોઽપિ નિરીક્ષિ-
તોઽપિ, નૂનં ન ચેતસિ મયા વિધૃતોઽસિ
ભક્ત્યા ॥ જતોઽસ્મિ તેન જનખાન્ધવ !
દુઃખપાત્રં, યસ્માત્ક્રિયાઃ પ્રતિક્ષન્તિ ન
ભાવશૂન્યાઃ ॥ ૩૮ ॥

અર્થ—હે જનહિતકારી ! મેં તમોને (કોઈ પણ ભવને વિષે) સાંભળ્યા પણ છે, પૂજ્યા પણ છે અને દીઠા પણ છે; પરંતુ ભક્તિવડે કરીને ચિત્તને વિષે નિશ્ચે ધારણ કરેલા નથી; તે કારણ માટેજ હું દુઃખનું ભાજન (સ્થાન) થયેલો છું. જે કારણ માટેભાવ રહિત ક્રિયાઓ (શ્રવણ, પૂજન, દર્શનાદિ) વિશિષ્ટ કૃણ આપતી નથી. ૩૮

ત્વં નાથ ! દુઃખિજનવત્સલ ! હે શર-
ણ્ય !, કાર્ણ્યપુણ્યવસતે ! વશિનાં વરેણ્ય !
ભક્ત્યા નતે મયિ મહેશ ! દયાં વિધાય,
દુઃખાદુરોહલનતત્પરતાં વિધેહિ ॥૩૯॥

અર્થ:—હે નાથ ! હે દુઃખિજનો ઉપર કૃણાળુ ! હે શરણ્ય કરવા યોગ્ય ! હે કૃણાપણાના પવિત્ર સ્થાન ! (અથવા દયા અને ધર્મના સ્થાન !) હે જિતેન્દ્રિયોને વિષે શ્રેષ્ઠ ! હે મહોટા ઇશ્વર ! તમે ભક્તિવડે નમેલા મહારા ઉપર દયા કરીને દુઃખની ઉત્પત્તિના કારણના ખંડનને વિષે તત્પરતા કરો ! અર્થાત્ મહારાં દુઃખો ઉતાવળે નાશ કરો, ૩૯

નિઃસંખ્યસારશરણું શરણું શરણ્ય--
માસાઘ સાહિતરિપુપ્રથિતાવદાતમ્ ॥ ત્વત્-

પાદપદ્મ જમપિ પ્રણિધાનવંધ્યો^૧, વધ્યોઽસ્મિ
 ચેહ ભુવનપાવન ! હા હતોઽસ્મિ ॥૪૦॥

અર્થ:—હે ત્રણ ભુવનને પવિત્ર કરનારા ! અસંખ્ય ખળનું
 ધર, શરણ કરવા યોગ્ય, નાશ કર્યા છે શત્રુ જેણે એવા અને
 પ્રસિદ્ધ છે પ્રભાવ જેનો એવા તમારા ચરણ કમળનું પણ શરણ
 પામીને જો હું ધ્યાનવડે રહિત છું તો (રાગાદિ શત્રુવડે) હણ-
 વા યોગ્ય છું. હા ઇતિ ખેદે હું (દુર્દૈવવડે) હણાયેલો છું. ૪૦

શબ્દાર્થ.

દેવેન્દ્રવંધ !—દેવેન્દ્રોવડે વંધન કરવા
 યોગ્ય.

સંસાર તારક !—સંસાર સમુદ્રથકી
 તારનારા.

ત્રાયસ્વ—રક્ષણ કરે.

પુનીહિ—પવિત્ર કરે.

અધ—હમણા.

વ્યસનાંધુરાશોઃ—સંકટના સમુદ્રથકી.

ભવદંધિ—તમારા ચરણરૂપ.

ભકતેઃ—ભક્તિનું.

વિદિત—જાણ્યો છે

અખિલવસ્તુસાર !—સમસ્ત વસ્તુ
 નો રહસ્ય જેણે એવા.

ભુવનાધિનાથ !—ત્રણ ભુવનના નાથ.

કરુણાદૃદ—કરુણાના દ્રહ.

સીદંતં—સીદાતા.

ભયદ—ભયંકર.

ચદિ—જો.

સરોરુહાણાં—કમળોની.

કિમપિ—કાંઈપણ.

૧ પ્રણિધાનબંધો ! વન્ધ્યોઽસ્મિ—એ પ્રકારે પાઠાંતર છે ત્યાં
 આ પ્રમાણે અર્થ લેવો—હે મિત્ર ! તમારા ચરણનું શરણ પામીને પણ જો
 હું નિષ્ફળ છું, તો હે ભુવનપાવન ! ખેદ થાય છે કે હું દુર્દૈવવડે
 હણાયેલો છું.

સંતતિ સંચિતાયાઃ-પરંપરાના સંચ- યને કરવાવાળા.	એકશરણુચ્ય-એક શરણુ છે જેને એવા.
શરણુચ્ય-શરણુ કરવા યોગ્ય.	ભૂયાઃ-ગ્રાઓ.
સ્વામી-સ્વામી.	ભુવને-લોકમાં.
અત્ર-આ.	ભવાન્તરે-જન્માંતરમાં.
ઈત્થં-એ પ્રકારે.	સમાહુતધિયઃ-સમાધિવાળી છે
વિધિવત્-વિધિ પૂર્વક.	બુદ્ધિ જેમની એવા.
સાંદ્રોલ્લસત્-અત્યંત ઉલ્લાસ પામતા [એવા.	પુલકકંચુકિત-રોમાંચવડે કંચુકિત છે
અંગભાગાઃ-શરીરના ભાગો જેના	ખિંબનિર્મલ-ખિંબના નિર્મળ.
મુખાંબુજ-મુખકમળને વિષે.	ખદ્વલક્ષાઃ-આંધ્યું છે લક્ષ્ય જેણે એવા.
યે-જે.	ચચયંતિ-ચચે છે.
અસ્તવં-સ્તોત્રને.	જનનયન-મનુષ્યના નેત્રરૂપ.
ભવ્યાઃ-ભવ્ય જનો.	પ્રભાસ્વરાઃ-પ્રકર્યે દેદીપ્યમાન.
કુમુદચંદ્ર-ચંદ્રવિકાશી કમળને ચંદ્રતુલ્ય.	ભુકત્વા-ભાગવીને.
સ્વર્ગ સંપદઃ-સ્વર્ગની લક્ષ્મીને.	વિગલિત-વિશેષે ગળી ગયો છે.
તે-તેઓ. [એવા.	અચિરાત્-તન્કાળ.
મલનિચયાઃ-કર્મમલનો સમૂહ જેનો	પ્રપદંતે-પ્રાપ્ત કરે છે.
મોક્ષ-મોક્ષને.	

દેવેન્દ્રવન્ધ ! વિદિતાપિલવસ્તુસાર !,
સંસારતારક ! વિભો ! ભુવનાધિનાથ ! ॥
ત્રાયસ્વ દેવ ! કર્ણુહૃદ ! માં 'પુનીહિ, સી-

૧ પ્રસથ પ્રસાદ કરીને, પ્રસીદ પ્રસાદ કરો. એવા બે પાઠાન્તરો
પશુ છે.

દન્તમઘ ભયદ્વ્યસનામ્પુરાશેઃ ॥૪૧॥

અર્થ—હે દેવેન્દ્રોવડે વંદન કરવા યોગ્ય ! હે જાણ્યો છે સમસ્ત વસ્તુનો રહસ્ય (પરમાર્થ) જેણે એવા ! હે સંસારસ-મુદ્રથકી તારનાર ! હે વિભુ ! હે ત્રણ ભુવનના નાથ ! હે દેવ ! હે કંદણુના દ્રહ (દયા સમુદ્ર) ! સીદાતા (વિષાદ પામતા) એવા મને, ભયને આપનાર એવા સંકટના સમુદ્રથકી હુમણુ રક્ષણુ કરો અને (પાપનો નાશ કરીને) પવિત્ર કરો. ૪૧

યઘસ્તિ નાથ ! ભવદ્વિસરોરૂહાણું,
ભક્તોઃ ક્ષં કિમપિ ^૧સન્તાતસંચિતાયાઃ ॥
તન્મે ત્વદેકશરણુસ્ય શરણુય ભૂયાઃ, સ્વામી
ત્વમેવ ભુવનેત્ર ભવાન્તરેડપિ ॥૪૨॥

અર્થ:—હે નાથ ! પરંપરાના સંચયને કરવાવાળી એવી તમારા ચરણકમળની ભક્તિતું જો કંઈ પણ કૃળ હોય તો, હે શરણુ કરવા યોગ્ય ! તમારું એક શરણુ છે જેને એવા (ત-મારેજ શરણુ આવેલા) મને આ લોકને વિષે અને જન્માંતરને વિષે પણ તમેજ સ્વામી થાઓ. અર્થાત્ તમારી ભક્તિતું કંઈ કૃળ મળતું હોય તો હું એટલું માગું છું કે—ભવભવને વિષે તમે મારા સ્વામી થાઓ. ૪૨.

૧ સન્તાતસંચિતાયાઃ એવો પાઠ હોય ત્યાં આ પ્રમાણે અર્થ લેવો—
નિરંતર કરવા વડે વૃદ્ધિ પામેલી.

ઈત્યં સમાહિતાધયો વિધિવજિજ્ઞનેન્દ્ર!,
 સાન્દ્રોલ્લસત્પુલકકંચુકિતાડુંભાગાઃ ॥ ત્વહ્
 બિમ્બનિર્મલમુખામ્બુજબદ્ધલક્ષા, યે સંસ્ત-
 વં તવ વિભો ! રચયન્તિ ભવ્યાઃ ॥૪૩॥

જનનયનકુંભુદયન્દ્ર ! પ્રભાસ્વરાઃ સ્વર્ગસં-
 પદો ભુક્ટ્વા ॥ તે વિગલિતમલ્લનિચયા, અ-
 ચિરાન્મોક્ષં પ્રપદન્તે ॥ યુગ્મમ્ ॥૪૪॥

અર્થઃ—હે જિનેન્દ્ર ! હે પ્રભુ ! હે મનુષ્યના નેત્રરૂપ ચંદ્ર-
 વિકાશી કમળને ચંદ્રમા તુલ્ય ! સમાધિવાળી (ધ્યાનવાળી-સ્થિર)
 બુદ્ધિ છે જેમની એવા, અત્યંત ઉલ્લાસ પામતા રોમાંચવડે કં-
 ચુકિત છે શરીરના ભાગો જેના એવા, તમારા બિંબના નિર્મળ
 મુખકમળને વિષે આંધ્યું છે લક્ષ્ય જેણે એવા અને વિશેષે ગળી
 ગયો છે કર્મમળનો સમૂહ જેનો એવા છતા જે ભવ્ય પ્રાણીઓ
 એ પૂર્વેક્ષિત પ્રકારે વિધિપૂર્વક તમારા સ્તોત્રને રચે છે (કરે છે)
 તેઓ પ્રકર્યં દેહીપ્યમાન સ્વર્ગલક્ષ્મીને ભોગવીને તત્કાળ (દેવ
 થઈને મનુષ્યભવ પામીને) મોક્ષને પ્રાપ્ત કરે છે. ૪૩—૪૪.

॥ ઇતિ શ્રીકલ્યાણમન્દિર *સમ્પૂર્ણમ્ ॥

૧ અહીં કવિએ પોતાનું દીક્ષા અવસરે ગુરુએ આપેલું “કુમ્ભુદયન્દ્ર”
 નામ સૂચવ્યું છે.

* આ સ્તોત્રમાં દરેક ગાથાના મંત્રો છે તે ગુરુમથી વાણી લેવા.

॥ * અથ મ્હોટી શાંતિ ॥

શબ્દાર્થ.

સોભો ભવ્યા:—હે ભવ્ય લોકો.	શૃણુત—સાંભળો.
વચનં—વચનને.	પ્રસ્તુતં—અવસર ઉચિત.
સર્વં—સર્વ.	એતદ્—આ.
યે—જેઓ.	યાત્રાયાં—યાત્રાને વિષે.
ત્રિભુવનગુરો:—ત્રિભુવન ગુરૂની.	આહુતા—હે શ્રાવકો.

* આ મ્હોટી શાંતિના કર્તાએ અંથને અંતે પોતાનું નામ જણાવ્યું નથી તેા પણ અહીં તિત્થયરમાયા સિવાદેવી૦ એ ગાથાની ટીકા લખતાં ટીકાકાર શ્રીહર્ષકીર્તિસૂરિ લખે છે કે—શ્રી નેમિનાથની માતા શિવાદેવી કહે છે કે—હું તીર્થકરની માતા શિવાદેવી નામની તમારા નગરને વિષે રહેનારી છું, ઇત્યાદિ, તે ઉપરથી શિવાદેવી માતાએ દેવીપણાની અવસ્થામાં આ શાંતિ રચી છે એમ નિર્ણય થાય છે. તીર્થકરોનો જન્મ થાય ત્યારે એસડ ઈંદ્રા પ્રભુના જન્મસ્થાને આવે અને જે દિશાના ક્ષેત્રમાં જન્મ થયેા હોય તે દિશાના નાયક ઈંદ્ર (સૌધર્મ અથવા ઈશાન) સર્વને અવસ્થાપિતી નિદ્રા મુકી ભગવાંતનું પ્રતિબિંબ ભગવાંતની માતા આગળ સ્થાપિને પોતે પાંચ રૂપ કરીને પ્રભુને ગ્રહણ કરી મેરૂપર્વત ઉપર પાંચક વનમાં આવેલી શિવાના ઉપર સિદ્ધાસનને વિષે પ્રભુને સ્થાપિને ઉત્તમ ઔષધી મિશ્રિત જળનાં મોટા એક કોડ અને સાઠ લાખ કળશોવડે પ્રભુને ન્હવરાવે છે અને ઉત્તમ દ્રવ્યવડે પૂજે છે અને પછી સર્વને શાંતિ થાય તે માટે શાંતિપાઠ ભણે છે. એ પ્રકારે ઈંદ્રાદિક દેવો પ્રભુની જે પ્રકારે ભકિત કરે છે તેનું અનુકરણ કરવાના મ્હાને આપણે પણ પ્રભુભકિત અવશ્ય કરવી (જે સ્નાત્રમ્હોત્સવ આપણે કરીએ છીએ તે) વંદાએ. તે કેવી રીતે કરવી એ વગેરે હકીકત આ સ્તવને વિષે આવે છે.

લક્ષ્મિભાજ:-લક્ષ્મિવડે યુક્ત(છો)

શાંતિ:-શાંતિ.

ભવતાં-તમેને.

પ્રભાવાત્-માહાત્મ્ય થકી.

ધૃતિમતિક્ષી-સંતોષ અને વિશિષ્ટ
બુદ્ધિને કરનારી.

ઇહ-અહીં.

ભરતૈરાવત-ભરતક્ષેત્ર, ઐરાવત
ક્ષેત્ર, (અને).

સમસ્તતીર્થકૃતાં-સમગ્ર તીર્થકરેના.

આસનપ્રકંપાનંતરં-આસન ચલા-
યમાન થયા પછી.

સૌધર્માધિપતિ:-સૌધર્મેન્દ્ર.

ચાલનાનંતરં-વગાડયા પછી.

સુરાસુરેન્દ્રૈ:-સુર, અસુર, અને
દંદ્રોની.

સવિનયં-પરમ વિનય સહિત.

ગૃહીત્વા-ગ્રહણ કરીને.

કનકાદ્રિશૃંગે-મેરુપર્વતના શિખર
ઉપર.

શાંતિ-શાંતિને.

યથા-જેમ.

અહં-હું.

ઈતિકૃત્વા-એમ કરીને.

યેન-જે માર્ગે.

સ પંથા:-તેજ રસ્તો પ્રમાણ.

તેષાં-તેઓને.

ભવતુ-થાઓ.

[ધીના

અહ્દિદ્વાદિ-અરિહંતાદિ પંચપરમે-

આરોગ્યશ્રી-આરોગ્યતા, લક્ષ્મી.

કલેશ વિધ્વંસહેતુ:-રાગદ્વેષાદિના
નાશની કારણભૂત.

હિ-જે કારણ માટે.

વિદેહ સંભવાનાં-મહાવિદેહ ક્ષેત્રને
વિષે ઉત્પન્ન થયેલા.

જન્મનિ-જન્મ સમયે.

અવધિના-અવધિજ્ઞાનવડે.

વિજ્ઞાય-મણીને.

સુધોષા ઘંટા-સુધોષા નામની ઘંટાને
સકલ-બધા.

સહ-સાથે.

સમાગત્ય-રૂડા પ્રકારે આવીને.

અર્હદ્ભટ્ટારકં-અરિહંત ભટ્ટારકને.

ગત્વા-જઈને.

વિહિત જન્માભિષેક:-કર્યો છે જન્મ
સ્નાત્રમહોત્સવ જેણે એવો.

ઉદ્ધોષયતિ-મહોટા શબ્દે ભણે છે.

તત:-તેથી.

કૃતાનુકારં-કરેલવું અનુકરણ થાય.

મહાજનો-ઈદ્રાદિ દેવસમૂહ.

ગત:-ગયો.

ઇતિ-એ કારણથી.

ભવ્યજનૈઃસહ—ભવ્ય પ્રાણીઓ સાથે સમેત્ય—આવીને.

સ્નાત્રપીઠે—સ્નાત્રપીઠિકા ઉપર. સ્નાત્ર—સ્નાત્ર કરીને.

ઉદ્ધોષયામિ—ઉદ્ધોષણા કરું છું. તત્—તે.

પૂજયાત્રાસ્નાત્રાદિ—પૂજા, યાત્રા મહોત્સવાનંતરં—મહોત્સવ ક્યાં પછી
અને સ્નાત્ર વગેરે. કુંભી—કાન.

દત્વા—દહને.

નિશમ્યતાં—સાંભળ્યાં.

સ્વાહા—સ્વાહા.

ભો ભો^૧ ભવ્યાઃ ! શૃણુત વચનં પ્રસ્તુતં
સર્વમેતદ્, યે યાત્રાયાં ત્રિભુવનગુરોરાર્હતા
ભક્તિભાજઃ; તેષાં શાંતિર્ભવતુ ભવતા-મર્હ-
દાદિપ્રભાવા—દારોગ્યશ્રીધૃતિમતિકરીકુંભેશ—
વિધ્વંસહેતુઃ^૨ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—તીર્થકરતું સ્નાત્ર કરનારા શ્રાવકો માહેથી વિચિષ્ટ
ગુણવાન શ્રાવક હોય તે ઉભો થઈને નીચે પ્રમાણે કહેછે—

અહો અહુદ્દશાસનમાં રક્ત એવા ભવ્ય લોકો ! આ અવ-

૧ મુક્તિ ગમન યોગ્ય જીવો.

૨ અર્હત (વીતરાગ) છે દેવ જોના તે, એટલે અરિહંત દેવના ભક્તો.

૩ અવિદ્યાથી ઉત્પન્ન થયેલ કદાગ્રહ અથવા રાગદ્વેષાદિ કષાય.

૪ નપુંસકલિંગ અથવા સ્ત્રીલિંગ વિશેષ્ય હોય તો પણ હેતુશબ્દ પું-
લિંગમાંજ વપરાય છે.

સર ઉચિત સર્વ વચન તમે સાંભળો. જે (તમે) ત્રણ ભુવનના ગુરૂ (વીતરાગ)ની યાત્રા (જન્મ મહોત્સવ) ને વિષે ભક્તિ વડે યુક્ત છો તે તમેને અરિહંતાદિ પંચપરમેષ્ઠીના માહાત્મ્ય (પ્રસાદ) થકી આરોગ્યતા, લક્ષ્મી, સંતોષ અને વિશિષ્ટ બુદ્ધિને કરનારી તથા રાગદ્વેષાદિના નાશની કારણભૂત એવી શાંતિ (દુઃખ, પાપ અને ઉપસર્ગના ઉપશમ રૂપ અથવા કલ્યાણ) થાઓ. ૧.

ભો ! ભો ! ભવ્યલોક ! ઈહ હિ ભરતૈરા-
વતવિદેહસંભવાનાં સમસ્તતીર્થકૃતાં જન્મ-
ન્યાસનપ્રકમ્પાનન્તરમવધિના વિજ્ઞાય, સૌધ-
ર્માધિપતિઃ સુધોષાઘણટાચાલનાનન્તરં સ-
કલસુરાસુરેન્દ્રૈઃ સહ સમાગત્ય, સવિનયમ-
હ્હિભદ્રારકં ગૃહીત્વા ગત્વા કનકાદ્રિશૃંગે,
વિહિતજન્માભિષેકઃ, શાન્તિમુદ્ધોષયતિયથા,
તતોઽહં કૃતાનુકારમિતિકૃત્વા, મહાજનો યેન
ગતઃ સ પન્થા, ઈતિ ભવ્યજનૈઃ સહ સમેત્ય,
સ્નાત્રપીઠે સ્નાત્રં વિધાય, શાન્તિમુદ્ધોષયા-

મિ, તત્પૂજયાત્રાસ્નાત્રાદિમહોત્સવાનન્તર—
મિતિકૃત્વા કર્ણું દત્વા નિશમ્યતાં^૧ નિશમ્યતાં
સ્વાહા—

અર્થ:—હે ભવ્ય પ્રાણીઓ ! જે કારણ માટે અહીં (આ જગતમાં) ભરત, ઐરાવત અને મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિંધે ઉત્પન્ન થયેલા સમગ્ર તીર્થકરોના જન્મ સમયે સૌ ધર્મ દેવલોકનો ઇંદ્ર, પોતાનું આસન ચલાયમાન થયા પછી અવધિજ્ઞાને (જિન જન્મને) જાણીને સુઘોષા નામની ઘંટાને વગાડયા પછી સર્વ સુર (વૈમાનિકદેવ), અસુર (ભવનપત્યાદિ દેવ) અને તેના ઇંદ્રોની સાથે (જિનજન્મસ્થાને) આવીને પરમ વિનય સહિત અર્હતૃપ ભટ્ટારક (પૂજ્ય) ને કરસંપુટમાં ગ્રહણ કરીને મેરૂ પર્વતના શિખર ઉપર જઈને કયોં છે, જિનજન્મમહોત્સવ જેણે એવો તે (સ્નાત્ર મહોત્સવને અંતે) શાંતિની ઉદ્ઘોષણા કરે છે (વેદધ્વનિની જેમ મોટા શબ્દે બોલે છે). તે કારણ માટે હું પણ કરેલનું અનુકરણ જેમ થાય તેમ કરીને (વિચારીને) વળી મહાન્ જન (ઇંદ્રાદિદેવ સમૂહ) જે માર્ગે ગયો (પ્રવર્ત્યો) તેજ માર્ગ પ્રમાણ (અર્થાત્ ઇંદ્રાદિ દેવોએ જેમ કર્યું તેમ આપણે પણ કરવું), એ કારણથી ભવ્ય પ્રાણીઓ સાથે (જિનાલયે) રૂટે

૧ અહીં અત્યંત આદરજણાવવા માટે આ શબ્દ એ વખત વાપર્યો છે.

૨ સુખું આહુ સ્વાહા સારી રીતે કહેવું તે સ્વાહા, આ પદ દેવાને બલિદાન આપતાં અને મંત્રપદને અંતે બોલાવ છે.

प्रकारे आवीने स्नात्रपीठिका उपर जिनस्नात्र करीने हुं भोटा श-
 ष्टे जे शांति पाठ कइं छुं, ते पूज यात्रा अने स्नात्र वगेरे
 भोत्सव कया पछी-अे प्रकारे करीने कान दधने (सांलणवा
 भाटे कानने सावधान करीने) तमे सांलणो, सांलणो ! स्वाहा--

शब्दार्थ.

पुण्याहुं-उत्तम द्विवस छे.

लगवतः-अैश्वर्यादि युक्त.

सर्वज्ञाः-सर्वने ज्ञाननारा.

त्रिलोकनाथाः-त्रण लोकना नाथ.

त्रिलोकपूज्याः-त्रण लोकना पूज्य.

त्रिलोकोद्योतकराः-त्रण लोकने प्रकाश
 करनारा.

शांतिकराः-शांतिने करनारा.

भुनयः-भुनियो.

रिपुविजय-शत्रुअे करेल पराभव,

दुर्गाभार्गेषु-विद्वट भार्गोने विपे.

रक्षंतु-रक्षण करे.

नित्यं-निरंतर.

धृतिभनिधीर्त्ति-संतोष, मति, यश.

भैरविघासाधन-धारण करवानी
 बुद्धि, विद्यानुं साधन.

सुगृहीतनामानः-इहे प्रकार अहण
 करायां छे नामे जेनां अेवा.

सर्वस्त्राभङ्गनासा-सर्व अस्त्र-
 वाणी भङ्गनासा.

प्रीयतां-संतुष्ट थाओ.

अर्हंतः-तीर्थकरे.

सर्वदर्शिनः-सर्वने ज्ञाननारा.

त्रिलोकभङ्गिताः-त्रण लोकवटे पूजयेसा.

त्रिलोकेश्वराः-त्रण लोकना ईश्वर.

वर्धमानांताः-महावीररवामी पर्यंत.

शांताः-उपशांत थयेल.

भवंतु-थाओ.

भुनिप्रवराः-भुनियोमां अैश्व.

दुर्बिंदु कान्तारेषु-दुर्काण अने महा
 अट्टीने विपे.

वः-तमाई.

ओं ह्रीं श्रीं-मंत्र पीज छे.

कांतिसुद्धिलक्ष्मी-शांता, बुद्धि, संपत्ति.

प्रवेश-नगरादि प्रवेश (अने).

नियेशनेषु-निवास स्थानोने विपे.

जयंतु-जयवंता परती.

ते जिनंद्राः-ते जिनेश्वरे.

षोडश-षोडश.

विद्यादेव्यः-विद्यादेवीओ.

रक्षंतु-रक्षणु करे.

यातुर्वर्षस्य-चार प्रकारे छ ऋने

विषे ञेवा.

भवतु-थाञ्ओ.

तुष्टिः-संतोष.

ग्रहाः-नव ग्रहो.

सहिताः-सहित.

वासव-ईंद्र.

स्कंद-कानिंद्रिय.

ये-ञ्जे.

आमनगर क्षेत्र देवतादयः-गाम, न-

गर अने क्षेत्रना अधिष्ठायक देवो

वगेरे.

नरपतयः-राजन्ओ.

आचार्योपाध्यायप्रभृति-आचार्य

उपाध्याय वगेरे.

श्रीश्रमणसंघस्य-श्रीमहावीर प्रभु-

ना संघने.

पुष्टिः-धर्मनी पुष्टि.

अंगारक-मंगण.

सलोकपालाः-लोकपाल देवोअे सहित

आदित्य-चार प्रकारना सूर्य.

विनायकोपेताः-गणेश सहित.

अभ्येडपि-भीष्म पण.

प्रायंतां-प्रसन्न थाञ्ओ.

अक्षीणुकोश-अक्षय लंगर (अने)

कोष्ठागाराः-धान्यना ढाकारेवाणा.

ॐ पुण्यार्हं पुण्यार्हं प्रीयंतां प्रीयंतां

लगवन्तोऽर्हन्तः सर्वज्ञाः सर्वदृशिनस्त्रिलोक-

१ ॐ मंगणवायक छे. अवात धृति ॐ रक्षा करे ते, अर्थात् परमात्मा. आ पद पंचपरमेष्ठीना अर्थवायक छे ते आ प्रकारे-अरिहंतनो अ, सिद्ध अेटले अपुनर्भवनो अ, आचार्यनो आ, अे त्रणनी अंधि करतां आ थयो; तेमां उपाध्यायना उ नी अंधि करतां आ थयो अने मुनिनो म् वंतउओ अेटले ॐ पद सिद्ध थयुं. अथवा अरिहंतना अ पथी सिद्धनो स् पथी आचार्यनो आ तेनी अंधि करतां स् नो विसर्ग थछ लोप थाय, लोप थय अंधि न थाय परंतु वेदादिमां अंधि थाय छे अे अपवाद नियमे अंधि करतां आ थयो, तेमां उ अने म् भेगवी अंधि करतां आ थायछे.

નાથાસ્ત્રિલોકમહિતા—સ્ત્રિલોકપૂજયાસ્ત્રિલોકે- શ્વરાસ્ત્રિલોકોઘોતકરાઃ ॥

અર્થઃ—ઐં એ પદ શરૂઆતમાં બોલીને કહે છે કે આજ ઉત્તમ દિવસ છે, ઉત્તમ દિવસ છે (આજનો દિવસ ધન્ય છે). કેવળજ્ઞાનવડે બાણુનારા, કેવળદર્શનવડે સર્વને જોનારા, ત્રણ લોકના સ્વામી, ત્રણ લોકવડે (ત્રિભુવનવાસી જીવો વડે) પુષ્પાદિકે પૂજયેલા, ત્રણ લોકના પૂજ્ય (પૂજવા યોગ્ય), ત્રણ લોકના ઇશ્વર અને ત્રણ લોકને (અજ્ઞાન રૂપ અંધકારનો નાશ કરવાવડે) પ્રકાશ કરનારા એવા અંશ્વર્યાદિ યુક્ત (ચોવીશ) તીર્થકરો અત્યંત સંતુષ્ટ થાઓ, સંતુષ્ટ થાઓ.

ૐ ઋષભ—અજિત—સંભવ—અભિનન્દન
—સુમતિ—પદ્મપ્રભ—સુપાર્શ્વ—ચન્દ્રપ્રભ—સુ-
વિધિ—શીતલ—શ્રેયાંસ—વાસુપૂજ્ય—વિમલ-
અનન્ત—ધર્મ—શાન્તિ—કુન્થુ—અર—મલિલ—
મુનિસુપ્રત—નમિ—નેમિ—પાર્શ્વ—વર્દ્ધમાના-
ન્તા જિનાઃ શાન્તાઃ શાન્તિકરા ભવન્તુ,
સ્વાહા ॥ ૐ મુનયો મુનિપ્રવરા રિપુવિજ-

यद्बुभिक्षकान्तारेषु दुर्गभिर्गोषु रक्षन्तु वो
नित्यं स्वाहा ॥

अर्थ—ओं ऋषभदेव, अजितनाथ, संलवनाथ, अलिनंदन
स्वामी, सुमतिनाथ, प्रज्ञप्रभु, सुपार्श्वनाथ, चंद्रप्रभु, सुविधिनाथ,
शीतलनाथ, श्रेयांसनाथ, वासुपूज्यस्वामी, विमलनाथ, अनंतनाथ,
धर्मनाथ, शांतिनाथ, कुंथुनाथ, अरनाथ, भद्रीनाथ, मुनिसुव्रतस्वा-
मी, नमिनाथ, नेमिनाथ, पार्श्वनाथ अने वर्धमानस्वामी पर्यंत
उपशांत श्रयेला (चोवीस) जिनेश्वरौ, कषायोदयना उपशम इप
शांतिने करनारा थाओ, स्वाहा. वणी मुनियोभां श्रेष्ठ मुनियो^१
(तत्त्वज्ञ), शत्रुओ करैल परालव, दुष्काण अने महु अटवीने
विषे तथा विकट भागोने विषे तमोने निरंतर रक्षण करौ. स्वाहा.

ॐ ह्रीं श्रीं धृति-मति-कीर्ति-कान्ति-युद्धि-
लक्ष्मी-मेधा-^२विद्यासाधन-प्रवेश-निवेशनेषु
सुगृहीतनामानो जयन्तु ते जिनेन्द्राः ॥

अर्थ—ओं (प्रणव जीज), ह्रीं (माया जीज—वश करनार) अने
श्रीं (लक्ष्मी जीज—लक्ष्मीनुं कारणु) पूर्वक संतोष, मति (दी-
र्घ द्रष्टी), यश, शोभा, युद्धि (वर्तमान काणे उपजती युद्धि),

१ विद्याना अतिशयरूप लब्धिवाणा गणधरादि साधुओ.

२ वर्द्धमानादि विद्याओनुं साधन अथवा यौद्धविद्यानुं पढन.

ધનાદિ સંપત્તિ, ધારણ કરવાની બુદ્ધિ, વિદ્યાનું સાધન, નગરાદિ પ્રવેશ અને નિવાસસ્થાનને વિષે રૂડે પ્રકારે ગ્રહણ કરાયાં છે નામો જેનાં એવા તે જિનેશ્વરો જ્યવંત વર્તો—સાનિધ્ય કરવાવાળા થાઓ.

* ॐ રોહિણી—પ્રજ્ઞપ્તિ—વજ્રશૃંગલા—વજ્ર-
કુશી—અપ્રતિચક્રા—પુરુષદત્તા—કાલી—મહાકા-
લી—ગૌરી—ગાન્ધારી—સર્વાસ્ત્રામહાજવાલા—મા-
નવી—વૈરોટયા—અચ્છુપ્તા—માનસી—મહામા-
નસી ષોડશ વિદ્યાદેવ્યો રક્ષન્તુ યો નિત્યં
સ્વાહા ॥

અર્થ—ઓ રોહિણી^૧, પ્રજ્ઞપ્તિ, વજ્રશૃંગલા, વજ્રાંકુશી, અપ્રતિ-
ચક્રા (ચક્રેશ્વરી), નરદત્તા, કાળી, મહાકાળી, ગૌરી, ગાંધારી, સર્વ
અસ્ત્રવાળી મહાજવાલા, માનવી, વૈરોટયા, અચ્છુપ્તા, માનસી,
મહામાનસી એ ષોળ વિદ્યાદેવીઓ તમોને હમેશા રક્ષણ કરો.
સ્વાહા.

ॐ આચાર્યોપાધ્યાયપ્રભૃતિયાતુર્વર્ણુસ્ય

* મંત્રપદની આદિમાં ॐ અને અંતે સ્વાહા એ પ્રકારે પદો ઓ-
લવા એવા વૃદ્ધ આમ્નાય છે તે પ્રકારે અહીં સર્વત્ર સમજી લેવું.

૧ આ વિદ્યાદેવીઓ છે, સંતિકર સ્તવ અને તિજ્યપદુત્ત એ એ સ્મ-
રણોમાં પણ ૧૬ વિદ્યાદેવીઓનાં નામો આવે છે તે અને આ અધી એક-
જ સમજવી.

શ્રી^૧શ્રમણસંઘસ્ય શાન્તિર્ભવતુ તુષ્ટિર્ભવતુ
પુષ્ટિર્ભવતુ ॥

અર્થ—ઐ આચાર્ય, ઉપાધ્યાય પ્રમુખ ચાર પ્રકારો (સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા) છે જેને વિષે એવા શ્રી મહાવીર પ્રભુના સંઘને શાંતિ (અથવા: કલ્યાણ) થાઓ, સંતોષ થાઓ, ધર્મની પુષ્ટિ થાઓ.

ૐ ગ્રહોશ્ચન્દ્રસૂર્યાગારકબુધબૃહસ્પતિ-શુ-
કશનૈશ્વરરાહુકેતુસહિતાઃ સલોકપાલાઃ સોમ-
યમવરુણકુબેરવાસવાંદિત્યસ્કંદવિનાયકોપેતાઃ
યે ચાન્યેડપિ ગ્રામનગરક્ષેત્રદેવતાદયસ્તે સર્વે
પ્રીયંતાં પ્રીયંતાં, અક્ષીણકોશકોષ્ટાગારા ન-
રપતયશ્ચ ભવન્તુ સ્વાહા ॥

અર્થ—ૐ નવ ગ્રહો તે ચંદ્ર, સૂર્ય, મંગળ, બુધ, બૃહસ્પતિ (શુક્ર), શુક્ર, શનૈશ્વર, રાહુ અને કેતુ (પૂંછડીયો તારો) સહિત

-
- ૧ વર્તમાનકાળે શ્રી વીર પ્રભુનું શાસન વર્તે છે, માટે તેમનો સંઘ.
૨ ચાર પ્રકારના સૂર્ય એટલે ચાર સંક્રાંતિના સૂર્ય.
૩ આદિ શબ્દે ભવનપત્યાદિ દેવો લેવા.

(સર્વ પરસ્પર મળેલા) તથા સોમ, યમ, વરુણ અને કુબેર એ ચાર લોકપાત્રોએ સહિત; વળી ઈંદ્ર, સૂર્ય, કાર્તિકેય અને અભુશ સહિત; વળી પણ જે ગ્રામ નગર અને ક્ષેત્રના અધિષ્ઠાયક દેવ-તાઓ વગેરે છે તે સર્વ પ્રસન્ન થાઓ, પ્રસન્ન થાઓ અને રા-જ્યો, ક્ષય પામે નહિ તેવા ભંડારો અને ધાન્યના કોઠારો છે જેઓને એવા થાઓ ! સ્વાહા.

શબ્દાર્થ.

મિત્ર-હિતકારી.	બ્રાતૃ-સહોદર.
કલત્ર-સ્ત્રી.	સુદૃઢ-મિત્ર.
સ્વજન-જ્ઞાતિજન.	સંખંધ-સગા.
ખંધુ વર્ગ-પોતાના ગોત્રીઓ-પિત્રાઈ.	આમોદ પ્રમોદકારિણુઃ-આમોદ પ્ર- મોદને કરવાવાળા.
અસ્મિન્-આ.	નિવાસિ-વસનારા.
ભૂમંડલાયતન-પૃથ્વી ઉપર પોતાના સ્થાનકોને વિષે.	સાધુ સાધ્વી-સાધુ, સાધ્વી,
શ્રાવકશ્રાવિકાણાં-શ્રાવક અને શ્રા- વિકાઓનાં.	રોગોપસર્ગવ્યાધિ-રોગ, ઉપસર્ગ, વ્યાધિ.
દુઃખદુર્ભિક્ષદૌર્ભિનસ્ય-દુઃખ, દુષ્કા- ળ અને ચિત્તની અસ્વસ્થતાના.	ઉપશમનાય-નિવારણને માટે.
વૃદ્ધિ-વંશ વૃદ્ધિ.	ઋદ્ધિ-દોષત
પ્રાદુર્ભૂતાનિ-ઉદયમાં આવેલાં.	માંગદ્યોત્સવાઃ-કલ્યાણ અને ઉત્સવો
શાંભયંતુ-શાંત થાઓ.	પાપાનિ-પાપો.
શત્રવઃ-શત્રુઓ.	દુરિતાનિ-અશુભ કર્મક્રમો.
શ્રીમતે-શ્રીમાન.	પરાઙ્મુખાઃ-અવળા મુખવાળા.
નમઃ-નમસ્કાર થાઓ.	શાંતિનાથાય-શાંતિનાથને.
	શાંતિવિધાયિને-શાંતિને કરનારા.

ત્રલોક્યસ્ય-ત્રણલોકની.

મુકુટ-મુકુટોવડે.

શાંતિ:-શાંતિનાથ.

શાંતિકર:-શાંતિને કરનારા

ગુરુ:-તત્ત્વના ઉપદેશ કરનારા.

યેષાં-જેઓના.

ઉન્મુષ્ટરિષ્ટ-દૂર કર્યાં છે ઉપદ્રવ,

દુઃસ્વપ્નદુર્નિમિનાદિ-ખરાબ સ્વપ્ન
અને દુષ્ટ નિમિત્ત વગેરે જોણે એવું.

નામબ્રહ્મણું-નામોચ્ચારણું.

શાંતે:-શાંતિનાથનું.

જનપદ રાજધિપ-દેશ, રાજરૂપ અ-
ધિપતિ (અને)

ગોષ્ઠિક પુરમુખ્યાણાં-ધર્મ સભાના

સભ્યો અને નગરના મ્હોટા પુરૂષોનાં.

શ્રીજનપદાનાં-દેશોની.

શ્રીગોષ્ઠિકાનાં-ધર્મસભાના સભ્યોની.

શ્રીપૌરમુખ્યાણાં-નગરના મ્હોટા
જનોની.

શ્રીપાર્શ્વનાથાય-શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને.

અમરાધીશ-દેવેન્દ્રોના.

અભ્યર્ચિતાંધયે-પૂજનયેલ છે ચર-
ણકમળ જેનાં એવા.

દિશતુ-આપાં.

તેષાં-તેઓના.

ગૃહે-ઘરને વિષે.

દુષ્ટ બ્રહ્મગતિ-માઠા બ્રહ્મની ગતિ,

સંપાદિત-સંપાદન કરી છે,

હિત સંપત્-શુભ લક્ષ્મી જોણે એવું.

જયતિ-જયવંત વર્તે છે.

શ્રીસંઘજગત્-શ્રીસંઘ, જગત.

રાજસન્નિવેશાનાં-રાજના સારા
રહેવાના સ્થાનોનાં.

વ્યાહરણૈઃ-નામ ગ્રહણ કરીને.

વ્યાહરેત્-ઉદ્દેશોપણા કરવી.

શ્રીરાજધિપાનાં-રાજરૂપ આધ-
પતિઓની.

પૌરજનસ્ય-નગરના જનોની.

બ્રહ્મલોકસ્ય-સમસ્ત જીવલોકની.

ॐ પુત્ર-^૧મિત્ર-બ્રાતૃ-કલત્ર-સુહૃત્^૨-

૧ બ્રાતૃ મિત્ર ઈતિ વા પાઠઃ.

૨ છત્રી વાત કહેવા અને પૂછવા યોગ્ય હોય તેના મિત્ર.

સ્વજન—^૧સંબન્ધ—બન્ધુવર્ગસહિતા નિત્યં
^૨આમોહપ્રમોહકારિણીઃ, અસ્મિન્નશ્ચ ભૂમણ્ડલાય-
 તનનિવાસિ—સાધુસાધ્વીશ્રાવકશ્રાવિકાણાં
^૪રોગોપસર્ગવ્યાધિદ્ગુઃખદુર્ભિક્ષદૌર્ભનસ્યો—
 પશમનાય શાન્તિર્ભવતુ ॥

અર્થ—ૐ પુત્ર, મિત્ર, સહોદર, સ્ત્રી, દોસ્ત, જાતિજન, સગા
 અને સગોત્રીઓ (પિત્રાદ્યો) એ સર્વ નિરંતર આમોહ પ્રમોહને
 કરનારા થાઓ અર્થાત્ સર્વે વિશેષે કરીને પરસ્પર આનંદને ક-
 રવાવાળા થાઓ. વળી આ લોકને વિષે પૃથ્વી ઉપર પોતાના
 સ્થાનકોને વિષે વસનારા સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓ-

૧ પુત્ર અને ભત્રિજા વગેરેના શ્વસુર પક્ષવાળા.

૨ સમસ્ત પ્રકારે હર્ષ તે આમોહ અને પ્રકર્ષે હર્ષ તે પ્રમોહ એ
 બંને શબ્દ હર્ષવાચક છે તોપણ અધિક આનંદ દેખાડવાને માટે બંને
 શબ્દ વાપર્યા છે.

૩ સંતુ ઈતિ શેષઃ

૪ થોડો વખત રહેવાવાળા તાવ વગેરે.

૫ ધણા કાળ રહેવાવાળા કોઠ વગેરે રોગ.

૬ પ્રતિકૂલ વિપાક—અરતિ.

૭ ચિત્તની અસ્વસ્થતા.

૮ સમાન વયવાળા મિત્ર.

ના રોગ, ઉપદ્રવ, વ્યાધિ, દુઃખ, દુષ્કાળ અને ચિત્તની અસ્વસ્થતાના ઉપશમનને માટે (નિવારણુ માટે) શાંતિ થાઓ.

ॐ તુષ્ટિ^૧ પુષ્ટિઋદ્ધિ^૨ વૃદ્ધિ માંગલ્યોત્સવાઃ^૩ ॥

સદા પ્રાદુર્ભૂતાનિ પાપાનિ શામ્યન્તુ^૪ દુરિતાનિ, શત્રવઃ પરાડ્મુખા ભવન્તુ સ્વાહા ॥

ॐ ચિત્તનો સંતોષ, પુષ્ટિ, દોલત, વંશવૃદ્ધિ, કલ્યાણ અને પુત્રસવો થાઓ. ઉદયમાં આવેલા પાપો નિરંતર શાંત થાઓ (નાશ પામો), અશુભ કર્મફળો શાંત થાઓ. શત્રુઓ અવળા મુખવાળા થાઓ. સ્વાહા.

શ્રીમતે શાન્તિનાથાય, નમઃ શાન્તિ-
વિધાયિને ત્રૈલોક્યસ્યામરાધીશ-મુકુટાભ્ય-
ચિંતાંઘ્રયે^૭ ॥ ૧ ॥

૧ શરીરાદિની પુષ્ટિ અથવા પુરુષાર્થ સાધવાનું સામર્થ્ય.

૨ પુત્ર પૌત્રાદિ પરિવારનો વિસ્તાર અથવા શુભ વસ્તુની વૃદ્ધિ.

૩ ભવન્તુ ઈતિ શેષઃ

૪ ડમરકમણિ ન્યાયે કરીને ક્રિયાપદ બંને બાળુ બ્લેડવું.

૫ પુત્રના જન્મ વિવાહાદિ મહોત્સવ અને ધર્મકાર્યના મહોત્સવ.

૬ સમવસરણાદિ પ્રશસ્ત ઋદ્ધિવાળા અથવા શોભા-કાંતિવાળા.

૭ પ્રણામ કરતી વખતે ઈંદ્રોના મુકુટોનું પ્રતિબિંબ ભગવાંતના ચર-

ણમાં પડે છે માટે મુકુટવડે પૂજયેલા.

અર્થ:—શ્રીમાન, ત્રણ લોકની શાંતિને કરનારા, દેવેન્દ્રોના મુકુટોવડે પૂજાયેલ છે ચરણ કમળ જેમનાં એવા શ્રી શાંતિનાથને નમસ્કાર થાયો. ૧

શાન્તિ: શાન્તિકર: શ્રીમાન, શાન્તિં
દિશતુ મે ગુરુ: । શાન્તિરેવ સદા તેષાં, યેષાં
શાન્તિર્ગૃહે ગૃહે ॥ ૨ ॥

અર્થ:—શાંતિને કરનારા, તસ્વોપદેષ્ટા અને શ્રીમાન એવા શાંતિનાથ પ્રભુ મને શાંતિને આપો. જેઓના ઘરને વિષે શાંતિનાથ પ્રભુ પૂજાય છે તેઓના ઘરે નિરંતર શાંતિજ થાય છે. ૨

ઉન્મૃષ્ટરિષ્ટદુષ્ટ-અહગતિદુઃસ્વપ્નદુર્નિમિ-
તાદિ^૧ । સમ્પાદિતહિતસંપન્નામઅહણું
જયતિ શાન્તે: ॥ ૩ ॥

અર્થ:—દૂર કયાં છે ઉપદ્રવ, દુષ્ટ અહની ગતિ (ખરાબ સ્થાને અહનું સંક્રમણ), ખરાબ સ્વપ્ન (ઉંટ, મહિષનું આરોહણ વગેરેનું સ્વપ્નમાં દેખવું), અને દુષ્ટ નિમિત્ત (ખરાબ અંગનું ફરકવું) વગેરે જેણે એવું અને સંપાદન કરી છે શુભ લક્ષ્મી જેણે એવું શાંતિનાથ પ્રભુનું નામઅહણું (નામોચ્ચારણ) જયવંત વતે છે અર્થાત્ ભક્તજનોને સુખ અને શ્રેયને કરનારું છે. ૩

श्रीसंधजगज्जनपद-राजधिपराजस-
न्निवेशानां । गोष्ठिकपुरमुज्याषुं, न्याहुर-
ल्लैर्न्याहुरेच्छान्तिम् ॥ ४ ॥

अर्थः--श्री संध, जगत, देश, राजरूप अधिपतिओ अने
राजना रहेवाना स्थानानां तेमज धर्मसभाना सभ्यो अने
नगरना भ्हाटा पुइषेनां नाम ग्रहणु करीने शांतिनी उद्घो-
षणा करवी. ४.

श्रीश्रमणुसंधस्य शान्तिर्भवतु, श्रीजनप-
दानां शान्तिर्भवतु, श्रीराजधिपानां शान्ति-
र्भवतु, श्रीराजसन्निवेशानां शान्तिर्भवतु,
श्रीगोष्ठिकानां शान्तिर्भवतु, श्रीपौरमुज्याषुं
शान्तिर्भवतु, श्रीपौरजनस्य शान्तिर्भवतु,

१ श्री संधपौरजनपद धृति वा पाठः

२ पुरमुज्याषुं धृति पाठान्तरे. आ पद पछी “ श्री गच्छा-
धिपानां शान्तिर्भवतु गच्छना अधिपति (आचार्यो) ने शांति याओ”
ओ पद टीकाभां आपेक्ष छे. श्री परिवारस्य शान्तिर्भवतु ओ पद पछ
टीकाभां छे.

શ્રી બ્રહ્મલોકસ્ય શાન્તિર્ભવતુ, ॐ સ્વાહા ॐ
સ્વાહા ॐ શ્રી પાર્શ્વનાથાય સ્વાહા ।

અર્થ—શ્રી શ્રમણ સંઘને શાંતિ થાઓ, દેશને શાંતિ થાઓ, રાજરૂપ અધિપતિઓને શાંતિ થાઓ, રાજના રહેવાના સારા સ્થાનેને શાંતિ થાઓ, ધર્મસલાના સભ્ય જનોને શાંતિ થાઓ, નગરના મુખ્ય જનોને શાંતિ થાઓ, નગરના લોકોને શાંતિ થાઓ, સમસ્ત જીવલોકને શાંતિ થાઓ. ॐ સ્વાહા ॐ સ્વાહા ॐ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને સ્વાહા એટલે આ કુંકુમ, ચંદન, વિલેપન, પુષ્પ, અક્ષત, ધૂપ અને દીપ વગેરે પૂજના સાહિત્યો શ્રી પાર્શ્વ પ્રભુને સંતોષને માટે હો.

શબ્દાર્થ.

એષા શાંતિઃ—આ શાંતિપાઠ.	પ્રતિષ્ઠાયાત્રાસ્નાત્રાદિ—પ્રતિષ્ઠા, યાત્રા અને સ્નાત્રાદિને.
અવસાનેષુ—અતે (ભણવો.)	કુંકુમચંદનકર્પૂર—કેશર, સુખડ, ખરાસ.
શાંતિકલશ—શાંતિ કળશને.	કુસુમાંજલિસમેતઃ—કુસુમાંજલિ સન્નાત્રચતુષ્ક્રિયાં—સ્નાત્ર મંડપમાં. હિત છતો.
અગુરૂધૂપવાસ—અગર, ધૂપવાસ અને	શ્રીસંઘસમેતઃ—શ્રીસંઘ સહિત છતો. શુચિશુચિવપુઃ—પવિત્ર છે શરીર

૧ અહીં સ્નાત્રના આરંભને વિષેજ જે પ્રભુનું સ્નાત્ર કરવાનું હોય તેનું નામ લેવું જોઈએ પરંતુ તેમ નહિ કરતાં અહીં નામ સૂચવ્યું છે. વળી લોકોમાં પાર્શ્વ પ્રભુ વિશેષ પ્રભાવિક હોવાથી તેમનું નામ બ્રહ્મણ કર્યું છે.

પુષ્પવસ્ત્રચંદન-પુષ્પ, વસ્ત્ર, ચંદન
(અને).

પુષ્પમાલાં-ફૂલની માળાને.
કંઠેકૃત્વા-કંઠમાં ધારણુ કરીને.

શાંતિપાનીયં-શાંતિ કળશના જળને.
દાતવ્યં-નાંખવું.

નૃત્યંતિ-કરે છે-નાચે છે.

મણિપુષ્પવર્ષં-રત્ન અને પુષ્પની વૃષ્ટિ.

ગાયંતિ-ગાય છે.

સ્તોત્રાણિ-સ્તોત્રો.

પઠંતિ-ભણે છે.

કલ્યાણભાજઃ-કલ્યાણને ભજનારા.

જિનાભિષેકે-જિનના સ્નાત્ર મહોત્સવમાં

અસ્તુ-હો.

પરહિતનિરતાઃ-પરતું હિત કરવામાં
તત્પર.

પ્રયાંતુ-વિશેષે પામે.

સર્વંત્ર-અધે.

લોકઃ-જીવલોક.

શિવાદેવી-શિવાદેવી.

નયરનિવાસિની-નગરમાં રહેનારી.

સિવં-કલ્યાણ.

ક્ષયં યાંતિ-ક્ષય પામે છે.

વિદ્ધવદ્ધયઃ-વિદ્ધની વેલડીઓ.

પ્રસન્નતાં-પ્રસન્નતાને.

પૂજ્યમાને-પૂજ્યે છતે.

જેનું એવો.

આભરણાલંકૃતઃ-અલંકારવડે સુ-
શોભિત.

ઉદ્ધૌષયિત્વા-ઉદ્ધૌષણા કરીને.

મસ્તકે-માથે.

ધૃતિ-એ પ્રકારે.

નૃત્યં-નાટક.

મૃજંતિ-કરે છે.

મંગલાનિ-મંગળકારી ગીતો.

ગોત્રાણિ-વંશના નામો.

મંત્રાન્-મંત્રોને.

હિ-નિશ્ચે.

શિવં-કલ્યાણ.

સર્વં જગતઃ-સર્વં જગતતું.

ભુતગણાઃ-પ્રાણી સમુદાય.

દોષાઃ-દોષો.

નાશં-નાશને.

સુખીભવતુ-સુખી થાઓ. [માતા

તિત્થયરમાયા-નેમિનાથ તીર્થંકરની

તુમ્હ-તમારા.

અમ્હુ-અમારું.

અસિવોવસમં-વિદ્ધનો નાશ.

હિધંતે-છેદાય છે.

મનઃ-મન.

એતિ-પામે છે.

જિનેશ્વરે-જિનેશ્વરને.

કારણ-હેતુ.

ધર્માણાં-ધર્મોત્તે વિષે.

જ્યતિ-જ્યવંત વર્તે છે.

પ્રધાન-શ્રેષ્ઠ.

જૈન-જિનેશ્વરનું પ્રવર્તવિલુ.

શાસન-શાસન.

એષા શાન્તિઃ પ્રતિષ્ઠાયાત્રાસ્નાત્રાઘંવસા-
નેષુ^૨ । શાન્તિકલશં ગૃહીત્વા, કુંકુમચન્દનક-
પૂરાગુરૂધૂપવાસકુસુમાંજલિસમેતઃ, સ્નાત્રચ-
તુષ્કિકાયાં શ્રીસંઘસમેતઃ, શુચિશુચિ^૩વપુઃ પુ-
ષ્પવસ્ત્રચન્દનાભરણાલંકૃતઃ, પુષ્પમાલાં કણ્ઠે
કૃત્વા, શાન્તિમુદ્ધૌષાયત્વા શાન્તિપાનીયં
મસ્તકે દાતવ્યમિતિ^૪ ॥

૧ આદિ શબ્દે પખ્ખી, ચૌમાસી અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણને અંતે
અને સર્વ ધર્મકાર્યની સમાપ્તિને વિષે મંગલિકને માટે અવશ્ય લખવો.

૨ પઠનીયા ઇતિ શેષઃ

૩ શુચિશુચિવસ્ત્રચન્દનાભરણાલંકૃતઃ એવો પાઠ હોય ત્યાં અર્થ
આ પ્રમાણે લેવો-આઠામ્યંતર મળ રહિત (પવિત્ર) શરીર, પવિત્ર (દિવ-
પૂજા યોગ્ય) વસ્ત્ર, ચન્દનાદિ વિલેપન અને આબુખંધ, વિંટી વગેરે ધરણાં
વડે સુશોભિત થયો છતો.

૪ સમાપ્તિના અર્થમાં ઇતિ વપરાયેલ છે.

અર્થ—આ શાન્તિપાઠ તીર્થકરોની પ્રતિષ્ઠા, યાત્રા અને સ્નાત્રા-
 દિને અતે ભણવો. આ શાંતિની ઉદ્ઘોષણા કેવી રીતે કરવી તે
 કહે છે. કે-કોઈ વિશિષ્ટ શુભવાન્ શ્રાવક ઉભો થઈને શાંતિ કળશ
 (શાંતિને માટે શુદ્ધ જળથી ભરેલ કળશ) ને ગ્રહણ કરીને (ડાબા
 હાથમાં ધારણ કરીજમણે હાથ તેના ઉપર ઢાંકી) કેસર, સુખડ,
 ખરાસ, અગુરૂ, ધૂપવાસ (અગ્નિમાં ધૂપ નાંખવાથી નીકળતી સુ-
 ગ્રંધી અથવા કેસર ચંદનાદિના ઘસવાથી નીકળતો સુગ્રંધી પરિ-
 મલ), અને કુસુમાંજલિ (પુષ્પથી ભરેલ અંજલિ-ખોખો) સહિ-
 ત છતો; સ્નાત્રમંડપને વિષે શ્રી સંઘ સહિત છતો; પવિત્ર છે
 શરીર જેનું એવો; † વસ્ત્ર, ચંદન અને અલંકાર (ઘરેણાં)
 વડે સુશોભિત છતો; પુષ્પની માળાને ગળામાં ધારણ કરીને
 શાંતિપાઠની ઉદ્ઘોષણા કરીને શાંતિકળશનું પાણી (સર્વ જનોએ
 પોતાના) મસ્તકે નાંખવું.

નૃત્યન્તિ નૃત્યં મણિપુષ્પવર્ષે, સૃજન્તિ
 ગાયન્તિ ચ મંગલાનિ । સ્તોત્રાણિ ગોત્રાણિ
 પઠન્તિ *મન્ત્રાન્, કલ્યાણભાજો હિ જિના-
 ભિષેકે ॥ ૧ ॥

* અહીં મંત્રો આ પ્રમાણે જાણવા—

ॐ નમો ભગવત અરહત સંતિજિણસ્સ સિઙ્ગહમે ભગવદ્ મહદ્
 મહાવિજ્ઞા સંતિ પસંતિ ઉવસંતિ સવ્વં પાવં પસમેઉ તઉ

અર્થ—કલ્યાણયુક્ત ભવ્ય પ્રાણીઓ જિનેશ્વરના સ્નાત્ર મ-
હોત્સવને અંતે નિશ્ચયે નાટક કરે છે, (જિનેશ્વર ઉપર) રત્ન
મોતી અને પુષ્પની વૃષ્ટિ કરે છે, મંગળકારી ગીતો ગાય છે,
સ્તોત્રો (જિનસ્તુતિરૂપ) અને તીર્થંકરના નામો બોલે છે (અ-
થવા તીર્થંકરના વંશો વર્ણવે છે.) અને મંત્રો (અથવા મંત્ર-
આર્ભત સ્તવો) ભણે છે. ૧

શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ, પરહિતનિરતા
ભવન્તુ ભૂતગણાઃ । દોષાઃ પ્રયાન્તુ નાશં,
વત્ર સુખીભવતુ લોકઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—સર્વ જગતનું કલ્યાણ થાઓ, પ્રાણી સમુદાય પા-
રકાનું હિત કરવામાં તત્પર થાઓ, દોષો (વ્યાધિ, દુઃખ અને
દુર્ભનપણ વગેરે) વિશેષે નાશ પામે અને જીવલોક સર્વ ઠેકાણે
(સર્વ કાર્યમાં) સુખી થાઓ.

સન્વસતાણં દુપયાણં ચુપ્પયાણં દેસગામાગરપટ્ટણસ્વેડે
સુપુરિસાણં ઇત્થીણં નપુંસગાણં વા સ્વાહા ॥ ઇતિ શાંતિનાથવિદ્યામંત્રઃ ॥

આ તથા પાર્શ્વનાથનો અને મહાવીર પ્રભુનો વર્ધમાન વિદ્યાનો મંત્ર
વગેરે ગુરૂ આમ્નાય વડે બ્રહ્મી લેવા.

૧ સુખીભવંતુ લોકાઃ ઇતિ પાઠાન્તરમ્.

અહં તિત્થયરમાયા, *શિવાદેવી તુમ્હ
 નયરનિવાસિની; અમ્હ સિવં તુમ્હ સિવં,
 અસિવોવસમં સિવં ભવતુ સ્વાહા ॥ ૩ ॥

અર્થ—હું નેમિનાથતીર્થકરની માતા શિવાદેવી તમારા નગ-
 રને વિષે વસનારી છું (તમારા નગરને સાન્નિધ્ય કરવાવાળી છું),
 તેથી માફ કલ્યાણ થાઓ અને (શિવાદેવી નામોચ્ચારણવડે)
 તમારું પણ કલ્યાણ થાઓ. વિદ્વનો નાશ અને કલ્યાણ થાઓ. ૩

ઉપસર્ગાઃ ક્ષયં યાન્તિ, છિદન્તે વિદ્મ-
 વદ્મયઃ । મનઃ પ્રસન્નતામેતિ, પૂજ્યમાને
 જિનેશ્વરે ॥ ૪ ॥

અર્થ—જિનેશ્વર પૂજ્યે છતે ઉપસર્ગો ક્ષય પામે છે, વિ-
 દ્વની વેલડીઓ છેદાય છે અને મન પ્રસન્નતાને પામે છે. ૪

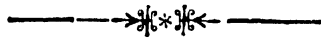
સર્વમંગલમાંગલ્યં, 'સર્વકલ્યાણુકાર-

* અહીં ટીકાકાર નાગપુરીય ગચ્છી શ્રી ચંદ્રકીર્તિ સૂરિના શિષ્ય
 હુષકીર્તિસૂરિ લખે છે કે—શ્રી નેમિનાથ તીર્થકરની માતા શિવાદેવી કહે
 છે કે—હું તીર્થકરની માતા શિવાદેવી વગેરે. આ ઉપરથી આ શાંતિ સ્તવ
 નેમિનાથ પ્રભુની માતા શિવાદેવી જે માર્હેંદ્ર દેવલોકે ગયેલા છે તેમણે
 રચ્યું એમ સંભવે છે.

ણું । પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જયતિ શા-
સનમ્ ॥ ૫ ॥

અર્થ—સર્વ મંડળિકોને વિષે મંડળકારી, સર્વ કલ્યાણનું
કારણ અને સર્વ ધર્મોને વિષે શ્રેષ્ઠ એવું જૈન (જિનેશ્વરનું પ્ર-
વર્તાવેલું) શાસન જયવંત વર્તે છે. ૫

ઈતિશ્રીબૃહસ્પતિસ્તવ સમ્પૂર્ણમ્.

અથ સંથારાપોરિસિ*

શબ્દાર્થ.

નિસીહી—પાપ વ્યાપારનો ત્યાગ કરીને. નમો—નમસ્કાર હો.

ખમાસમણાણું—ક્ષમાશ્રમણોને.

મહામુણીણું—મ્હોટા મુનિઓને.

જિઠ્ઠિજ્ઞા—હે વૃદ્ધ સાધુઓ !

ગુરુગુણ—મ્હોટા ગુણરૂપ.

મંડિયસરીરા—શોભિત છે શરીર

જેનાં એવા.

ગાયમાઈણું—ગૌતમ સ્વામી વગેરે.

અણુજાણુહ—આજ્ઞા આપો.

પરમ ગુરુ!—શ્રેષ્ઠ ગુરુઓ.

રયણુહિ—રત્નોવડે.

બહુપડિપુત્રા—બરાબર સંપૂર્ણ થઈ છે.

પોરિસિ—પોરિસી.

* સાધુ અને રાત્રી પોસહ કરનાર શ્રાવક રાત્રીની પહેલી પોરિસિમાં
સ્વાધ્યાય કરીને પોરિસિ પૂર્ણ થયે સંથારો કરવા માટે (શયન માટે)
ગુરુ મહારાજ સન્મુખ આજ્ઞા માગવાને અર્થે આવે છે તે વખતે કરવાનો
વધિ આ સૂત્રમાં વર્ણવેલ છે.

રાઈય સંથારએ-રાત્રી સંબંધી સં- થારાને.	ઠામિ-કરં છું.
બાહુવહાણેણુ-હાથને ઓશિકું ક- રીને.	સંથાર-સંથારો કરવાની-સૂવાની.
પાયપસારણુ-આકાશમાં પગ પ્રસા- રવાને.	વામપાસેણુ-ડાબા પડખે.
ભૂમિ-જમીનને.	કુક્કુડિ-કુકડીની પેઠે.
સંડાસા-ઢીંચણોને.	અતરંત-અસમથં છતો.
કાયપડિલેહા-શરીરતું પડિલેહણુ કરે.	પમજજએ-પુંજે.
ઊસાસનિરંબાણા-શ્વાસોસ્વાસ રૂંધીને.	સંકોઈઅ-સંકોઈનીને.
આલોએ-જૂએ.	ઉવ્યટ્ટંતે-પાસું ફેરવતાં.
મે-મારા.	દવ્યાદિ-દ્રવ્યાદિનો ઉપયો- ગ કરે.
પમાએ-મરણુ.	જઇ-જે.
દેહસ્સ-શરીરતું.	હુજજ-થાય.
રયણીએ-રાત્રીને વિષે.	ઇમસ્સ-આ.
સવં-સર્વને.	ઇમાઈ-આ.
તિવિહેણુ-ત્રિવિધે.	આહારમુવહિદેહં-આહાર, ઉપ- કરણુ અને શરીર.
ચત્તારિ-ચાર.	વોસિરિઅં-વોસરાવ્યું-ત્યાગ કર્યું છે
અરિહંતા-અરિહંતો,	મંગલં-મંગલરૂપ છે.
સાહૂ-સાધુઓ.	સિદ્ધા-સિદ્ધ ભગવંતો.
ધમ્મો-ધર્મ.	કેવલિપન્નતો-કેવળીએ પ્રરૂપેલ.
સરણુ-શરણુરૂપ.	લોગુતમા-લોકને વિષે ઉત્તમ છે.
અરિહંતે-અરિહંતોને.	પવજ્જમિ-અંગીકાર કરં છું.
સાહૂ-સાધુઓને.	સિદ્ધે-સિદ્ધોને.
ધમ્મ-ધર્મને.	કેવલિપણુત્ત-કેવળીએ પ્રરૂપેલ.
અલિઅં-મૃધાવાદ-જૂહું બોલવું.	પાણાઈવાયં-પ્રાણાતિપાત-જીવહિંસા.
	ચોરીકં મેહુણુ-ચોરી, સ્ત્રી સેવન.

દ્વિલ્લુભુચ્છં—દ્રવ્યની મૂચ્છા (પરિગ્રહ) કોહું માણું—ક્રોધ, માન.

માયં લોભં—માયા, લોભ.

પિન્નં—પ્રેમ.

તહા—તેમજ.

દાસં—દ્વેષ.

કલહું—કલેશ.

અપભાણું—અભ્યાખ્યાન—આજ્ઞા.

પેસુન્નં—ચાડી.

રથઅરથસમાઉત્તં—રતિ, અરતિવડે

પરપરિવાયં—પરપરિવાદ.

યુક્ત.

માયાભોસં—માયામૃષાવાદ.

મિચ્છત્તસદ્ધં—મિથ્યાત્વ શલ્ય.

નિસીહી નિસીહી નિસીહી, નમો ખ-
માસમાણાણું ગોયમાઈણું મહામુણીણું^૧ ॥

અર્થ—પાપ વ્યાપારનો ત્યાગ કરીને (વાર ત્રણ) મહોટા
મુનિઓ એવા ગૌતમસ્વામી વગેરે ક્ષમાશ્રમણોને નમસ્કાર થાઓ.

આણુન્નણુહ જિહ્ઠિ (ઠ)જ્જળ ! આણુન્ન-
ણુહ પરમગુરુ ! ગુરુગુણુરયણુહિ મંડિયસરીરા !
બહુપડિપુન્ના પોરિસિ, રાઈયસંચારએ
ઠામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હે વૃદ્ધ (વડિલ) સાધુઓ ! આજ્ઞા આપો. મહોટા
ગુણુરૂપ રત્નોવડે મુશોલિત છે શરીર જેનાં એવા હે શ્રેષ્ઠ ગુરુ-

૧ આ પાઠ પછી એક નવકાર તથા કરેમિલતે સૂત્ર એ પ્રમાણે
અનુક્રમે ત્રણ વાર બોલવાનું છે.

ઓ ! આજ્ઞા આપો ! પોરિસી ધરાધર સંપૂર્ણ થઈ છે, હું રાત્રી સંબંધી સંથારો કરું છું. ૧

આયુજાણુહ સંથારં, બાહુવહાણુણુ વા-
મપાસેણું । ^૧કુક્કુડિપાયપસારણુ, અતરંત પ-
મજ્જએ ભૂમિં ॥ ૨ ॥

સંકોઈઅ સંડાસા, ઉન્વટ્ટંતે અ કાય-
પડિલોહા । દન્વાઈઉવઓગં^૨, ઊસાસનિરૂંમ-
ણુલોએ^૩ ॥ ૩ ॥

અર્થ—સંથારાની આજ્ઞા આપો ! (ગુરૂ મહારાજ આજ્ઞા આપે એટલે) હાથને ઓશીકુ^૧ કરીને ડાબા પડખે, કુકડીની પેઠે આકાશમાં પગ પ્રસારવાને અસમર્થ છતો જમીનને પુંજે (પું-

૧ જેમ કુકડી ઉંચા પગ રાખીને સુવે છે તે માફક સાધુને સુષ્ટ રહેવું નોંધએ અને તેમ સુવાને અસમર્થ હોય તો પછી જમીન પુંજને પગ નીચે રાખે.

૨ દ્રવ્યાદિનો ઉપયોગ આપે એટલે દ્રવ્ય થકી, હું કોણ છું—સાધુ કે ગૃહસ્થ ? એમ વિચારે. ક્ષેત્ર થકી, હું ઉપર છું કે નીચે ? એમ વિચારે. કાળથકી, રાત્રિ છે કે દિવસ ? એમ વિચારે. ભાવ થકી, મને લઘુશંકા વગેરેની બાધા છે કે નહિ ? એમ વિચારે.

૩ નિદ્રા દૂર થયા પછી લઘુશંકાદિ બાધા ટાળવા દ્વારા પુંજને બ-

જીને ત્યાં પગ રાખે છે) અને ઠીંચણા સંકોચીને સૂવે અને પાસુ ફેરવતાં શરીરનું પડિલેહણ કરે. વળી (જાગવું હોય ત્યારે) દ્રવ્યાદિનો ઉપયોગ કરે (તેમ છતાં નિદ્રા ઉડે નહિ તો) શ્વાસોશ્વાસ રૂંધીને (નિદ્રા દૂર કરવાને જતા આવતા ઘોડાને) જૂએ છે ૨-૩

૧જઈ મે હુજજ પમાઓ, ઈમસ્સ દેહ-
સ્સિમાઈ રયણીએ । આહારમુવહિદેહં, સવ્વં
તિવિહેણુ વોસિરિઅં ॥ ૪ ॥

હાર જય ત્યાં ચોરાદિનો ભય હોય તો એક સાથે બે જય; તેમાં એક બારણામાં ઉભો રહે અને બીજો લઘુશંકાદિ બાધા ટાળે. શિકારી જનાવરોનો ભય હોય તો એક સાથે ત્રણ જય; તેમાં એક બારણામાં ઉભો રહે, બીજો શરીરની બાધા ટાળે અને ત્રીજો તેની પાસે રક્ષાપાળ તરીકે ઉભો રહે. જે લઘુશંકાદિ બાધા ટાળનારને વધારે વાર થાય તો બારણામાં ઉભો રહેલ સાધુ પોતાને સ્થાને બીજા સાધુને ઉભો રાખીને પોતે તે બાધા ટાળનાર પાસે જઈને જગાડીને તેડી લાવે, પછી ધર્યાવહિ પ્રતિક્રમીને સૂક્ષ્મ આનંદપ્રાણુ લખ્ધિવાળા જે મુનિ હોય તે ચૌદ પૂર્વ સુધીનો પાઠ કરે. તેવી શક્તિના અભાવે શક્તિ મુજબ ઓછું ઓછું ગણે; ઓછામાં ઓછી ત્રણ ગાથા ગણે. તેટલી પણ ગણવાને અશક્તા હોય તો પછી સુઈ રહે.

—ઓઘનિયુક્તૌ.

૧ અહીંથી ૧૭ ગાથા પર્યંતની હકીકત રાત્રે સુતી વખતે વિચારવાની છે.

અર્થ—જો આ રાત્રીને વિષે મારા આ શરીરનું મરણ થાય તો આહાર, ઉપકરણ અને શરીર વગેરે સર્વ ત્રિવિધે કરીને (મન, વચન અને કાયાવડે) વોસરાવ્યું છે. ૪

ચત્તારિ મંગલં—અરિહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં; સાહૂ મંગલં, કેવલિપન્નતો ધમ્મો મંગલં ॥ ૫ ॥

અર્થ—ચાર મને મંગળરૂપ છે—અરિહંતો માંગળિક છે, સિદ્ધો માંગળિક છે, સાધુઓ માંગળિક છે અને કેવળીએ પ્રરૂપેલ ધર્મ (શ્રુત અને ચારિત્રરૂપ) માંગળિક છે. ૫

ચત્તારિ લોગુત્તમા—અરિહંતા લોગુત્તમા, સિદ્ધા લોગુત્તમા; સાહૂ લોગુત્તમા, કેવલિપન્નતો ધમ્મો લોગુત્તમો ॥ ૬ ॥

અર્થ—ચાર લોકને વિષે ઉત્તમ છે—અરિહંતો લોકમાં ઉત્તમ છે, સિદ્ધો લોકમાં ઉત્તમ છે, સાધુઓ લોકમાં ઉત્તમ છે અને કેવળીએ પ્રરૂપેલ ધર્મ લોકમાં ઉત્તમ છે. ૬

ચત્તારિ સરણું પવજ્જમિ—અરિહંતે સરણું પવજ્જમિ, સિદ્ધે સરણું પવજ્જમિ;

સાહુસરણું પવજ્જમિ, કેવલિપણુત્તં ધમ્મં
સરણું પવજ્જમિ ॥ ૭ ॥

અર્થ—હું ચારને શરણુ તરીકે અંગીકાર કરું છું—અરિહં-
તોને શરણુ અંગીકાર કરું છું, સિદ્ધેાને શરણુ અંગીકાર કરું છું,
સાધુઓને શરણુ અંગીકાર કરું છું અને કેવળિએ પ્રરૂપેલ ધર્મને
શરણુ અંગીકાર કરું છું. ૭

પાણાઈવાયમલિઅં, ચોરિક્કં મેહુણું દ-
વિણુમુચ્છં । કેહં માણું માયં, લોભં પિજ્જં
તહા દોસં ॥ ૮ ॥

કલહં અખલખખાણું, પેસુન્નં રઈઅર-
ઈસમાઉત્તં । પરપરિવાયં માયા—મોસં મિ-
ચ્છત્તસલ્લં ચ ॥ ૯ ॥

અર્થ—પ્રાણાતિપાત (હિંસા), મૃષાવાદ, ચોરી, મૈથુન
(સ્ત્રી સેવન), દ્રવ્ય (ધન—ધાન્યાદિ પુદ્ગલિક વસ્તુ) ની મૂર્છા,
ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ તેમજ દ્વેષ, કલેશ, અભ્યાખ્યાન
(પરને આળ દેવું), ચાડી અને રતિ અરતિવડે યુક્ત, પરપરિવાદ,
માયામૃષાવાદ અને મિથ્યાત્વશબ્દ. ૮-૯

शब्दार्थ.

वोसिरिसु-वोसराव.	धर्माद्यं-आ.
सुभ्रभ्रमग्ग-भोक्षमार्गना.	संसग्ग-गमनने विषे.
विग्घलूआद्यं-अंतराय करनारा.	दुग्गद्यं-माही गतिना.
निअंधलाद्यं-कारणभूत.	अट्टारस-अटार.
पावहालाद्यं-पापस्थानोने.	अग्गा-अेक धुं.
अहं-हं.	नत्थि-नथी.
भे-भेइं.	कोद्यं-कोद्यपण.
अन्नरस करेसद्यं-अन्य कोद्योने.	अेवं-अे प्रकारे.
अदीणुभलुसो-अग्लान चित्तवाणो.	अरपाणुं-आत्माने.
अलुसासद्यं-शीआमलु आपे.	सासओ-शाश्वतो.
अरपा-आत्मा.	नाणुदंसणुसंणुओ-ज्ञान दर्शन युक्त.
सेसा-आङ्गना.	आहिरालावा-आललावो.
संणेगलभ्रणु-संयोग लक्षणवाणा.	संणेगमूला-संयोग छे भूण कारणु
जियेणु-जवे.	पत्ता-पाप्त करी [जेनुं अेवी.
दुभ्रभ्रपरंपरा-दुःखनी श्रेणी.	तग्हा-ते कारणु माटे.
संणेग संधं-संयोग संधं	सव्यं-सर्व
तिविहेणु-त्रिविधे	वोसिरिअं-वोसिराव्यो
अरिहंतो-अरिहंत.	भह-भहारा.
देवो-देव छे.	जवज्जव्यं-जवित पर्यंत.
सुसाहुणो-सुसाधुओ.	गुरणो-गुरओ.
जिणुपणुत्तं-वीतराम देवे प्रश्नेल.	तत्तं-तत्त्व.
धम्म-अे प्रकारे.	सम्भत्तं-सम्भक्त्य.
भअे-भे	गह्मिअं-ग्रहणु कथुं.
अभिअ-अभावीने	अभाविअ-अामी.
मद्यं-मारै विषे.	अमह-अमी

સંવહ-સર્વ.

સિદ્ધહસાખ-સિદ્ધની સાક્ષી પૂર્વક.

મુજ્જહ-મારે.

કમ્ભવસ-કર્મ વશથકી.

ભમ ત-ભમે છે.

મુજ્જવિ-મને પણ.

જ-જે

ખદ્ધ-ખંધાયું

વાએણુ-વચનવડે.

પાવં-પાપ.

કયં-કરાયું.

દુક્કહં-પાપ.

જીવનિકાય-જીવ નિકાયોને.

આલોયણુહ-આલોયણુ.

વધરભાવ-વૈરભાવ,

ચઉદ્દહરાજ-ચૌદ રાજલોક ક્ષેત્રમાં

ખમાવિઆ-ખમાવ્યા.

ખમંત-ખમો.

મણેણુ-મનવડે.

જ-જે.

ભાસિયં-ખોલાયું.

કાર્યેણુ-કાર્યાવડે.

મિચ્છામિ-મારું મિથ્યા થાઓ.

તસ્સ-તે.

વોસિરિસુ ઈમાઈ, મુખખમગ્ગસંસ-
ગ્ગવિગ્ધભૂઆઈ । દુગ્ગઈનિખંધણુઈ, અદ્દા-
રસપાવઠાણુઈ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—મોક્ષમાર્ગના ગમનને વિષે અંતરાય કરનારા અને
માઠી ગતિના કારણભૂત એવા એ પૂર્વોક્ત અઢાર પાપસ્થાનોને
(હે આત્મા !) તું વોસરાવ (ત્યાગ કર). ૧૦

એગોહં નત્થિ મે કોઈ, નાહમન્નસ્સ
કસ્સઈ । એવં અદ્દીણુમણુસો, અપ્પાણુમ-
ણુસાસઈ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—હું એકલો છું, મહારૂં કોઈ નથી, હું અન્ય કોઈ પણનો નથી; એ પ્રકારે અગ્લાન ચિત્તવાળો (સાવધાન ચિત્તવાળો) આત્માને શીખામણ આપે. ૧૧

એગો મે સાસઓ અખ્યા, નાણુદંસ-
ણુસંજુઓ । સેસા મે બાહિરા ભાવા, સંવે
સંજોગલખખણા ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—શાસ્વતો (સદા કાળ-નિત્ય રહેનારો) અને જ્ઞાન દર્શન યુક્ત, એક મારો આત્મા છે. બાકીના સંયોગ લક્ષણવાળા સર્વ ભાવો મારાથી બાહ્ય છે. અર્થાત્ મારાથી જૂદા છે ૧૨

સંજોગમૂલા જિવેણુ, પતા દુખખપરં-
પરા । તમહા સંજોગસંબંધં, સંવં તિવિહેણુ
વોસિરિઅં ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—સંયોગ (ધન કુટુંબાદિક) છે મૂળ કારણ જેનું એવી દુઃખની શ્રેણી જીવે પ્રાપ્ત કરી છે તે માટે સંયોગનો સંબંધ મેં ત્રિવિધે (મન, વચન, કાયાએ) વોસિરાવ્યો છે.

અરિહંતો મહ દેવો, જવજજવં ^૨સુસા-

૧ દ્રવ્ય થકી-ધન, ધાન્ય, કુટુંબાદિના મેલાપ અને ભાવચક્રા વિષય ક્રયાદિના મેલાપ.

૨ સમ્યક્ જ્ઞાન અને ક્રિયાવાળા આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને મુનિ.

હુણો ગુરુણો । જિણુપણુત્તં^૧તત્તં, ઈચ્છ સ-
મ્મત્તં મચ્છે ગહિચ્છં ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—યાવજ્જીવ સુધી અરિહંત મહારા દેવ છે, સુસાધુ-
ઓ મહારા ગુરુ છે, વીતરાગ દેવે પ્રરૂપેલ તત્ત્વ મને માન્ય છે;
એ પ્રકારે સમ્યક્ત્વને મેં ગ્રહણ કર્યું છે. ૧૪

ખમિચ્છ ખમાવિચ્છ, મઈ ખમિચ્છ^૨
સંવહ જીવનિકાય; સિદ્ધહ સાખ આલોચ-
ણુહ, મુજ્જહ વઈર ન ભાવ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:—સર્વ જીવ નિકાયોને ખમાવીને અને ખામીને મારે
વિષે સર્વ અપરાધો ખમો. સિદ્ધની સાક્ષી પૂર્વક હું આલોચના
કરું છું, મારે કોઈની સાથે વૈરભાવ નથી. ૧૫

સંવે જીવા કમ્મવસ, ચઉદ્દહરાજ ભ-
મંત । તે મે સંવ ખમાવિચ્છા, મુજ્જહવિ તેહ
ખમંત ॥ ૧૬ ॥

૧ દયા મૂળ અને વિનય મૂળ તત્ત્વ અથવા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર-
અને તપરૂપ તત્ત્વ.

૨ ખમહ ઇતિ પાઠાન્તરં

(૪૬૯)

અર્થ:—સર્વ જીવો કર્મવશથી યૌદ રાજલોકને વિષે ભગ્ને છે તે સર્વને મેં ખમાવ્યા છે. મને પણ તેઓ ખમો. ૧૬

જં જં મણુણુ બદ્ધં, જં જં વાએણુ
ભાસિયં પાવં । જં જં કાએણુ કયં, મિ-
ચ્છામિ દુક્કડં તસ્સ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—જે જે પાપ મનવડે બંધાયું, જે જે પાપ વચન વડે બોલાયું અને જે જે પાપ કાયાવડે કરાયું છે તે માફ પાપ ફેગટ થાઓ અર્થાત્ તે પાપનો મિચ્છામિ દુક્કડ દર્દ છું. ૧૭
ઇતિ સંસ્તારક વિધિ સંપૂર્ણમ્

॥ અથ શ્રીરત્નાકરપચ્ચવિશિક્ષાપ્રારમ્ભઃ ॥

—*0*—

શબ્દાર્થ.

ત્રેયઃ—મોક્ષ રૂપ

શ્રિયાં—સક્ષમીના

મંગલ કેલિસદ્મ !—માંગલિક ક્રીડા-
ના ગૃહ સમાન

નરેન્દ્ર દેવેન્દ્ર—રાજાઓ અને દેવેન્દ્રોવડે
નતાંધ્રિપદ્મ !—નમસ્કાર કરાયાં છે અ-

* આ વીતરાગ દેવની સ્તુતિરૂપ પચ્ચીશી શ્રી રત્નાકરસૂરિએ બનાવેલી હોવાથી તેનું ૩ નામ રત્નાકરપચ્ચવિશિક્ષા કહેવાય છે. શ્રી રત્નાકર સૂરિ યૌદમા સૈકાર્યા થઇ ગયા છે. તેઓ દીક્ષા લીધા બાદ પરિગ્રહધારી

સર્વજ્ઞ !—હે સર્વજ્ઞ પ્રભુ !

રણ કમળ જેનાં એવા

સર્વાતિશય પ્રધાન !—સર્વ અતિ-ચિર—લાંબા કાળ સુધી

શયો વડે શ્રેષ્ઠ [કળાના ભંડાર. જ્ય—જ્ય પામો

જ્ઞાન કલાનિધાન—કેવળ જ્ઞાન અને જગત્પ્રયાધાર !—ત્રણ જગત્ના આ-

કૃપાવતાર !—કરુણાના અવતાર

ધારભૂત

દુર્વારે સંસાર—દુઃખે નિવારણ કરી

વિકાર વૈધ !—વિકારોને નાશ કર-

શકાય એવા સંસારના

વામાં વૈધ સમાન

શ્રીવીતરાગ—હે શ્રી વીતરાગ પ્રભુ

ત્વયિ—તમારે વિષે—તમોને

મુગ્ધ ભાવાત—ભોળા (અજ્ઞાન)

વિજ્ઞ !—જ્ઞાનવંત

ભાવથી

પ્રભો !—પ્રભુ

વિજ્ઞપયામિ—વિનતિ કરું છું

કિચિત્—કાંઈક

કિં—શું

બાલ—બાળકની

લીલા કલિત—ક્રીડાએ યુક્ત

બાલ—બાળક

પિત્રો—મા આપની

પુર—આગળ—પાસે

જદપતિ—એલે છે.

નિર્વિકલ્પ—વિકલ્પ રહિત

તથા—તેમ

યથાર્થ—સત્ય રીતે

કથયામિ—કહું છું.

નાથ !—હે નાથ.

નિજ્ઞશય—પોતાના અભિપ્રાયને.

સાનુશય—પશ્ચાત્તાપ સહિત છતો.

તવાગ્રે—તમારી આગળ.

દત્—દીધું.

દાન—દાનને.

પરિશીલિત—પાળ્યું.

શાલિ શીલ—સુંદર શીયળ વ્રત.

તપ—તપ.

અભિતપ્ત—તપ્યો—કર્યો.

શુભ—ઉત્તમ.

હતા પણ પાછળથી પરિગ્રહ ત્યાગ કરીને શુદ્ધ નિર્ગ્રંથ થયા ત્યારે પોતાના દોષોનો નિખાલસપણે પશ્ચાત્તાપ કરવા માટે આત્મનિંદા ગર્ભિત આ સ્તુતિ તેમણે રચી એવી કિંવદંતી ચાલે છે. આ ગ્રંથની સંસ્કૃત ટીકા અમારા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલ “ સ્તુતિસંગ્રહસાવચ્ચુરિકઃ ” ગ્રંથમાં છપાયેલ છે.

ભાવ:-ભાવ-ભાવના.

અભવત-થયો.

અસ્મિન્-આ.

ભ્રાંત-ભ્રમણ કર્યું.

મુઘૈવ-ફેગટજ.

અગ્નિના-અગ્નિ વડે.

દષ્ટ:-ડંખાયેલો.

લોભાખ્ય-લોભ નામના.

અસ્ત:-ગળાયેલો છું.

માયા જાલેન-કપટ રૂપ જાળવડે.

અદ્ભ:-અધાયેલો છું.

કથં-કેવી રીતે.

ત્વાં-તમોને.

અપિ-પણ.

ભવે-ભવને વિષે.

મયા-મેં.

અહો-આશ્ચર્યે.

દગ્ધ:-અળેલો.

ક્રોધમયેન-ક્રોધ રૂપી.

દુષ્ટેન-કૂર.

મહોરગેણુ-મોટા સર્પ વડે.

અભિમાનાજગરેણુ-અભિમાન

રૂપી અજગર વડે.

અસ્મિ-છું.

ભજે-ભજું.

શ્રેયઃ શ્રિયાં મંગલકેલિસન્ન !, નરેન્દ્ર-
દેવેન્દ્રનતાંઘ્રિપદ્મ !; સર્વજ્ઞ ! સર્વાતિશય-
પ્રધાન !, ચિરં જય જ્ઞાનકલાનિધાન ! ॥૧૧॥

અર્થ:-મોક્ષરૂપ લક્ષ્મીના માંગલિક ક્રીડાના ગૃહ (ઘર)
સમાન ! રાજાઓ અને દેવેન્દ્રોવડે નમસ્કાર કરાયા છે ચરણુકમળ
જેનાં એવા ! સર્વ (ચોત્રીશ) અતિશયોવડે કરીને શ્રેષ્ઠ ! કેવળ-
જ્ઞાન અને કળાના ભંડાર ! એવા હે સર્વજ્ઞ પ્રભુ ! તમે ચિર-
કાળ જય પામો. ૧

જગત્રયાધાર ! કૃપાવતાર !, દુર્વારિસં-

सारविकारवैध !; श्रीवीतराग^१ ! त्वयि मुग्ध-
 भावा—द्विज्ञ ! प्रभो^२ ! विज्ञपयामि किं-
 चित् ॥ २ ॥

अर्थः—त्रयु जगतना आधारभूत ! कर्षणा अघतार !
 दुःखे निवारणु करी शक्य अघा संसारना विकारो (संसाररूप
 राग) ने नाश करवामां वैध समान ! विशेष ज्ञानवंत ! अघा
 हे श्री वीतराग प्रभु ! तभारे विषे (तभोने) दुःखं लोणाभाव
 (अज्ञानभाव) थकी कांछक विनति कर्षं छुं. २

किं जाललीलाकलितो न जालः, पित्रोः
 पुरो जलपति निर्विकल्पः ?; तथा यथार्थं
 कथयामि नाथ !, निजशयं सानुशयस्त-
 वात्रे ॥ ३ ॥

अर्थः—जाणकनी क्रीडाअे करीने युक्त अने विकल्प रहित
 अघो जाणक भाजापनी पासे शुं (सत्यवचन) नथी जालतो ?
 अर्थात् जेजे छे ज. तेवी रीते हे नाथ ! पश्चात्तापे करी स-
 हित छतो दुःखं तभारी आगण भारा—पोताना अलिप्रायने सत्य
 रीते कहुं छुं. ३

દત્તં ન દાનં પરિશીલિતં ચ, ન શાલિ
શીલં ન તપોઽભિતપ્તં; શુભો ન ભાવોપ્ય-
ભવદ્ ભવેઽસ્મિન્, વિભો ! મયા ભ્રાન્તમહો
મુઘૈવ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—હે પ્રભુ! મેં દાન દીધું નથી, વળી સુંદર શીયલ-
વ્રત પાળ્યું નથી, તપ તપ્યો (કર્યો) નથી અને ઉત્તમ ભાવ પણ
થયો નથી. અહો ઇતિ આશ્ચર્યે ! આ ભવ (જન્મ) ને વિષે મેં
કેાગટ જ ભ્રમણ કર્યું. ૪

દગ્ધોઽગ્નિના ક્રોધમયેન દષ્ટો, દુષ્ટેન
લોભાખ્યમહોરગેણુ; ઋસ્તો^૧ ઽભિમાનાજગરે-
ણુ માયા-જાલેન બદ્ધોઽસ્મિ કથં ભજે
ત્વામ્ ? ॥ ૫ ॥

અર્થ:—ક્રોધરૂપ અગ્નિવડે હું બળેલો છું, દુષ્ટ (કૂર) લોભ
નામના મોટા સર્પવડે હું ડંખાયેલો (ડસેલો) છું, અભિમાન
રૂપી અજગરવડે હું ગળાયેલો છું અને માયારૂપી જાળ (પાશ)
વડે હું બંધાયેલો છું; તેથી તમને હું શી રીતે ભજું ? ૫

શબ્દાર્થ.

કૃતં-કર્તું.

છહ લોકે-આ લોકમાં

સુખં-સુખ.

અભૂત-થયું.

કેવલં-ફક્ત.

જન્મ-જન્મ-અવતાર.

જ્ઞે-થયો.

મન્યે-હું માનું છું.

યત્-જે કારણ માટે.

ત્વદાસ્ય-તમારા મુખરૂપી.

લાલાત્-લાલ થકી.

મહાનંદરસં-મહોટા આનંદના રસને.

તદ્-તે કારણ માટે.

ત્વત્-તમારી પાસેથી.

દદં-આ.

આપ્તં-પ્રાપ્ત કરી.

ભૂરિ-ઘણા.

પ્રમાદ-પ્રમાદ રૂપ.

નિદ્રાવશતઃ-નિદ્રાના વશ થકી.

તત્-તે.

અગ્રતઃ-આગળ.

પૂર્વરોમિ-હું પોકાર કરું.

પરવચનાય-ખીજને છેતરવાને.

જનરંજનાય-લોકને ખુશી કરવાને

વિદ્યાધ્યયનં-વિદ્યાનો અભ્યાસ.

અમુત્સહિતં-પરલોકમાં હિતકારી કાર્ય
લોકેશ !-હે લોકના ઈશ્વર.

મે-મને.

અસ્માદૃશાં-અમારા જેવાનો.

એવ-નિશ્ચયે.

જિનેશ-હે જિનેશ્વર !

ભવ પૂરણાય-ભવોને પૂર્ણ કરવા માટે.

મનઃ-મન.

મનોઝવૃત્ત !-સુંદર આચરણવાળા.

પીયૂષમયૂખ-ચંદ્રના.

દ્રુતં-દ્રવ્યું.

કઠોરં-કઠોર છે.

અશ્મતઃ-પથ્થર થકી.

સુદુષપ્રાપ્યં-અતિ દુઃખે પ્રાપ્ત થઈ

શકે એવું.

રત્નત્રયં-રત્નત્રયી-જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર.

ભવ ભ્રમેણ-ભવમાં ભ્રમણ કરવા

વડે.

ગતં-ગઈ.

કસ્ય-કોની.

નાયક-હે સ્વામી.

વૈરાગ્ય રંગઃ-વૈરાગ્યનો રંગ.

ધર્મોપદેશઃ-ધર્મનો ઉપદેશ.

વાદાય-વાદને માટે.

કિયદ્-કેટલુંક.

ध्रुवे - कहुं.

स्वम् - पोतानुं.

सुष्मं - सुष्मने.

नेत्रं - नेत्रने.

चेतः - चित्तने.

परापाय - परनुं कष्ट.

लविष्यामि - यद्यश.

विलो - हे प्रभु.

हास्यकरं - हास्य कारक वृत्तांत.

परापवादेन - पर निंदा वडे.

सहायं - दोषवाणुं.

परस्त्रीजनवीक्षण - परनी स्त्रीओने
नेवा वडे.

विश्रितनेन - श्रितववा वडे.

कथं - कवी रीते.

अहं - हुं.

कृतं मयाऽमुत्रहितं न चेह, लोकेऽपि
लोकेश ! सुष्मं न मेऽभूत् ; अस्मादशां देव-
लमेव जन्म, जिनेश ! जज्ञे लवपूरणाय ६

अर्थः—हे लोकना धश ! मे परलवमां हितकारी कार्य न
कर्युं वणी आ लोकमां पणु मने सुष्म न थयुं, तो हे जिनेश्वर !
अमारा जेवानो जन्म कृत लवोने पूर्ण करवा माटे न थये।
अर्थात् लवनी संज्यानी गणुतरी माटे न अमे जन्म धारण
कर्यो. ६

मन्ये मनो यन्न मनोजवृत्त !, त्वहा-
स्यपीयूषमयूषलाभात् ; कृतं महानन्दरसं
कठार—अस्मादशां देव ! तदश्मतोऽपि ॥७॥

અર્થ:—હે સુંદર (મનને આનંદદાયક) આચરણવાળા ! હે દેવ ! જે કારણ માટે અમારા જેવાનું મન, તમારા મુખ રૂપી ચંદ્રના લાલ થકી મ્હોટા આનંદના રસને ન દ્રવ્યું (મ્હોટા આનંદવડે રસરૂપ ન થયું) તે કારણ માટે તે (અમારા જેવા પુરુષોનું મન) પત્થર થકી પણ કઠોર છે એમ હું માનું છું. ૭

ત્વત્: સુદુષ્પ્રાપ્યમિદં મયા ઽસ્તં, રતન-
ત્રયં ભૂરિભવબ્રમેણુ; પ્રમાદનિદ્રાવશતો ગતં
તત્, કસ્યાત્રતો નાયક ! પૂત્કરોમિ ? ॥ ૮ ॥

અર્થ:—હે સ્વામી ! ઘણા ભવમાં બ્રમણ કરવાવડે અતિ દુષ્પ્રાપ્ય (ઘણા કષ્ટે પ્રાપ્ત થઈ શકે) એવી આ રતનત્રયી (જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર રૂપી) ને મેં તમારી પાસેથી પ્રાપ્ત કરી હતી, તે પ્રમાદરૂપ નિદ્રાના વશ થકી ગઈ (જતી રહી); તો હવે હું કોની આગળ પોઠાર કરું ? ૮

વૈરાગ્યરંગઃ^૧ પરવંચનાય, ધર્મોપદેશો
જનરંજનાય; વાદાય વિદ્યાઽધ્યયનં ચ મેઽભૂ-
ત્, કિયદ્ શ્રુવે ? હાસ્યકરં સ્વમીશ ॥ ૯ ॥

અર્થ:—હે ઇશ ! મારો વૈરાગ્યનો રંગ ખીન્નઓને છેતરવાને માટે થયો, મારો ધર્મનો ઉપદેશ લોકને ખુશી કરવાને માટે થયો અને મારો વિધાનો અભ્યાસ વાદવિવાદ કરવા માટે થયો. માંરૂં-પોતાનું હાસ્યકારક વૃત્તાંત કેટલુક કહું ? ૯

પરાપવાદેન મુખં સદોષં, નેત્રં પરસ્ત્રી-
જનવીક્ષણેન; ચેતઃ પરાપાયવિચિન્તનેન,
કૃતં ભવિષ્યામિ કથં ? વિભોઽહમ્ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:—હે પ્રભુ ! પરની નિંદાવડે મેં મુખને દોષવાળું કર્યું. પરની સ્ત્રીઓને જોવાવડે મેં નેત્રને દોષવાળું કર્યું અને પરનું કષ્ટ ચિંતવવાવડે મેં ચિત્તને દોષવાળું કર્યું તો હું કેવી રીતે થઈશ-માંરૂં શું થશે ? ૧૦

શબ્દાર્થ.

૧વડંખિતં-વિડંખના પમાડી.

ઘસ્મરત્તિ-રોગની પીડાની.

સ્વં-મારા આત્માને.

પ્રકાશિતં-પ્રકાશ કર્યું.

ભવતઃ-તમોને.

સર્વં-મધું.

વેત્સિ-જાણો છો.

અન્યમંત્રૈઃ-અન્ય મંત્રો વડે.

યત્સ્મરન્તે કામદેવ ૩૫.

દશાવશાત-દશાના વશથકી.

વિષયાંધતેન-વિષયોમાં અંધ એવા મેં.

તદ્-તે.

હિયૈવ-લજ્જાથીજ.

સ્વયમેવ-પોતેજ.

ધ્વસ્તઃ-નાશ કર્યો-અવગણના કરી.

પરમેષ્ઠિમંત્રઃ-પંચ પરમેષ્ઠી મંત્ર.

कुशास्त्र वाक्यैः-कुशास्त्रना वाक्यो
वडे.

कर्तुं-करवाने.

कुट्टव संग्गात-कुट्टवना संग्गथी.

ह्री-विस्मये.

विमुच्य-भूषीने.

भवतं-तमोने.

मूढधिया-मूढ बुद्धिवाणा.

कटाक्ष वक्षोञ्ज-कटाक्ष, स्तन,

कटीतटीयाः-कटी प्रदेश संबन्धी.

विलासाः-विलासोने.

वक्त्रनिरीक्षणैः-मुष्ण ज्ञेवा वडे.

यः-जे.

रागलवः-रागनो लेश.

शुद्ध सिद्धांत-पवित्र सिद्धांत इपी.

धैतः-धैयो छतो.

तारक-हे भव समुद्र थकी तारनार.

अंगं-शरीर.

गणुः-समूह.

निर्मलः-स्वच्छ.

कुला विलासं-कणानो विलास.

प्रभुता-भोटाध-ठकुराध.

का-काध.

अहंकार कदर्थितः-अहंकार वडे कदर्थना पामेलो छुं.

निहता-ढांकी दीधी.

आगभोक्तिः-आगमनी वाणी.

वृथा कर्म-झागट कार्य.

अवांछि-अच्छिच्युं.

भतिभ्रमः-भुद्धिनो विभ्रम.

दृग्लक्ष्यगतं-द्रष्टि लक्ष्यमां आवेला

ध्याता-ध्यान कर्तुं.

दृढं तः-दृढयमां.

गलीरनालि-गंभीर नालि (अने)

सुदृशां-स्त्रीओना.

लोलेक्षणु-यपण नेत्रवाणी स्त्री-

ओनां.

मानसः-मन संबन्धी.

विलभः-लागेलो छे.

पयोधिमध्ये-समुद्रमां.

अगात्-गयो.

किं-थुं.

यंगं-सुंदर.

गुणानां-सद्गुणोना.

कः-कोध.

स्फुरत् प्रभा-स्फुरायमान छे कांति

जेनी अेवी.

तथापि-तोपणु.

विस्मृतं यत्स्मरधस्मरति-दशाव-

શાત્સ્વં વિષયાન્ધલેન^૧; પ્રકાશિતં તદ્ભવતો
હિયૈવ, સર્વજ્ઞ ! સર્વં સ્વયમેવ વેત્સિ. ૧૧

અર્થ:—હે સર્વજ્ઞ ! વિષયોમાં અંધ થયેલા એવા મેં કા-
મદેવરૂપી રોગની પીડાની દશાના વશ થકી જે મારા આત્માને
વિડંબના પમાડી તે તમોને—તમારી પાસે લગ્નલથીજ મેં પ્રકાશ
કર્યું—પ્રકટ કર્યું છે. તમે પોતે જ તે સર્વ જાણો છો. ૧૧

ધ્વસ્તોઽન્યમન્ત્રૈઃ પરમેષ્ઠિમન્ત્રઃ, કુશાસ્ત્ર-
વાક્યૈર્નિહતાઽઽગમોક્તિઃ; કર્તું વૃથા કર્મ કુ-
દેવસંગા,—દ્વાંછિ હી નાથ મતિબ્રમો મે. ૧૨

અર્થ:—હે નાથ ! બીજા મંત્રોવડે કરીને પરમેષ્ઠી મંત્ર
(તવકાર મંત્ર) નો મેં નાશ કર્યો—અવગણના કરી, કુશાસ્ત્રનાં
વાક્યોએ કરીને આગમ (સિદ્ધાન્ત) ની વાણી હણી નાંખી—ઢાંકી
દીધી અર્થાત્ સાંભળી નહિ, અને કુદેવના સંગથી નિષ્ફળ કાર્ય
કરવાને મેં ઇચ્છ્યું. તેથી વિસ્મય થાય છે કે મારો બુદ્ધિનો
વિબ્રમ થયો છે.

વિમુચ્ય દૃગ્લક્ષ્યગતં ભવન્તં, દ્યાતા

૧ અંસલવત્સલાદિવદૌણાદિકાલપ્રત્યયાગમેન, વિદ્યુતપ્રાન્ધાદ્ધિ
ધતિ પ્રાકૃતલક્ષણેનેતિ કશ્ચિત્ તન્ન પ્રાકૃતગન્ધસ્થાપ્યત્રાસાવાત્,
મુરલાદેરાકૃતિગણવાચ્ય નાલપ્રત્યયદુર્લભતા.

મયા મૂર્ઠ્યયા હૃદન્તઃ; કટાક્ષવક્ષોજગભીર-
નાભિ-કટીતટીયાઃ સુદશાં વિલાસાઃ ॥૧૩॥

અર્થઃ—મૂઠ યુદ્ધિવાળા મેં દ્રષ્ટિ લક્ષ્યમાં આવેલા-પ્રત્યક્ષ
એવા આપને મૂકીને હૃદયને વિષે કટાક્ષ, રતન, ગંભીર નાભિ
અને કટી પ્રદેશ સંમંધી સ્ત્રીઓના વિલાસોનું ધ્યાન કર્યું છે. ૧૩

લોલેક્ષણાવકત્રનિરીક્ષણેન, યો માનસો^૧
રાગલવો વિલગ્નઃ ; ન શુદ્ધસિદ્ધાન્તપયોધિ-
મધ્યે, ઘૌતોઽપ્યગાત્તારક ! કારણું કિમ્ ? ૧૪

અર્થઃ—હે તારક (લવસમુદ્રથકી તારનાર) ! ચપળ ને-
ત્રવાળી સ્ત્રીઓનાં મુખ જોવાવડે મનસંબંધી જે રાગનો લેશ
(અંશ) વિશેષ પ્રકારે લાગેલો છે તે પવિત્ર સિદ્ધાંત રૂપી
સમુદ્રમાં ઘોયો છતો પણ ગયો નહિ, ત્યાં શું કારણુ છે ? ૧૪

અંગં ન ચંગં ન ગણો ગુણાનાં, ન
નિર્મલઃ કોઽપ કલાવિલાસઃ; સ્પુરત્પ્રભા^૨ ન
પ્રભુતા ચ કાઽપિ, તથાઽપ્યહંકારકદર્શિતોઽ-
હમ્. ॥ ૧૫ ॥

૧ માનસે એવો પાઠ હોય ત્યાં “મનને વિષે” એવો અર્થ કરવો.

૨ પ્રધાનપ્રભુતા ઇતિ પાઠાન્તરે.

અર્થ:—મારું શરીર સુંદર નથી, સદ્ગુણોનો સમૂહ મારામાં નથી, કોઈપણ સ્વચ્છ કળાનો વિલાસ નથી અને સ્કુરાયમાન છે કાંતિ જેની એવી કોઈ પણ ઠકુરાઈ (મોટાઈ) નથી; તેા પણ હું અહુકાર વડે કદર્થના પામેલો છું. ૧૫

શબ્દાર્થ.

આયુઃ—આયુષ્ય.

આશુ—શીઘ્ર.

ગતં—ગઈ.

નો—ન ગઈ.

યત્નઃ—પ્રયત્ન.

ધર્મે—ધર્મમાં

મહા મોહવિડંબના—મોટા મોહવડે વિડંબના.

કટુગીઃ—કડવી વાણી.

આધારિ—ધારણ કરી.

ત્વચિ—તમે

પરિસ્ફુટે—અતિ પ્રકટ.

ધિક્—ધિકાર હો.

દેવપૂજા—દેવની પૂજા.

શ્રાદ્ધ ધર્મઃ—શ્રાવકનો ધર્મ

લખંધવા—પામીને.

સમસ્તાં—બધું.

વિલાપ તુલ્યં—વિલાપ તુલ્ય.

અસત્સુ—અસત્ય.

કલ્પદુઃ—કલ્પ વૃક્ષ અને.

સ્પૃહા—વાંછાની.

ગલતિ—ખય છે.

પાપ બુદ્ધિઃ—પાપની બુદ્ધિ.

વયઃ—અવસ્થા.

વિષયાલિલાપઃ—વિષય વાસના.

લૈપ્ત્ય વિદ્યૌ—ઔષધની વિધિમાં.

સ્વામિન્—હે સ્વામી.

મે—મારું.

વિટાનાં—નાસ્તિકોની.

અપિ ઇયં—પણ, એવી.

કર્ણુઃ—કાનમાં.

કેવલાકેઃ—કેવળ જ્ઞાનરૂપ સૂર્ય સમાન.

સત્યપિ—છતે પણ.

મામ્—મને.

પાત્ર પૂજા—સુપાત્રની પૂજા.

સાધુ ધર્મઃ—સાધુનો ધર્મ.

માનુષ્યં—મનુષ્ય ભવ.

અરણ્ય—જંગલમાં કરેલ.

ચક્રે—કરી.

કામધેનુઃ—કામધેનુ.

ચિંતામણિષુ—ચિંતામણી અને વિષે.

આર્તિ:-પીડા.

સ્કુટ શર્મદે-પ્રકટ સુખ આપનાર.

વિમૂહલાવ-મૂહપણાને.

રોગ કીલા-રોગની જ્વાળા.

નિધનાગમ:-મરણની પ્રાપ્તિ.

કારા-કેદખાનું.

ચિત્તે-ચિત્તને વિષે.

નિત્ય-હમેશા.

અધમેન-અધમે.

જૈન ધર્મે-જૈન ધર્મને વિષે.

જિનેશ !-હે જિનેશ્વર.

સદ્ભોગ લીલા-સારા ભોગની લીલા

ધનાગમ:-ધનની પ્રાપ્તિ.

દારા-સ્ત્રી.

નરકસ્ય-નરકના.

વ્યચિંતિ-ચિંતવ્યું.

મયકા-મેં.

આયુર્ગણત્યાશુ ન પાપબુદ્ધિ-ર્ગતં વયો
નો વિષયાભિલાષઃ; યત્નશ્ચ ભૈષજ્યવિદ્યૌ
ન ધર્મે, સ્વામિન્મહામોહવિડમ્બના મે. ૧૬

અર્થ:-હે સ્વામી ! મારું આયુષ્ય શીઘ્ર જાય છે પણ પા-
પની બુદ્ધિ જતી નથી, મારું વય (અવસ્થા-ઉંમર) ગરું પણ
વિષયની વાસના ગઈ નહિ, વળી ઔષધની વિધિમાં પ્રયત્ન કર્યો
પણ ધર્મને વિષે યત્ન કર્યો નહિ; એ કારણથી મહોટા મોહવડે
(મારી) વિડંબના-કષ્ટ થઈ. ૧૬

નાત્મા ન પુણ્યં ન ભવો ન પાપં,
મયા વિટાનાં કટુગીરપીયમ્; 'આધારિ કર્ણુ

૧ અધારિ ક્ષતિ વા પાઠઃ, આધારિ પાઠમાં આહ્ ઉપસર્ગ
લાગેલો છે.

ત્વયિ કેવલાકે, પરિસ્પૃટે સત્યપિ દેવ !

ધિઃ મામ્ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—હે દેવ ! આત્મા (પરમાત્મા) નથી, પુણ્ય નથી, ભવ (પુનર્જન્મ) નથી અને પાપ નથી; એ પ્રકારે વિષયલુપ્થ જનોની કડવી વાણી, કેવળજ્ઞાનવડે સૂર્ય સમાન (અથવા કેવળ જ્ઞાનરૂપ સૂર્યસમાન) એવા તમે અતિ પ્રકટ છો તે પણ મેં કાનને વિષે ધારણ કરી (સાંભળી) માટે મને ધિક્કાર હો ! ૧૭

ન દેવપૂજા ન ચ પાત્રપૂજા, ન શ્રાદ્ધધર્મશ્ચ ન સાધુધર્મઃ; લખ્ધ્વાડપિ માનુષ્યમિદં સમસ્તં, કૃતં મયાડરણ્યવિલાપતુલ્યમ્. ૧૮

અર્થ:—મેં દેવની પૂજા ન કરી વળી સુપાત્રની પૂજા ન કરી; શ્રાવક ધર્મ ન પાડ્યો વળી સાધુ ધર્મ ન પાડ્યો. આ મનુષ્ય જન્મ પામીને પણ મેં ળધું અરણ્યમાં કરેલ વિલાપ તુલ્ય કર્યું. ૧૮

ચક્રે મયાંડસત્સ્વપિ કામધેનુ,—કલ્પ-

૧ અહીં અસત્સુ ને ઠેકાણે સત્સુ એવો પાઠ હોય ત્યાં આ પ્રમાણે અર્થ કરવો—કામધેનુ, કલ્પવૃક્ષ અને ચિંતામણિ રત્ન મને પ્રાપ્ત થયે છે તે પણ મેં (આત્મિક) આર્ત્તધ્યાન કર્યું પરંતુ પ્રકટ રીતે સુખ આપનાર એવા પણ જ્ઞેનધર્મને વિષે (સ્પૃહા) ઈચ્છા ન કરી; તો હે જિનેશ્વર ! મારી મૂર્ખાઈ તું જો.

દ્રુચિન્તામણિષુ સ્પૃહાર્તિઃ; ન જૈનધર્મે સ્પુ-
ટશર્મદેડપિ, જિનેશ ! મે પશ્ય વિમૂઢભા-
વમ્ ॥ ૧૯ ॥

અર્થ:—હે જિનેશ્વર ! મેં અસત્ય એવા પશુ કામધેનુ, કલ્પવૃક્ષ અને ચિંતામણિ રત્નને વિષે વાંચ્યાની પીડા કરી (અર્થાત્ કામધેનુ વગેરે અસત્ય પદાર્થો મેળવવા માટે મન આકર્ષાયું) પરંતુ પ્રકટ રીતે સુખને આપનાર જૈન ધર્મને વિષે વાંચ્યા કરી નહિ. મારા વિશેષ પ્રકારના મૂઢપણાને તમે જૂઓ ! ૧૯

સદ્ભોગલીલા ન ચ રોગકીલા, ધના-
ગમો નો નિધનાગમશ્ચ; દારા ન કારા નરક-
મ્ય ચિત્તે, વ્યચિન્તિ નિત્યં મયકાર્ઘમેન ૨૦

અર્થ:—અધમ એવા મેં હુમૈશાં ચિત્તને વિષે સારા સારા ભોગ (સંસાર સુખ) ની લીલા ચિંતવી પણ એ રોગોની જ્વાળા છે એમ ન ચિંતવ્યું (વિચાર્યું), ધનની પ્રાપ્તિ ચિંતવી પણ એ મરણની પ્રાપ્તિ તુલ્ય છે એમ ન ચિંતવ્યું, સ્ત્રીઓ ચિંતવી પરંતુ એ નરકના કેદખાના (નરકના બંધનરૂપ) છે એમ ન ચિંતવ્યું. ૨૦

શબ્દાર્થ.

સ્થિતં—રહેવાયું.

હૃદિ—હૃદયને વિષે.

સાધો:—સાધુના.

સાધુ વૃત્તાત્—સારા આચરણથી.

परोपकारात्-परोपकार करवा थकी.	यशः-यश.
अर्णितं-उपाणर्थो.	तीर्थोद्धारणादि कृत्यं-तीर्थोद्धार व-
भ्रुधा-झेगट.	गेरे कार्यं.
ह्यारितं-गुभाव्यो.	वैराज्य रंगः-वैराज्यनो रंग.
गुरुद्विषु-गुरुना वयनोमां.	दुर्जनानां-दुर्जनानां.
वयनेषु-वयनोने विषे.	शांतिः-समभाव.
अध्यात्म लेशः-अध्यात्म ज्ञाननो	भम-भने.
अंश	तार्थः-तरवा योग्य, तरवो.
कथंकार-डेवी रीते.	अयं-आ.
लवाधिः-लवसागर.	पूर्वे-पूर्वना.
लवे-लवने विषे.	अकारि-कर्युं.
पुण्यं-पुण्य.	आगामि जन्मनि-आवता लवने
कुरिष्ये-करीश.	विषे.
यदि-जे, जे कारण माटे.	छद्मः-अवे.
तेन-तेथी.	नष्टा-नाश पाभ्या.
भूतोद्भवत्-भूत, वर्तमान (अने)	लाविलवत्रयी-लविष्य अे त्रणे लवे!
किं-शुं.	वा-अथवा.
सुधासुकु-हे देव !	पूज्य !-हे पूज्य.
त्वद्वै-तमारी पासे.	यस्मिन्-यस्मिन्ने.
स्वकीयं-पोताना.	जहपाभि-कहं.
यस्मात्-जे कारण माटे.	त्रिजगत्स्वरेप-त्रणु जगतता स्वरेपनुं.
निरुपकः-निरुपणु करनारा.	क्रियद्-शुं मात्र.
अेतद्-आ माई यस्मिन्.	अत्र-अहीं तमारे विषे.
दीनोद्धार-दीनजनोना उद्धार करवामां धुरंधरः-अश्रैसर.	
त्वदपरः-तमाराथी भीजे क्राध.	नास्ते-नथी.
मदन्यः-माराथी भीजे क्राध.	कृपा पात्रं-कृपातुं लाजन-दया करवा

अत्रजने-आ लोकने विषे.

जिनेश्वर !-हे जिनेश्वर.

न याये-मागतो नथी.

किंतु-परंतु.

केवलं-इकत.

सद्गोपांध रत्नं-सम्यक्त्व रत्नने.

श्रीरत्नाकर !-मोक्ष लक्ष्मीना समुद्र

श्रेयस्करं-कल्याणु कारक.

प्राथये-मागुं छुं.

योग्य.

येतां-आ प्रत्यक्ष-संसारनी.

श्रियं-लक्ष्मीने.

अहं-हे अरिहंत.

अहो-आश्चर्ये.

शिवं-मोक्ष इणने आपनार.

मंगलैकनिलय ! मंगलना अद्वितीय

स्थान इप.

स्थितं न साधोर्हृदि साधुवृत्तात्, प-
रोपकारान्न यशोऽर्जितं य; कृतं न तीर्थो-
द्धरणादिकृत्यं, भया मुधा हारितमेव जन्म.२१

अर्थः—में सारा आचरणथी साधु पुरुषना हृदयमां न
रहेवायुं (अर्थात् सारा आचरणवडे साधु पुरुषनुं चित्त में
प्रसन्न कर्तुं नहि), परोपकार करवा थकी में यश न उपार्जन
करो वणी तीर्थोद्धार वगैरे कार्य में कर्तुं नहि; तेथी में क्षम-
त्त जन्म गुमाव्यो छे. २१

वैराग्यरंगो न गुहृदितेषु, न दुर्जनानां
वचनेषु शान्तिः; नाध्यात्मलेशो भम कोऽपि
हेव !, तार्यः कथंकारभयं भवाब्धिः ॥ २२ ॥

અર્થ:--હે દેવ ! ગુરૂના વચનોને વિષે (ગુરૂના ઉપદેશ વડે) મને વૈરાગ્યનો રંગ ન થયો, દુર્જનોનાં વચનોને વિષે મને શાંતિ (સમભાવ) ન થઈ અને અધ્યાત્મ જ્ઞાનનો અંશ કાંઈ પણ મને થયો નહિ; તો આ ભવસાગર શી રીતે મારે તરવો ? ૨૨

पूर्वे लवोऽकारि मया न पुण्य-भागा-
भिन्न-मन्यपि नो करिष्ये; यद्दीदृशोऽहं मम
तेन नष्टा, भूतोद्भवद्भ्राविभवत्रयीश ! ॥२३॥

અર્થ--મેં પૂર્વભવમાં પુણ્ય ન કર્યું અને આવતા જન્મને વિષે પણ નહિ કરીશ, જે કારણ મારે હું એવો છું; તે કારણથી મારા ભૂત, વર્તમાન અને ભવિષ્ય એ ત્રણે ભવો નાશ પામ્યા--નિષ્કળ મયા. ૨૩

किं वा मुधाऽहं ञ्जुधा सुधासुक्,
पूजय ! त्वदग्रे यरितं स्वकीयम्; जल्पामि
यस्मात् त्रिजगत्स्वल्प-निर्जपकस्त्वं किय-
हेतदत्र ॥ २४ ॥

૧ સુધાસુકપૂજય ! એ પ્રકારે સમાસાન્ત પદ લઈએ ત્યારે હે દેવોને પૂજય ! એવા અર્થ થાય છે

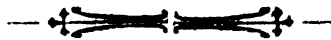
૨ ત્રિજગત્સ્વલ્પ ! હે ત્રણ જગત છે સ્વલ્પ જેનું એવા અને નિર્જપક: સર્વજ એવા એ પદો જૂદા પણ લઈ શકાય છે.

અર્થ:—અથવા તો હે દેવ ! હે પૂજ્ય ! તમારી પાસે મારા પોતાના ચરિત્રને બહુ પ્રકારે ફેગટ હું શું કહું ? જે કારણ માટે ત્રણ જગતના સ્વરૂપનું નિરૂપણ કરનારા તમે દેવ : તો અહીં (તમારે વિષે) આ-મારું ચરિત્ર શું માત્ર છે ?-૨૪

શાહૂલવિકીડિત છંદઃ

દીનેાદ્ધારધુરન્ધર—સ્ત્વદપરો નાસ્તે મદન્યઃ
 કૃપા—પાત્રં નાત્ર જને જિનેશ્વર ! તથાઽપ્યે-
 તાં ન યાચે શ્રિયમ્ ; કિંત્વહ્નિનદમેવ કેવલ-
 મહો સદ્બોધિરત્નં શિવં, શ્રીરત્નાકર ! મં-
 ગલૈકનિલય ! શ્રેયસ્કરં પ્રાર્થયે ॥ ૨૫ ॥

અર્થ:—હે જિનેશ્વર ! દીન (દુઃખી) જનોનો ઉદ્ધાર કરવામાં ધુરન્ધર (અગ્રેસર) તમારાથી બીજો કોઈ નથી અને આ લોકમાં મારાથી બીજો કોઈ કૃપાનું પાત્ર નથી તો પણ પ્રત્યક્ષ લક્ષ્મી (સંસાર લક્ષ્મી) ને હું માગતો નથી, પરંતુ અહો ઇતિ આશ્ચર્યે ! હે અહ્ન દેવ ! હે મોક્ષલક્ષ્મીના સમુદ્ર ! હે માંગળિકના અદ્વિતીય સ્થાનરૂપ ! મોક્ષરૂપને આપનાર અને ક. વ્યાણુકારી એવા આ સમ્યક્ત્વ રત્નેજ રૂક્ત હું માગું છું. ૨૫

અથ *પચ્ચખખાણાનિ.

શબ્દાર્થ.

ઉગ્ગએ સૂરે-સૂર્ય ઉગ્યે છે.

નમુક્કાર સહિષ્યં-નમસ્કાર સહિત.

મુહુસહિષ્યં-મુહી સહિત.

પચ્ચખખામિ-પચ્ચખખાણ કહેધું.

ચઉવિહપિ-ચારે પ્રકારના.

આહારં-આહારને.

* પ્રત્યાખ્યાન (પચ્ચખખાણ) શબ્દનો અર્થ ત્યાગ કરવું અને પાળવું એમ બે પ્રકારે થાય છે, તે આ પ્રમાણે-અવિરતિપણાના સ્વરૂપ પ્રત્યે પ્રતિ પ્રતિકૂળપણે આ આગાર મર્યાદાકરણ સ્વરૂપે કરીને આખ્યાન કહેવું છે જેને વિષે તે પ્રત્યાખ્યાન. અથવા પ્રતિ આત્મ સ્વસ્વરૂપ પ્રત્યે આ અભિવ્યાપીને અનાશંસારૂપ ગુણનું કરણ તેનું આખ્યાન કહેવું-કથન છે જેને વિષે તે પ્રત્યાખ્યાન. અથવા પરલોક પ્રતિ પ્રત્યે આ ક્રિયા યોગાર્થે શુભાશુભ ફળનું કથન છે જેને વિષે તે પ્રત્યાખ્યાન. આ પચ્ચખખાણ મૂળ ગુણરૂપ અને ઉત્તર ગુણરૂપ એવા બે બેદ છે. મૂળગુણ પચ્ચખખાણના બે બેદ છે-દેશથી અને સર્વથી, તેમાં સર્વથી મૂળગુણ પચ્ચખખાણ પંચ મહાવ્રત રૂપ તે સાધુને હોય અને દેશથી મૂળગુણ પચ્ચખખાણ પંચ અલ્પવ્રત રૂપ તે શ્રાવકને હોય. સર્વથી ઉત્તરગુણ પચ્ચખખાણ પિંડવિશુદ્ધિ, પાંચ સમિતિ, આર ભાવના, આર પ્રકારનો તપ, આર પ્રતિમા અને અભિગ્રહ વગેરે અનેક પ્રકારે છે; તે સાધુને હોય અને દેશથી ઉત્તરગુણ પચ્ચખખાણ અનાગતાદિ દશ પ્રકારનું યથાયોગ્ય રીતે હોય. તે દશ બેદ આ પ્રમાણે છે— ૧ અનાગત પચ્ચખખાણ (પર્યુષણાદિ પર્વમાં ગુરૂ, ગ્જાન વગેરેનું વૈયાવચ્ચ કરવાના કારણે અગાઉથી અઠ્ઠમાદિ તપ કરે તે), ૨ અતિકાન્ત (પર્યુષણાદિપર્વમાં વૈયાવચ્ચાદિ કારણે તપ ન થયો હોય તો પછીથી કરે તે), ૩ કોટિસહિત (ચૌવિહાર ઉપવાસાદિ પચ્ચખખાણ કર્યું હોય તે પુરં થતાં તેવુંજ ખીજું પચ્ચખખાણ ફરીથી કરે તે), ૪ નિયંત્રિત (પુષ્ટ નિરોગી કે ગ્જાનપણે ગમે તેમ હોય તો પણ અમુક દિવસે અમુક તપ કરીશ એવો અગાઉથી નિયમ લાઇ ધારેલ દિવસે કરે

અસણું—અશન.

ખાઈમં—ખાદિમ.

અન્નતથ—શિવાય.

સહસાગારેણું—સહસાત્કારે.

સવ્યસમાહિવત્તિયાગારેણું—સર્વ

પાણું—પાણી.

સાધમં—સ્વાદિમ.

અણાભોગેણું—અણુમણુતાં.

મહુત્તરાગારેણું—મહોટા લાલને અર્થે.

વોસિરામિ—ત્યાગ કરું છું,

તે; આ પચ્ચખ્ખાણુ પહેલા સંઘયણુવાળા દશપૂર્વી અને જિનકલ્પીને હવું હાલ વિચ્છેદ થયું છે), ૫ અનાગાર (આગાર રાખ્યા વિના પચ્ચખ્ખાણુ કરે તે), ૬ સાગાર (આગાર સહિત), ૭ નિરવશેષ (ચાર પ્રકારના આહાર અને અણાહાર વસ્તુનું પચ્ચખ્ખાણુ કરે તે), ૮ પરિમાણુકૃત (દત્તિ, કવળ કે ધરની સંખ્યા ધારે તે), ૯ સાંકેતિક (સંકેત એટલે અંગુઠાદિ ચિન્હ વડે કરી પચ્ચખ્ખાણુ ધારે તે), અને ૧૦ અદ્વાપચ્ચખ્ખાણુ (કાળના પરિમાણુવાળું પચ્ચખ્ખાણુ તે અદ્વાપચ્ચખ્ખાણુ, તે નમુકારસી આદિ દશ ભેદે છે, જે આ પુસ્તકમાં સવિસ્તર આવશે). આ પચ્ચખ્ખાણુના ૧૪૭ ભાંગા છે તે સામાયકવ્રતના ૪૯ ભાંગા અગાઉ કહી ગયા છીએ તે પ્રકારના ૪૯ ભાંગાને અતીત, અનાગત અને વર્તમાનકાળના ભેદે ત્રણ ગુણા કરવાથી થાય છે પૂરોક્ત સાંકેતિક નામનું નવમું પચ્ચખ્ખાણુ આઠ ભેદે છે, તે આ પ્રમાણે—૧ અંગુઠસહિઅ (મુઠીમાં અંગુઠો રાખું ત્યાં સુધી), ૨ મુઠિ સહિઅ (મુઠી વાળી રાખું ત્યાં સુધી), ૩ ગંઠસહિઅ (ગાંઠ બાંધી રાખું ત્યાં સુધી), ૪ ધરસહિઅ (ધરે જીવે ત્યાં સુધી), ૫ પ્રસ્વેદસહિઅ (શરીરે પરસેવાના ખિંદુ નિકળે ત્યાં સુધી), ૬ ઉસ્સાસસહિઅ (શ્વાસોશ્વાસ લઉં અથવા જીવું ત્યાં સુધી), ૭ થિયુક સહિઅ (વાસણે ચોટેલા પાણીના ખિંદુ સૂકાય ત્યાં સુધી) અને ૮ વેન્દખ્ખસહિઅ (દીવા પ્રમુખની જ્યોતિ રહે ત્યાં સુધી); આ પચ્ચખ્ખાણુ પોરિસી આદિના પચ્ચખ્ખાણુની સાથે સાથે કરાય છે. પચ્ચખ્ખાણુ પૂરું થયું હોય અને ભોજન સામગ્રી તૈયાર ન હોય અથવા કાર્ય પ્રસંગે જમવાને ઠીલ હોય ત્યારે આવા પચ્ચખ્ખાણુ માંહેનું કોઈપણુ કરી શકાય છે અને

સમાધિ નિમિત્તક ઔષધાદિ પૌરિસ-પહોર દિવસ ચડે ત્યાંસુધી.
કારણે. સાઠપૌરિસિં-દોઢ પહોર સુધી.
પચ્છન્ન કાલેણુ-વખતની ખખર નહિ દિસામોહણુ-દિશાનો વિપર્યાસ થયાથી.
પડવાથી સાહુવયણુણુ-સાધુનું વચન સાંભળીને.
પુરિમઠ્ઠુ-દિવસના પ્રથમ ના અર્ધ ભાગ સુધી.

નમુક્કારસહિયમુઠ્ઠિસહિતુ.

ઉગગએ સૂરે, નમુક્કારસહિઅં મુઠ્ઠિ.

પૌરસી આદિ પચ્ચખખાણુ ન હોય તો પણ થાય છે. સાધુને મંડળીએ ગુરૂ વગેરે ન આવ્યા હોય અથવા સાગારિકાદિનું કારણ હોય ત્યારે અભિગ્રહરૂપ સંકેત પચ્ચખખાણુ થાય છે.

૧ રાત્રપ્રતિક્રમણુ કરતાં તપચિંતવણીના કાઉસ્સગ્ગ વખતે અમુક પચ્ચખખાણુ કરીશ એમ ધારી લેવું અને પછી ગુરૂ મુખે અગર સ્થાપના-ચાર્ય સન્મુખ પચ્ચખખાણુ કરી લેવું. અને દેરાસરમાં દેવ સન્મુખ પણ પચ્ચખખાણુ લેવું, જે પ્રભાતનું પ્રતિક્રમણુ ગુરૂ સાથે ઉપાશ્રયે ન કર્યું હોય તો ગુરૂ મહારાજને વાંદીને પચ્ચખખાણુ લેવું. આ પચ્ચખખાણુ લેવા આશ્રયી ચૌભંગી આ પ્રમાણે જાણવી-૧ ગુરૂ પચ્ચખખાણુના જાણુ અશ્રાવક પણ જાણુ, ૨ ગુરૂ જાણુ અને શ્રાવક અજાણુ, ૩ ગુરૂ અજાણુ અને શ્રાવક જાણુ (એ ત્રણ ભંગ શુદ્ધ જાણુવા) તથા ૪ ગુરૂ અને શ્રાવક બંને અજાણુ (આ ભાંગે પચ્ચખખાણુ અશુદ્ધ જાણુવું). આ પચ્ચખખાણુ નો કાળ સૂર્યોદય થયા પછી એ ઘડી સુધીનો છે. માટે સૂર્યોદય પહેલાં લેવું અને એ ઘડી દિવસ થયે નવકાર ગણીને પારવું, અન્યથા પચ્ચખખાણુ ભંગ થાય. આ નવકારસી કર્યા પછી પૌરિસી આદિ પચ્ચખખાણુ થાય પણ તે વિના થાય નહિ અને જે કરે તો તે પૌરિસી આદિક કાળસંકેત-રૂપ જાણુવો. નવકારસીનો એ ઘડીનો કાળ છે તે રાત્રિભોજનનો દોષ નિ-

સહિઅં^૨ પચ્યખખામિ ચઉન્વિહંપિ^૩ આ- હારં,^૪ અસણું,^૫ પાણું,^૬ ખાઈમં,^૭ સાઈમં

વારવા તીરણુપ જાણવો. નમુકારસહિઅના પચ્યખખાણુમાં મહત્તરાગારેણું અને સવસમાહિવત્તિયાગારેણું એ એ આગાર લેવા નહિ. એકલી નવકા-સ્સીનું પચ્યખખાણુ લેવાથી એ ઘડી પછી પચ્યખખાણુ પારતાં વાર લાગે તેટલો કાળ ફેગટ અવિરતિપણે જ્ય માટે સાથે મુક્રિમહિય પચ્યખખાણુ પણ લેવામાં આવે છે. અને તેથી તે પચ્યખખાણુમાં આગાર ચાર ક-હેવામાં આવે છે.

૨ ગુરુ આદિ પચ્યખખાણુ આપતા હોય ત્યારે તેઓ અહીં પચ્ય-ખખાઈ પદ કહે અને લેનારે તે વખતે પચ્યખખામિ કહેવું.

૩ ભૂખ શમાવવાને સમર્થ એવું કાઈ એક દ્રવ્ય હોય તે આહાર અથવા લવણાદિકની પેઠે મિશ્રણ થવાથી સુસ્વાદ આપે જેથી કાદવ જેવી અસાર વસ્તુને પણ ક્ષુધાતુર છતો ખાઈ જ્ય તે આહાર જાણવો.

૪ શીઘ્ર ભૂખ શમાવે તે અશન-મગ, ભાત, સાયુઓ, રોટલી, રોટલા, પુડલા પ્રમુખ, દુધ, દહીં, માખણ, ઘી પ્રમુખ, ખાજાં, દહીંથરા પ્રમુખ પકવાન, સૂરણ પ્રમુખ કંદ, ફળ, ફૂલ, શાક વગેરે જાણવાં.

૫ પીવાયોગ્ય પદાર્થો તે પાન કુવા પ્રમુખનાં પાણી, છાશની આશ, ફરડા જવ કાકડી પ્રમુખના ઘોયણ અને મહિરા પ્રમુખ જાણવા.

૬ જે ખાવાથી થોડી તૃપ્તિ થાય તે ખાદિમ શેકલાં ધાન્ય, ફળ, મેવા પ્રમુખ જાણવા.

૭ સ્વાદ-લહેજત લેવા માટે ખવાય તે અથવા જેના સ્વાદમાં પ્રથમ ખાધેલા આહારાદિનો સ્વાદ લય પામે તે સ્વાદિમ-સુંક, જીરૂ, અજમો, પીપર, મરી, એલચી, લવીંગ પ્રમુખ તથા ચૂરણ કે ગોળીમાં નાંખેલ મધ, ગોળ પ્રમુખ અને તંબોળાદિક જાણવા.

‘અન્નતથણુભોગેણું, ‘સહસાગારેણુ, ^{૧૦}મહ-
ત્તરાગારેણું, ^{૧૧}સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું,
^{૧૨}વેસિરામિ ॥ ઈતિ ॥

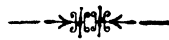
૮ આ આગારમાં કહેલ અન્નતથ એ પદ ખીજ દરેક આગારમાં લાગુ પડે છે. એટલે જે આગારો (છૂટ) કહ્યા તે શિવાયનું મારે પચ્ય-ખખાણુ છે. અનાભોગ એટલે વિસ્મરણુ અર્થાત્ કાર્ય અત્રતાદિક કારણે અન્નણ્યે લીધેલ પચ્યખખાણુ ભૂલી જવાય અથવા પચ્યખખાણુનો વખત પૂરો થયા વિના અથવા થયો હોય છતાં પાર્યા વિના ખાવા યોગ્ય પદાર્થ ભૂલથી મોઢામાં નાખ્યાંએ તો પચ્યખખાણુનો ભંગ થાય નહિ, એ માટે આ આગાર રાખવામાં આવેલ છે. પરંતુ કંઈ વસ્તુ મોઢામાં નાખતા કે નાખ્યા પછી યાદ આવે તો તરત તે વસ્તુ બાહર કાઢી નાખવી જણ્યા છતાં ખાય તો પચ્યખખાણુનો ભંગ થાય. અને અન્નણુતાં મુખમાં નાખેલ પદાર્થ ખવાઈ ગયા પછી યાદ આવે તો પણ પચ્યખખાણુ ભંગ થાય નહિ પરંતુ ફરીથી ભૂલ ન થાય તેટલા માટે યથાયોગ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું. આ પ્રમાણે સર્વ આગારોમાં સમજી લેવું.

૯ સહસાતકારે સ્વયં (સ્વભાવેજ) મુખમાં આવી પડે એટલે પચ્ય-ખખાણુનો ઉપયોગ હોય છતાં વસ્તુદાના છાંટા કે દહિ મથતાં દહિના છાંટા વગેરે અચાનક મોઢામાં પડે તો પચ્યખખાણુ ભંગ થાય નહિ.

૧૦ મોઢી નિર્જરાના હેતુભૂત સંઘાદિ કાર્યને માટે વડિલની આ-જ્ઞાથી પચ્યખખાણુનો કાળ થયા પહેલાં પારે તો ભંગ થાય નહિ.

૧૧ તીવ્રશળાદિ રોગથી વિજૃંભ થયેલને શરીરની સ્વસ્થતા સાચવવા માટે ઔષધ પથ્યાદિ કારણે પચ્યખખાણુનો કાળ પૂર્ણ થયા પહેલાં જન્મે તો પચ્યખખાણુ ભંગ થાય નહિ. આવે પ્રસંગે ચિત્તની સ્થિરતાએ પરિ-

અર્થ:—સૂર્યોદય થયે છતે (બે ઘડી થયા પછી) નમસ્કાર સહિત (નવકાર ગણને પાંચ ત્યાં સુધી) મુઠી સહિત (નવકાર ગણને પછી મુઠી ઉઘાડું ત્યાં સુધી), અશન, પાણી, ખાદિમ અને સ્વાદિમ એ ચારે પ્રકારના આહારનું પચ્ચખખાણ કરું છું; તે અણુજાણતા, સહસાત્કાર, મ્હોટા લાલના અર્થે અને સર્વ સમાધિનિમિત્તક ઔષધાદિ કારણ શિવાય ત્યાગ કરુંછું. ૧

* પોરિસિ સાઠપોરિસિનું.

ઉગએ સૂરે, નમુકારસહિઅં, પોરિ-

જામ ટકે ત્યાં સુધીનો નિયમ સાચવવો પણ પરિણામ ટકતા ન હોય તો પછી અન્યથા પ્રવૃત્તિ કરતાં દોષ નથી.

૧૨ ગુર્વાદિ પચ્ચખખાણ આપતા હોય ત્યારે અહીં વોસિરક પદ કહે અને પચ્ચખખાણ લેનાર હોય તે વોસિરામિ પદ કહે.

* પુરૂષ પ્રમાણ જાયા જે વખતે હોય તે પોરિસિ (પૌરૂષી) અથવા તે જાયાનું માપ આ પ્રમાણે જાણવું. પુરૂષે જમણા કાને સૂર્યનું બિંબ રાખીને દક્ષિણાયન (કર્કસંક્રાંતિ) ના પહેલે દિવસે ઠીંચણની જાયા જોવી. તે બે પગલાં (ચાર આંગળનું એક પગલું) જાયા હોય ત્યારે પોરિસિ જાણવી. તે પછી માસે માસે ચાર ચાર આંગળ જાયામાં વધારવું એટલે પોશ માસે મકરસંક્રાંતિ (ઉત્તરાયન) ના દિવસે ચાર પગલાં જાયા હોય ત્યારે પોરિસિ થાય. અને ત્યાંથી ચાર ચાર આંગળની હાની કરતાં અષાઠ માસે બે પગલાંની જાયા હોય.

સિં, ^૧સાઠપોરિસિં, મુટ્ટિસહિઅં, પચ્ચ-
 ખખાઈ ઉગ્ગએ સૂરે, ચઉન્વિહંપિ આહારં,
 અસણું, પાણું, ખાઈમં, સાઈમં અન્નત્થ-
 ણાભોગેણું, સહસાગારેણું, ^૩પચ્છન્નકાલેણું,
^૪દિશાભોહેણું, ^૫સાધુવચણેણું, મહત્તરાગા-

૧ પોરિસિના પચ્ચખખાણુમાં આ પદ બોલવું નહિ. આ (સાર્થ પૌરૂષી) સાઠ પોરિસિનો કાળ દોઢ પહોરનો સમજવો.

૩ પ્રચ્છન્નકાલેન કાળની પ્રચ્છન્નતા તે મેઘ, રજ, ગ્રહાદિ, દિગ્દાહ અને પર્વત પ્રમુખે દરી સૂર્ય ઢંકાઈ જવાથી વખતની ખરાબર ખબર નહિ પડવાથી અધુરી પોરિસિએ પૂરી થઈ માનીને જમે તે! પચ્ચખખાણુનો ભંગ થાય નહિ પણ પાછળથી ખબર પડે તો મેઘામાં હોય તે રાખમાં પરકવવું અને હાથમાં હોય તે વાસણમાં પાછું મૂકવું, પછી વખત થયે જમવું; દરેક આગારમાં આ વાત સમજી લેવી.

૪ દિગ્ભોહેન દિશાનો વિપર્યાસ થયો હોય એટલે પૂર્વને પશ્ચિમ દિશા છે એમ ભૂલથી માની લે અને તેથી પચ્ચખખાણુના વખતની સમજ નહિ પડવાથી અધુરા વખતે પૂરો થયો ગણીને જમે તો ભંગ થાય નહિ.

૫ સાધુવચનેન એટલે ઉગ્ગાડાપોરિસિ એ પ્રકારનું સાધુનું વચન સાંભળીને અધુરા વખતે જમે તો પચ્ચખખાણુ ભંગ થાય નહિ; પણ પાછળથી એમ માલૂમ પડે કે સાધુ તો છ વડી દિવસ ચડે ત્યારે પોરિસિ ભણે છે તો પૂર્વની રીતે બેસી રહે.

રેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું, વોસિરઈ.

અર્થ:—સૂર્યોદય થયે છતે એક પહોર અથવા દોઢ પહોર સુધી મુઠીસહિત અશન, પાણી, ખાદિમ અને સ્વાદિમ એ ચારે પ્રકારના આહારનું હું પરચખખાણુ કરું છું, તે અન્નતથા, સહસાં પચ્છન્નકાલં, દિસાં, સાહુ, મહત્તરાં, સંવ સમાહિં, એ, આગારો એ છૂટ રાખીને ત્યાગ કરું છું. ૨

૧ પુરિમઠ્ઠુ અવઠ્ઠુનું પરચખખાણુ.

સૂરે ઉગગએ ૧ પુરિમઠ્ઠુ મુઠિસહિઅં પરચખખાઈ, ચઉન્વિહંપિ આહારં, અસ-ણું, પાણું, ખાઈમં, સાઈમં, અન્નતથણા-ભોગેણું, સહસાગારેણું, પચ્છન્નકાલેણું, દિસામોહેણું, સાહુવયણેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું વોસિરઈ ॥

૧ પૂર્વાર્દ્ધ દિવસનો પૂર્વાર્દ્ધ એટલે પ્રથમનો અર્ધો દિવસ—એ પહોરનું માન આ પરચખખાણુનું છે.

૨ અવઠ્ઠુનું પરચખખાણુ કરવું હોય ત્યારે આ પદને ટૂંકાણે “અવઠ્ઠુ” એ પદ બોલવું. અવઠ્ઠુ (અપાર્ધ) નો કાળ ત્રણ પહોરનો સમજવો.

અર્થ:—સૂર્યોદય થયા પછી એ પહોર સુધી અશન, પાણી, ખાદ્ય અને સ્વાદ્ય એ ચારે પ્રકારના આહારનું હું પરચખખાણુ કરું છું. તે અન્નતથા, સહસાં, પરચન્ન, દિસાં, સાહુ, મહત્તરાં, સંવસમાહિં, એ આગારોવડે છૂટ રાખીને ત્યાગ કરું છું.

— ❁ ❁ ❁ —

* એકાસણા^૧ બિયાસણાનું.

ઉગએ સૂરે, નમુકારસહિઅં પોરિસિં
મુટ્ટસહિઅં પરચખખાઈ, ઉગએ સૂરે, ચ-
ઉવિહપિ આહારં, અસણું, પાણું, ખાઈ-
મં, સાઈમં ॥ અન્નતથણાભોગેણું, સહસા-
ગારેણું, પરચન્નકાલેણું, દિસામોહેણું, સાહુ-
વયણેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિ-

❁ અહીંથી દરેક પરચખખાણુમાં ઘણા ખરા આગારો એના એ વખતોવખત આવવાથી શબ્દાર્થ કે ભાવાર્થ લખેલ નથી અને જે જે આગારોના અર્થ આવ્યા નથી તે તે દરેક ડ્રુટનોટમાં લખ્યા છે. એક વખત ભોજન કરવાનું છે જેને વિષે અથવા એક નિશ્ચય છે આસન જેમાં તે (એકાશન) એકાસણું બાણું.

૧ એ વખત ભોજન કરવું તેને બિયાસણુ (દ્વયશન) બાણું.

યાગારેણું, ^૧વિગઈએા પચ્ચખખાઈ અન્ન-
 ત્થણાભોગેણું, સહસાગારેણું, ^૨લેવાલેવેણું,
^૩ગિહત્થસંસટ્ટેણું, ^૪ઉચ્ચિખત્તવિવેજેણું, ^૫પ-

૧.૫વિકૃતી: વિગઈ છ છે તે આ પ્રમાણે-૧ દુધ, ૨ દહીં, ૩ ઘી, ૪ તેલ, ૫ ગોળ અને ૬ કડાવિગય (તાવડામાં તળાઈને ઉપર આવે તેવા પકવાન્ન). આ પચ્ચખખાણુવડે છ માંદેના કાઈ પણ એક અગર વધારે વિગયનો ત્યાગ કરવાનો છે અને માંસ, મદિરા, માખણ અને મદ્ય એ ચાર મહાવિગઈનો તો શ્રાવકને ત્યાગજ હોય છે.

૨ લેખાલેપેન ધૃત પ્રમુખ જે વિગઈનો સાધુને નિયમ હોય તે ધૃ-
 તાદિ વિગયથી ગૃહસ્થનો હાથ ખરડાયથી લૂંછી નાંખ્યો હોય તેવા હા-
 થથી અથવા ખરડાયેલા ચાટુવાને લૂંછી નાંખીને તે વડે વહોરાવે તો પ-
 ચ્ચખખાણુ ભંગ થાય નહિ (સાધુને માટે આ આગાર છે.)

૩ ગૃહસ્થસંસુષ્ટેન શાક પ્રમુખ દ્રવ્યને ગૃહસ્થે પોતાને માટે વિગ-
 યથી જરા વધારી અંસ્કારિત કર્યો હોય અથવા રોટલી રોટલા માંડાદિને
 ગોળ ઘી પ્રમુખ વિગયવડે જરા ચોપડ્યા કર્યા હોય તેમ છતાં નિવિ કે
 વિગયના પચ્ચખખાણુમાં લેવામાં આવે તો પણ મુનિને પચ્ચખખાણુનો
 ભંગ થાય નહિ.

૪ ઉત્તિશ્ચિવિવેકેન રોટલી રોટલા કે માંડાદિ ઉપર ગોળ પ્રમુખ
 પિંડ (કડણું) વિગઈ મૂકેલ હોય પછી તે લઈ લેવામાં આવે છતાં તેનો
 કષ્ટક અંશ ચાંદી રહેલ હોય તેવા રોટલા વગેરે લેવામાં આવે તો મુનિને
 પચ્ચખખાણુનો ભંગ થાય નહિ. ગૃહસ્થને આ આગાર હોય નહિ.

૫ પ્રતીત્યમ્નશ્ચિતેન રોટલી રોટલા પ્રમુખને કુંણા રાખવા માટે ક-
 રતી વખતે તેલ કે ઘીની આંગળીથી ચોપડીને કરે (રાખે) તો તેમાં લ-
 ગારેક વિગઈનો ભાગ આચ્છા છતાં પચ્ચખખાણુ ભંગ થાય નહિ.

દુર્યમજ્જિએણું, પારિટ્ટાવણિયાગારેણું, મ-
હત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું ॥
૨ અયાસણું પર્યખખાઈ, ૩ તિવિહંપિ આ-
હારં, ૪ અસણું, ખાઈમં, સાઈમં, અન્નતથ-

૧ પારિટ્ટાપનિકાકારેણુ જે આહાર ગૃહસ્થના ધરથી વિધિ પૂર્વક (એપણીય) લીધો હોય અને ઉચિત રીતે મુનિઓને વહેંચી આપ્યો હોય અને વિવેકથી વાપરવામાં આવ્યો હોય છતાં વધી પડે અને પરકવવોજ પડે એમ જણાય તો પરકવવાથી થતો દોષ અયાવવાની ખાતર ગુરૂ મહારાજની આજ્ઞાવડે વધી પડેલ આહારાદિ વાપરતાં પર્યખખાણુનો ભંગ થાય નહિ. અહીં ચૌવિહાર ઉપવાસમાં પ્રાસુક પાણી, તિવિહાર ઉપવાસમાં અન્ન તથા પાણી અને આયંમિલના પર્યખખાણુમાં ત્રિગઠ, અન્ન અને પાણી વાપરી શકાય. આ આગાર યતિને માટે છે પણ પાઠ સંલગ્ન હોવાથી શ્રાવકમાં પણ ખોલવાય છે.

૨ એકાસણુનું પર્યખખાણુ લેવું હોય ત્યારે આ પદને ઠેકાણે “એકા-
સણુ” પાઠ કરેલો.

૩ અહીં દુવિહંપિ આહારં નો પાઠ ખોલે તો જમ્યા પછી પાણી અને સ્વાદિમ વાપરી શકાય, તિવિહારનું પર્યખખાણુ કરે તો જમ્યા પછી પાણી વાપરી શકાય, અને ચઉવિહારનું પર્યખખાણુ કરે તો ચઉવિહંપિ આહારં પાઠ ખોલે અને જમ્યા પછી ચારે આહારનો ત્યાગ કરે. જમ્યા પછી પણ જે પર્યખખાણુ એકાસણું વગેરે કરેલ હોય તે પ્રમાણે દિવસ ચરિમ ચૌવિહાર તિવિહાર દુવિહારનું પર્યખખાણુ યથાસંભવ લેવું.

૪ ચઉવિહારે અસણું પાણું ખાઈમં સાઈમં અને દુવિહારે અ-
સણું ખાઈમં એ પ્રમાણે પાઠ ખોલવા.

ભુભોગેણું, સહસાગારેણું, *સાગારિયાગારેણું,
 ૧આઉંટણુપસારેણું, ૨ગુરુઅખભુકુંડા-
 ણુણું, પારિટ્ટાવણિયાગારેણું, મહત્તરાગારે-
 ણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું ॥ ૩ પાણુસ્સ

* સાગારિકાગારેણુ સાગારી એટલે ગૃહસ્થ અંદિવાન પ્રમુખ તેના કારણે આ આગાર છે. એટલે મુનિને ગૃહસ્થ દેખતાં આહાર પાણી કરવાની મનાઇ છે તેથી કોઈ ગૃહસ્થ આહાર કરતી વખત આવ્યો હોય ને થોડી વારમાં જવાનો હોય તો તેટલી વાર આહાર કરવાની ઢીલ કરે અને તે ત્યાં સ્થિર રહેવાનો હોય તો અન્યત્ર જઈ આહાર કરે તો પચ્યખખાણુ ભંગ થાય નહિ. અને ગૃહસ્થને જમતી વખત જેની દષ્ટિ પડતાં અત્ર પચે નહિ તેવો અંદિવાનાદિ આવ્યો હોય અથવા સર્પ, અગ્નિ પ્રમુખનો ઉપદ્રવ જણાય તો અન્યત્ર જઈ ભોજન કરતાં ભંગ થાય નહિ.

૧ આકુચ-ચનપ્રસારણેન જમવા એકા પક્ષી ખાતી ચડી જવાના કે એવા કોઈ બીજા કારણુ લાથ પગાદિ અંગોપાંગ મંકોચવા કે પ્રસારવા પડે તેથી આસન જરા ચત્રાયમાન થાય તો પચ્યખખાણુ ભંગ થાય નહિ.

૨ ગુર્વલ્યુતથાનેન એકાસણાદિ કરતાં પોતાના ગુરુ મહારાજ કે પ્રાણુણુ મુનિ આવ્યા હોય તો તેનો વિનય સત્કાર સાચવવા ઉભા થવું પડે તો તેથી પચ્યખખાણુ ભંગ થાય નહિ.

૩ પાનકસ્ય પાણીના, તિવિહાર કે ચઉવિહારે એકાસણું કરનારને આ પાણી સંબંધીના છ આગાર અવશ્ય કહેવા અને દુવિહારમાં અચિત્તભોજ અને અચિત્ત જળ વાપરનારને પણ આ આગાર કહેવા.

^૧લેવેણુ વા, ^૨અલેવેણુ વા, ^૩અચ્છેણુ વા,
^૪બહુલેવેણુ વા, ^૫સસિત્થેણુ વા, ^૬અસિત્થેણુ
 વા, વોસિરઈ.

ઘટિ ળિયાસણા ળએકાસણાનું પચ્ચખ્ખાણુ.

૧ લેપાદ્રા અહીં ત્રીજી વિલક્તિ પંચમીના અર્થમાં હોવાથી પંચમી લખી છે. લેપકૃત પાણી તે ઓસામણુ, આમલી અને દ્રાક્ષનાં પાણી સમજવા. આ છએ આગારમાં વા શબ્દ મૂક્યો છે તેથી એકથી બીજા બેદનું અધિકપણું બતાવેલ છે એટલે કે લેપકૃત કરતાં અલેપકૃત સારું, તે કરતાં ત્રણ ઉભરાએ ઉકાળેલ સારું એમ યથાયોગ્ય જાણવું. એ છમાંથી ગમે તે પ્રકારનું જળ એકાસણાદિ પચ્ચખ્ખાણુવાળાને વાપરી શકાય તે માટે આ આગારો છે.

૨ અલેપકૃતાદ્રા અલેપકૃત પાણી તે લેપ વગરનું કાંજ પ્રમુખનું ધોયણુ કે છાશની આછ વગેરે સમજવું.

૩ અચ્છાદ્રા અચ્છ એટલે નિર્મળ જળ તે ત્રણ ઉકાળાથી ઉકાળેલું ઉજળું જળ અથવા ફળાદિનું ધોયણુ જાણવું.

૪ બહુલેપાદ્રા બહુલેપ એટલે ઓખા પ્રમુખનું ધોયણુ.

૫ સસિક્થાદ્રા આટાથી ખરડાયેલ હાથ કે વાસણનું ધોયણુ જેમાં આટાના રજકણુ પણ આવી જાય છે.

૬ અસિક્થાદ્રા આટાથી ખરડાયેલ હાથ અથવા વાસણનું ધોયણુ જેમાં આટાના રજકણુ આવે નહિ એવું ગાળેલું ધોયણુનું પાણી.

૧૦ એકલઠાણા (એકસ્થાન) નું પચ્ચખ્ખાણુ કરવું હોય ત્યારે આઉંટણુપસારેણું એ આગાર વર્જીને બીજા બધા આગાર એકાસણા પ્રમાણે લેવા. આ પચ્ચખ્ખાણુમાં જમણો હાથ અને મુખ શિવાય બધાં અંગોપાંગ સ્થિર રાખવા અને જમતી વખતજ ઠામ યૌવિહાર કરવો.

॥ *આયંખિલનું પરચખખાણુ ॥

ઉગ્ગએ સૂરે, નમુક્કારસહિઅં, પોરિસિં,
 સાઠપોરિસિં, મુટ્ટિસહિઅં પરચખખાઈ ॥
 ઉગ્ગએ સૂરે, ચઉવિહંપિ આહારં, અસણું,
 પાણું, ખાઈમં સાઈમં, અન્નતથણુભોગેણું,
 સહસાગારેણું, પરછન્નકાલેણું, દિસામોહેણું,
 સાહુવચણેણું, મહત્તરાગારેણું, સન્વસમાહિ-
 વત્તિયાગારેણું ॥ આયંખિલં પરચખખાઈ ॥
 અન્નતથણુભોગેણું, સહસાગારેણું, લેવાલેવે-
 ણું, ગિહત્થસંસટ્ટેણું, ઉખિખત્તવિવેગેણું, પા-
 રિદ્ધવણિયાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સન્વસ-
 માહિવત્તિયાગારેણું ॥ એગાસણું પરચખખાઈ
 તિવિહંપિ આહારં, અસણું, ખાઈમં, સાઈમં,

* આયાખલં આ તપમાં છ વિગય વિનાનો નિરસ આહાર વાપ-
 રવાનો છે.

અન્નતથણાભોગેણું, સહસાગારેણું, સાગારિ-
યાગારેણું, આઉંટણુપસારેણું, ગુરુઅબ્જુદ્દા-
ણેણું, પરિદ્દાવણિયાગારેણું, મહત્તરાગારેણું,
સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું ॥ પાણુસ્સ દેવેણુ
વા, અદેવેણુ વા, અચ્છેણુ વા, બહુદેવેણુ વા,
સસિત્થેણુ વા, અસિત્થેણુ વા, વોસિરઈ ॥
॥ ઇતિ આયંબિલનું પચ્ચખખાણુ ॥

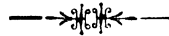
॥ તિવિહાર ઉપવાસનું ॥

સૂરે ઉગ્ગએ, *અબ્જત્તદ્દું પચ્ચખખાઈ તિ-
વિહંપિ આહારં, અસણું, ખાઈમં, સાઈમં,
અન્નતથણાભોગેણું, સહસાગારેણું, પારિદ્દાવ-
ણિયાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવસમાહિ-

* ઉપવાસ કરનારને આગળ પાછળ એકાસણું હોય અથવા આ-
ગળની રાત્રિએ ચૌવિહાર અને પછી નમુકારસી હોય તો અહીં ચઉત્થ-
ભત્તં અબ્જત્તદ્દું એ પાઠ લેવાનો છે. એ ઉપવાસવાળાને છઠ્ઠભત્તં ત્રણ-
વાળાને અકુમ્ભત્તં એ પ્રમાણે પાઠ લેવાનો જાણવો. તે પછી દરેક ઉ-
પવાસે બે ભક્ત વધારેનું પચ્ચખખાણુ જાણવું

વત્તિયાગારેણું ॥ ^૧પાણુહાર પોરિસિં, સાઠ-
પોરિસિં મુટ્ઠિસહિઅં, પરચખખાઈ ॥ અ-
ન્નત્થણાભોગેણું, સહસાગારેણું, પરચન્નકા-
લેણું, દિસામોહેણું, સાહુવયણેણું, મહત્તરા-
ગારેણું, સન્વસમાહિવત્તિયાગારેણું, પાણુ-
રસ લેવેણુ વા, અલેવેણુ વા, અરછેણુ વા,
બહુલેવેણુ વા, સસિત્થેણુ વા, અસિત્થેણુ
વા વોસિરઈ ॥

॥ ઇતિ તિવિહાર ઉપવાસનું પરચખખાણુ ॥

॥ ચઉન્વિહાર ઉપવાસનું ॥

સૂરે ઉગ્ગએ, ^૨અખભત્તટું પરચખખાઈ
ચઉન્વિહારિ આહારં, પાણું, ખાઈમં, સાઈ-
મં, અન્નત્થણાભોગેણું, સહસાગારેણું, ^૩પા-

૧ પોરિસી આદિ જે પરચખખાણુ છે ત્યાં સુધી પાણીના આહારનું પરચખખાણુ કરે છે.

૨ અભક્તાર્થે એટલે જન્મવાનું જેમાં નથી તે-ઉપવાસ.

૩ સાંજરે પરચખખાણુ લેવાનું હોય ત્યારે આ આગાર ન લેવો.

રિદ્ધાવણિયાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવ-
સમાહિવત્તિયાગારેણું, વોસિરઈ ॥

॥ ઇતિ ચઉવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચખખાણુ ॥

॥ અથ સાંજનાં પચ્ચખખાણુ ॥

॥ ^૧પાણુહારનું પચ્ચખખાણુ ॥

પાણુહાર ^૨દિવસચરિમં પચ્ચખખાઈ ॥

અન્નતથણુભોગેણું, સહસાગારેણું, મહ-
ત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું, વો-
સિરઈ ॥ ઇતિ ॥

॥ બીજું ચઉવિહારનું પચ્ચખખાણુ ॥

^૩દિવસચરિમં પચ્ચખખાઈ ચઉવિહારંપિ

૧ ગ્રિયાસણુ, એકાસણુ, આયંખિલ અને તિવિહાર ઉપવાસ કરનારને સાંજરે પ્રતિક્રમણમાં આ પચ્ચખખાણુ લેવાનું છે. પ્રતિક્રમણ ન કરે તેમને પણ ઉક્ત વ્રતોમાંનું કોઈ કર્યું હોય તો લેવાનું છે.

૨ દિવસનો બાકીનો ભાગ રહ્યો ત્યારથી આખી રાત્રી પર્યંત પાણીના આહારનો ત્યાગ કરે છે.

૩ અહીં અહપ આયુષ્ય બાકી હોય અને ચારે આહારનો ત્યાગ કરવો હોય તો લવચરિમં એ પદ કહેવું.

આહારં, અસણું, પાણું, ખાઈમં, સાઈમં, અ-
ન્નત્યાણાભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગા-
રેણું, સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું, વોસિરઈ ॥

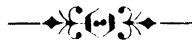
॥ ઇતિ ચક્રવિહારનું ॥

॥ ત્રીજું તિવિહારનું પરચખખાણુ ॥

દિવસચરિમં પરચખખાઈ તિવિહંપિ
આહારં, અસણું, ખાઈમં, સાઈમં, અન્ન-
ત્યાણાભોગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું,
સંવસમાહિવત્તિયાગારેણું, વોસિરઈ.

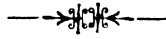
॥ ઇતિ તિવિહારનું ॥

॥ ચોથું દુવિહારનું પરચખખાણુ ॥

દિવસચરિમં પરચખખાઈ દુવિહંપિ
આહારં, અસણું, ખાઈમં, અન્નત્યાણાભો-
ગેણું, સહસાગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવ-

સમાહિવત્તિયાગારેણું વૈસિરઠ ॥

॥ દેશાવગાસિકનું* પરચખખાણુ ॥

૧ દેશાવગાસિયં ૨ ઉવભોગં ૩ પરિભોગં
પરચખખાઈ ॥ અન્નત્થણુભોગેણું, સહસા-
ગારેણું, મહત્તરાગારેણું, સંવસમાહિવત્તિ-
યાગારેણું, વૈસિરઠ ॥ ઇતિ ॥

॥ અથ શ્રીપાક્ષિકખામણુ ४ ॥

ઈરઘામિ ખમાસમણુ ! ૫ પિયં ચ મે

* ચૌદ અગર ઓછા નિયમ ધારનારને આ પરચખખાણુ લેવાનું છે.

૧ દેશાવકાશિકું સર્વવ્રતોનો થોડો અવકાશ એટલે અમુક અમુક વસ્તુ વાપરવા શિવાય બીજા અધાં ભોગોપભોગ્ય પદાર્થોનો લાગ કરે છે. અહીં એકલી દિશીનું નિયમ રાખનારને ઉવભોગં પરિભોગં પાક કહેવાનો નથી.

૨ આહાર વિલેપનાદિ એકવાર ભોગવવા યોગ્ય પદાર્થો તે ઉપભોગં.

૩ સ્ત્રી, આભરણુ, વસ્ત્ર વગેરે વારંવાર ભોગવવા યોગ્ય પદાર્થો તે પરિભોગં.

૪ આ ખામણુ પખખી ચૌમાસી અને સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણુમાં મુનિ

જં ભે ! હૃદ્દાણું, તુદ્દાણું, અપ્પાયંકાણું, અ-
ભગ્ગન્નેગાણું, સુસીલાણું, સુવ્વયાણું, સા-
યરિયઉવજ્જાયાણું, નાણેણું, દંસણેણું, ચરિ-
ત્તેણું, તવસા, અપ્પાણું ભાવેમાણાણું, બહુ-
સુભેણુ ભે ! દિવસો પોસહો પખ્ખો વર્ઠક્કંતો ?
અન્નો ય ભે ! કલ્લાણેણું પજ્જુવટ્ટિઓ ? સિર-

સા મણ્ણસા મત્થએણુ *વંદામિ ॥ ૧ ॥

અર્થ—ક્ષમાશ્રમણ ! મને પ્રિય છે (જે પૂછું છું તે મારા
અતઃકરણને પ્રિય છે) જે કારણ માટે હર્ષ યુક્ત, સંતુષ્ટ, રોગ
રહિત, અભગ્ન સંયમ યોગવાળા, ઉત્તમ બ્રહ્મચર્ય વાળા, સુંદર

મહારાજ બોલે છે, મુનિ ન હોય ત્યારે શ્રાવકો ખામણાને બદલે નવકાર
બોલી છેલ્લું પદ બોલે છે.

૫ જેમ રાજના નોકરો માંગલિક કાર્ય કર્યા બાદ રાજને ખમર પૂજી
નમસ્કાર કરે છે તેમ આ સૂત્રવડે શિષ્યો પોતાના ગુરૂ મહારાજને માંગ-
લિક રીતે દિવસ પક્ષાદિ પસાર થયાનું પૂછે છે અને નમસ્કાર કરે છે, એથી
ગુરૂનો વિનયોપચાર થાય છે.

* અહીં ગુરૂ મહારાજ તુખ્ખેહિં સમં એટલે હે શિષ્ય ! તારી
સાથે અમે પણ અનુવંદના કરીએ છીએ, એમ કહે છે. આ વચન કહે-
વાથ શિષ્યને અત્યંત હર્ષ થાય છે અને ગુરૂ પ્રત્યે ભક્તિભાવ પ્રકટે છે.

મહાવ્રતવાળા, આચાર્ય ઉપાધ્યાય સહિત એવા, જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર અને તપ વડે પોતાના આત્માને ભાવતા એવા આપનો પર્વરૂપ દિવસ અને પક્ષ; બહુ શુભ પ્રકારે વ્યતિકર્યો છે ? તેમજ આપનો બીજો પર્વ કે પક્ષરૂપ દિવસ કલ્યાણવડે ઉપસ્થિત થયો છે ? એ પ્રકારે માંગલિક વાક્યનું ઉચ્ચારણ કરીને મસ્તક અને મન વડે નમસ્કાર કરું છું ૧

ઈચ્છામિ ખમાસમણો ! પુન્નિ ચેઈ-
 ચાર્થં વંદિતા, નમંસિતા તુખ્ભણુહં પાયમૂ-
 લે વિહરમાણેણું જે કેઈ બહુ દેવસિયા સા-
 હુણો દિટ્ટા ॥ સમણાં વા, વસમણા વા,
 ગામાણુગામં દુઈજ્જમાણા વા, રાયણિયા
 સંપુચ્છંતિ ॥ ઉમરાયણિયા વંદંતિ, અજ્જ-
 યા વંદંતિ, અજ્જિયાઓ વંદંતિ, સાવયા
 વંદંતિ, સાવિયાઓ વંદંતિ ॥ અહંપિ નિ-
 સલ્લો નિક્કસાઓ સિરસા મણુસા મત્થ-
 એણુ વંદામિ^૧ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! ઇચ્છું છું—પૂર્વકાળે ચેત્યો (જિન-
ખિંઓ) ને વંદન કરીને નમસ્કાર કરીને તમારા ચરણકમળમાં
(તમારી સાથે) વિહાર કરતાં જે કોઈ બહુ દિવસના દીક્ષા
પર્યાયવાળા સાધુઓ મેં દીક્ષા, તેમાં જંઘાબળ ક્ષીણવાળા મુનિઓ,
નવકલ્પી વિહાર કરનારા મુનિઓ, ગ્રામાનુગ્રામ વિચરનારા સાધુ-
ઓમાં રત્નાધિકને વંદન કરતાં તેમણે તમને સુખસાતા પૂછી છે.

૧૫ કરતાં ઓછા પર્યાયવાળા આચાર્યોએ વંદના કરી છે,
સાધુઓ (તમને) વાંદે છે, સાધ્વીઓ વાંદે છે, શ્રાવકો વાંદે છે,
શ્રાવિકાઓ વાંદે છે, હું પણ નિઃશય (શય રહિત) અને
નિઃકષાય (કષાય રહિત) થઈને મસ્તકવડે અને મનવડે તેમને
નમસ્કાર કરું છું. ૨

ઈરશ્ચામિ ખમાસમણો ! ઉવટ્ટિઓહં
તુખભણુહં સંતિઅં આહાકપ્પં વા, વત્થં
વા, પડિગ્ગહં વા, કંબલં વા, પાયપુરુછણું
વા, અખ્ખરં વા, પયં વા, ગાહં વા, સિલો-
ગં વા, અટ્ટં વા, હેઉં વા, પસિણું વા, વા-
ગરાણું વા ॥ તુખભેહિં ચિઅત્તેણું દિન્નં,

કહે છે એટલે હું પણ પ્રભુ પ્રતિમાને વંદન કરું છું. આ ખામણાથી ચે-
ત્યવંદન તથા ગુરૂવંદન થાય છે.

મએ અવિણએણું પડિચ્છમં, તસસ મિ-
ચ્છામિ 'દુક્કં' ॥ ૩ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! હું ઇચ્છું છું, ઉપસ્થિત થયો છું. તમારા સંબંધી—યથાકલ્પ્ય એવું વસ્ત્ર, પાત્ર, કાંબળ, રજોહરણ, અને અક્ષર, પદ, ગાથા, શ્લોક, અર્થ, હેતુ, પ્રશ્ન અથવા વ્યાકરણ (ઉત્તર) એ સર્વ તમોએ તો મને પ્રીતિ પૂર્વક આપ્યું છતાં મેં અહંકારાદિ વડે અવિનયથી ગ્રહણ કર્યું હોય તેનો મિચ્છામિ દુક્કં દઉં છું. ૩

ઈચ્છામિ ખમાસમણો ! અહમપુન્વાઈ
કયાઈં ચ મે કિઈકમ્માઈં ॥ આચારમંતરે,
વિણુયમંતરે ॥ સેહિઓ, સેહાવિઓ, સંગ-
હિઓ, ઉવગ્ગહિઓ, સારિઓ, વારિઓ,
ચોઈઓ, પડિચોઈઓ, ચિઅત્તા મે પડિચો-

૧ અહીં ગુરૂ આચાર્ય સતિયં એટલે એ સધળું આચાર્યજી મહારાજને આધિન છે: એમ કહે છે. આ વચનથી ગુરૂ મહારાજ પોતાનું નિરહંકારપણું સૂચવે છે અને તેથી પોતાના ગુરૂ ઉપર ભક્તિભાવ પ્રકટ થાય છે. આ ત્રીજા ખામણાથી શિષ્યે કરેલા અવિનયાદિ અપરાધનો મિથ્યાદુષ્ટ દેવાય છે.

યાણા, અખ્ભુટિએાહં ॥ તુખ્ભાણહં તવતેઅ-
 સિરીએ ઈમાએા યાઉરંતસંસારકાંતારાએા
 સાહકૃ નિત્યરિસ્સામિ તિકકૃ સિરસા મણુ-
 સા મત્યએણુ ^૧વંદામિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! આચાર સંબંધી, દોષવાળા વિ-
 નય સંબંધિ દોષવાળા, પૂર્વે મેં કરેલ એવા અપૂર્વ કૃતિક્રમે
 (શુદ્ધ) કરવાને હું ઇચ્છું છું. આપે મને શિક્ષા આપી છે. શિક્ષા
 અપાવી છે, શિષ્યપણે ગ્રહણ કર્યો છે, જ્ઞાનાદિ વસ્ત્રાદિવડે ઉપ-
 ગ્રહિત કર્યો છે, સારણા, વારણા, ચોયણા, પડિચોયણા કરી છે,
 પ્રીતિવડે મને વારંવાર પ્રેરણા કરી છે તેથી હું તમારા સન્મુખ
 ઉદ્ધુક્ત થયો છું અને તમારી તપ રૂપ તેજ લક્ષ્મીવડે હું આ
 ચાર ગતિ રૂપ સંસારઅટવીથકી કષાયાદિ સંહરીને નિસ્તાર
 પામીશ—સંસારસમુદ્રનો પાર પામીશ ! એ હેતુથી મસ્તકે કરીને
 અને મને કરીને આપને નમસ્કાર કરું છું.

૧ અહીં ગુરુ નિત્યારગ પારગ્ગ હોહ હે શિષ્ય ! તું મંસારથી પાર
 પામનારો થા. એમ કહે છે. આ ગુરુનું આશીર્વાચન જાણવું. આ ચોથા
 આમણાથી ગુરુના ઉપકારને યાદ કરી ગુરુનું જલુમાન થાય છે.

અષ્ટપ્રકારી પૂજના દૂહા.

- હવણ વિલેપન કુસુમની, ધૂપ દીપ મનોહાર;
અખંડ અક્ષત નૈવેદ્યની, અષ્ટમી કૃણ સુવિચાર. ૧
- ભાવ-સ્તવને કારણે, દ્રવ્ય-સ્તવ અધિકાર;
કારણથી કારજ સધે, તેણે ધુર પૂજા ઉદાર. ૨
- ધણી પેરે જલ પૂજા કરી, કરીએ અપ્પા શુદ્ધ;
માને ઇચ્છું જે એહમાં, જાણે તેહ અપ્પુદ્ધ. ૩
- હવે કરવા ગુણવાસના, અસંખ્યાત પ્રદેશ;
ચંદનની પૂજા કરો, આણી ભાવ વિશેષ. ૪
- પૂજાને પરિણામ દાઉ, કરો ચંદનકી રીત;
શીતળતા ને સુગંધતા, ભમ ભાંજે ભવભીત.
- હવે ત્રીજી સુમનસ તણી, પૂજા અતિહિ ઉદાર;
સુમનસ સુખ જીણથી લાહે, તિણે સુમનસ પ્રકાર. ૬
- *પ્રણિધાને સદ્ગતિ હોએ, પૂજ્યે કિમ નવી હોય;
૧સુમનસ ભાવે દુર્ગતા,^૨ પૂજા પંચાશક જોય. ૭
- ^૩હુતાશનથી કાષ્ટ જ્યું, તિમ ધ્યાનાનલે કર્મ;
તિણે મિષે ધુપ પૂજા કરો, પામો જ્યું શિવશર્મ. ૮
- ધણીપરે ધુપ પૂજા કરી, જિન આગળ શુભ ભાવ;
રાગી વિભાવની પરિણતી, દૂર કરો પરભાવ. ૯
- ^૪જગપ્રદીપ પુર દીપ શુભ, કરતાં ભાવો એહ;
અવશાજ્જું જે અનાદિતું, જ્ઞાન લહો નિજ તેહ. ૧૦

* ઐકાગ્રભાવે.

૧ ચોખ્ખાભાવે ૨ દુર્ગતા (ગરીબ) નારી ભગવાન મહાવીર દેવને વંદન પૂજન કરવા જતી માર્ગમાંજ આયુધ્ય ક્ષયે ચ્યવી ચોખ્ખા ભાવથી સદ્ગતિ પામી. ૩ અગ્નિ. ૪ જગ-દીપક શ્રી જિનેશ્વર આગળ જ્યણા સુક્ત (ગાયના ધીનો) દીપ પ્રગટાવતાં.

કેવળનાણુ પધવશુ, ^૧ જ્યુ' લહે લોકલોક;	
ત્યુ' પૂજા દ્રવ્યદીપની, કરતાં શિવકૃણ રોક.	૧૧
હુવે અક્ષત ^૨ પૂજા કરો, શાળી ત્રીહિ ગાધૂમ;	
ઉન્વળ પ્રભુ પર ઢાઇને, ટાળો મોહકી ધૂમ.	૧૨
અક્ષય કૃણ લેવા ભણી, અક્ષત પૂજા ઉદાર;	
ઇહ ભવ પણ નવિ ક્ષય હોવે, રાજ ઋદ્ધ ભંડાર	૧૩
હુવે નૈવેદ્ય નિવેદના, કીજે જીમ હલીરાય;	
ભવ નિર્વેદ ^૩ પ્રભુ મુખે, માગો અવિચળ ઠાય.	૧૪
કર્તા ભોક્તા મુજ નહિ, પુદ્ગલ ભાવનો જીવ;	
તિણે પુદ્ગલની ત્યાજના, કરતાં શર્મ સદૈવ.	૧૫
કૃણ પૂજા કરતાં થકાં, સકૃણ કરો અવતાર;	
કૃણ માગો પ્રભુ આગળે, તાર તાર મુજ તાર.	૧૬
જસ કૃણ ઓપમ જગ નહિ, પામ્યા પછી ન અંત;	
અવ્યાખાધ અચળ અજ્ઞ, માગો મુખ અનંત.	૧૭
ઇતિ અષ્ટપ્રકારી પૂજના દ્વહા સંપૂર્ણ.	

અથ ગૌતમાષ્ટક છંદ.

વીર જિણેસર કેરો શિષ્ય, ગૌતમ નામ જપો નિશદીશ;	
જે કીજે ગૌતમનું ધ્યાન, તે ઘર વિલસે નવે નિધાન.	૧
ગૌતમ નામે ગિરિવર ચદે, મન વાંછિત હેલા ^૪ સંપન્ને;	
ગૌતમ નામે નાવે રોગ, ગૌતમ નામે સર્વ ^૫ સંજોગ.	૨
જે વૈરી વિજ્યા વંકડા, તસ નામે નાવે ^૫ હુંકડા;	

૧ પ્રદીપ-દીપક. ૨ (અણી શુદ્ધ) શાલિ-ઓખાદિ. ૩ સંસાર ઉપરથી વૈરાગ્ય.

૪ શીઘ્ર-તત્કાલ. ૫ પાસે-નજદીક આવી ન શકે-પરાભવ કરી ન શકે.

- જૂત પ્રેત નવિ મંડ પ્રાણ, તે ગૌતમનાં કરૂં વખાણ. ૩
- ગૌતમ નામે નિર્મલ કાય, ગૌતમ નામે વાધે વ્યાય;
ગૌતમ જિન શાસન શણગાર, ગૌતમ નામે જ્યજ્યકાર. ૪
- શાલ દાલ સુરહાં ઘત ગોલ, મનવંછિત કાપડ તંબોલ;
ઘર સુઘરણી નિર્મલ ચિત્ત, ગૌતમ નામે પુત્ર વિનીત. ૫
- ગૌતમ ઉદ્યો અવિચલ ભાણ, ગૌતમ નામ જપો જગ જાણ;
મહોદ્યાં મંદિર મેરૂ સમાન, ગૌતમ નામે સફલ વિહાણ. ૬
- ઘર મયગલ ઘોડાની જોડ, વારૂ પહોંચે વંછિત કોડ;
મહીયલ માને મોહોદ્યા રાય, જો તૂઠે ગૌતમનાં પાય. ૭
- ગૌતમ પ્રણમ્યાં પાતિક ટળે, ઉત્તમ નરની સંગત મળે;
ગૌતમ નામે નિર્મલ જ્ઞાન, ગૌતમ નામે વાધે વાન. ૮
- પુણ્યવંત અવધારો^૧ સહુ, ગુરૂ ગૌતમનાં ગુણ છે ખહુ;
કહે લાવણ્યસમય કરજોડ, ગૌતમ તૂઠે સંપત્તિ કોડ. ૯

એકસો સિત્તેર જિન ચૈત્યવંદન.

- સોળે જિનવર શામળા, રાતા ત્રીશ વખાણું;
હીલા મરકત મણિસમા, આડત્રિશ ગુણખાણું. ૧
- પીલા કંચન વણી સમા, છત્રીશે જિનચંદ્ર;
શંખ વરણ સોહામણું, પચાશે સુખકંદ્ર. ૨
- સીત્તેર સો જિન વંદીએ એ, ઉત્કૃષ્ટા સમકાલ;
અજિતનાથ વારે હુવા, વંદૂ થઈ ઉજમાલ. ૩
- નામ જપંતાં જિનતણું, દુરગતિ દૂરે જાય;
ધ્યાન ધ્યાતાં પરમાત્મનું, પરમ મહોદાય થાય. ૪
- જિનવર નામે જશ ભલો, સફલ મનોરથ સાર;
શુદ્ધ પ્રતીતિ જિનતણી, શિવસુખ અનુભવ ધાર. ૫

(૫૧૬)

શ્રી સિદ્ધચક્ર નમસ્કાર ચૈત્યવંદન.

જે ધુરી સિરિ અરિહંત, મૂલ દૃઢપીઠ પઠક્રિયા;
સિદ્ધ સૂરી ઉવજઞાય સાહુ, ચીહું પાસ ગરીક્રિયા. ૧
દંસણ નાણ ચરિત તવ હી, પડિસાહા સુંદરં;
તત્તખરે સરવગ્ગ લદ્ધિ, ગુરૂપયદલ દુખર. ૨
દ્વિસીપાલ જખખખખીણિ, પમુહ સુરકુસુમેહિં અલંક્રિયા;
સો સિદ્ધચક્ર ગુરૂ કખતર, અમહ મન વંછિયકલ દીયા. ૩

શ્રી વીશસ્થાનકનું ચૈત્યવંદન.

પહેલે પદ અરિહંત નમું, ખીજે સર્વ સિદ્ધ;
ત્રીજે પ્રવચન મન ધરો, આચારજ સિદ્ધ. ૧
નમો થેરાણું પાંચમે, પાઠક ગુણ છક્રે;
નમો લોએ સંવસાહુણું, જે છે ગુણગરિક્રે. ૨
નમો નાણસ્સ આઠમે, દર્શન પદ ધ્યાવો;
વિનય કરો ગુણવંતનો, ચારિત્ર મન ભાવો. ૩
નમો ખંભવયધારિણું, તેરમે કિરિયાણું;
નમો તવસ્સ ચૌદમે, ગોયમ નમો જિણાણું. ૪
ચારિત્ર નાણ સુઅસ્સને એ, નમો તિથસ્સ જાણુમિ;
જિન ઉત્તમ પદ પદને, નમતાં હોય સુખખાણુમિ. ૫

શ્રી પર્યુષણ ચૈત્યવંદન.

પર્વ પર્યુષણ ગુણનીલો, નવ કદપવિહાર;
ચાર માસાન્તર થીર રહે, એહીજ અર્થ ઉદાર. ૧
આપાઠ શુદ્ધ ચઉદશ થકી, સંવત્સરી પંચાસ;
મુનિવર દિન સિત્તેરમે, પડિક્કમતાં ચૌમાસ. ૨

श्रावक पणु समता धरी, करे गुडना षडुमान;	
कदपसूत्र सुविहित भुजे, सांभणे थछ अेक तान.	३
जिनवर यैत्य णुडारीअे, गुड लकित विशाल;	
प्राये अष्ट लवांतरे, वरीअे शिव वरमाल.	४
दर्याथी निजइपनो, णुवे सुदृष्टि इप;	
दर्या अतुलव अर्याणु, ज्ञान रमणु मुनि भूप.	५
आत्म स्वइप विलोकतां अे, प्रगत्यो भिन्न स्वभाव;	
राय उदायी आभणां, पर्वपर्युषणु दव.	६
नव वभाणु पूछ सुणे, शुक्ल यतुर्थी सीमा;	
पंचमी दिन वांचे सुणे, डोय विरोधी नीमा.	७
अे नहीं पर्वे पंचमी, सर्व समाणी योथे;	
लव लीइ मुनि मानसे, लाण्यु अरिडा नाथे.	८
श्रुत डेवली वयणा सुणी, लही मानव अवतार;	
श्री शुलवीरने शासने, पाभ्या जय जयकार.	९

श्री यौवीश जिन लंछन यैत्यवंदन.

ऋषललंछन ऋषल देव, अजितलंछन हाथी;	
संभव लंछन घोडलो, शिवपुरनो साथी.	१
अभिनंदन लंछन कपि, कौंच लंछन सुभति:	
पद्मलंछन पद्मप्रभु, विश्वदेवा सुभति.	२
सुपार्थलंछन साथीयो, यंद्रप्रभु लंछन यंद्र;	
भगर लंछन सुविधि प्रभु, श्रीवच्छ शीतलजिणुंद.	३
लंछन षड्गी श्रेयांसने, वासुपूज्यने महिष;	
सूवर लंछन पाये विमलदेव, लविया ते नामो शिव.	४
सिंयाणु जिन अनंतने अे, वज्रलंछन श्रीधर्म;	
शांतिलंछन भरणो, राणे धर्मनो भर्म.	५

કુન્થુનાથ જિન યોકડો, અરજિન નંદાવર્ત;	
મહિ કુલ વખાણીયે, સુવ્રત કચ્છપ વિખ્યાત.	૬
નમિજિનને નીલોકમલ, પામીએ પંકજમાંહિ;	
શંખલંછન પ્રભુ નેમિજી, દીસે ઉંચે આંહિ.	૭
પાર્શ્વનાથજીને ચરણ સર્પ, નીલવરણ શોભિત;	
સિંહલંછન કંચન તનુ, વર્દ્ધમાન વિખ્યાત.	૮
એણીપરે લંછન ચિંતવી એ, આલખીએ જિનરાય;	
જ્ઞાનવિમલ પ્રભુ સેવતા, લક્ષ્મીરતન સૂરિરાય.	૯

સામાન્ય જિન ચૈત્યવંદન.

જય જય તું જિનરાજ આજ, મળીઓ મુજ સ્વામી;	
અવિનાશી અકલંક રૂપ, જગ અંતરજામી.	૧
રૂપારૂપી ધર્મ દેવ, આતમ આરામી;	
ચિદાનંદ ચેતન અચિંત્ય, શિવલીલા પામી.	૨
સિદ્ધ છુદ્ધ તું વંદતાં, સકળ સિદ્ધિ વર છુદ્ધ;	
રામ પ્રભુ ધ્યાને કરી, પ્રકટે આતમ ઋદ્ધ.	૩
કાળ બહુ સ્થાવર ગમ્યો, લમીયો લવમાંહી;	
વિકલોદ્રિય માંહી વસ્યો, સ્થિરતા નહીં ક્યાંહીં.	૪
તિર્યંચ પંચેદ્રિય માંહી દેવ, કરમે હું આળ્યો;	
કરી કુકર્મ નરકે ગયો, તુમ દરિશન નહિ પાચો.	૫
એમ અનંત કાળે કરી એ, પામ્યો નર અવતાર;	
હુવે જગ તારક તુંહી મળ્યો, લવજલ પાર ઉતાર.	૬

શ્રી પાર્શ્વજિન ચૈત્યવંદન.

જય ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ, જય ત્રિભુવન સ્વામી;	
અષ્ટ કર્મ રિપુ છતીને, પંચમી ગતિ પામી.	૧

પ્રભુ નામે આનંદ કંદ, સુખ સંપત્તિ લહીએ;
પ્રભુ નામે ભવ ભય તણાં, પાતક સખ દહીએ. ૨
ઝો હો વર્ણ જોડી કરીએ, જપીએ પાર્થ નામ;
વિષ અમૃત થઈ પરગમે, લહીએ અવિચલ ઠામ. ૩

અથ સિદ્ધાયતનાં ચૈત્યવંદનો.

૧
જય જય નાભિ નરિંદનંદ, સિદ્ધાયલ મંડણુ;
જય જય પ્રથમ જિણંદયંદ, ભવ દુઃખ વિહંડણુ ૧
જય જય સાધુ સૂરીંદ વૃંદ, વંદિઅ પરમેસર;
જય જય જગદાનંદ કંદ, શ્રી ઋષભ જિણેસર. ૨
અમૃત સમ જિન ધર્મના એ, દાયક જગમાં જાણુ;
તુજ પદ પંકજ પ્રીતધર, નિશાદિન નમત કલ્યાણુ. ૩

૨
શ્રી શત્રુજય સિદ્ધક્ષેત્ર, દીઠે દુરગતિ વારે;
ભાવ ધરીને જે ચઢે, તેને ભવ પાર ઉતારે. ૧
અનંત સિદ્ધનો એહ ઠામ, સકળ તીરથનો રાય;
પુરવ નવાણું રીખવદેવ, જ્યાં ઠવીયા પ્રભુપાય. ૨
સૂરજ કુંડ સોહામણો, કવડ જક્ષ અભિરામ;
નાભિરાયા કુલ મંડણો, જિનવર કર પ્રણામ ૩

શ્રી સીમંધરસ્વામીનાં ચૈત્યવંદનો

૧
શ્રી સીમંધર જગધણી, આ ભરતે આવો;
કરણાવંત કરણા કરી, અમને વંદાવો. ૧
સકળ ભક્ત તુમે ધણી, જે હોવે અમ નાથ;
ભવોભવ હું છું તાહરો નહીં મેલું હવે સાથ ૨

સયલ સંગ છંડી કરીએ, ચારિત્ર લેઈશું;
 પાય તુમારા સેવીને, શિવરમણી વરીશું. ૩
 એ અળજે મુજને ઘણાએ, પુરો સીમંધર દેવ;
 ઇહાં ધકી હું વીનવું, અવધારો મુજ સેવ. ૪

૨

શ્રી સીમંધર વીતરાગ, ત્રિભુવન તમે ઉપગારી;
 શ્રી શ્રેયાંસ પિતા કુળે, બહુ શોભા તુમારી. ૧
 ધન્ય ધન્ય માતા સત્યકી, જણે જાણે જયકારી;
 વૃષભ લંછને વિરાજમાન, વઢ નર નારી. ૨
 ધનુષ પાંચશે દહીએ, સોહીએ સોવન વાન;
 કીર્તિવિજય ઉવજાયાનો, વિનય ધરે તુમ ધ્યાન. ૩

અથ બીજનું ચૈત્યવંદન.

દુવિધ ધર્મ જણે ઉપદિશ્યો, ચોથા અભિનંદન;
 બીજે જન્મ્યા તે પ્રભુ, ભવ દુઃખ નિકંદન. ૧
 દુવિધ ધ્યાન તુમે પરિહરો, આદરો દાય ધ્યાન;
 ઇમ પ્રકાશ્યું સુમતિ જિને, તે ચવિયા બીજ દિન. ૨
 દાય બંધન રાગ દ્વેષ, તેહને ભવિ તણ્યે;
 મુજ પરે શીતલ જિન કહે, બીજદિન શિવ ભણ્યે. ૩
 જીવાજીવ પદાર્થિયું, કરો નાણુ સુજાણુ;
 બીજ દિને વાસુપૂજ્ય પરે, લાહો કેવળ નાણુ. ૪
 નિશ્ચયનય વ્યવહાર દાય, એકાંત ન ગ્રહીએ;
 અરજિન બીજ દિને ચવી, એમ જિન આગળ કહીએ. ૫
 વર્તમાન ચોવિશીએ, એમ જિન કહ્યાણુ;
 બીજ દિને કેઈ પામીયા, પ્રભુ નાણુ નિર્વાણુ. ૬
 એમ અનંત ચોવીશીએ, હુઆં બહુ કહ્યાણુ;
 જિન ઉત્તમ પદ પદ્મને, નમતાં હોય સુખ ખાણુ. ૭

અથ શ્રીજ્ઞાનપંચમીનું ચૈત્યવંદન.

ત્રિગટે બેઠા વીરજિન, ભાષે ભવિજન આગે;	
ત્રિકરણશ્યું ત્રિહુ લોક જન, નિસુણા મનરાગે.	૧
આરાધા ભદી ભાતસેં, પાંચમ અબ્જુઆળી;	
જ્ઞાન આરાધન કારણે, એહજ તિથિ નિહાળી.	૨
જ્ઞાનવિના પશુ સારિખા, જણા એણે સંસાર;	
જ્ઞાન આરાધનથી લહે, શિવપદ સુખ શ્રીકાર.	૩
જ્ઞાનરહિત ક્રિયા કહી, કાસકુસુમ ઉપમાન.	
લોકાલોક પ્રકાશકર, જ્ઞાન એક પરધાન.	૪
જ્ઞાનિ ધૈસોધૈસમાં, કરે કર્મનો છેહ;	
પર્વ કોડી વરસા લગે, અજ્ઞાને કરે તેહ.	૫
દેશે આરાધક ક્રિયા કહી, સર્વ આરાધક જ્ઞાન;	
જ્ઞાન તણા મહીમા ઘણા, અંગ પાંચમે ભગવાન.	૬
પંચ માસ લઘુ પંચમી, જવજીવ ઉત્કૃષ્ટી;	
પંચ વરસ પંચ માસની, પંચમી કરો શુભ દ્રષ્ટી.	૭
એકાવન હી પંચનો એ, કાઉસગ્ગ લોગસ્સ કેરો;	
ઉજમણું કરો ભાવશું, યાજો ભવ ફેરો.	૮
એણીપરે પંચમી આરાધીએ, આણી ભાવ અપાર;	
વરદત્ત ગુણમંજરીપરે, રંગ વિજય લહોસાર.	૯

શ્રી અષ્ટમીનું ચૈત્યવંદન.

માહા શુદ્ધી આઠમ દિને, વિજયા સુત જયો;	
તેમ ફાગણ શુદ્ધી આઠમે, સંભવ ચવી આંચો.	૧
ચૈતર વદની આઠમે, જન્મ્યા ઋષભ જિહુંદ;	
દીક્ષા પણ એ દિન લહી, હુઆ પ્રથમ મુનિચંદ.	૨

भाधव ^१ शुद्धि आठम दिने, आठ कर्म कर्था हूर;	
अलिन ^२ दन योधा प्रभु, पाभ्या सुभ लरपूर.	३
अलिण आठम उणली, जन्भ्या सुभति जिणुंढ;	
आठ जति कणशे करी, नवरावे सुर धंढ.	४
जनभ्या ^३ जेठ वही आठमे, मुनिसुप्रत स्वाभी;	
नेम आषाड शुद्धी आठमे, अष्टमी गति ^४ पाभी.	५
श्रावण वदनी आठमे, नभि जन्भ्या जग लाणु;	
तेम श्रावण शुद्धी आठमे, पासणु ^५ निरवाणु.	६
लाहरवा वही आठम दिने, यविया स्वाभी सुपास;	
जिन उत्तम पढ पद्मने, सेव्याथी शिववास.	७

श्री अेकादशीनुं यैत्यव^१दन.

शासन नाथक वीरण, प्रभु डेवण पायो;	
संघ यतुरविध स्थापवा, महसेन वन आयो.	१
^२ भाधव सिन अेकादशी, सोमल द्विज यज्ञ;	
धंद्रभुति आढे मल्या, अेकादश विज्ञ. ^४	२
^३ अेकादशसें यउगुणा, तेहनो परिवार;	
वेढ अर्थ अवणो करे, मन अलिमान अपार.	३
णवादिक् संशय हुरीअे, अेकादश गणुधार;	
वीरे थाप्या वंहीअे, जिन शासन जयकार.	४
भद्वि जन्म अर भद्वि पास, वर यरणु विलासी;	
ऋषल अजित सुभति नभि, भद्वि धन घाती विनारी. ^५	

१ वैशाख.

२ भोक्ष.

३ वैशाख शुक्ल-शुद्धि अेकादशीने

दिवसे सोमल नामना विप्र-आत्मणे आरंभेला यज्ञ प्रसंगे. ४ अगीयार

विद्वान् (विप्रो).

५ युमादीशशे.

પદ્મપ્રભ શિવવાસ પાસ, ભવ ભવનાં તોડી;
 એકાદશી દિન આપણી, ઋદ્ધિ સઘળી જોડી. ૬
 દશ ખેત્રે ત્રિહું કાલનાં, ત્રણશે' કલ્યાણ;
 વરસ અગીઆર એકાદશી, આરાધો વરનાણ. ૭
 અગીઆર અંગ લખાવીએ, એકાદશ પાઠાં;
 પુંજણી ઠવણી વીંટણી, મશી કાગળ ને કાઠાં. ૮
 અગીઆર અવ્રત છાંડવાં એ, વહો પડિમા અગીઆર;
 ખીમાવિજય જિન શાસને, સફળ કરો અવતાર. ૯

શ્રી નવપદ્મનું સ્તવન.

સિદ્ધચક્ર વર સેવા કીજે, નરભવ લાહો લીજેજી;
 વિધિપૂર્વક આરાધનકરતાં, ભવભવ પાતક છીજે. ભવીજન ભજીએજી.
 અવર અનાદિની ચાલ નિત્ય નિત્ય તણીએજી. ૧ (એ આંકણી)
 દેવના દેવ દયાકર^૧ ઠાકર, ચાકર સુર નર ઇન્દ્રાજી;
 ત્રિગુણે ત્રિભુવન નાયક ખેડા, પ્રણમો શ્રી જિનચંદ્ર ભવીજન૦ ૨
 અજ^૨ અવિનાશી અકળ અજરામર, કેવળ દંસણનાણીજી;
 અવ્યાખાધ^૩ અનંતું વીરજ, સિદ્ધ પ્રણમો ગુણખાણી ભવી૦ ૩
 વિદ્યા સૌભાગ્ય લક્ષ્મી પીઠ, મંત્રરાજ યોગપીઠજી;
 સુમેરૂ પીઠ એ પંચ પ્રસ્થાને, નમો આચારજી ઇકું.^૪ ભવી૦ ૪
 અંગ ઉપાંગ નંદિ અનુયોગા, છ હેદ ને મૂળ ચચારજી;
 દસ પચત્રા એમ પણ્યાલીસ^૫, પાઠક તેહના ધાર. ભવીજન૦ ૫
 વેદ^૬ ત્રણ ને હાસ્યાદિક ષટ, મિથ્યાત્વ ચચાર કપાયજી;

૧ દયાના ભંડાર. ૨ જોને ફરી જન્મ લેવાનો નથી. ૩ કશી આખાધારહિત, અખંડ સુખ. ૪ ઇષ્ટિ (ભાવાચાર્ય). ૫ પીસ્તાલીશ આ-
 ગમ. ૬ પુરૂષ, સ્ત્રી અને નપુંસક.

ચૌદ અભ્યંતર નવવિધ બાહ્યની, ત્રીંચિ તજે મુનિરાય. ભવી૦ ૬
 ઉપશમ ક્ષયઉપશમ ને ક્ષાયક, દર્શન ત્રણ પ્રકારજી;
 મદ્ધા પરિણતિ આતમકેરી, નમીએ વારંવાર. ભવીજન૦ ૭
 અઠચાવીશ ચૌદ ને પટ દુગ^૧ એક, મત્સ્યાદિકના જાણજી;
 એમ એકાવન ભેદે પ્રણમો, સાતમે પદ વરનાણ. ભવીજન૦ ૮
 નિવૃત્તિ ને પ્રવૃત્તિ ભેદે, ચારિત્ર છે વ્યવહારેજી;
 નિજગુણ સ્થિરતા ચરણ તે પ્રણમો, નિશ્ચય શુદ્ધ પ્રકારે. ભવી૦ ૯
 બાહ્ય અભ્યંતર તપ તે સંવર, સમતા નિર્ગરા હેતુજી;
 તે તપ નમીએ ભાવ ધરીને, ભવસાગરમાં સેતુ. ભવીજન૦ ૧૦
 એ નવપદમાં ચપણ છે ધર્મી, ધર્મ તે વરતે ચ્યારજી;^૩
 દેવ ગુરૂ ને ધર્મ તે એહમાં, દ્વા^૪ તીન^૫ ચ્યાર^૬ પ્રકાર. ભવી૦ ૧૧
 મારગ દશક^૭ અવિનાશીપણ^૮, આચાર^૯ વિનય^{૧૦} સંકેતેજી;
 સહાયપણ^{૧૧} ધરતા સાધુજી, પ્રણમો એહીજ હેતે.^{૧૨} ભવી૦ ૧૨
 વિમલેશ્વર સાંનિધ્ય^{૧૩} કરે તેહની, ઉત્તમ જે ચ્યારાદેજી;
 પદ્મવિજય કહે તે ભવી પ્રાણી, નિજ આતમ હિત સાધે. ભવી૦૧૩

૧ એ. ૨ અરિહંતાદિક પાંચે પરમેષ્ઠીઓ. ૩ સમ્યગ્દર્શન (સમકિત)
 આદિ ચ્યાર પ્રકાર. ૪ અરિહંત અને સિદ્ધ તે એ દેવ. ૫ આચાર્ય,
 ઉપાધ્યાય અને સાધુ એ ત્રણ ગુરૂ. ૬ દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર અને તપ એ
 ચ્યાર પ્રકારનો ધર્મ જાણવો. ૭ અરિહંતનો મોક્ષમાર્ગદેશક ગુણ. ૮ સિ-
 દ્ધનો અવિનાશીપણનો ગુણ. ૯ આચાર્યનો જ્ઞાનાદિક પાંચ આચાર પાળવા
 પળાવવાનો ગુણ. ૧૦ ઉપાધ્યાયનો વિનય ગુણ (જડ જેવા શિષ્યને પણ
 સુશિક્ષાદાનથી સુવિનીત કરે એવો ગુણ). ૧૧ અન્ય ભવ્યાત્માઓને ધર્મ-
 માર્ગમાં આલંબનરૂપ થવાનો ગુણ (સાધુનો). ૧૨ એટલા માટે અરિ-
 હંતાદિકને ત્રિકરણ શુદ્ધ પ્રણામ કરવાનો છે. ૧૩ સહાયતા કરે.

श्री वीशस्थानकनुं स्तवन.

- ॐं भारे प्रणुमुं सरस्वती भागुं वयन विलास जे;
वीशरे तप स्थानक भडिभा गाउशुंरे लोल;
ॐं भारे प्रथम अरिहुंत पढ लोगस्स चावीश जे;
णीजेरे सिद्ध स्थानक पत्रर लावशुंरे लोल० १
- ॐं त्रीजे पवयणुशुं गणुशा लोगस्स सात जे,
यउधेरे आयरियाणुं छत्रीशनेा सहीरे लोल;
ॐं भारे थेराणुं पढ पांचमे दश उदारे जे,
छेदुंरे उवज्जायाणुं पयवीशनेा सहीरे लोल० २
- ॐं सातमे नमेा लोअे सवसाहु सत्तावीश जे,
आठमे नमेा नाणुस्स पंचे लावशुंरे लोल;
ॐं नवमे दरिसणु सउसठ मनने उदारे जे,
दशमे नमेा विणुयस्स दश वभाणीअे रे. ३
- ॐं अगीआरमे नमेा यारितस्स लोगस्स सत्तर जे,
आरमे नमेा अंलस्स नवगुणु सहीरे लोल;
ॐं डीरियाणुं पढ तेरमे वणी पयवीश जे,
यउदमे नमेा तपस्स आर गुणु सहीरे लोल० ४
- ॐं पंदरमे नमेा गायमस्स अह्ववीश जे,
नमेा ङिणाय यउंवीस गणुशुं सौणमेरे लोल;
सत्तरमे नमेा यारित लोगस्स सित्तेर जे,
नाणुस्सनेा पढ गणुशुं अेकावन अदारेमेरे लोल० ५
- ॐं अोगाणीशमे नमेा सुअस्स वीश पीस्तालीश जे,
वीशमे नमेा तित्थस्स वीश लावशुंरे लोल;
ॐं तपनेा भडिभा यारशे उपर वीश जे,
पटभासे अेक अोगी पूरी डीअेरे लोल० ६
- ॐं तप करतां वणी गणीये दाय उणर जे,

નવકારવાળી વીણે સ્થાનક ભાવશું રે લોલ,
 હાંઠ પ્રભાવના સંઘ સ્વામી વચ્છલ સાર જો;
 ઉજમણા વિધિ ડીજીએ વિનય લીજીએ રે લોલ ૭
 તપનો મહિમા કહે શ્રી વીર જિનરાય જો,
 વિસ્તારે ઇમ સંબંધ ગાયમ સ્વામીને રે લોલ;
 હાંઠ તપ કરતાં વળી તીર્થકર પદ હોય જો,
 દેવગુરુ ઇમ કાંતિ સ્તવન સોહામણારે લોલ ૮

શ્રી સીમધર જિન સ્તવન.

ધન્ય ધન્ય ક્ષેત્ર મહાવિદેહજી, ધન્ય પુંડરિગિણી ગામ;
 ધન્ય તિહાંના માનવીજી, નિત્ય ઉડી કરેરે પ્રણામ.
 સીમધર સ્વામી કમ્પેરે હું; મહાવિદેહ આવીશ;
 જ્યવંતા જિનવર કમ્પેરે, હું તમને વાંદીશ. ૥૨૥
 ચાંદલીયા સંદેશડોજી, કેહેજો સીમધર સ્વામ;
 ભરત ક્ષેત્રનાં માનવીજી, નિત્ય ઉડી કરેરે પ્રણામ. સીં ૥૨૭
 સમવસરણુ દેવે રચ્યું તિહાં, ચૌસઠ ઇંદ્ર નરેશ;
 સોના તણે સિંહાસન ખેડા, ચામર છત્ર ધરેશ. સીં ૥૩૧
 ઇંદ્રાણી કાઠે ગહુંલીજી, માતીનાં ચૌક પુરેશ;
 લગી લગી લીધે લૂંછણાંજી, જિનવર દીધે ઉપદેશ. સીં ૥૩૫
 એહવે સમે મેં સાંભળ્યુંજી, હવે કરવાં પચ્યખાણુ;
 પોથી ઠવણી તિહાં કણેજી, અમૃત વાણી વખાણુ. સીં ૥૩૯
 રાયને વહાલાં ઘોડલાંજી, વેપારીને વહાલાં છે દામ;
 અમને વહાલા સીમધર સ્વામી, જેમ સીતાને શ્રીરામ. સીં ૥૪૩
 નહીં માગું પ્રભુ રાજ્ય ઋદ્ધિજી, નહીં માગું ગરથ ભંડાર;
 હું માંગુ પ્રભુ એટલુંજી, તુમ પાસે અવતાર. સીં ૥૪૭
 દેવે ન દીધી પાંખડીજી, કેમ કરી આણું હજુર;

મુજરો મહારો માનજેજી, પ્રહ ઉગમતે સૂર. સીં ॥૮॥
 સમયસુન્દરની વિનતિજી, માનજે વારંવાર;
 એ કર જોડી વિનવુંજી, વિનતડી અવધાર. સીં ॥૯॥

શ્રી સીમંધર જિન સ્તવન.

૩પૈયો તે આહું રોકડો માદારા વહાલાજીરે ॥ એ દશી.

મનડું તે માહારૂં મોકલે, મહારા વાહાલાજીરે;
 સસહુર^૧ સાથે સંદેશ, જઘને કહેજે મહારા વાલાજીરે ॥ આંં
 ભરતનાં ભક્તને તારવા, ॥માંા ॥ એકવાર આયોને આ દેશ, જઘં ૧
 પ્રભુજી વસો પુષ્કલાવતી, ॥માંા ॥ મહાવિદેહ ક્ષેત્ર મઝાર; જઘં
 પુરી રાજે પુંડરિગિણી, ॥માંા ॥ જિહાં પ્રભુનો અવતાર. જઘં ૨
 શ્રી સીમંધર સાહિબા, ॥માંા ॥ વિચરંતા વીતરાગ; જઘં
 પડિઓહે^૨ બહુ પ્રાણોને ॥માંા ॥ તેહનો પામે કુણુ તાગ^૩ જઘં ૩
 મન જાણે ઉડી મણું, ॥માંા ॥ પણ પોતાને નહીં પાંખ; જઘં
 ભગવંત તુમ જોવા ભણી, ॥માંા ॥ અલજે ધરે છે બેહુ આંખ. જઘં ૪
 દુર્ગમ મહોટા ડૂંગરા, ॥માંા ॥ નદી નાળાંનો નહીં પાર; જઘં
 ઘાંટીની આંટી ઘણી, ॥માંા ॥ અટવી પંથ અપાર. જઘં ૫
 કોડી સોનૈયે કાસીદી, ॥માંા ॥ કરનારો નહીં કોય; જઘં
 કાગળીયા કેમ મોકલું, ॥માંા ॥ હોંશ તે નિત્ય નવલી હોય. જઘં ૬
 લખું જે જે લેખમાં, ॥માંા ॥ લાખ ગમે અભિલાષ; જઘં
 તમે જલેખમાં તે લહે, ॥માંા ॥ મુજ મન પૂરે છે સાખ. જઘં ૭
 લોકાલોક સરૂપનાં, ॥માંા ॥ જગતમાં તુમે છો જાણ; જઘં
 જાણુ આગે શું જણાવીએ, ॥માંા ॥ આખર અમે અજાણ. જઘં ૮
 વાયક ઉદ્યની વિનતિ, ॥માંા ॥ સસહુર કહ્યા સંદેશ; જઘં
 માની લેજે માહરી, ॥માંા ॥ વસતાં હર ચિદેશ. જઘં ૯

શ્રી યુગમંધર જિન સ્તવન.

॥ મધુકરની દેશીમાં ॥

શ્રીયુગમંધરને કેળે, કે દ્વિમુત^૧ વીનતડી સુણજેરે;
શ્રીયુગ૦ એ આંકણી૦

કાયા પામી અતિ કુડી, પાંખ નહીં આવું ઉડી;
લખિંધ નહીં કોઇ રૂડીરે. શ્રીયુગ૦ ॥૧॥

તુમ સેવામાંહિ સુર કોડી, ઈહાં આવે જે એક દાડી;
આશ ફળે પાતક મોડીરે. શ્રીયુગ૦ ॥૨॥

દુષમ સમયમાં ઇણે ભરતે, અતિશય નાણી નવિ વસ્ત્રે;
કહીએ કહો કોણ સાંભળતેરે. શ્રીયુગ૦ ॥૩॥

શ્રવણાં સુખીયા તુમ નામે, નયણાં દરિસણ નવિ પામે;
એ તો ઝગડાને ઠામેરે. શ્રીયુગ૦ ॥૪॥

ચાર આંગળ અંતર રહેવું, શોકલડીની પેરે દુઃખ સહેવું;
પ્રભુ વિના કોણ આગળ કહેવુંરે. શ્રીયુગ૦ ॥૫॥

મહોદા મેળ કરી આપે, એહુને તોલ કરી થાપે;
સજ્જન જસ જગમાં વ્યાપેરે. શ્રીયુગ૦ ॥૬॥

એહુનો એક મતો થાવે, કેવલ નાણુ જુગલ પાવે;
તો સવિ વાત બની આવે રે. શ્રીયુગ૦ ॥૭॥

ગજલંછન ગજગતિગામી, વિચરે વપ્રવિજય સ્વામી;
નયરી વિજયા ગુણધામીરે. શ્રીયુગ૦ ॥૮॥

માતા સુતારાએ જાયો, સુદ્રઠ નરપતિ કુલ આયો;
પંડિત જિનવિજયે ગાયોરે. શ્રીયુગ૦ ॥૯॥

૧ ચંદ્રમા. ૨ આંખ અને કાનને ચાર આંગળનું છેટું છે, તેથી કાન યુગમંધર સ્વામીનું નામ સાંભળે છે પણ પ્રભુ દૂર હોવાથી આંખ દેખી શકતી નથી તેથી આંખને શોકની પેઠે દુઃખ થાય છે.

શ્રી સિદ્ધાયળનું સ્તવન.

જસોદા માવડી—એ દેશી.

જત્રા †નવાણું કરીએ, વિમલગિરિ જત્રા નવાણું કરીએ. એ આંબાં
પૂરવ નવાણું વાર શેત્રુંજી ગિરિ, ઋષભ જિણુંદ સમોસરીએ;

॥ વિમલ ॥ ૧ ॥

કોઠિ સહસ ભવ પાતક ત્રૂટે, શેત્રુંજી સાહામો ડગ ભરીએ. ॥વિં ૨॥
સાત છઠ દાય અઠમ તપસ્યા, કરી ચઢીયે ગિરિવરીયે. ॥ વિં ૩ ॥
પુંડરિક પદ જપીયે હરખે, અધ્યવસાય શુભ ધરીયે. ॥ વિં ૪ ॥
પાપી *અભવી ન નજરે દખે, હિંસક પણ ઊદ્ધરીએ. ॥વિં ૫॥
ભુમિ †સંથારો ને નારીતણા સંગ, દૂર થકી પરિહરીયે.^૨ ॥વિં ૬॥
સચિત્ત †પરિહારીને એકલઆહારી^૪, ગુરૂ સાથે પદ ચરીયે.^૫ ॥વિં ૭॥
પડિકમણા દાય વિધિશું કરીયે^૬, પાપ પડલ વિખરીયે. ॥વિં ૮॥
કલિકાળે એ તીરથ મોહોટું, પ્રવહણુ+ જિમ ભર દરીયે. ॥વિં ૯॥
ઉત્તમ એ ગિરિવર સેવંતા, પદ કહે ભવ તરીયે. ॥વિમલ ૧૦ ॥

શ્રી સિદ્ધાયળનું સ્તવન.

સિદ્ધગિરિ ધ્યાવો ભવિકા, સિદ્ધગિરિ ધ્યાવો ॥

ઘર ખેઠાં પણ ખહુ કૃણ પાવો ભવિકા,

ખહુ કૃણ પાવો એ—આંકણી

† નવાણું યાત્રા કરનારાઓએ (અને ઉપલક્ષણથી વિધિરસિક
અન્ય યાત્રાળુઓએ) યાત્રા કરતાં જે છ 'રી' પાંજવી નેમ્રએ તેનાં નામ
૧ થી ૬ માં ખતાવવામાં આવ્યાં છે.

* અભવી (અભવ્ય) એવા પાપી (આવો અર્થ નાણ્યો છે.)

+ નાવ-વહાણ.

નંદીસર યાત્રાથે જે કૃળ હોવે,	
તેથી બમણેડં કૃળ કુંડલગિરિ હોવે	॥ ભ૦ કું૦ ૧ ॥
તિગણુ રૂચકગિરિ ચોગણુ ગજદંતા,	
તેથી બમણેડં કૃળ જંબુ મહંતા	॥ ભ૦ જં૦ ॥
ખટગણુ ધાતકી ચૈત્ય જુહારે,	
બત્તીસ ગણેડં કૃળ પુખ્ખલ વિહારે	॥ ભ૦ પુ૦ ૨ ॥
તેથી શતગણુ કૃળ મેડ ચૈત્ય જુહારે,	
સહસ ગણેડં કૃળ સંમેત શિખરે	॥ ભ૦ સ૦ ॥
લાખ ગણેડં કૃળ અંજનગિરિ જુહારે,	
દશ લાખ ગણેડં કૃળ અષ્ટાપદ ગિરનારે	॥ ભ૦ અ૦ ૩ ॥
કોડિ ગણેડં કૃળ શ્રી સિદ્ધાયણ ભેટે,	
જેમરે અનાદિના દુરિત ઉમેટે	॥ ભ૦ દુ૦ ॥
ભાવ અનંતે અનંત કૃળ પાવે,	
જ્ઞાનવિમળ સૂરિ એમ ગુણુ ગાવે.	॥ ભ૦ એ૦ ૪ ॥

શ્રી સિદ્ધાયલતીર્થ સ્તવન.

શ્રી આદીધર અંતર્યામી, જીવન જગત આધાર;
 શાન્ત સુધારસ જ્ઞાને ભરિયો, સિદ્ધાયલ શિણુગાર;
 રાયણુ રૂડીરે, ન્યહાં પ્રભુ પાય ધરે, વિમલગિરિ વંદારે,
 દેખત દુઃખ હરે; પુન્યવંતા પ્રાણીરે, પ્રભુજીની સેવા કરે. ૧
 ગુણુ અનંતા ગિરિવરકેરા, સિધ્યા સાધુ અનંત;
 વળીરે સિદ્ધશે વાર અનંતી, એમ ભાખે ભગવંત;
 ભવોભવ કેરાંરે પાતક દૂર કરે; વિમલગિરિ વંદારે૦ ૨
 વાવડીયું રસકુંપાકેરી, મણિ માણેકની ખાણ;
 રત્નખાણુ બહુ રાજે હો તીરથ, એવી શ્રી જિનવાણુ;

सुभना सनेही रे अंधन हूर करे. विमलगिरि वंदारे०	३
पांय कोडिशुं पुंडरीक सिध्या, त्रणु कोडिशुं राम;	
वीश कोडिशुं पांडव सिध्या, सिद्धक्षेत्र सिद्धाभ;	
मुनिवर भोटादारे अनंता सिद्धिवरे. विमलगिरि वंदारे०	४
असो तीरथ आर न जगमे, आषे श्री जिनआणु;	
दुर्गति काये ने पार उतारे (व्हालो), आषे केवलनाणु;	
अविजन आवेरे जे अंतुं ध्यान धरे. विमलगिरि वंदारे०	५
द्रव्य आवशुं पूजा करतां, पूजे श्री जिनपाय (जिनराय);	
विद्वानंद सुभ आत्म वेदी, ज्योतिसें ज्योत मिलाय;	
कीरति अहनीरे भाणुक मुनि करे. विमलगिरि वंदारे०	६

श्री आदिजिन स्तवन.

आदिते अरिहंत—अे राग.

आदि जिणुं अरिहंतण, प्रभु अभनेरे;	
तुमे घो हरिशान महाराज, शुं कहुं तमनेरे,	
आठ पहोरमां अेक घडी, प्र० लागुं तमाइं ध्यान.	शुं० १
मधुकरने मन आलती, प्र० जिम मोराने मन मेह;	शुं०
सीताने मन रामण, प्र० तेम वाधेयो तुमशुं नेह.	शुं० २
रोहीणीने मन अंदण, प्र० वणी रेवाये गजराज;	शुं०
समय समय प्रभु सांभरे, प्र० मनडामां महाराज.	शुं० ३
निःस्नेही थछ नवि छूटीये, प्र० कइणावंत कळाओ;	शुं०
गुणु अवगुणु जेता रणे, प्र० तो तारक केम कळाओ.	शुं० ४
रह लागी प्रभु रुपनी, प्र० मुने न गमे भीण वात;	शुं०
वाये वाग अने नही, प्र० भगीये मूकी आंत.	शुं० ५
सेये चिंतामणी इणे, प्र० तुं तो त्रिभुवननाथ;	शुं०
सो वाते छोडुं नहि, प्र० हवे आव्या मुज हाथ.	शुं० ६

मुंहनी वात भूके परी, प्र० निम ज्ञेया तिम तार; शु०
सहगुर मुंहर कविरायनो, प्र० पद्मने प्रभुशुं प्यार. शु० ७

श्री सुमतिनिन स्तवन.

आंजरीया मुनिवरनी—अे देशी.

सुमतिनाथ गुणशुं भिदील, वाधे मुञ्ज मन प्रीत;
तेल अप्पु निम विस्तरेल, जणभांहे लदी रीत.
सोलागी निनशुं लाग्यो अविहड रंग.
सन्ननशुं जे प्रीतडील, छानी ते न रभाय;
परिमल कस्तुरी तण्णेल, मही भांहे महकाय. सोलागी० २
आंगणीअे नवि मेइ ढंकाअे, छाप्पडीअे रवि तेज;
अंजलिमां निम गंग न माअे, मुञ्ज मन तिम प्रभु हेज. सो० ३
हुअ्यो छिये नहिं अंधर^१ अइणु निम, आतां पान सुरंग;
पीवत लर लर प्रभुगुण प्याला, तिम मुञ्ज प्रेम अमंग. सो० ४
हांकी धक्षु^२ पलासशुंल, न रहे लहि विस्तार;
वायक यश कहे प्रभुतण्णेल, तिम मुञ्ज प्रेम प्रकार. सो० ५

श्रीवासुपूज्यस्वामीनुं स्तवन.

(साहेया मोतीडा हमारो)—अे देशी.

स्वामी तुमे कांठ कामणु कीधुं, यित्तुं अमाइं चोरी लीधुं;
साहेया वासुपूज्य निणुंदा, मोहना वासुपूज्य० अे आंकणी.
अमे पणु तुमशुं कामणु करशुं, लकतये अही मन धरमां धरशुं. १
मन धरमां धरीया धर शोला, दभत नित्य रहेशो स्थिर थोला;^२
मन वैकुंठ अकुंठित^३ लकते, योगी लापे अनुभव युक्तो. सा० २

कलेशे वासित मन संसार, कलेश रहित मन ते लवपार;
 जे विशुद्ध मन धर तुमे आव्या, प्रभु तो अमे नवनिधि ऋद्धि पाया. सा०
 सात राज अणगा जर्ध जेठा, पण लकत्ये अम मनमां पैठा;
 अणगाने वणज्या जे रहेंपुं, ते लाणा षडषड^१ दुःख सहेंपुं. सा० ४
 ध्यायक ध्येय ध्यान गुण अके, बेदबेद^२ करशुं हवे टेके;
 भीरनीरपरे तुमशुं मणशुं, वाचक यश कहे हेजे^३ हणशुं^४. सा० ५

श्री शांतिजिन स्तवन.

शांति जिनेश्वर साहेब वंदा, अनुभव रसनो कंठारे;
 मुभने मटके लोचन लटके, मोढ्या सुरनर वृंढारे. शांति. १
 मंजर दृभीने कोयल टोके, मेघघटा जेम मोरारे;
 तेम जिनप्रतिमा निरभी हुरागुं, वणी जेम यंद यकोरारे. शांति. २
 जिनप्रतिमा श्री जिनवर लाभी, सूत्र घणुं छे साभीरे;
 सुरनर मुनिवर वंदन पूज, करता शिव अलिंसाभीरे. शांति. ३
 रायपसेणी प्रतिमा पूज, सुरिआल सभकितधारीरे;
 ल्वालिगमे प्रतिमा पूज, विजयदेव अधिकारीरे. शांति. ४
 जिनवर जिंभ विना नैवि वंदुं, आणुंदल अेम जेलेरे;
 सातमे अंगे सभकित मूले, अवर नहि तस तोलेरे. शांति. ५
 ज्ञाता सूत्रे द्रौपदी पूज, करती शिव सुभ भागेरे;
 राय सिद्धारथे प्रतिमा पूज, कदपसूत्र मांडे रागेरे. शांति. ६
 विष्णायारणु मुनिवरे वंदी, प्रतिमा पांयमे अंगेरे^५;
 जंघायारणु मुनिवरे वंदी, जिन पडिमा मनरंगे. शांति. ७
 आर्यसुहृस्ती सूरि उपदेशे, यावो संप्रति रायरे;

१ आकुण्ठाभयुं. २ अंतर बेद टाणशुं. ३ प्रेमे. ४ अकता करशुं.

સવા કોડી જિન બિંબ ભરાવ્યાં, ધન્ય ધન્ય એહની માયરે. શાંતિ. ૮
 મોકલી પ્રતિમા અભયકુમારે, દેખી આર્દ્રકુમારરે;
 જાતિસ્મરણે સમકિત પામી, વરીઓ શિવસુખ સારરે. શાંતિ. ૯
 ઇત્યાદિક બહુ પાઠ કહ્યા છે, સૂત્ર માંહે સુખકારીરે;
 સૂત્રતણે એક વરણ ઉથાપે, તે કહ્યો બહુલ સંસારીરે. શાંતિ. ૧૦
 તે માટે જિન આણાધારી, કુમતિ કદાબ્રહ્મ નિવારીરે;
 ભક્તિતણાં ફલ ઉત્તરાધ્યયને, બોધિ ણીજ સુખકારીરે. શાંતિ. ૧૧
 એક ભવે દાય પદવી પામ્યા, સોળમા શ્રીજિનરાયરે;
 મુજ મનમંદિરીએ પધરાવ્યા, ધવલ મંગળ ગવરાયરે. શાંતિ. ૧૨
 જિન ઉત્તમ પદરૂપ અનુપમ, કીરતિ કમલાની શાળારે;
 જિવવિજય કહે પ્રભુજીની ભક્તિ, કરતાં મંગલ માળારે. શાંતિ. ૧૩

શ્રી પાર્શ્વજિન સ્તવન.

મોહન મુજરો લેજો રાજ, તુમ સેવામાં રહેશું;
 વામાનંદન જગદાવંદન, જેહ સુધારસ ખાણી,
 મુખ મટકે લોચનને લટકે, લોભાણી ઇંદ્રાણી. મોહન૦ ૧
 ભવ પટ્ટણ ચીહું દ્વિશિ ચારે ગતિ, ચોરાશી લાખ ચઉટા;
 ક્રોધ માન માયા ને લોભાદિક, ચોવટીઆ અતિ ખોટા. મોહન૦ ૨
 અનાદિ નિગોદનો બંધીખાનો, તૃષ્ણા તોપે રાખ્યો;
 સંજ્ઞા ચારે ચોકી મેલી, વેદ નપુંસક આંક્યો. મોહન૦ ૩
 ભવસ્થિતિ કર્મ વિવર લઈ નાઠો, પુન્ય ઉદય પણ વાધ્યો;
 સ્થાવર વિંગલેંદ્રિપણું આલંગી, પંચેંદ્રિપણું લાધ્યો. મોહન૦ ૪
 માનવ ભવ આરજ કુલ સદ્ગુરૂ, વિમલ બોધ મળ્યો મુજને,
 ક્રોધાદિક રિપુ શત્રુ વિમાસી, તેણે આળખાવ્યો તુજને. મોહન૦ ૫
 પાટણ માંહે પરમ દયાળુ, જગત વિભુષણ ભેટ્યા;
 સત્તર ખાણુ શુભ પરિણામે, કર્મ કઠીન બળ મેટ્યા. મોહન૦ ૬

સમકિત ગજ ઉપશમ અંખાડી, જ્ઞાન કટક બળ કીધું;
ખિમાવિજય જિન ચરણ રમણ સુખ, રાજ પોતાનું લીધું. મોહનું ૭

શ્રી વીરજિન સ્તવન.

ભોલીડા હંસારે વિષય ન રાચીયે—અં દેશી.

સિદ્ધારથનારે નંદન વીનવું, વીનતડી અવધાર;
લવમંડપમારે નાટક નાચિયો, હવે મુજ દાન દેવડાવ.

હવે મુજ પાર ઉતાર—સિદ્ધાં ૧

વ્રણ રતન^૧ મુજ આપો તાતજી, જેમ નાવેરે સંતાપ;
દાન દેયતાંરે પ્રભુજી કોસર^૨ કિસી, આપો પદવીરે આપ. સિદ્ધાં ૨
ચરણ અંગુઠેરે મેરૂ કંપાવીયો, મોઝ્યાં સુરનારે માન;
અષ્ટ કર્મનારે ઝગડા જીતવા, દીધાં વરસીરે દાન. સિદ્ધાં ૩

શાસન નાયક શિવસુખ દાયક, ત્રિશલા કુખે રતન;
સિદ્ધારથનારે વંશ દીપાવીયો, પ્રભુજી તમે ધન્ય ધન્ય,
સાહેબ તુમે ધન્ય ધન્ય. સિદ્ધાં ૪
વાચક શેખર કીર્તિવિજય ગુરૂ, પામી તાસ પસાય;
ધર્મતણે રસ જિન ચોવીશમા, વિનયવિજય ગુણ ગાય. સિદ્ધાં ૫

શ્રી મહાત્રીર સ્તવન.

(કડખાની દેશી.

તાર હો તાર પ્રભુ મુજ સેવક ભણી, જગતમાં એટલો મુજશ લીજે;
દાસ અવગુણભર્યો જાણી પોતાતણો, દયાનિધિ^૩ દીનપર દયા
કીજે. તારું ૧

राग द्वेष लयों मोह वैरी नखो, लोकनी रीतिमां वञ्चय रातो;
 कोंध वरा धमधम्यो शुद्ध गुणु नवि रभ्यो, लभ्यो लवभांदि हुं
 विषयभातो^२. तार० २
 आदर्शुं आचरणु लोक उपचारथी, शास्त्र अव्यास पणु कोंध कीधो;
 शुद्ध श्रद्धान वणी आत्म अवलम्ब वितु, तेहयो काय^३ तिणु
 को न सिधो. तार० ३
 स्वामि दर्शन समो निमित्त लही निर्भतो, जे उपादान अंशुयिन थाशे;
 हाथ को वस्तुनो अहवा उद्यमतणो, स्वामि सेवा सही निकट
 लाशे^४. तार० ४
 स्वामी गुणु ओणभी स्वामीने जे लजे, हरिसणु^५ शुद्धतांतेह पाभे;
 ज्ञान आरित्र तप वीय^६ उद्धासथी, कर्म लपी वसे मुक्तिधामे. तार० ५
 जगत वत्सल महावीर जिनवर सुणी, चित्त प्रभु यरणुने शरणु वास्यो;
 तारणे पापलु पिउद निज राभवा, दासनी सेवना रणे जेसो. तार० ६
 विनति मानणे शक्ति अे आपणे, लाव स्यादवाहता शुद्ध लासे;
 साधी साधकदशा सिद्धता अचलवी, देवत्यंद्रविमल प्रभुता प्रकाशे. तार०

श्री वीरप्रभुनुं दीवालीनुं स्तवन.

भारगदेशक मोक्षनारे, देवगज्ञान निधान;
 लावदया सागर प्रभुरे, पर उपगारी प्रधानारे,
 वीरप्रभु सिद्ध थया, संध सकल आधारारे;
 हुये धणु लरतमां, कोणु करशे उपगारारे. वी० १
 नाथ विडुणु सैन्य न्युरे, वीर विडुणुारे संध;
 साधे कोणु आधारथीरे, परमानंद अलंगारे. वी० २

१ आसक्त थयो. २ विषयसुभमां मस्त थयेलो.

३ लावशे.

४ दर्शन-समकित.

માતા વિહુણા ખાળ જ્યુરે, અરહો પરહો અથડાય;	
વીર વિહુણા જીવડારે, આકુલ વ્યાકુલ થાયરે.	વી૦ ૩
સંશયછેદક વીરનોરે, વિરહ તે કેમ ખમાય;	
જે દીઠે સુખ ઉપજેરે, તે વીણ કેમ રહેવાયરે.	વી૦ ૪
નિર્યામક ^૧ ભવ સમુદ્રનોરે, ભવ અટવી સત્થવાહ;	
તે પરમેશ્વર વિણ મલેરે, કેમ વાધે ઉત્સાહરે.	વી૦ ૫
વીર થકાં પણ શ્રુતતણોરે, હુતો પરમ આધાર:	
હુવે ઇહાં શ્રુત આધાર છેરે, અહો જિનમુદ્રા સારરે.	વી૦ ૬
ત્રણ કાળે સવિ જીવનેરે, આગમથી આણુંદ;	
સેવો ધ્યાવો ભવિજનારે, જિનપંડિમા સુખકંદારે.	વી૦ ૭
ગણધર આચારજ મુનિરે, સહુને ઇણીપરે સિદ્ધ;	
ભવ ભવ આગમ સંગથીરે, દેવચંદ્ર પદ લીધરે.	વી૦ ૮

અથ શ્રી પન્નુસણ પર્વનું સ્તવન.

આંખડીએરે મેં આજ શેત્રુંજે દીઠારે—એ દેશી.

સુણુજે સાજન સંત પન્નુસણ આલ્યાંરે, તમે પુન્ય કરો પુન્યવંત્સ
ભવિક મન ભાવ્યાંરે. (આંકણી.)

વીર જિણેસર અતિ અલવેસર, વહાલા મારા પરમેશ્વર એમ બોલેરે,
પર્વમાંહે પન્નુસણ મહોટાં, અવર ન આવે તસ તોલેરે. ૫૦ ત૦ ભ૦ ૧

ચૌપદમાંહે જેમ કેસરી મોટો, વા૦ ૩ખગમાં ગરૂડ કહીએરે;

નદીમાંહે જેમ ગંગા મહોટી, ૧નગમાં મેરૂ લહીએરે. ૫૦ ૨

ખૂપતિમાં ભરતેસર ભાખ્યો, વા૦ દેવમાંહે ૧સુરઈંદ્રરે;

૧ તારક ૨ સંસાર અટવીનો પાર પમાડનાર સાર્થવાહ.

૩ આકાશમાં ઉડતા પક્ષી. ૪ પર્વત. ૫ રાજ. ૬ દેવતાઓનો
રાજ-ઈંદ્ર.

તીરથમાં શેત્રુંજે દાખ્યે, અહુગણમાં જેમ ચંદ્રે. ૫૦ ૩
 દશરા દીવાળી ને વળી હોળી, વા૦ અખાત્રીજ દીવાસોરે;
 બળેવ પ્રમુખ બહુલાં^૧ છ ધીજાં^૨, પણ નહિ મુક્તિનો વાસોરે. ૫૦ ૪
 તે માટે તમે અમર પળાવો, વા૦ અકૂઠ મહોત્સવ કીજેરે;
 અકુમ તપ અધિકાઈએ કરીને, નરભવ લાડો લીજેરે. ૫૦ ૫
 ઠાલ દદામા ભેરી નરેરી, વા૦ કલપસૂત્રને જગાવોરે;
 ઝાંઝરના ઝમકાર કરીને, ગોરીની ટાળી મળી આવોરે. ૫૦ ૬
 સોના રૂપાને રૂલડે વધાવો, વા૦ કલપસૂત્રને પૂજેરે;
 નવ વખાણુ વિધિએ સાંભળતાં, પાપ મેવાસી ધૂજેરે. ૫૦ ૭
 એમ અકૂઠનો મહોત્સવ કરતાં, વા૦ બહુ જીવ જગ ઉદ્ધરિયારે;
 વિષુધ વિમળ વર સેવક એહથી, નવ નિધ ઋધિ સિદ્ધિ પરિયારે. ૫૦ ૮

શ્રી પાંચ કારણુનું સ્તવન.

દૂહા.

સિદ્ધારથ સુત વદિયે, જગદીપક જિનરાજ;
 વસ્તુતત્ત્વ સવિ જાણીયે, જસ આગમથી આજ. ૧
 સ્યાદ્રાદથી સંપજે, સકલ વસ્તુ વિખ્યાત;
 સમ્મલાંગિ રચના વિના, અંધ ન બેસે વાત. ૨
 વાદ વદે નય જાણુઆ, આપ આપણે ઠામ;
 પૂરણ વસ્તુ વિચારતાં, કોઈ ન આવે કામ. ૩
 અંધ પુરૂષે એહ ગજ, ગ્રહી અવયવ એકેક;
 દ્રષ્ટિવંત લહે પૂર્ણ ગજ, અવયવ મળી અનેક. ૪
 સંગતિ સકલ નયે કરી, જીગતિ યોગ શુદ્ધ બોધ;
 ધન્ય જિનશાસન જગજયો, જિહાં નહિ કિરયો વિરોધ. ૫

ઢાળ પહેલી.

કાળ વાદ.

રાગ આશાવરી

શ્રી જિનશાસન જગજયકારી, સ્યાદ્રાદ શુદ્ધ રૂપરે;
 નય એકાંત મિથ્યાત નિવારણુ, અકલ અભંગ અનૂપરે. શ્રી૦ ૧
 એ આંકણી.

કોઈ કહે એક કાળતણુ વશ, સકળ જગત ગતિ હોયરે;
 કાળે ઉપજે કાળે વિણસે, અવર ન કારણ કોયરે. શ્રી૦ ૨

કાળે ગર્ભ થરે જગવનિતા, કાળે જન્મે પુત્તરે;
 કાળે ખોલે કાળે ચાલે, કાળે ચાલે ઘરમુત્તરે. શ્રી૦ ૩

કાળે દ્વધ થકી ઢહીં થાયે, કાળે દ્વળ પરિપાકરે;
 વિવિધ પદારથ કાળ ઉપજવે, કાળે સહુ થાય ખાખરે. શ્રી૦ ૪

જિન ચોવીશ ખાર ચકવર્તી, વાસુદેવ અને ખલદેવરે;
 કાળે કલિત કોઈ ન દીસે, જસુ કરતા મુર સેવરે. શ્રી૦ ૫

ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણીઆરા, છએ જુઠ્ઠ જુઠ્ઠ ભાતરે;
 પડ્મકતુ કાળ વિશેષ વિચારો, ભિન્ન ભિન્ન દિન રાતરે. શ્રી૦ ૬

કાળે ખાળવિલાસ મનોહર, યૌવન કાળા કેશરે;
 વૃદ્ધપણુ વળી પલી વપુ અતિ દુર્બલ, શક્તિ નહિ લવલેશરે. શ્રી૦ ૭

ઢાળ બીજી.

સ્વભાવ વાદ.

ગિરૂઆ ગુણ વીરજી—એ દેશી.

તવ સ્વભાવવાદી વદજી, કાળ કિસ્યું કરે રંકં;
 વસ્તુ સ્વભાવે નીપજેજી, વિણસે તિમજ નિ:શંક.
 સુવિવેક વિચારી જુઓ, જુઓ વસ્તુ સ્વભાવ. એ આંકણી. ૩
 છતે યોગ જોખનવતીજી, વાંજણી ન જણે ખાળ;

મુછ નહિ મહિલા મુખેજી, કરતલ ઉગે ન વાળ.	સુ૦ ૨
વિણ સ્વભાવ નવિ નીપજેજી, કેમ પદારથ કોય;	
આંખ ન લાગે લીંબડેજી, આગ વસંતે જોય.	સુ૦ ૩
મોર ૧૫છ કુણ ચીતરેજી, કોણ કરે સંધ્યા રંગ;	
અંગ વિવિધ સવિ જીવનાંજી, સુંદર નયન કુરંગ.	સુ૦ ૪
કાંઠા ઘોર બબુલનાંજી, કોણે અણીયાલા કીધ;	
રૂપ રંગ ગુણ જૂજીઆજી, તરફલ ફૂલ પ્રસિદ્ધ.	સુ૦ ૫
વિષધર મસ્તક નિત્ય વસેજી, મણિ હરે વિષતતકાલ;	
પર્વત ધિર ચલ વાયરોજી, ઉર્ધ્વ અગ્નિની જ્વાલ.	સુ૦ ૬
મત્સ્ય તુંબ જળમાં તરેજી, ખૂડે કાગ પહાણ;	
પાંખિ જાત ગયણે ફિરેજી, ધણીપરે સયલ વિનાણ.	સુ૦ ૭
વાયુ સુંઠથી ઉપશમેજી, હરડે કરે વિરેચ;	
સીંઝે નહિં કણ કાંગડુજી, શક્તિ સ્વભાવ અનેક.	સુ૦ ૮
દેશ વિશેષે કાષ્ટનાંજી, ભૂમિમાં થાય પહાણ;	
શંખ અસ્થિનો નીપજેજી, ક્ષેત્ર સ્વભાવ પ્રમાણ.	સુ૦ ૯
સર્પિ જ્ઞાતો શશી શીતલોજી, ભવ્યાદિક બહુ ભાવ;	
છએ દ્રવ્ય આપ આપણાંજી, ન તજે કોઈ સ્વભાવ.	સુ૦ ૧૦

ઢાળ ત્રીજી.

ભવિતવ્યતા વાદ.

કપૂર હોય અતિ ઉજળોરે—એ દેશી.

કાળ કીસ્થું કરે બાપડોજી, વસ્તુ સ્વભાવ અકળજી^૧;

જો નવિ હોયે ભવિતવ્યતાજી, તો કેમ સીંઝે કળજરે^૨.

પ્રાણી મ કરો મન જંગળ, ભાવિભાવ નિહાળરે. પ્રાણી. ૧

એ આંકણી.

જલનિધિ ^૧ તરે જંગલ ફરેજી, કોડિ જતન કરે કોય;	
અણભાવી હોયે નહીંજી, ભાવી હોય તે હોયરે.	પ્રા૦ ૨
આંખે મોર વસંતમાંજી, ડાળે ડાળે કેધ લાખ;	
કેધ ખર્યા કેધ ખાખટીજી, કેધ આધાં કેધ સાખરે.	પ્રા૦ ૩
ખાઉલ જેમ ભવિતવ્યાજી, જિણુ જિણુ દિશિ ઉજાય;	
પરવશ મન માણસ તણુંજી, તણુ જેમ પૂંઠે ધાયરે.	પ્રા૦ ૪
નિયતિવશે ^૧ વિણુ ચિંતવ્યુંજી, આવી મળે તતકાળ;	
વરસા સોનું ચિંતવ્યુંજી, નિયતિ કરે વિસરાળરે.	પ્રા૦ ૫
બ્રહ્મદત્ત ચક્રી તણાંજી, નયણુ હણે ગોવાલ;	
દ્વાય સહસ્સ જસ દેવતાજી, દેહ તણા રખવાલરે.	પ્રા૦ ૬
કોકુહો કોયલ કરેજી, કેમ રાખી શકે પ્રાણ;	
આહેડી શર તાકિયોજી, ઉપર ભમે સીંચાણુરે.	પ્રા૦ ૭
આહેડી નાગે ડસ્યોજી, ખાણુ લાગ્યો સીંચાણુ;	
કોકુહો ઉડી ગયોજી, જીવ્યો જીવ્યો નિયતિ પ્રમાણુરે.	પ્રા૦ ૮
શસ્ત્ર હણ્યાં સંત્રામમાંજી, રાને પડયા જીવંત;	
મંદિરમાંથી માનવીજી, રાખ્યા નહીં રહુંતરે.	પ્રા૦ ૯

ઠાળ ચોથી.

કર્મ વાદ.

રાગ માણ્ણી મનોહર હીરજીરે—એ દેશી.

કાળ સ્વભાવ નિયત મતિ કૂડી, કર્મ કરે તે થાય;
 કર્મે નિરય તિરિય નર સુરગતિજી, જીવ ભવાંતરે જાય.
 ચેતન ચેતીયેરે. ૧

કર્મ સમો નહીં કોય. ચેતન. એ આંકણી.

કર્મે શમ વસ્થા વનવાસે, સીતા પામે આલ;

- કર્મે લંકાપતિ રાવણનું, રાજ થયું વિસરાલ. ચે૦ ૨
 કર્મે કીમી કર્મે કુંજર, કર્મે નર ગુણવંત;
 કર્મે રોગ શોક દુઃખ પીડિત, જન્મ જાય વિલપંત. ચે૦ ૩
 કર્મે વરસ લગે રિસહેસર, ઉઠક ન પામે અન્ન;
 કર્મે વીરને જીવો યોગમાંરે, ખીલા રોખ્યા કન્ન. ચે૦ ૪
 કર્મે એક સુખપાલે જ્યેસે, સેવક સેવે પાય;
 એક હૃય ગય રથ ચઢયા ચતુરનર, એક આગળ ઉજાય. ચે૦ ૫
 ઉઘમ માની અંધ તણી પરે, જગ હીંડે હા હૂતો;
 કર્મખલી તે લહે સકલ ફળ, સુખભર સેજે સૂતોરે. ચે૦ ૬
 ઉંદર એકે કીધો ઉઘમ, કરંડિયો કરંકોલે;
 માંહે ઘણા દિવસનો ભૂખ્યો, નાગ રહ્યો દુઃખ ડાલેરે. ચે૦ ૭
 વિવર કરી મૂષક તસ મુખમાં, દિયે આપણા દહ;
 માર્ગ લઈ વન નાગ પધાર્યા, કર્મ મર્મ જીઓ એહ. ચે૦ ૮

ઠાળ પાંચમી.

ઉઘમ વાદ.

- હૃયે ઉઘમવાદી લણે એ, એ ચારે અસમર્થ તો;
 સકલ પદારથ સાધવા એ, એક ઉઘમ સમર્થ તો. ૧
 ઉઘમ કરતાં માનવીએ, શું નવિ સીજે કાજ તો ?
 રામે રચણાયર તરીએ, લીધું લંકા રાજ્ય તો. ૨
 કરમ નિયત તે અનુસરે એ, જેહમાં શક્તિ ન હોય તો;
 ષ્ટદલ વાઘ મુખે પંખીયાએ, પિયુ પેસંતા જોય તો. ૩
 વિણ ઉઘમ કિમ નીકળે એ, તિલ માંહેથી તેલ તો;

ઉઘમથી ઉંચી ચઢે એ, જીવ્યો એકેન્દ્રિય વેલ તો.	૪
ઉઘમ કરતાં એક સમ્રે એ, જેહુ નવિ સીને કાજ તો;	
તે ફરી ઉઘમથી હુવે એ, જે નવિ આવે વાજ તો.	૫
ઉઘમ કરી આર્થા વિના એ, નવિ રંધાયે અન્ન તો;	
આવી ન પડે કોલીયો એ, મુખમાં પાપે જતન ^૧ તો.	૬
કર્મ પુત્ર ઉઘમ પિતા એ, ઉઘમે કીધાં કર્મ તો;	
ઉઘમથી દૂરે ટલે એ, જીવેા કર્મનો મર્મ તો.	૭
દ્રઢપ્રહારી હુત્યા કરી એ, કીધાં પાપ અનંત તો;	
ઉઘમથી પટ માસમાં એ, આપ થયો અરિહંત તો	૮
ટીપે ટીપે સર ભરે એ, કાંકરે કાંકરે પાળ તો;	
ગિરિ જેહુવા ગઠ નીપજે એ, ઉઘમ શક્તિ નિહાલ તો.	૯
ઉઘમથી જલખીંદુઓ એ, કરે પાપાણુમાં દામ તો.	
ઉઘમથી વિદ્યા ભણે એ, ઉઘમે જેડે દામ તો.	૧૦

ઢાળ છઠી.

એ જાંડી કિહાં રાખી—એ દશી.

એ પાંચે નય વાદ કરંતા, શ્રી જિન ચરણે આવે;
 અમિયસરસ જિન વાણી સુણીને, આનંદ અંગ ન માવેરે પ્રાણી.
 સમકિત મતિ મન આણેા, નય એકાંત મ તાણારે પ્રાણી;
 તે મિથ્યા મતિ જાણારે પ્રાણી. સ૦ ૧ એ આંકણી.
 એ પાંચે સમુદાય મળ્યા વિણ, કોઈ કાજ ન સીને;
 અંગુલી યોગે કર તણી પરે, જે જીજે તે રીજેરે પ્રાણી. સ૦ ૨
 આશ્રહ આણી કોઈ એકને, એહમાં દીજે વડાઈ;
 પણ સેના મિલી સકલ રણાંગણ, જીતે સુભટ લડાઈરે પ્રાણી. સ૦ ૩
 તંતુ સ્વભાવે પટ ઉપજવે, કાળ ક્રમેરે વણાય;

ભવિતવ્યતા હોય તો નિપજે, નહીંતો વિદ્વઘણાંયરે પ્રાણી. સ૦ ૩
 તંતુવાય ઉદ્ભવ ભોક્તાદિક, ભાગ્ય સકલ સહકારી;
 એમ પાંચે મળી સકલ પદારથ, ઉત્પત્તિ જીવ્યો વિચારીરે પ્રાણી. સ૦ ૫
 નિયતિ વશે હલુ કરમે થઇને, નિગોદ થકી નીકળીયો.
 પુણ્યે મનુજ ભવાદિક પામી, સદ્ગુણને જઠ મળીયારે પ્રાણી. સ૦ ૬
 ભવ સ્થિતિનો પરિપાક થયો તવ, પંડિત વીર્ય ઉદ્ભસીયો;
 ભવ્ય સ્વભાવે શિવ ગતિ પામી, શિવપુર જઠને વસિયારે પ્રાણી. સ૦ ૭
 વર્દ્ધમાન જિન એણીપરે વિનયે, શાસનનાયક ગાયો;
 સંઘ સકલ સુખ હોયે જેહથી, સ્યાદ્વાદરસ પાયારે પ્રાણી. સ૦ ૮

કૃત્તી.

ઠય ધર્મનાયક મુક્તિ દાયક, વીર જિનવર સંથુણ્યો;
 સયસત્તર સંવત વન્હિલોચન, વર્ષ હર્ષ ધરી ઘણો.
 શ્રી વિજયદેવ સૂરીંદ પટધર, શ્રી વિજયપ્રભ મુર્ણીંદએ;
 શ્રી કીર્તિવિજય વાચક શિષ્ય ઇણીપરે વિનય કહે આણુંંદ એ. સ૦ ૯

સમ્યક્ત્વ રત્ન વિના સર્વ ક્રિયા નકામી.

રાગ વેલાવલ.

જખ લગ સમકિત રત્નકું, પાયા નહિ પ્રાણી;
 તખ લગે નિજ ગુણ નવિ વધે, તજ્જિણ જિમ પાણી. જખ૦ ૧
 તપ સંયમ કિરિયા કરો, ચિત્ત રાખો ઠામ;
 દર્શન વિણ નિષ્કળ હોવે, જિમ વ્યામે ચિત્રામ. જખ૦ ૨
 સમકિત વિરહિત જીવને, શિવસુખ હોવે કેમ ?
 વિણ હોતે કાર્ય ન નીપજે, મૃદ્ધ વિણ ઘટ્ટ જેમ. જખ૦ ૩

પરંપરા કારણ મોક્ષકો, એ છે સમકિત મૂળ;
એણિક પ્રમુખ તણી પરે, હોય સિદ્ધિ અનુકૂળ.
ચારે અનંતાનુષંધીયા^૧, ત્રિક દર્શન ચિહ્ન^૨;
જ્ઞાન કહે જે ક્ષય કરે, વંદુ તેહ છતકોહ^૩.

જમ ૦ ૪

જમ ૦ ૫

અથ શ્રી સમકિતનું સ્તવન.

ઢાળ પહેલી.

તે મુજ મિચ્છામિ દુષ્ટઃ.—એ દેશી.

સાંભળ રે તું પ્રાણિયા, સદ્ગુરૂ ઉપદેશો; માનવ ભવ દાહિલો
લહ્યો, ઉત્તમ કુલ એસો. સાં ॥ ૧ ॥ દેવતત્ત્વ નવિ ઓળખ્યો,
ગુરૂતત્ત્વ ન જાણ્યો; ધર્મતત્ત્વ નવિ સદ્ભ્યો, હિયડે જ્ઞાન ન આણ્યો.
સાં ॥ ૨ ॥ મિથ્યાત્વી સુર જિનપ્રત્યે, સરખા કરી જાણ્યા; ગુણ
અવગુણ નવિ ઓળખ્યા, વચણે વખાણ્યા. સાં ॥ ૩ ॥ દેવ થયા
મોહે અદ્યા, પાસે રહે નારી; કામ તણે વશે જે પડ્યા, અવગુણ
અધિકારી. સાં ॥ ૪ ॥ કેઇ ક્રોધી દેવતા, વળી ક્રોધના વાહ્યા; કે
ક્રોધથી બીહતા, હથીયાર સવાહ્યા. સાં ॥ ૫ ॥ કુર નજર જેહની,
ઘણું દખતાં ડરીયે; મુદ્રા જેહની એહવી, તેહથી શું તરીયે. સાં
॥ ૬ ॥ આઠ કરમ સાંકલ જડયાં, ભમે ભવહી મોઝારો; જન્મ
મરણ ભવ દેખીયે, પાખ્યા નહિ પારો. સાં ॥ ૭ ॥ દેવ થઇ
નાટક કરે, નાચે જણ જણ આગે; વેશ કરી રાધાકૃષ્ણનો, વળી
લીક્ષા માગે. સાં ॥ ૮ ॥ મુખે કરી વાયે વાંસળી, પહેરે તન વાઘા;
ભાવંતા ભોજન કરે, એહવા ભ્રમ ભાગા. સાં ॥ ૯ ॥ દેખો દૈત્ય

૧ અતિ આકરા ક્રોધાદિ કપાય. ૨ સમકિત મોં, મિત્ર મોં અને
મિથ્યાત્વ મોં. ૩ કપાય રહિત.

સંહારવા, થયો ઉદ્ધમવંતો; હુરિ હુરિણાક્રશ મારીયો, નરસિંહ
 બલવંતો. સાં૦ ॥ ૧૦ ॥ મત્સ્ય કચ્છ અવતાર લઈ, સહુ અમુર
 વિદાર્યા; દશ અવતારે જુજુઆ, દશ દૈત્ય સંહાર્યા. સાં૦ ॥ ૧૧ ॥
 માને મૂઢ મિથ્યામતિ, એહવા પણ દેવો; ફરી ફરી અવતાર લે,
 દુષ્ટો કર્મની ટેવો. સાં૦ ॥ ૧૨ ॥ સ્વામી સોહો જેહવો, તેહવો
 પરિવારો; એમ જાણીને પરિહરો, જિનહર્ષ વિચારો. સાં૦ ॥ ૧૩ ॥ ઇતિ.

ઢાળ ળીજી.

ઓધવ માધવને કહેજો—એ દેશી.

જગનાયક જિનરાજને, દાખવિયે સહી દેવ; મૂઢાણા જે ક-
 મ્મથી, ^૧સારે સુરપતિ સેવ. જગ ॥ ૧ ॥ કોથ માન માયા નહિ,
 નહિ લોભ અજ્ઞાન; રતિ અરતિ વેદે નહિ, છાંડ્યાં મદ સ્થાન. જગ
 ॥ ૨ ॥ નિદ્રા શોક ચોરી નહિ, નહિ વયણ ^૨અડીક; મત્સર ભય
 વધ પ્રાણિનો, ન કરે ^૩તહકીક. જગ ॥ ૩ ॥ પ્રેમ કીડા ન કરે કદી,
 નહિ નારી પ્રસંગ; હાસ્યાદિક અઢાર એ, નહિ જેહને અંગ. જગ
 ॥ ૪ ॥ પદ્માસન પૂરી કરી, ખેઠા શ્રી અરિહંત; નિશ્ચય લોચણ જેહનાં,
 નાસાએજ રહંત. જગ ॥ ૫ ॥ જિન મુદ્રા જિનરાજની, દીઠાં પરમ
 ઉદ્ધાસ; સમકિત થાયે નિર્મલું, તપે જ્ઞાન ઉજસ. જગ ॥ ૬ ॥
 ગતિ આગતિ સવિ જીવતણી, જાણે લોકાલોક; મનપર્યાય ^૪સવી
 તણા, કેવળજ્ઞાન આલોક. જગ ॥ ૭ ॥ મૂર્તિ શ્રી જિનરાજની,
 સમતાનો ભંડાર; શીતલ નયન સોહામણાં, નહિ વાંક લગાર. જગ
 ॥ ૮ ॥ હસત વદન હરખે હૈયું, દુષ્ટી શ્રી જિનરાય; સુંદર જી

૧ જેહની ઇંદ્રા સેવા કરે છે. ૨ મૃષા—અસત્ય. ૩ નંકી. ૪ દેવળ-
 જ્ઞાનના પ્રકાશથી જાણે.

પ્રભુ દેહની, શોભા વરણી ન જાય. જ૦ ॥ ૯ ॥ અવર તણી એ-
હવી છખી, કિહાં એમ દીસંત; દવતત્વ એ જાણીયે, જિન હર્ષ
કહંત. જ૦ ॥ ૧૦ ॥

દાળ ત્રીજી.

જતણીની દેશી.

શ્રી જિનવર પ્રવચન ભાંખ્યા, કુગુરૂ તણા ગુણુ દાખ્યા; પા-
સત્થાદિક પાંચેઈ, પાપ શ્રમણુ કહ્યા સાચેઈ. ॥ ૧ ॥ ગૃહીના મં-
દિરથી આણી, આહાર કરે ભાત પાણી; સુયે ઉંઘે નિશ દીશ,
પ્રમાદી વિશવા વીશ. ॥ ૨ ॥ કિરિયા ન કરે કિણિ વાર, પડિક્કમણુ
સાંજ સવાર; ન કરે પચ્ચખખાણુ સજ્જાય, વિકથા કરતાં દિન જાય
॥ ૩ ॥ ઘૃત દૂધ દહિં અપ્રમાણુ, ખાએ ન કરે પચ્ચખખાણુ; જ્ઞાન
દર્શન ને ચારિત્ર, મૂકી દીધાં મુપવિત્ર. ॥ ૪ ॥ મુવિહિત મુનિ
સમાચારી, પાળે નહિ તે અણુગારી; આહારના દાપ પ્યેયાલ, ટાળે
નહીં કિણુહી કાળ. ॥ ૫ ॥ ધમ્મ ધમ્મ ધસમસતો ચાલે, કાચે જળે
દેહ પખાલે; અચારી રચના વંદાયે, વસ્રાદિક શોભા ખનાયે. ॥ ૬ ॥
પરિચલ વળી ઝાઝો રાખે, વળી વળી અધિકાને ધ્રાખે; માડી ક-
રણી જે કહીયે, તે સઘળી જિણુમેં લહીયે. ॥ ૭ ॥ એહવા જે
કુગુરૂ આરંભી, મુનિ સાધુ કહેવાયે દંભી; કિંકમ્મ^૨ પ્રશંસા ક-
રીયે, ભવભવ ગૃહમાં અવતરીયે. ॥ ૮ ॥ લોહાની નાવા તોલે,
ભવસાયરમાં જે ખોળે; જિન હર્ષ ભલો અહિ^૩ કાળો, પણ કુ-
ગુરૂની સંગતિ ટાળો. ॥ ૯ ॥

ઢાળ ચેથી.

કર જોડી આગળ રહી—એ દેશી.

ગુણ ગિરુઆ ગુરુ ઓળખો, હિયડે સુમતિ વિચારીરે; ગુરુ
સુપરીક્ષા દાહિકી, ભૂલા પડે નર નારીરે. ગુ૦ ॥ ૧ ॥ પાંચ ઇંદ્રિય
જે વશ કરે, પાંચ મહાવ્રત પાળેરે; ચાર કષાય તથા જેણે, પાંચે
કિરિયા ટાળેરે. ગુ૦ ॥ ૨ ॥ પાંચ સમિતિ સમિતિ રહે, તિન ગુમિ
જે ધારેરે; દાષ બહેતાલીશ ટાળીને, પાણી ભાન આહારેરે. ગુ૦
॥ ૩ ॥ મમતા છાંડી દહુની, નિલોલી નિર્માચીરે; નવવિધ પરિ-
ગ્રહ પરિહરે, ચિત્તમે ચિત્તે ન કાંધરે. ગુ૦ ॥ ૪ ॥ ધર્મ તણાં ઉપ-
કરણુ ધરે, સંયમ પાળવા કળેરે; ભૂમિ જોધ પગલાં ભરે, લોક
વિરોધથી લાળેરે. ગુ૦ ॥ ૫ ॥ પડિલેહણુ નિત્ય ત્રિવિધે, કરે પ્રમાદ
નિવારીરે; કાળે શુદ્ધ ક્રિયા કરે, ઇચ્છા જોગ નિવારીરે. ગુ૦ ॥ ૬ ॥
વસ્ત્રાદિક શુદ્ધ એપણી, લે દેખી સુવિશેષેરે; કાળ પ્રમાણે ખપ કરે,
હૂષણુ ટાળતાં દેખેરે. ગુ૦ ॥ ૭ ॥ કુક્ષી સંમલ જે કચ્ચા, સાન્નિધ્ય
કેમહી ન રાખેરે; દે ઉપદેશ યથાસ્થિતે, સત્ય વચન સુખ ભાખેરે.
ગુ૦ ॥ ૮ ॥ તન મેલાં મન ઉજળાં, તપ કરી ખીણી દહીરે;
અંધન એ છદી કરી, વિચરે જન નિઃસ્નેહીરે. ગુ૦ ॥ ૯ ॥ એહવા
ગુરુ જોધ કરી, આઠરીચે શુભ ભાવેરે; ખીણું તત્ત્વ સુગુરુ તણું,
એ જિનહુપ કહાવેરે. ગુ૦ ॥ ૧૦ ॥

ઢાળ પાંચમી.

કર્મ ન છૂટેરે પ્રાણીયા—એ દેશી.

ભવસાયર તરવા ભણી, ધર્મ કરે હો સારંભ; પત્થર નાવેરે.
એસીને, તરવો સમુદ્ર દુર્લભ. ભ૦ ॥ ૧ ॥ આપે ગાકુલ ગાયનાં,
આપે કન્યારે દાન; આપે ક્ષેત્ર પુણ્યારથે, આઠાણુને દધ માન. ભ૦

॥ ૨ ॥ લૂંઘાવે ઘાણી વળી, પૃથિવી દાન સુપ્રેમ; ગોળા કળશા ને
 ઝોરિયા, આપે હળ તિમ હેમ. ભ૦ ॥ ૩ ॥ વળી વખાણુરે ખાં-
 તથુ, કુવા સુંદર વાવ; પુષ્કરિણી કરણી ભલી, સરોવર સખર
 તલાવ. ભ૦ ॥ ૪ ॥ કંદમૂલ મૂકે નહિ, અગ્યારશને હો દિશા; આ-
 રંભ તે દિન અતિ ઘણા, ધર્મ કીહાં જગદીશ ? ભ૦ ॥ ૫ ॥
 યાગ કરે હોમે તિહાં, ઘોડા નરનેરે છાગ; હોમે જલચર મીંડકાં,
 ધર્મ કીહાં વીતરાગ ? ભ૦ ॥ ૬ ॥ કરે સદાયેરે નોરતાં, જીવ તણા
 આરંભ; હણે મહિષને ઓકડા, જેહથી નરક સુલંભ. ભ૦ ॥ ૭ ॥
 સારે સરાવે આઠાણુ કને, પૂર્વજનાંરે શરાધ; તેડી પોષેરે કાગડા,
 દુખો એહ ઉપાધ. ભ૦ ॥ ૮ ॥ તીરથ જાયે ગોદાવરી, ગંગા ગયા
 પ્રયાગ; નહાયે અણુગળ નીરમે, ધર્મ તણા નહિ લાગ. ભ૦ ॥ ૯ ॥
 ઈત્યાદિક કરણી કરે, પરભવ સુખનેરે કાજ; કહે જિનહુપ^૧ મળે
 નહીં, એથી શિવપુર રાજ. ભ૦ ॥ ૧૦ ॥

ઠાળ છટ્ટી.

રે જ્યા તુજ વિણુ ધડીરે ૭ માસ—એ દશી.

ધર્મ ખરે જિનવર તણાજી, શિવ સુખનો દાતાર; શ્રી જિન-
 રાજે પ્રકાશિયોજી, જેહના ચાર પ્રકાર. ભવિક જન જ્ઞાન વિચારીરે
 જ્ઞેય. દુર્ગતિ પડતા જીવનેજી, ધારે તે ધર્મ હોય. ભ૦ એ આંકણુકિ.
 ॥ ૧ ॥ પંચમહાવ્રત સાધુનાંજી, દશવિધ ધર્મ વિચાર; હિત કરીને
 જિનવર કહ્યાંજી, આવકનાં વ્રત ખાર. ભ૦ ॥ ૨ ॥ પંચુખર ચારે
 વિગયજી, વિષ સહુ માટીરે હિમ; રાત્રિભોજન ને કહ્યાંજી, ખહુખી-
 જાનો નીમ. ભ૦ ॥ ૩ ॥ ઘોલવડાં વળી રીંગણાંજી, અનંતકાય
 ખત્રીશ; અણુજાણુયાં ફલ ફૂલડાંજી, સંધાણાં^૨ નિશદિશ. ભ૦ ॥ ૪ ॥
 ચલિતઅન્ન^૨ વાસી થયુંજી, તુચ્છ સહુ ફલ દક્ષ; ધર્મી નર ખાયે

નહીંજી, એ બાવીશ અલક્ષ્ય. લ૦ ॥ ૫ ॥ ન કરે નિદ્રધસપણેજી,
 ઘરના આરંભ ધીર; જીવતણી જથણા ઘણીજી, ન પીયે અણગાગા:
 નીર. લ૦ ॥ ૬ ॥ ઘૃત પરે પાણી વાવરેજી, ખીયે કરતાં પાપ;
 સામાયિક વ્રત પોષધેજી, ટાળે ભવના તાપ. લ૦ ॥ ૭ ॥ સુગુર:
 સુદેવ સુધર્મનીજી, સેવા ભક્તિ સદીવ; ધર્મશાસ્ત્ર સુણતાં થકાંજી,
 સમજે કોમળ જીવ. લ૦ ॥ ૮ ॥ માસ માસને આંતરેજી, કુશ અમ્ર
 ભુંબે ખાલ; કલા ન પહોંચે સોળમીજી, શ્રી જિનધર્મ વિશાળ.
 લ૦ ॥ ૯ ॥ જિન ધર્મ મુક્તિ પુરી દીયેજી, ચઢગતિ ભ્રમણ મિ-
 થ્યાત; એમ જિનહૃદય પ્રકાશિયેજી, ત્રીભું તત્ત્વ વિખ્યાત. લ૦ ॥ ૧૦ ॥

ઢાળ સાતમી.

મધુકર આજ રહોરે મત ચલો—એ દશી.

શ્રી જિનધર્મ આરાધિયેજી, કરી નિજ સમકિત શુદ્ધ. ભવિ-
 ચણ. તપ જપ કિરિયા કીધણીજી, લેખે પર વિશુદ્ધ. લ૦ શ્રી૦ ॥
 ૧ ॥ કંચન કરી કરી લીજીયેજી, નાણું લીજે પરીખ; ભ૦ દેવ
 ધર્મ ગુરૂ જોડનેજી, આદરિયે સુણી શીખ. લ૦ શ્રી૦ ॥ ૨ ॥ કુગુરૂ
 કુદેવ કુધર્મનેજી, પરિહરિયે વિષ જેમ; સુગુરૂ સુદેવ સુધર્મનેજી,
 ઘ્રહીયે અમૃત તેમ. લ૦ શ્રી૦ ॥ ૩ ॥ મૂલ ધર્મ તો જિન કહોજી,
 સમકિત સુરતરૂ^૧ એહ; ભ૦ ભવભવ સુખ સંપત્તિ થકીજી, સમ-
 કિત શું ધરી નેહ. લ૦ શ્રી૦ ॥ ૪ ॥ સત્તરશે^૨ છત્રીશ સમેજી,
 નભ^૩ શુદ્ધી દશમી દીશ. ભ૦ સમકિત સિતરી એ રચીજી, પુર
 પાટણ સુજગીશ. ભ૦ શ્રી૦ ॥ ૫ ॥ ભણજે ગુણજે ભાવશુંજી,
 લેશા અવિચલ શ્રેય; ભ૦ શાંતિહૃદય વાયક તણોજી, કહે જિનહૃદય
 વિનેય. ભ૦ શ્રી ॥ ૬ ॥

હતિ સમકિતસિતરી સ્તવન સંપૂર્ણમ.

आपमति त्याग पूर्वक सद्गुरु उपवासना पद.

राग भिहागडा.

सम्यल या छाक मोह भद्विराकी,	टेक.	
मिथ्यामतिके जेरे गुड़की, वचनशक्ति जिहां थाकी.		स० १
निकट दशा छांड जड उंची, दृष्टि दैत छे ताकी;		
न करे किरिया जनकुं लाजे, नहि लवधिति पाकी.		स० २
लाजनगत लोजन कोठि छांडी, दसतर जिठि दारे;		
अहुत ज्ञानकुं किरिया त्यागी, होत ओरकी ओरे.		स० ३
ज्ञान आत निसुनी सिर धने, लागे निज मति भीडी.		
जे कोठि ओल कहे किरियाको, तो माने नृप यीडी.		स० ४
ज्युं कोठि ताइ जलमें पेसी, हाथ पाठिं न हलावे;		
ज्ञान सेंती किरिया सम्य लागी, युं अपनो मत गावे.		स० ५
जैसे पाग कोठि सिर आंधे, पहिरन नहि लंगोटी;		
सद्गुरु पास किया भिनु सीजे, आगम आत त्युं जोडी.		स० ६
जैसे गज अपने सिर उपर, छार आपही उरे;		
ज्ञान अहुत किया तुम्हारत, अहपथुद्धि इल हारे.		स० ७
ज्ञानकिया द्वाठि शुद्ध धरेगे, शुद्ध कहे निरधारे;		
जस प्रताप गुननिधिको गाठिं, उनकी में अलिहारी.		स० ८

श्री पार्श्व जिनस्तवन.

श्रीपासल प्रकट प्रलावी, तुज मूरति मुज मन लावीरे;	
मन मोहना जिनराया, सुरनर कित्तरे गुणु गायारे.	म०
जे दिनथी मूरति दीडी, ते दिनथी आपदा नीडीरे ^१	म० १
भट्कालुं मुष सुप्रसन्न, दृषत रीजे लवीमन्नरे;	म०

(૫૫૨)

સમતા રસ કેશં કૃચોલાં, નચણાં દીડે રંગરોલાંરે. મ૦ ૨
હાથે ન ધરે હૃથીયાર, નહિ જપમાલાનો પ્રચારરે; મ૦
ઉત્સર્ગે^૧ ન ધરે વામા^૨, જેહૃથી ઉપજે સર્વા કામારે^૩. મ૦ ૩
ન કરે ગીતનૃત્યના ચાળા, એ તો પ્રત્યક્ષ નટના ખ્યાલાંરે; મ૦
ન ખળવે આપે વાળાં, ન ધરે વસ્ત્ર જરણ સાળાંરે. મ૦ ૪
દમ મૂરતિ તુઝ નિરૂપાધિ, વીતરાગપણે કરી સાધીરે; મ૦
કહે માનવિજય ઉવજાયા^૪, મેં અવલંબ્યા તુઝ પાચારે^૫. મ૦ ૫

ભાવ મંદિર.

સમકિત દ્વાર ગભારે પેસતાંજી, પાપ પડલ ગયાં દૂરરે;
માતા મરૂદ્ધવીનો લાડલોજી, દીઠાં આનંદ પૂરરે. સમકિત. ૧
આયુવર્જિત સાતે કર્મનીજી, સાગર કોડા કોડી હીનરે;
સ્થિતિ પ્રથમ કરણે કરીજી, વીર્ય અપૂર્વ મોગર લીનરે. સ૦ ૨
ભુંગળ ભાંગી આઘ કપાયનીજી, મિથ્યા મોહની સાંકળ સાથરે;
ખાર ઉઘાડ્યાં શમ સંવેગનાંજી, અનુભવ ભવને ખેડા નાથરે. સ૦ ૩
તોરણ ખાંધ્યા જીવદયા તણાંજી, સાથીઓ પૂર્યા શ્રદ્ધા રૂપરે;
દૂપ ઘટા પ્રભુ ગુણ અનુમોદનાજી, દીપ મંગળ આડ અનૂપરે. સ૦ ૪
સંવર પાણીએ અંગ પખાળ્યાજી, કેશર ચંદન ઉત્તમ ધ્યાનરે;
આત્મરૂચિ મૃગમદ મહમહેજી, પંચાચાર કુસુમ પ્રધાનરે. સ૦ ૫
ભાવે પૂજેરે પાવન આત્માજી, પૂજે પરમેસર પરમ પવિત્રરે;
કારણ જોગે કારણ નીપજેજી, ક્ષમા વિજય જિન આગમ રીતરે. ૬

૧ ખાળામાં. ૨ સ્ત્રી. ૩ કાર્મવિકારો. ૪ ઉપાધ્યાય. ૫ ચરણ.

બોધિબીજ વિના બધી ક્રિયા ગદ્દા મજુરી છે.

રાગ ધન્યાશ્રી.

દાડતાં દાડતાં પથ કપાય તો, જુઓ ઘાંચી ઘર ઉંદ;
દિન સાજમેં દાડતો હીંડે, થાકી જાયે તૂડ.

હો સમજુ જ્ઞાન નયન નિજ ખોલો. હો સમજુ. ૧
કરણી પાર ઉતરણી કહીને, જગને જૂઠ સમજાયે;
જ્ઞાન સહિત જેમ રાત અંધારી, પરમારથ કેમ પાવે? હો સગ ૨
સાઠ સહસ્ર વર્ષનો તાપસ, આળ તપસ્વી કહિયો;
દેવપણામાં જ્ઞાન જે પામ્યો, તો ભવ એકજ રહિયો. હો સગ ૩
જ્ઞાન સહિત જે ક્રિયા કરે તે, હોય કહ્યાણુને કાળે;
એકાંત જ્ઞાન તણો આરાધક, નિજ ગુણમાં નિત રાજે. હો સગ ૪
સૂત્ર રહસ્યને સમજી શાણા, કરો ક્રિયા ભલે સાચી;
બોધિબીજ વિન ગદ્દા મજુરીમાં, મત રહેજે કોઠી રાચી. હો સગ ૫
ભેદ ભાવ છે જ્ઞાન દર્શનમાં, પ્રથમ દર્શન પછી જ્ઞાન;
વિનય સહિત શ્રી સદ્ગુરૂ સેવી, પામે પદ નિર્વાણ. હો સગ ૬

શ્રીસીમંધર સ્વામીની સ્તુતિઓ.

૧

શ્રી સીમંધર જિનવર, સુખકર સાહેબ દેવ;
અરિહંત સકળની, ભાવ ધરી કરૂં સેવ.
સકળ આગમ પારગ, ગણધર ભાષિત વાણી;
જયવંતી આણા, જ્ઞાનવિમળ ગુણખાણી. ૧

૨

મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં સીમંધર સ્વામી, સોનાનું સિંહાસનજ;
રૂપાનાં ત્યાં છત્ર ખિરાજે, રત્નમણિના દીવા દીપેજ.

કુંકુમ વરણી ત્યાં ગંદુલી ખિરાળે, મોતીના અક્ષત સારાણ;
ત્યાં બેઠા સીમંધર સ્વામી, બોલે મધુરી વાણીજી.
કેસર ચંદન ભર્યાં કચોળાં, કસ્તુરી ખરાસોજી.
પહેલી પૂજા અમારી હોજે, ઉગમતે પ્રભાતેજી. ૧

શ્રીશત્રુંજય તીર્થની થોય.

(૧)

પુંડરિક મંડન પાપ પ્રણમીજે, આદીશ્વર જિનચંદાજી,
નેમિ વિના ત્રેવીશ તીર્થકર, ગિરિ ચઢિયા આનંદાજી;
આગમ માંહિ પુંડરિક મહિમા, ભાખ્યો જ્ઞાન દિનંદાજી^૨,
ચૈત્રી પુનમ દિન દેવી ચક્રેસરી, સૌભાગ્ય દો સુખકંદાજી. ૧

(૨)

વિમલાચલ મંડન, જિનવર આદિ જિણુંદ,
નિર્મમ નિર્મોહી, કેવલ જ્ઞાનદિણુંદ;
જે પૂર્વ નવાણું, આબ્યા ધરી આણુંદ,
શત્રુંજય શિખરે, સમવસર્યા સુખકંદ. ૧

(૩)

શ્રી સિદ્ધાચલ મંડન, ઋષભ જિણુંદ દયાળ;
મરૂદેવા નંદન, વંદન કરે ત્રણ કાળ.
એ તીરથ જાણી, પૂર્વ નવાણું વાર,
આદીશ્વર આબ્યા, જાણી લાભ અપાર. ૧

શ્રી સિદ્ધચક્રની થોયો.

સિદ્ધચક્ર સેવો સુવિચાર^૩, આણી હૈડે હૃષ્ અપાર, જેમ

૧ શ્રી પુંડરિક ગિરિના અક્ષકારરૂપ. ૨ કેવળજ્ઞાન દિવાકર-કેવળી મહારાજ. ૩ સારી સમજ મેળવી.

લહો સુખ શ્રીકાર; મન શુદ્ધે નવ ઓળી કીજે, અહોનિશ^૧ નવ-
પદ ધ્યાન ધરીજે, જિનવર પૂજા કીજે; પડિકમણાં દાય ટંકના
કીજે, આઠે થોથે દેવ વાંદીજે, ભૂમિ સંથારો કીજે; યૃષા^૨ તણે
કીજે પરિહાર, ^૩અંગે શીલ ધરીજે સાર, દીજે દાન અપાર. ૧

અરિહંત સિદ્ધ આચાર્ય^૪ નમીજે, વાચક^૫ સર્વ સાધુ વં-
દીજે, દર્શન જ્ઞાન થુણીજે; ચારિત્ર તપનું^૬ ધ્યાન ધરીજે, અહો-
નિશ નવપદ ગુણુ^૭ ગણીજે, ^૮નવ આયંબિલ પણ કીજે; નિ-
શ્રવણ રાખીને મન ઇશ, જ્યો પદ એક એકને ઇશ, નવકારવાળી
વીશ; હૃદ્ધે આયંબિલે પણ કીજે, સત્તરભેદી^૯ જિનપૂજા રચીજે,
માનવ ભવકૃણ લીજે. ૨

સાતશે^{૧૦} કુષ્ટીના રોગ, નાઠા ન્હવણુ લઈ સંયોગ, દૂર હુવા
કર્મના ભોગ; કુષ્ટ અદારે દૂરે જાય, દુઃખ દારિદ્ર સર્વી દૂર પલાય,
મનવંછિત કૃણ થાય; નિર્ધનીયાને દે ખડુ ધન, અપુત્રીયાને પુત્ર
રતન, જે સેવે શુદ્ધ મન; નવકાર સમો નહિ કોઈ મંત્ર, સિદ્ધચક્ર
સમો નહિ કોઈ જંત્ર, સેવો ભવિયણુ એકંત^{૧૧} ૩.

જે સેવ્યો મયણા શ્રીપાળ, ઉંખર રોગ ગયો તતકાળ, પા-
ચ્યા મંગળમાળ; શ્રીપાળ પેરે જે આરાધે, તસ ઘર દિન દિન
દાસત વાધે, અંતે શિવસુખ સાધે; વિમલેશ્વર જક્ષ સેવા (સાં-
નિધ્ય) સારે, આપદા કષ્ટ સર્વી દૂર નિવારે, દાસત લક્ષ્મી વધારે;
મેઘાવજય કવિ રાયનો શીશ^{૧૦}, હૈડે ભાવ ધરી જગીશ, વિનય
વિજય નિશદિશ^{૧૧}.

૧ દિનરાત (સદાય). ૨ જૂઠ ખોલવાનો નિયમ કરવો.

૩ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય પાળવું. ૪ ઉપાધ્યાયજી. ૫ નવ દિવસસુધી રસ-
કસ વગરનું શુષ્ક ભોજન એક વખતે કરવું. ૬ સત્તર પ્રહારી પૂજા.
૭ કોઠીયા. ૮ ન્હવણુ છાંટવાંથી. ૯ નિશ્ચે. ૧૦ શિષ્ય. ૧૧ રાત દિન.

શ્રી વીસ સ્થાનકની સ્તુતિ.

પૂજ્ય ગૌતમ વીર જિણુંદા, સમવસરણ ખેડા શુભ કંદા,
પૂજિત અમર સુરિંદા,
કેમ નિકાચે પદ જિનચંદા, કિણુ વિદ્ય તપ કરતાં બહુ કંદા,
રૂણે દૂરિત દંદા;
તો ભાષે પ્રભુજી ગતનિંદા, સુણુ ગૌતમ વસુભૂતિ નંદા,
નિર્મળ તપ અરવિંદા;
વીશ સ્થાનક તપ કર મહંદા, જીમ તારક સમુદાયે ચંદા,
તિમ એ તપ સવિ ઇંદા. ૧

પ્રથમ પદ અરિહંત ભણીને, બીજે સિદ્ધ પવયણુપદ ત્રીજે,
આચારજી ચિર ઠવીને;
ઉપાધ્યાય ને સાધુ મહાંને, નાણુ દંસણુ પદ વિનય વહીને,
અગિઆરમે ચારિત્ર લીજે;
અંભવચધારિણું ગણીને, કિરિયાણું તવસ્સ કરીને,
ગાયમ જિણાણું લહીને;
ચારિત્ર નાણુ સુઅસ્સ તિત્થસ્સ કીને, ત્રીજે ભવ તપ કરત સુણીને,
એ સવિ જિન તપ લીજે. ૨

આદિ નમે પદ સઘળે ઠવીશ, ખાર પત્તર વળી ખાર છત્રીશ,
દશ પણુ વીશ સગવીશ;
પાંચને સડસઠ તેર ગણીશ, સિત્તેર નવ કિરિયા પચવીશ,
ખાર અઠ્ઠાવીસ ચોવીશ;
સત્તર એકાવન પીસ્તાલીશ, પાંચ લોગસ્સ કાઉસગ્ગ રહીશ,
નવકારવાળી વીશ;
એક એક પદે ઉપવાસજ વીશ, માસ પદે એક ઓળી કરીશ,
એમ સિદ્ધાંત જગીશ. ૩

शक्ते ऐकासङ्गं त्रिविहार, छठ्ठं अक्षुभ भासभमणु उदार,
परिक्रमणुं दाय वार;
धृत्यादिक विधि गुणगम धार, ऐक पद आराधन लवपार,
उज्जमणुं विविध प्रकार;
मातंग यक्ष करे मनोहार, देवी सिद्धाद्य शासन सुभकार,
विघ्न भिरावणु हार;
क्षमाविजय जस उपर थार, शुभ लवियणु धर्म आधार,
वीरविजय जवकार. ४

श्रीशांतिजिन थाय.

गणपुरअवतारा, विर्यसेनकुभारा,
अवनितले उदारा, यक्षविलम्भीधारा;
प्रतिदिवस सवारा, सेवीये शांति सारा,
लवजलधि अपारा, पाभीये जेम पारा. १
जिनगुणु जस भद्धि, वासना विर्यवद्धि,
मन सदन यसद्धि, मानवन्ती निसद्धि;
सकलकुशलवद्धि, कुलउ वेग कुली
दुरगति तस हद्धि, ता सदा श्री षड्दली. २
जिनकथिन विशाला, सूत्रश्रेणी रसाला,
सकलसुभसुभाला, जेणवा मुक्तिभाला;
प्रवचनपदभाला, हतिका अे दयाला,
उर धरी सुकुभाला, भूडीये मोहजाला. ३
अति यपल वभाणी, सूत्रमां जेमप्रभाणी,
लगवति अह्माणी, विघ्नहता निर्वाणी;
जिनपद लपराणी, डोडीकल्याणुभाणी,
उदयरतने ज्ञानी, सुभदाता सयाणी. ४

અથ શંખેશ્વર પાર્વજિન સ્તુતિ.

શંખેશ્વર પાસઞ્ પૂજ્યે, નરમવનો લાહો લીજ્યે;
મનવાંછિત પૂરણ સુરતરૂ, જય વામાસુત અલયેસરૂ.   ॥ ૧ ॥
દાય^૧ રાતા જિનવર અતિ ભલા, દાય^૨ ઘોળા જિનવર ગુણનિલા;
દાય^૩ નીલા દાય^૪ શામલ કદ્યા, સોળે^૫ જિન કંચન વર્ણુ લઘ્યા. ॥૨॥
આગમ તે જિનવર ભાખીયો, ગણધર તે હુકડે રાખીયો;
તેહનો રસ જેણે ચાખીયો, તે હુઓ શિવસુખ સાખીયો. ॥ ૩ ॥
ધરણેંદ્ર રાય પદ્માવતી, પ્રભુ પાર્થિતણા ગુણ ગાવંતી;
સહુ સંઘનાં સંકટ ચૂરતી, નયવિમલનાં વંછિત પૂરતી. ॥ ૪ ॥

બીજની થાય.

દિન સકલ મનોહર, બીજ દિવસ સુવિશેષ,
રાય રાણા પ્રણમે, ચંદ્ર તણી જહાં રંખ;
તીહાં ચંદ્ર વિમાને, શાસ્વતા જિનવર જેહ,
હું બીજ તણે દિન, પ્રણમું આણી નેહ.   ૧
અભિનંદન ચંદન, શીતળ શીતળનાથ,
અરનાથ સુમતિજિન, વાસુપૂજ્ય શિવ સાય;
ઈત્યાદિક જિનવર, જન્મ જ્ઞાન નિરયાણ,
હું બીજ તણે દિન, પ્રણમું તે સુવિહાણ.   ૨
પ્રકાશ્યો બીજે, દુવિધ ધર્મ ભગવંત,
જેમ વિમળ કમળ દાય, વિપુલ નયન વિકસંત;
આગમ અતિ અનુપમ, જિહાં નિશ્ચય વ્યવહાર,
બાજે સવિ કીજે, પાતકનો પરિહાર.   ૩

૧ પદ્મપ્રભ અને વાસુપૂજ્ય. ૨ ચંદ્રપ્રભ ને સુવિધનાથ.

૩ મહિનાથ અને પાર્થનાથ. ૪ મુનિસુવત અને નેમિનાથ. ૫ બાકી

રહેલા શ્રીકૃપલાદિક ૧૬.

ગજગામિની^૧ કામિની, ^૨કમળ સુકોમળ ચીર,
ચક્રેસરી કેશર^૩, સરસ સુગંધ શરીર;
કર જોડી ખીજે, હું પ્રણમું તસ પાય,
એમ લખિય વિજય કહે, પુરો મનોરથ માય. ૪

પંચમીની થાય.

આવણુ શુદ્ધિ દિન પંચમીએ, જન્મ્યા નેમિ જિણુંદ તો;
શ્યામ વરણ તનુ^૪ શાભતુંએ, મુખ શારદકો^૫ ચંદ તો.
સહસ વરસ પ્રભુ આઉખુંએ, બ્રહ્મચારી ભગવંત તો;
અષ્ટ કરમ હેલે^૬ હણીએ, પહોતા મુક્તિ મહંત તો. ૧
અષ્ટાપદ પર આદિ જિનએ, પહોત્યા મુક્તિ મોઝાર તો;
વાસુપૂજ્ય ચંપાપુરીએ, નેમિ મુક્તિ ગિરનાર તો.
પાવાપુરી નગરીમાં વળીએ, શ્રીવીરતણું નિર્વાણુ તો;
સમેતશિખર વીશ સિદ્ધ હુઆએ, શિર વહું તેહની આણુ તો. ૨
નેમિનાથ જ્ઞાની હુવાએ, ભાષે સાર વચન તો;
જીવદયા ગુણ વેલડીએ, કીજે તાસ જતન તો.
યૃષા^૭ ન ખોલો માનવીએ, ચોરી ચિત્ત નિવાર તો;
અનંત તીર્થકર એમ ભણુએ, પરિહરીએ પરનાર તો. ૩
ગામેધ નામે જક્ષ ભલોએ, દેવીશ્રી અંબિકા નામ તો;
શાસન સાનિધ્ય^૮ જે કરે એ, કરે વળો ધર્મનાં કામ તો;
તપગચ્છ નાયક ગુણનીલોએ, શ્રીવિજયસેન સૂરિ રાય તો;
ઋષભાસ પાય સેવતાંએ, સકુંળ કરો અવતાર તો. ૪

૧ હાથીણી જેવી ચાલવાળી. ૨ કમળ જેવાં સુકોમળ વસ્ત્રવાળી.
૩ કેશર જેવી સરસ સુગંધી કાયાવાળી.

૪ શરીર. ૫ શરદ પૂર્ણિમા સંબંધી-અતિ ઉજવળ-નિર્મળ-સ્વચ્છ.

૬ જોત જોતામાં-જગદી. ૭ અસત્ય-બૂઠ. ૮ સેવા-ચાકરી.

શ્રી અષ્ટમીની થાય.

ચોવિશે જિનવર, હું પ્રભુમું નિત્યમેવ;
 આઠમ દિન કરીએ, ચંદ્ર પ્રભુની સેવ.
 મૂર્તિ મનમોહન, જાણે પૂનમચંદ;
 દીઠે દુઃખ જાણે, પામે પરમાનંદ. ૧
 મળી ચોસઠ ઇંદ્ર, પૂજે પ્રભુજીતા પાય;
 ઇંદ્રાણી અપચ્છરા, કરજોડી ગુણ ગાય.
 નંદીસર દ્વીપે, મળી સુરવરની કોડ;
 અદ્વાધ મહોચ્છવ, કરે તે હોડાહોડ. ૨
 શત્રુજય શિખરે, જાણી લાલ અપાર;
 ચોમામું રહીયા, ગણધર મુનિ પરિવાર.
 ભવિયણને તારે, દેધ ધર્મ ઉપદેશ;
 દ્વંધ સાકરથી પણ, વાણી અધિક વિશેષ. ૩
 પોસહ પડિક્કમણું, કરીએ વ્રત પચ્ચખખાણું;
 આઠમ દિન કરીએ, અષ્ટ કર્મની હાણ.
 અષ્ટ મંગલ થાયે, દિન દિન કોડ કહ્યાણું;
 એમ સુખ સૂરિ કહે, જીવિત જન્મ પ્રમાણ. ૪

એકાદશીની થાય.

એકાદશી અતિ રૂઝડી, ગોવિંદ પૂજે નેમ;
 કોણ કારણ એ પર્વ મોહોદું, કહેા મુજશું તેમ.
 જિનવર કહ્યાણુંક અતિ ઘણાં, એકસો ને પચાસ;
 તેણું કારણ એ પર્વ મોહોદું, કરો મૌન ઉપવાસ. ૧

અગ્નીઆર શ્રાવક તણી પ્રતિમા, કહી તે જિનવર દેવ;
 એકાદશી એમ અધિક સેવો, વનગળા છમ રેવ.
 ચોવીશ જિનવર સયલ મુખકર, જેસા મુરતરૂ ચંગ;
 જેમ ગંગા નિર્મલ નીર જેહવો, કરો જિનશુ^૧ રંગ. ૨
 અગ્નીઆર અંગ લખાવીએ, અગ્નીઆર પાઠાં સાર;
 અગ્નીઆર કવલી વીંટણાં, ઠવણી પુંજણી સાર.
 ચાખખી ચંગી^૧ વિવિધ રંગી, શાસ્ત્રતણે અનુસાર;
 એકાદશી એમ ઉજવો, જેમ પામીએ લવપાર. ૩
 વર કમલ નયણી કમળ વચણી^૨, કમલ સુકોમળ કાય;
 ભુજ દંડ ચંડ અખંડ જેહને, સમરતાં મુખ થાય.
 એકાદશી એમ મન વશી, ગણી હુષ^૩ પંડિત શિશ;
 શાસન દેવી વિધન નિવારો, સંઘ તણાં નિશ દિશ^૪. ૪

શ્રી પર્યુષણની થોય.

મણિ રચિત સિંહાસન, ખેટા જગદાધાર;
 પર્યુષણ કેરો, મહિમા અગમ અપાર.
 નિજ મુખથી દાખી, સાખી સુરનર વૃંદ;
 એ પર્વ પર્વમાં, છમ તારામાં ચંદ. ૧
 નાગકેતુની પરે, કલપસાધના કીજે;
 પ્રત નિયમ આખડી, ગુરૂ મુખ અધિકી લીજે.
 હાય ભેદ પૂજા, દાન પંચ પ્રકાર;
 કર પડિકમણાં ધર, શિયલ અખડિત ધાર. ૨
 જે ત્રિકરણ શુદ્ધે, આરાધે નવ વાર;
 ભવ સાત આઠ નવ, શેષે તાસ સંસાર.

૧ રૂડી-મનોહર. ૨ કમળ જેવા મુખવાળી. ૩ સદામ.

સાહુ સ્વ શિરોમણિ, કદપસૂત્ર સુખકાર;
તે શ્રવણે સુણીને, સફલ કરો અવતાર. ૩
સહુ ચૈત્ય જીહારી, ખમત ખામણાં ઠીજે;
કરી સાહુમીવત્સલ, કુગતિ દ્વાર પદ દીજે.
અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ, ચિદાનંદ ચિત્ત લાઠ;
ધમ કરતાં સંઘને, શાસન દેવ સહાધ. ૪

શ્રી પર્યુષણની થાય.

વરસ દિવસમાં અપાઠ ચેમાસું, તેહમાં વળી ભાદરવો માસ,
આઠ દિવસ અતિ ખાસ;
પર્વ પજ્જીસણ કરો ઉદ્ધાસ, અઠ્ઠાઈધરનો ઠરવો ઉપવાસ,
પોસહુ લીજે ગુરૂ પાસ;
વડા કદપનો છટું કરીજે, તેહ તણે વખાણ સુણીજે,
ચૈદ સુપન વાંચીજે;
પડવેને દિન જન્મ વંચાય, ઓચ્છવ મહોચ્છવ મંગલ ગવાય,
વીર જિજ્ઞેસરરાય. ૧
ખીજ દિને દીક્ષા અધિકાર, સાંજ સમય નિરવાણ વિચાર,
વીર તણે પરિવાર,
ત્રીજ દિને શ્રાપાર્થ વિખ્યાત, વળી નેમીમરનો અવદાત,
વળી નવ ભવની વાત;
ચોવિશે જિન અંતર તેવીશ, આદિજિનેશ્વર શ્રીજગદીશ,
તાસ વખાણ સુણીશ,
ઘવલ મંગલ ગીત ગહૂંળી કરીએ, વળી પ્રભાષના નિત અનુસરીએ,
અદ્ભ તપ જ્ય વરીએ. ૨
આઠ દિવસ લગે અમર પળાવો, તેહ તણે પડહો વજ્રડાવો,
ધ્યાન ધરમ મન પ્રાવો;

સંવત્સરી દિન સાર કહેવાય, સંઘ ચતુર્વિધ ભેળો થાય,
 ખારશં સૂત્ર મુણાય;
 થિરાવલી ને સમાચારી, પટાવલી પ્રમાદ નિવારી,
 સાંભલજો નરનારી;
 આગમ સૂત્રને પ્રણમીશ, કદપસૂત્રશું પ્રેમ ધરીશ,
 શાસ્ત્ર સર્વે સુણીશ. ૩
 સત્તર ભેદી જિન પૂજા રચાવો, નાટક કેરા ખેલ મચાવો,
 વિધિશું સ્નાત્ર ભણાવો;
 આડંબરશું દેહરે જઠર્યે, સંવત્સરી પડિક્કમણું કરીએ,
 સંઘ સર્વને ખમીજે;
 પારણે સાહમિવચ્છલ કીજે, યથાશક્તિએ દાનજ દીજે,
 પુન્ય ભંડાર ભરીજે;
 શ્રી વિજયક્ષેમ સૂરિ ગણધાર, જસવન્તસાગર ગુરુ ઉદાર,
 જિણુંદસાગર જયકાર. ૪

શ્રી પર્યુપણની થાય.

પુન્યનું પોષણ પાપનું શોષણ, પર્વ પન્થુસણ પામીજી,
 કદપ ઘરે પધરાવો સ્વામી, નારી કહે શિશા નામીજી;
 કુંવર ગયવર ખંધ ચઢાવી, ઢોલ નિશાન વજડાવોજી,
 સદ્ગુરુ સંગે ચઢતે રંગે, વીર ચરિત્ર સુણાવોજી. ૧
 પ્રથમ વખાણે ધર્મ સારથિપદ, ખીજે સુપના ચારજી,
 ત્રીજે સુપન પાઠક વળી ચોથે, વીર જનમ અધિકારજી;
 પાંચમે દીક્ષા છૂંકે શિવપદ, સાતમે જિન ત્રેવીશજી,
 આઠમે થિરાવળી સંભળાવી, પિઉડા પૂરે જગીશજી. ૨
 છઠ્ઠુ અઠ્ઠમ અઠ્ઠાઈ કીજે, જિનવર ચૈત્ય નેમીજેજી,

૧વરશી પડિક્કમણું મુનિવંદન, સંઘ સયળ ખામીબેળ;
 આઠ દિવસ લગે અમર પળાવી, ઘન સુપાત્રે દીબેળ,
 ભદ્રબાહુ ગુરૂ વયણુ સુણીને, જ્ઞાન સુધારસ પીબેળ. ૩
 તીરથમાં વિમલાચળ ગિરિમાં, મેરૂ મહીધર^૨ જેમળ,
 મુનિવર માંહી જિનવર મહોરા, પર્વ પળુસણુ તેમળ;
 અવસર પામી સાહુમીવચ્છલ, બહુ પકવાન વડાઇ ઇ,
 ખિમાવિજય જિન દેવી સિદ્ધાઇ, દિનદિન અધિક વધાઇ. ૪

અથ ક્રોધની સજ્ઞાય.

કડવાં કૃણ છે ક્રોધનાં, જ્ઞાની એમ બોલે;
 રીસ તણા રસ જાણીએ, હલાહલ તોલે ॥ ૩૦ ॥ ૧ ॥
 ક્રોધે ક્રોડ પૂરવતાણું, સંજમ કૃણ જાય;
 ક્રોધ સહિત તપ જે કરે, તે તો લેખે ન થાય ॥ ૩૦ ॥ ૨ ॥
 સાધુ ઘણા તપીયો હતો, ધરતો મન વૈરાગ;
 શિષ્યના ક્રોધ થકી થયો, ચંડકોશીઓ નાગ ॥ ૩૦ ॥ ૩ ॥
 આગ ઉઠે જે ઘર થકી, તે પહેલું ઘર બાળે;
 જળનો જોગ જો નવિ મળે, તો પાસેનું પરજળે ॥ ૩૦ ॥ ૪ ॥
 ક્રોધતણી ગતિ એહવી, કહે કેવળનાણી;
 હાણુ કરે જે હેતની, જળવળે એમ જાણી ॥ ૩૦ ॥ ૫ ॥
 ઉઘ્યરત્ન કહે ક્રોધને, કાઢજો ગળે સાહી^૨;
 કાયા કરજો નિર્મળી, ઉપશમ રસ નાહી ॥ ૩૦ ॥ ૬ ॥

૧ સંવચ્છરી પ્રતિક્રમણ. ૨ પર્વત. ૩ પકડી.

અથ માનની સજ્જાય.

રે જીવ માન ન કીજીયે, માને વિનય ન આવે રે;
 વિનય વિના વિદ્યા નહીં, તે કિમ સમકિત પાવેરે ॥ ૨૦ ॥ ૧ ॥
 સમકિત વિણ ચારિત્ર નહીં ચારિત્ર વિણ નહીં મુક્તિરે;
 મુક્તિનાં સુખ છે શાશ્વતાં, તે કેમ લહીએ જીકિત રે ॥ ૨૦ ॥ ૨ ॥
 વિનય વડા સંસારમાં, ગુણમાંહે અધિકારીરે;
 માને ગુણ જાએ ગળી, પ્રાણી જે જે વિચારીરે ॥ ૨૦ ॥ ૩ ॥
 માન કર્યું જે રાવણે, તે તે રામે માર્યોરે;
 દુર્યોધન ગરવે કરી, અંતે સવિ હાર્યો રે ॥ ૪ ॥
 સુકાં લાકડા સારિખો, દુઃખદાયી એ ખોટારે;
 ઉદયરત્ન કહે માનને, દેજે દેશવટો રે ॥ ૨૦ ॥ ૫ ॥

અથ માયાની સજ્જાય.

સમકિતનું મૂળ જાણીએ જી, સત્ય વચન સાક્ષાત;
 સાચામાં સમકિત વસેજી, માયામાં મિથ્યાત્વરે ॥
 પ્રાણી મ કરીશ માયા લગાર ॥ ૧ ॥ એ આંકણી ॥
 મુખ મીઠા જીડો મનેજી, કુડ કપટનો રે કોટ;
 જીભે તે જી જી કરે જી, ચિત્તમાંહે તાકે ચોટ રે ॥ પ્રા૦ ॥ ૨ ॥
 આપ ગરજે આઘો પડે જી, પણ ન ધરે વિદ્યાસ;
 મનશું રાખે આંતરો જી, એ માયાનો પાશરે ॥ પ્રા૦ ॥ ૩ ॥
 જેહશું ખાંધે પ્રીતડી જી, તેહશું રહે પ્રતિકુળ;
 મેલ ન છડે મનતણો જી, એ માયાનું મૂળ રે ॥ પ્રા૦ ॥ ૪ ॥
 તપ કીધો માયા કરી જી, મિત્રશું રાખ્યો ભેદ;
 અહિં જિનેશ્વર જાણજે જી, તે પામ્યા સ્ત્રી વેદરે ॥ પ્રા૦ ॥ ૫ ॥

ઉદયરત્ન કહે સાંભળોજી, મેલો માયાની બુદ્ધ;
મુક્તિપુરી જવાતણે જી, એ મારગ છે શુદ્ધ રે ॥ પ્રા૦ ॥ ૬ ॥

અથ લોભની સજ્જાય.

તુમે લક્ષણ જો જો લોભનાંરે, લોભે મુનિજન પામે ક્ષોભનારે ॥
લોભે ડાહ્યા મન ડાહ્યા કરે રે, લોભે દુર્ધર પથે સંચરેરે ॥ તું
॥૧॥ તજે લોભ તેહનાં લઉં ભામણાં રે, વળી પાયે નમીને કરું
આમણાં રે ॥ લોભે મરજદા ન રહે કેહનીરે, તુમે સંગત મેલો
તેહની રે ॥ તુ૦ ॥ ૨ ॥ લોભે ઘર મેલી રણમાં મરેરે; લોભે
ઉંચ તે નીચું આચરે રે ॥ લોભે પાપ ભણી પગલાં ભરે રે,
લોભે અકારજ કરતાં ન આસરે રે ॥ તુ૦ ॥ ૩ ॥ લોભે મનહું
ન રહે નિર્મળું રે, લોભે સગપણ નાસે વેગળું રે ॥ લોભે ન રહે
પ્રીતિને પાવહું રે, લોભે ધન મેળે બહુ એકહું રે ॥ તુ૦ ॥ ૪ ॥
લોભે પુત્ર પ્રત્યે પિતા હણે રે, લોભે હત્યા પાતિક નવિ ગણે રે ॥
તે તો દામ તણે લોભે કરી રે, ઉપર મણિધર થાયે તે મરી રે ॥
તુ૦ ॥ ૫ ॥ જોતાં લોભનો થોભ દીસે નહીંરે, એવું સૂત્ર સિદ્ધાંતે
કહું સહી રે ॥ લોભે ચક્રી સુભૂમ નામે જીવો રે, તે તો સમુદ્ર-
માંહે ડુબી મુવો રે ॥ તુ૦ ॥ ૬ ॥ એમ જાણીને લોભને છ'ડજો રે,
એમ ધર્મશું મમતા મ'ડજો રે ॥ કવિ ઉદયરત્ન ભાષે મુદા રે,
વંદુ લોભ તજે તેહને સદા રે ॥ તુ૦ ॥ ૭ ॥

શ્રી અરણિક મુનિની સજ્જાય.

અરણિક મુનિવર ચાહ્યા ગાયરી, તડકે દાઝે શિશોજી^૧
પાય અણવાણે^૨રે વેલુ પરજલે, તન મુકુમાલ મુનીશોજી. અ૦ ૧

સુખ કરમાયુરે માલતી કુલ જ્યુ, ઉભો ગાખની હોઠાલ;
 ખરે ખપારે દીઠા એકલો, મોહી માનની દીઠાલ. અ૦ ૨
 વયણ રંગીલીરે નયણે વીંધિયો, ઋષિ થ'બ્યો તેણે ઠાણેલ;
 દાસીને કહે જરે ઉતાવળી, ઋષિ તેડી ઘર આણેલ. અ૦ ૩
 પાવન કીજેરે ઋષિ ઘર આંગણુ, વહોરો મોદક સારોલ;
 નવજોખન રસ કાયા કાં દહો, સફલ કરો અવતારોલ. અ૦ ૪
 ચંદ્રવદનીએ' ચારિત્રથી ચૂક્યો, સુખ વિલસે દિન રાતોલ;
 એઠો ગાખેરે રમતો સોગઠે, તવ દીઠી નિજ માતોલ. અ૦ ૫
 અરણિક અરણિક કરતી મા ફરે, ગલીયે ગલીયે ખજારોલ;
 કહો કોણે દીઠારે મારો અરણીયો, પુ'ઠે લોક હજારોલ. અ૦ ૬
 હું કાયર છુ'રે મોરી માવડી, ચારિત્ર ખાંડાની ધારોલ;
 ધિક્ધિક્ વિષયારે મારા જીવને, મેં કીધો અવિચારોલ. અ૦ ૭
 ગાખથી ઉતરીરે જનનીને પાય પડ્યો, મનશું લાજ્યો અપારોલ;
 વચ્છ તુજ ન ઘટેરે ચારિત્રથી ચૂકવું, જેથી શિવ સુખ સારોલ. અ૦ ૮
 એમ સમજવીરે પાછા વાળીયો, આણ્યો ગુરૂની પાસોલ;
 સદ્ગુરૂ શીખ દીએરે ભલીપરે, વૈરાગ્યે મન વાશ્યોલ. અ૦ ૯
 અગ્નિ ધીખ'તીરે શિલા ઉપરે, અરણિકે અણસણ કીધુંલ;
 રૂપવિજય કહે ધન્ય એ મુનિવરૂ, જેણે મનવાંછિત લીધુંલ. અ૦ ૧૦

અથ આઠ મહની સજ્જાય.

મદ આઠ મહા મુનિ વારીએ, જે દુર્ગતિના દાતારોરે;
 શ્રી વીર જિજ્ઞેસર ઊપદીશે, ભાખે સોહમ ગણધારોરે. મદ૦ ૧
 હાંજી જાતિનો મદ પહેલો કહ્યો, પૂવે' હરિકેશીએ કીધારે;
 જઘ ચંડાળ તણે કુલ ઉપનો, તપથી સવિ કારજ સીધારે. મદ૦ ૨

હાંજી કુળમદ બીજે દાખીયા, મરિચી ભવે કીધો પ્રાણીરે;
 કોડા કોડી સાગર ભવમાં ભગ્યો, મદ મ કરો ઇમ મન જાણીરે. મદ૦૩
 હાંજી બળમદથી દુઃખ પામીયા, શ્રેણિક વસુભૂતિ જીવેરે;
 જઈ ભોગવ્યાં દુઃખ નરકતણાં, મુખ પાડંતા નિત્ય રીવેરે. મદ૦૪
 હાંજી સનતકુમારે નરેસર, સુર આગળ રૂપ વખાણ્યુરે;
 રોમ રોમ કાયા બગડી ગઈ, મદ ચોથાનું એ ટાણુરે. મદ૦ ૫
 હાંજી મુનિવર સંજમ પાળતાં, તપનો મદ મનમાં આધેરે;
 થયા કુરગડુ ઋષિ રાજ્યા, પામ્યા તપનો અંતરાયેરે મદ૦ ૬
 હાંજી દેશ દશારણનો ધણી, રાય દશારણભદ્ર અભિમાનીરે;
 ઇંદ્રની ઋદ્ધિ દેખી બુઝીયા, સંસાર તણ થયો જ્ઞાનીરે. મદ૦ ૭
 હાંજી સ્થૂલભદ્રે વિધાનો કર્યો, મદ સાતમે જે દુઃખદાધરે;
 શ્રુત પૂરણ અર્થ નવિ પામિયા, જૂઓ માન તણી અધિકાધરે. મ૦૮
 હાંજી રાય સુભૂમ ખટખડનો ધણી, લાભનો મદ કીધો અપારરે;
 હુયગય રથ સવિ સાયર ગણ્યું, ગયો સાતમી નરક મળરરે. મ૦૯
 એમ તન ધન જોખન રાજનો, મ ધરો મનમાં અહંકારેરે;
 એહ અધિરે અસત્ય સવિ કારમું, ક્ષણમાં વિણસે બહુ વારેરે. મ૦૧૦
 મદ આઠ નિવારો વ્રતધારી, પાળો સંજમ સુખકારેરે;
 કહે માનવિજય તે પામશે, અવિચળ પદવી નરનારીરે. મદ૦ ૧૧

અથ શીખામણની સજ્ઞાય.

જીવ વાડું છું મોરા વાલમા, પરનારીથી પ્રીતિ મ જોડ;
 પરનારીની સંગત નહીં ભલી, તારા કુલમાં લાગશે ખોડ. જી૦ ૧

૧ શ્રેણિક રાજનો જીવ. ૨ રાડો (કશ્ણા જનક). ૩ સ્વેતકર્ષ-
 આપ બડાઈ કર્યાનાં રૂળ જૂઓ.

જીવ આ સંસાર છે કારમો^૧, દીસે છે આળપપાળ;
 જીવ એહવું જાણી ચેતજે, આગળ માછીડ નાખી છે જાળ. ૭૦ ૨
 જીવ માતાપિતા ભાઈ બેનડી, સહુ કુટુંબ તણે પરિવાર;
 જીવ વેતી વારે સહુ સગું, પછી લાંબા કીધા જૂહાર. ૭૦ ૩
 ડહલી લગે સગી અંગના^૨, શેરી લગે સગી માય;
 જીવ સીમ લગે સાજન ભલો, પછી હુંસ એકીલો જાય. ૭૦ ૪
 જીવ જાતાં થકાં નવી જાણીયું, નવી જાણ્યો વાર કુવાર;
 જીવ ગાહું ભરીયું ઈંધણે, વળી ખોખરી હાંડલી સાર. ૭૦ ૫
 જીવ આઠમ પાખી ન આળખી, જીવ ખહુલાં કીધાં પાપ;
 જીવ સુમતિવિજય મુનિ એમ ભણે, જીવ આવાગમન નિવાર. ૭૦૬

અથ આપસ્વભાવની સજ્જાય.

આપ સ્વભાવમારે, અવધુ સદા મગનમેં રહના;

જગત જીવ હે કર્માધિના^૩, અચરિજ કહ્યુઅ ન લીના. ॥ આ૦ ॥ ૧

તુમ નહીં કેરા કોઈ નહીં તેરા, કયા કરે મેરા મેરા.

તેરા હે સો તેરી પાસે, અવર સખ અનેરા.

॥ આ૦ ॥ ૨

વપુ^૪ વિનાશી તું અવિનાશી, અખ હે ઈનકા વિલાસી:

વપુ સંગ જખ દુર નિકાસી, તખ તુમ શિવકા વાસી. ॥ આ૦ ॥ ૩

રાગ ને રીસા દાય ખવીસા, એ તુમ દુઃખકા દીસા;

જખ તુમ ઈનકું દૂર કરીસા તખ તુમ જગકા ઇસા.^૬ ॥ આ૦ ॥ ૪

પરકી આશા સદા નિરાશા, એ હે જગજન પાસા;

તે કાટનકું કરો અભ્યાસા, લહો સદા સુખવાસા. ॥ આ૦ ॥ ૫

૧ ખોટો-અસાર. ૨ સ્ત્રી. ૩ કર્મને વશ પડેલા. ૪ શરીર. ૫ શ-

રીર મમતાને જ્યારે સર્વથા ટાળે-દૂર કરે. ૬ નાયક-પરમેશ્વર.

કબ્હીક કાજ કબ્હીક પાજ, કબ્હીક હુવા અપબ્રાજ;^૧
કબ્હીક જગમેં કીર્તિ ગાજ, સખ પુદ્ગલકી બાજ. ॥ આ૦ ॥ ૬
શુદ્ધ ઉપયોગ ને સમતા ધારી, જ્ઞાન ધ્યાન મનોહારી;
કર્મ કલંકકું દૂર નિવારી, જીવ વરે શિવ નારી. ॥ આ૦ ॥ ૭

શ્રી પ્રદેશી રાજની સજ્જાય.

શ્રી શંખેશ્વરં પ્રણમું^૧ પાસ, પ્રગટ પ્રભાવી પૂરે આશ;
સાધુશિરોમણિ કેશિકુમાર, મહામુનિવર મોટા ગણધાર. ॥ ૧ ॥
સેતંબી^૨ નગરિસમોસરે, પ્રશ્ન દસ પરદેશી કરે;
સાંભળો સુર નરગ સંદેહ, પિતા અધરમી માહરો બેહ. ॥ ૨ ॥
પાપ કરી નરગે તે ગયો, પાછો મુજ આવી નવિ કહ્યો;
કેશી કહે નગરમંડાણ, સૂરિકંતા નારિ સુબાણ. ॥ ૩ ॥
સેવંતી દીઠી વ્યભિચાર, તું કાં ન દીએ જાવા જર;
તિમ તેહને ન દીએ આવવા, પરમાધામી નરગે એહવા. ॥ ૪ ॥
વળી નૃપ કહે નથી સુરલોક, માતા માહરી ધરમીસલોક;
ગઈ સરગે આવી નવિ કહ્યું, પુણ્યથકી ફલ એમ એ લહ્યું. ॥ ૫ ॥
ગુરુ કહે જાચ તું મજ્જન કરી, દેવકુલે સુચી વસ્ત્ર ધરી;
કોઈક શ્વપચ તેડે નવિ જાચ, તિમ સુર નાવે સુખ મહિમાય. ॥ ૬ ॥
વલી સંશય મુજ જીવ સુરંગ, ચોર ગ્રહી અથ કોઠી અભંગ;
ઘાલી જોયો નવિ દીઠો જીવ, કિહાં ગયો ગુરુ કહે સુણ પારથીવ^૫ ॥ ૭ ॥
ભૂમિઅહ^૬ પેસી કોઈ દોલ, તાડે^૭ શબ્દ સુણાય અતોલ;
કુણ મારગે તે શબ્દ નીકળ્યો, તિમ જીવ વાયુસમો અટકળ્યો. ॥ ૮ ॥

૧ નિબ્રંછના લાયક. ૨ શ્વેતાંબિકા. ૩ (સ્નાન કરી) સારાં વસ્ત્રો.
પહેરીને દેવમંદિરે (જાચ). ૪ તે વખતે કોઈ ચંડાળ તને તેડવા આવે
તો તું જેમ ન જાચ. ૫ હે રાજ તું સાંભળ. ૬ ભોંયરામાં. ૭ વગાડે.

વળી કહે તિહાં કીડા ઉપન્યા, જીવ ક્યે^૧ મારગ નિપન્યા;
 ગુરૂ કહે લોહખંડ તાપવ્યો, અગનિ ક્યે છિદ્ર માંહે ઠવ્યો ॥ ૯ ॥
 વન્હી જીમ પઘટા લોહમાંહિ, તિમ જીવ ઉપન્યા કોઠીમાંહિ;
 વળી ભૂપતિ કહે વૃદ્ધ યુવાન, નાખે ખાણુ ધરી એક તાન. ॥૧૦॥
 એક આસન એક દૂરે જાય, સરિખો જીવ તો અંતર કાંધ;
 જીવ પદારથ ઇમ નહીં મહી, ગુરૂ કહે સુણ રાજન ગહગહી ॥૧૧॥
 તનુ ઉપગરણુ સવિ જૂનાં થયા, સરિખા જીવ પણુ કરમે અહ્યા;
 વળી કહે એક દિન ચેર ઝાલીઓ, શૂલારોપ કરી ઉતારિઓ. ॥૧૨॥
 હિંસી તોદ્યો સરિખો થયો, જીવ અજીવ અધિકો નવિ લહ્યો;
 ગુરૂ કહે દટા વાયે ભયો, ઠાણો તોદ્યો સમ ઉતર્યો. ॥ ૧૩ ॥
 તિમ એ જીવ ગુરૂ લઘુ નવિ હોય, વળી રાજા જપે ગુરૂ જોય;
 ચેર અહી જોયો વધ કરી, ખંડાખંડ કરી ફિરી ફિરી. ॥ ૧૪ ॥
 નવિ લાધ્યો તે જીવ સુજાણુ, ક્યો નિશ્ચય મેં જીવ અઠાણુ;
 ગણુધર કહે અરણી^૧ પાપાણુ, અગ્નિમાંહિ અછે તૃપ જાણુ. ॥ ૧૫ ॥
 નવિ દીસે તે ખાહિર મહી, જીવ અછે પણુ દીસે નહીં;
 જપે ભૂપતિ ઘટ પટ થંભ, દીસેછે પણુ જીવ અચંભ. ॥ ૧૬ ॥
 કાં નજર નાવે તે જીવ, તેણુ મુજ મન સંશય અતીવ;
 આચારજ કહે સાંભલ ભૂપ, તરૂ હાલે છે વાયુ સરૂપ. ॥ ૧૭ ॥
 તરૂ દીસે નવિ દીસે વાય, એહુ સરૂપી જીવ કહેવાય;
 કહે નરપતિ કુંજર કુંથુઆ, સરીખા જીવ તો કાં જુજુઆ. ॥૧૮॥
 એક મોટો એક લઘુતર હોય, એ સંશય મુજ હઈડ જોય;
 ગણુધર કહે દીવો ગૃહમાંહિ, અજુઆણુ કરે સઘળે ત્યાંહિ ॥૧૯॥
 કુંડક મહેદ્યો તવ તિહાં, અજુઆણુ વ્યાપે વળી જીહાં;
 તિમ એ જીવ તનુ વ્યાપી રહ્યો, ગુરૂલઘુ કાયાએ તિમ લહ્યો. ॥૨૦॥

- દસમું પ્રશ્ન પૂછે નૃપ વલી, સાંભળો ગણનાયક મનરુદ્ધી;
 પેઢીગત કિમ મુકું ધર્મ, હોએ લાજ મુજ લાગે શર્મ. ॥ ૨૧ ॥
- ગુરૂ કહે વ્યાપારી જીમ કોય, વ્યાપારે પોહોંચે તું જોય;
 લોહખાણી દુષ્ટી તે ભરે, વળી તિહાંથી આઘા સંચરે. ॥ ૨૨ ॥
- ત્રાંબુ દુષ્ટી છંડી લોહ, એક ન છંડે આણી મોહ;
 રૂપું હેમ રચણ ઇમ લીએ, એક ન છંડે લોહું લીએ. ॥ ૨૩ ॥
- ઘરે આવ્યા તે લીલા કરે, લોહખાણક તે દુષ્ટીઓ કરે;
 તિમ કુમત છંડી આપણો, કહેણ કરો અમ જીમ સુખ ઘણો ॥૨૪॥
- તેહ વચન નિજ હુઠે ધરે, ગુરૂ વંદી ચરણે અણુસરે;
 સામી તેં મુજ તાર્યો આજ, એસાર્યો શિવપુરને રાજ ॥ ૨૫ ॥
- ખાર પ્રત ગુરૂકને ઉચરી, શુદ્ધશ્રાવકતા પ્રત આદરી;
 પહેલે દેવલોકે થયો દેવ, સુચારિ નામ કરે સુરસેવ. ॥ ૨૬ ॥
- અવધિ કરી જોઇ જિનસંગ, ખત્રીસખંદ્ર નાટક ઉછરંગ;
 કરી વીરજિન વંદી જાય, ગૌતમ પૂછે પ્રણમી પાય. ॥ ૨૭ ॥
- સામી એ કુણ કિમ પામી ઋદ્ધિ, સકલ વાત કહી સુપ્રસિદ્ધિ;
 એક ભવાંતર મુગતિ જશે, અવિચલ સુખ પૂરાં પામશે. ॥ ૨૮ ॥
- રાયપસેણીમાંહિ અધિકાર, જોઇ કીધો એહ વિચાર;
 અધિકું આશું જે અહીં હોય, પંડિત જન શુદ્ધ કરજો સોય. ॥૨૯॥
- ગુરૂનામે લહીએ ગહગદ્, ગુરૂનામે લહીએ શિવવદ્;
 એહવા ગુરૂની સેવા મિલે, તે મનવંછિત આશા ફલે. ॥ ૩૦ ॥
- સંવત સત્તર પણવીસો સાર, આસાહ સુદિ તેરસ રવિવાર;
 શ્રીજયવિજયપંડિતમુપસાય, મેરૂવિજય રંગે ગુણુગાય. ॥ ૩૧ ॥

શ્રી સ્થાપના કુલક સંજ્ઞાય.

- પૂરવ નવમાંથી ઉદ્ધરી, જિમ ભાષે શ્રીભદ્રબાહુ^૧રે;
સ્થાપના કલ્પ^૨ અમે કહું, તિમ સાંભળજો સહુ સાહુરે. ૧
- પરમ ગુરૂ વયણે મન દીજે, તો સુરતરૂ કૃણ લીજે. એ ટક.
લાલ વરણ જે થાપના, માંહે રેખા શ્યામ તે જોયરે;
આયુ જ્ઞાન બહુ સુખ દીએ, તે તો નીલકંઠ^૩ સમ હોયરે. ૨
- પીત વરણ જે થાપના, માંહે દીસે ખિંદુ તે શ્વેતરે;
તેહ પખાલી પાદએ, સર્વી રોગ વિલયનો હેતરે. ૩
- શ્વેત વરણ જે થાપના, માંહે પીત ખિંદુ તસ હોયરે;
નયન રોગ છાંટે ટ્પે, પીતાં ટ્પે શૂલ શરીરરે. ૪
- નીલ વરણ જે થાપના, માંહે પીત ખિંદુ તે સારે:
તેહ પખાલી પાદએ, હોય અહિ^૩ વિષને ઉતારે. ૫
- ટાળે વિશૂચિકા રોગ જે, ઘૂત લાભ દીએ ઘૂતવત્તરે;
રક્ત વર્ણ પાસે રહો, મોહે માનવી કેરાં મત્તરે. ૬
- શુદ્ધ શ્વેત જે થાપના, માંહે દીસે રાતી રેખરે;
ડંકથકી વિષ ઉતરે, વળી સિએ કાર્ય અશેષરે ૭
- અર્ધ રક્ત જે થાપના, વળી અર્ધ પીત પુરિપુષ્ટરે;
તેહ પખાળી છાંટીએ, હુરે અક્ષિ^૪રોગને દુષ્ટરે. ૮
- જખૂવર્ણ જે થાપના, માંહે સર્વ વર્ણનાં ખિંદુરે;
સર્વ સિદ્ધિ તેહથી હોયે, મોહે નરનારીના વૃંદરે. ૯
- જાતિ પુખ્પ સમ થાપના, સુતવંશ વધારે તેહરે;
મોર પિચ્છ સમ થાપના, વંછિત દીએ ન સંદેહરે. ૧૦

૧ ચૌદ પૂર્વધર યુગ પ્રધાન શ્રીમાન યશોભદ્રસરીશ્વરના પટોધર શિ-
ષ્યરત્ન. ૨ સ્થાપનાચાર્ય તરીકે જે અક્ષ (ગોળ શંખ—દક્ષિણાવર્ત) શ-
ખવા ફરમાવેત્ર છે તેના ગુણનું જેમાં પ્રતિપાદન કરવામાં આવે છે તે
અંથ. ૩ મહાદેવ સદશ. ૪ સર્પ. ૫ ધીવર્ણી સ્થાપના. ૬ નેત્ર.

સિદ્ધિ કરે ભય અપહરે, પારદ ^૧ સમ ખિંદુ તે શ્યામરે;	
મધક સમ જે થાપના, તે ટાળે અહિ વિષ દામરે.	૧૧
એક આવતે સુખ દીએ, બેહુ આવતે ભંગરે;	
ત્રિહું આવતે માન દે, ચિહું આવતે નહિ રંગરે.	૧૨
પંચ આવતે ભય હરે, છ આવતે દીએ રોગરે;	
સાત આવતે સુખ કરે, વળી ટાળે સઘળા રોગરે.	૧૩
વિષમાવતે સુખ ફળ ભલું, સમ આવતે ફળ હીનરે;	
ધર્મ નાશ હોય તેહથી, એમ ભાષે તત્ત્વ પ્રવીણરે.	૧૪
જેહ વસ્તુમાં થાપિયે, દક્ષિણ આવતે તેહરે;	
તે અખૂટ સઘળું હોયે, કહે વાચક યશ ગુણગેહરે. -	૧૫

અથ ગહુલી.

રાગ—ધોલ.

બેની સંચરતાંરે સંસારમાં, બેની સહગુરૂ ધર્મ સંજોગ
વધાયો ગહૂંઅલીરે, બેની સદહણા જિન શાસનનીરે,
બેની પૂરણુ પુણ્ય સંજોગ ॥ ૫૦ ॥ ૧ ॥

બેની શમ સંતાપ સાડી બનીરે, બની નવ બ્રહ્મ નવરંગ ઘાટાવ૦ ॥
બેની તપ જપ ચોખા ઉજળારે, બેની સત્યવ્રત વિનય સુપાટ ॥૫૦॥૨॥
બેની સમકિત સોવન ધાળમાંરે, બેની કનક કચોલે ચંગ ॥ ૫૦ ॥
બેની સંવર કરો શુભ સાર્થીયોરે, બેની આણા તિલક અભંગ ॥૫૦॥૩
બેની સમિ ત ગુપ્તિ શ્રીફળ ધરોરે, બેની અનુભવ કુંકુમ ધોલ ॥૫૦॥
બેની નવ તત્ત્વ હાર હૃદયે ધરોરે, બેની ચરચો ચંદન રંગરોલા ॥૫૦॥૪
બેની ભવજળ જેહમાં ભેદીયેરે, બેની વિવેક વધાયો શાલ ॥૫૦॥
બેની વીર કહે જિન શાસનેરે, બેની રહેતાં મંગળમાળ ॥૫૦॥૫॥

અથ ચૂનડી.

હાંજી સમકિત પાળો કપાસનો, હાંજી પીંજણ પાપ અઠાર;
 હાંજી સૂત્ર ભલુરે સિદ્ધાંતનું, હાંજી ટાળો આઠ પ્રમાદ,
 હાંજી શીયલ સુરંગી ચૂનડી. ॥ ૧ ॥
 હાંજી ત્રણ ગુપ્તિ તણો તાણો, હાંજી નલીય ભરી નવ વાડ;
 હાંજી વાણો વણારે વિવેકનો, હાંજી ખેમા ખૂંટીય ખાડ ॥૨॥હાંજીશી॥
 હાંજી મૂલ ઉત્તર ગુણ ઘૂવરા, હાંજી છેડા વણોને ચાર;
 હાંજી ચારિત્ર ચંદા વચ્ચે ધરો, હાંજી હંસક મોર ચકોર ॥હાંજીશી॥૩
 હાંજી અજબ બિરાજે ચૂનડી, હાંજી કહો સખી કેટલું મૂલ્ય;
 હાંજી લાખે પણ લાભે નહિ, હાંજી એહ નહીં સમતોલ ॥હાંજીશી॥૪
 હાંજી પહેલી ઓઠી શ્રી નેમજી, હાંજી ખીજી રાજીલ નેડ;
 હાંજી ત્રીજી ગજ સુકુમાલજી, હાંજી ચોથી સુદર્શન શેઠ ॥હાંજીશી॥૫
 હાંજી પાંચમી જંબુ સ્વામિને, હાંજી છઠ્ઠી ધન્નો અણગાર;
 હાંજી સાતમી મેઘ મુનીસરૂ, હાંજી આઠમી અવતિ સુકુમાર ॥હાંજીશી॥૬
 હાંજી સીતા કુંતા દ્રૌપદી, હાંજી દમયંતી ચંદનખાલ;
 હાંજી અંજના ને પદ્માવતી, હાંજી શીયલવતી અતિસાર ॥હાંજીશી॥૭
 હાંજી અજબ બિરાજેરે ચૂનડી, હાંજી સાધુનો શણગાર;
 હાંજી મેઘ મુનીસ એમ ભખે, હાંજી શીયલ પાલો નરનાર.
 હાંજી શીયલ સુરંગી ચૂનડી. ૮

॥ અથ પચ્ચપ્રતિક્રમણુ વિધિ ॥

પ્રથમ દૈવસિક પ્રતિક્રમણુમાં વંદિતુ કહી રહિયે ત્યાં સુધી સર્વ કહેવું; પણ ચૈત્યવંદન સકલાહૃતયું કહેવું અને થાયો સ્ના- તસ્થાની કહેવી. પછી ખમાસમણુ દધને “ દૈવસિચ્ચ આલોચ્ચ પ- ડિક્કંતા ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન ! પચ્ચપ્પમુહુપત્તિ પડિલેહુ ? ઇચ્છ” એમ કહી મુહુપત્તિ પડિલેહુવી, પછી વાંદણાં યે દેવાં, પછી ઇચ્છાકારેણુ સંદિહં ભગં અબ્ભુક્કિચ્છોહં સંખુદ્ધાખામણુણું અ- ળિભંતર પચ્ચપ્પચ્ચં ખામેઉં ? ઇચ્છં ખામેમિ પચ્ચપ્પચ્ચં, ‘પનરસ દિવસાણું, પનરસ રાઘઆણું, જંકિંચિ અપત્તિયં કહી, ઇચ્છા- કારેણુ સંભગં પચ્ચપ્પચ્ચં આલોઉં ? ઇચ્છં આલોએમિ જો મે પચ્ચપ્પચ્ચો અઘચ્ચારો કચ્છો કહી “ ઇચ્છાકારેણુ સંદિહં ભગં પચ્ચપ્પ અતિચાર આલોઉં ? ઇચ્છ” એમ કહી અતિચાર કહિયે. પછી “એવંકારે શ્રાવકતણે ધર્મે શ્રીસમકિત મૂલ ખા. વ્રત એકસો ચાવીશ અતિચાર માંહે જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાંહે સૂક્ષ્મ ખાદર જાણતાં અજાણતાં હુચ્છો હોય, તે સંવે હું મને વચને કા- ચાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં ” કહી “ સંવરસવિ પચ્ચપ્પચ્ચ દુ- ચ્ચિચ્ચિત્તચ્ચ, દુબ્ભાસિચ્ચ, દુચ્ચિચ્ચિત્તચ્ચ, ઇચ્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન ! રઘચ્છં તરસ મિચ્છામિદુક્કડં ” કહી, “ ઇચ્છકારિ ભગવન ! પસા- ચકરી પચ્ચપ્પતપ પ્રસાદ કરોજી. ” એમ ઉચ્ચાર કરીને આવી રીતે કહિયે: “ ચઉત્થેણું, એક ઉપવાસ, યે આયંખિલ, ત્રણ નીવિ, ચાર એકાસણાં, આઠ યેઆસણાં, યે હજાર સજ્ઞાય યથારક્કિ તપ કરી પહોંચાડયો. ” પછી પ્રવેશ કર્યો હોય તો, ‘ પઘક્કિચ્છો ’ કહીએ અને કર્યો હોય તો ‘ તહાત્ત ’ કહીએ, તથા ન કર્યો

૧ એક પચ્ચપ્પાણું (અંતોપચ્ચપ્પરસ) પનરસરાઈદિઆણું. ૨ ગુરુ પડિક્કમેહ કહે પછી. ૩ તપ.

હોય તો અણખોદ્યા^૧ રહીએ. પછી વાંદણાં એ દેવાં. પછી “ ઇ-
ચ્છાકાં અખભુક્તિઓડહું પત્તેઅખામણેણું અખિભંતરપખિખઅં
ખામેઉં ? ઇચ્છં ખામેમિ પખિખઅં. પનરસ દિવસાણું પનરસ
રાઇઆણું જંકિચિ અપત્તિયં૦ કહી વાંદણાં એ દેવાં. પછી દેવ-
સિઅ આલોઇઅ પડિક્કંતા ઇચ્છાકાં સંદિં ભગવત્૦ પખિખઅં
પડિક્કમુ^૩? સમ્મં પડિક્કમામિ ઇચ્છં એમ કહી કરેમિભંતે સામાઇયં૦
કહી, ઇચ્છામિ પડિક્કમિઉં જે મે પખિખઓં કહેવું. પછી ખમા-
સમણ દઇ ઇચ્છાકારેણ સંદિં પખિખસૂત્ર કહું ? એમ કહી નવકાર
ગણી સાધું હોય તો પખિખસૂત્ર કહે અને સાધું ન હોય તો ત્રણ
નવકાર ગણીને શ્રાવક વંદિતુ કહે. પછી સુઅદેવયાની થાય કહેવી.
પછી હેઠા ખેસી જમણે દિવ્યણ ઉભો રાખી, એક નવકાર ગણી,
કરેમિભંતે૦ ઇચ્છામિ પડિં કહી વંદિતુ કહેવું. પછી કરેમિ ભંતે૦
ઇચ્છામિ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં જે મે પખિખઓં તસ્સ ઉત્તરીં અ-
ત્તથં૦ કહીને ખાર લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો. તે લોગસ્સ અં-
દેસુ નિમ્મલયરા સુધી કહેવા, અથવા અડતાળીશ નવકારનો કાઉ-
સ્સગ્ગ કરી પારવો, પારીને પ્રકટ લોગસ્સ કહી, મુહપત્તિ પડિ-
લેહીને, વાંદણાં એ દેવાં. પછી ‘ ઇચ્છાકાં અખભુક્તિઓડહું સમત-
ખામણેણું અખિભંતર પખિખઅં ખામેઉં ? ઇચ્છં ખામેમિ પખિખ-
અં, એકપખખાણું, પનરસ રાઇઆણું પનરસદિવસાણું જંકિચિ
અપત્તિઅં૦’ કહી, પછી ખમાસમણ દઇને ઇચ્છાકાં પખિખ ખા-
મણા ખામું ? એમ કહી ખામણાં ચાર ખામવાં. પછી દેવસિ પ્રતિ-
કમણમાં વંદિતુ કહ્યા પછી એ વાંદણાં દઇએ ત્યાંથી તે સામાયિક
પારીએ ત્યાં સુધી સર્વ દેવસીની પેઠે જાણવું, પણ સુઅદેવયાની

૧ યથાશક્તિ કેટલાક ખોલે છે. ૨ એક પખખાણું પનરસ દિવસાણું
પનરસરાઇઆણું. ૩ પખિખઅં પડિક્કમાવેહ ! ગુરૂ કહે ‘ સમ્મં પડિક્કમેહ’
શિષ્ય કહે ‘ ઇચ્છં, સમ્મં પડિક્કમામિ.’

થાયને ઠેકાણે જ્ઞાનાદઃની થાયો કહેવી, સ્તવન અન્વિતશાંતિનું કહેવું. સન્નિધાયને ઠેકાણે ઉવસગ્ગહરં તથા સંસારદાવાની થાયો ચાર કહેવી અને લઘુશાંતિને ઠેકાણે મ્હોટી શાન્તિ કહેવી.

॥ ધતિઃપચ્ચિખપ્રતિક્રમણુ વિધિ.

॥ અથ ચઉમાસી પ્રતિક્રમણુ વિધિઃ ॥

એમાં ઉપર કહ્યા મુજબ પચ્ચિખની વિધિ પ્રમાણે કરવું પણ એટલું વિશેષ જે ખાર લોગસ્સના કાઉસ્સગ્ગને ઠેકાણે વ્રીશ લોગસ્સને કાઉસ્સગ્ગ કરવો અને પચ્ચિખના શબ્દને ઠેકાણે ચઉમાસીનો શબ્દ કહેવો તથા તપને ઠેકાણે “ છકુણું, જે ઉપવાસ, ચાર આયંખિલ, છ નીવિ, આઠ એકાસણાં, સોળ ખેઆસણાં, ચાર હજાર સન્નિધાયં ” એ રીતે કહેવું ॥ ધતિ ॥

॥ અથ સંવત્સરી પ્રતિક્રમણુ વિધિ ॥

એમાં પણ ઉપર લખ્યા મુજબ પચ્ચિખની વિધિ પ્રમાણે કરવું; પણ એટલું વિશેષ જે ખાર લોગસ્સના કાઉસ્સગ્ગને ઠેકાણે ચાળીશ લોગસ્સ અને એક નવકાર અથવા એકસો અને સાઠ (એકસઠ) નવકારને કાઉસ્સગ્ગ કરવો અને તપને ઠેકાણે “ અક્રમભત્તં, ત્રણ ઉપવાસ, છ આયંખિલ, નવ નીવિ, ખાર એકાસણાં, ચાવીશ ખેઆસણાં અને છ હજાર સન્નિધાયં ” એ રીતે કહેવું. અને પચ્ચિખના શબ્દને ઠેકાણે સંવત્સરીનો શબ્દ કહેવો.

॥ ધતિ સંવત્સરી પ્રતિક્રમણુ વિધિઃ ॥

*પોસહ લેવાની વિધિ.

પ્રથમ ખમાસણ દઈ, પ્રકટ લોગરસ કહેવા પર્યંત ધરિયાવહિ પડિઠ્ઠી, “ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન ! પોસહ મુહુપત્તિ પડિ-લેહુ ?” એમ બોલી, ગુરૂ આદેશ આપે એટલે “ ઇચ્છ” કહીને મુહુપત્તિ પડિલેહવી. પછી ખમા ૨ “ ઇચ્છાં પોસહ સંદિસાહુ ?” “ ઇચ્છ” ખમા “ ઇચ્છાં પોસહ ઠાઉ ?” પછી ‘ ઇચ્છ’ કહી બે હાથ જોડી નવકાર ગણી, “ ઇચ્છકારિ ભગવન પસાય કરી પોસહદંડક ઉચ્ચરાવોજી ” કહેવું એટલે ગુરૂ પોસહની કરમિભંતે ઉચ્ચરાવે.

પછી ખમાસમણ દઈ “ ઇચ્છાં સામાયિક મુહુપત્તિ પડિ-લેહુ ?” “ ઇચ્છ” કહી, મુહુપત્તિ પડિલેહીને, ખમા “ ઇચ્છાં સામાયિક સંદિસાહુ ?” “ ઇચ્છ”, કહી ખમા “ ઇચ્છાં સંદિં ભગં સામાયિક ઠાઉ ?” “ ઇચ્છ” કહી બે હાથ જોડી નવકાર ગણી “ ઇચ્છકારી ભગવન પસાય કરી સામાયિકદંડક ઉચ્ચરાવોજી ” કહેવું. ગુરૂ ‘ કરમિ ભંતે સામાયયં ’ નો પાઠ કહે. પછી ખમા

* ધર્મની પુષ્ટિને જે ધારણ કરે તેને “પૌપધ” કહીએ, શ્રાવકના આર વ્રતમાં એ અગ્યારમું વ્રત છે. અષ્ટમી ચતુર્દશી-વિગેરે પર્વ તિથિને દિવસે ચાર પહોરનો અથવા આઠ પહોરનો કરવામાં આવે છે, તે પૌપ-ધના મુખ્ય ચાર ભેદ છે. ૧ આહાર પોસહ-ઉપવાસ વિગેરે તપ કરવો તે. ૨ શરીર સત્કાર પોસહ-શરીરની સ્નાન વિલેપનાદિવડે વિમૂષા-સત્કાર ન કરવો તે. ૩ બ્રહ્મચર્ય પોસહ-શિયળ પાળવું તે અને ૪ અવ્યાપાર પોસહ-સાવધ વ્યાપાર સર્વનો ત્યાગ કરવો તે. આ ચારે પ્રકારના પોસહના દેશથી અને સર્વથી એમ બે બે ભેદ થતાં મુખ્ય આઠ ભેદ થાય છે અને સંયોગી ભેદ ૮૦ થાય છે. પરંતુ પૂર્વાચાર્યની પરંપરાએ હાલમાં માત્ર આહાર પો-સહજ દેશથી અને સર્વથી કરવામાં આવે છે. બાકીના ત્રણ પ્રકારના પોસહ તે સર્વથીજ થઈ શકે છે. આહાર પોસહમાં ચૌવિહાર ઉપવાસ

ઇચ્છાં “એસણે સંહિસાહુ ?” ઇચ્છં ખમાં ઇચ્છાં “એસણે ઠાઉં ?”
 ઇચ્છં ખમાં ઇચ્છાં “સજાયા સંહિસાહુ ?” ‘ઇચ્છં’ ખમાં
 ઇચ્છાં “સજાયા કરું !” ‘ઇચ્છં’ કહી, ત્રણ નવકાર ગણવા, પછી
 ખમાં ઇચ્છાં ‘ બહુવેલ સંહિસાહુ ?’ ‘ઇચ્છં’ ખમાં ઇચ્છાં
 “ બહુવેલ કરશું. ” ‘ઇચ્છં’ ખમાં ઇચ્છાં “ પડિલેહણુ કરું ?”
 ‘ઇચ્છં’ કહીને મુહુપત્તિ વિગેરે પાંચ વાનાં પડિલેહવા. પોસહ
 લીધા અગાઉ ઘરે અથવા ઉપાશ્રયે પડિલેહણુ કરી હોય તેણે અહિં
 તેમજ ઉપધિ સંબંધિ આદેશ વખતે માત્ર મુહુપત્તિજ પડિલેહવી
 (મુહુપત્તિ ૫૦ બોલથી, ચરવળો ૧૦ બોલથી, કટાસણું ૨૫
 બોલથી, સુત્રનો કંદારો ૧૦ બોલથી અને ઘોતિયું ૨૫ બોલથી
 પડિલેહવું). પછી ખમાસણુ દઈ, “ ઇચ્છકારી ભગવન્ પસાય
 કરી પડિલેહણુ પડિલેહાયોણુ. ” એમ કહી વડિલ (બ્રહ્મચર્યવ્રત
 ધારી) નું અણુપડિલેહું એક વસ્ત્ર (ઉત્તરાસન) પડિલેહવું. પછી

કરવો તે સર્વથી અને તિવિહાર ઉપવાસ, આયંબીલ, નીતી અને એકા-
 સણું કરવું તે દેશથી સમજવો. માત્ર રાત્રિના ચાર પહોરનો પોસહ કરનારે
 પણ દિવસે એમાંનું કાંઈપણુ વ્રત કરેલું હોવું જોઈએ, એવો નિયમ છે.

પોસહમાં ૧૮ દોષ ટાળવા તેનાં નામ.

૧. પોસહમાં વ્રત વિનાના બીજા શ્રાવકનું પાણી ન પીવું.
૨. પોસહ નિમિત્તે સરસ આહાર લેવો નહિ.
૩. ઉત્તરપારણાને દિવસે વિવિધ પ્રકારની સામગ્રી મેળવવી નહીં.
૪. પોસહમાં અથવા પોસહ નિમિત્તે આગલે દિવસે દેહવિભૂષા કરવી નહિ.
૫. પોસહ નિમિત્તે વસ્ત્ર ઘોવરાવવાં નહીં.
૬. પોસહ નિમિત્તે આભૂષણુ ધડાવવાં નહીં અને પોસહમાં આભૂ-
 પણુ પહેરવાં નહીં.
૭. પોસહ નિમિત્તે વસ્ત્ર રંગાવવાં નહીં.

ખમા૦ ઇચ્છા૦ “ ઉપધિ મુહુપતિ પડિલેહું ? ” ‘ઇચ્છ’ કહી મુહુ-
પત્તિ પડિલેહવી. પછી ખમા૦ ઇચ્છા૦ “ઉપધિ સંદિસાહું ?” ઇચ્છ.
કહી ખમા૦ ઇચ્છા૦ “ઉપધિ પડિલેહું ?” ઇચ્છ કહીને પૂર્વે પડિ-
લેહતાં બાકી રહેલ ઉત્તરાસણ, માત્રું કરવા જવાનું વસ્ત્ર અને
રાત્રી પોસહ કરવો હોય તો કામળી વિગેરે રપ-રપ બોલથી પ-
ડિલેહવા. પછી એક જણે ડંડાસણ જમી લેવું. તેને પડિલેહી, ઇ-
રિયાવહી પડિઠમીને કાળે લેવો. કાળે શુદ્ધ કરીને એટલે તપા-
સીને ત્યાંજ સ્થાપનાચાર્યની સન્મુખ ઉભા રહીને ઇરિયાવહી
પડિઠમવા. પછી કાળે ઉદ્ધરી યથાયોગ્ય સ્થાનકે અણુજાળહ જસ્મુગ્ગહો
કહીને પરઠવવો. પરઠવ્યા પછી ત્રણ વાર ચોસિરે કહેવું, પછી મૂળ-
સ્થાનકે આવીને સૌ સાથે દેવ વાંદવા અને સજ્ઞાય કરવી.

૮. પોસહમાં શરીરપરથી મેલ ઉતારવો નહીં.
  ૯. પોસહમાં અકાળે શયન કરવું નહીં. નિદ્રા લેવી નહીં. (રાત્રીને
ખીજે પ્રહરે મંથારા પોરિસી ભણાવીને નિદ્રા લેવી.)
  ૧૦. પોસહમાં સારી કે નઠારી સ્ત્રી સંબંધી કથા કરવી નહીં.
  ૧૧. પોસહમાં આહારને સારો નઠારો કહેવો નહીં.
  ૧૨. પોસહમાં સારી યા નઠારી રાજકથા કે યુદ્ધ કથા કરવી નહીં.
  ૧૩. પોસહમાં દેશ કથા કરવી નહીં.
  ૧૪. પોસહમાં પુંજ્યા પડિલેહ્યા વિના લઘુનીતિ વડીનીતિ પરઠવવી નહિ.
  ૧૫. પોસહમાં ક્રોધની નિદા કરવી નહીં.
  ૧૬. પોસહમાં (વગર પોસાતી) માતા, પિતા, પુત્ર, ભાઇ, સ્ત્રી
વિગેરે સંબંધીઓ સાથે વાર્તાલાપ કરવો નહીં.
  ૧૭. પોસહમાં ચોર સંબંધી વાર્તા કરવી નહીં.
  ૧૮. પોસહમાં સ્ત્રીનાં અંગોપાંગ નિરખીને જોવાં નહીં.
- આ અદાર દોષ જરૂર ટાળવા.

* પડિલેહણની વિધિ.

પ્રથમ ધરિયાવહી પડિક્કમીને ખમાસણુ દધ “ધચ્છાં પડિલેહણુ કરે ? ધચ્છાં.” કહી, ઉભડક પગે ખેસી મુહપત્તિ, ચરવળો, કટાસણુ તથા સઘળાં વસ્ત્રની એક સાથે પૂવે કહ્યા તેટલા ખોલથી પડિલેહણુ કરવી. પછી ડંડાસણુ લઇ, પડિલેહી કાળે લઇ, શુદ્ધ કરી, ત્યાંજ ધરિયાવહી પડિક્કમીને “અથુજાણુ જસ્મુગાહો.” કહી પરડવવો. અને ત્યાર પછી પૂર્વોક્ત વિધિએ પોસહ લેવો; પણ તેમાં પડિલેહણુ ન કરવી અને કાળે ન લેવો. છવટે- ‘વિધિ કરતાં જે કાંઈ અવિધિ થઈ હોય તેનો મિચ્છામિ દુક્કડં’ ઈધને દેવ વાંદવા અને સજ્ઞાય કરવી.

* પોસહ કરવાને ધચ્છનારે પ્રભાતમાં વહેલા ઉડીને રાષ્ટ્ર પડિક્કમણુ જરૂર કરવું જોઈએ. વિધિના જાણુ શ્રાવકો તો પડિલેહણુ અને દેવવંદન પણ તે સાથેજ કરે છે. ત્યાર પછી જિનમંદિરની જંગવાઇ હોય તો જિન-પૂજા કરીને પછી ઉપાશ્રયે આવી ગુરૂ સમક્ષ પોસહ ઉચ્ચરવો. હાલમાં આ પ્રમાણે પ્રવૃત્તિ છે પરંતુ મુખ્ય વૃત્તિએ રાષ્ટ્રપડિક્કમણુની સાથેજ, પ્રતિક્કમણુ કરી રહી, સામાયિક પાર્યાં શિવાય પોસહ ઉચ્ચરવો અને તેમાં પડિલેહણુના આદેશ વખતેજ પડિલેહણુ કરવી અને પછી દેવ વાંદવા અને સજ્ઞાય કરવી; પ્રતિક્કમણુ સાથે પડિલેહણુ ન કરનારને આ પ્રમાણે વિધિ કરવી.

૧ પોસહ લીધા અગાઉ કાળે લેનારને કાળે લીધા અગાઉ ધરિયાં પડિક્કમવા નહિ.

દેવ વાંદવાની વિધિ.

પ્રથમ ખમાસમણ દઈ, ઇરિયાવહી પડિક્કમી, લોગરસ કહી, ઉત્તરાસણ નાંખીને ખમાં ઇચ્છાં ચૈત્યવંદન કરું ? ઇચ્છું કહી ચૈત્યવંદન કરી નમુત્યુણું અને જયવીયરાય (આભવમખંડા સુધી) કહી, ખમાં દઈ ચૈત્યવંદન કરી, નમુત્યુણું કહી યાવત ચાર થોઇઓ કહેવી. પછી નમુત્યુણું કહીને ખીજી વાર ચાર થોઇઓ કહેવી, પછી નમુત્યુણું કહી, બે જાવંતિં કહી, સ્તવન (ઉવસ-ગાહરં અથવા ખીજું) કહેવું અને જયવીયરાય અરધા (આભવમખંડા સુધી) કહેવા. પછી ખમાં દઈ ચૈત્યવંદન કરી, નમુત્યુણું કહીને જયવીયરાય સંપૂર્ણું કહેવા. ત્યાર પછી વિધિ કરતાં અવિધિ થઇ હોય તેનો મિચ્છામિ દુક્કડં દઇને, પ્રભાતના દેવવંદનમાં છેવટે સજ્જાય કહેવી (ખપોરે તથા સાંજે ન કહેવી). તે સજ્જાયને માટે એક ખમાં દઈ ઇચ્છાં સજ્જાય કરું ? ઇચ્છું કહી, નવકાર ગણીને ઉભડક પગે બેસીને એક જણ મન્હજિણાણુંની સજ્જાય કહે. (ત્યાર પછી નવકાર ન ગણવો.)

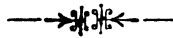
હવે ૭ થી દિવસ ચડ્યામ પછી પોરસી ભણાવવી તેની વિધિ—પ્રથમ ખમાં ઇચ્છાં બહુપડિપુન્ના પોરિસિ ? કહી, ખીજું ખમાં દઈ ઇરિયાવહી પડિક્કમવા. પછી ખમાં દઈ ઇચ્છાં પડિલેહણુ કરું ? ઇચ્છું કહીને મુહપત્તિ પડિલેહવી.

ત્યાર પછી ગુરૂ હોય તો તેમની સમક્ષ^૧ રાઈ મુહપત્તિ પડિલેહવી તેની વિધિ આ પ્રમાણે—

પ્રથમ ખમાં દઈ, ઇરિયાવહી પડિક્કમી, ખમાં દઈ ઇચ્છાં રાઈ મુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇચ્છું કહી મુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી

૧ આ વિધિ ગુરૂ સમક્ષ રાઈ પ્રતિક્રમણુ કર્યું હોય તેને કરવાની નથી, તેમ ગુરૂ ન હોય ત્યારે પણ કરવાની નથી.

એ વાંદણાં દેવાં, પછી ઇચ્છાં રામ્યં આલોઉં ? ઇચ્છં કહી તેનો પાઠ કહેવો. પછી સંવત્સવિ રામ્યં કહીને પંન્યાસ હોય તો તે-મને એ વાંદણાં દેવા, પંન્યાસ ન હોય તો એક ખમાસણજ દેવું. પછી ઇચ્છકાર સુહૃરામ્યં કહીને ખમાસમણ દમ અખભુકિઆહં ખ-માવવું. એ વાંદણાં દેવા પછી ‘ ઇચ્છકારી ભગવાન પસાય કરી પ-ચ્યખખાણનો આદેશ દેશેજી, એમ કહીને પચ્યખખાણ કરવું (લેવું).

સાંજની પરિલેહણ વિધિ.

પ્રથમ ખમાં દમ ઇચ્છાં બહુપરિપુત્રા યોરિસી. કહી ખમાં ઇચ્છાં ઇચ્છિયાવહીયં પરિક્રમામિ કહી, ઇચ્છિયાવહી પરિક્ર-મવા. પછી ખમાં ઇચ્છાં ગમણાગમણે આલોઉં ? ઇચ્છં કહી ગમણાગમણે આળોવવા. પછી ખમાં ઇચ્છાં પરિલેહણ કરું ? ઇચ્છં કહી ખમાં ઇચ્છાં યોસહશાલા પ્રમાણું ? ઇચ્છં કહીને ઉપવાસવાળાએ મુહપત્તિ, કટાસણું ને ચરવળો પરિલેહવા, અને જમ્યા હોય તેણે કંદારો, ઘોતીયું સુધાં પાંચ વાનાં પરિલેહવા. પછી ખમાં “ ઇચ્છકારી ભગવાન પસાય કરી પરિલેહણા પરિલેહા-વોજી ” એમ કહીને વડીલનું એક વસ્ત્ર પરિલેહવું. પછી ખમાં ઇચ્છાં ઉપધિ મુહપત્તિ પરિલેહું ? ઇચ્છં કહી મુહપત્તિ પરિલેહીને ખમાં ઇચ્છાં સજઝાય કરું ? ઇચ્છં કહી નવકાર ગણીને મન્હ-જિણાણુંની સજઝાય ઉભડક પગે યેસીને કહેવી. પછી ખાધું હોય તે વાંદણાં દર્ધને પાણહારનું પચ્યખખાણ કરે (ચૌવિહાર ઉપવાસ-વાળાને તો પચ્યખખાણ કરવાનું નથી, પણ પ્રભાતે તિવિહાર ઉ-પવાસનું પચ્યખખાણ લીધું હોય અને પાણી ન પીધું હોય તો આ વખતે ચૌવિહારનું પચ્યખખાણ કરે). પછી ખમાં ઇચ્છાં ઉપધિ સંદિસાહું ? ઇચ્છં ખમાં ઇચ્છાં ઉપધિ પરિલેહું ? ઇચ્છં કહી પ્રથમ પરિલેહતાં ખાટી રહેલા વસ્ત્રોની પરિલેહણા કરે. તેમાં

રાત્રિ પોસહ કરનાર પ્રથમ કામળી પડિલેહે. પડિલેહણુ થઇ રહે એટલે સર્વ ઉપધિ (વસ્ત્રાદિ) લઇને ઉભા થાય એટલે એક જણ ડંડાસણુ લાવી, પડિલેહી, ઇરિયાવહી પડિક્કમી, કાળે લઇ શુદ્ધ કરી, ઇરિયાવહી પડિક્કમીને વિધિયુક્ત પરડવે. પછી સર્વે દેવ વાંદે.

રાત્રે વડીનીતિ લઘુનીતિ વિગેરે પરડવવા યોગ્ય જગ્યા જોઈ આવીને પ્રતિલેખન નિમિત્તે નીચે પ્રમાણે માંડલાં કરવાનાં છે. તેમાં પ્રથમ સંધારા પાસેની જગ્યાએ છ માંડલાં કરવાં—

૧ 'આઘાડે ૨ આસન્ને ૩ ઉચ્ચારે ૪ પાસવળે ૫ અળહિયાસે.

૨ આઘાડે આસન્ને પાસવળે અળહિયાસે.

૩ આઘાડે ૪ મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે.

૪ આઘાડે મજ્જે પાસવળે અળહિયાસે.

૫ આઘાડે ૬ દૂરે ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે.

૬ આઘાડે દૂરે પાસવળે અળહિયાસે.

બીજા છ ઉપાશ્રયના આરણાની તરફના માંડલાં ઉપર પ્રમાણેજ કહેવા. પણ અળહિયાસે ને બદલે 'અહિયાસે કહેવું.

ત્રીજા છ માંડલા ઉપાશ્રયના આરણા બહાર નજીક રહીને કરવાનાં તથા ચોથા છ ઉપાશ્રયથી સો હાથને આશરે દૂર રહીને કરવાનાં છે. તે આર માંડલામાં ફક્ત આઘાડે ને બદલે 'અનાઘાડે શબ્દ કહેવો. બાકીના શબ્દો ઉપરના છ છ માંડલામાં લખ્યા પ્રમાણેજ કહેવા. એ પ્રમાણે ૨૪ માંડલાં કર્યા પછી ઇરિયાવહી પડિક્કમીને ચૈત્યવંદન કહેવા પૂર્વક પ્રતિક્રમણુ કરે.

૧ આઘાટ કારણે. ૨ નજીકમાં. ૩ વડીનીતિ. ૪ લઘુનીતિ. ૫ સહન ન થઇ શકે તો. અહીં પ્રમાણના કારણે એ દરેક ઠેકાણે સંબંધ છે. ૬ વચ્ચે. ૭ છેટે. ૮ સહન થઇ શકે તો. ૯ આઘાટ કારણુ ન હોય તો.

પ્રતિક્રમણ સંબંધી ઉપયોગી વિષયો.

(૧) મુદ્રા—મુદ્રાના ત્રણ લેહ છે. “ યોગમુદ્રા, જિનમુદ્રા, અને મુક્તાશુક્તિ મુદ્રા ” જે હાથની દશ આંગુલી માંહોમાંહે અંતરિત કરીને કમળના ડોડાને આકારે હાથ જોડી પેટની ઉપર કોણી સ્થાપવી તેને “ યોગમુદ્રા ” કહીએ. આ મુદ્રાવડે ચૈત્ય-વંદન, શકસ્તવ-નમુત્યુણું, સ્તવન આદિ કહેવામાં આવે છે. ચાર આંગળ પગના આગળના ભાગમાં અંતર રાખવું તથા પાછળના ભાગમાં તેથી કંઈક ઓછું અંતર રાખવું, એ રીતે રાખીને ઉભા રહેવું. તેને “ જિનમુદ્રા ” કહેવામાં આવે છે. આ મુદ્રાએ ઉભા ઉભા કરવાની કાઉસગ્ગ, વંદન વગેરે સર્વ ક્રિયા કરવામાં આવે છે, તેમાં યથાસંભવ યોગમુદ્રાનો પણ ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. તથા જે હાથ કમળના ડોડાની પેરે પોલા રાખી, જોડીને લલાટે લગાડવા, તેને “ મુક્તાશુક્તિ ” મુદ્રા કહીએ. આ મુદ્રાએ ‘ જ્ઞવંતિ ચેઇઆઇ, જ્ઞવંત કેવિસાહુ અને જ્યવીયરાય ’ કહેવા, તેમાં લલાટે હાથ રાખીને તો ફક્ત “ આભવમખંડા ” પર્યંત “ જ્યવીયરાય ” કહેવાની પ્રવૃત્તિ છે.

(૨) સ્થાપના—આચાર્ય મહારાજના ઉદ્દેશ્યે કરીને સહિત એવા ગુરૂ મહારાજની સમીપે ક્રિયા કરવી. તેમને અભાવે અક્ષાદિકની સ્થાપના કરીએ, તે ન હોય તો જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રના ઉપકરણોની સ્થાપના કરવી. અક્ષ (ગુરૂ મહારાજ સ્થાપનામાં રાખે છે તે), વરાટક (કોડા), કાષ્ટ, ડાંડા, પાટી વિગેરે કાષ્ટનાં ઉપકરણો; પુસ્તક, ચિત્રકર્મ (ચિત્રેત્રી ગુરૂની મૂર્તિ વા જિનમૂર્તિ અથવા ગુરૂની પ્રતિમા કે જિન પ્રતિમા) એટલા પ્ર-

કારે સ્થાપના કરવી. જ્ઞાનનાં ઉપકરણો પુસ્તક નવકારવાળી વિગેરે, દર્શનનાં ઉપકરણો જિનપ્રતિમા આદિ તથા ચારિત્રનાં ઉપકરણો પાત્ર, કંબળ, રજોહરણુ મુહુપત્તિ આદિ જાણવાં. વળી સદ્ભાવ સ્થાપના (શુરૂની મૂર્તિ તથા પ્રતિમાદિકની) તથા અસદ્ભાવ સ્થાપના (આકાર રહિત અક્ષાદિક) એમ બે ભેદે સ્થાપના જાણવી. વળી ઇત્વરિક (થોડો કાળ રહે તે પુસ્તક તથા નવકારવાળી) અને યાવત્કથિક (ઘણા કાળ પર્યંત રહે તે પ્રતિમા તથા અક્ષાદિકની) એમ પણ બે ભેદે સ્થાપના જાણવી.

(૩) મુહુપત્તિના (૫૦) બોલ—પ્રથમ મુહુપત્તિ ઉખેલી તેને બે પાસે બેતાં “ સૂત્ર અર્થ તત્ત્વ કરી સદ્બુદ્ધિ (શ્રદ્ધા પૂર્વક હૃદયમાં ધારણ કરું) ” એમ ચિંતવવું. ઉર્ધ્વ પાશ્ચાટા કરતાં ડાબે હાથે મુહુપત્તિ ખંખેરતા “ સમ્યક્ત્વ મોહનીય, મિશ્રમોહનીય, મિથ્યાત્વ મોહનીય પરિહરું (ત્યાગ કરું) ” અને જમણે હાથે ખંખેરતાં “ કામરાગ, સ્નેહરાગ, દ્રષ્ટિરાગ પરિહરું ” એમ ચિંતવવું. પછી જમણા હાથની અંગુલીના આંતરા વચ્ચે મુહુપત્તિ ભરાવી, ડાબા હાથનું સવળું તલ અણુસ્પર્શતાં અંદર લેતાં “ સુદેવ, સુશુર, સુધર્મ આદરું ” અને તેજ તળને હસ્તની તરફ મુહુપત્તિવડે યત્નાપૂર્વક ઘસી કાઢતાં “ કુદેવ, કુશુર, કુધર્મ પરિહરું ” એમ ચિંતવવું. બીજી વખત એજ મુજબ “ જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર આદરું ” અને “ જ્ઞાન વિરાધના, દર્શન વિરાધના, ચારિત્ર વિરાધના પરિહરું ” એમ ચિંતવવું; તેજ પ્રકારે ત્રીજી વખત “ મનશુષ્ણિ, વચનશુષ્ણિ, કાયશુષ્ણિ આદરું ” “ મનહંડ, વચનહંડ, કાયહંડ પરિહરું ” એમ ચિંતવવું. પછી ડાબો હાથ ઉઘો પ્રમાજ્ઞતાં “ હાસ્ય, રતિ, અરતિ પરિહરું ” એમ ચિંત-

વવું. જમણા હાથ પ્રમાણે ડાબા હાથમાં મુહુપત્તિ પકડી તવડ જમણા હાથ ઉંધો પ્રમાર્જતાં “ લય, શોક, દુઃખાંશ પરિહરું ” એમ ચિંતવવું. મસ્તકની પ્રમાર્જના કરતાં “ કૃષ્ણલેશ્યા, નીલલેશ્યા, કાપોતલેશ્યા પરિહરું. ” મુખની ત્રણ પ્રતિલેખના કરતાં “ રસ-ગારવ, ઋદ્ધિગારવ, સાતાગારવ પરિહરું ” અને હૃદયની ત્રણ પ્રતિલેખના કરતાં “ માયાશલ્ય, નિયાણુશલ્ય, મિથ્યાત્વશલ્ય પ-રિહરું ” એમ ચિંતવવું. ડાબા ખભા અને જમણા ખભાની ઉપર નીચે બે પડખે પ્રતિલેખના કરતાં એક તરફ “ ક્રોધ, માન પરિ-હરું ” અને બીજી તરફ “ માયા, લોભ પરિહરું ” એમ ચિંત-વવું. પછી મુહુપત્તિ નાભિથી નીચે ન લઇ જવાય તેથી ચર-વળા વડે પ્રતિલેખના કરવી, તેમાં ડાબે ઠીંચણે પ્રતિલેખતાં “ પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેઉકાયની જયણા કરું ” અને જમણા ઠીંચણે પ્રતિલેખતાં “ વાઉકાય, વનસ્પતિકાય, ત્રસકાયની જયણા કરું ” એમ ચિંતવવું. એ પ્રકારે સાધુ તથા શ્રાવકે મુહુપત્તિ પડિલેહુતાં ૫૦ બોલ કહેવા અને લેશ્યા ૩, શલ્ય ૩, કષાય ૪, એ દશ શિવાય ૪૦ બોલ સાધ્વી તથા શ્રાવિકાઓએ કહેવા.

(૪) સત્તર પ્રમાર્જના—ખમાસમણ તથા વાંદણા દેતાં સત્તર સ્થાનકે પ્રમાર્જવાની જરૂર છે, તે આ પ્રમાણે—જમણા પ-ગનો કેડથી નીચેનો પગ પર્યંત પાછલો સર્વ ભાગ, પાછળનો કેડ નીચેનો મધ્ય ભાગ, ડાબા પગનો કેડ નીચેનો પાછલો પગ પર્યંત સર્વ ભાગ, એ ત્રણને ચરવલાથી પ્રમાર્જવા; તેવીજ રીતે જમણા પગ, મધ્ય ભાગ અને ડાબો પગ આ ત્રણના આગલા ભાગો પણ પગ પર્યંત પ્રમાર્જવા. એમ છ, નીચે બેસતી વખતે ત્રણ વાર ભૂમિ પુંજવી એમ નવ, પછી જમણા હાથમાં મુહુપત્તિ

લઈ તે વડે લલાટની જમણી ખાનુથી પ્રમાર્જતાં જતાં આખું લલાટ, આખો જમણો હાથ અને નીચે કોણી પર્યંત, ત્યાંથી તેવીજ રીતે ડાબા હાથમાં મુહુપત્તિ લઈને ડાબી ખાનુથી પુંજતાં આખું લલાટ, આખો જમણો હાથ અને નીચે કોણી પર્યંત, ત્યાંથી ચરવણાની ડાંડીને મુહુપત્તિ વડે પુંજવી એમ ૧૧. પછી ત્રણ વાર ચરવણાના ગુચ્છ ઉપર, એક ૧૪, અને ઉઠતી વખતે ત્રણ વાર અવગ્રહ બહાર નિકળતાં કટાસણા ઉપર પુંજવું, એમ સત્તર; આ પ્રમાર્જના વાંદણા દેતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવી.

(૫) વાંદણાના ૨૫ આવશ્યક — ‘ઘ્ચિમિ ખમાસમણો વંદિઉં જવણિજ્જએ નિસીહિઆએ આણ્ણણુહુ ’ એ પદથી અવગ્રહમાં પેસવા માટે આજ્ઞા માગી ત્યાં મસ્તક નમાવવું એ પહેલું આવશ્યક, બીજી વારને વાંદણે ગણુતાં બે આવશ્યક. “ખ-મણિજ્જએ લે ” ઇત્યાદિ કહેતાં, કરસંપૂટ રચી મસ્તકે લગાડે તે ત્રીજું આવશ્યક. ‘ અહો, કાયંકાય ’ એ ત્રણ પદ બોલતાં ત્રણ આવશ્યક અને બીજા વાંદણાના પણુ ત્રણ એટલે સર્વ મળી નવ, દશ અંગુળી લેગી કરીને ગુરૂને—સ્થાપેલી મુહુપત્તિને જેમ થાપો મારતાં દશે આંગળી અડે છે, તેમ હળવેથી સ્પર્શવી. તેમ કરતાં “અ” અક્ષર બોલવો, પછી દશ અંગુલી સહિત ઉત્તાન હાથને લલાટે લગાડતાં “ હો ” અક્ષર ઉચ્ચારવો; તેવીજ રીતે “ કા ” અને “ યં ” તથા “ કા ” અને “ ય ” ઉચ્ચારવા. પછી “ જત્તા લે ” જવણિજ્જં ચ લે ” એ ત્રણ પદ ઉચ્ચારતાં ત્રણ આવશ્યક, બીજે વાંદણે છ ગણુતાં, સર્વમળી ૧૫ આવશ્યક થયાં. આમાં પણુ “જ” અક્ષર બોલતાં મુહુપત્તિને પૂર્વેથી રીતે સ્પર્શવાં “તા” અક્ષર બોલતાં ઉત્તાન હાથ વચ્ચે અધર રહે અને ‘ લે ’ અક્ષર

બોલતાં તે હાથને લગાડે લગાડવો, એમ “ જ ” “ વ ” “ શ્ચિ ”
 તથા “ જ્ઞ ” “ ચ ” “ લે ” અક્ષરો ઉચ્ચારવા, “ સંક્રાસ ”
 પદ બોલીને ઉત્તાન હાથ મુહુપત્તિપર સ્થાપી તેમાં માથું અડે
 તેમ મૂકવું. તે એક તથા “ ખામેમિ ખમાસમણે ” ઇત્યાદિ
 બોલતાં પણ મસ્તક અડાડવું. એમ બે, ખીજી વારનાં વાંદણાનાં
 ગણતાં ચાર, સર્વ મળી ૧૯. “ નિસીહિ ” કહેતો અવગ્રહમાં
 પેસે તે એક અને ખીજી વારનું ગણતાં બે કુલ ૨૧. “ આવ-
 દ્વિસઆએ ” એ પદ કહેતાં અવગ્રહથી પાછા નિકળવું એ એકજ,
 કારણ કે ખીજીવારને વાંદણે પાછા નિકળવું નથી માટે; એમ ૨૨.
 તથા વાંદણાં દેતાં “ મન, વચન, કાય ” ના યોગો સ્થિર રાખવા,
 એ પ્રમાણે ૨૫ આવશ્યક થયાં, તે વાંદણાં દેતાં ધ્યાનમાં રાખવાં.
 અહીં બંને અક્ષરના આવર્તમાં પહેલો અક્ષર અનુદાત્ત અને ખીજો
 અક્ષર ઉદાત્ત બોલવાનો છે, અને ત્રણ અક્ષરના આવર્તમાં પહેલો
 અનુદાત્ત, ખીજો સ્વરિત અને ત્રીજો ઉદાત્ત બોલવાનો છે.

(૬) વાંદણથી ઉપજતા (પ્રકટ થતા) છ ગુણુ—(૧) ગુરૂ
 મહારાજનો વિનય, (૨) અભિમાનનો નાશ, (૩) જિનાશાનું
 પ્રતિપાલન, (૪) શ્રુત ધર્મનું આરાધન, (૫) પૂજ્ય જે ગુર્વાદિક
 તેની પૂજા અને (૬) અક્રિયપણું (સિદ્ધત્વ) એમ છ ગુણુ પ્રકટ થાયછે.

(૭) ઇરિયાવહિ પડિક્કમતાં મિચ્છામિ દુક્કડંના અઠાર લાખ
 ચોવીશ હજાર એકસો ને વીશ લાંગા થાય છે, તે આ પ્રમાણે—
 જીવના ભેદ ૫૬૩ છે તેને અભિહયાથી માંડીને દશ પદ
 (આ દશ પ્રકારે જીવને પીડા ઉપજવાય છે માટે) વડે ગુણીએ
 ત્યારે પાંચ હજાર છસો ને ત્રીશ થયા, તેને રાગ અને દ્વેષવડે
 ગુણીએ ત્યારે અગ્યાર હજાર બસો ને સાઠ થયા, તેને મન, વચન

અને કાયાએ કરી ત્રણ ગુણા કરીએ ત્યારે તે ત્રીશ હુબર સાતશે એંશી થાય. તેને કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું એમ ત્રણ ગુણા કરતાં એક લાખ એક હુબર ત્રણશે ને ચાલીશ થયા. તેને અતીત, અનાગત અને વર્તમાન એ ત્રણ કાળે ગુણતાં ત્રણ લાખ ચાર-હુબર ને વીશ થયા. તેને અરિહંતની, સિદ્ધની, સાધુની, દેવની, ગુરૂની અને આત્માની સાક્ષીએ કરીને છ પ્રકારે ગુણતાં અઠાર-લાખ ચોવીશ હુબર એક સો ને વીશ ભાંગા થયા, એવી રીતે ઉક્ત પ્રકારે સર્વ જીવ સાથે મિચ્છામિ દુક્કડં દેવા વડે ખમત-ખામણા થાય છે.

વિચાર સિત્તરી પ્રકરણની ટીકામાં પૂર્વોક્ત ભાંગાને જાણતાં અજાણતાં એ બે ભેદ સાથે ગુણતાં ૩૬૪૮૨૪૦ ભાંગા કહેલ છે.

(૮) પ્રતિક્રમણનો કાળ—દૈવસિક પ્રતિક્રમણનો આરંભ અર્ધ સૂર્ય બહાર રહે ત્યારે વંદિતુ કહેવાય તેમ કરવો અને રાત્રિક પ્રતિક્રમણ કર્યા પછી દશ પડિલેહુણા થાય ત્યારે સૂર્ય ઉગે તેવી રીતે તેનો આરંભ કરવો. અપવાદે (કારણે) દૈવસિક પ્રતિક્રમણ દિવસના બાર વાગ્યાથી રાત્રિના બાર વાગ્યા સુધી થાય, તેમજ રાત્રિક પ્રતિક્રમણ રાત્રિના બારથી દિવસના બાર સુધી થાય, પણ કાળે ખેતી કરે તે સફળ થાય; એમ જાણી કાળનોજ ખપ કરવો.

(૯) પ્રતિક્રમણના આઠ પર્યાય—

- (૧) પ્રતિક્રમણ—પાપથી ઉલટું ગમન કરવું—પાછું ઓસરવું.
- (૨) પ્રતિચરણા—શુભયોગપ્રતિ વારંવાર ગમન કરવું.
- (૩) પ્રતિહરણા—સર્વે પ્રકારે અશુભ યોગની વર્જના.
- (૪) વારણા—અકાર્યને વારવું.

- (૫) નિવૃત્તિ—સાવધ કાર્યથી નિવર્તવું.
 (૬) નિંદા—આત્મસાક્ષીએ પાપને નિંદવું.
 (૭) અર્હા—શુદ્ધ સાક્ષીએ પાપને નિંદવું.
 (૮) શુદ્ધિ—આત્માને નિર્મળ કરવો.

એ આઠે પર્યાયનો પરમાર્થ એક બીજા સાથે સંબંધ એટલે બંધબેસતો છે એટલે અર્થ એકજ પણ શબ્દ બુદ્ધ છે અને તે દરેક પર્યાય ઉપર બહુજ અસરકારક દૃષ્ટાંતો પ્રતિક્રમણ ગર્ભાદેતુ નામના ગ્રંથમાં આપેલાં છે તે દરેકનો બનાવેલો ઉપનય તત્ત્વ જિજ્ઞાસુને બહુજ ઉપયોગી થઈ શકે એવો આલેખવામાં આવ્યો છે, તે વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે.

(૧૦) કયા આવશ્યકથી કયા આચારની શુદ્ધિ થાય તે કહે છે.—

“ સામાયિક, પ્રતિક્રમણ ને કાયોત્સર્ગ ” એ ત્રણ આવશ્યકથી “ ચારિત્રાચાર ”ની વિશુદ્ધિ થાય છે. “ ચતુર્વિંશતિસ્તવ (ચઉવિસત્થો-લોગસ્સ) ” આવશ્યકથી દર્શનાચારની વિશુદ્ધિ થાય છે. ‘વંદન’ આવશ્યકથી જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર અને ચારિત્રાચારની શુદ્ધિ થાય છે અને “પ્રત્યાખ્યાન” આવશ્યકથી “ તપાચારની ”ની વિશુદ્ધિ થાય છે અને એ છ આવશ્યકમાં વીર્ય ફેરવવાથી “ વીર્યાચાર ” ની વિશુદ્ધિ થાય છે.

(૧૧) પ્રતિક્રમણને વિષે ક્રિયા, કર્તા ને કર્મત્વું વર્ણન—
 કર્તા-પ્રતિક્રમણ કરનાર.

ક્રિયા—પાપ શુદ્ધિને અનુકૂળ મન, વચન અને કાયાને પ્રવર્તાવવારૂપ.

કર્મ—મિથ્યાત્વ, કષાયાદિક અથવા પાપ રજ્જુપ.

(૧૨) રાઇ પ્રતિક્રમણ મંદસ્વરે કરવું—કારણ કે ઉચ્ચ સ્વરે બોલવાથી ગીરોળી આદિ હિંસક જીવો હિંસા કરવા માંડે છે, મિથ્યાત્વી તથા હિંસકઆદિ પાટોશી હોય તો કોઇ માછલાંની બળ લઇને નદીએ બંધ, કોઇ દળવા માંડે, કોઇ ખાંડવા, ભરડવા તથા લીંપવા માંડે, કોઇ ચુલો સળગાવે, ઇત્યાદિ ઘણા અનર્થ થાય છે; માટે મંદસ્વરે કરવાનો ઉપયોગ રાખવો.

(૧૩) પ્રતિક્રમણ એક જણ લણાવે અને બીજા પ્રતિક્રમણનાં સૂત્રો લક્ષ રાખી સાંભળે અથવા મનમાં લણે જેથી અર્થની ચિંતવના બરાબર થાય અને ઉપયોગ એકાગ્ર રહે.

(૧૪) કાર્યોત્સર્ગ કરતી વખતે દૃષ્ટિ નાસિકાના અગ્રભાગ ઉપર સ્થાપવી, તેવું ન બને તો સ્થાપનાચાર્ય ઉપર સ્થાપવી.

(૧૫) પ્રતિક્રમણ કરતી વખતે પણ દૃષ્ટિ સ્થાપનાપર સ્થાપવી. દષ્ટિ બીજે ફેરવતાં યા શૂન્ય ચિત્તે પ્રતિક્રમણ કરતાં અવિધિદોષ લાગે છે અને ક્રિયા નિષ્કુળપ્રાય થાય છે, માટે ઉપયોગ રાખવો.

(૬) પ્રતિક્રમણ સંબંધી સકળ ક્રિયા પ્રમાદરહિત કરવાની છે માટે તેમાં જરૂર શિવાય કટાસણા ઉપર બેસી જવું નહિ. બનતાં સુધી કાઉસ્સગ્ગ વંદનાદિક સર્વ આવશ્યક યતનાપૂર્વક ઉભા ઉભા સાચવવાં. શરીરે બેચેની હોય ત્યારની વાત ન્યારી છે. પ્રતિક્રમણ ઠાબ્યા પછી છ આવશ્યક સુધી ઉભા ઉભા ક્રિયા કરવાની હોય છે માટે કટાસણું કાઢી નાંખવું કૃત્ત વંદિતુ તથા છ આવશ્યક પહેલાની અને પછીની ક્રિયાઓ કટાસણાપર રહીને કરવી.

(૧૭) ગુરૂથી શિષ્ય અને શ્રાવક ડા હાથ દૂર રહી ક્રિયા કરે તે ગુરૂના બહુમાનાર્થે સમજવું અને સાધ્વી કે શ્રાવિકા તેર

હાથ દૂર રહે તે મોહપ્રસંગ દૂર રાખવા અર્થે જાણવું. તેજ પ્રમાણે સાધ્વીથી અન્ય સાધ્વી શ્રાવિકાઓમાં જાહુમાનાથે ડાહાથનું અને સાધ્વીથી સાધુ શ્રાવકને મોહપ્રસંગ નિવારવાર્થે તેર હાથ દૂર રહેવાનું સમજવું. આ ઉત્કૃષ્ટ અવગ્રહ જાણવો.

(૧૮) મુહુપત્તિ—એક વેંત અને ચાર અંગુલ લાંબી પહોળી તેમજ ચરવળો જત્રીશ અંગુળ લાંબો—૨૪ અંગુલ ડાંડી લાંબી તથા આઠ અંગુલ દરીનો ગુચ્છો લાંબો હોવો જોઈએ.

(૧૯) પ્રતિક્રમણ કેમ કરવું?—કોઈપણ સાધુ અથવા સાધ્વી અને શ્રાવક અથવા શ્રાવિકાએ તદ્દુપ ચિત્તવાળા થઈને, તન્મય થઈને, તદ્દુપ તીવ્ર અધ્યવસાયવંત થઈને, તદર્થ ઉપયુક્ત થઈને, તેનેજ પ્રિય માનીને, તદ્દલાવના ભાવિત થઈને, અન્યત્ર કોઈપણ સ્થાનકે મનને નહિ ફેરવતા સતા એક મનવાળા થઈને, વિમનપણા રહિત થઈને, જિનવચન અને ધર્મમાર્ગને વિષે રક્ત મનવાળા થઈને ઉભય કાળ આવશ્યક કરવું. આ પ્રમાણે આવશ્યક કરતાં છતાં ભવ્ય પ્રાણી સંસારસમુદ્રના પાર પ્રત્યે પામે, એ નિઃસંદેહ જાણવું.

(૨૦) તમસ્કાય—પૌષ્ઠ કે પ્રતિક્રમણમાં લઘુશંકા કે વડી-શંકા નિવારવા જનારાનો ઘણો ખર્ચ ભાગ આજ કાલ કટાસણું માથે નાંખી જાહુર નિકળે છે, આ માથે નાંખવાનું કારણ ઉપરથી અપ્કાયના જીવો વરસે છે, તેની રક્ષા અર્થે છે. આપણા અંગના સ્પર્શથી તે જીવો હુણાય છે પણ અંગ ઉપર ઉત્તું ઘટ વસ્ત્ર હોય તો તેથી તેનો ખચાવ થાય છે. માટે કટાસણું માથે નાંખવાથી બાકીનું જાહુ અંગ ખુલ્લું રહે તેથી તેમાં પુરનો ખચાવ થતો નથી, એટલુંજ નહિ પણ કટાસણા ઉપર જે જીવો

પડે છે તેમાંના ગચ્ચા હોય તે જીવો પણ માત્રું કરીને સ્વસ્થાને જનાર જ્યારે કટાસણું પાથરીને ઉપર બેસે છે ત્યારે વિનાશ પામે. માટે આવે કારણે ઉનની કામળ આખે શરીરે ઓઠીને બહાર નિકળવું જરૂરનું છે. આ અગત્યની બાબત ઉપર ખાસ લક્ષ્ય આપવું અને પાછા આવીને તે કામળ ઉપરના જીવોને કિલામણા ન થાય તેમ તેને ઉપયોગ પૂર્વક એક બાબુ ઉંચે મૂકવી.

(૨૧) છ નિમિત્ત-૧ ગમે તે (આઠ થોઈવાળા કે ચાર થોઈવાળા) દેવવંદનમાં ચાર કાયોત્સર્ગ કરવામાં આવે છે, તેમાં પહેલા ત્રણ કાયોત્સર્ગો છ નિમિત્તે કરવામાં આવે છે અને છેલ્લો સમ્યગ્દ્રષ્ટિ દેવતાઓના સ્મરણાર્થે કરવામાં આવે છે, તે છ નિમિત્તનાં નામ કહે છે.- (૧) “ વંદણુવત્તિયાએ ” એટલે પ્રભુને વંદન કરવાથી જે લાભ થાય તે કાયોત્સર્ગ કરવાથી તે નિમિત્તે થવા પામે. (૨) “ પૂજણુવત્તિયાએ ” એટલે પ્રભુની વિવિધ પ્રકારે પૂજા કરવાથી જે લાભ થાય તે કાયોત્સર્ગથી થવા પામે. (૩) “ સંકારવત્તિયાએ ” એટલે પ્રભુને આત્મપૂજા ચડાવવા પ્રમુખ સત્કાર કરવાથી જે લાભ થાય તે કાયોત્સર્ગથી થવા પામે. (૪) “ સમ્માણવત્તિયાએ ” એટલે પ્રભુની સ્તવના ગુણાદિ કહેવાથી જે લાભ થાય તે કાયોત્સર્ગથી થવા પામે. (૫) ઓહિલાલવત્તિયાએ એટલે કાયોત્સર્ગથી સમકિત (અથવા રત્નત્રયી) નો લાભ થવા પામે અને (૬) “ નિરવસગ્ગવત્તિયાએ ” એટલે કાયોત્સર્ગથી મોક્ષનો લાભ થવા પામે.

(૨૨) ચત્તારિ અકુ દસ દો ય એ ગ થાના લિન્ન લિન્ન અથોનું વણું ન -

(૧) પેહલે અર્થે અષ્ટાપદને વિષે સ્થાપેલા દક્ષિણ દિશે સંભવાદિ ચાર, પશ્ચિમ દિશે સુપાર્શ્વાદિ આઠ, ઉત્તર દિશે ધર્માદિ દશ અને પૂર્વ દિશે ઋષભાદિ બે, એમ ચોવીસ જિનને વાંધા.

(૨) બીજે અર્થે ચાર ને આઠ ગુણા કરતાં ૩૨ થાય અને દશને બે ગુણા કરતાં ૨૦, સર્વ મળી પર થાય તે નંદીશ્વરનાં આવન ચૈત્યને વાંધા.

(૩) ત્રીજે અર્થે “ચત્તારિ” છાંડયા (જીત્યા) છે અંતરંગ વૈરી જેણે એવા અઠ્ઠ દશ (અઠાર) અને દોય એટલે બે બે મળી ૨૦ જિન તે વિચરતા સીમંધરોદિ વીસ જિનવર અને સમ્મેતશિખર ઉપરે સિદ્ધ્યા એવા વીસ જિનવરો તેને વાંધા.

(૪) ચોથે અર્થે આઠને દશ અઠાર તેમાં ૨૦ નો ચોથો ભાગ ૫ નાંખીએ ત્યારે ૨૩ થાય તે નેમિ વિના ત્રેવીસ જિન શ્રી શત્રુંજયે સમોસર્યા છે, તેને વાંધા.

(૫) પાંચમે અર્થે દશને આઠ ગુણા કરતાં ૮૦ તેને દ્વિગુણા કરતાં ૧૬૦ થાય, તે પાંચ મહાવિદેહમાં ઉત્કૃષ્ટ ૧૬૦ જિન હોય તેને વાંધા.

(૬) છઠ્ઠે અર્થે આઠને દશ અઠાર તેને ચાર ગુણા કરતાં ૩૨ થાય, તે ત્રિકાલિક ત્રણ ચોવીશી ભરતાદિક દશ ક્ષેત્રને વિષે વાંધી.

(૭) સાતમે અર્થે ૪ ને આઠ યુક્ત કરીએ ત્યારે ૧૨ થાય તેને દશે ગુણતાં ૧૨૦ થાય, તેને બમણા કરતાં ૨૪૦ થાય, તે ભરતાદિક દશ ક્ષેત્રની દશ ચોવીશીને વાંધી.

(૮) આઠમે અર્થે-મૂળ ચાર છે અને આઠને આઠ ગુણા કરતાં ૬૪ થાય તથા દશને દશ ગુણા કરતાં ૧૦૦ થાય, તે સર્વ મળી ૧૬૮ થાય, તેમાં છેલ્લા બે નાંખીએ ત્યારે ૧૭૦ થાય. તે ઉત્કૃષ્ટ કાળે વિચરતા જિનને વાંધા.

(૯) અનુત્તર, ઐવેયક, વિમાનવાસી અને જ્યોતિષી એ ચાર સ્થાનક ઉર્ધ્વ લોકના છે. તથા આઠ વ્યંતરનિકાય, દશ ભવનપતિનિકાય, એ અધોલોકના તથા મનુષ્યલોકમાં બે-શાશ્વતી અને અશાશ્વતી પ્રતિમા; એમ એ ત્રણે લોકનાં ચૈત્યો વાંધાં.

એવા રીતે આ ગાથામાં તીર્થવંદના લક્ષણ અર્થ બીજા પણ ઘણા છે તે શાસ્ત્રાંતર (વસુદેવહિંડ પ્રમુખ) થી જાણવા. ભવ્ય-જીવોએ આ ગાથા બોલતાં આ અર્થો ઉપર ધ્યાન આપવું.

(૨૩) ચાર પ્રકારનાં પાપકર્મ-(૧) સ્પૃષ્ટપાપકર્મ-સોયના ઢગલાને હાથ વિગેરે લાગવાથી વેરાઇ જાય છે તેમ નિંદા ગર્હાથી જે પાપ નાશ પામે તે. (૨) બદ્ધ પાપકર્મ-દોરાવડે બાંધેલી સોયો દોરો છોડીએ ત્યારે છૂટી છૂટી થઇ જાય છે, તેમ આલોચન પ્રતિક્રમણથી જે પાપ ક્ષય થાય તે. (૩) નિષ્ક્રમ પાપકર્મ-દોરે બાંધેલી સોયો કટાઇ ગઇ હોય તેને તેલ લગાડીને તાપ દેવાથી તથા અન્ય લોઢા સાથે ઘસવાથી મહા મહેનતે જૂદી થાય, તેમ જે પાપ તીવ્ર ગર્હા તથા આકરા તપથી ક્ષય થાય છે તે. (૪) નિકાચિત પાપકર્મ-તેજ સોયના સમૂહને અગ્નિમાં મૂકીને ઘમવાથી (ટીપી નાખવાથી) એકાકાર થઇ જાય છે. પછી તે જૂદી પડેજ નહીં, તેમ જે પાપ અત્યંત આકરા તપવડે પણ ક્ષય થતું નથી પણ રસ-વિપાકવડે અવશ્ય વેદવું-લોગવવું-અનુભવવું પડેજ છે તે. આ ચાર પ્રકારનાં પાપકર્મમાંથી પ્રતિક્રમણ કરતાં બે પ્રકારનાં પાપકર્મોનો ક્ષય થાય છે.

(૨૪) છીંક-પજ્જિબ, ચોમાસી અને સંવત્સરી પ્રતિક્રમણમાં અતિચારની પહેલાં છીંક આવે તો ચૈત્યવંદનથી માંડીને પ્રતિક્રમણ કરી કરવું અને અતિચાર પછીથી છીંક આવે તો દુરુચ્ચ-ચ્ચવ્ય કમ્પરુચ્ચવ્ય” ના કાઉસ્સગ્ગ પહેલાં નીચે પ્રમાણે વિધિ કરવી-

પ્રથમ ઇરિયાવહિ પડિક્કમી ઇચ્છાં સંહિં ભગવન્ ! ક્ષુદ્રો-
પદ્રવ ઓહડુવણુત્થં કાઉસ્સગ્ગ કંઠં ? ઇચ્છં ક્ષુદ્રોપદ્રવ ઓહડુવ-
ણુત્થં કંઠિંમિ કાઉસ્સગ્ગં અન્નત્થં કહી ચાર લોગસ્સનો સાગર-
વર ગંભીરા સુધી કાઉસ્સગ્ગ કરવો અને પારીને નાચેતી થાય
કહેવી. પછી એક લોગસ્સ કહીને ખાકીની વિધિ કરવી.

सर्वे यक्षाम्बिकाद्या ये, वैयावृत्यकराः सुराः ।

क्षુદ્રોપદ્રવસંघાતં, તે દ્રુતં દ્રાવયન્તુ નઃ ॥ ૧ ॥

(૨૫) ચરણ સિત્તરી—

વયસમણધમ્મસંજમ-વેયાવચ્ચં ચ વંજગુત્તિન્ ।

નાણાણ્ણતિયં તવ કોહ-નિગ્ગહાણ્ણં ચરણમેયં ॥૧॥

અહિંસાદિ પાંચ મહાવ્રત ૫, દશવિધ યતિધર્મ ૧૫, સ-
ત્તર ભેદે સંયમ ૩૨, દશ પ્રકારે વૈયાવચ્ચ ૪૨, નવ પ્રકારે બ્રહ્મ-
ચર્યની ગુપ્તિ ૫૧, જ્ઞાનાદિ ત્રણ ૫૪, ખાર પ્રકારે તપ ૬૬, અને
ક્રોધાદિ ચાર કષાયનો જય ૭૦, એ પ્રકારે સિત્તેર ભેદ જાણવા.*

* અહીં ચોથા વ્રતનું નિરૂપવાદપણું દર્શાવવા માટે બ્રહ્મચર્ય વ્રત
છતાં ગુપ્તિ જૂદી કહી. વળી પ્રથમ ચરમ તીર્થકરને પરિબ્રહ્મી ચોથું વ્રત
જૂદું છે તે દેખાડવા માટે પાંચ મહાવ્રત લીધાં. વ્રત છતાં ચારિત્રને જૂદું
અહણ કરવાનું કારણ એ કે વ્રતમાં સામાયિકચારિત્ર એકજ આવે તેથી
બીજાં ચારિત્રનું અહણ કરવા માટે લીધું છે. યતિધર્મમાં સંયમ અને ત-
પનું અંતર્ગતપણું છે પરંતુ તે બંને મોક્ષના ખાસ પ્રધાન અંગ હોવાથી
જૂદાં લીધાં છે. વૈયાવચ્ચનો તપમાં અંતર્ભાવ છે પણ તેથી વિશેષ ઉપ-
કાર થાય છે માટે તે જૂદું અહણ કરેલ છે. યતિધર્મમાં ક્રોધાદિ નિગ્રહ
આવી જાય છે છતાં જૂદા અહણ કર્યા તેનું કારણ એ કે—ઉદીર્ણ (ઉદયમાં
આવેલ) નો નિગ્રહ તે ક્રોધાદિ નિગ્રહ અને અનુદીર્ણ (ઉદયમાં નહિ આ-
વેલ) નો નિરોધ તે ક્ષાન્ત્યાદિ (ક્ષમા-નમ્રતા-સરળતા-નિર્લોભતા); અ-
થવા હેય (ત્યાગ કરવું) અને ઉપાદેય (આદરવું) પણ જણાવવા માટે
જૂદું અહણ કરેલ છે.

(૨૬) કરણ સિત્તરી—

પિંમવિસોહી સમિદ્, જાવણ પમિમા ય ઇંદિયનિરોહો ॥
 પમિલેહણ ગુત્તિજ, અન્નિગ્ગહં ચેવ કરણં તુ ॥ ૧ ॥

બહેંતાગીશ પ્રકારે પિંડ વિશુદ્ધિ (૪૨ દોષ વર્ણ આહારાદિની ગવેષણા કરવી તે) ૪૨, પાંચ સમિતિ ૪૭, દ્વાદશ લાવના પદ, મુનિની પડિમા ૬૦, પાંચ પ્રકારે ઇંદ્રિયનો નિરોધ ૬૫, પ્રતિ લેખન (પડિલેહણુ) ૬૬, ત્રણ ગુપ્તિ ૬૯ અને અલિગ્ગહ (પ્રતિજ્ઞા) ૭૦, એ પ્રકારે સિત્તર લેહ બાણવા. અથવા બહેંતાગીશ દોષ રહિત આહારાદિ (આહાર, ઉપાશ્રય, વસ્ત્ર અને પાત્ર) ની ગવેષણા ૪, પાંચ સમિતિ ૯, બાર લાવના ૨૧, બાર પડિમા ૩૩, પાંચ ઇંદ્રિયનો નિરોધ ૩૮, પચ્ચીશ પ્રકારની પડિલેહણુ ૬૩, ત્રણ ગુપ્તિ ૬૬ અને ચાર પ્રકારે (દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને લાવથી) અલિગ્ગહ ૭૦, એમ સિત્તર લેહ બાણવા.

(૨૬) અઠાર હુબર શીલાંગરથ—

કરણાઃ તિન્નિ જોગા, મણમાઈણી હવંતિ કરણાં ।
 આહારાઃપન્ના, ચ ત્ત સોયાઃ ઇંદિયા પંત્ર ॥ ૧ ॥
 જોમાઈ નવ જીવા, અજીવકાનં ય સમણધમ્મો અ ।
 સંતાઃ દસ પયારો, એં ત્તિઈ જાવણા એસા ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ —ત્રણ કરણ (કરવું, કરાવવું, અનુમોદવું), ત્રણ યોગ (મન વચન કાય), ચાર સંજ્ઞા (આહાર, લય, મૈથુન અને નિદ્રા) અને શ્રોતાદિ પાંચ ઇંદ્રિયો. ૧

પૃથ્વીકાયાદિ નવ પ્રકારના જીવ અને અજીવકાય મળી દશ, ક્ષમાદિ દશ પ્રકારે યતિ ધર્મ, એની લાવના આ પ્રમાણે બાણવી. (જે સાથેના કોઠામાં છે) ૨

૧૮૦૦૦ શીલાંગના' ભેદ.

જેનોકારંતિ ૬૦૦૦	જેનોકાઠાં તિ ૧૦૦૦	જેનુ- મોચંતિ ૬૦૦૦
--------------------	----------------------	-------------------------

મગસા. ૨૦૦૦	ઘચસા ૨૦૦૦	તણુગા. ૧૦૦૦
---------------	--------------	----------------

નિજ્જિખા હારસન્ના ૫૦૦	નિજ્જિખ મયસન્ના ૫૦૦	નિજ્જિખ ગિગહસ જ્ઞા ૫૦૦	નિજ્જિખ હુણસન્ના ૫૦૦
-----------------------------	---------------------------	------------------------------	----------------------------

શ્રોત્રોદ્રિય ૧૦૦	ચક્ષુરોદ્રિય ૧૦૦	ગ્રાણોદ્રિય ૧૦૦	જીહ્વાદ્રિય ૧૦૦	સ્પર્શનેદ્રિય ૧૦૦
----------------------	---------------------	--------------------	--------------------	----------------------

પુઠ્ઠવીકાયા રંમ ૧૦	અપ્પકાયા રંમ ૧૦	તેજકાયા રંમ ૧૦	વાયુકાયા રંમ ૧૦	વનસ્પતિ- કાયારંમ ૧૦	વેદોદ્રિયા રંમ ૧૦	તેજોદ્રિયા રંમ ૧૦	ચૌરોદ્રિયા રંમ ૧૦	પંચોદ્રિયા રંમ ૧૦	અજીવા રંમ ૧૦
--------------------------	-----------------------	----------------------	-----------------------	---------------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------	-------------------------	--------------------

સ્વાંતિજુઆ તેમુળોવંદે ૧	સમહવાતે મુળીવંદે ૨	સઅજ્ઞવાતે મુળીવંદે ૩	મુત્તિજુઆ તેમુળોવંદે ૪	તવજુઆને મુળીવંદે ૫	સસંજવાતે મુળીવંદે ૬	સચ્ચજુઆ તેમુળીવંદે ૭	સોયજુઆ તેમુળીવંદે ૮	આર્કિચળા તેમુળીવંદે ૯	વંમજુઆતે મુળીવંદે ૧૦
-------------------------------	--------------------------	----------------------------	------------------------------	--------------------------	---------------------------	----------------------------	---------------------------	-----------------------------	----------------------------

ક્ષમાદિક દશ પ્રકારના યતિ ધર્મને ધારણ કરનારા નિગ્રંથ-મુનિજનો ઉ-
પર કોડામાં જણાવ્યા મુજબ પૃથ્વીકાયાદિક જીવોની દશ પ્રકારે વિરાધના કરે
નહિ, તેમાં પાંચ સ્થાવરની અને ચાર પ્રકારના ત્રસની તેમજ અણુવ (નિ-
જીવ) ને પણ જીવ શુદ્ધિથી વિરાધે નહિ, તેથી દશને દશગુણ કરતાં ૧૦૦
ભેદ થયા. જે દંદ્રિયને વશ બની ઉક્તા દશવિધ આરંભ સેવાય છે તે પાંચે ઇ-
ન્દ્રિયોનો નિગ્રહ મુનિજનો અહોનિશ કર્યા કરે છે તેથી ૧૦૦ ને પાંચગુણ
કરતાં ૫૦૦ ભેદ થયા. આહારાદિક ચાર પ્રકારની સંજ્ઞાને આ-
ધીત થવાથી ઉક્તા ઇન્દ્રિયોને વશ થઈ આરંભ સેવાય છે તે ચારે
સંજ્ઞાને જીવી લેવાથી ૫૦૦ ને ચારગુણ કરતાં ૨૦૦૦ ભેદ થયા.
મન, વચન અને ક્રિયાના દંડથી (દુષ્પ્રવૃત્તિવાનથી)
આરંભ સેવાય છે તે ત્રણે દંડો નિવારી તેને કમળે
કરવાથી ૨૦૦૦ ને ત્રણ ગુણ કરતાં ૬૦૦૦ ભેદો થાય છે.ઉ-

(૧૦૦)

તે આરંભ સેવે નહિ, અન્ય પાસે સેવાયે નહિ તેમજ સેવનારને અનુભોદે નહિ, તેથી ૬૦૦૦ ને ત્રણગુણ
કરતાં ૧૮૦૦૦ ભેદ થાય છે. ૧ શીલ એટલે સદાચાર તેને પાળવાના પ્રકારે આ કોડામાં વર્ણવ્યા છે.

દ્રુવ્ય આવશ્યક.

આવશ્યકાદિક સૂત્રો સ્પષ્ટ અન્યુનાધિક અક્ષર ખોલવા બદલ તેમાં ન્યુનાધિક અક્ષર ખોલતાં, થતા અનર્થનું ભાન કરાવવા માટે થોડાંક શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દષ્ટાંતો.

લેખક-- સન્મિત્ર મુનિ કર્પૂરવિજયજી.

(વિશેષાવશ્યક પૃ. ૪૦૮-૧૨.)

૧ પાટલીપુત્ર નગરમાં મૌર્યવંશનો અશોકશ્રી નામે ભૂપા-
ળ હતો. તેને એક રાણી થકી કુણ્ણાલ નામનો પુત્ર થયો. તેના ભોગવટા માટે રાજાએ ઉજ્જયની નગરી આપી. જ્યારે તે કં-
ઇક અધિક આઠેક વર્ષનો થયો, ત્યારે લેખવાહુકે (હૂતે) આવી અશોકશ્રી રાજાને નિવેદન કર્યું કે આપનો પુત્ર હવે આઠેક વર્ષનો થયો છે. એ વાત સાંભળીને અંતેઉરમાં બેઠેલા રાજાએ સ્વહસ્તથી પુત્ર પ્રત્યે એક લેખ લખી જણાવ્યું કે ' ઇદાનીમધીયતાં કુમારઃ ' એટલે હવે યોગ્ય ઉમર થવાથી કુમારે અભ્યાસ કરવો. તે લેખને ખીડયા વગર શરીરચિંતા ટાળવા માટે રાજા ગયો, ત્યારે એક રાણીએ તે લેખ લઇને વાંચી લીધો અને મનમાં ચિંતવ્યું કે મારે પણ પુત્ર છે પરંતુ તે હજી કેવળ ન્હાનો છે ત્યારે કુણ્ણાલ મ્હોટો છે. જો કુણ્ણાલ રાજ્ય યોગ્ય થઈ જશે, તો મારા પુત્રને રાજ્યપ્રાપ્તિ થઈ શકશે નહિં. તેથી એમ કહું કે જેથી કુણ્ણાલ રાજ્યને અયોગ્ય થાય. વળી આ વખત પણ અનુકૂળ આવ્યો છે. એમ વિચારી હાથમાં રહેલી અંજનની સળીને થુંકવડે ભીની કરી, અકારની ઉપર બિંદુ કરી દીધું એટલે ' અધીયતાં કુમારઃ ' એમ થયું. એવી રીતે કરીને તે લેખ રાણીએ જ્યાં હતો ત્યાં

રાખી દીધો. રાજ્યએ પણ એ લેખ ફરીને વાંચ્યા વગરજ ખીટી દીધો એટલે એ લેખ કુમાર પાસે આવ્યો. કોઈ એક અધિકારીએ તે લેખ વાંચી જોયો. અપ્રગટ અને નિરૂદ્ધ બંધીને તે કુમારને વંચાવ્યો નહીં કુમારના અતિ આગ્રહથી તે લેખ વંચાવવામાં આવ્યો. તે લેખમાંની હુકીકતથી ધરાધર વાકેફ થઈ કુમારે કહ્યું કે ' મૈર્યવંશના રાજ્યોની આજ્ઞા કયાંય કોઈ પણ ખંડન કરતા નથી, તો હું બંધને પિતાશ્રીની આજ્ઞા કેમ ખંડિત કરું ? એમ બંધને નહિં. ' એમ કહીને તત્કાળ અશ્રિતમ લોહશલાકા (લોહાને સ્પર્શીએ) લઈને હાહારવ કરતા સહુ જનોએ વાર્યા છતાં તેણે પોતાની બંને અક્ષુઓને ઠાંભી દીધી અને પોતે અંધ થયો. એ બંધી હુકીકત સાંભળીને રાજા બહુ ખેદ પામ્યો. પછી તો દિગ્ગજની નગરીને બદલે તેને અન્ય ગામનો માત્ર ગરાસ આપવામાં આવ્યો. હવે તે ગામમાં રહી કુણાલ સરસ ગીત કળા શિખ્યો તેને અન્યથા એક પુત્ર થયો. તે પુત્રને રાજ્ય મેળવી આપવા માટે કુણાલ પોતે પાટલીપુરમાં આવ્યો. ગીત કળાવડે તેણે સહુ કોઈને વશ કરી લીધા. તેની ભારે પ્રસિદ્ધિ થઈ. પછી તેને રાજા પાસે લઈ જવામાં આવ્યો. ત્યાં તેણે યવનિકાના આંતરે (પડદા પાછળ) રહી એવું તો સરસ ગાયન કર્યું કે તેથી રાજ્યએ અત્યંત પ્રસન્ન થઈ તેને કહ્યું કે ' ભાઈ ! તારી ઇચ્છા હોય તે માગી લે, તને તે આપું. ' ત્યારે અવસર પામીને તેણે સ્વવૃત્તાંત જણાવી રાજ્યની માગણી કરી. ત્યારે રાજ્યએ કહ્યું કે ' તું અંધ હોવાથી રાજ્યને શું કરીશ ? ' ત્યારે કુણાલે કહ્યું કે ' રાજા ! મારે રાજ્ય લાયક પુત્ર પ્રાપ્ત થયો છે. ' રાજ્યએ પૂછ્યું ' કયારે ? ' ત્યારે તેણે જણાવ્યું કે ' સંપ્રતિ ' એટલે હુમણાં

તેથી તે પુત્રવું નામ 'સંપ્રતિ' જ રાખવામાં આવ્યું. અને રાજ્ય તેનેજ આપવામાં આવ્યું. એ સર્વ પ્રસંગવશાત્ કહ્યું. પરંતુ જેમ અકારની ઉપર એક ગિંદુ માત્ર અધિક કરી દેવાથી કુમારનાં નેત્ર ગયાં, તેમ પ્રસ્તુત સૂત્રમાં પણ ગિંદુ અક્ષર માત્રાદિક અધિક કરવાથી મૂળગો અર્થ ફરી જાય અને તેથી ઉલટો અનર્થ પેદા થાય, એમ સુજ્ઞ જનોએ સમજી લેવું. ઉક્ત વાતના સમર્થનમાં એક બીજું પણ લૌકિક ઉદાહરણ છે.

૨. કોઈ એક અટવીમાં એક સરોવર હતું. તેને લોકો 'કામિક તીર્થ' કહે છે, તે સરોવરના તીરે એક વંજુલ નામે વૃક્ષ હતું. તેની શાખા ઉપર ચઢી કોઈ તિર્થંચ એ સરોવરના જળમાં પડે તો તે તીર્થના મહિમાથી માનવ થઈ જાય અને જો મનુષ્ય પડે તો તે દેવરૂપ થઈ જાય. પરંતુ જો અધિક લોભથી તેમાં કોઈ બીજી વાર પડે તો તે પોતાના મૂળગા રૂપને પાછું પામે એમ હતું. એકદા એક વાનર-વાનરીને જોતાં જોતાં એક મનુષ્ય અને મનુષ્યણી તે વૃક્ષની શાખા ઉપર ચઢી, ત્યાંથી તે સરોવરના જળમાં પડ્યાં અને તે દેહીપ્યમાન કાન્તિવાળા દેવદેવી થયાં. તે જોઈ, તે વાનર-વાનરી પણ તેવીજ રીતે તે જળમાં પડ્યા તો તે શ્રેષ્ઠ રૂપવાળા નર-નારી થયાં. પછી પેલા વાનરે કહ્યું કે આપણે ફરી પડીને દેવરૂપ થઈએ. તે વખતે સ્ત્રીએ તેને બહુ સમજાવ્યો છતાં તે તો પડ્યોજ અને પોતાના મૂળરૂપે વાનર થયો. હવે ત્યાં આવી ચઢેલા કોઈક રાજાએ તે શ્રેષ્ઠ રૂપવાળી નારીને પોતાની સાથે લઈ લીધી, તે તેની માનિતી રાણી થઈ. પેલા વાનરને કોઈ મહારી લોકોએ પકડી લીધો અને તેને નાયતાં શિખવ્યું. પછી તેને અંતેઉર સહિત ખેડેલા રાજા પાસે લઈ જવામાં

આવ્યો. તે વાનરે રાણીને ઓળખી લીધી તેમજ રાણીએ પણ વાનરને ઓળખ્યો. વારંવાર વાર્યા છતાં પણ તે વાનરે રાણીની સન્મુખ તેને લેવા જાય છે ત્યારે રાણીએ તેને કહ્યું કે ‘ હે વાનર ! જેવો અવસર તેવું ચાલવું જોઈએ. તારી જ ભૂલ તને નડી છે, તે તું યાદ કર ! ’ જેમ અધિક લોભનો વિચાર વાનરને અનર્થને માટે થયો, તેમ અક્ષર માત્રાદિક અધિક ઉમેરીને બોલવાથી સૂત્ર પણ નુકશાન માટે થાય, એમ બુદ્ધિવંતજનોએ જાતે વિચારી લેવું જોઈએ.

હવે અક્ષર માત્રાદિક ન્યૂન સૂત્રપાઠ બોલતાં હાનિ થાય તે બતાવવા માટે ઉદાહરણ આપે છે.—

૩. રાજગૃહ નગરમાં ભગવાન્ મહાવીર સમવસર્યા. તેમની પાસે ધર્મ દેશના સાંભળી સલા વિસર્જન થયા બાદ સ્વગૃહ પ્રતિ જતાં શ્રેણિક રાજાએ પાંખ વગરના થઈ પડેલા પંખીની પેરે આકાશમાં ઉંચા ચઢતા અને નીચે પડતા એક વિદ્યાધરને દૂરથી જોયો. તેનું કારણ જાણવાની ઇચ્છાથી રાજા ત્યાંથી પાછા ફરી સમવસરણમાં આવી પ્રભુને તે વ્યતિકર પૂછવા લાગ્યા. ત્યારે પ્રભુએ કહ્યું કે ‘ એ વિદ્યાધર આકાશગામિની વિદ્યાનો એક અક્ષર ભૂલી ગયો છે તેથી તે વિદ્યા તેને ધરાગર સ્કુરતી નથી. અને એથીજ એ ચઢે પડે છે. ’ એ વાત અભયકુમારે સાંભળી અને તે વિદ્યાધર પાસે આવી કહેવા લાગ્યો કે ‘ તમે એક અક્ષર ભૂલી ગયા છો, જો તમે મને એ વિદ્યા આપવી કબુલ કરો તો હું તમને તે અક્ષર બતાવું. ’ વિદ્યાધરે તેમ કરવા કબુલાત આપી એટલે અભયકુમારે પદાનુસારિણી લખિંધવડે તે અક્ષર તેને કહી

ખતાવ્યો, પછી વિદ્યાધરે તેને તે વિદ્યા આપી અને પોતે જેમ કુશળ ઇષ્ટસ્થાને જઈ પહોંચ્યો. ઉપર જણાવવામાં આવ્યું તેવી રીતે જેમ અક્ષર માત્રા હીન વિદ્યા સ્પુરતી નથી અને વળી અનર્થ રૂપે થાય છે તેમ સૂત્ર પણ જો ન્યૂનાક્ષર લાભવા લાભાવવામાં આવે તો તે આશ્રયી પણ જાણવું. હવે હીન તેમજ અધિક અક્ષર ઉભય આશ્રયી ઉદાહરણ આપે છે—

૪-૫. રોગી માણસને તેના પિતા માતા કે વૈદ્ય પ્રમુખ જો તેની દયા ચિંતવીને તીખા, કડવા, કષાયક્ષા ઔષધ ઓછા પ્રમાણમાં આપે, તો તે જલદી સાજો થઈ શકે નહિ અને જો સ્વેચ્છાથી તેને અધિક પ્રમાણમાં આપવા માંડે, તો તે મરી જાય. એટલે જેમ રોગી માણસને અન્યૂનાધિક ઔષધ સેવનવડે ફાયદો થઈ શકે છે અને આળકને પણ અન્યૂનાધિક આહારવડે સુખ શાન્તિ રહે છે તેમ સૂત્ર આશ્રયી પણ સમજવું. તેમાં હીનાધિક અક્ષર માત્રાદિક કરતાં તેવીજ રીતે દોષ સમજી લેવા. તે કયા કયા દોષ છે તે શાસ્ત્રકાર પોતેજ સમજાવે છે. “અક્ષર માત્રાદિક હીનાધિક કરતાં સૂત્રનો લેહ થાય છે, સૂત્રના લેહથી અર્થનો લેહ (ફિરફાર) થાય છે (અર્થમાં વિરોધ આવે છે), અર્થ લેહથી ક્રિયા રૂપ ચારિત્રનો લેહ-વિપર્યય થાય છે, ચારિત્રનો લેહ થવાથી મોક્ષનો અભાવ (ગેરલાભ) થાય છે અને મોક્ષનો અભાવ થવાથી દીક્ષાનું નિષ્ફળપણું સિદ્ધ થાય છે. ” એ સર્વ આગમથી દ્રવ્યાવશ્યકના પ્રસંગે કહ્યું. તે લક્ષમાં લઈ ભવ્ય જનોએ ગુરુગમ્ય શુદ્ધ સૂત્રપાઠ કંઠે કરવા અધિક પ્રયત્ન સેવવો ઉચિત છે.

ભાવ આવશ્યક.

લેખક:-સન્મિત્ર મુનિ કર્પૂરવિજયજી.

(વિશેષાવશ્યક પૃષ્ઠ ૪૧૪-૪૧૬)

દ્વય આવશ્યક કહ્યા પછી અનુક્રમે ભાવ આવશ્યકનો અધિકાર આવે છે. ૧ આગમથી અને ૨ નોઆગમથી એમ એ ભાવ આવશ્યક બે પ્રકારનું છે.

આવશ્યક સંબંધી અર્થમાં ઉપયોગ એ આગમથી ભાવ આવશ્યક જાણવું. અને જ્ઞાન અને ક્રિયા ઉભય પરિણામ એ નોઆગમથી ભાવ આવશ્યક જાણવું. અહિ નો શબ્દનો અર્થ નકારવાથી નહિં પણ મિશ્રવાથી કરવાનો છે. ૧ લૌકિક, ૨ લોકોત્તર અને ૩ કુપ્રાવચનિક એમ ત્રણ પ્રકારે નોઆગમથી ભાવ આવશ્યક કરેલું છે. તેમાં મધ્યાહ્ન પહેલાં ભારત અને મધ્યાહ્ન પછી રામાયણ વાંચવું એ લૌકિક, મંત્રાદિક પાઠ-પૂર્વક યજ્ઞ, હોમાદિક કરવાં તે કુપ્રાવચનિક અને ઉપયોગ સહિત મુખવસ્ત્રિકની પડિત્રેહણા કરી, અને આવર્ત સાયવવા પ્રમુખ ક્રિયામિશ્ર ઉભય ઠાળ સાધુ શ્રાવક યોગ્ય આવશ્યક સૂત્રને ઉચ્ચરવા એ લોકોત્તર ભાવ આવશ્યક જાણવું. આ ત્રણે પ્રકારનાં નોઆગમથી ભાવ આવશ્યક મધ્યે કેવળ સાચા અનુપમ, શાશ્વત સુખ આપવા સમર્થ હોવાથી લોકોત્તર આવશ્યક જ શ્રેષ્ઠ છે અને તેનોજ આ શાસ્ત્રમાં અધિકાર દર્શાવવામા આવેછે.

હવે આવશ્યકના પર્યાય (સમાન અર્થ સૂચક ૧૦ નામ) જણાવે છે,-૧ આવશ્યક, ૨ અવશ્ય કરણીય, ૩ ક્રુવ, ૪ નિશ્ચક,

૫ વિશેષિ, ૬ અધ્યયન પટ્ટક, ૭ વર્ગ, ૮ ન્યાય, ૯ આરાધના અને ૧૦ માર્ગ. એ તેના સમાન અર્થસૂચક દશ પર્યાય નામ છે. હવે તે દરેક નામની વ્યુત્પત્તિ વિગેરેથી સાર્થકતા બતાવે છે.—

૧ સાધુ જનોએ તેમજ શ્રાવક જનોએ અહોરાત્ર મધ્યે અવશ્ય કરવું જોઈએ તેથી તે આવસ્સય આવશ્યક કહેવાય છે. અથવા આહ્યમર્ષદા—અભિવિધિ વાચક હોવાથી આ—મર્ષદા—અભિવિધિવડે ગુણોનો અપાશ્રય એટલે આધાર એવો તેનો અર્થ થઈ શકે છે, તેથી તે આવસ્સય—આપાશ્રય એટલે ગુણાધાર કહેવાય છે અથવા જ્ઞાનાદિક ગુણો પ્રત્યે આ—સમન્તાત્ આત્માને વશ્ય કરે છે તેથી તે આવસ્સય—આવશ્યક કહેવાય છે. અથવા ગુણશૂન્ય (ગુણરહિત) આત્માને ગુણોવડે આ—સમન્તાત્ વાસે છે—વાસિત કરે છે તેથી તે આવસ્સય—આવાસક કહેવાય છે. અથવા વાસ—ધૂપાદિક જેમ વસ્ત્રને સુવાસ આપે છે તેમ સદ્ગુણોવડે આત્માને વાસે—લાવે—રંજે તેથી પણ આવાસક કહેવાય છે તેમજ વમ—આચ્છાદને એ અર્થથી જેમ વસ્ત્ર વડે શરીરને આચ્છાદે છે તેમ અનેક સદ્ગુણોવડે આ—સમન્તાત્ આત્માને આચ્છાદે વીંટી લે તેથી પણ આનસ્સય—કહેવાય છે એ બધી આવસ્સય રૂપ પર્યાય નામની વ્યાખ્યા કહી; એવી રીતે ‘અવશ્ય કરણીય’ વિગેરે બાકીનાં પર્યાય નામોની પણ સિદ્ધાન્ત—લક્ષણાનુસારે વિગત જનોએ વ્યાખ્યા કરી લેવી. તે એ રીતે કે મુમુક્ષુ જનોએ અવશ્ય કરવા યોગ્ય હોવાથી તે અવશ્ય કરણીય કહેવાય અથવા અર્થથી ધ્રુવ—શાશ્વત હોવાથી તે ધ્રુવ કહેવાય. એ વરે અહિંદ્રય કષાયાદિ ભાવ શત્રુઓને નિગ્રહ કરી

શકાય છે માટે તે નિગ્રહ કહેવાય. અન્ય આચાર્યો એમ કહે છે કે પ્રવાહથી અનાદિકાળના હોવાથી કર્મને ધ્રુવ કહીએ તે ધ્રુવ કર્મનો આ વડે નિગ્રહ કરી શકાય છે માટે તે ધ્રુવ નિગ્રહ પણ કહેવાય. કર્મવડે મહીન થયેલા આત્માની વિશુદ્ધિ હેતુક હોવાથી તે વિશોધિ કહેવાય. સામાયકાદિક છ અધ્યયનરૂપ હોવાથી તે અધ્યયનપટ્ટક કહેવાય રાગાદિક દોષો આ વડે હરવર્ણ શકાય માટે તે વર્ગ કહેવાય. અન્ય આચાર્યો કહે છે કે છ અધ્યયનના સમૂહરૂપ હોવાથી તે અધ્યયનપટ્ટક વર્ગ પચુકવાય, અભીષ્ટ અર્થે સિદ્ધ કરવાનો સમ્યગ્ ઉપાય હોવાથી એ ન્યાય કહેવાય અથવા જીવ અને કર્મનો અનાદિ કાળનો આશ્રયાશ્રયીભાવ સંબંધ તોડવાનો નિવેડો લાવે છે માટે તે ન્યાય કહેવાય. મોક્ષમાર્ગની આરાધના કરવાના હેતુરૂપ હોવાથી તે આરાધના કહેવાય. અને મોક્ષનગરે પહોંચ્યાડનાર હોવાથી તે માર્ગની પેરે માર્ગ કહેવાય એ રીતે દશે પર્યાયનામની સાર્થકતા સમજી ભગ્યાત્માઓએ ભાવ આવશ્યક કરવા પૂરતો પ્રયત્ન સેવવો. ઇતિશમ્.

લેખક—ગુણાનુરાગી મુનિ કર્પૂરવિજયજી.

વીતરાગ પરમાત્માની ગૃહસ્થ-શ્રાવકો વડે કરાતી પૂજા; તેના જુદા જુદા પ્રકાર, પ્રયોજન તથા ફળ સમજી સુજા ભાઈ ખેનોએ તેમાં કરવો જોઈ તેા આદર.

અષ્ટ પ્રકારી, સત્તર પ્રકારી અને એકવીશ પ્રકારી પ્રમુખ પૂજાનો સમાવેશ ^૧અંગપૂજા, ^૨અગ્રપૂજા અને ^૩ભાવપૂજામાં થઈ શકે છે. પહેલી વિદ્યાપશામિની, બીજી અભ્યુદય કરનારી અને ત્રીજી મોક્ષ આપનારી થાય છે. વિધિવત્ કરેલી પૂજા યથાસ્થિત ફળદાયક અને છે. અંગશુદ્ધિ, વસ્ત્રશુદ્ધિ, મનશુદ્ધિ, ભૂમિશુદ્ધિ, પૂજા-પકરણશુદ્ધિ, દ્રવ્યશુદ્ધિ અને વિધિશુદ્ધિ એ સાત પ્રકારની શુદ્ધિ પ્રભુ પૂજા વંદનાદિ પ્રસંગે સાચવવી યોગ્ય છે. વળી પૂજા કરનારના આશય-અભિપ્રાયને અનુસરી પ્રભુપૂજા વિચારામૃત સંગ્રહમાં સાત્ત્વિકી, રાજસી અને તામસી એ રીતે ત્રણ પ્રકારની પણ કહી છે. તે એવી રીતે કે-૧ અરિહંત પરમાત્માના ઉત્તમ ગુણોના જ્ઞાન પૂર્વક, ગમે તેવા કષ્ટ સમયે પણ મનનો રંગ બદલ્યા વગર, પ્રભુ ભક્તિ નિમિત્તે મહા ઉત્સાહથી નિસ્પૃહ ભાવે સર્વસ્વ અર્પણ કરતો ભવ્યાત્મા યથાશક્તિ જે પૂજા કરે તે સાત્ત્વિકી પૂજા સમજવી. ૨ જે આ લોકના સુખ પ્રાપ્ત કરવા નિમિત્તે નિશ્ચય રાખી લોકરંજન અર્થે કરવામાં આવે તે રાજસી ભક્તિ સમજવી. તેમજ ૩ પોતાના કલ્પેલા શત્રુઓના નિગ્રહ અર્થે મત્સર ભાવથી દ્રઢ નિશ્ચય કરી તેમના માર્ગમાં અવરોધ ઉભો કરવા માટે જે કરાય તે તામસી ભક્તિ જાણવી. રાજસી અને તામસી ભક્તિ સર્વ કોઈને સુખે (સહેજે) પ્રાય: થઈ શકે છે. પણ મોક્ષ પર્યંત સુખને આપનારી સાત્ત્વિકી ભક્તિ પ્રાપ્ત થવી અતિ દુર્લભ છે. સાત્ત્વિકી ભક્તિ ઉત્તમ છે, રાજસી મધ્યમ છે અને તામસી જઘન્ય છે.

પાછલી બંનેને તત્ત્વજ્ઞાએ આદરેલી નથી પણ પહેલીનોજ સ્વી-
કાર કરેલો છે.

૧. અંગપૂજા, જળ, ચંદન, પુષ્પ (પત્રફળ) અને આભૂષણ
વડે કરાય છે.

૨. અગ્રપૂજા, અક્ષત, ફળ, નૈવેદ્યાદિક તથા તાલમૃદંગાદિક
વડે કરાય છે.

૩. ભાવપૂજા, વૈરાગ્ય ઉપજાવી, આત્મગુણ જગાવે એવી રીતે
વીતરાગ પ્રભુની પાસે તન, મન, વચનની એકાગ્રતાથી સમજ
અને ઉપયોગ સાથે ચૈત્યવંદન સ્તુતિ સ્તવનાદિક વડે કરાય છે.

૧. જલપૂજા વડે પ્રભુનો અભિષેક કરતાં સ્વચેતનને કર્મબંધ
રહિત વિશુદ્ધ કરવાનું ભાવવું. ચંદનાદિક શીતળ વસ્તુવડે પ્રભુના
સર્વાંગે વિલેપન કરી કપાય તાપ રહિત શાંત થવાનું ભાવવું.
સુગંધી પુષ્પ માહ્યાદિક પ્રભુ ઉપર આરોપી ચિત્તની પ્રસન્નતા-
પ્રકૃષ્ટતા રૂડી પેરે ભાવવાં. ઉત્તમ પત્ર, ફળ પ્રભુનાં કરે કર્મળમાં
સ્થાપી, ઉત્તમ આભૂષણો આરોપી, ચિત્તની એકાગ્રતા ભાવવી.

૨ અખંડ અને ઉજવળ તંદુલ વડે ત્રણ ઢગ પ્રભુ પાસે કરી
નિર્મળ રતનત્રયીની ભાવના કરવી.

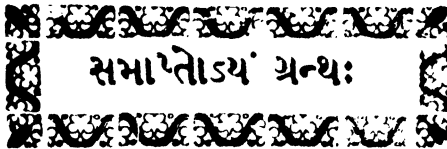
ઉત્તમ સરસ શ્રીફળ, આંખા, દાડિમાદિક ફળો વડે અનુપમ
એવું પ્રધાન મોક્ષ ફળ ચાહવું. સરસ પકવાનાદિક ઉત્તમ નૈવેદ્ય
પ્રભુ પાસે ધરીને આત્માનું નિજ અણ આહારી પદ ચાહવું.

૩ તાલ મૃદંગાદિક વાજિંત્રની સાજથી સંગીત નૃત્યાદિક પ્રભુ
પાસે કરી નિજ ભાન ભૂલી પ્રભુ રૂપ થાવું.

‘જિન ઉત્તમ ગુણ ગાવતાં ગુણ આવે નિજ અંગ’ એવા

ઉચ્ચ આશયથી સ્વપરને સુખે સમજાય અને વૈરાગ્ય ભાવ ઉપ-
જાવે એવાં ઉત્તમ પદ-અર્થ યુક્ત ચૈત્યવંદન, સ્તુતિ, સ્તવનાદિ
કેવળ પ્રભુ કે પ્રભુના સ્વરૂપ સામેજ દ્રષ્ટિ સ્થાપી રાખી બીજાના
ધ્યાનમાં વ્યાધાત ન આવે તેમ શાન્ત ચિત્તથી ગંભીર સ્વરે ગાણું
અથવા અન્યકૃત ગાયનાદિ સાંભળણું અને અનુભોદણું, કે જેથી
આત્માની અનાદિ મલિન વિષય વાસનાદિક નિર્મૂળ થઈ સ્વાત્મ
ગુણ જાગૃત થવા પામે અને ઉત્કૃષ્ટ યોગની એકતાથી ચેતન નિજ
ભાન ભૂલી જઈ પરમાત્મ સ્વરૂપી થવા પામે.

આ ત્રણ પ્રકારની પ્રસિદ્ધ પૂજા ઉપરાંત એક એથી પ્રતિપત્તિ
નામની પૂજા પણ કહી છે અને તે પ્રમાદ માત્ર પરિહરી પરમાત્મ
પ્રભુની અખંડ આજ્ઞાનું પરિપાલન કરવા વડે બને છે. ઇતિશમ.

સમાપ્તોડયં ગ્રન્થઃ

पार्श्व जिन चैत्यवन्दनम्.

ॐ नमः पार्श्वनाथाय, विश्वचिन्तामणीयते;

ह्रीं धरणेन्द्रवैरोट्या, पद्मादेवी युतायते ॥ १ ॥

शान्तिस्तुष्टिमहापुष्टि-धृतिकीर्त्तिविधायिने;

ॐ ह्रीं द्विड्व्यालवेताल-सर्वाधिव्याधिनाशिने ॥ २ ॥

जयाजिताख्यावेजय ख्या, पराजितयान्वितः;

दिशां पालैर्गृहैर्यक्षैर्विद्यादेवीभिरन्वितः ॥३॥

ॐ असिआउसाय नमस्तत्र त्रैलोक्यनाथताम्;

चतुःषष्टि सुरेन्द्रास्ते, भासन्ते छत्रचामरैः ॥४॥

श्रीशङ्खेश्वरमण्डन पार्श्वजिन ! प्रणतकल्पतरुकल्प !

घूरय दुष्टव्रातं, पूरय मे वाञ्छितं नाथ ! ॥ ५ ॥

यशवंतराव हेळताराव आभार. दासगरेवास-आगसायाड.

अथ, यशवंतराव हेळताराव आभार. दासगरेवास-आगसायाड.

